CLAUDII GALENI DE SIMPLICIUM MEDICAMENTORUM FACULTATIBUS LIBRI 11. THEODORICO...

Claudius Galenus,
Theodoricus Gerardus, ...

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
15 B
32

Digitized by Google

Digitized by Google

CLAVDII GALENI

DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBRI XI.

Theodorico Gerardo Gaudano interprete.

Qui nunc tibi emendatiores exeunt, locis compluribus ſuo nitori reſtitutis, ex Græci exemplaris collatione.

REM MAXIMAM SIBI

PROMITTIT PRVDENTIA

LVGDVNI APVD GVLIELMVM ROVILLIVM.

M. D. XLVII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

12-4 7 34

IN ANNOTATIONES D. PHILIBERTI SARACENI *medici in verſionem Lat. ſimplicium Claudij Galeni Barptolemæus Anulus Biturix.*

Hos de ſimplicibus Philibertus homo Saracenus
Reddidit (vt ſimplex eſt Alithea) libros
Vndique collatis ad id exemplaribus, vt qui
Cùm medice linguā norit vtranq; probet:
Ergo poteſt in eo cum ſimplicitate videri
(Quam nunquā coluit gēs Saracena) fides.

IN EASDEM GVLIELMI HERISSAEI BITVRIGIS *Phaleucium carmen.*

Simplex ſimplicium libros Galeni
Poſt multas hominum notationes
Vir doctus Saracenus arte multa, &
Vere reſtituit, fruare Lector,
At credas meliora de viro ipſo,
Si non hunc modò perlegas laborem,
Sed noſcas hominem bonum integrumq;.

PHILIBERTVS SARACENVS D. S. P.

ERVDITISSIMO VIRO D. CLAVDIO MILETIO MEDICO LVGDVNENSI.

*

SCIRE *te arbitror doctiſs. Claudi, cur cùm antea vidêrer incenſus ſtudio rerum medicarũ, iampridem tamen in eo genere ſtudij literarumq́; verſari propemodũ deſierim, id enim cum aliorum conſilio quibuſcum mihi eſt amicitia peruetus, tum vel maximè arbitrio tuo* καὶ τῶν νοσοκομῶν *voluntate contigit vt inſtituto meo non ſim obſecutus, ego tibi ea narro quæ tu melius ſcis, quàm ipſe qui narro. Cum ante aliquot menſes ægrotorum* ἐν τῷ νοσοκομείῳ *curandorũ munus mihi offerretur vltrò quidem, ſed tamen præter meritũ meum, reſpondi velle me cum amicis, nominatim tecũ deliberare, & ſequi quod ipſe ſuaderes.* Sciebam *enim & quàm tibi charus eſſem: cuius tum amicitia conſuetudoq́; mihi ſemper iucunda fuit, tum etiam eruditio, & non niſi bona conſilia abs tua mihi prudentia expectanda eſſe.* Ergo *conſilium tuum requirenti, illud mihi affirmas, valitudinarij præfectos benignos erga me fore, nec futurũ vt pœniteat me vnquam illorum hominum méque vná officioſè humani-*

terq́; admones, quod de medicinæ ibi adminiſtratione etiã nunc hodieq́; iudicas. Ego verò & quod tuó vnius teſtimonio & iudicio plurimum tribuerem, & quod ita rectum, & quod rebus meis maximè conſentaneum eſſe iudicarem, illico velle cœpi otium meum cum negotio commutare leui quidem illo, ijs qui & valent ingenio, & habent vſum, ſed tamẽ mihi vt pote homini ἀπειροτάτῳ tum magno tum difficili. Igitur me ibi artis opera, meumq́; officium, & in ægrotantes pietas aliquantiſper delectarunt. Poſtea verò quam ſidere autumni peſtilentiſſimo inundauiſſet (quod iam antea ſuſpicabar) grauiſſimorũ morborum veluti quoddam mare, propemodum fieri poſſe deſperabam vt ciuitati huic fidem ſatis integrè præſtare poſſem: itaq; tota æſtate et autũni parte maxima, curaui nihil aliud niſi vt ſanitati ipſi illi vel medicamentorum ope, vel victus obſeruatione reſtitui poſſent: qui, quòd ſe totos tradidiſſent mihi tanti æſtimandi videbantur, quanti vitam æſtimo & ſalutem meam. Cætera tum magiſtratus curabat, tum pharmacopœi qui & ipſi ſumptui non pepercerunt vlla in re, qua ad meorum valetudinem opus eſſet: in qua profectò curãda officio meo ſi non ipſa ſcientia, at fidelitate beneuolentiaq́; ſatisfeci. Verùm vt hominũ eſt conatus, ita Dei, æterni gubernatoris eſt euentus. Cæterum tranquilliorem tibi atque nobis, vitæ conditionem eſſe non inuideo, & gaudeo artem tuã compluribus quotidie,

tidie, et vt plurimum lectiſſ. viris ita eſſe vtilem: nihilominus vt vix vnquam ſeiungaris à Philologia & quotidiana συζητήσει quin potius fructus doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, vt ea conſideres, atque tractes, quorum vſus et delectatio eſt omnibus τῶν φιλωκερδῶν καὶ ἀεὶ χαμαιερπῶν iſtorum & actis & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos de ſimplicium hiſtoria commentationũ dies inſtar vitæ eſſe puto, libenterq; omnibus omnẽ quæſtũ conceſſerim, vt mihi liceat neceſsitate nulla interpellãte iſto modo viuere: quod ego quoq; imitatus vt potui, hac quæ ſequuta eſt hyeme iam videlicet ſeneſcentibus morbis redire volui cum veteribus amicis, hoc eſt cum libris noſtris in gratiam, etſi non idcirco eorum vſum dimiſeram quod ijs ſuccenſerem. Sed tum illis quæ dixi tum familiaribus negotijs tantum inſumebatur opere, vt ex ijs ne momentum quidem temporis decidere poſſem: quod vel legẽdis illis, vel concinnãdis (ſicubi opus eſſet) annotationibus impertirer. Nec verò ocioſè hoc dictũ exiſtimari velim. Nam cum medicorum principis ſimplicia à Theodorico Gerardo Gaudano viro ſane docto in latinum ſermonem conuerſa euoluerem, & cum Græcis exempl. Aldino & Germanico potiſſ. conferrem, aliquot locis mutila, plurimis deprauata, mutata multa, pleraq; adiecta deprehẽdi. Etenim quis mihi reperietur tam lynceus qui tantis in tenebris nihil offendat? nuſquam incurrat? itaq;

maximè conuenire officio meo literarumq; Græcarū et medicinæ rudibus (quibus ea ſolis parabantur) conducere putaui, verſionem illam quoad eius fieri poſſet emendare, tum Græcis quibus ſua deerat interpretatio fideliter, & ad verbum redditis, tum adiectis annotationibus, vbi res ipſa exigere viſa eſt. Vſi ſumus autem diſpoſitione in quibuſdam paulò diuerſa, nouaq; & paulò commodiore forma verſionem illam renouandam curauimus. eaq; eo omnia ſtudio fecimus, vt & ornatior & magis facilis in aſpectum ac manus hominum veniret. Aſſecutus id ſim necne aliorum malo iudicium ſit quàm meum. Hunc certè laborem eo libentius ſuſcepi, quod hoc maximè ſtudiorum genus à te probari intellexiſſe mihi videbar: in quibus & ipſe dubio procul inueni, non quod in faba pueri, verùm quod dici conſueuit, ἀγαθῶν θάλασσαν theſaurum dico rerum omnium locupletiſs. Ecquem quæſo vnquam Galeno ipſo diligentiorem in rebus exquirendis, eodem in omni genere diſciplinarum inſtructiorem, aut legiſti, aut audiſti? quam animaliū ſpeciem neceſſariam, quam eorum ipſorum partem, quod terrarum? quod metallorum genus quem lapidem methodo experientiaq; cognoſcendum non tradidit? Ac mihi quidem certe Galenus vnus videtur non modo ſimplicium vires tum à primis qualitatibus profectas, tum quas tota ipſarum ſubſtantia occultas tegit, ſed ipſam quoque rerum naturam nobis expreſſiſſe.

O fœli.

Digitized by Google

O fœlices terq; & quater beatos, quibus ex aliena arbore tam vberes fructus carpere conceditur. Ea dico parare, quæ duo præcipua humanæ vitæ bona ſunt ſapere & recte valere. Sed *hæc prudens omitto, & ad mea reuertor, quæ voluiſſem prius perlegiſſes: & ſi qua tibi viderentur commutaſſes.* Non *audebam certè antequam de iudicio tuo quidquam exploratum haberem alienis hæc ipſa oculis ſpectanda proponere.* Sed *ea vt à nemine viſa, ita adhuc infecta nobis è manibus excuſsit* Typographi *nimia feſtinatio. Quamobrem humaniſſ. Claudi hæc velim ſic accipias, vt ſiue probabuntur tibi, ſiue non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditiſſ. tibi, & cogitata & ſcripta eſſe iudices. Vale. Datum Lugduni* III *Idus Ianuarij, Anno à Chriſto ſeruatore nato.*

M. D. XLVII.

TYPOGRAPHVS
LECTORI S.

Occurũt nonnulla quæ idcirco te latere noluimus quod ea aliquam vtilitatem habeant. ex his eſt quod quæ interpretis non Gal. viſa ſunt eſſe, ea his [ ] *notis incluſimus.* R*eliqua errores quos inter excudendum admiſimus emendabunt: vt pag. 4. in margi. lege, λίθον. pag. 598. verſ. 15. lege,* Ios. *pag.* 660 *in margine lege, correptos pag. 684. verſ. 14. lege, partium eſſentiæ.*

INDEX EORVM QVAE HOC IN OPERE HABENTVR: & maximè Simplicium medicamentorum hîc à Galeno traditorũ. Prior numerus paginã, ſecundus verſum ſignificat.

A

ABrotonum. 353.20
Abſinthiũ. 388.14
Acacia. 367.20
Acalephe. 368.8
Acantha ægyptia. 369.19
Acantha leuce. 369.10
Acanthion. 369.6
Acanthos. 368.29
Acerba & auſtera quomodo fiant. 58.24
Acerbum quid ab auſtero differt. 64.13
Acetum. 30.16. et 456.28
Acetum an calidum ſit. 32. per totum.
Acetum calidos affectus refrigerat. 35.2
Acetum erodit. 36.5
Acetum et roſaceum neutra ſunt. 37.23
Acetum ex Hippoc. quibuſnam vtile 52.4
Acetum obſcurè calfacit. 40.24
Acetum qua ratione ſanguinem ſiſtit. 32.22
Acetum ſyncerũ vlcera valde exaſperat. 53.11
Acetum quam ſitim cedat. 51.4
Achrades. 381.12
Acidum quid. 64.29
Acinorum vuæ nuclei. 398.4
Aconitum. 370.11
Acorum. 370.2
Acre quid. 64.28
Acria quænã ſunt. 59.7
Acte. 370.21
Actu calidum quadruplex. 76.21
Ardarcion. 719.17

Adeps

Adeps & pinguedo. 682. 28
Adiantum. 366.2
Adſtringentia differunt ab auſteris et acerbis. 63.24
Adſtringentia non omnia refrigerant contra Aſclep. 55.22
Aegilops. 366.24
Aegyrus. 367.7
Aeizoon. 366.14
Aera. 366.29
Aër tenuius eſt. 38.21
Aes vſtum. 617.23
Aëris & ferri ſquama. 602.25
Aëris flos. 618.2
Aerugo. 598.15
Agarici radix. 365.5
Agerantum. 365.28
Ageratus. 584.26
Agnos. 360.8
Agroſtis. 362.20
Agroſtis eſculenta. 362. 28
Alabaſtrites. 587.9
Alcyonia. 720.1
Alectorides. 712.27
Alga. 397.8. & 545.24
Alimum. 370.28
Allium. 526.12
Aliſma. 402.6
Alyſſon. 372.13
Aloë. 371.9
Alſine. 372.24
Altea. 406.20
Altercum. 541.28
Aluminoſæ aquæ vlcera quæ fluxionibus tentant, deſiccant. 12.20
Amarum quid. 64.26
Amygdala. 375.21
Ami. 373.9
Ambroſia. 373.6
Amarantum. 373.16
Amaracon. 373.2
Alumen fiſſile, rotundũ & humidum. 613.11
Amomum. 376.27
Ammoniacum. 376.21
Amorge. 373.25
Ampelos agria. 374.24
Ampelos hemeros. 375.2
Ampelos leuce. 375.4
Ampelos melena. 375.17
Ampelopraſon. 374.9
Amurca. 373.24

Anagallis. 377.3
Anagyrus. 377.12
Anatome viuorum, ſi à regibus ſiat in homi nibus morti condem- natis, nihil graue cõ- mitti. 226 per totum
Anaxagoras dicebat ni uem non eſſe albam. 71.3
Anchuſa. 363.16. et 364.2
Andrachne. 378.7
Androſaces. 378.2
Androſæmum. 377.21
Anemone. 378.29
Anethum. 379.8
Anthillis. 379.29
Aniſum. 380.14
Anthemis. 380.7
Antirinum. 380.20
Antiſpodium. 611.25
Ἀντιστρέφειν καὶ ἀναστρέ- φειν. 74.13
Aparine. 380.26
Aphace. 388.7
Aphrolitrum. 593.20
Aphroſelinus. 582.2
Apium. 519.13
Apocynum. 381.16
Aqua cùm ſit tenuis, non tamen ex ſe calfacit. 25.20
Aqua cum vino ſitim ef ficacius extinguit q̃ ſi ſola bibatur. 49.29
quænã Aquæ vlcera ex- aſperant. 12.28
Aqua expeditius quàm oleum digeritur. 26.10
Aquæ facultas. 7. per to-
quæ feruens Aqua exu- rit, ſicca non reddun- tur. 15.13
Aquæ ſulfuroſæ & nitro ſæ inimicæ ſunt cali- dis affectibus oẽs. 12.2
Aqua limoſa eſt compo- ſita. 9.23
Aqua marina quando re frigerat. 8.8
Aqua omnibus cõmunis & neceſſaria. 6.23
Aqua potabilis etiã tepẽs refrigerat. 8.11
Aqua potabilis omnium aquarum ſola eſt hu- mida. 12.9
Aqua quæ leuiſſima Hip pocrati

pocrati. 28.18
Aquarũ differentiæ. 8.1
Aqua tenuis eſt, humida & mollis. 25.14
Aquis inſalſis prouenientia. 719.11
Arabius. 587.4
Arbutus. 453.9
Arcenthus. 382.27
Arctium. 383.3
Argemone. 381.25
Arrhenicum. 593.11
Ariſarum. 381.28
Ariſtolochia. 382.2
Arnogloſſum. 383.21
Artemiſia. 385.4
Arteriæ dilatatæ non aërem modò attrahũt, ſed quicquid trahi etiã facile eſt. 20.27
Artificialis ſimplic. vſus vbi cõſtituitur. 43.29
Arum. 384.24
Armeniacum. 592.17
Aſarum. 385.13
Aſclepias. ibi.18
Aſpalathos. ibid.21
Aſparagus. ibi.28
Aſphalton. 723.16
Aſphodelus. 387.7
Aſsius. 585.5
Aſtaphis. 386.28
Aſplenum. ibi.8
Aſter atticus. ibid.20
Aſtragalos. 386.12
Attalus rex. 624.23
Atractilis. 387.13
Attramentum ſcriptorium. 605.3
Atramẽtum ſutorium. 614.15
Atraphaxys. 387.17
Atriplex. ibi.
Auellana. 438.1
Auena. 366.24
A vino ſemper homini ſitis increſcit. 50.21
Auricula muris. 372.24 & 489.14
Auripigmentũ. 593.11
Auſterus ſapor eſt, qui στύφων dicitur. 62.19

B

Balanos. 389.3
Balauſtiũ. 390.22
Balſamum. ibi.13
Batrachium. 392.11
Batus. 391.15

Bdellium.

Bdellium. 392.29
Bechium. 393.19
Beta. 534.14
Betonica. 444.22
Bitumen. 723.16
Bitumẽ cùm ſit calidiſſimum, vnde citò congelatur. 28.22
Bitumen, plumbũ & ſtãnũ concreſcunt etiãnum feruentia. 28.28
Bitumen proueniens in mari mortuo. 723.25
Blitum. 394.3
Bolbos emetic. 394.18
Braſſica. 459.13
Braſſica agreſt. 460.8
Braſſica marina. ibi. 21
Brathy. 395.16
Bretanica. 356.21
Bryon, aut ſplanchnon. 397.13
Bryõ thalattion. 397.8
Bromus. 397.1
Bubonium. 394.20
Buccina, & purpuræ. 699.4
Bugloſſum. 394.28
Bulbus ſatiuus. ibid. 7
Bulb. vomitorius. ibi. 17
Bunium. 395.5
Buphthalmum. ibi. 9
Bupreſtis. 715.10
Butyrum. 641.26

C

Cacalia. 432.18
Cacochyma. q̃uo morſum ſanãt. 97.24
Cadmia. 599.11
Calamintha. 429.10
Calamus Indicus comminutus, nos manifeſtè calfacit. 23.5
Calamus odoratus. 431.12
Calamus phragnites. 432.1
Calida quomodo nos calfaciant. 19.5
Calidorum haud pauca ſunt craſſæ eſſentiæ, nec pauciora frigidorum. 42.23
Quid per ſe calidũ. 5.14
Calidum quid bifariam dicitur. 26.27
Calidum medicamẽtũ q̃uo intellitur. 76.7

Calidũ quid agat. 35.29
Calor noſter craſſæ eſt eſ ſentiæ, et infirm⁹. 18.19
Calx. 613.19
Canabis. 432.26
Cancanus. 432.18
Cancri vſti. 708.27
Canna. 432.1
Cantharides. 714.16
Capparis. 433.18
Capnios. 433.3
Caprinus adeps, ſuillo &c. præſtat. 57.4
Capût leporum. 691.1
Caput mænidũ. 690.23
Caput ſaurarũ. 691.4
Carbo quid. 24.21
Carcini vſti. 708.27
Cardamomum. 436.1
Cardamum. 435.16
Caries lignorũ. 518.24
Carya. 436.26
Carnis conſideratio. 671.26 & 679.22
Caro viperæ. 673.4
Caron. 436.10
Carpeſium. 438.7
Caſeus. 639.22
Caſia. 436.15
Caſtorium. 693.14
Caucalis. 438.2
Cauda equina. 424.5
Cauteria cãdentia qua ratione ſanguinem ſiſtunt. 32.17
Cæcis. 445.6
Cedrus. 439.6
Cenchrum. 438.22
Centaurium maius. 441.10
Centaurium minus. 442.9
Cæpa. 464.17
Cera. 446.5
Ceraſus. 443.18
Ceratonia. 444.13
Ceratum ex aqua frigida ſubactum refrigerat. 11.3
Ceratũ humidum quomodo fiat. ibid. 9
Cerebrum leporis. 691.8
Cæruleus. 602.19
Ceruſſa. 619.1
Ceſtrum. 444.22
Chalbane. 546.6
Chalcanthos. 614.15

Chal-

Chalcitis. 617.7
Chalcos cecaumenos. 617.23
Chalcu anthos. 618.2
Chamaciſſos. 546.21
Chamædaphne. 403.23
Chamædrys. 546.12
Chamælea. 546.25
Chamæleon. 547.3
Chamæleuce. 547.1
Chamæmelum. 380.7
Chamæpitys. 547.18
Chamæſyce. 548.4
Chelidones vstæ. 711.13
Chelidonium. 548.13
Chole. 644.7
Choudrus. 549.6
Chondrila. 549.1
Chryſocome. 549.21
Chryſocolla. 618.7
Chryſocolla medicamentum ex vrina pueri. 653.15
χυλός *quid.* 61.24
χυμός *ibid.* 61.5
Cyamos. 465.3
Cyanos. 602.19
Cicadæ. 711.22
Cicer. 414.8
Cici. 446.20
Cichorium. 519.19
Cicuta. 469.16
Cicutæ ſemen omnium refrigerantium valētiſſimum. 22.25
Cimices. 714.11
Cinnabari. 601.11
Cinnamomum. 446.27
Cinus. 534.29
Cynocrambe. 381.16
Cypariſſus. 467.20
Cyperus. 468.20
Circæa. 447.6
Cypres. 469.1
Ciſeris, pumex. 579.27
Ciſeris. 601.14
Ciſſos. 449.15
Ciſthus. 447.12
Citrago. 482.11
Cyminum. 467.8
Cynosbatus. ibid.14
Cytiſus. 469.13
Clematis. 450.18
Clinopodium. 450.13
Cnicus. 451.11
Coagulum. 643.6
Coagulū phocæ. 644.1
Cochlearū caro. 781.21

Coccy-

Coccymelæa. 451.25
Coccos baphicos. 451.18
Coccus cnidius. 451.15
Colla, aut glutē. 452.18
Colocynthe. 452.22
Colocynthis. 453.1
Comarus. 453.9
Cummi. ibid.14
Quænam magis concreſcunt. 27.22
Congelari quid. 28.16
Conia. 453.21. & 602.6
Coniza. 453.28
Conos. 469.19
Copros. 656.22
Κοπροφάγος. 623.12
Coriandrum. 454.16
Coriannon. ibid.
Coria vetera. 698.11
Corydos. 711.28
Corion. 454.16
Coronopus. 458.1
Cornua cerui & capræ 691.16
Cornus. 459.3
Corpus exile facilius alteratur quàm grande. 19.18
In Corpore prouenientia. 656.6
Coſtus. 458.4
Cotyledon. ibid.22
Crambe. 459.13
Crambe agria. 460.8
Crābe thalatia. 460.21
Crania. 459.3
Craſſa non prius cōminuta, nihil à nobis patiuntur, nec in nos poſſunt agere. 22.13
Craſſum quid eſt. 6.15
Crateogonos. 460.27
Crethmon. 461.1
Crimnon. 461.23
Crinos. 462.1
Crithe. 461.6
Crocus. 464.3
Crocodilium. 463.22
Cucumis. 521.17
Cucumis agreſtis. 522.4
Cucurbita. 452.22
Cupreſſus. 467.20
Cuminum. 467.8
Cur athletæ oleo fricantur. 83.3
Cur in exycrati potu acetum miſceatur. 49.21

Cutis

Cutis tota in primo ſtatim ortu ſibi eſt continua. 20.20

D

D*Amaſoniū.* 402.6
Daphne arbor. 403.10
Daphne herba. ibid.18
Daucus. 402.16
Dauci ſemen. ibid 29
Demōſtratiōis principia ſenſui atq; intellectui ſunt euidētia. 60.18
Demonſtrationū principia certiſſima. 71.16
De oleo in Archidamū. 79.16 per totum.
De principijs lōgus habēdus eſt ſermo. 38.15
Diaſmyrnon collyrium 629.25
Dictamnum. 402.28
Dioſcorides male cenſet quædam pharmaca, ex eo quòd dyſenterijs medeantur, adſtringere. 56.5
Dioſcoridis Thyrtes. 582.15
Diphriges. 695.10
Dipſacos. 404.4
Dorycenidium. ibid 7
Draco marinus. 716.5
Dracuntium. 404.14
Dryopteris. 405.12
Drys. 405.17
Dulce qui iuxta Plato. 60.4
Dulcia quæ ſint. 98.16
Dulcis radix. 399.14

E

E*Benus.* 407.6
Ebiſcus. 406.20
Ebulus. 370.21
Echinus combuſtus. 707.27
Echinus herba. 416.27
Elæa. 407.14
Elaphoboſcus. 511.15
Elatine. ibid. 13
Eleliſphacos. 412.4
Elenium. 511.19
Elymus. 413.7
Elæon. 407.20
Elxinæ. 413.4
Empetron. ibid.13
Enula campana. 511.19
Ephemerum. 416.13

ἐπικέρασικὸς medicamenta cacochymiam quandoque alunt. 95.1
Epimedium. 413 23
Epimelis. ibid.29
Epithymum. ibid.19
Equorum lichenes. 698.4
Erebinthus. 414.8
Erebinthus agreſtis.ibidem 26
Erice. 415.1
Erinaceus combuſtus. 707.27
Erinacei terreſtris caro. 680.24
ἕρπυλλος. 415.3
Eryſimum. ibid.7.
Errāt tota via, qui experientiā negligūt.67.4.
Erythrodanū. 415.20
Eruangina. 498.17
Eruum. 498.11
ἐσχάρα quid. 32.21
Euchyma protinus mitigant. 98.5
Eupatorium. 416.4
Euphorbium. ibid.10

F

Faba. 465.3
Facultas denominatur, ab eo quod ipſa efficit. 2.14
Facultas quid, & quotuplex. 2.3
Facultas quot ſignificet. 16.18
Facultate calida duplicia. 26.28
Fel. 644.7
Felis caro. 781.10
Fœnum græcum. 536.22
Fera regia. 624.13
Fermentum. 418.21
Ferri & æris ſquama. 602.25.
Ferula. 493.13
Ficus. 529.22
Ficus arbor. 530.21
Filicula. 405.12
Filix. 512.5
Flamma quid. 24.15
Frigida quomodo nos refrigerent. 22.20
Flos æris. 618.2
Fœniculum. 479.11
Foliū malabathri. 546.3

Frigidū quid agit. 35.28
quid per ſe Frigidū. 5.16
Fuligo. 474.15
Fumus. 433.3
Fungus. 489.2

G

Gagates. 585.25
Galbanum. 546.6
Galla. 445.6
Galactites. 587.19
Gale. 713.3
Galenus in his libris nihil ferè ſcribit, qđ nō ſit expertus. 622.7
Galeni munditíes ac religio. ibid. per totum.
Galenus veritatis ſemper ſtudioſus. 71.10
Galerita. 711.28
Gallinæ. 712.27.
Gallium. 397.21
Garus. 725.9
Geniſta. 627.18
Gentiana. 397.28
Gigarta. 398.4
Gingidium. ibid.12
Gypſum. 594.17
Gypſum κεκαυμένον. 595.5.
Gladiolus. 495.4
Glaux. 398.28
Glaucium. 398.21
Glichon. 399.3
Glycyrixa. ibid.14
Glycyſida. 400.4
Glæos. 399.12
Gnaphalium 401.25
Gongilis. 402.2
Gramen. 362.20
Granū gnidium. 451.15
Granum tinctorium. 451.18
Groſſi. 495.20
Gummi. 453.14

H

Haema nycteridos. 630.17
Hæma periſteras. 628.21
Hæmatites. 578.1. & 587.19
Hales. 591.28
Halme. 725.14
Halos achne. 723.10
Halos anthos. 723.4
Hedera. 449.15
Hedioſmos. 419.1
Hediſarum. ibi.24

Hælurorũ caro. 681.11
Helleborus. 412.7
Hemerocalles. 420.2
Hemionitis. ibid.8.
Herigeron. ibid.12
Heraclea. 587.1
Herodoti error in adſtringentibus. 52.2
Heryngium. 420.15
Hidrus. 649.3
Hippocampus. 713.17
Hippomarathrum. 424.23
Hippuris. 424.5
Hirundines vſtæ. 711.13
Hominis ex partibus medelæ. 622.25
Hordeum. 461.6
Hyacinthus. 541.7
Hyænæ. 717.24
Hydnon. 541.17
Hydropeperi. 541.21
Hydrargyros. 614.5
Hyoſcyamus. 541.28
Hypecoon. 542.21
Hypericum. 542.11
Hypogloſſon. ibid.25
Hyſſopum. 543.1
Humanarum carnium eſus. 627.9
Humores qui in vaſis ſunt, exhauriuntur in calidæ perfuſionibus. vniuerſum verò genus carnoſum ſeipſo tum fit humidius. 15.8.& ibidem 20

I

Aſpis viridis. 581.8
Idæa radix. 423.8
Iecur lupinum. 693.8
Iecur canis rabidi. 692.5
Iecur caprinum. ibi.15
Iecur lacertæ. ibid.14
Ignem ſcimus calidum ſolo ſenſu. 48.24
Inductio quid differt ab exemplo. 79. per totum.
In marinæ inopia, quomodo fit muria. 9.1
In quibuſnam aqua calorem reuocat. 7.11
Inter cutem laborantibus aduerſa eſt aquæ dulcis potio: ſalſarum

...verò perutilis. 13.3
Ios. 423.28 & 598.15
Inteſtina terræ. 714.1
Iſatis. 424.26
Iſopyron. 425.24
Itea. 426.4
Iudaicus lapis. 582.28
Iuglans. 437.28
Iuncus læuis. 533.15
Iuncus quadratus. 468.20
Iuniperus. 382.27
Ixos. 423.15

L

LAc nõ eſt ſimilare. 30.25
Lactis conſideratio. 634.26
Lactis facultas varia. 95.13
Lactuca. 422.16
Lampſane. 470.16
Lana hyſoperã, id eſt, ſuccida. 702.19
Lagopus. 770.6
Lapathum. ibid.20
Lappa minor. 383.3
Lapidum conſideratio. 577.14
Lapides qui in ſpongijs reperiuntur. 580.8
Laſerpitium. 522.25
Laſsitudo quid. 90.19
Lathyris. 470.9
Laurus. 403.10
Leichen. 471.6
Lemonium. 471.1
Lemnium ſigillum quomodo fiat. 559.2
Lentes. 543.4
Lẽticula paluſtris. ibi.12
Lentiſcus. 532.13
Lentiſci flos. 533.3
Leontopetallon. 471.21
Lepidium. ibid.25
Lepus. 602.25
Lethalium medicamẽtorum non eſſe tradendam peritiam. 625.9
Leucacanthon. 472.4
Leucas. 471.29
Leuce. 473.8
Leucoium. 472.9
Leuia quænã ſunt. 24.23
Libanotus. 473.13
Libanotides. 474.4
Libyſticum. 475.11
Libri ſimplicium ſuccedunt

dunt tractationi de temperamẽtis. 1. 21 *& in margine.*
*Librorũ horũ de ſimplic. velut quidam epilogus.*6 20. *per totum*
Lychnis. 477.6
Lycion. 476.5
Lycoctonum. 370.17
Lignys. 474.15
Lilium. 462.1
Limoſa aqua quomodo pura reddatur. 9.25
Linoſpermon. 475.15.
Linozωστις. *ibid.*21
Lyſimachios. 476.27
Lithargyros. 602.19
Litrum. 723.1
Lixiuium. 453.21
*Lixiuiũ ex cinere.*602.6
Lolium. 366.29
Lonchitis. 475.26
Lotos. 477.10.& 20.
Lumbrici. 714.1
Lupinus. 421.4
*Lupinus agreſtis.*422.4

M

MAcer. 478.6
Magnes. 587.1
Maiorana. 373.2
Malache. 478.22
Malabathrum. 478.19
Malua. *ibi.*22
Malus. 485.8
*Malus armenica.*486.17
Malus perſica. 486.7
Malum granatum, ſiue punicum. 516.16
Malus medica. 486.23
Mandragora. 479.2
Marathrum. 479.11
In *Mari prouenientia.* 719.8
Marſi viperas venantes 676.16
Marrhubium. 510.25
Maſtiche. 480.4
Mecon. 483.9
*Mecon ceratitis.*484.17
Mecon heraclia. 485.3
Medicamenta multa à multis medicis tradi vel impoſsibilia, vel poſsibilia quidẽ, ſed vitæ hominũ noxia. 625.15
Medicamenta quo modo experiunda. 90.1

Medicamentorum pernicioſorũ ac letaliũ exhibitio nõ tam mala quàm per literarum monumẽta in poſteros traductio. 626.16
Medicamẽtorum adſtringẽtium facultas qualis. 551. *per totum.*
Medicamentũ quid. 1.24
Medicamentum ſimplex 2.2. *& in margine.*
Medulla. 689.13
Medion. 483.1
Meiurana. 518.20
Melanthium. 480.20
Melagraphicũ. 605.3
Melanteria. 604.28
Melea. 485.8
Melea armenice. 486.17
Melea medice. 486.23
Melea perſice. 486.7
Melitites. 587.19
Mel. 481.20
Meline. 413.7
Melilotum. 481.15
Meliſſophyllon. 482.11
Menta. 419.1
Mercurialis. 475.21
Meſpilum. 482.10
Metallica medicamenta. 590.15
Meum. 487.15
Milax lεια. 488.1
Milax trachεια. 487.25
Milium. 438.22
Miſy. 605.8
Molibdena. 607.17
Molibdos. 608.7
Mollities corporis à calidæ aquæ lotione, ſolius humiditatis pro priũ ſignũ eſt. 14.14
Mωly. 491.11
Morus. 488.4
Quænã mordicãt. 98.27
Multa adſtringunt quæ non glutinãt. 54.8
Muſtela. 713.3
Muſtelæ caro. 781.6
Mutulorum caro. ibi. 15
Muſcus. 397.13
Myagros. 488.27
Myelos. 689.13
Myle. 489.9
Myos ὦτις. 489.14
Myrrha. 525.26
Myrrha bœotia. 526.15

Myr-

Myrrhine. 490.20
Myrrhis. ibid.13
Myriophyllon. ibid..10
Myrice. 489.18
Myrtus. 490.20

N

NApy. 493.18
Narce. 711.21
Narciſſus. 493.20
Narduſtachys. 492.20
Nardus celtica. 493.4
Nardus orea. ibid.9
Narthex. ibid.13
Naſturtium. 435.16
Nepitha. 429.10
Nerium. 494.3
Neuras. 493.25
Neutra quæ dicuntur. 42.12
Neutra tripliciter dicũtur. 37.15
Nihil prodeſt in pharmacis generale ſolum nouiſſe. 43.21
Nymphea. 494.9
Nitrũ.604.13. & 723.1
Noctuæ ſanguis. 630.5
Non eſt petendum facultatis argumentum à colore. 4.13
Non omne tenue calidũ eſt. 40.4
Non omnis ignis eſt tenuis. 39.10
Non pauca in cutis meatus perueniunt venarũ arteriarumq; oſcula. 21.7
Nuclei acinorum vuæ. 398.5
Nuces. 436.26
Nutrimentũ quid. 1.27

O

OCimoides. 550.18
Ocimon. ibid.12
Oë. 495.8
Oenos. ibid.15
Olea. 407.14
Olei propriè vocati differentiæ. 89.5
Oleo calido vtimur in refrigeratis corporibus. 86.19
Oleo incoctis quid accidit. 81.18
Oleum. 407.20
Oleum ἄναλον quomodo aluũ ſubducit. 92.15

Oleũ interna refrigerata dolore liberat. 93.22
Oleũ mordax eſt. 87.14
Oleum non celeriter calfacit, etſi facilè vritur. 26.3
Olynthi. 495.20
Olyra. ibid.28
Oloſtium. ibid.25
Onagron. 496.3
Onobrychis. ibid.12
Onωnis. ibid.19
Onoſma. ibi.7
Opercula purpurarum. 702.14
Ophites. 581.1
Opus, ſiue ſuccus. 497.19
Orchis. 498.23
Orchis Serapias. 499.7
Organicæ partes adoleſcentibus humidiores ſunt, quàm ſenibus. 15.3
Origanus. 498.2
Orobanche. 498.17
Orobos. 498.11
Oryza. 498.20
Oſſa. 697.14
Oſiris. 499.17
Oſtracites. 580.18
Oſtracon. 611.1
Oſtrea. 699.25
Oſtrea. 698.25
Ouorum facultas. 703.8
Oxyacanthos. 497.7
Oxos. 496.28
Oxycrati potus æſtate quibuſdam ſitim ſedat. 49.18
Oxycratum diuerſæ naturæ eſt ab aceto. 53.5

P

PAeonia. 400.4
Paliurus. 499.28
Palma. 544.13
Panaces aſclepeũ. 501.10
Panax chironeũ. 501.15
Panax heracleũ. 500.18
Panicum. 413.7
Pancratium. 499.22
Papauer. 483.9
Papauer cornutũ. 484.17
Papauer herculeum. 485.3
Papyrus. 500.9
Pardalianches. 370.11
Paronychia. 501.18

Par-

Partibus dolẽtibus quidpiam influit. 40.28
Paſtinacá. 527.22
Peganon. 505.13
Pellis ouina. 697.27
Pentaphyllum. 510.29
Peperi. 502.18
Peplium. ibid.11
Peplos. ibid.7
Periclymenos. 503.6
Periſtereon. ibid.22
Perſea. 503.1
Per ſe agere, & per accidens, quid eſt. 3.24
Petaſites. 503.27
Petroſelinum. 504.2
Peucedanum. ibid.16
Phaci. 543.4
Phacos. ibid.12
Phalangites. ibid.21
Phaleris. ibid.15
Pharmaca facultate calida, calfacere non apparent, niſi in tenuia ſint cõminuta. 17.18
Pharmaca modicè excalfacientia, quod affectũ eſt, frigidius etiã efficiunt. 7.25
Phaſiolon. 425.24
Phycos. 545.24. et 614.12
Phyllitis. 545.28
Phyllõ malabathru. 646 3. & 619.11
Phlomus. 543.26
Phocæ coagulum. 644.1
Phœnix. 544.13
Phorbion. 545.11
Phrygius. 584.10
Phu. 545.18
Pili vſti. 703.5
Picea. 507.6
Pycnocomum. 512.15
Pinguedo & adeps. 682.28
Pingue quo à dulci differt. 65.1
Piper. 502.18
Piper niſi diligenter tritum ſit, non excalfacit. 17.21
Pira ſylueſt. 381.12
Pyrethron. 512.26
Pyrites. 583.10
Pyros. 513.4
Pirus. 381.1
Piſſa. 505.27
Piſſelæum. 506.18

Piſtacium. 506.21
Pitya. 643.6
Pityides. 506.27
Pitys. 507.6
Pityocampe. 715.14
Pityuſa. 507.22
Pix. 505.27
Plantago. 383.21
Platanus. 507.27
Plato de guſtabilibus qualitatibus diſſerit. 58.*per totum.*
Pleraque vt ad ſenſum ſimplicia, pugnantibus conſtant facultatibus. 42.13
Plumbago. 607.17
Plumbum. 608.7
Polemonium. 509.23
Polycnemon. 510.14
Polygalon. 509.10
Polygonatum. 509.14
Polygonon. 508.15
Polypodium. 510.21
Polium. 510.1
Polium minus. ibid.9
Pompholyx. 611.8
Populus alba. 473.8
Portulaca. 378.7
Potamogeiton. 510.17
Poterium. 493.25
Praſium. 510.25
Problemata communia cuiuſuis artis, de oleo. 82.27
Proble. phyſica de oleo. 82.4
Propolis. 511.11
Propria aquæ natura humida eſt & frigida. 13.19
Propria linguæ ſenſibilia. 61.10
Propria ſenſus cuiuſque ſenſoria. 57.28
Prouenientia in corpore. 656.6
Prunus. 451.25
Pſeudodictamnũ. 550.4
Pſycrotrophum. 444.22
Pſyllium. 550.7
Pſimythium. 619.1
Pſoricum. ibi.16
Ptarmice. 511.16
Ptelea. ibi.23
Pteris. 512.5
Ptiſana ſua natura eſt boni ſucci. 97.11

Pulegium. 399.3
Pulmo agninus, & porcinus. 692.1
Pumex. 579. 27. & 601. 14.
Pura aqua indicatur tribus ſenſibus. 10.7

Q

QVæ conſiſteniam habentia eam de ocyus à frigore cõgelantur, frigidiora ſunt. 27.16
Quæ nos excalfacere videntur, mutationis principiũ à noſtro calore accipientia, nos recalfaciunt. 18.25
Quæ ſyncerè eſt aqua, ea neceſſariò ex ſe eſt frigida. 8.21
Quare acetum terrã fermenter, ignoratur. 49.2
Quarti libri Simplic. argumentum. 67.21
Quercus. 405.17
Quid aqua calida frigida temperataq; agat 84.19
Quid in. 3. lib. Simplic. tractatur. 67.17
Quod in alijs à vino & oleo liquoribus ſubſidit craſſum, nomine caret proprio. 31.10
Quod per ſe lenit, quomodo diſtinguitur ab eo quod per accidens. 98.19
Quõ aqua frigida calfacit, quo itẽ calida frigefacit. 3.24. & 29
Quomodo frigidum paratur oleum. 85.10
Quo pacto quanque iudicare facultatẽ oportet. 3.13. & 5.28

R

RAdicula. 513.25
Radix rhodia. 516.5
Ranæ vſtæ. 713.13
Rapum. 402.2
Rara ab igne citius accenduntur, quàm ſpiſſa. 23.28
Rarum quid. 23.25

Rebus

Rebus ferè omnibus diuerſæ inſunt facultates. 96.6
Refrigerari quid. 28.15
*Renes ſcincorum.*696.27
Reſina. 514.21
Rha. ibid.3
Rhamnus. 513.19
Raphanis ibid.25
Rhetinæ. 514.21
Rheum. ibid.3
Rhypos. 517.12.& 670.28
Rhodos. 515.24
Rhododaphne. 494.3.& 516.10
Rhœa. 516.16
Rhus. 517.1
Robur. 405.17
Roſa. 515.24
Roſacei vſus in capite perforato. 629.10
Rubia paßiua. 415.20
Rubus. 391.15
Ruta. 505.13

S

SAbucus. 370.21
Sabina. 395.16
Salamandra. 715.18
Sal. 721.4
Sal vſtus. 72.222
Salis flos. 723.4
Sales. 591.28
Saliua. 654.23
Salix. 426.4
Salſa quænam ſint. 64.23
Saluſginoſū morſui quādoq; medetur. 92.24
Saluia. 412.4
Salſugo. 725.14
Sampſycon. 518.20
Sandarace. 612.11
Sandix. ibi.16
Sanguis. 626.22
*Sanguis columbæ.*628.21
Sanguis crocodili. 634.8
Sanguis humanus. 627.27
Sanguis noctuæ. 630.5
Sanguis ſuillus. 627.4
Sanguis veſpertilionis. 630.17
Sanguis viridium ranarum. 633.27
Sagapenum. 518.5
Saporum ſpecies. 60.per totum.

Sapphyrus. 581.28
Saprotes ξύλων. 518.23
Sarcocolla. ibid.28
Satyrium. 519.4
Scandix. 524.4
Sceptici, qui & Pyrrhonij. 2.18
Schinos. 532.13
Schœnos lea. 533.15
Scilla. 524.11
Schinu anthos. 533.2
Schiſtos. 589.1
Scolymos. 524.18
Scordium. ibi.28
Scoria. 612.19
Scorodum. 525.12
Scorodopraſſon. 525.16
Scorpioides. 525.20
Secundi libri ſimplic. argumentum. 67.11
Selinon. 519.13
Seminalis. 508.14
Semperuiuum. 366.ibid.
Senecta ſerpentis. 697.24
Sentis canis. 467.14
Sepia. 701.24
Serum lactis. 638.28
Seriphum. 520.1
Seris. 519.19
Serpyllus. 415.4
Seſamoides. 520.24
Seſamoides album. 521.2
Seſamon. 520.18
Seſelli. ibid.13
Syca. 529.22
Syce. 530.21
Sicyos. 521.17
Sicyos agrios. 522.4
Sideritis. 521.6
Sielon. 654.23
Silphium. 522.25
Similium vſus. 628.6
Symphyton magnum. 531.25
Symphytum petræum. ibid.6
Sion. 523.10
Siſaron. 523.15
Siſymbrium. 523.20
Siſon. 523.6
Sitis cauſæ. 50.26
Smilax. 525.23
Smiris. 587.12
Smyrna. 525.26
Smyrna boice. 526.15
Smyrnium. 526.18
Solanum. 539.28
Sonchus. 527.4

Sorbia

Sorbus. 495.8
Sordes. 517.12
Sordes hominum. 670.28
Sparganium. 527.16
Spartum. 527.18
Spatium inane in raro corpore quomodo dicitur. 23.26
Spica nardi. 492.20
Spina alba. 369.10
Spina vulgaris. 368.29
Splanchnon. 397.13
Spodium. 611.8
Spondylon. 532.4
Spongia. 724.6
Sponte naſcentiũ medicamentorum quæ cõbuſta ſunt, calidorane arbitrari oporteat an frigidiora. 551.28
Spuma ſalis. 723.10
Squama æris & ferri. 602.25
Stachys. 528.1
Staphilinus. 402.16. & 527.22
Stercus. 656.22
Stercus anſerum & ciconiarum. 668.3
Stercus bubulum. 664.19
Stercus caninum. 657.9
Stercus caprinum. 662.2
Stercus columbinũ. 666.5
Stercus crocodilorũ terreſtrium. 670.13
Stercus gallinaceũ. 666.24
Stercus hominis. 623.3
Stercus humanũ. 658.14
Sterrcus lupinũ. 660.8
Stercus murium. 669.25
Stercus ouillum. 665.18
Stimmi. 613.3
Stypteria, & ſtrongile & hygra. 613.10
Styrax. 529.15
Stæbe. 528.6
Stœchas. 528.19
Stratiotes. 529.2
Strigmenta balneorum. 399.12
Struthion. 529.8
Succus. 497.19
Sudor. 649.3
Sulfur. 597.19
Sũmè humectat ſemper aqua: nõ autẽ ſummè calfacit, niſi quæ extremè

tremèferueat. 13.24

T

Tamarix. 489.18
Tela aranei. 698.8
Telephium. 536.14
Tellinæ ſalſæ. 713.25
Telis. 536.22
Tenue quid. 6.14. et 38.21
Tenuium partium quænam ſint, quæ itē craſſarum. 18.4
Tephra. 534.20
Terminthos. 554.3
Terra ſamia. 566.16
Terræ differētiæ. 555. per totum.
Terræ lotio. 565.29
Terebinthus. 534.3
Tertius de temperamentis neceſſarius eſt ad libros ſimplicium intelligendos. 3.3
Teſta. 611.1
Teſticulus canis. 498.23
Tetiges. 711.22
Teucrium. 534.24
Teutlon. 534.14
Thalietrum. 420.20
Thapſia. ibid. 25
Thelypteris. 512.5
Theon. 597.19
Theriaca. 677.11
Thermus. 421.4
Thermos agrios. 422.4
Thlaſpi. ibid. 8
Thus. 473.13
Thymum. 423.1
Thridax. 422.16
Titanos. 613.19
Tithymalli. 536.27
Torpedo. 715.21
Tragacantha. 538.13
Tragion. 538.17
Tragoriganum. 539.1
Tribolos. ibid. 3
Trychnon. 539.28
Trichomanes. ibid. 26
Trifoliū odoratum. 483.1
Trigle. 716.5
Triticum. 513.4
Triphyllon. 519.4
Triphyllum. 539.17
Tripolium. ibi. 14
Tuber terræ. 465.28
Tuſſilago. 393.19

V

Vapor quid. 14.13
Variæ de fac. eſſētia.

tia opiniones. 2.16
Venter mergi. 692.28
Veratrum. 412.7
Verbaſcum. 543.26
Vinum. 495.15
Viola. 423.28
Viperæ caro. 673.4
Viparæ dipſades. 676.9
Viſcum. 423.15
Vitex. 360 8
Vitiatæ ſunt aquæ, quæ odoratu vllam præ ſe ferũt qualitatẽ. 10.12
Vitis agreſtis. 374 24
Vitis alba. 375.4
Vitis nigra. ibid.17
Vitis ſatiua & culta. 375.1
Vlmus. 511.23
Vmbilicus Veneris. 458 22
Vnde piſcatorum vlcera videntur ſicca eorum verò qui in balneis verſantur, humida. 12.14
Vngues caprarũ & Aſinorum. 697.4
Volucrum maius. 503.6
Vrina. 651. 18
Vrina humana. ibid.26.
Vrtica. 368.8
Vua. 386.28
Vulpes. 717.24

X

XAnthiũ. 494.24
Xiphion. 495.4
Xyris. 494.27
Xenocratis medici immundities. 623.3

Z

ZEia. 417.2
Zyme. 418.21
Zingiber. 417.6
Zythus. 418.15

Finis Indicis.

CL. GALENI DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBRI VNDECIM.

*

LIBER PRIMVS.

Quid dicatur Medicamentum, & quid Facultas: & quomodo hæc quidem actu, illa verò potentia exiſtat. CAP. I.

QVANTVM conferat ſimplicium medicamentorum exactè facultates cognoſcere, quamque neceſſarium ſit tum ad variorū compoſitionem, tum ad inuentorum opportunū vſum non habeo nunc oſtendere. Nam illud in opere de medicamentorum compoſitione: hoc in Curandi methodo monſtrabitur. Verum quòd ſuccedit tractationi [a] de temperamentis, id in præſentia dicetur, vbi videlicet prius vocabulorum, quibus in hoc vtemur libro, ſignificata definierimus. Medicamentum, omne id dicimus quod naturam [b] noſtram alterare poteſt: ſicut (puto) nutrimentum, quicquid ſubſtantiam augere. Refertur enim vtrunque ad aliquid. Porrò medicamentū ſimplex & ipſum per oppoſitio-

[a] Lib. 3. temp. eſt velut iſagoge q̃dā ad hos libros.

[b] Redundat vox, noſtrā, nec habetur in græ. cod. quippe φαρμάκου ſignificationē & ad generis omnis animantia, nedū ad nos relationem habere id ex mox ſequētib. diſces.

nem ad compoſitum appellatum eſt.[a] Eſt autem id, quod ſecundum naturam ſuam ſyncerum eſt. At facultas, cauſa quædam eſt effectrix. Eaq; partim actu ſiue energia eſt, alia in futuro tempore. Actu quidē, vt calefaciendi in igne, refrigerandi in glacie. In futuro autē, vt calefaciendi in pyrethro, & caſtorio, & ſimilibus: refrigerandi, in alterco, mandragora, & id genus. Sanè [b] quandā eſſe facultatem in purgatorijs quidē medicinis purgatoriam, vomitorijs vomitoriam, ſternutatorijs ſtarnutatoriā, bechicis (hoc eſt, quæ tuſsim, vel ſedant, vel cient) bechicā, & vnoquoque in opere [c] alio peragēdo, quæ denominetur ab eo quod ipſa efficit, ferè nō eſt qui ambigat. At quę ſit huius facultatis eſſentia, quidā certè non poſſe cognoſci exiſtimarūt: quales ſunt [d] Sceptici philoſophi, & qui inter medicos vocati ſunt Empirici. Sed & qui noſci poſſe arbitrantur, inter ſeſe diſsident. Quidā enim ad magnitudines & figuras corpuſculorū ac meatuū, quos ὄγκους καὶ πόρους appellitant, referunt. Alij ad caliditatē, frigiditatē, humiditatem, ac ſiccitatem, pro ſua videlicet vtriq; prima elementorū cōſtitutione. Quare & nos, quia in libro de Elementis ſecundum Hippocratē, ex calido, frigido, ſicco, & humido, cum aliorū omnium corpora, tum animantiū conſtare oſtendimus: has effectricium

a ſimplex dicit̃ cui miſti. nulla à nob. acceſſit. In 4. vero de ſa. tu. aliter Gale. vocat ſimplex ἁπλῶν πιστρῶν.

b Nempe id catachriſticos ſimpl. appel. quod alio minus cōpoſitū eſt.

c Mēdoſe legit̃ in Ald. cod. τίνα δύο pro τίνα δύναμιν

d alio interp̃t eſt,

cium facultatũ eſſentias tum in alijs omnibus,tum in medicamentis ſtatuemus.[a] Sic autem & in tertio De temperamentis demonſtratũ eſt.Ac qui volet quę nũc dicenda ſunt aſſequi,in eo tractatu ſe prius exerceat oportet:quippe cũ illic quę vniuerſum ac in genere de medicamentis nouiſſe conueniat,expoſita ſint,nec hîc toto vtiq; in genere quicquã noui dicemus,verũ quæ illic generatim ſunt ſcripta,ea hîc ſpeciatim elaborabimus.

[a] *οὕτω γὰρ, ſic enim.*

Quo pacto quanque iudicare facultatem oporteat. CAPVT II.

IN primis quidem, ac maximè ſumendum eſt iudicandæ facultatis experimentum ab ea re ad quam dicitur.Siquidem non protinus ſi hominẽ refrigeret cicuta, & ſturnum refrigerabit, aut ſi ſturnũ nutriat, nutriet & hominem. Eadem ratione neq; ſi hominem purget veratrũ,continuo purgabit & coturnices:neque etiam ſi hos nutrire valeat,conſequens ſtatim eſt,vt & homines.[b] Proximũ eſt,vt quod ex accidenti eſt, diſtinguatur ab eo quod primariò ac per ſe. Nam[c] aqua frigida calorẽ quandoq; reuocat, cutem refrigerando, contrahendoq́;, ac condenſando. Ad id enim caloris cõſequitur reuocatio, velut in tertio de Tẽperamentis oſtendimus. Rurſum calida quoq; ipſa ſępenumero refri-

[b] *Per ſe, per accidens.*

[c] *Aphor. 25.lib.I.*

gerat, ex calfacientem nimirũ humorẽ digerendo. Nam ſi his adamuſsim diſtinctis, ad inquirendæ facultatis explorationem acceſſeris, haud facilè, mea quidem ſententia, falli queas. Cęterũ à nullo alio deſumi iudicium, quàm ab eo ad quod dicitur, id quidem perfacile eſt: nõ videlicet an [a] inſecta animalia oleum interimat, neq; an pingue, aut lentũ, aut leue ſit conſiderantes, cum an calfacere, aut frigefacere, aut humectare, an ſiccare corpus humanum valeat, inquiritur: eundem in modum neque an colore ſit rubro roſa, neque an albo ceruſſa: ſiquidẽ neceſſarium non eſt, quicquid rubrum ſit, eſſe calidum: neq; quicquid albũ, eſſe frigidum, ſed an admota corporibus noſtris primariò ac per ſe excalfaciant, ac non interueniẽte quopiam, neque ex accidente. Ac ſi ita quidem, facultate eſſe calida: vt ſi refrigerẽt, frigida. Nam per deos immortales, vndénam dicere poſſumus, an calidum ſit facultate album piper, granum cnidiũ, cnicus, calx & veratrũ albũ? aut vnde quòd frigidus ſit [b] ſamius aſter, terra ſelinuſia, ceruſſa nix, & lac. omnia enim ea coloris ſunt candidi, viribus verò vel maximè pugnant. [Sunt ergo nix & calx colore ſimillima, viribus autem pugnantiſsima,] ſed pugnantiam ſenſus diiudicat. Siquidẽ niuem applicatam protinus ac primo ſtatim occurſu.

[a] *Cur oleũ interimit inſecta, vide Alex. Aphr. li. 1. proble.*

[b] *Dioſco. vocat τὸν ἐν σάμῳ λίθον. libro. 5.*

[*Non habent hæc in Græc. cod. Ald. tum ex cod. vet. tũ ex antiq. verſione huc adſcita.*

ſu frigidam percipimus, & quoad tangatur magis ſemper magisq; frigefacere ſentimus. Videmus porrò ipſam neque durare, neque ſeruari poſſe, ſi vel leuis calor eam occupet. At calx neq; primo occurſu refrigerare percipitur. & vſque dum applicata manet, perſpicuò magis ac magis ſemper excalfacit.

Quo pacto diſcernatur quod ex accidẽte quid faciat, ab eo quod propria facultate. CAP. III.

HINC conſtat ex eo quod ſemper vnũ idemque efficiat, quoad nos contingit medicamen, propriam eius iudicandam eſſe facultatẽ. Et enim [a] quod ab initio ad finem vſq; dum applicatũ eſt, magis ſemper calfacit: id nõ ex accidente, ſed ex ſua naturâ eſt tale. Sic etiam quod à principio ad finẽ vſq; refrigerat, ex ſua facultate eſt frigidum, non ex accidente. At ſanè ſi nihil moratus atque ex poſteriore, ac poſt ablationem facultatem eius expendere voles, ſępenumero falleris. Ac fortè nonnunquã aquam frigidam, non frigidam modò, ſed & calidam poſsidere facultatem dices: vbi videlicet frigefacere ſemper dum nos contigerit apparebit, frigidã: vbi verò calorem reuocabit, calidã. Quare hæc indiſcriminata relinquenda nõ ſunt. Dandaq; inſuper opera, vt quodcunq; medicamẽtum in iudiciũ vocare velis (in quod in libris De temperaturis monuimus) omnis ſit expers

a 3 alienæ

[a] *Quid p ſe calidũ. quid per ſe frigidum.*

alienæ tũ frigiditatis, tũ caliditatis: ne videlicet natiuam eius facultatẽ adſcititia qualitas [a] adulteret. Ad hæc, quæ & ipſa præcepimus, nutrimentũ à medicamẽto diſtinguito. atque ea vtraque ad aliquid dici memento, tum circa eandẽ ſæpe ſubſtantiã conſiſtere, [b] velut & id quoque monſtrauimus. Nec ſecius quod quædã [c] tota ſubſtãtia in ſeſe mutuò & [d] agant & patiantur: quædã verò vna dũtaxat, aut duabus qualitatibus. Super hęc, alia itidẽ eſſe tenuia, ſiue tenuiũ partiũ (Græci λεπτομερῆ vocant): alia craſſa, ſiue craſſarũ partiũ (παχυμερῆ Græci nominant.) Tenuia quidẽ, quę facile in tenues cõminui partes poſſint: craſſa, quæ cõtrà. Atque vt ſemel dicam, omniũ meminiſſe diſtinctionũ oportet, quas in tertio de Tẽperamentis poſuimus, vt ſecũdum illas medicamentorum omnium ſpeciei facultas explorari valeat.

De aquæ facultate. CAP. IIII.

ESTO ſanè prima nobis in contemplationẽ propoſita aqua: quòd nimirum ea & [e] cõmuniſsima hominibus omnibus ſit, tũ ſanis, tum ægrotis, & ad vitam maximè neceſſaria. Primumque eucrato, ſiue temperatõ corpori applicator ipſa neque frigida inſigniter neque calida: Deinde ijs qui naturâ ſunt intemperati: Tertio, qui affectu aliquo tenẽtur. Nam hoc pacto exactè in omnibus pro-

[a] Νοθεύσῃ.

[b] *Eiuſmodi ſunt cibi quidã medicamentoſi.*

[c] 1.2.3. *et* 4. *qualita.*

[d] *Cap.* 3. *li.* 3. *phy. omne agẽs agendo repatitur.*

[e] *Hippo. de aëre, aquis, locis.*

propriam eius facultatẽ perpenderis. Igitur temperato admota pluſculo tempore, ipſum omnino refrigerabit: Intemperamẽto verò, citius quidem refrigerabit id quod frigidius naturâ fuerit: tardius verò, quod calidus. Semper autem omnia refrigerabit, etiã ſi non multis deinceps diebus, ſed vel vna quis hora, aut pluribus ea vtatur. Nec enim talis in vllo omniũ calorem reuocare poterit. Nã quæ ſummè frigida eſt, ſi [a] quadrato ac iuuenili corporis naturæ pauculo tempore adhibeatur, caloris molietur reuocationem: Sin aliter vtaris, ſemper refrigerabit. Quinetiam ſi ijs quoque, qui ſimplici laborãt morbo [ſiue calido naturâ ſiue frigido] eiuſmodi admoueatur aqua, hos etiã manifeſto refrigerabit. Nam ſimplex ſit affectio opotet, quemadmodum vtique in tertio de Temperamentis definitum eſt, quò videlicet quæ adhibetur, ex ſua naturâ refrigeret, nõ ex accidẽte quopiã: quippe cũ frequenter vbi compoſitus fuerit affectus aliud primariò medicamentũ efficiat, aliud ex accidẽte eueniat: velut in phlegmone. Eſt enim ea affectio calidæ copioſæque fluxionis ſoboles. At quę modicè excalfaciunt pharmaca, cũ ſuperfluitatẽ euacuãt, ꝓtinus, opinor, & quod affectũ eſt, frigidius efficiũt. Verùm cũ ſimplex vnaque fuerit affectio, quod ex accidẽte ſit, in ea prouenire nõ

[a] ἰυσάρκῳ.

[*Deſunt hæc in alijs exẽplar. Latin. licet Græ. addatur* ἐν τοῖς θερμᾶς τῶν κρᾶσιν ἢ ψυχρᾶς.

poteſt. Ergo ſi hac ratione expendas, aqua potabilis [a] omnino videbitur frigida. Non eſt tamen eadem aliarũ aquarum[b] naturaliũ quæ ſulfur, bitumen , aut nitrũ qualitatibus ſuis referunt, facultas. Siquidẽ earũ omnino nulla, vbi alienę tum caliditatis, tum frigiditatis expers adhibita fuerit, frigefacere conſpicitur. Quinimo nec marina ipſam priuſquam adſcititium frigus ſummũ acceperit, admodũ refrigerare apparet. Nam ſi quis in potabili aqua totũ diem innatet, vt etiam nõ admodum ſit frigida, ſed velut ex ſole tepẽs, neceſſario tamẽ refrigerabitur. At mare com plures iuuenum interdum pertulere non per diem modo totam, ſed etiam adiunctа nocte. Ex quo liquet, aquam potabilem certè & dulcem, ſecundum naturam ſuam ſemper eſſe frigidam : mare verò non æquè. Quòd ſi nõ ſemper in ſermone adijciam, potabilem, ſed dicam ſimpliciter, quantũ ex ſe eſt, aquã eſſe frigidã, haud calumniari oportebit, tanquam inſufficienter & indiſtinctè locutum. Nam quæ exactè ac ſyncerè aqua eſt omnis alterius ſubſtantiæ miſtione vacans, ea ex neceſsitate ex ſua facultate eſt frigida. Si qua verò per bituminoſa, ſulfuroſa, nitroſa, aut aluminoſa loca diſtillans, ſubſtantię eorũ aliquid abſterſerit, ſecumq; traxerit, miſta iam ea eſt, non autem exactè aqua: velut ſi ipſe

quo-

[a] πανταχόθεν, undiq;.

[b] deeſt in alijs τῶν αὐτοφυῶν.

quoq; volueris aut ſalē, aut alumē, aut aliud id genus affatim aquę miſcere potabili, ſicut ſanè ſæpenumero facere cogimur in marinę inopia, quando muriā facere volumus, tunc enim ſalē aquæ indimus: ac tantū ipſa facultate iam diſsidet, vt ſi aquā dulcis, videlicet quę neq; inſigniter aut calida aut frigida ſit ſed velut [a] ex ſole tepida, eryſipelati perfundatur, noxā oīnò nullā hominis corpori ſit allatura. At ſi marinā aquā, aut muriā, aut id genus aquā, miſtam, bituminoſam videlicet aut ſulfuroſam admoueas, vſq; adeo hominem offenderis, vt partē ipſam ſis aduſturus. Aqua igitur ipſa ex ſeſe frigida eſt facultate. Porrò ſi extraneū ſibi calorē adeptam corpori humano perfundas, putabis forſan ſimplex quoddā & naturale adhibitū medicamen: at ea quodā vtiq; modo compoſita eſt, aut igneæ eſſentiæ partē aliquam nacta, aut certè omninò ipſam qualitatē. Vt enim ſi ſalem illi miſcueris, ex cōfeſſo fuerit cōpoſita: ſic multò magis ſi igneam aut eſſentiā, aut qualitatem adieceris, compoſitā quodā modo effeceris. Eſt [b] porrò etiam aqua limoſa quadamtenus cōpoſita, velut eſt aqua Nili, qui in Aegypto eſt. Sed ea per fictilia vaſa percolata, planè pura efficitur. Oportet autē nō ſemel, [c] aut bis terúe percolare, [d] quādo ne ſic quidē forſan adamuſsim purā queas efficere

a Græ. τὸ κα λ' ὕδωρ εἰληθερὲς vocata. εἰληθερὲς i. in aprico morata.

b al. quā modoque.

c al. ſed.

d al. quāuis. Græ. καίτοι.

ficere

ficere: verũ quãdo q aquę infertur limus, omnẽ effugerit ſenſũ, ſatis tũc eſt vt queas dicere, tales, vt ad vſus eiuſmodi, puras eſſe aquas.

Quo pacto iudicemus aquam puram. CAP. V.

IVdicantur antè hę tribus ſenſibus, nempè guſtu, viſu, & odoratu. Guſtu pura eſt, ſi nullam offerat qualitatem, ſed ad vnguẽ qualitatis expers appareat.[a] Viſu, cũ ſyncera fuerit, ac planè perlucida. Sic nec odoratu vllã præ ſe ferre qualitatem debet, vt ſunt quędã extremæ prauitatis, quæ aut aciditatem, aut acrimoniã, aut ſalſedinem, aut putredinem, aut aliud indicibile aliquod vitiũ præferũt. Igitur aqua quæ abſq; his eſt omnibus, vt ad naturã ſuam certè, ne ipſa quidẽ adamuſsim ſyncera fuerit, ſicut nec aliud vllum quatuor elemẽtorũ ſenſibiliũ, ſed vt ad ſenſũ & vſum ſyncera eſt. Talis ergo, vt eſt propoſitum, ſecundũ ſuã naturã frigida eſt. Quippe ſi valde excalfactã nõ modo aquã, ſed vel mandragorã, vel altercũ, vel cicutã, vel meconiũ admoueris, nõ ſolũ excalfeceris, ſed etiã vſſeris corpus humanũ. Omnia itaq; quæ examinanda venient medicamina, omnis extraneæ valentisque tum caliditatis, tum frigiditatis aliena ſunto, nedum aqua.

[a] Græ. τῇ δ᾽ ὄψει καθαρὸν ὅταν εἰλικρινὲς ᾖ καὶ δι᾽ αὐγὲς ἀκριβῶς, *viſu autẽ pura cũ ſyncera fuerit ac exactè pellucida.*

Demonſtratio, qua oſtenditur aquam frigefacere ex cerati, quod ex ea conficitur effectu.

CAPVT VI.

Porrò

PORRO ꝙ aqua omnis dulcis perſpicuè frigefaciat, hinc quoque didiceris. Ceratũ humidũ ſi ex aqua frigida ſubactum accurateq́ue madefactum calido cupiã affectui imponas, protinus ipſum frigefacies. Oportet autem quàm plurimũ admiſcere ipſius aquæ: miſtioq́; hoc maximè modo optimè perficitur. Ceram quantum fieri maximè poteſt puriſsimam oleo liquantes humidũ facere ceratum oportet: deinde refrigeratum, [a] raſum, ſordibusq́; purgatum, in mortario manibus ſubigere, aquam affundendo frigidam, quantum nimirum ceratum accipere valet, ac [b] nondum aquã ſupernatat. [c] Id refrigerat & eos qui in febre vruntur, ſi hypochondrijs ſuperponatur, & omnẽ phlegmonẽ: ſimiliter herpetes quoq́;, & carbunculos, tũ eryſipelata, & phygethla, [d] ac breuiter omnes morbos calidos. Ergo ſi non aquã dulcẽ ſed marinam aut muria illi admiſcẽs in vno prædictorũ, quouis vti volueris, nõ paruam [e] omnino differẽtiam cõſpicies: quippe cũ id medicamentum adeò nullam propoſitarũ affectionum amplius refrigerabit, vt inſuper accendat potius. Adeò multa eſt diuerſitas potabilium aquarum, & muriæ ſeu maris: [ſimiliter verò & earum quęcunq́; ſulfur, aut bitumẽ] aut nitrum, aut chalcãthũ, aut miſy, aut chalcitin, aut vt ſimpliciter dicam, quæ calido-

[a] ξύσαντας, perperam. al. deſpumatum.

[b] μήπω περιῤῥέῃ ὕδωρ, non amplius aqua circunfluxerit.

[c] Lib. 10. Method.

[d] ἁπλῶς εἰπεῖν τι ſummatim dicã.

[e] αὐτικα, ſtatim.

calidorum naturâ medicamentorum guſtu aliquod referunt. Inimicę enim ſunt omnes calidis corporũ noſtrorũ affectibus. Ex quo claret, has omnes facultatibus eſſe calidas, ſolam verò aquam potabilem frigidam.

Quòd aqua potabilis humida ſit. CAP. VII.

CAETERVM quòd hæc quoq; propoſitarũ omniũ aquarum ſola ſit humida planè ex eadem diſces methodo. Nam vlcera quæ ſupra modum ſqualida ſiccaq; ſunt, ſi hac irriges, ſtatim admodum humida molliaque reddes, cum aliæ aquæ vniuerſæ vlcera deſiccent. Tum piſcatorum vlcera adeò videntur ſicca, ac ſi forent [a] ſalita. Contra eorum qui in balneis verſantur, humida apparent ac mollia. Quin ſi imbutum linamẽtum vlceribus imponere libeat, humida quĩdẽ à potabili, ſicca à muria marinaque reddi comperies. Aquæ quin etiam aluminoſæ, quales ſunt in Italia [b] vocatæ Albulæ, cum alijs vlceribus idoneæ ſunt: tũ verò quęcunque fluxionibus tentantur, ea perfacile deſiccant. Sic nec cęterarũ aquarũ vlla humectare poteſt, ꝙ videlicet non ſint exactè aqua ſed miſta & adulterata, accepto nimirũ aut alumine, aut chalcite, aut ſale, aut id genus aliquo. Quocircà earũ nonnullę vlcera quoque exaſperant, nempe quæ acres admodum ſunt

a τεταριχευμένα.

b *Vel vocata Albula. lib. 9. Metho.*

ſunt & mordaces. Quinetiam ſitienti dulcis aqua [a] remedio eſt: cæteræ verò acerbiorem etiam ſitim relinquũt. Tum aqua inter cutẽ laborantibus aduerſiſsimum eſt & poculum & lauacrum aquæ dulcis: ſalſarum verò, ac nitroſarum, & ſulfuroſarũ, bituminoſarumque omnium ſanè perutile. Imitari autẽ potes ſicut marinã, ſic aliarum quamlibet, ſubſtantia videlicet admiſta quæ in quaque vincere conſpicitur. Nam ſulfure in aquam dulcẽ indito, ſulfuroſam effeceris: alumine, aluminoſam: ac eodẽ modo aliarũ vnam quãque.

a *Al. lenimento. Græ.* παρηγόρικόν ἐστι.

Quod aqua aduẽtitium calorem nacta, ſemper quidem humectet, non autem ſemper calfaciat: verum in ipſo quidem perfuſionis tempore calfacere, poſteà verò frigefacere conſueuerit.

CAPVT VIII.

HAEC ergo propria aquæ natura humida eſt & frigida. Porrò aliunde calorem adepta, excalfacit quidem & humectat quibus eſt admota: verùm haud ſimiliter ambo præſtare poteſt [b]. Summè nanque humectat ſeu tepida ſit, ſeu temperata, ſeu etiam calidior. Summè autem non calfacit, niſi quę extremè ferueat. Quod dico, in temperata primum exploremus natura. Igitur ſi huic aquam afferas temperate calidam, ſiue lauãs ſiue perfundens: in ipſo quidem perfuſionis tempore calidiorem ſimul & humidiorem partem

b *Græc. additur* ἅμα. *i. ſimul.*

partem ipſam efficies: quòd ſi deinde quieſces,nec corpus frigidæ vſu poſteà contrahes conſtipabis, ac denſabis, paulo pòſt ſeipſo frigidius relinqui conſpicies:quippe cũ corpus rarefactum tranſpirante immoderatius calore natiuo,frigidius efficiatur.Non tamẽ ſicut frigidius poſteà calidæ vſus corpus deſtituit,ita & ſiccius.Quanquam profectò videri id poſsit,tum [a] ſpiramentorum raritatem,tũ ob corporis mollitiẽ,tum ob ſubſtãtię fuſionem:pluſculum liquidẽ in ijs affectibus euaporetur, neceſſe eſt. [b] Atqui vapor humor eſt extenuatus.Verùm non ita habet rei veritas.Nam mollities,quam calidę aquę lotionibus acquirunt corpora,ſolius humiditatis proprium ac inſeparabile ſignum eſt, in animantis videlicet corpore:velut in opere De temperamentis eſt demonſtratũ.Sanè [indicio eſſe poteſt] vlceratarũ partium caro,[quæ]id ipſum perſpicuò oſtẽdit,vt quæ in iſtis ex aqua calida perfuſionibus mollis atque [c] algæ ritu fluida efficitur. Quanquã ſanè corpus illiuſmodi affectionibus inanitur, vt minus tunc in ſeſe habeat humoris quàm anteà. Videriq; venia digni poſſunt, qui per calidas lotiones,atq; aquæ moderatè calidę perfuſiões ſiccari corpus exiſtimãt. Nã ſimilis horũ eſt error,atq; illorũ qui credunt ſenes adoleſcentibus eſſe humidiores. Pluri-

[a] πόρων, *meatuũ.*

[b] *Quid Vapor.*

[*Redundant hæc ac proinde delenda.*

[c] πλαδαρὰ καὶ βρυώδης *flaccida et muſcoſa algoſa ve.*

Pluribus namque ſenes excrementis humidis redundant, ſed genuinæ partes (quæ πεφυκότα μόρια nuncupant) organicæq; adoleſcentibus magis ſunt humidæ: vt id quoque in ſecundo De temperamentis monſtrauimus. Perinde ſe res habet in perfuſionibus ac lauacris, omnique ſimpliciter ex aqua calida irrigatione. Siquidem humores qui in vaſis alijsque [a] inanibus ſpatijs ſunt, exhauriũtur omnes: at ipſa vaſorum corpora & vniuerſum genus carnoſum ſeipſo fit humidius. Atque hanc ſolam facultatem, vt conſentaneum eſt, nunquam aqua deponit. Neque enim cum feruens corpora exurit, quæ vſta ſunt redduntur ſicca, vti quæ ab igne ſunt aſſa. Rurſum nec cum ſummam adepta frigiditatem per diem totum, aut etiam longiori tempore parti cuipiam perfunditur, eam ſicciorem efficit, tametſi rugoſa atque admodum exilis apparet. Verùm hæc eueniunt, quòd qui in vaſis alijsque ſpatijs eſt humor, exhauſtus ſit: at partes genuinæ ſolideque nulla ſui parte ſicciores euadunt. Huiuſque ſemper meminiſſe oportet, tũ toto ſermone perpetuo obſeruandum: ex euidenter apparentibus colligẽdam cuiuſque medicamenti facultatem: Ac ſemper ad quod quid dicitur calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum, ad id eſſe æſtimandum.

[a] *al.* τὰς κοινὰς, *communibus.*

Si à re-

Si à rebus exteris de medicinarum facultate colligi quid oporteat, ex ignis cum illis commercio faciendum eſſe iudicium.

CAPVT IX.

PORRO ſi quis velit [a] ex ſuperabundanti à rebus externis probationes ducere, ne id quidem prohibeo : verũ animum huic diligenter aduertat conſulo. [b] Nam admodum lubrica res eſt, nec paucos obtinet fallendi modos. Sed hos in cõſequentibus ediſſeram. Cæterũ quod ſolũ quis ab externis ſumpſerit, vt id quod iudiciũ ſubit medicamentum, aut excalfacere, aut refrigerare probet, id in ignis commercio conſpicitur. Neque enim vſqueadeò abſurdum eſt, quod facile in ignem vertitur, id calidum facultate putare. Memoria enim, opinor, tenemus omnia huius vocis [Facultas] ſignificata, quæ in tertio De temperamentis definiuimus. Vnũ igitur ex ijs erat & id, quod ex propria eius quod dicitur, materia exiſtit tale eſt facultate, ſiquid enim facile in ignem vertitur, id facultate eſt ignis, non actu ſcilicet. Nam hoc quod eſt Facultate, [c] ex aduerſo ei diuiditur quod eſt actu. alterum verò quod eſt per ſe, ei quod eſt ex accidẽte. Hãc ergo iudicij rationem cõſiderare ac diſtinguere conuenit.

Quot & quæ prædefiniri oporteat, vt liceat ex alicuius affectione quæ ad ignem eſt, & quo pacto

[a] ἐξ ἐπιμέτρου.

[b] Lege, Nã multos habet ea res fallendi modos. Græ. enim eſt παραλογισμοὺς καὶ ἔχει συχνούς.

[c] αὐτῇ διαιρεῖται.

pacto aduerſum nos id ipſum afficiatur, colli-gere. CAP. X.

AT quibus conſilium eſt tutò à rebus extraneis ad corpora tranſire animalium, videre primũ debent, an tenuis ſit eſſentiæ, an craſſe, quod explorandum venit. Secundò, an ſibi continuum, denſumque ac ſolidum totum, an interuallis interceptum ac rarum. Quocircà his immorãdum prolixius eſt. Videtur enim id quoddam eſſe principium, ac velut elementum multam conſiderationem poſtulans.

Quod quæ ſubtiliorum ſunt partium, promptius propriam exerant actionem, quàm quæ craſsiorum, tametſi eandem cum illis facultatẽ obtineant. CAP. XI.

IGITVR eorum quæ in confeſſo eſt facultate eſſe calida nullũ omninò apparet nos excalfacere, priuſquam in tenuia ſit comminutum. Nam ſi quis piper ſolidũ cuti inſpergat, nullam planè caliditatem percipiat: eadem ratione ſi quis vel linguæ imponat, aut deglutiat, aut alio pacto vtatur integro, haudquaquam diligẽter trito, & cribrato, ac non adeò cõminuto, [a] vt pollinẽ tenuitate referat. Nã quod [b] pollinis inſtar cuti inſpergitur, excalfacit, ac maximè ſi affricueris: prçterea quòd linguæ admotum fuerit, aut in

a ὡς χνῶ ἄλευ γενῶς, *vt puluerẽ referat.*

b ὡς χνῦς λεπτόμ. *pulueris inſtar tenue.*

ventrem deuoratum. At quod ſolidum integrumque imponitur, nec cutē calfacit, & linguæ ventriq; exiguū dūtaxat caliditatis ſenſum mouet. Itaq; cum tenuium eſſe partium dicātur quę facilè in tenues partes cōminuuntur, [a] ſolidarum craſſarūque partiū quæ contrà: tum dura viſcoſaque ægrè ac difficulter, aut omninò in tenues comminui non poſsint: friabilia verò, & quæ citra viſcoſitatem mollia ſunt, promptè in tenues ſoluātur: hinc cōſtare arbitror, multa eſſe facultate calida, ac facilè accēdi, verùm nos haud facilè excalfacere. Nā ignis, vt qui omnium eſt tenuiſsimus, ſimulq; calidiſsimus, & in profundū facilè penetrat, & comminuit, & vincit, extenuatq;, tranſmutat, atq; in ſuā deniq; naturā cōuertit, vndequaque ſcilicet [b] cōtingēs, & quod cōtingit exuperās. At noſtra caliditas ſuprà quàm quòd craſſæ ſit eſsētiæ, & halituoſa, inſup infirma eſt, vt nō facilè mutet quod cōtigit. Oſtenſum eſt autem in tertio De temperaturis (quo ſine quæ hîc dicūtur aſſequi eſt impoſsibile) nullum eorum quæ nos excalfacere [c] apparent, perinde vt ignē poſſe calfacere, verū vt materiā accendi facilem. Siquidem mutationis principiū à noſtra caliditate accipientia, vt calami aridi ab igne, nos contrà recalfaciunt, & velut partes fiunt quędā caloris natiui, ſicut illi ignis, Nam

[a] Græ. τῶ̃ ἀδρομερῶ̃ δὲ, craſſarū verò partium.

[b] al. ſimile reddēs atq; exuperās id quod cōtingit.

[c] al. poſſunt. Nā vet. cod. habet δυκαμένων

Nã quod prius erat calamus,id nũc fit ignis, vt mutãtis ipſum ignis eſſentiam totam adaugeat. Monſtrauimus autem quædam vbi vel leuem extrinſecus fuerint mutationem adepta, ſecundum naturam deinde ſuam ad plurimã mutationem procedere. Quamobrem mirandum non eſt ſi quædam medicamẽta primę quidem mutationis principium à noſtro calore nacta, inde iam pergãt eum quoque qui mutabat ſuperare. Nã cum corporis cuiuſque proprietas alia habilis ſit ad ſuſcipiendum calorẽ,alia inhabilis:fit vt paria principiat non ſequatur par incremẽtũ.

Quòd pharmaca, quæ paruam ſortita ſunt molem corporeã,citius agant quàm quæ magnam. CAP. XII.

QVinetiam quòd corpus admodum exile facilius alteratur, mutaturque ab eo cui admotum eſt:quòd autem grandius eſt,non niſi temporis ſpatio,ac vix tandem etiam ſenſibilem alterationem ſuſtinet: id cum non modo à phyſicis naturam ſcrutantibus ſit demonſtratum,ſed cuiuis etiam homini rei ipſius experientiâ notum, ſatis magnum adfert teſtimonium ijs quæ modo dicebamus. Quippe ſi piperis particulę à nobis accipere debẽt mutationis initiũ,eoque accipiant facilius, quò fuerint

minutiores:mirandum non eſt, ſi eas tantò citius excalfacere, experiamur, quantò accuratius in minimas fuerint comminutæ.

Medicamenta parē etiam ſortita tum facultatem, tum conſiſtentiam, quantò rarioribus applicentur corporibus, tantò ocyus actionem ſuam exerere. CAP. XIII.

QVinetiam q; extima cutis ſuperficies calloſa ſit duraq; & frigida, quod verò ſub ea eſt: totũ, quãtò profundius ſubeas, tãtò ſit calidius, nemo ambigit. Huic ſanè rationi ſi duo etiam principia in alijs à nobis tractationibus demonſtrata adiecero, ita denique vniuerſum poſsis colligere. Alterum quidē ad demonſtrationem principiorũ, ſiue lemmatum, ſiue axiomatum, ſiue propoſitionum, ſiue vtcunque nũcupare volueris in commentarijs [a] De temperamentis demonſtratũ eſt cutem videlicet omnē in primo ſtatim ortu ſibi eſſe continuam, at tēporis ſpatio perforari, ac plurima nanciſci ſpiramenta, ritu cribrorũ. Altera vtilũ ad ratiocinationem propoſitionũ eſt, corpus vniuerſum expirabile eſſe ac inſpirabile, vt inquit Hippocrates[b]. Fuſius aute de hac dictum eſt in libro De vſu pulſuum[i], vbi demonſtrauimus arterias, vbi ſe dilatantes vndiquaq;, & per omnes[c] meatus in ſeipſas attrahunt: non aërem

[a] Lib.2. vbi videlicet pilorum cum herbis, cutis cũ terra collationē facit.

[b] Epid.6. ſectio. 6. Aphor.1.

[c] Διὰ τῶν πόρων. ſ al. διὰ τῶν περάτων. i. per extrema.

aërē modo halitūq; attrahere, ſed quicquid trahi etiā facile ac tenue ſit, ad ſpiritalis eſſentiæ[a] motū impetumque expeditè conſequi. Quibus ſic ſe habentibus, multæ venæ arteriæque aperiuntur in cutis meatus & in ipſius ſuperficié internā: ac in meatuū perforationes haud pauca peruenire venarū arteriarumque oſcula exiſtimandū eſt, nihiloque ſecius ad extimā ſuperficié, ita vt ipſæ oſculis ibi finiant: tū quicquid piperis ad exactiſſimum redactum fuerit pollinem, ſimul cum ambiente aëre ab arterijs attrahi, ipſumque protinus à calore natiuo[b] alterari, idque tū ob paruitatem, tum ob ingenitā vt à calore alteretur aptitudinem. Siquidem haud aliud illi erat facultate eſſe calido, quàm facile poſſe incaleſcere. Quòd ſi ſemel id illi inſit, non mirum eſt, per omne corpus tempore perlatum, ipſum recalfacere, ac proinde primum maximeque ab id genus medicamētis incaleſcere partes quas primum contigerit, deinde quæ his ſunt[c] proximæ, & continentes: ac ſic deinceps tertio quartoque loco, pro ſitus videlicet vicinitate, cū ea quæ primo incaluerat, incaleſcere. Hæc ſcientifica conſtāt demonſtratione, non tamen ijs ſatis credibili, qui in primis non fuerint exercitati. Oportet enim in ijs quæ de elementis ſunt ratiocinationibus eſſe verſatū, atque in commē-

a *Græc. vox vna eſt τῇ ῥύμῃ. i. impetum.*

b *Aptius transmutari græ. μεταβάλλειν.*

c *Græ. tantum συνεχῆ, continentes.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tarijs De temperamentis, & vſu pulſuum, & ante hæc omnia in demonſtrandi methodis peritum. Sanè paucis datum eſt omnia percurrere. Verùm his quidem ſuffecerit (mea ſententia) in euidentibus duntaxat verſari, paucis attactis communibus rationibus ſiue epilogiſmis. Itaque cauſam quamobrem non excalfaciunt corpora humana ea quæ craſſa adhibentur, etiam ſi naturâ ſint calida, ijs duntaxat qui aſſequi valeant, dictam eſſe reputent, ſibique ſatis eſſe perſuadeant, quod euidenter ſenſibus apparet. Apparet autem euidenter craſſorum omnium nullum prius quàm ad vnguem comminuatur extenueturque, neq; ipſum à corpore noſtro quicquam perpeti, neque rurſum in nos poſſe agere. Nec enim ſolum in pipere, napy canchry, cæterisq; omnibus quæ nos excalfaciunt, ita ſe res habet, [a] ſed æquè item in facultate frigidis. Nã ſi quis radicis mandragoræ corticem in magnas partes confractum cuti imponat, aut illinat, [b] aut deglutiat, planè nihil efficiet: at ſi admodũ ſit cõminuta, refrigerare poteſt. Sic etiã papaueris ſemen, & cicutæ (tametſi hoc ſit omnium refrigerantiũ valentiſſimũ) tamẽ antequam exactè comminuatur, cuti noſtræ impoſitum planè eſt imbecillũ. Ne te ergo magna teneat admiratio, quòd calami aridi piliquc, tametſi

a ἀλλὰ κ, *ſed &c.*

b *Perperam adiectũ puto aut deglutiat, præſertim cum in Græco exempl. vox nulla ſitque huic reſpõdeat.*

tametſi

tametſi accendi promptiſsimi ſunt, nō tamen nos contactu excalfaciant: quippe qui planè à noſtro calore mutari nequeāt, vt ſic recalfaciant: quòd videlicet pollinis ritu comminui non valeant: quandoquidē calamus Indicus, quem & odoratū appellitāt, cum tundi, cribrari, ac planè magis q̃ qui apud nos naſcitur, comminui valeat, clare nos excalfacere conſpicitur, ſicut vno ore omnes qui ætate nobis maiores ſunt medici, confitentur.

Quòd corpora rariora citius ab igne accenduntur, quàm quæ ſunt ſpiſsiora.

CAPVT XIIII.

PORRO conſiderandum [a] (quemadmodum propoſui) non ſolum craſſarum ſit partium, an tenuium, explorandorum medicaminum ſubſtantia, verumetiam rarā ne, an ſpiſſa densáve. [b] Voco ſanè rarum, cuius partes ſpatijs inanibus interceptæ ſunt: Intelligentibus videlicet nobis, ac ſemper recordantibus, quo pacto dicatur ſpatium inane ab iis qui vnitam eſſe dicunt ſubſtantiā: non quemadmodum Epicuro & Aſclepiadi eſt viſum: Imo aëre plenum eſt in raris omnibus corporibus ſpatium inane. Vbi ergo eiuſmodi ſpatijs multis corpus fuerit diſtinctū, facilius quàm ſpiſſū accēditur, etiāſi quod ad caliditatis frigiditatiſq; attinet tem

b 4 periem,

[a] ὡς εἴρηται, vt dictum eſt.

[b] *Quid rarum.*

periem, ſimiliter illi ſit affectum. Nam qui in ijs ſpatiis cõtinetur aër, cum ſit ad patiendũ promptiſsimus, primò ſtatim ignis occurſu accenditur atque inflammatur: vnà verò ſecum corpus vniuerſum accendit, vnãquãque eius partẽ [a] nimirum occupans. Ergo ſi parua corpora, cingente ea circunquaque flãma prõptè accẽduntur (nã id clarè cõſpicimus) non ſine ratione corpus rarum celeriter accenditur, vtpote cum profundas eius partes omnes flamma contingat. Sic itaq; calamos aridos ignis celeriter exurit, tametſi minus ſint alia ſubſtãtia calidi idque ob meatuum multitudinem, quos aër quidẽ prius occupabat: vbi verò ignis cõtingit, flãma depaſcitur[b]. Aër enim accẽſus, flãma eſt: terra verò, carbo. Porrò quòd aëris plenos meatus multos aridus calamus obtineat, ſummũ argumẽtũ eſt ipſius leuitas. Nam ſiccũ naturâ corpus leue eſſe alioqui nequeat, niſi inanitate ſit præditũ. Eundẽ in modũ pumex & ſpongia ſicca, atque omnia adeò quæcũque fiſtuloſa ſunt, multumque vacui obtinẽt, põdere ſunt leuia. Sic ſanè & calamus non eò duntaxat quòd ſiccus eſt, ſed quòd plurimi aëris eſt particeps, prõptè accẽditur. At à noſtro corpore ægrè proinde calfieri poteſt, quòd eſſentiæ ſit craſſæ. Quando igitur medicamẽti cuiuſpiam ex ignis commercio temperiẽ colligentes

[a] παντα-χόθεν, vndiq;.

[b] Quid flamma. quid carbo.

gentes,ſcrutari ſtatuimus an aduerſum nos eodē modo ſe gerat,ſubſtātiæ eius reſpiciēda conſtitutio eſt.Nā ſi tenuis quidē ſit, ſed ſibiipſi continua,eandem & in nos naturam oſtendet,quam prius in ignem.Sin autem rara ſit & craſſa,fieri poteſt vt ab igne quidem perfacilè alteretur , non tamen à calore noſtro,ac proinde nec nos recalfaciat.

Aquam tenuium eſſe partium , nec vnquam nos ex ſua natura excalfacere. CAP. XV.

POSTEAQVAM igitur hæc cū in modū definita ſunt,rurſum ad ſermonē de aqua redeamus. Nā quòd [a] tenuis ſit eſſentiâ,argumēto eſt quòd prōptiſsimè per pilos & veſtimenta perfluat.Nam propter humiditatem & mollitiem , quodque nihil habeat viſcoſitatis,diuiſibiles partes obtinet,& quæ facilè in minimas poſsint diſtrahi. Talis cum ſit,tamen neque nos ex ſua natura calfacit,neque proprium eſt ignis nutrimentum,imo omnino contrà aduerſatur,& diſſidet,atque extinguit,vt quæ illi ſit aduerſiſſima.Nec mirum eſt,ſi cum igne naturâ tum calidiſsimo, tum ſicciſsimo , pugnet aqua, quæ frigida eſt & humida. Coniectura igitur vt dictum eſt , etiam ex ignis ſumenda commercio,quo pacto quodque medicamētum in calore frigoreque ſe habeat : non tamen

[a] Græc. λεπτομερὴς ἐστι, *tenuium partium ſit.*

men protinus exiſtimandum, tale ad nos videri, niſi tenuium ſit partium, & ſpiſſum. Sic oleum tametſi facilè in flammam vertitur, non tamen admodum celeriter[a] nos excalfacit; nimirũ lenta craſſaque ſubſtãtia ſua tenaciter ijs inhęrẽs quæ primum cõtigit: proindeque longiſsimè omnibus perdurat quibus fuerit illitum, ſcilicet nec ab ambiente facile aut extenuari, aut digeri potens, nec intrò in corpus prõptè tranſumi. Aqua verò econtrario & celerrime in halitũ ſoluitur, atque expeditè digeritur[b]. Proinde etiam ſi in idem vas coniectam aquam oleumque decoquas, prior tamẽ aqua abſumitur. Sic item ſi lithargyro, aut ceruſſa, aut id genus aliquo cum aqua diligẽter commiſto ſimul ambo, decoquere voles, priorem digeri aquã[c] experiere.

[a] *Deeſt nec enim δῆτερ ὅσ' ἐναργῶς.*

[b] *Vide Aphor. ſenes facillimè ieiunium ferunt.*

[c] *ὄψει, cernes.*

Non ſimpliciter quod citius ab igne accenditur, id ad nos quoque apparere calidius.

CAPVT XVI.

NON ergo ſimpliciter quod citius accẽditur, protinus id etiam ad nos apparet calidius. Siquidem antè oſtẽſum eſt, vt calefacientium aliud ſimpliciter erat calidum, vt ignis: aliud exuperantia calidum, velut qui in nobis eſt calor: ſic eorum quæ facultate ſunt calida, aliud eſſe eiuſmodi, vt ad id quod primò & abſolutè eſt calidum, aliud verò

verò vt ad id quod per exuperantiam dicitur. Quamobrem nõ abſolutè ab ea quæ aduerſus ignem eſt in iudicium venientiũ medicaminum diſpoſitione, ad nos tranſire expedit, ſed adiecta limitatione propoſita.

Non quod citius à frigore cõgelaſcit, eo quòd tardius, abſolutè frigidius exiſtimare licere, ſed inter ea quæ parem ſortita ſunt conſiſtentiam.

CAPVT XVII.

EADEM hæc[a] limitatio itidem neceſſaria eſt, quando ex eo quòd quid facilè conglaciatur, frigidum eſſe colligimus. Nam in ijs quæ eandem habent aut tenuitatem, aut craſsitudinem conſiſtentiæ, quod ocyus à frigore congelatur, temperamenti eſt frigidioris[b]. Nã ſi alterum ſit tenuius, puta exempli cauſa vinũ: alterũ verò craſsius, vt oleũ: non eſt neceſſe citius, aut magis concreſcere quod eſt frigidius. Verùm ſi quantò alterum eſt frigidius, tantò alterum craſsius ſit: ſimiliter quidem ambo concreſcent. Cæterum magis concretum videatur, ipſa videlicet cõſiſtentiæ duritia, quod fuerit eſſentiæ craſsioris. Nam rationabile eſt, reor, ſimiliter congelatorum quod craſsioris fuerit eſſentiæ, id etiam fieri durius. At ſi vel alterum ſit frigidius quàm reliquum eſſentiæ craſsioris, aut cõtra[c] nõ frigidius quidẽ alterũ, ſed reliquũ craſsio-

[a] Διοριϲμός.

[b] ὡς εἴη δὲ μὲν λεπτομερέστερον, vt ſi hoc quidem, &c.

[c] al. minus frigidum ἧττον ψυχρότερον.

craſsioris eſſentiæ,haud etiam pari temporè hæc cōgelaſcere eſt poſsibile : verùm quod eſt frigidius quàm alterum eſſentiæ craſsioris,minori temporis ſpatio : quòd verò minus eſt frigidum quàm reliquum eſſentiæ craſsioris,maiori.Sic magis minuſque alterum videri durũ [a], id pro magnitudinis exceſſus portione euenire eſt neceſſe.

[a] *Lege vtrũuis horum* ὁπότερον αὐτῶν.

Quo differat congelatio à refrigeratione.

CAPVT XVIII.

HAEC ergo memoriæ mandare oportet,tum quòd non idem ſint congelari & refrigerari,& quòd illud maximè à refrigeratione proueniat. Nam refrigerari eſt frigidam accipere qualitatem.At [b] congelari eſt dureſcere præ frigore. Ergo quæcunque corpora tenuis ſunt eſſentiæ,cum facilè perpetiantur,promptè tum incaleſcunt,tum refrigerantur:at non æque promptè congelantur,vt aër,& ignis. Nam hic planè non congelatur:ille autem,nempe aër,non perinde vt vitrum,& pix,& cera,& reſina,& bitumen:tametſi bitumen ſit vel calidiſsimũ:verùm eius craſsities ac terrenitas, congelationis[c] celeritatem adiuuat: ac ſi tetigeris calidum etiámnum,planè tamē congelatum reperias:ſicut(puto)& plumbũ & ſtannum nō aliter concreta ſunt etiámnum feruefcentia. Sic

[b] *Vide Ariſto.c. 7.libr.4. Meteo.*

[c] εἰς τὸ τάχος, *pro quo mendosè legitur* εἰς τὸ πάχος.

Sic aquam[a] Hippocrates, quę celeriter & incaleſceret & refrigeraretur, ſemp eſſe leuiſsimā retulit. Nā quātò tenuior fuerit, tātò pati promptior eſt. Atqui quæ tenuior eſt, minimanum habet limi terreſtris. Non ergo abſolutè, nec temere ex materiæ paſsionibus ad ignem conijcere eius ad nos facultatē oportet, verùm adiunctis limitationibus ſupra poſitis. Quare nec æque ſecurum iudiciū, quàm id quo[b] ad noſtrum corpus quid examinamus. At qui hoc etiam vlterius tranſeunt, planè in multis errorū periculis verſātur. Quāquàm id faciunt medicorum complures, alij omne quod viſcoſum eſt, calidum aſſerētes, alij quicquid aſtringit, nonnulli quicquid eſt dulce, quidā verò etiā quod auſterū acerbūve eſt. Sunt autē qui ſingulis illorum contraria defendant. Sed qui in iſtis errores cōmittantur, poſteà narrabo. Nunc autem præſentem ſermonem conſilium eſt abſoluere, nempe vt ſi quis ex ignis commercio materiam iudicare volet, non abſolutè[c] neque citra limitationem id faciendum, neque perinde ad ignem & hominem habere quicquid iudicatur, putandum. Nam aqua igni aduerſiſsima eſt, vt quæ facultatem ſortita eſt frigidam & humidā. Muria verò, marina, bituminoſaque & ſulfuroſa aqua, non æque: quippe cum id genus omnes ab aqua ad calidius receſſerint.

Verum

[a] *Aphor. 26. ſect. 5*

[b] πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, *ad nos ipſos.*

[c] οὐδ' ἀορίστως προσήκει κρίνειν, *nec inde finitè iudicare cōuenit.*

Verùm de ſponte natis aquis;(Græci αὐτοφυῆ vocant) vel hæc ſufficiant. Siquidem vbi medicaminum vniuſcuiuſque, quorum qualitates accipere aquam oſtenſum eſt, ſermonem tractabimus: ſi nunc aut obſcurius quippiam aut imperfectius ſit dictũ, id tũc adijcietur.

De Aceto. CAP. XIX.

SED ad reliqua nunc liquidorum medicaminum tranſimus: inter quæ vel maxime eſt dubitatum de aceto, alijs frigidum, alijs contrà calidum adſtruentibus: nonnullis calorem quidem quendam illi concedentibus, ſed quendam etiam auferentibus, velut qui acetum vinum eſſe mortuum aſſerunt. Nam hi propriam vini caliditatem perdidiſſe quidem, verùm ex putredine aſſumpſiſſe aliam quandam contendunt. Atque ego ſanè non multum abeſt, quin illorum laudem ſententiam, in eamque promptè accedam, proque hac aſſertione atq; opinione pericula omnia ſubeam ſi quã machinã aut artem inuenire queã, ſicut in lacte cõtrariarũ partiũ ſeparationis, ita hîc quoque. Nunc autem quòd lac vniuerſum non ſit homœomeres & ſimilare, neque vndequaque ſibi idem, clarè monſtrat [a] coagulatio excogitata videlicet multis hominibus ratione, qua partes caſeoſæ à ſeroſis ſeparari poſsint [b] neq; tale quid repertum.

[a] Σχίσις quam vocem vetus interpres vertit ſeparatio.

[b] Οὐ μὴν ἰδίᾳ γε τῶ ὄξους. i. verum tamen in aceto.

pertum eſt, neq; manifeſtò demõſtrare poſſis, quod quantum eius eſt tenue, atque exactè humidũ, hoc refrigeret: quod verò ſecũdum fæcis ſubſtantiã in eo defertur, velut in vinis, calefaciat. Nam ea ſolum ratione apertè quis probauerit, ex cõtrarijs facultate ipſum partibus conſiſtere, ſicut lac. Sanè in omnibus liquoribus, quos expreſsis fructibus cõficiũt, craſſum defertur quippiam, quod tẽporis ſpatio ſubſidit: fex vocatur in vino, in oleo autem amurca. Sed & in omnibus alijs ineſt quod illis proportione reſpondet, tametſi proprium nomen ſortitum nõ ſit, quod velut fæx eſt in illis. Vtiq; & in aceto eſt eiuſmodi quippiã, & forſan ipſum eſt quod caloris eſt particeps: quod verò frigoris, id quod tenue eſt. Fortaſsis verò & in ipſo tenui exiguum quidam defertur multo tẽpore præparatum, alterius naturæ quàm ipſum ſit totũ. Nam quòd maiori parte frigidius ſit, quàm calidius, liquidò ijs apparere arbitror, qui verè facultatem eius expenderint.

Perperam multos cauterij inſtar, acetũ pronunciaſſe calidum. CAP. XX.

NEc [a] ſatis mirari queo, qua ratione ducti quidam, vſqueadeò calidum eſſe acetũ pronũciarint, vt cauterio ipſum aſsimilarent. Nam hac, inquiunt, ratione ſanguinis eruptio-

[a] Καὶ ταυμάζω γε ac miror.

eruptiones(αἱμοῤῥαγίας Græci vocãt) ipſum reprimit. Primum enim tanta caliditas ſenſum noſtrum non fugeret. deinde ad illorum calidorum imaginem omnino vtique [a] cruſtam efficeret, calidis medicamẽtis ſimiliter. Nam id planè in his conſpicimus, vbi per ea ſanguinem ſiſtere ſtatuum eſt, cruſtam fieri haud exiguam. Siquidem niſi cruſtam effeceris, ſanguinem haud repreſſeris. Nam ea velut operculum quoddam fit corporibus ſanguinem profundentibus. Proinde ſanè etiã cauteria planè candẽtia illis applicamus: cõpertum nimirũ habentes, quæ non ſunt eiuſmodi, præterquàm quòd nihil proficiãt, inſuper lædere, an ſanguinis profluuium irritare. Nec ſanè ignis ex ſua ratione, aut quòd calfaciat [b], ipſum ſiſtere poteſt: verùm idcirco, quia cum vrit quæ contigerit, quod ex vſtione reliquum eſt, operculum ſubiectis partibus relinquat, id quod Græcis appellari conſueuit ἐσχάρα. [Latini autem cruſtam vocant.] At acetum haud perinde vt cruſtam facientia medicamenta, ſed potius vt adſtringentia citra cruſtam, ſanguinis fluores cohibet. Itaque hac quidem ratione non excalfacere ſummè, ſed refrigerare putetur. Præſtat tamen, vt & ſuprà monuimus, à talibus coniecturis recedere, vtpote quæ iudiciũ ad ſenſum haud [c] referant, neque ex propè poſitis aut

a τοιοῦτον ὑπάρχειν i. cum tale ſit.

b Græ. αὐτὰς ipſas puta hæmorragias.

c al. deducant.

aut vicinis,ſed è longinquo & [a] longis lemmatis ſiue ſumptionibus rationem colligant. Aperiam autem copioſius illarum abſurditatem in libris ſequentibus.

Qua methodo cognoſcere liceat,an calidum ſit acetum. CAP. XXI.

NOS autem ſecundum methodum, ab initio poſitam, vim eius experiemur: primum in ijs quibus inculpata conſtat ſanitas,mox in intẽperatis,deinde & in ęgrotantibus.Itaq; ſpõgiam aut lanam aceto madentem cuiuis ſani corporis parti ſuperponemus:deinde,vt antè eſt poſitum,protinus rogabimus,idiotas(nam illorum in iſtiuſmodi [b] incorruptum erit iudicium, quia nulli videlicet dogmati ſeruiliter ſunt addicti)nunquid calorẽ,an frigus percipiãt.Id vero ſatis cõſtat,quod illud nec ſummè frigidum, nec calidũ admouebimus. Nam & de hoc ſuprà verba fecimus.Sanè ſi tale fuerit quod applicatur acetum, potiſsimum ſi non admodum inueteratum,neque extremè acre,manifeſtũ illico frigus percipient, itidem & poſt vnã, duas,tres & quatuor horas:poſteà verò[poſt ſublationem ſcilicet,]ſenſim naſcentis in parte caloris cuiuſdam phantaſiam quandam opinionemve habebunt.Porrò ſi vehementer acre acetum extiterit,& hoc etiam refri-

[a] *al. multis. Nam in veter. codi. eſt* πολλῶν *non* μακρῶν.

[b] ἀδεκάστως γὰρ ἱκανοὶ τὰ τοιαῦτα κρίνουσιν *incorruptè enim de rebus eiuſmodi iudicãt.*

gerari ſe principio dicent, celeriter tamen recurrentem calorem ſentient, non autem longo poſt tempore, velut in recentiore ac non valde acri aceto. Ex quibus conſtat omnino frigidum quidem eſſe, ſed quendá etiam exiguum obtinere calorem, qui acrimoniæ ratione per accidens ſpatio temporis mediocriter corpora excalfaciat, tametſi id nõ vbique, ſed in quibuſdam duntaxat poſsit efficere: nam laxis ac doloris expertibus tumoribus, neque protinus, neque poſteà caloris ſenſum aceti vſus commouet: mordicatio tamẽ in illis quædam percipitur, ob quam ſæpenumero ijs qui [a] diutiſsimè vtuntur, tenuis quidam recurrit rubor. Itaque neque primario, neque proprio [b] ordine excalfacere videri poſsit, ſed acrimoniæ morſu irritare. Porrò quandoquidem à ſanis corporibus ad affectus ſemel tranſiuimus, ſuggeramus quæ in calidiſsimis & frigidiſsimis [c] affectibus efficere queat. Ergo ſi quis ab illita thapſia vratur, ardor aceto reſtinguitur. Id quod, cui libitum eſt, experientia diſcere licet: velut nos profectò fecimus in nobis ipſis, quò accuratè medicamenti potentiam experiremur. Illitis enĩ multis in locis tibi ijs, vbi poſt quatuor, quinqueúe horas inflãmari [d] cœpiſſent, huic quidẽ parti acetũ, illi aquã inſperſimus, alij verò oleũ, alij roſaceũ inũximus: & alijs, atq; alijs

a ἄκρως, *valde.* *al.* ἀκρατῶς, *intẽperãter.*

b *al. tẽperamẽto.*

c *al. ſenſionibus.*

d Διακαίεσθαί τε καὶ φλεγμαίνειν. *i. et arcẽdi & phlegmone vrgeri.*

alijs,alia atque alia,quæ aut acrimoniam hebetare, aut calorẽ refrigerare creduntur:ſed eorum omnium acetum compertum eſt,efficaciſsimum.Quocirca manifeſtũ eſt,non eo quòd acrimoniam, ac mordacitatem obtundat,ſicut oleum & roſaceũ(nam id præſtare hæc poſſunt ſed quia refrigeret, tale eſſe. Quippe ſi excitatas à thapſia phlegmonas aliter ſanare non poteſt acetum,niſi aut refrigerando,aut morſum & acrimoniam obtundendo,nec alterum illi inſit neceſſe eſt vt per reliquum ſanet.Alias portò calidas paſsiones omnes,phlegmonas puta, herpetes , phygethla,eryſipelata, carbunculos,aliâs plus,aliâs minus refrigerare cõſueuit. Quapropter niſi vehementia illi atque aſperitas facultatis moleſta ineſſet, haud alio ſanè vllo ad refrigerandum vteremur.

Quibus rationibus ſint vſi tum hi qui ſummè calidum, tum hi qui ſummè frigidum eſſe acetũ pronunciarunt. CAP. XXII.

[a] γνώρισμα, indicium.

[b] Græ. additur ἴδιον, proprium.

TAmetſi quidam maximum id ipſum caliditatis eius [a] argumẽtum conſtituũt. Non enim,inquiunt,neque acre,neque mordax, neque aſperũ,neque erodens foret,niſi copioſa illi ineſſet caliditas.Nam ſicut frigidi eſt [b] contrahere ac dẽſare,ita calidi ſecare

atque diuidere: id quod in primis efficere acetũ valet quippe quod ſecet atque erodat, non modo animantium corpora, ſed & grumos, callos, lapides, fictile, æs, ferrũ, plumbũ, ac ferè velut ignis cuncta peruadat ac penetret, ne vlla poſsit ſubſtantia penetrationis eius vehementiam aut ſuſtinere, aut illi reluctari ac reſiſtere. Nam ſubtile haud ſecus ipſum eſſe atque ignem, huius rei non paruum teſtimoniũ non tactũ ſolum eſſe, ſed guſtantibus tale apparere, & per [a] ſubtiliſsima veſtiměta promptius aqua perfluere, omniaque excedere, vti paulo ſuprà diximus. Et quidnã, obſecro, aliud ipſum acetum his verbis quàm ignem pronunciant, [b] Non aliter quàm qui frigore grumos ipſum ſoluere contendunt, preměndo videlicet, [c] denſando, ac omnia vndequaque ſtringendo, ac ſi quis digitis ſuis amplectẽs [d] cõpreſſerit. Nam hi rurſum adeò excedũt, vt & niue frigidius ipſum adſtruãt. Sed vtrorũque caſtiganda immoderatio eſt. Neq; enim vt frigidũ ſit, iam niue frigidus: neque vt calidũ omnium calidiſsimum pronunciandũ eſt. Siquidẽ niſi iuxta mediũ foret, ac longè ab extremorum vtroque diſsitum, nõ tanta incidiſſet de facultate eius controuerſia. Nam de cicutæ aut mandragoræ viribus nemo ambigit, neque de naſturſij, & canchryos, verùm illa omnibus medicis in con-

[a] λεπτομάτων ὑφασμάτων, tenuiſs. texturas, aut telas

[b] ὥσπερ ἀμέλει, quemadmodũ videlicet.

[c] πιλεῖν.

[d] In meis exẽpl. nõ ἔθλιψε. i. cõpreſſerit, vt hic, ſed ἔθλασε. i. fregerit.

confeſſo eſt facultate eſſe frigida, hæc verò calida. Eundem in modum altercum & meconium frigida, piper & napy calida. Ad hęc innumera ſunt alia q̃ aut eſſe facultate calida, aut frigida, vno ore medici oẽs fatentur.

Quod acetum neutrũ eſſe dicimus, vt ad ſummè calida, & ſummè frigida, quia neutrius extremorum eſt particeps. CAP. XXIII.

CAeterum acetum, ſicut vtique & roſaceum, neque eſſe ſummè calidum, neque rurſum ſummè frigidum, vel ex ipſa dubitatione ſatis conſtat. Neutrũ enim [a] horum ſit neceſſe eſt.[b] Siquidẽ cum neutra tripliciter dicantur, vti diuiſit Herophilus, partim amborum extremorum æquali paticipatione, partim neutrius, partim nunc illius, nunc huius: omnino & hæc aut aliquo ſignificatorum, aut aliquibus, ex neutrorum natura fuerint. Mihi ſane magis videtur vtriuſque extremorũ participatione: & quòd nunc ſenſibiliter calfacere videantur, nunc rurſum refrigerare. Sic ergo neutra dici poſſint, acetum & roſaceũ. Quòd ſi quis ea neutra oſtendere conetur, quia neutrum [c] participent, ne illi quidem etiam forte probabiles quædam rationes deerũt, ſed non erunt demonſtratoriæ ac ſcientificæ. Id me exactè cõpertum habere cõfido, & maximè de aceto. Nã

[a] *Add. vtrunque* Græ. ἑκάτερον.

[b] *Gal. initio artis paruæ.*

[c] *Adde* τῶν ἄκρων, *extremorũ.*

quòd ſuæ vtriſque ſint rationes probabiles, tum ijs qui frigidiſsimũ demõſtrant, tum ijs qui calidiſsimum, non paruum indicium eſt, ipſum vtriuſq; eſſe particeps. Admodũ tamẽ difficile eſt ratione, contrariorum participatione probare, cum nõ liceat ſubſtantiã eius aut ſoluere, aut ſcindere, velut in lacte facimus, & alijs cõpluribus, quę omnia ſermonis ꝓgreſſus aperiet. Proinde euidẽtius magisq; periculo vacans principiũ optamus aſſequi. Porrò vt mihi quidem videtur, indagandum illud principiũ eſt ex naturæ tum tenuitate, tum craſsitie, de qua dictũ quidem ſuprà eſt, verùm nunc quoq; copioſius de illa diſſerere [a] expedit, quãdoquidẽ & Plato de principijs longum haberi ſermonẽ oportere prodidit.

a ἀμείνον.

Quo pacto aërem dicamus tenuium eſſe partem, & nec omnem ignem eſſe tenuium partiũ, nec quicquid tenuium eſt partium, eſſe ignem.

CAPVT XXIIII.

b Quid tenue.

IGitur [b] nemo aërem nõ dicit eſſe tenuem, quòd videlicet in tenues facilè partes cõminuatur, quodq; per corpora dẽſiſsima expeditè penetret: aut ſi ex alia re quapiam tenuitatis vocabulum illi attribuant, clarè nos doceant. Nec enim ex corpuſculis exilibus tenuibusque, vt alterius ſectę principes aſſerũt, & nos quoque aërem conſtitui dicemus.

Nam

Nam continuus eſt, totusq́; vnus, nihil vſquã in ſe vacui cõtinens. Porrò in eiuſmodi corporis natura tenuitas intelligitur ex ſola in tenuia diuiſionis celeritate. Verũ ſi ea ratione [a] aër eſt tenuis, haud omnis ignis tenuis [b] iudicabitur: quippe cũ ęs, ferrum, lapis, lignũ, atq; adeò quicquid in carbonẽ verti poteſt, ſit ignis: non tamen quàm anteà tenuius: flãmæ tamẽ, cum aliud ſint ignis genus, reuera tenues ſunt. Quocirca non omnis ignis eſt tenuis, neque quicquid tenue, protinus & ignis fuerit. Siquidem & [c] pruna ignis quidem eſt, ſed non tenuis, & aër tenuis, verum non ignis. Quid ergo tam in prõptu habent haſce propoſitiones [d] vtraſq; tum medici, tum philoſophi, paulòminus omnes, omnẽ ignem eſſe tenuem, & quicquid tenue ſit, eſſe igneum? Nam ſi acrius quis attẽderit, animũq; rebus diligenter aduertat, haudquaquam dixerit, prunam aëre tenuiorem. Memoria nanq; repetamus ambientis nos aëris puritatẽ ac partiũ tenuitatẽ in vehementi frigore & boreali conſtitutione, ipſamq; ſi lubet cũ ferro componamus ignito: manifeſtò enim ex illius modi exemplis congnoſcemus, frigidũ quid eſſe quod ſit exactè tenue: & calidũ ꝙ ſit craſsũ.

[a] *Falſo a lÿ ignis.*
[b] *ἔσται, erit.*
[c] *ἄνθραξ quidem.*
[d] *Vet legit δύο, duas. meũ cod. hab. πάντες, omnes. aptior eſt prior lectio, ἀμφοτέρας, alij, vt hic.*

Non omne quod mordax eſt, tenue eſſe, aut calidum. CAP. XXV.

QVocirca haud cõcedendum arbitror quibuſdam, qui acetum[a] ex mordacitate ſua, tenuium eſſe partium calidumq́ue eſſe colligunt. Nec enim quicquid tenue fuerit, id & calidũ eſt: fortè verò nec quicquid mordax fuerit, & tenue. Verùm in præſens id illis detur: tametſi adferre liceret, niuem & boream, aquam frigidam, non oculis duntaxat, ſed & vlceribus, & raris corporibus omnibus mordaces: vti [b] Hippocrates inquit, vlceribus frigidum mordax. Verùm etiam ſi quis & illud, vt dixi, concedat, quicquid mordax fuerit, eſſe & tenue, non ſtatim & calidũ cõceſſerit. Itaque nec acetum proinde quòd mordax ſit, & calidum fuerit, ſed tenue, vti aër borealis, non tamen calidum.

[a] ἐκ τοῦ δακνώδης εἶναι, ex eo quod mordicet

[b] Aphor. 20. lib. 5.

Quomodo acetum obſcurè videatur calfacere.

CAPVT XXVI.

VNdénam igitur quibuſdam obſcuræ caliditatis ſenſus oboritur? Fortaſsis, vt antè dixi, ex contrarijs facultatibus compoſitum eſt, perinde vt lac. Fortè verò caloris reuocatione. Poſsit autem, cum aſperum moleſtumq́ue habeat tranſitum, dolorem inde ciere, atque eum in locum calidã elicere fluxionem. [c] Siquidem palam eſt, partibus dolentibus quippiam influere. Verùm multum quidam influere nequeat: quandoquidem

[c] Lib. 12. Metho.

actum

acetum frigidum eſt,& proinde id quod influit, repellens. At quod planè tenue eſt,id medicamenti anſas effugiens prçterfluit, atque in parte figitur: haud etiam [a] retrorſum ſicut id quod craſſum eſt, repulſum. Sanè ad vnguem tenuis quidam effloreſcere rubor in partibus ab aceto irritatis conſpicitur. Fortè verò alia cauſa eſt, quę cōprehendi nequeat. Nam ob id ipſum procul ordiendam facultatis explorationē prohibuimus, quia in naturalia incidere problemata neceſſe eſt, eaq; non paruis ambiguitatibus perplexa. Nobis verò haud ſtatutum non eſt, ſicut ijs qui naturam rerum ſcrutantur, omnes omnium rerum cauſas exquirere, verùm medicaminum facultates cognoſcere, quò & illis dextrè vti, & boni compoſitorū euadere artifices poſſimus. Nam quod ſit impoſſibile aut probè ipſum medicamentum cōponere, aut eo quod ab alio compoſitum eſt idoneè vti, antequā ſimplicium medicaminum facultates pernoueris, abunde in libris tum De curandi ratione, tum De medicaminum cōpoſitione conſcriptis oſtenditur. Cum ergo is nobis in hac tractātione propoſitus ſit ſcopus, vbi primū quæ ſit nobis ab illis vtilitas inuenerimus, à phyſicis problematis recedendum eſt, quę inſignibus dubitationibus ſunt intricata: quippe cum in qua in vniuerſum temperatura,

[a] παλινδρομοῦν, recurrēs.

aciditas,

[Inter- pret. eſt.

aciditas, dulcedo, [lentities] amaritudo, ſalſedo, auſteritas, acrimonia, & aliarum qualitatum ſingulæ prouenire ſunt natæ. Phyſici viri ſcrutari nituntur, hæſitationes tum plurimæ, tũ maximæ in oratione exiſtere aſſolét. Has ego non ſecus vitandas cenſeo, quàm quædam præcipitia, cum præſertim ad manum ſit via regia, qua medicamenta iudicare liceat. Primumque quod paulò antè precepi, perpendendum nullam in ambiguo eſſe facultatẽ eorum [a] quę vehementer aut excalfaciunt, aut frigefaciunt: verũ de quibus ambigitur, neutra eſſe. Deinde pleraque, vt ad ſenſum ſimplicia, expugnãtibus conſtare facultatibus. Non enim ſolũ lac, ſed etiam ſulfuroſæ, bituminoſæ, nitroſæ, & quæcunq; eius ſunt generis ſpõte prouenientium aquarum, expugnantium facultatum miſtura naſcuntur. Siquidem aqua ex ſua natura frigida eſt & humida: bitumen autem, ſulfur, miſy, chalcitis, & eius generis alia calida. Meminiſſe verò etiam oportet, calidorũ haud pauca craſſæ eſſe eſſentiæ, nec pauciora frigidorum, tenuis: ac ſecundum hęc principia tutò de medicaminum viribus pronunciare. Sat igitur fuerit, tenue refrigeratorium, exiccatoriumque acetum dixiſſe, omiſsis de eo rationibus nimis phyſicis [quæque magis ad naturam rerum ſcrutantes attinent.] Nam ex horum

[a] additur φαρμάκων, medicamentorum.

[Hæc de ſuo adiecit interpres.

rum ſcientia, quo pacto alijs medicamentis miſceri ipſum licet, cognoueris.

Veteres medicos perperam indefinitam reliquiſſe facultatis eiuſdem generis medicamentorum qualitatem. CAP. XXVII.

QVocirca [nõ poſſum eos nõ culpare] qui de viribus eius prolixa quędam nugãtur garriúntve: magis etiã medicos ferè omnes, quibus curæ nõ fuit ſimpliciũ omniũ medicamẽtorũ in maioris minorisque ratione[a] vires diſcernere, ſed ſatis eis fuit, hæc quidem, verbi cauſa, calfacere dixiſſe, illa verò refrigerare: tũ hæc humectare, iſta exiccare. non enim abſolutè ſic nouiſſe expedit, ſed quatenus pſyllium refrigeret, quatenus ſolanũ, aut [b] ſcãdix, aut ceruſſa, aut portulaca, aut lactuca. Tum quatenus excalfaciat caſia, quatenus cinnamomũ, aut amomum, aut cardamomũ, aut [c] maiorana. Sic & in humectantibus & exiccantibus[d] pharmacis. non enim [e] vtile eſt generale ſolũ nouiſſe, verùm quid primũ receſſerit à ſymmetro & medio cõtrariorum facultatibus: deinde quid illi proximũ: tum tertiũ, quartũ, quintũque ſi fieri poteſt, receſſum ſiue ordinẽ planis limitibus diſcernentẽ definire oportet: quandoquidẽ in tali facultatum notitia tũ artificialis ſimpliciũ vſus cõſtitutus eſt, tũ à ratione

[In Græ. tantũ eſt μέμφομαι, accuſo.

a Vet. co. habet] τὰς δυνάμεις vires, deſideratur in alijs.

b Legendũ videtũ ſandix.

c ἀμάρακον.

d ταῖς δυνάμεσι, facultate.

e al. χρὴ cõuenit.

ratione proficiſcẽs ac methodo compoſitio. Facitque præter hæc, vt quæ compoſita iam ſunt, rite vſui accommodare poſsis. Sanè id quidem [a] difficultatis atque laboris pleniſsimum eſt, multamque poſcens tũ diligentiã, tum vſum. ab experientia verò auſpicari in id genus omnibus neceſſe eſt, velut iam propoſitũ eſt: tum tutò colligere, ambiguis queſtionibus ſe implicare cauendo. Eoque mirari quiſpiam poſsit eos qui talia exquirunt, cum illos ſeſe ſuis manibus implicantes multis quæ quærunt & ſcribunt, videat, quemad modum conſueuit Herodotus.

[a] χαλεπώτατον *difficillimum.*

Perperam ſuperioris ſeculi homines à compoſitis medicamentis orſos, eorum quæ in illa ingrederentur ſimplicium pharmacorum iudicaſſe facultates. CAP. XXVIII.

Siquidem ab omni vetuſtiſsima compoſitorum medicaminum hiſtoria orſi, ad expendenda quæ in illis ſunt ſimplicia tranſeunt. Ac quoniam his, exempli cauſa, calfacientibus medicamentis admiſtum inuenitur acetum, proinde & ipſum eſſe calidum contendunt. Neque enim an rectè admiſtũ fuerit, conſtare poteſt [b] priuſquam eius ſeorſum vim totam perſpexeris. Neque ſi id detur, etiã nota eſt componendorũ medicaminum ratio per quam iudicantes inueniemus,

[b] *Simplex compoſito & natura, et doctrina prius eſt.*

qua

quà ratione multis excalfacientibus medicamentis vnum admiſtum ſit frigidum, aut certè refrigerantibus quod calfaciat. Porrò, vbi etiam latentes affectus memorant, ad quos congruere videantur, ac deinde dogmaticis opinionibus paralogiſmos connectunt, ex quærendis quærẽda, ex obſcuris obſcura inuicem colligentes, tum profectò vel maximè alijs ſuas produnt ineptias ac nugas.

Quòd & Empiricis contradicendi præbeant occaſionem, qui citra iudicium ac diſcrimen & ſimpliciter compoſitis omnibus facultatibus fidem habent. CAP. XXIX.

NAM qꝰ [a] ex æquo compoſitis facultatibus omnibus fidẽ habeant, tanquã fieri non poſſet, vt pars magna earum errore non vacaret, perperãque eſſet cõpoſita, talia iactando, Empiricis reprehenſionis locum ipſi exhibent. Dicẽt enim, arbitror, ſicut ſanè dicunt, fruſtrà nos primas effectriceſque cuiuſque medicaminis facultates exquirere, cũ ab experientia inuenta iam anteà ſit tum cõpoſitorum, tum ſimplicium medicamentorum innumera multitudo, quibus & ipſi fidem habẽt qui fruſtrà primas facultates exquirunt. Quippe ſi particulares eorum vſus omnes cõperti ſint, eoſque vnanimiter omnes prędicẽt, ceterùm de cauſis ob quas agũt non-

[a] *Aptius dicere enim ſupſedeo eos Empiricis quoq; contradictionis occaſionem exhibere quòd promptè omnibus cõpoſitis facultatib. fidem habeãt, tanquã fieri nõ poſſet vt pars magn. earum errore nõ vacaret, perperamq; eſſet compoſita.*

nondum conueniant: liquet non ex primariũ facultatum notitia, medicamentorum tum vſum, tum compoſitionem eſſe inuenta, ſed ea compoſuiſſe experientiam: at rationem nihil aliud quàm probabilitatem conſequi. Hæc atque eiuſmodi alia multa, qui experiẽtiam ac vſum profitentur medici rectè in illos dicere videbuntur, qui omnibus quomodocunque conſcriptis pharmacis fidem habent probabiles cauſas tamen interim titulis ac promiſsis eorum aptare nituntur. At ego nec illud quoque in illos addere grauabor: Herodotum alias ſectas omnes prauas reputantem, præter eam quæ ſpiritibus omnia tribuit (πνευματικὴν Græci vocant:) Metrodorum omnes præter Aſclepiadeam: & Zenonem præterquam quæ ab Herophilo inuenta eſt, & Hermogenem præter eam quæ Eraſiſtratum autorem habet, & alium atque alium omnes damnantem extra ſuam: de cõpoſitis ſolum medicamentis [a] citra iudicium atque experimentum ſcriptis omnibus fidem tribuere, ſiue à ſectæ ſuæ hominibus ſint ſcripta, ſiue diuerſæ, ſiue etiam à quopiam ex plebe: quin [b] verò etiam cauſas reddere conantur probabiles medicamentorum peſſima ratione compoſitorum, & (quod hoc eſt mirabilius) etiam ſi nullum eorum quæ laudant, fecerint periculũ, ſed alijs dũtaxat credant:

[a] *ἀβασανίστως, abſque certa probatione.*

[b] *πολλάκις, ſæpenumero.*

dant: quemadmodū cū quidam nuper mirificas multasque podagrici medicamēti laudes iactaſſet, atque eo etiamnū loquente fortè fortuna adueniſſet podagricus quidā, qui tam mediocriter laborabat, vt incedere etiā poſſet, noſque iuſsiſſemus in illo primum pręberet experimentum, ille acquieſcens pedi pharmacum appoſuit. At vir ille noctem totam inſomnem egit, ac poſtero die tantum abeſt vt cōmodè ſicut anteà incederet, vt ne geſtari quidem poſſet. Adeò citra vllam explorationem, ac temere tum alijs quidē fidē habent, tum alios alij ſcientes ac ſponte fallere gaudent. Porrò etiam ſi omnes medicamentorum quæ memorant, compoſitiones probè eſſent comparatæ, veruntamen ſpeculationis eorum vſum ijs quæ factitant, euertunt. Aiunt enim ad præparanda medicamēta compoſita, eaque ritè vtenda, ſimplicium facultates inſpici conſiderarive, inque eorū teſtimonium tantum non omnes veterum citant, Eraſiſtratum, Herophilum, Philotimū, Dioclē, Praxagorā, & ipſum etiā Hippocratem. Porrò vbi ad exploranda ea accedunt, ita nobiſcum agunt, ac ſi omnes perſpectas iam haberemus facultates compoſitas. Atqui inquiet, opinor, ad eos quiſpiam: Quo pacto non fruſtra ſimplicium quæratis facultates, ſi omnes compoſitorum iam noſcitis?

nam

nam ſi quorum gratia ſimplicium facultates inquiritis,ea omnia iam nouiſtis,ſuperuacaneum eſt illâs exquirere.Cæterùm ſi vel hoc quoque quis illis concedat, ſaltem id quod & ſuprà poſitum eſt quo pacto perferat: cū pugnantia cum rebus [a] apparentibus,prolixis rationibus adſtruere conantur?

a Addit ἐναργῶς, euidēter.

Senſus haud contemnendos eſſe,tanquam ad explorandas ſimplicium medicaminum facultates ſint inſufficientes.

CAPVT XXX.

SI quidem in quendam etiam iam incidi tantæ ſtupiditatis hominem,vt contemnendos eſſe ſenſus exiſtimaret. Quem cùm rogaſſet quis, num ipſi piper album videretur calidum,& ita,vt par erat annuiſſet,rurſumque alter percontaretur vnde id ſciret, ac ille reſponderet,tale apparere, meritò ab ijs qui præſentes erant deriſus eſt, qui quod diceret non intelligeret. Ipſum enim hoc apparere,fidem haberi ab illo ſenſui indicabat quem paulò antè tanquam fallacem contempſerat.Nam,per deos,vnde ignem ſcimus calidum,aut quo ſyllogiſmo docti,aut qua demonſtratione perſuaſi? Tum vnde glaciem frigidam eſſe didicimus,quàm ex ſenſu? Ac poſteà reperientur qui ipſo ſenſu neglecto phyſicis problematis libros impleant.At nō

Senſus vt Ariſt. habet ad cognitionē ſingularium in corporib. conditi ſunt.

illo

illo ex genere eſt, quam ob cauſam acetum terram fermentat? Licet enim nobis dicere quòd nos lateat, ſicut talium problematum pleraque. Si verò quis promptè dicat, quia aut calidum ſit, aut frigidum (vtrũque enim dicunt) in ambiguas obſcuraſque rationes ſeipſum conijciet.

Vtrum in oxycrati potu acetum admiſtũ ſit duntaxat, vt aquam deducat: an etiã vt ipſum quoque refrigeret. CAP. XXXI.

MECVM certè probe actum putem, ſi quæ ſenſui apparentibus vicina ſunt, atque in propinquo poſita, exactè inuenire poſsim, diſcernẽs in eis ac ſeparãs quod ex ſe eſt, ab eo quod ex accidente prouenit: velut ſtatim æſtiuo tempore oxycrati potu quidam planè refrigerantur, atque expertes ſitis permanent: ſed nondum conſtat, an id aceti gratia eueniat: pauculum ſiquidem eius copioſæ aquæ miſtum, non calidum, ſed quam fieri poteſt maximè frigidum ebibũt: nam dixerit fortè quiſpiam, quia [a] tardiuſcula ſit aqua, & plurimum temporis moretur in hypochondrijs, nec deorſum concedens, nec ſeſe diſtribuens, idcircò illi acetũ miſceri tanquam in omnem partem ferendẽ futurum vehiculum. Sic etiam ſi cum vino bibatur aqua, ſitim efficacius extinguit quàm

[a] al. legitur tardius permeet. Nã vet. cod. pro βραχλύπορον habet βραδύπορον.

ſi ſola, ſcilicet vino ipſam ad diſtributionem [a] promouente. Itaque refrigerationẽ, ſitiſq; ſanationẽ ab aqua prouenire, vt quæ frigidę naturæ ſit & humidæ: cæterum adminiculo eſſe, ac velut alas illi ad oẽs [b] corporis partes permeandas addere tũ vinum, tum acetum, quę ipſa nequaquam frigida ſunt & humida. Siquidem præſtare, ſic ſola exhiberi potius quàm cum aqua, quando ea facilè præ tenuitate [c] digerantur, & ab hypochondrijs recedant. Porrò quoniã ſemel in hunc ſemonem deuenimus, nihil obſtat quò minus omnem exactè perficiamus. Nam quòd fieri poſsit vt & aquam acetum deducat, nec tamen ipſummet refrigeret, & nõ deducat ſolum, ſed etiam refrigeret, [d] certo certius eſt. Verùm vtrum cum veritate coniunctum ſit, id cõſiderationem poſtulat. Diſtingui autẽ id poſſit tantummodo, ſi cui exhibeas acetum & vinum, vtrunque ſeorſum & per ſe. Apparet enim à vino homini ſemper ſitim increſcere, ab aceto verò epoto interim quidem augeri, interim verò ſedari.

Quæ ſit ſitis cauſa. CAP. XXXII.

QVIPPE cum & ſitis ipſa duplici ratione prouenire ſoleat, partim humoris inopia, partim caloris copia. Quã obrẽ mirũ videri non debet, ſi priorẽ quidẽ ſana-

[a] ποδηγοῦντος.
[b] τῶ ζώου *animalis*
[c] ἀναδίδονται, *diſtribuantur.*
[d] ἄντικρυς δῆλον, *omnino manifeſtũ.*

ſanare nequeat, alteram poſsit. Siquidē humectare nequit, at refrigerat non inſtrenuè. Quapropter neque à ſicca diſpoſitione prouenientem ſitim, neque à calida & ſicca, vnquam ſanare queat epotum acetum. At ſi quādo in vnum coëant humiditas atque caliditas, eiuſce quidē ſitis optima medela acetum eſt. Rara ſanè eiuſmodi affectio eſt, in aquæ inter cutē affuſionibus (παρεγχύσεις Græci vocāt) nonnunquā proueniens: [a] congeſta nimirū in ventre ſalſi humoris copia: tū etiam ſi quibus pituita ſalſa ventri illita inhæſerit. At qui aliter ſiti p̄remuntur, puta in febribus ardentibus, & aduſtis omnibus, quiq; æſtate laborant, ac in graui æſtu, cōpoſita ijs eſt affectio, ex caliditate videlicet & ſiccitate: quare non iniuriâ compoſita illis medela eſt acetū, vt quod ſtrenuè refrigeret, & quouis expeditè p̄ermeet: & aqua, quæ ſuprà quàm quod refrigeret, omnium ſit vel humidiſsima: nihil eſt enim aqua humidius.

[a] *Sitis cauſæ calid. & ſiccit. licet ô hydrope ſalſi humores p̄ter naturalem ſitim excitent.*

Medicamentum quod in iudicium venit, non miſtum, ſed ſimplex eſſe oportere.

CAPVT XXXIII.

QVemadmodum ergo haud ſecura eſt procul à ſenſu ducta de explorando medicamento ratiocinatio, ita nec ipſius alteri cuipiam permiſti vſus. Siquidem ipſum per ſe ſolū quod iudicandū venit, ex-

pendere oportet tum in ſanis corporibus, iisque temperatis & intẽperatis, tũ in morbo alicui obnoxiis. In tẽperatis quidẽ, velut ſuprà poſitũ eſt: In intẽperatis, ſicut dixit[a] Hippocrates, naturis picrocholis, hoc eſt, quæ amaræ bilis ſucco abundant, vtiliſsimum eſſe acetum: qui verò temperaturã ſortiti fuerint melancholicam, aduerſiſsimum. Porrò in morbo aliquo affectis, ſi ſimplex fuerit, in ſimplici exploretur affectu: Sin miſtũ alicui, neceſſe eſt quod commiſcetur, temperaturâ ſit medium, ſicut in aqua & cerato[b] ſimplici ſuperius declaratũ eſt. Rationabile quippe arbitror, quod nulli diuerſi temperamẽti ſit miſtum, ſed quàm fieri queat medio coniunctum, ipſum eorum quæ perficiũtur, cauſam exiſtere. Nam ſimplici cerato quod neque calfaciebat, neque refrigerabat, aqua admiſta frigida, refrigerauit: quippe quæ temperiem habebat frigidam. Quòd ſi excalfacientium quippiã eiuſmodi cerato cõmiſcuiſſes, profectò calidum id medicamentum euaſiſſet: quemadmodũ in affectibus compluribus ſæpenumero euphorbium aut caſtorium tẽperauimus. Sic ſi acetum ſimplici adamuſsim cerato commiſceas, cerato ipſo longè frigidius medicamen effeceris: tanquã nimirum quod admiſtũ eſt, ſit frigidũ. Eritque tibi id remediũ[c] vel optimũ ad eryſipelata, phlegmonas,

[a] *Libr. 3. mor. acu. eq. de oxymel.*

[b] *Adiecit ſimplici antiq. interpr. ex vet. cod.*

[c] ἀγαθὸν *bonum.*

monas,herpetes,carbunculos.Sin autē quod miſtum eſt,tanquā ſimplex expendas (nam id etiam moliuntur) longè maxime hallucinaberis.Nam vlcerum glutinatoriū non acetum,ſed oxycratum dicendum eſt,aliam multò naturam ab aceto obtinens. Siquidem quemadmodum carnem producere [a] nequit æru go,ſed ceratum exiguum quiddā habēs æruginis:ad eundem modum neque acetum conglutinat, ſed aqua aceti pauxillum accipiens.Ipſum verò per ſe ac [b] ſyncerum acetum, vlcera quæ glutinationem deſiderant, mirum in modum exaſperat,vtpote tenuitate erodens,ac dolorem excitans.Quamobrē haud merito,nec conuenienter talia dictitant,nec melius item faciunt, cum ignotis ignota connectunt.

[a] *Addendū in vlceribus.*

[b] ψιλόν.

Quòd neque adſtrictoria omnia conglutinēt neq; conglutinatoria item omnia adſtringant.

CAPVT XXXIIII.

QVIPPE cum nihil ſeorſum de glutinandis,aut carne implēdis,aut cicatrice obducēdis vlceribus demōſtrarint,ex inductione tamē colligūt,adſtringētia omnia dicentes [c] glutinatoria. Oportet autē non ex inductione,ſed per demonſtrationē in vniuerſum talia accipere,quēadmodum nos facturi ſumus in curandi rationis

[c] *Deeſt* ἑλκῶν εἶναι *vlcerum eſſe.*

cõmentarijs.Imò abſolutè quiduis tale dictum,non modò indemonſtratũ eſt,ſed etiã falſum.Neque enim chalcitis,neque galla,neque malorum punicorum putamina, neque omphacium,neque alumẽ, multoque minus æs vſtũ,neque æris ſquama,neque miſy, vlcera glutinare poſſunt.aliaque innumera ſunt inter adſtringẽtia, quæ glutinare nequeant. Porrò ſi quis nõ hoc,ſed glutinatoria omnia adſtringẽtia dixerit proferentur & hîc quoque nõ pauca quæ citra adſtrictionẽ cõglutinent.Neutra igitur vera oratio eſt, ſi ſimpliciter atque indiſcretè efferatur: neque ea cum dicunt adſtringentia omnia vlceris glutinatoria,neque ea cùm aiunt,quęcũque glutinantur,adſtringentium beneficio glutinari. Porrò multò ſanè etiam magis his tum abſurda,tum falſa ac[a] pręter ſenſum aſſerũt, cum mordacia,acria, amara, ſalſa, ad hæc quæ molliſsimas iucũdiſsimasq; ſortita ſunt qualitates,adſtringere dictitant:tanquã guſtus non ad ſenſorium pertineat quod adſtringit,ſed ex illorum[b] impoſitione atque arbitrio debeat accipi. Malum enim granatum,& malum,verbi cauſa,& meſpilum, & pirorum quædam genera, & myrta,& ſorba,vinumque tum aminæum,tum marſum, euidẽter nos adſtringunt.At triticũ, & zea, & milium,Herodotum forſan adſtringebãt: aliorum

[a] In Græ. cod. τῶν ἀισθησίμ. i. de ſenſu, ſed mendoſè pro παρὰ τὴν αἴσθησιν. i. præter ſenſum.

[b] Νομοθεσίας, ſanctione.

aliorum autem hominũ neminem. Sexcẽtos enim quandoque ſuper his ſum percõtatus, & in primis ſuper amylo:nã & ipſum adſtringere ait Herodotus, ſicut & piper, quod nec ipſum vllum omnino aliorum hominũ qui ſyncerè &[a] incorruptè qualitates expendũt, adſtringit. At Herodotus cuncta confundere in idem non eſt veritus: aitque & quę acerrima ſunt facultate, & quæ ſummè rodũt, & quę molliſsima ſunt ac mitiſsima, omnia adſtringere: tanquam in hoc, vt quoſdam ſenſu defraudet, victoriam ſtatueret. Verùm non ita ſe res habet, cum ea vel maxima futura ſit prauitatis dictorum eius probatio

[a] ἀδεκάστως.

Quòd non omnia adſtringentia refrigerent.

CAPVT XXXV.

Qvemadmodum verò[h] & Aſclepiades Metrodorus tãquam illum etiam ſuperare contenderet, adferendis de ſenſu mendacijs, cum alia quædam, tum reſinam & bitumen calfacere nos denegat, atque adſtringentia omnia refrigerare dictitat: cum ſi nihil aliud, ſaltem chalcitis, chalcanthos, & miſy, quæ valenter adſtringunt, tantam aſſecuta ſint calliditatẽ, vt nos etiã exurant. Nihil eſt ergo mirandum, ſi prolixa quædam nugentur, ſeipſoſque nonnulli homines fallant, cum de manifeſtò apparentibus verum fateri non audeant.

[h] *al.* *Aſclepiadeus Metrodorus*

Perperam Herodotum ac Dioſcoridem quæcunque aut profluuijs, aut dyſenterijs mederentur, adſtringentia cenſuiſſe.

CAPVT XXXVI.

DEINDE quidam ex eis, vt Herodotus, & Dioſcorides [a] ex eo quòd medicamenta quædam diarrhæis, atque dyſenterijs medentur, adſtringere ea colligunt: quanquã ne minimum quidem habeant adſtrictionis, imò prorſum contrà rarefacientia nimirum ſint & laxãtia facultatibus cum alioqui quæ adſtringunt, corpora contrahũt, condẽſent, conſtipent, atque conſtringant. Nam ſemel ſenſibus pro nihilo habitis atque cõtemptis, euerterunt confunderuntque omnia quæ planè ſenſu dignoſcere eſt, hæc praua ratione perſuaſi aſſerentes. Nam adeps caprinus omnibus quæ aut guſtu, aut facultate ſunt adſtringentia, aduerſiſsimus eſt, velut etiam farina triticea, & amylum, & innumera eorũ quę vim habent tum emplaſticam, hoc eſt illinẽdi, tum mitigatoriam, atque acrimonias hebetandi: eáque ratione ijs qui acria mordaciáque per aluũ excernunt, auxiliãtur. Quòd ſi ob hæc adſtringant, eſto ſanè & oleũ [b] ex adſtringentiũ numero, quoniã ſæpius ijs qui grauiter mordicabantur, infuſum profuit. Eſto verò etiam & cera, & adeps ſuillus, tum gallinaceus & anſerinus, chondri tragique ſuccus.

[a] *Al. cod.* ἐκ τῶν φαρμάκων ἅπαντα, *ex medicamentis quæcunque, pro* ἐκ τῶν φαρμάκων ἅπαντα.

[b] *Addendum nobis.*

ſuccus.Nã hæc quoque infundimus,& ceratum quãdoque ijs qui mordicãtur [a] ſicuti & adipem caprinũ.Verùm efficacius auxilium affert caprinus:quia ſcilicet facilius & cõcreſcit & inteſtinis inungitur,plurimoq; tẽpore inhæret.Porrò ſiue ob craſsitiem,ſiue aliam ob cauſam celeriter cõcreſcat,non eſt opus ea nunc inquirere,re ipſa euidẽter apparẽte. Verùm quemadmodũ quòd ocyſsimè concreſcat,atque inteſtinorũ morſus obtundat, ex rei euidentia credibilius eſt,ſic ſanè etiã quòd nulla ipſi inſit,aut frigiditas,aut adſtrictio.Atque hi quidem ex obſcuris ratiocinãtur de apparentibus:imo autem,ſi verum fatendum eſt,ſeipſos potius decipiunt. At nos tantò decet magis ad ſenſum accedere: tantóque diligentius perpetuò illi attẽdere:quãtò plura in eo peccẽt ſophiſtæ omnes,falſaque de eo aſſerãt.Rurſum ergo,vbi prius illis in memoriã reuocauerimus quæ idiotas nõ fugiunt,ipſiſque haud ignota erant,cum nondum cõtendendi libidine in ſenſus perueniſſent contemptum,poſteà autem per ſuperuacaneam ſapientiam amiſerunt, ad id quod continuum orationi eſt,tranſibimus.

[a] Addit ἰσχυρῶς, vehementer.

De proprijs ſenſus cuiuſque ſenſorijs.

CAPVT XXXVII.

VNaquæque ſenſibilium natura priuatim ſubiecta eſt,tactui quidẽ caliditas

ac

ac frigiditas,durities ac mollities:albedo verò,nigredo,flauedo,rubor,atque vt ſummatim dicã,vniuerſum colorũ genus,viſui:amaritas,dulcedo auſteritas, acerbitas, aciditas, ſalſedo,acrimonia,guſtui: planéque[a] demés videatur,ſi quis guſtu colores iudicare tentet,aut ſapores viſu:eodé modo de tactu cognoſcẽdum eſt,reliquiſque ſenſibus. ſiquidé tactu iudicandæ ſunt differentię tangibiles, auditu audibiles, odoratu odorabiles. Quæ cũ ſic ſeſe habeant,audiamus quæſo[b] Platonem guſtabiles differẽtias exponenté.Haud tamen animus,ipſius phyſiologiæ attendendus eſt.Nec enim nũc tempeſtiuè eius meminero, neque in hoc viri teſtimoniũ cito: ſed tantũ vt[c] dicã qua de re quodq; nomé efferre Græcis mos eſt.Auſculta ergo diſſerẽtem Platonem:Tenduntur à lingua venulæ ad cor,ſaporum nunciæ,in quas ſi qua ita inciderint, vt[d] rariorem mollioremque carnis parté penetrantia,terreſtri ſua natura liquefacta, venulas contrahant atque deſiccent: ſi quidem aſperiora ſint,acerba:ſin minus aſpera,auſtera nuncupentur.Ceterũ,quæ eas abſtergũt,totãque linguã abluũt,ſi quidem id ſupra modũ efficiant,ſimulque aliquid abſumant,vt de natura aliquid colliquent(qualis eſt nitrorũ facultas)amara omnia appellantur.Atq; nitri virtute inferiora ſunt,ac mo-

derata

[a] μαίνεσθαι, *inſanire.*

[b] *Pla. in Timæo.*

[c] τῶ δηλῶσαι, *oſtendam.*

[d] *al. mollẽ humidamq;.*

deratã vtuntur abſterſione, ſalſa citra aſperã amaritudinẽ & grata nobis magis apparẽt. Quæ verò oris caliditati[a] applicata, ab eoque feruefacta, ipſum viciſsim recalfaciunt, atque accendunt, præque leuitate ad capitis ſurſum feruntur ſenſus, ac quæque obuia incidunt, talia omnia has ob vires acria nuncupata ſunt. Eadem verò iſta interdum à putredine attenuata, &[b] anguſtas ingredientia venas, partes inibi tam terrenas, quàm quodãmodo aërias, mutuo incurſu mouẽt, ac miſceri cõpellunt, cõmiſtas verò circumlabi alias, & alias ingredi, ingreſſuque ſuo penetratas, concauas circuntenſaſque efficere, eáſque humore circunfuſo concauo, interim terreno, interim[c] liquido vaſcula aëris ex aqua concaua rotundáque effici. ac quæ ex puro conſtant perlucida ſunt, & vocantur ampullæ: quæ verò ex terreſtri agitato elatóque, ebullitio fermentatióque[d] nuncupantur. Harum affectionum cauſa acidum cognominatur. Omnibus verò quæ de iſtis dicuntur, affectio contraria ab occaſione naſcitur cõtraria. Porrò vbi ingredientium conſtitutio in humidis familiaris linguæ habitui exiſtit, quæ exaſperata fuerint, [e] lenit: quæ verò præter naturam aut coierint, cõſtiterintque, aut fuſa laxáque fuerint, partim cõtrahit, partim laxat, omniáque quã maximè ad naturæ

ſtatum

[a] κοινωνήσαντα, καὶ λεαίνοντα, *communicãtia & læuigata.*

[b] τὰς στενὰς φλέβας, *vt hic, non anguſtos meatus, vt aliàs falſo.*

[c] καθαρᾶς, *puro.*

[d] ἐπίκλην, *denominatæ.*

[e] λεαίνει μὲν ἐπαλείφουσα, *lenigat quidem ſuperillinens.*

ſtatum reducit:quicquid eiuſmodi eſt, iucũdum ſuauéque & cognatũ eſt omnibus violentarúmque paſsionum remediũ ac medela,nominaturque dulce.His verbis omnibus Plato,quæ nos vocare ſolemus auſtera,quæ acerba,quæ ſalſa & nitroſa,quæ amara,quæ acria,quæ acida,quæ dulcia,expoſuit.Id videlicet quod à nobis στύφον,ſiue adſtringens dicitur,ipſe auſterum nuncupans: nam ſic à vetuſtioribus Græcis appellari ſolet. Nõ tamẽ omnia in vnũ confundit:ſicut ij faciunt qui & piper adſtringere dictitát,cũ ex acriũ ſit natura,& acetũ quod ex acidis eſt:nec ſanè etiã veriti dulciſsimorũ quædã,adſtringẽtiũ numero adſcribere.Ex quo fit,cũ omnia confundant,vt protinus nec facultates inuenire omnino valeant.Omnis enim inuẽtionis,demonſtrationisque principia ſunt, quæ ſenſui,atque intellectui euidẽtia ſunt.At iſti hæc ambo perturbãt:atque omnes in vnum cõfundunt cùm ſenſuum actus & paſsiones, tum multò etiam magis intellectus ac rationis:nimirum haudquaquam in ſpeculatione logica verſati.Itaque operæpretium eſt, nugacem illorum loquacitatem omnibus modis effugere:ne quid nobis quoque affricetur vitij ex tam prolixa illorum futilique nugacitate.Porro haud leue negocium eſt,dedocere ac tranſmutare eos,qui ab illis vſque

adeò

adeò peruerſi ſunt,vt & ſenſum contemnãt, & nequaquã in ſpeculatione logica ſe exercuerint, planéque rudes ſint rationum quas de natura philoſophi conſiderant. Omnino enim ſaltem vel id didiciſſent, quæ in illis ſunt ambiguitates,fugiendas eſſe, cautéque obſeruandas tum ſenſibus magis ſuper ſimplicium medicaminũ facultatibus,quàm rationibus haud ſatis integris [a] confidendum.

De proprijs linguæ ſenſibilibus.

CAPVT XXXVIII.

VERVM tales dedocere,[ac velut trãſformare]eſt impoſsibile. At aliorum tamẽ gratia,nimirum quos conatus noſter iuuare poterit,reſumenda eſt,diligẽterque definienda,tota de proprijs linguæ ſenſibilibus oratio. Nũcupatur igitur tum à [b] Theophraſto,tum ab Ariſtotele,tum à Mneſitheo medico,guſtandi facultas,Græcè χυμός(nos ſaporem dicimus)ſecũda ſyllaba à μ litera incipiente. At ex humido ſiccóque cõſiſtentia, eorum videlicet quæ à calore cõcocta ſunt, χυλός(nos ſuccum dicere poſſumus)à litera λ ſecunda incipiente ſyllaba. Tametſi ab ætate illis maioribus non modo Athenienſibus, ſed & Ionibus vtrunque per μ literam ſcribi cõſueuerit. Siquidem & apud Platonẽ philoſophũ & apud Hippocratẽ,veteresque comicos ſic

[a] al. committendũ iudiciũ eſſe.

[Tãtum μετὰ διδάξαι de docere.

[b] Libr. 6. de cauſis plantar.

quid χυμός. quid χυλός.

cos ſic ſcriptum eſt. Vocetur autẽ à nobis in præſenti quidem[a] opere clarioris doctrinæ gratia, guſtatoria facultas, ſiue qualitas, ſiue vtcũque cuique appellare libet, per literã μ, χυμὸς (nos ſaporem nominabimus.) Humor autem incraſſatus tũ in animãtibus, tũ in plãtis, χυλὸς, ſecũda ſyllaba à litera λ incipiente (nos, vt diximus, ſuccum vertemus.) Sciendũ ergo, ſapores, qui tum in vnoquoque animali ac planta, tum in terra inueniuntur, plurimos eſſe, nec facilè ſpecierum numero comprehenſibiles, cæterũ differentias guſtabiles alijs octo viſas, alijs numero ſeptem, nonnullis autem & his quoque pauciores. At Plato in Timæo in ſuprapoſita dictione primum duos ſapores memorat eiuſdẽ ſpeciei quidẽ, ſed in ratione maioris ac minoris differẽtes. Eorũ alterũ auſterũ, alterũ acerbũ nominat: Fuerit autẽ auſterus, quem στύφοντα (adſtringentem voco) nuncupamus. Porrò acerbus huius intẽtione prouenit, velut & ipſe Plato ſignificauit. Atque hos ſanè pro vna ſpecie numerabimus. Altera eſt eorũ quæ illis oppoſita ſunt, nitroſorum videlicet, ſalſorum, & amarorũ. Et in his quoque amarus ex nitroſi prouenit intentione. Salſus verò aut nitroſo imbecillior, aut adſtrictionis quoque aſſumens aliquid. Deinde à Platone acris expoſitus eſt mox acidus, poſtremò dulcis. At à[b] Theo-

[a] λόγῳ, *oratione*

[b] *Libr. 6. de cauſis plantar.*

Theophraſto additus eſt vnctuoſus, ſiue pinguis: à Platone quidem in ſermone de proprijs linguæ ſenſorijs præteritus, verùm Paulo antè plantarũ ſuccis adſcriptus, vbi vinoſum ab oleoſo & melleo diſcernebat. Porrò in illo ſermone tribus nunc dictis[a] vnũ adiecit ſucci genus vna appellatione compreheſum, ὀπὸν nominans: vbi autẽ ad guſtus ſenſoria trãſijt, protinus in ipſis dulcẽ memorauit: nihil enim retulerit, dulce an melleũ dicas, velut nec pingue an oleoſum: Omiſit autem pinguẽ, vt qui ad guſtũ nihil attineret.

[a] Νῦν τὶ τέταρτον ἐπιτίθησι γένος, *nunc quartũ appoſuit genus.*

Quo differat adſtringẽs ab auſtero & acerbo.

CAPVT XXXIX.

QVALE [autẽ eorũ ſit vnumquodque] exponere quidẽ exactè eſt impoſsibile, quandoquidẽ nec aliam vllã ſenſibilem paſsionem: verùm ei qui eodem ſenſu communicat, licet ſuggerere. Ergo ſi quis aut cydonia [aut] mala, aut meſpila, aut myrta guſtauerit, proculdubio cognoſcet alium nobis ab his in lingua moueri ſenſum, alium ab adſtringẽtibus corporibus. Nam quæ adſtringũt, [aut refrigerant,] introrſum pellere cõtactam noſtri partẽ ex omni parte[b] apparent, idqúe æquabiliter, velut pellẽtia, ac ſtipantia, contrahẽtiaque. At auſtera in profundum etiam ſubire videntur, atque aſperum quen-

[Deſideratur in Ald. cod. in vet. ſic habent, ὁποῖος δ᾽ ἕκαστος αὐτῶν ἐστίν.

[b] Deeſt ὁμαλῶς, *æquabiliter.*

quēdam inæquabilemque mouere ſenſum, tanquam reſiccantia, & humorem omnem corporum ſenſibilium depaſcentia. Ex quo fit vt alia ſit paſsionum proprietas, quæque haud lucide explicari poſsit, tum ab adſtringentibus nos corporibus, tum ab auſteris ſaporibus. Sed[a] quiſquis homo mētem habet, facile quod dico, comprthēderit. Porrò quādo quod linguæ noſtræ admotum fuerit corpus, validè deſiccat, contrahit, & in multam profunditatem vſque illam exaſperat, ſicut pira ſylueſtria immatura, & corna eiuſmodi omne acerbum appellatur, ab auſteris intenſione diuerſum. At quod nos adſtringens vocitamus, haud temerè à Theophraſto dictū reperias. Videtur autem idem ſignificare quod auſterum, aut certè commune eſſe genus tum huius, tum etiam acerbi. Quæcunque verò linguam dum contingunt, nō contrahunt eam, neque conſtipant, velut adſtringentia: imò [contrà planè agere] apparent, nempe detergentia & abluentia, etiam ſi adſtringentium quippiam adiunctum ſit, hæc omnia falſa cognominamus. At quæ his etiā magis detergunt, adeò vt etiam exaſperēt[b], amara nominantur. Porrò quæ mordicant roduntque, idque cum valida quadam caliditate, acria vocantur: Si verò ſine hac mordent, acida quidem cæterum hæc fermentādi quoque

[a] al. ſed quiuis tamen homo.

[Contrarium planè facientia.

[b] Add. ἀνιαρῶς, cum moleſtia.

dī quoque vim obtinent: At quæ velut inungunt atque implent, ac in ſtatum ſuum reſtituunt exaſperatas ac veluti eroſas linguæ particulas, hæc ſi cum voluptate manifeſta contingant, dulcia: ſin hac ſine, pinguia vocitantur. Atque hoc quidem pacto, quantum in me fuit, res explicatu longè difficillimas verbis exponere ſum anniſus. Miror autē qui tam promptè omina adſtringentia nominent, ſiue acria ſint ſiue amara, ſiue dulcia, ſiue pinguia, ſiue acida: cum iam olim rebus ipſis impoſita ſint nomina, atque affectuum ſenſibilium non exigua in nobis differentia ſit. Præſtitiſſet fortaſsis, ſi quidem naturales ſcrutari rationes voluerunt, apparentia non euertere, nec appellationes confundere: verùm inquirere cuius temperamēti, aut diſpoſitionis, aut corporis conſtitutionis, aut quomodocunque nominare velint, ſoboles ſit adſtrictio: cuius ſalſedo, amaritas, aciditas, acrimonia, dulcedo, pinguitudo, quæ Plato, Ariſtoteles, ac Theophraſtus conati ſunt definire. Clarum quippe eſt ſi ex calido, frigido humido ſiccoq; coëuntibus omnia ſunt miſta, etiam dictarum quanque qualitatum ex horum conſtare miſtura. Itaque ſi quemadmodum dictorum ſaporum quiſque proueniat, exponere conarentur: lubens equidem auſcultarem, gratiamque haberem non

exiguam. At ſi neque hoc efficiant, imò inſiper[a] ſaporũ omnes differentias in vnum confundant, vt parum abſit quin corpora omnia adſtringentia nuncupent: ſanè nec audire [b] ipſe velim, illoſque obſecrarem, vt inanem contentionem relinquant.

[a] τὰς αἰσθητὰς, ſenſiles. [b] perperam Ald. cod. αὐτὸς, ipſos

Non ad totam rerum naturam iudicandas medicamentorũ facultates, ſicut naturales philoſophi faciunt, ſed ad noſtram naturam.

CAPVT XL.

At nos equidem in cõſequentibus oſtendere conabimur, cuiúſnam temperamenti ſaporum quiſque ſit ſoboles. In præſenti autem diſcipulos ad experientiam acceſſuros id modo aſſueſcere velim, vt quod ad artem eſt vtile, ſeligant, vbi iudicare velint quo pacto vnumquodque nos medicamentorum afficiat. Quippe non quale ex ſe ſit, & ad totam naturam, cõſideramus. Nam hoc pacto neque acetum, neque marinam aquam nos exiccare poſſe, aut ſicca eſſe facultate dici manifeſtum eſt. Siquidem vtrunque illorum actu eſt humidũ. Verùm ſi nos exiccare appareant, ſicca dicentur, ad nos videlicet & noſtram naturam, parem ſiccandi poteſtatem obtinentia. Quinetiam & calida & frigida, & humida eodem dicentur modo, vbi nos ſcilicet calfaciant, refrigerent, atque

atque humectent, eaque ad nos, non ad totam [a] naturam, nec ex ſe. Atqui ſi huius dun taxat meminerimus, certiſsima omnium erit iudicatrix experientia. [b] Quam qui relinquunt, atque aliunde ratiocinantur, non ſolum falſa pro veris ducunt, ſed etiam tractationis vtilitatem [c] deſtruunt. Proinde nobis propoſitum non eſt, quale ex ſua natura quodque ſit medicamentũ exquirere, verum quid in nobis efficere poſsit. Atqui hîc primi libri finis eſto. At in ſecundo deinceps, oleo ac roſaceo in ſermone exemplorũ vice poſitis, prauas & inibi ratiocinandi vias monſtrabimus, quibus cum medicorũ complures vtantur, in primis quidem ſeipſos decipiunt, ſecumque alios multos in errorem pertrahunt. Porrò vbi id erit abſolutũ, ad tertium commentariorum tranſiens, quæſtiones logicas, quę vniuerſam de ſimplicibus medicamentis enarrationem antecedunt, explicare conabor: Vt videlicet in quarto ipſas iam facultates omnium definire liceat, quas protinus à principio fuiſſem aggreſſus, niſi plenâ paralogiſmis atque erroribus omnium propè iuniorum [d] eſſent volumina. Quos prius extergere, atque ex animis diſcentium delere oportet, ne quid veritati obſiſtat. Nam, [e] vt Hippocrates inquit, ſic etiã ait Plato. Nõ ſolũ impura corpora quãtò plus nutrias, tantò

a οὐσίαν, ſubſtantiam.

b Deeſt μόνη, ſola.

c ἀναιροῦσι, ſubuertunt.

d Adde ἐκτρέπειν.

e Aphor 10 lib. 2.

magis lædas: verumetiam impuris animis ſi nutrientes ſermones offeras, non modo nihil proſis, verumetiam [a] magnopere obfueris. Itaque his de cauſis, tum etiam quia amicorum pleriſque viſum eſt, vt iuniorum medicorum argueremus errores, non tantum in congreſsibus, quos quotidie cum illis habemus, ſed etiam hiſce commentarijs: neceſſe mihi fuit diutius prioribus iſtis duobus immorari, quò videlicet in tertio purum animi auditorem nactus, quique veras aſſequi rationes poſsit, tum ea exponam, quæ de huius ſpeculationis principijs nouiſſe oportet: tum deinceps omnes medicamenti cuiuſque facultates enarrem. Id autem fiet in vniuerſum, vt reor, libris vndecim ea fermè magnitudine conſtantibus, cuius, eſt hic qui eſt omnium primus. Qui cum conuenientem nunc nactus ſit modum, finem per hanc dictionem accipiat.

[a] οὐ σμικρὰ, non parum.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER II.

Quòd ſophiſtæ, qui fidem ſenſibus abrogant, demonſtrationis principia incertiora quàm quæ demonſtrantur efficiant.

CAPVT I.

PROLIXA nobis vt ſit de ſimplicium medicaminum facultatibus oratio, limites ſuos excedentes ſophiſtæ efficiunt. Nam cum procul principia ducant, ſenſumque pro nihilo habeant, ſeſeque in illa conijciant, quę philoſophis etiam ambigua ſunt: ſimul & ea quæ ipſi ignorant, & ea quæ apertè cognoſcuntur ſubuertunt. Eaque pleriq; eorum faciunt non modo naturalis ſpeculationis, ſed etiam logicarum methodorũ imperitia, quibus vtatur neceſſe eſt quiſquis demõſtrare quid aggreditur. Itaque cum neſciant tum ea quæ bene à phyſicis[a] ſunt inuenta, tum etiam ea de quibus nõ iniuriâ illi dubitarunt, vtriſque tamen contraria aſſerere ſæpenumero [b] non dubitant. Sed, Deũ immortalem, age obſecro, ſi nunc ego ſic orſus dicere, quòd cũ quatuor ſint elementa, aër, terra, aqua, & ignis, nulli alij tamen

[a] Deeſt ἀνδράσιν, viris

[b] τολμῶσι, audent

men congenita ſit albedo, ac ſplendidus color, extra ſplendorem & ignem: ac deinde citato Empedoclis, ac nonnullorum phyſicorũ aliorũ teſtimonio, ſplendida corpora omnia plurimũ in ſe ignis habere dicam haud curãs aut niuem, aut ceruſſã, aut glaciẽ, aut alia innumera tũ ſplendidiſſima, tum frigidiſſima inſpicere: ac mox ſuggerente quopiã procedentẽ à ſenſu cõfutatione [a] tergiuerſatus, ad rationem accedi iubeam, ac per eam de rerũ natura conſiderandũ, haudquaquã ſenſibus irrationalibus vniuerſum cõmittendũ cẽſeã, nunquid mentẽ habẽtibus inſanire videar, haud intelligẽs vndẽ rationis deſumpſiſſem initiũ? Nam mea quidẽ ſentẽtia, ex ſenſu & [b] per ſenſum omnia id genus ſumũtur axiomata, nẽpe ſolẽ eſſe ſplendidũ, flãmas ſubflauas, carbones pleroſque flauos. Ergo ſi à ſenſibus recedendum eſt, nulla ſuppetet demonſtratio neque nobis eorum quæ modo diximus, neque Empedocli cum ait:

Vndique ſplendentem ſolem, calidumq́; videre.

Quæ ſi vera ſunt, perſpicuũ eſt, multò antè [c] illa fidẽ habendam ſenſibus. Imò, inquiũt, [d] mortales cum ſimus, à ſenſibus auſpicemur neceſſe eſt: verũ illis haudquaquã perpetuò immorandũ, ſed ad partẽ diuiniorẽ accedẽdum, nẽpe rationẽ. Nam ſenſum & animantibus rationis expertibus ineſſe, rationẽ ſolã homi-

[a] ἀποδιδράσκων, refugiens.

[b] ἐμάθομεν, didicimus.

[c] αὐτῶν, illorum.

[d] ἀνθρώπων.

hominibus eſſe cum dijs cõmunem. Atque hi in longum oratione extendũt. Quinetiã ex illis quidã & Anaxagorã in teſtimoniũ euocant, qui niuem pronunciarit non eſſe albã. Hic, inquiũt, vir phyſicus[a] excelſior, ac ſupra ſenſum extitit, atq; eius contẽnit phãtaſmata. Ad ratione ire pergit, eaq, duce rerũ naturam ſcrutatur. At ſi me quod in mente venit fari oportet, qui liber ſim ſcilicet, & in tota adeò vita[b] extra veritatẽ ſtuduerim nihil: ad inſaniæ extremũ & vltra, perueniſſe eos arbitror,[c] quos talia nugari nõ diſpudet. Nã ſi quæ per ſenſus euidẽter appa ẽt, euertant: vnde ſumant demonſtrationũ principia, nõ habebũt. Sin autẽ ab his tanquã à fide dignis exordiãtur, quo iure ijſdem poſteà diffidet? Nam demonſtrationum principia certiora ſunt quàm ea quę per illa demonſtrãtur: quippe cum iſta aliunde fidem mutuẽtur, demonſtrationum verò principia nõ ſolum ipſa per ſeſe: verumetiam ad querendorum inuentionem quibus credatur idonea ſint.

a τοσοῦτον ὑπὲρ τὴν αἴσθησιν ἐστὶν ſupra ſenſum eſt.

b ἀλήθειαν σπουδάσαι, veritatẽ coluerim.

c τοὺς τὰ τοιαῦτα ληροῦντας qui talia nugãtur.

Quòd abunde ſufficiat iudicãdis medicamentorũ facultatibus, quæ per ſenſum accipitur experientia, iunctis duntaxat paucis epilogiſmis, ſiue rationibus cõmunibus. Et quo pacto rationẽ experientiæ ſubſcribere oporteat. CAP. II.

EQuidẽ optarim nullas nõ res clare ſub ſenſus noſtros cadere: nec quicquã eſſe

quod illos fugeret.Hoc enim pacto nihil dubium,nihil ambiguum aut anceps vſquã foret.Verùm quoniam illos quædam effugiũt, rationem illis ſuperinducere conandum eſt, ſic tamen,vt non procul,vt illi factitant,nec [a] confuſa & infinita colligamus.Verùm ante omnia,nominũ ſignificata diligenter definiamus,ne quis poſteà per æquiuocationem falli poſsit. Deinde quod ex ſe quid agit,ab eo quod per accidens,ſeparetur.De [b] quibus ſuprà accuratè diſſeruimus,ſignificataq; eorum quæ facultate aut calida,aut frigida,aut ſicca,au humida,aut quiduis aliud dicuntur, diſcreuimus.Tum quo pacto propiã cuiuſq; medicamenti facultatem ab ijs quæ ex accidenti ſunt ſegregans inuenire quis poſsit,generatim quidem in tertio De temperamentis expoſitum eſt:atque in hoc tractatu membratim enarrabimus, ceu in primo iam libro cœpimus: vtque ibi in aceto & aqua, ita hîc in oleo & roſaceo facturi ſumus, ſi modò prius oſtenderimus, quantũ delinquant medicorum nonnulli,qui longè demonſtrationum ducunt principia. Nam quid oportuit olei aut roſę reſpexiſſe colorẽ,quando rebus ipſis variè vti liceat,nec in ſanis ſolum corporibus, ſed & ægrotantibus?quippe cum ipſas per ſe roſas,aut ſuccũ earũ expreſſum corpori tum ſano, tum ſimplici affecto morbo,vt

ſuprà

[a] *Tantũ* ἀπειράντῳ, *infinita.*

[b] ὑπὲρ ἀμφοῖν, *de ambobus.*

ſuprà diximus, liceat imponere, atque oleo dulci miſcentes, corporibus aut valenter refrigeratis, aut excalfactis applicare, ſiue affricando, ſiue perfundendo, ac irrigando, tum in corpus quoque aſſumere, idq; aut ſupernè per os, aut infernè per ſedem, ac ſic tandem quid ad vnũquenque vſum proueniat, inſpicere. Nam hoc ſanè nomine medicamentorum omnium vires contemplamur, vt ſit quo vti liceat, hypochondrijs, aut capite [a] ardore afflictis, aut refrigeratis, aut exulceratis, aut phlegmone occupatis, aut id genus aliud perpeſsis, tum ipſis, tum alijs omnibus corporis partibus. Ergo cum tam perſpicua ſimul ac compẽdioſa adſit via ad ea quę inquirimus, etiam ne colores æſtimabimus, aut odores, aut conſiſtentias, aut formas medicamenti cuiuſque: perinde factitantes, atque ij qui ex imagine aut ficta aut picta cognoſcere quẽpiam volunt, cum ipſum aſpicere non denegetur quem agnoſcere cupiunt.

[a] Διακαιομένων. *incenſis.*

Quòd neque à calore, neque ab odore, neque à conſiſtentia, aut conglaciatione, neque à duritate, neque à leuitate, ratiocinari de medicinarum facultate oporteat. CAP. III.

ATque hac vtique parte non leuiter peccare mihi videntur: [b] multò etiam magis cum infinita atq; indemonſtrata nugantur,

[b] καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, *& horũ etiã magis qui &c.*

tur, demonſtrandi rationis planè imperiti. Nam donemus ignem aut flauū,aut rubrum eſſe,aut vtcunque voluerint:nec enim refert. quid ergo id facit ad hoc, vt omne rubrum ſit calidum? Nam omnis ignis,verbi cauſa,ruber dicendus eſt:at omne rubrum ignem dicere, ridiculum eſt:multoque etiam plus, ſi omne rubrum calidum quis dixerit. Nam ſi principio aſſumptum eſſet in oratione,omne calidum eſſe rubrū, licuiſſet fortaſsis mutua axiomatis conuerſione rubrum omne calidū concludere: licet non obſcurè & illic peccetur. Nam quæ mutuò conuertuntur(quod ἀντιστρέφειν vocant)[non quę ſimpliciter conuertuntur,quod eſt ἀναστρέφειν]orationes,verè de ſe mutuò dicuntur. Veruntamen propinqua ea fuerit,opinor,deceptio.Atqui quoniam nec illud orationis initio aſſumptum erat, nempe omne calidum eſſe rubrū: haud licet mutua conuerſione omne rubrum calidum eſſe colligere.Tribus ergo modis in ſermone peccant,quia aiunt roſas temperatura calidas,ꝙ ſint rubrę.Primū quòd nō demonſtrata hac ꝓpoſitione omnis ignis rubet,cōuertere ex hac aliā,videlicet omne rubrū eſt ignis,tanquā veram conantur.Secūdo,quòd neſciunt orationes,quæ mutuò conuertūtur cum veris,& reciprocę ſunt,veras & ipſas eſſe:non autē conuertētes.Tertio,quòd etiam

ſi

ſi mutuò conuerterentur, non tamen omne quod colore ſit rubro, calidū eſſe, ex mutua illa conuerſione ſequatur, ſed alterum quoddam eius tale axioma rubrū omne eſſe ignē. Porrò quòd talia in rem præſentem non modo ſint inutilia, ſed etiam palàm falſa: cuiuis notum eſt. debemus enim non an omne rubrum ſit ignis, ſed quòd omne rubrū calidū ſit oſtēdere. Nam ſi quicquid rubet, ignis fuerit, erit nimirū & roſa nobis ignis. Cæterum logicas methodos ignorantes [a] medici primùm in hoc maximè [b] peccant, quòd proprijs finibus excedant, nimirū cum ſufficiens ſit, experientiâ, iunctis ſaltem paucis quibuſdam epilogiſmis, medicaminū vires exquirere. Deinde tam fœdè in rationibus allucinantur, ac pueri modo ſpeculationem logicā ingreſsi. Eiſdē erroribus tenentur, qui ex odoribus medicaminum facultates conijciunt. Nec enim quicquid bene redolet, calidū eſt (quod quidā dictitant, haud intelligētes quo pacto inaudire oporteat quæ ab Ariſtotele & Theophraſto ſuper hac re ſunt prodita, ea quæ nos in quarto harū commentationū definiemus) neque quicquid calidum eſt, bene olet. Quin etiam neq; ſi quid graue olens eſt, calidum etiam fuerit: neque ſic calidū, etiam graue olens. Sic nec ſi quis quicquid grauiter oleat, frigidum dicat: nec ſi quicquid frigidum

[a] οἶμαι *opinor.*
[b] σφάλλονται.

dum ſit, grauiter olere, verum dixerit. Siquidem calidorum innumera ſunt, partim benè olentia, partim grauiter olentia, partim neutra: ſimiliter quoque frigidorũ. Quanquam quid calida dico ac frigida? cũ debeã dicere calfacientia nos, ac refrigerantia, quę vtique inquirimus. Nec enim quod abſolutè calidũ eſt, aut quod ad hoc expenditur, nunc conſiderare propoſitum eſt, ſed quod corpus humanum excalfaciat. Nec ſanè etiã quod abſolutè frigidũ, ſed quod hominẽ refrigeret. Denuo ergo hîc allucinãtur in homonymia haud diſtinctis nominũ ſignificatis, tanquã ſi quis de cane terreſtri diſſerens, ad marinũ ſe oratione transferat, exiſtimans vt animantis vtriuſque nomẽ vnũ, ita & naturã [a] quoque vnã eſſe. At nobis demonſtratũ apertè eſt in cõmentarijs De temperatura (quos & hãcce antecedere tractationẽ protinus in initio commonefecimus) aliud eſſe facultate calidũ, aliud actu: & huius quod actu videlicet calidũ eſt, aliud abſolutè dici calidum, aliud per exuperãtiã, aliud ad ſymmetrum ſui generis, aliud ad quiduis obuiũ collatum. Quin & hominem nõ abſolutè calidum, vt ignem, ſed exuperantiâ calidum diximus. Siquidem maiorẽ in eo calidi portionem ineſſe, quàm frigidi, Ergo & quæcunquæ ad hunc [b] dicuntur calida poteſtate, illum excalfacere dicun-

[a] *deeſt* ἀυτῶν, *ipſorum.*

[b] λεχθῶσι).

dicuntur: facileque de illis initur iudicium, & per experientiam [a] expenditur, paucis indigẽs (vt ſuprà cõmonui) epilogiſmis. Quos cũ ſophiſtæ excedãt: & tẽpus adoleſcẽtulorũ fruſtra terunt, & ſophiſmatis cauillisque homines ſeducentes eorũ ſoluendorũ imperitos, falſis eos dogmatis opinionibusq; implẽt. Debebãt enim neq; colores memorare, neq; odores, imò neq; cõſiſtentiã, neque leuitatẽ, aut aſperitatẽ, aut eius generisquodcũq;. Nã quid refert oleũ an lentũ ſit, aut leue, aut ſplendens, aut liquidũ, aut pallidũ, aut pingue, aut lubricũ: aut quod ægre corporibus illitũ exiccari poſsit? Quippe cũ ex nullo omniũ eiuſmodi colligere poſsis, ipſum eſſe facultate aut calidũ, aut frigidũ, aut humidum aut ſiccũ. Siquidẽ ex genere ſplendentiũ leuiũq; & lentorũ, partim ſunt quæ planè nos calfaciãt, partim quæ refrigerẽt, tũ alia quæ exiccent, alia item quę humectẽt, & in ſingulis accidentibus ipſis nõ tantũ oleo, ſed etiã in alijs omnibus, nihil reperire eſt, quod [b] ſolidum perpetuumque ſit, vt in eo generalem conſtituere propoſitionem liceat.

a διεξετα-σθήσεται.

b πάγιον

Quòd ſophiſtæ rationibus haud vſi ſint ſcientificis ad ea lemmata, ſiue ſumptiones, ex quibus perperam de medicinarum facultatibus colligunt, ſed aut ex inductionibus, aut ab exemplis.

CAPVT IIII.

NAM omitto, ꝙ non ſcientificis in omnibus id genus ſint vſi rationibus ſophiſtæ ad inuenienda lemmata, ſed ex inductione, & quod omniũ peſsimum eſt, ꝙ nec quæ ſit inductionis natura vnquam inſpexerint. Quod ſi quis eos in id prouocet, neque ſequi audẽt: & ſi de demõſtratione quis quid agat, increpant. Imo, quod etiam deterius eſt nõ ex inductiõe ſolũ ratiocinari aſſueuerũt, ſed nõnunquã etiã ab exemplis, tanquã rhetores. Nã qui frigidum eſſe oleũ aſſerit proinde quod lentum ſit vt pituita, is per exemplùm concludit par robur præbens demonſtrationis, atque is qui ipſum calidum cõtendit, quia lentum ſit vt viſcum. Nec ſecus is qui calidum dicit, quoniam facilè in flammã vertatur vti bitumen, atque is qui frigidum probat, ꝙ facilè cogatur ac concreſcat vt aqua. Nam differt, ab exemplo aut exemplis quid ſuadeas, an ex inductione. Siquidẽ qui ab exẽplis fidem facit: vnum aut duo generis eiuſdem affert, aut certè planè paucula, pleriſque ſcilicet præteritis. Qui verò ex inductione, omnia comprehendere nititur quę per experientiam ſunt cognita: nec quicquã præterire, quoad eius fieri poteſt, quod apertum vulgò ac perſpicuum ſit, ſtudet, niſi quod occultum eſt & paucis comprehẽſum. Quamobrem violenta eſt, & vehementer per-

perſuadet quæ ab omnibus quæ experientia ſunt cognita, ducitur inductio:ſolisque ijs [a] mendacium perſpici poteſt, qui in demõſtratorijs methodis ſunt exercitati. Quare nos de ea copioſius in demonſtrationis libris diſſeruimus, ac fortè etiam ſeorſum de ea ſola librum componemus.

[a] ἡ ἀλαζονεία κατάφορος arrogantia perſpicua.

De oleo aduerſus Archidamum. CAP. V.

PALAM autem fiet nihilo ſecius & nunc quoque ipſius inductionis natura, multoque magis exẽpli. Nam omnia [b] in ſumma percurrere ſtatui eſt quæ de olei facultate à medicis ſunt prodita, eaque probabiliter quidem quòd ita videretur: at non verè: ac primum illud quod à Diocle in Archidamo ſcriptum eſt, quòd Archidamus dureſcere vtique cutem ijs qui [c] in eo fricarentur exiſtimarit: quapropter etiam ſiccam frictionẽ prætulit. Oleum enim accendi atque exurere cum à frictione incaleſceret, putabat: ac propterea admodum humorem exhaurire atque ſiccare, non ſecus atque ea aſſerum quæ vngi ſolent. Nam & ipſa magis dureſcere: quàm, ſi ea citra oleum aſſaueris. Præſtat autem ipſam totam adſcribere dictionem Dioclis. Habet autem ea hunc in modum: At cum oleo fricare nõ perinde probabat. Primùm enim inæqualem fieri eiuſmodi frictio-

[b] Διακεφαλαίων per capita.

[c] ἐν ἐλαίῳ, in oleo.

frictionem putabat, ꝙ manus laberentur ſcilicet, nec æquè carnem apprehēdere propter pinguitudinē poſſent. Prætereà dureſcere atque aduri cutē in illis magis qui ſic fricarētur exiſtimabat, quàm qui ſicca vterētur frictione: oleum quippe accendi & vrere à frictione incaleſcens, quemadmodum in aſsis quæ vncta ſunt, magis quàm nō vncta, vbi oleo accenſo incaleſcunt, & valde exiccātur, induréſcuntq́;. Similiter quæ in oleo coquuntur, a dura exuſtaq; effici eandē ob cauſam. Ad hæc quemadmodum ligna & coria, & alia complura quæ ex oleo fricantur, oleum intrò imbibūt: ita putabat & corpora. Quod cum fieret, multa quæ ſolita eſſent cū ſpiritu b diffluere per carnem, ac foras prorumpere tūc c concludi arbitrabatur: ceu cū cribris, linteis, lana, omnibusque adeò per quæ percolari quid aſſolet, perfunditur ac inūgitur non æquè liquores fluere per ea valēt. Porrò vbi eiuſmodi excretio intercepta eſt, quædā intrò recurrere, quædam aceruata inuicemq́; implicita meatus opplere retenta ſcilicet ab oleo, ꝙ viſco quid ſimile habeat: oleū ſicut in alijs omnibus apparet d quod pingue eſt, pulueres ac feſtucas, omniaq; eiuſmodi cōſectari. Denique vbi obſtructi iam meatus fuerint, perpetuò ac ſenſim omnia deterius perfici eſſe neceſſe, quàm in ijs quæ pro cōſueto gerun-

a κραύρα, ſicca ſeu friabilia.

b διαπίπτειν, elabi diffl.

c ἀποστέγεσθαι, intus coërceri.

d aliàs citra amphiboliā τῶν λιπαρῶν, pinguib. non τὸ λιπαρόν, vt hic.

geruntur naturæ modo.Putauit quoq; oleo ineſſe mordacitatẽ,cuius vi oculi illachrymarent,& guttur in tuſsim cieretur (quod κέρχνειν vocant)tum aluus raderetur,excrementaq; redderentur ſanguinolenta eo bibito: proinde qui citra frictionẽ vngerẽtur nihil affligi:infirmiorem enim eſſe mordicationẽ quàm quæ ſenſum aliquẽ mouere poſſet. At ſi per frictionẽ carnem ſubintret, mordicationẽ moliri maligniorẽ:velut multa medicamentorũ.vbi enim illinũtur,minus valent ac cõpreſſa introque ſubeũtia magis agunt: ſicut ſanè ſi vrticis,& alijs multis ſenſim quẽpiã cõtingas,nihil læſeris:ſin ferias aut premas,vtiq; offenderis.Hęc ergo ſunt quę Diocles in Archidamo prodidit, quorũ ſimul tũ probabilitatẽ,tum prauitatẽ conſpicere eſt. Siquidẽ ꝙ quicquid in oleo coquitur , propriã amittat humiditatẽ, ac [a] friabile durũque celeriter reddatur, cum alioqui nihil in aqua tale perpetiatur: ipſa nos docuit experiẽtia.Quamobrẽ hac vtique parte nihil Archidamus mentitus eſt: debebat tamẽ , ſicut Ariſtoteles & Theophraſtus,alijque nõ pauci philoſophi eiuſmodi problemata in phyſicis quæſtionibus & proponũt,& ſoluũt:ipſe quoque(ſi quidẽ omniũ [b] rerũ cauſas ſcutari voluit)perinde vt illi,vti proponere,ſic quoque ſoluere.At cũ id minus facere appareat,

[a] ψαθυρὸν καὶ κραῦρον arenulẽtum ac friabile.

[b] Deeſt τῶν γιγνομένων quæ ſiunt.

f in

in hoc vel maximè mihi delinquere videtur. Nam quod apparet euidenter, id ſemper primum ponendum eſt: ac deinde, ſi cui libeat, cauſam eius inſpicere debet, phyſica problemata hunc in modũ componens. Cur oleũ quæ in ipſo coquuntur, ſicca [a] & friabilia efficiat: aqua verò, humida & mollia. aut, Quãobrem in oleo cocta ſiccefcant: at quæ aliter in eo madidata ſunt, magis propriam ſeruẽt humiditatẽ, quàm ſi omnino non eſſent madidata. Qua ratione ſcillæ & vrticæ morſus ſanet. Qua de cauſa his medeatur, cum ipſum oculos mordicet. Quî fiat, vt reliquũ corpus vniuerſum nõ mordicet, ſed oculos dũtaxat. Quare guttur exaſperet, vlcera verò leniat. Quo pacto ventre ſubducat. Quo modo laſſitudines ſanet. Quãobrem inũctos tueatur à frigore. Quare animalia inſecta interficiat. Cur lora & coria emolliat: at quæ in ipſo coquũtur, duriora ferè omnia efficiat. Atq; hoc vnũ eſt problematũ genus, ad phyſicũ duntaxat attinens. Alteru verò, quod commune quoque eorum eſt, qui artẽ quamuis exercẽt eſt tale. Quam ob cauſam carnes piſceſque aſſantes coci, oleo prius illinant. Quid ſit ꝙ athletas oleo fricent gymnaſtę. Quid etiã, ꝙ pueros pædotribæ. Nam cuiuſque taliũ problematum ab experientia profectã cauſam aſsignare liceat: cocis nimirum reſponſuris, pro-

[a] Add. καὶ ψαθυρὰ, arenulẽta.

propterea ſe piſces ac carnes oblinere, quòd ſiccæ aduſtæque extimę corũ reddãtur partes, ſi citra pinguedinẽ aſſentur. Athletas verò ſe ex oleo fricare dicturis gymnaſtis, tũ ꝙ quæ antè inerant laſsitudines ipſum exol uat, & quæ futuræ ſunt mitiget, tum ꝙ frictionẽ æqualẽ & mitẽ planẽ efficiat, corpuſque ad motus futuros præparet. Eas ob res ipſi quoque pædotribæ pueros ſe & antè & poſt exercitia inũgere dicent. Cur autẽ oleũ laſsitudini medeatur, haud etiam nouit nec gymnaſtes, nec pædotriba, nec medicus experientia curans: nec tamen quia id neſciãt, ab euidẽter apparẽtibus recedet. Si quidẽ tãctũ ignorant, quãobrẽ veratrũ albũ ſurſum purget, nigrũ deorſum detrahat: neque cõpertum habẽtes, quare cnicus pituitã ducat, atrã verò bilem epithymum: tamen medicamẽtis ad ea vtuntur, ad quæ vtenda docuit experientia: & eos quibus eſt opus curãt, & euidẽter apparentibus fidem habent, eoſque qui contraria rationi adſtruunt, derident.

Quòd præter quàm quòd pugnantia de olei facultate Archidamus afferat, inſuper improprijs vtatur exemplis. CAP. VI.

AT Archidamus præter quàm ꝙ multa quæ perſpicuò apparent contemnit, inſuper & hac quoque parte taxandus

mihi iure videtur, ꝙ dicat meliorē eſſe frictionē ſiccam, quàm quę cū oleo adhibetur, quia corpus durius & ſiccius ijs qui vnguntur, efficiatur: mollius autē ijs qui fricantur ſicci fiat. Dicit porrò nihilo ſecius & in illa ipſa dictione paulū progreſſus, ligna, pelles, aliaq; quæ ex oleo fricātur, ipſum in profundū vſque [a] tranſmittere, idque maximū eſſe teſtimoniū, ꝙ in corporibus noſtris intrò ſubiens meatus oblinat, ac humidorū prohibeat effluxus. [b] Atque ego quidē quomodo hæc cōſonent, neſcio. ſi enim humorū effluxus prohibet oleū, haudquaquā ſiccū dicendū foret, ac proinde fruſtra id tanquā deſiccās in frictionibus repudiat. Falli præterea in hoc mihi videtur, ꝙ ſimiliter affici putet tū ea quæ in oleo coquūtur, tū eos qui fricātur. Nec enim eadē agere dixerim oleū calidū, frigidū, tēperatū, tepidū, aut feruēs, ſicut nec aquā ipſam. Apparet enim & ipſam, ſi frigida applicetur, cōdenſare, cōſtipare, cōtrahere, cōſtringereque [c] & repercutere: ſicut, ſi extreme feruida, adurere. At ſi tēperata adhibeatur & moderate calida, laxare, rareſacere fundere, digerere. Porrò ſi nec inſigniter calida nec frigida admoueatur, ſed velut quæ fontana vulgò dicitur, tūc propoſitorū nihil efficiet: verū propriā ſui facultatē exeret. Sic ſi quis oleū expendere volet, ab omni prius liberum

[a] διαδιδόναι, diſtribuere

[b] alia verſio mutila eſt.

[c] Vet. co. ἀποκρονόμενον, alij ἀποκρινόμενον, ſed mēdoſe.

liberum alieno tũ calore,tũ frigore ipſum ef ficiat,atque ita demũ ad explorãdũ accedat: quippe quod ſummè frigidũ fuerit, non ex ſua dũtaxat facultate,ſed ex alienæ qualitatis exceſſu nonnihil incõtactis operabitur. Ita quoque quod magnopere calidum. At ſi vtroque ipſum liberãs, ſic demũ examinare voles, hoc dũtaxat pacto propriã olei vim inueneris. Quapropter cũ quis ex more oleo fricatur,ſicut gymnaſtici omnes,in ſolo fricatur oleo,quod nimirũ abſque omni ſit aliena qualitate:at ſi admodũ excalfacto,aut ſummè vtatur refrigerato, iã cõpoſitã edi actionẽ neceſſe eſt,nẽpe ex propria olei facultate & aliena qualitate.Sæpe verò propriã cuiuſque medicamẽti facultatẽ obſcurari omninò neceſſe eſt, vbi admodũ valentẽ aliunde qualitatẽ acciuerit.Itaque qui ſimile fuerit, herbas in oleo feruẽte coquere,ac exercitantiũ corpora fricare?Maximè ſiquidẽ,vti ſuprà oſtendimus,extrinſecus ductas probationes fugere oportet,cũ liceat nimirũ propriã cuique adhibere experientiã.Quòd ſiquãdo tamẽ id quiſpiã facere volet,certè ſimilia cõparare conabitur,ſicut in corijs faciebat & loris.Nec enim oleo in igne præcalfacto, neque [a] in niue refrigerato, ſed quolibet & obuio accepto vnuſquiſque coriũ ac lora cõfricat.Ita puto & pædotribæ, quolibet ob-

[a] Ald. cõ. ἐν χρόνοις mendoſe pro ἐν χιόνι.

uio oleo pueros fricãt, neutiquã aut in igne excalfacto,aut in niue refrigerato. Alioqui ſanè & nos nõ rarò caput ardore grauatũ, olei admodũ frigidi perfuſione refrigerauimus.Porrò ſi ſalis nihil oleo ſit inditũ, tãtò magis refrigerabit.Sin etiã ὠμοτριβὲς hoc eſt crudum fuerit,multo profectò etiã amplius.

Quomodo frigidum paremus oleum.

CAPVT VII.

PORRO [a] præparare illud ſolemus non aliter atque aquã,népe prius ipſum excalfaciẽtes,ac deinde aqua mergẽtes ſummè frigida:at ſi etiã fons in ipſum cum ſtrepitu decidat,vaſculo nimirum, cui ineſt oleum, antè diligẽter occluſo,magis quoque ac magis ita reddetur frigidũ.Multũ item frigeſceris,ſi præcalfactum in puteũ ita demittas, vt aquã contingat:quanquã quod aquã nondũ tangit frigidũ item euaſerit, [b] ſed nõ perinde.Atque hoc pacto præparãdo frigidum reddimus oleũ:cõtrà,calidũ. Quo ſanè modo etiã vtimur in refrigeratis corporibus,in alueũ olei calidi demittẽtes,quibus pars quæpiam obſtupuit,aut tremuli ſunt,aut cõuulſione,aut palpitatione tentantur, aut motu, ſenſuue priuãtur,aut etiam ægrè ſentire poſſunt,aut eiuſmodi quippiã perpeſſos. Ergo ſiquis ex vniuerſo vſu de medicaminum facultate pronunciet, nunquid excalfacere & refri-

[a] *Tantũ* σκευάζομεν, *præparam9.*

[b] ἀλλ' ἧττον, *ſed minus.*

refri-

refrigerare, tum exiccare & humectare nos oleũ, velut Dioclis Archidamus, ſiquidē pugnãtias cõſiderare animaduerterecq; neſciat, putabit. Nã cũ exiccari & fragilia effici, quæ in oleo coquũtur dixit, exiccantē & digerentē eius facultatē oſtēdit. At vbi intro in coria ſubire, poroſq; noſtros[a] oblinire, ac naturales humorũ effluxus prohibere. rurſum ſanè quodãmodo [b] cõtrariã eius facultatē ex hiſce demõſtrat, tũ digerētibus, tũ exiccãtibus. Atq, in iſtis vel adhuc quæ apparēt proferēs, de illis nõ rectè ratiocinatur. At vbi de mordicatione agitur, nõ ea omnia cõmemorat. Nã quòd oculos mordicet, quòd guttur exaſperet, ſiue ad tuſsim prouocet, quòd ventrē radat, atq; ſeceſſus ſanguinolētos efficiat: abũde magna teſtimonia ſunt, mordacē illi ineſſe facultatē. At quòd vlcera dolore liberet, & vētris mordicationes aut irrigatũ, aut infuſum omnino ſanet, [c] quæque morſu irritãtur mitiget, cũ & ipſa nõ parua ſint cõtrariæ ipſius facultatis indicia: planè omiſſa ſunt. Cæterum ſi vtriſque propoſitis quis ratiocinari volet, duorum alterũ eueniet: aut enim id faciet vt Empiricus, [qui experiētiæ omnia tribuit], dicetque ſe in collatione ad aliquid cuiuſque medicamenti facultatē per experiētiã cognoſcere, ipſius autē per ſe propriã ignorare naturã: aut vt rationalis, cõtra-

[a] *al. obſtruere.*

[b] ἐναντιωτάτην, *maxime contrariam.*

[c] καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ὀδαξισμῶν ἐρεθισμούς.

rias ineſſe ipſi medicamēto facultates,mordicantē & lenientē:ac deinde opinor[a] ingenti tenebitur anxietate cauſam dicturus cur interim altera earum agat ſenſibiliter, interim altera,reliqua aut perdita,aut nō clarè apparente.Quarū omniū dubitationum ſolutiones,ſiquidē vt phyſica proponātur problemata, ſanè quàm difficiles ſunt:ſin vt ad vſum referātur artis,multā requirūt experientiam: epilogiſmos autē nō ita multos,ſed exactos ac definitos.Nam primū,an omne oleū oculis mordax ſit,nécne,experiētiâ incunctāter definire præſtat,haudquaquā ex tempore in vtrāque partē rhetorū more diſſerere : tū an omne æquè guttur exaſperet,aut ventrē ſubducat aut radat,vt nonnūquā cruentas moueat excretiones:an oleorū hoc quidē hęc faciat,illud verò nō:& aliud magis, aliud minus.Olei differentias nunc recenſeo:ne quis heterogeneās, ſiue alterius generis exiſtimet, ſicut[b] cicini,raphanini,caryini,balanini , ac ſimiliū. Nam & horū vires medicus noſcat oportet:ſed in præſentia eas[c] enumerare nō expedit.Satis eſt enim,mea quidē ſententia, principio proprijſſimū & quod maximè ab omnibus hominibus vocatur oleum,cōſideraſſe:quādo & ipſe fructus ex quo ipſum fit oleū, ſolus ex omnibus oliua nūcupetur, & arbor olea (Græce vtrunque ἐλαία vocatur

& ipſum

a μεγίϛην ἀπορίαν ἕξει *multum dubitabit.*

b *oleum de Kerna vulgò.*

c μνημονεύειν. *memorare.*

ipſum oleū ἔλαιον) ipſumque ſimpliciter primariò oleum dicitur: at reliqua omnia per translationem & abuſum.

De differentijs propriè vocati olei.

CAPVT VIII.

HVIVS ſanè quod propriè oleum appellitant, de quo omnis in præſenti ſermo habetur, plures dico eſſe differentias. Secundum ætatem quidem, cum aut recens eſt, & velut muſtum, aut ætate vigente aut vetus. Secundum præparandi modum, cum aut ſimplex ſolumque & impermiſtū fuerit, aut cum ſale præparatum. Secundum fructus ipſius diuerſitatem, cum is aut immaturus, aut maturus extiterit. Secundum inductam arte alterationem, cum aut quomodo ab initio præparatum fuerit, ita ſeruatur, aut candidū efficitur. Scriptum verò eſt de albificatione eius & ab alijs non paucis, & nos quoque in ſequentibus de illo nonnihil trademus. Horum omnium oleorum facultates ipſe equidem experiri ſtudui: quid autem in quoque fieri deprehenderim, poſteà exponā. At nunc abſoluere ſtatui primum quod erat in manibus. Perperam enim mihi videntur medicorum plerique tum experiri medicamenta, tū de viribus eorum ratiocinari.

Quomodo cuiuſque medicamenti facultatē experiri oporteat. CAP. IX.

Quippe

Qvippe cum experiri ſolũ oporteat quæ impermiſta ſunt, & ab omni extranea qualitate aliena: eaque primum in optima corporis conſtitutione, deinde in intemperatis, demum in morbis ſimplicibus: ſicut in libro hunc antecedente, & in tertio de Temperamentis definitum eſt. Ratiocinari verò, id quod ex accidente eſt, ſemper ab eo quod per ſe eſt, diſtinguentem.

Quòd non ſolum in explorandis medicamentis medici allucinentur, ſed etiam in opinionibus quas habent de affectibus.

CAPVT X.

At nõnulli medicorum non in iſtis modo allucinantur, verùm etiam in opinionibus quas habent de affectibus. Nam oleum quòd laſsitudinibus remedio ſit, omnes propemodum fatentur: cæterum quis affectus ſit[a] laſsitudo, non conſentiũt. Hic enim articulorum eſſe ait ſiccitatem, ex motionibus deſiccatorum: Alter & muſculorum adijcit: Alius porrò contrà quàm hi, humiditatem multam, & tenſionem, & caliditatem: fluxione nimirum partibus vehementer agitatis effuſa: Alius non humorum multitudinem, ſed qualitatem ſolam cauſatur: prouenire inquiens in motionibus immoderatis pinguedinis carniſque teneræ colliquationes quaſdam, quarum pars foràs tranſpiret: reliquum

[a] *De laſſitu. eiuſque curat. Gal. 3. de ſan. tuen.*

[a] reliquũ retineatur in corpore: & hoc cum acre mordaxq́ue ſit, affectionem efficere [b] vlceroſam. Itaque etiam ſi in hoc conueniatur, quòd laßitudines ſanet oleum, attamen ob ancipitem atque ambiguum corporis affectum, nihil queat certi de olei facultate colligi. Atque id ſanè non tãtum in laßitudine vſu venit, verũetiam vbi doloris cauſa, aut mordicationis, aut phlegmones gratia bibẽdum oleum exhibemus, aut per ſedem infundimus, aut identidem perfundimus. Siquidẽ vlceribus phlegmone affectis non ſolum, ſed & cum aqua moderatè calida ipſum perfundimus, vt in laßitudinibus cũ lauacro aquæ dulcis: ſed nec quę ſit in phlegmone affectio, conſentiunt. Porró vbi per ſedem ipſum ingerimus, aut bibendum offerimus, ne tunc quidem cognoſcimus euidenter, cuínam corpori ipſum applicamus, an pituitæ, an bilis, an aliorum aliquorum recrementorum pleno. Conſtat enim, non perinde hominem affectum iri, vbi pituitæ viſcoſæ inteſtinum omne ſimul cum ventre plenum offendet, atque vbi biliosis excrementis refertum, aut alijs quibuſdam acribus humoribus, aut ſtercore multo, aut horum quidẽ nullo: ſed incidet in ventrem inteſtinaq́ue vndiquaque pura: aut præterquàm quòd pura etiam exaſperata reperiat.

[a] Μέρος δ' ἰχῶδες *pars verò &c.*

[b] In Al. *cod.* ἐλαιώδη *falſo, pro* ἑλκώδη.

Quòd

Quòd ut quis probè de olei facultate ratiocinetur, debeat etiam affectionem hominis æſtimare, & de ipſo oleo quale ſit præſinire.

CAPVT XI.

ITAQVE negligenter admodum & ſegniter de his omnibus medicorum plerique ratiocinantur, haud indicantes nec quo pacto affecto homini oleum exhibent, nec qualenam ipſum. Ac mox tamẽ dicunt, alij mordicare & radere prorſum partes corporis internas, alij verò etiam ſi præfuerit mordicatio[a] & huic mederi. Nec enim parũ intereſt, an inijciatur in vẽtrem pituita ſcatentẽ oleũ omninò expers ſalis (Græci ἄναλον vocant) & quod re vera oleum eſt: an quod plurimũ accepit ſalis, in ventrem purum. Vtrunque enim aluum[b] ſubducit, diuerſis tamen facultatibus. Nempe illud quod ſale vacabat, in pituitoſo vẽtre per lubricitatem, ſimiliter maluis, blitis, moris: Quod verò ſalẽ habet, in puro per acrimeniã, perinde vt muria, & marina aqua. Et ſanè hoc quidẽ radet, alterũ nõ radet. Ergo nec abſolutè oleum quoduis interna omninò radere dixerimus, aut deiectiones moliri cruẽtas, neque mordicationes lenire: verùm id cui ſal eſt inditus, in puro vẽtre radere: cui autẽ nõ, ĩ pituitoſo nõ radere.

a καὶ ταύτην πραΰνειν, & hanc mitigare.

b λαπάξει, vacuabit.

Quòd ſalſuginoſa & acria ex accidente quãdoque

doque merſui medeantur, nempe ſecũ quod mor dicat educẽtia. Dulcia *verò & epiceraſtica con trà morſum etiã aliquando ex accidente exaſpe rant, nimirũ cum vnà corrumpantur, & foueãt alantq; cacochymiam.* CAP. XII.

NOnnunquam verò mordicationes ex accidẽte quod ſalſuginoſum eſt, ſanauerit, velut melicratum, ſalſugo, ſerum lactis. Educunt enim ſecũ hæc nonnũquã ſuccum mordicationem facientem, ac mordacitatis reddũtur medela, perinde vt cætera omnia quæ abluunt & abſtergunt. Sed non ſtatim vbi immiſſa ſunt hoc genus medicamenta, morſum ſedant, quin potius tunc etiam exaſperãt. Siquidẽ euacuationis, haud[a] miſtionis ratione ſanationem moliuntur. Quippe ceratum ex roſaceo & adipe aut pinguedine infuſum, ſæpenumero[b] morſibus continuò ſuccurrit, idque miſtionis ac tẽperatiõis ratione. Sed & oleũ ipſum ſolũ, ſed dulciſſimũ, id frequenter præſtitit: ſicut certe etiam adeps hirci, aut ſuccus chondri, aut ceratum ex oleo dulci. Nos autẽ ſæpenumero quibus ex frigore interna dolore torquebantur, ingeſto oleo calido, dolore mox ſæpe liberauimus: ac ſi maius eſſe frigus cõijciebamus, addidimus & anethum, oleum excalfacientes: ſi verò adhuc etiam maius, rutam quoquẽ & bitumen. [Eiuſmodi igitur auxilia omnia [Hæc de

quòd

a ἐπικράσεως.
b Δήξεις ἰᾶτο.

ſiderant in alijs omnibus tā Græc. quàm lati. ex veter. codi. & interpret. adſcita.

quod frigori medeantur dolores mitigant, non propterea quòd lædentem humorē attē perent aut educāt.] At in idem vniuerſa cōfuſa ſunt pleriſque medicorum, qui nec norunt dolorem ab intemperantia natum, ab eo qui ex cacochymia oritur, diſtinguere: nec quòd medicamentorū quæ doloris gratia inijciūtur, alia excálfaciendo partem refrigeratā ſanant, alia humorem mordicantem euacuando, alia miſcendo. Sed & ſubinde miſtæ exiſtunt affectiones ex intemperie ſimul, & mordicatione. In quibus nos conſueuimus anethinum, aut rutæ oleum infundere, anſerino in eo liquato adipe: is ſi non adſit, ſaltē gallinaceo: ſi nec is quoque, vel aliorum aliquo: quòd ſi horum nullus ad manum fuerit, ceram miſcemus mordacitatis expertem (voco autem ſic eam quæ lota eſt) aut certè oleum ipſum quod effectū eſt cādidū, infundimus. Nā id ceræ mordacitatis experti proportionale eſt. Temeraria itaq; pronūciatio eſt atq; indefinita, tum eorū qui oleum omne omni tempore mordicās adſtruunt, tum eorū qui leniens. Nam quod ſalē accepit, mordax eſt: quod autē eo caret & dulce eſt, quod quidē ex ſe eſt, lenire poteſt. Nā videri poſſit & ipſum quandoque pro affectibus quibus applicatur, haud etiā eſſe eiuſmodi. Vnūquodque enim temperantium medicamētorum (Grę-

ci

ei ἐπικεραννῦντα,ſiue ἐπικερασικὰ nuncupant) vbi valentius euaſit humoribus mordicantibus,morſum eorum retundit. Verùm ſi aut valentioribus facultatibus,aut multis paucũ miſtum fuerit,vnà & ipſum corrũpitur,alitque cacochymiam,ſiue ſucci malignitatem. Quamobrem protinus euacuandi ſunt qui ab ijs quæ temperandi naturam habent,irritantur atque aſperantur : vtpote qui multa nec facilè mobili corruptione ſint repleti.

De Lacte. CAP. XIII.

SIC ſanè lac frequenter ſimul atque ſumptum fuerit,alijs aceſcit,alijs in nidorem vertitur,prius quàm probè concoctum corruptionem temperet.In quibus vtique primum maxima cacochymiæ pars euacuari debet,atque inde exhibendus chondrus,& ptiſana,& lac,& alia,quę vbi probè fuerint cocta,conferunt ad euchymian,hoc eſt ſucci in corpore bonitatem. Non tamen quod ad hoc attinet, omnia exiſtimare oportet, aut deteriores, aut contrarias in ſeſe obtinere facultates, neque in ſermone ſcientem eorum quæ eueniunt partem alteram omittere:id quod fecit Archidamus in oleo. Siquidem memorabat oculos ab eo mordicari, guttur ad tuſsim excitari, & ventrem radi: Cæterùm quòd ſtomachũ ſæpe cum valẽter mor-

morderetur, oleum protinus [a] dulciſsimum ſanauit, & iniectum totius ventris mordicationes lenijt:& à thapſia,vrtica,& ſcilla in cute excitatas[b] ſedauit:eorum mentionem nõ fecit. Ego verò non ambigo,neque fidem nõ habeo ijs qui aiunt,rebus propemodũ omnibus multas ac diuerſas ineſſe facultatẽ: quin oſtenſurum me idipſum polliceor in libro ſequenti. Attamen non proinde adſtruo eam quæ in quoque exuperat,non poſſe cognoſci. Verũ ſi quod ex accidente eſt ab eo quod per ſeſe,diſtinxeris,omnia clarè cognoſces. Contemplator enim vtrunque in exemplis, propoſitis videlicet exempli cauſa duobus hominibus,quibus ſimiliter os ventris mordicetur,& qui pariter aut ſuccum ptiſſanæ,aut chõdrum,aut panem lotum ſumpſerint: deinde alteri mordicationem[c] reſtinctam, alteri verò inauctam ponito: obſecro, nunquid ſuccus ptiſſanæ,aut chondrus, aut panis[d] ex ſe mordax eſt,per accidens autem in altero hominũ morſum nõ modo nõ inauxit,ſed mitigauit,an quantum ex ſe quidem erat mitigauit, per accidens verò in altero irritauit? Ego ſanè ex ſua natura epicerasticum eſſe dico ſuccum ptiſſanæ, & chondrũ, & panem,& per Iouem lac quoque. cæterũ in altero homine morſum auxiſſe, quòd ꝓpterea aſſet à corruptione ſuperari. Atq; ea vtique eſt

a γλυκὺ ποθὲν, *dulce bibitum.*
b ἐπαλειφθὲν, *inunctum.*
c παυομένην, *ſedatam.*
d ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ *quantũ ex ſe.*

que eſt(certo ſcio)veterum propè omnium ſententia quemadmodum & recentiorũ opti mi quique ita ſapiunt. Verùm ſiquis fuerit quem ego neſciam(nec enim quicquam eſt quod non audeant iuniorum medicorũ qui- dam) qui contendat, ex ſua natura [a] corru- ptiones augere chondrũ,panem,aut ptiſanã, cæterum in quibuſdam ex accidenti nimirũ mitigare: is inquam qui talia iactabit, nullã aſſertionis ſuę demonſtrationem afferre po- terit. At nos dicimus, quòd ſi ptiſana naturâ foret cacochymos malive ſucci,haud vnquã mordicationem mitigaret. Atqui cõſpicitur frequenter tum ſupernè ſumpta, tum per ſe- dem iniecta mitigare. Ex quo patet,per ſuã quidẽ naturã boni eſſe ſucci: verùm interdũ vnà cũ ijs ſuccis qui mordicationes excitant, corrumpi,& ipſum augere ſymptoma.

[a] *Græc. διαφορὰς men doſe; pro διαφθορὰς.*

Quomodo diſcernendum ſit, à cacochymis ne mordicatio ſanata ſit,an ab epicerasticis,hoc eſt temperantibus. CAP. XIIII.

FOrtè igitur nos roget quiſpiam,an nul- lum vnquam cacochymorum mordica- tionem curauerit? Equidem id non rarò fa- ctum cognoui:verùm ea dico nõ temperan- do: verùm id quod mordicabat vnà ſecum educendo,[b] mordicationes ſanaſſe. Ac pro- inde & ſtatim,& vſque dum euacuentur,ho-

[b] Deeſt τὰ κακῶ τα τῶν φαρμακῶν, *huiuſmodi medicamenta.*

minem mordicare,& inſuper euacuata aſperũ relinquere ſenſum in partibus, aliud medicamen requirentem. Quod non faciunt quæ boni ſunt ſucci & dulcis (Græci εὔχυμα & γλυκύχυμα nominant.) Etenim & protinus mitigant, & abſque vlla euacuatione,[a] tum ſenſum aſperum nullum inducunt, quin potius ipſa contrà ſenſuum medentur aſperitati. Itaque chondrum, lac, ptiſanam in eiuſmodi affectibus & edenda præbemus,& per ſedem inijcimus, vbi videlicet melle, aut quopiam eiuſmodi quod infeſtabat exterſerimus: quo tempore opportunus eſt & adeps, & ceratum dulce,& oleũ dulce. Porrò & in præſenti & in ſequenti deinceps ſermone omnia me dulcia dicere exiſtimato, tum ea quę ſalem non ſunt experta, tum ea quę ſunt elota. Quatuor itaque indicijs ac notis, cùm poſsis quod per ſe lenit diſtinguere ab eo quod per accidens, facilè cuiuſque taliũ medicamentorũ facultatem inuenies.[b] Primum quidem indiciũ eſt, an ſtatim mitiget, an nõ. [c] Secundum, an ſimul vacuet moleſtantia, an non. Tertium, an aſperitatem quandã in corporibus relinquat, an non. Et quartũ, an non ita affectis vtile & cõmodum videatur. Nam cùm nec protinus mordicationem ſanat, verùm maiore cum vehementia excernitur, neque intus medendo remanet,& moleſtã corpori-

[a] Deeſt ἐργάζεται, operant.

[b] Deeſt ὅστι δὲ τὰ τέσσαρα γνωρίσματα ταῦτα, ſunt autem 4. indicia hęc.

[c] al. Secũdũ, an ſimul cum lædentibus euacuet, an non. hæc deſiderãtur in Ald. cod.

poribus aſperitatem relinquit, quam,ſi denuò offeratur, exaſperat: argumentum eſt rodentis ac mordicantis eſſe naturæ, cæterum ex accidẽte quandoque morſus ſanare. At quod & continuò mitigat,& nullam excretionem prouocat,ſed nec exaſperat dũ intus manet,imò exaſperatorum medela exiſtit,ipſum quidem naturâ bonum eſt,vèrum interdum à cacochymia, quæ ipſum alterat corrumpitque, mordax efficitur. Atque hæc ita à me dicta ſunt:vt ſimul vtriuſque medicamentorũ generis & tempus,& vtendi modum; ſimúlque facultatis inueniendæ rationem docuerit oratio, demonſtraueritque & ptiſſanæ ſuccum,& chondrum,& tragum,& lac,& panem elotum, ex genere eſſe euchymorum: quin & pinguedinem,& adipem,& oleum dulce & ceram dulcem ex mitigantium eſſe naturâ. Fuerit autẽ cera dulcis quæ & naturâ eſt talis(nam quædam guſtantibus amaræ ſunt)& quæ præterquàm quòd eſt talis,in aqua bona elota eſt.

De ratione abluendi & candida faciendi medicamenta. CAP. XV.

LAuanda porrò eſt non tantummodo cera,ſed & pix,& reſina,& oleum.& quicquid aliud eiuſmodi aquæ miſceri non patitur. Primumq; modicè concalfactum, mox in vas lati oris ac magnum cuique inſit aquæ

copia puriſsimæ ſimul & omnis [a] qualitatis expertis, infundito. Nam in ea quicquid id ſit quod abluitur, acrimoniam ſuam exuit. Deinde cõterito, tũdito frãgito, manibusq́; impenſè ſubigito, vt vnaquæque videlicet abluendi medicaminis particula aquã poſsit cõtingere. Deniq; effuſa priore aqua, rurſum quod lauatur excalfaciens, in aliam aquam æquè ſynceram inijcito, rurſumque diutiſsimè contundito, donec qualitatem ſuam in aquam deponat. Id autem [b] guſtu datur cognoſcere. Mox verò & tertio, & quarto, & ſępius deinceps idem faciendum, donec aqua nullam etiam ex abluto medicamento qualitatem recipiat. Atque hunc in modum omnia quæ excalfieri & fundi ſuſtinent, lauabis. At ſi qua ſint lapidoſa & dura, velut cadmia & æris ſquama, & æs vſtum, ea exactè in tenuia comminuentem, plurimum in aqua terere fontali puriſsimaque oportet, ſubinde priore effuſa, quoad nihil in aqua innatet, maneatq́; aqua prorſum à contriti medicaminis qualitate immunis. Nam quandiu aut qualitatis eius quippiam in guſtu appareat, aut aliquid innatet, tandiu terendum atque effundendum eſt. Nam ſi hoc pacto quiduis eorum quę lauari poſſunt, abluas, mordacitatis expers euadet. Et ſanè oleum non tantum mordacitatem exuit, ſed. etiã candidius intereà

a ἀπειοτάτου maxime expertis.

b σοὶ γευομένῳ, tibi guſtãti.

tercà efficitur. Oportet verò ipſum non perinde vehementer verberare vt picem, aut ceram, aut reſinam, ne videlicet adeò aquæ miſceatur, vt ægrè poſteà ſeparari poſsit, ſed ita vt vbi quieſcere pauliſper ſiueris, facilè poſsis innatans detrahere. Sunt & alij modi quibus oleum efficere poſsis candidū, quos ſcriptos inuenies apud eos qui præparationum libros conſcripſere, & qui de materia prodidere, vt & apud Dioſcoridem in primo. Verùm plerique eorum conſumentes quod in oleo aqueum ac rufum eſt, reliquum candidum efficiunt. At hic abluendo, veluti ipſum abſtergendo ac detergendo, candidum efficit.

Quòd non colligatur oleum ex eo quòd ad tuſſim quendam ciat impetū, proinde eſſe mordax: neque enim omne quod ad tuſsiendum impetum ciet mordax eſt: neque ſolum quod mordax eſt, ad tuſsim, impetum mouet, ſed & quæ pinguia ſunt. CAP. XVI.

DE medicaminum quæ lauari candidaque effici ſolent, diſpoſitione [a] aliâs dicetur: nūc ad propoſitū reuertor. Oleū quod non ſit omphacinum vocatum, hoc eſt, crudum (id enim adſtringit) neque cum ſale pręparatum, neque recens, ac velut etiámnum feruens, ad hęc omnia accuratè lotum, id neque epotum, neq; infuſum mordicationem

[a] ἄνωθεν, *impoſterum.*

 exercebit.

exercebit. Quod ſi guttur ad tuſsis impetum prouocet, non idcirco mordax dicendum erit. Nam quicquid mordax eſt & acre, ad tuſsim impetum prouocat: non tamen quicquid impetum ad tuſsim prouocat, mordax eſt, & acre: hoc enim duntaxat pacto mordax eſſe oleum conuiceris, ſi quicquid ad tuſſim impetum mouet, mordax eſſe confeſſum fuerit. Occurrit itaque denuo hic error nõ leuis, ſed pernicioſus, in concluſi cõuerſione cõmiſſus. Cõfeſſum enim eſt, omne mordax impetum ad tuſsim mouere: & cõfeſſum eſt, oleum omne ad tuſsim mouere impetum: verùm his ſuppoſitis non conficitur oleum eſſe mordax, neque ſi categoricas neque ſi hypotheticas efficiamus propoſitiones: quòd ſcilicet ex duabus vniuerſalibus affirmatiuis nihil concludi in ſecunda figura poſsit, neque concluſio ex neceſsitate ſit vera. Fient autem in ſyllogiſmo categorico duæ propoſitiones iſtæ, Omne mordax ad tuſsim impetũ ciet: ſed & omne oleum ad tuſsim impetũ ciet: quibus confeſsis nihil concludi poterit. Hypotheticam verò propoſitionẽ, quam Chryſippus ἀξίωμα συνημμένον nuncupat, verum accipere non licet, neq; à ſenſu,[a] neq; ex ſenſu, neque ex conſequentia rationali. [b] A ſenſu enim, aut per ſenſum, aut ex ſenſu, aut vtcunque nominare placebit, id genus ἀξιώματα deſum-

[a] *Vet. interpr. hic videtur legiſſe ἢ ἀπ᾽ αἰσθήσεως, vel ex ſenſu. licet Græ. nec hoc legã, nec vt habet cod. Lat.*

[b] *Lege, Nõ enim aut per ſenſum.*

deſumpta ſunt: nempe, Omne mordax ad tuſſim impetū ciet: &, Si quid mordax eſt, itidē & ad tuſſim impetū ciet: &, nō ſi omne mordax ad tuſſim ciet impetū, protinus quicquid ad tuſſim ciet impetum, mordax erit: neque omnino ad hoc, Si quid mordax eſt, hoc & ad tuſſim impetū ciet, ſequitur in vniuerſum iſtud, ſi quid ad tuſſim impetum ciet ipſum & mordax eſſe: ſed id quidē, ſi nō ciat, ad tuſſim impetū, haudquaquā mordax eſſe, id inquam verū eſt: quippe cū mutuò conuertātur. Non tamē ſi quid ad tuſſim impetū ciet, cōtinuò & mordax eſt. ſimpliciter enim hoc conuertitur, & non mutuò. Demonſtratum autē in methodis logicis eſt, quę ex mutuò veris cōuertuntur orationes, ipſas quoq; veras eſſe: at quæ ſimpliciter conuertuntur, non perpetuò eſſe veras. Illas quidem *ἀντιςρέφοντας* vocant, has verò *ἀναςρέφοντας*. Igitur ſi non ex neceſsitate verùm eſt, ſi quid ad tuſſim impetū mouet, idem mordax eſſe, neque ſanè oleum proinde quòd ad tuſſim impetum moueat, mordax eſſe concludi poterit. Hęc enim dūtaxat pacto, nempe ſi in confeſſo eſſet, omne quod ad tuſſim impetum moueat, itidem mordax eſſe, verè talem conſici concluſionem inueniretur. Si ad tuſſim impetum mouet oleum, vtique & mordax eſt: quò videlicet ad hanc ſequatur oratio-

nem, facta tali aſſumptione: Atqui ad tuſsim mouet impetum oleum: ſequitur ergo iuxta primam orationem indemonſtratam,[a] mordax igitur oleum eſt. Verùm enimuerò non hoc pacto colligendum illis fuerat, quòd [b] ſi quid mordax eſſet, cõtinuò & ad tuſsim moueret: ſed quòd ſola mordacia ad tuſsim impetum prouocant, ita enim concluderetur, quicquid ad tuſsim moueret impetum, eſſe mordax. At hoc ipſum, ſola videlicet mordacia ad tuſsim impetum ciere videri, & alienè à ſenſu dicitur (quippe cum & pingua mouere ad tuſsim impetum appareant) & quod quæritur, promptè aſſumptum eſt neque ex ſenſu, neq; ex demonſtratione. Pręterea hominum id eſt ignorantium, quænam ſit ad tuſsim impetũ mouendi affectio, quam fortaſsis ipſis exponere præſtiterit.

Quomodo & per quæ ad tuſsim impetum cieri contingat. CAP. XVII.

Contingit autem ad tuſsim impetũ cieri inæqualitate quadam in gutture pręter naturam proueniente: quippe cum ſpiritus per puram leuemq; [c] ferri viam conſuetus, ſi quando in eminentia quędam impingat, [d] tumultum quendam ac velut inæqualem concuſsionem in gutture efficit, atque ita ad tuſſim animal prouocat: nam vt alias quoque multas

[a] *Deeſt cõcluſio* - τὸ συμπέρασμα.

[b] *aliàs, ſi quid ad tuſſ. moueret, cõtinuò & mordax eſſet.*

[c] *Deeſt* ἀεὶ, *ſemper.*

[d] κλόνον τινὰ, *turbationẽ quandam.*

multas natura hominibus ſalutis gratia ingenitas indidit paſsiones, ad eundem modum & ſternutationem,& tuſsim:Sternutationem quidem, vti ea quæ in naribusinfeſta moleſtaq; ſunt,propellerent:Tuſsim verò,vt quæ in gutture. Porrò duplex ea affectio eſt, aut reſiccata exaſperatáve quę in arteria eſt mẽbrana:aut inęquali in ea corpore delato,ſiue id liquidum ſit naturâ, ſiue ſolidũ. Hinc ſeu panis micula,at alterius cuiuſpiam edulij,nobis inuitis in ſpiritus meatum decidat,tuſsire adigimur, ſeu ſi bibentibus affatim ipſius potus quippiam eò influat, ſimiliter irritamur, atque ad tuſsim cõpellimur.Percolatur enim perpetuò per aſperam arteriam in pulmonẽ ipſius potus tam exile quippiam, vt protinus ab inſtrumentis raptum perfacilè quocũque diſtribuatur,nec tamen vſpiam aceruatim in ſpiritus ſemita conſiſtat,neque animal ad tuſſim irritet.At vbi vel id ipſum pluſculum,vel aliud quodpiam ſeu liquidum, ſeu ſolidum corpus in aſpera defertur arteria,iam inde tuſsire neceſſe eſt,donec à ſpiritus vehementia quod moleſtat propulſatum eijciatur. Proportionale quippiam huic accidit,vbi in membranã ipſam internã arteriæ exaſperatam ſpiritus impingit,niſi quòd hęc affectio alia à iam dicta ſit.[a] Nunc enim ab arteriæ membrana, aufertur abraditurque quippiã:

[a] *Aptius, hac enim* ἄυ]η μὲν καὶ.

intus

intus verò adhæret aliquid in priore affectu. Porrò vtriq; communis eſt ſpiritalis viæ inæqualitas. De quibus fuſius in cauſis ſymptomatum diſſeruimus. Cæterū impræſentiarum cognouiſſe ſufficit, quòd mordacia omnia gutturis ex aſperatione, oleoſa verò & pinguia illitu inæqualitatē & ad tuſſim impetū efficiant. Quicquid enim extra naturam in arteriæ incidit tunicam, tenaciterq́; illi inhęret: tum organis ipſis, & qui per ea defertur ſpiritu inſolens eſt, tum animanti quoq; moleſtum. Nec id nunc dico, quin pleraque ex oleis qualitate mordicantia ſint. Nam & quę admiſtum habent ſalem, & prorſus recentia ſunt, ea omnino mordacia quoque ſunt: non propria ſui eſſentia, ſed quoniam omnibus plantarū ſuccis geminum inſit excrementum (quod abundè indicauit Theophraſtus, & nos poſtea commonſtrabimus) alterum craſſius, ac velut terreſtrius, alterū tenuius & velut aquoſius. Sanè & oleo ambo hæc inſunt, ad concoctionem & [a] ſecretionem tempus poſtulantia. Porrò tempore quidem alterum reſidet, alterum verò conſumitur: ac primum quidē, quod videlicet & terreſtre eſt & craſſum, ſubſidit, amurca nuncupatum: alterum verò tenuius, ac velut aquoſius, quodammodo & ipſum compoſitum eſt, ex aërea ſcilicet eſſentia, & tenui ſeroſa.

[a] *Διάκρισιν, ſecretionem. mendoſe Ald. cod. διάθεσιν, diſpoſitionem.*

Quot

Quot modis aqueum & tenue excrementum ab oleo ſeparari queat. CAP. XVIII.

Caeterùm ſeroſum iſtud rufi coloris eſt à craſſo illo terreſtrique ſubſidente ſcilicet qualitate abſterſa. At oleum ipſum tum minimè mordax, tum candidum ſua natura exiſtit: quapropter vbi tenue hoc excrementum ſeparatum fuerit, candidius etiam dulciusque [a] efficitur. Separatur verò multis modis. Aut enim in ſole feruente lati oris vaſculo olei pleno depoſito, conchis in altum ſublatis, ſubinde cum ſtrepitu deſuper conturbant: aut calidos vaſculis oleum continentibus cineres ſubijciunt, ſolarem quàm fieri poſsit maximè calorem imitati (maiorem enim idcirco vitant, quod ipſum in qualitate [b] alteret, prompteq; fumum excitet) aut nucleos oliuarum, aut frumentũ circuncirca apponunt: aut medicamenta vaſis ipſis inijciunt. In ſumma, quod aqueum eſt, exigunt atque conſumunt, reliquum autem ſeruant. Itaque ſi tam dulci cãdidoque accepto oleo [c] cuique ab initio ſal inditus eſt, ipſum inſuper, vt antè poſitũ eſt, laues, id tibi medicamentorum omnium minimè mordax erit. Ac nos quidem perſæpe oleum eiuſmodi bibendum nonnullis exhibuimus, noſque ipſi experimẽti gratia ſumpſimus, prorſusq; nullã inteſtinis mordacitatẽ attulit, gutturique mi-

[a] Deeſt ἑαυτῷ, ſe ipſo.

[b] Μεταβάλλουσαν.

[c] Legendum, cui nec ab initio, ᾧ μηδ' ἀπ' ἀρχῆς &c. Nam vt paulo poſt de oleo ſalſo, ita hic de nõ ſalſo loquitur.

minimè ad tuſsim impetum cõmouit, cumque oculis eſſet infuſum ſenſum mouit exiguũ, ipſa potius nouitate ſola atque inſolentia, quàm acrimonia moleſtũ. Atque eiuſmodi ſanè oleum, ad vnguem oleum exiſtẽs, cũcta tum humectat, tum emollit; vbi nec ſummè (vt monuimus) frigidũ, nec calidum applicetur. Porrò cui iniectus ſal eſt, nonnulla quoque ineſt neceſſariò mordacitas. Verùm mirer ſanè ſi quis tantum indat ſalis vt oleoſam pinguemque ſubſtantiam exuperet: vtque Archidamum ſcilicet referat, qui ait cutem aduri ijs qui in oleo fricantur: quandoquidem & id ſæpenumero factum vidi, cùm aliorum nonnullorum gratia, tum podagræ & arthritidis: fricant enim quidam partes affectas trito in pauculo oleo ſale multo, idq; per intermiſsiones, haudquaquam in paroxyſmis, tum vt ſuperfluum omne exiccẽt atque diſcutiãt, tum vt partibus infirmis bonã comparent habitudinem ac robur. Atque in hoc quidẽ ſal exuperat, in oleo verò ſuperatur: [potiusque eorũ quę in oleo rigata ſunt, facienda cõparatio eſt, quàm quæ in eo decocta,] vtpote qui hominem feruenti nequaquã oleo decocturi ſumus, verùm tẽperato vncturi. Præſtat enim, id quod aliquoties ſuprà monuimus, ipſum rei euẽtum ſenſu perceptilem & exactè manifeſtũ inſpicere. Neq; enim

[Græ. ad verb. ita ſonãt & oportet eum qui vngit & fricatur, rigatus oleo poti⁹ comparare quàm decoctis.

enim ſanè extrinſecus quæſitis opus exẽplis eſt, in rebus nimirũ quæ tam clarè cognoſci poſſunt. Quin ſi quando fortè obſcurum ſit quod quæritur, adeò vt ex alijs ſibi fidẽ poſcat, neque illic ſanè remotiſsima diſsimillimaq;, propinquis præteritis, accerſenda ſunt quærendæ facultatis teſtimonia. Sanè euidens luceque clarius omnibus, ꝙ frictio ex oleo magis quàm ſicca laſsitudinem aufert, corporaque emollit, cohibens occludenſque quicquid è nobis foràs effluere eſt natum, haudquaquam digerẽs & exiccans. Id ipſum & Diocles ipſe confeſſus eſt, vt qui oblinere poros oleum dixerit, quæque effluũt cohibere, tum coria emollire. Quòd ſi rerum euidẽtia illi nõ ſufficiebat, ac proinde extrinſecus adducere cõiecturas potius illi viſum eſt, ea quæ in oleo frigido rigantur, memorare, nõ quæ inferuenti decoquũtur afferre debebat.

Quòd perperam Archidamus inæqualem ex oleo frictionem aſſeruit. CAPVT XIX.

QVemadmodum in talibus rerum trãſgreſſus eſt euidentiam, ita illic quoque, dum ait inæqualem eſſe ex oleo frictionem, manibus videlicet lubricè labentibus. Nam contrarium omnes manifeſtò percipimus, nimirum cum quæ ex oleo fit frictio, æqualis exiſtat: inæqualis verò ſicca.

Cutem

Cutem enim in frictionibus ſiccis manus coadducunt, ac velut duplant [a] violenterque ac præter naturam complicant. Dein vbi nō amplius prior velut duplatio labentes ſequi manus poteſt: ipſa quidem recurrit, atque ad continuum reuellitur: manus verò [b] ſemel ac vno impetu in alteram cutis partem tranſeunt, inferiorem tranſgreſſę duplationis partem. Ac proinde inæqualem, duram, laborioſam talem ſentimus frictionem: duram quidem, quoniam cutis violenter, & tenditur, & concutitur: eiſdem de cauſis & laborioſam: porrò inæqualem, quandoquidem non in omnes cutis partes fricantes incidunt manus verùm infernam duplationis partem perpetuò tranſiliunt: id quod fit tum ob naturales cutis aſperitates, idque potiſſimum in [c] natu grandioribus tum quòd laxa eſt cùm alijs propè omnibus cutis, tum gracilibus maximè & ſenibus. Quippe ſi leuis æquabiliter tota, & tenſa exactè cutis foret: haud facilè plicari poſſet, nec inæquales in ſe manuum efficere decurſus: verùm facilè reor antorſum percurrerent à primis ad reliqua [d] delabentes: nimirum cum nullam ſecum cutis partem ducerent. Atqui cum laxa ſit & aſpera, externo quopiā medicamento indiget, quod & rugas eius impleat, & fricantibus manibus lubricitatem præbeat: quas ad res oleo nihil aptius

[a] βιαίως τι, nō βεβαίως ſit, violenterq; nō firmiterq;, vt Græ. hab. cod.

[b] ἀθρόως comprehenſim.

[c] τοῖς παραβῶσι σώμασιν grandioris corp.

[d] Deeſt ἑτοίμως, promptè.

aptius inuenias. Mireriſque profectò Archidamum, qui nec rei ſit reueritus euidentiam, [a] nec quę eius ſit cauſa inuenerit, ſed in vtriſque pronunciarit contraria: quippe cum inęqualis ſicca appareat frictio, æqualis verò quæ adminiſtratur cum oleo: his atteſtatur non minime ratio, cauſam exponens.

[a] Μήτε τὸν ἐπ' αὐτῷ λόγον ἐξευρόντος, neq; quæ ſit in eo ratio inuenerit.

Redarguit prauam medicamentorum facultates inueniendi rationem.

CAP. XX.

VErùm de Archidamo & Diocle ſatis in præſentia. Volo enim quandoquidem ſemel aggreſſus ſum prauam facultatis inueniendæ viam oſtendere, oleo pro exemplo vſus, omnem celerrimè orationem abſoluere. Igitur cum veteres philoſophi calidum eſſe oleum aſſeuerant, non paruo (vt putant) argumento, quòd celeriter ſcilicet in flammam vertatur: contradicentes quidam, id illi accidere aiunt, quoniam tenue eſt, & aëreum: cæterum frigiditatem eius inde adeò [b] monſtrari, quòd hyeme ocyſſimè concreſcat: nec enim vino ſolum acetoque, ſed etiã aqua ipſa prõptius à frigore deuinci. Ad ea verò rurſus cõtradicentes alij, ꝙ aëreum quidem ſit non negant, idque ex leuitate perſpicuò apparere dicunt: non tamẽ frigidum eſſe facultate fatentur: quippe cum

[b] Deeſt σαφῶς, perſpicuo.

cum aër omnis ſit naturâ calidus, vti [a] generatio quoque eius indicio eſt: nimirum cum extenuata ſolutaque calore aqua, aër efficiatur. Conſtatque iã inde maximã eos ingredi quæſtionem clariſsimis philoſophis dubitatam. Siquidẽ Ariſtotele, quique eum ſectantur, calidũ eſſe aëra exiſtimãt, at Stoici frigidum. Porrò ad celerẽ olei cõgelationẽ, quod viſum eſt illis qui frigidum ipſum aſſerunt: hi qui calidũ contrà cõtendunt, nõ tam validè concreſcere vt aquam contrà opponũt: neque enim congelationẽ ab eo eſſe aiunt, ſi exactè expendamus, ſed velut conſiſtentiam & incraſſationem [b] quia videlicet craſſum eſt & viſcoſum, nõ quia frigidũ. Itaque rurſum & hîc vtrinque in ambiguũ oratio perducitur. Illis quidem, ex eo ꝙ celerius à frigore vincatur oleũ, quàm aqua: his verò ex eo ꝙ aqua oleo plus congeletur, contraria adſtruẽtibus. Ad hoc itaque, quod de his addubitẽt, neque quod aëreum ſit omnibus confeſſum eſt. Etenim leuitas quidẽ, inquiunt, huius indicium foret: at craſsities nõ paruam adfert cõiecturam, ipſum eſſe terreũ. Porrò quidã ambo cõponẽtes, aëreum ſimul & terroſum conſtituunt. Sunt qui hos deridẽtes, id quod cum primis oleo ineſt, nempe humiditatem, [c] adimere ipſos oratione dicãt. At hęc nonnulli ex eo ꝙ viſcoſum ſit, frigidum eſſe cõten-

a aër qui & vnde fiat.

b *Add.* κ̀ γίγνεσθ τοῦτο λίγουσιν, *eã que fieri dicunt.*

c Deeſt τελέως, *perfectè.*

tendunt,alij verò calidum,nonnulli ſiccum, poſtremò quidam etiam humidum. Etenim niſi contractæ compactæque partes eius forent,& inuicem exactè adhærerét,viſcoſum haud fore : atqui ea omnia frigiditatis eſſe effectus. Nam fundere , extenuare, ſoluere, partes à ſe inuicem ſeparare , eam verò eſſe calidi naturam.At alij contrà, viſcoſum nihil fieri pronunciant citra calidi victoriam, veluti in ſuccorum omnium patet decoctione,tum eorum qui ex herbis exprimuntur, tum qui ex fructibus: quippe qui cum aquei principio ſint,ac conſiſtentia tenui liquidaque, vbi decocti fuerint, craſsi viſcoſique euadant. Quin & ex particularibus vtrique exemplis contraria probabiliter adſtruunt: alij viſcum,mel,picem liquidam, reſinam,& alia id genus quæ in profeſſo & viſcoſa ſunt & calida,proponentes:alij cicutæ, pſylij atriplicis,blitique ſuccum memorantes, & ad hæc veluti colophonem quendam orationi pituitam proferentes : liquidò enim ipſis ea & viſcoſa eſſe & frigida videtur.Quin & ex eo ꝙ quibus venæ ſectione ſanguis detrahitur, oleum inſtillatum fluidum reddat ſanguinem,vtroſque contraria adſtruere videre eſt.Alij enim tanquam calore fundens,alij verò tanquam frigore lubricitatem præbẽs, non ſecus ac glaciem fluxibilitatem ipſum

faccre aſſerũt. Atque inde aliò verſi, de lubricorũ omnium natura diſceptant, ad extremã vſq; garrulitatẽ oratione promouentes. Porrò horum errorem[a] condemnãtes quidã vt ipſi aiunt, pinguitudinẽ proponunt, quæ proximè ad olei naturam accedit, & euidenter deprehẽdi poteſt cuius ſit temperamẽti: quippe quæ in nobiſmetipſis conſiſtat, nec fallere nos queat. Nam in ſanis, inquiunt, & [b] benè curatis corporibus multa prouenit pinguitudo, quæ ne inſanus quidem frigida dixerit: talia enim fieri robuſta natura, quã omnes naturales philoſophi calidam eſſe rẽ confitentur. Sed his [c] ediuerſo quidam in frigidis temperaturis pinguitudinẽ prouenire aiunt: velut fœminæ indicant, quique ocioſam vitam tranſigunt. Iam verò & inter gentes vbi frigus quidem ſuperat, pingues: vbi verò calor, graciles fieri homines aſſerunt: proferuntque exempla, [d] Gallos, Thraces, Bithynos, Ponticos, Galatas, ſicut frigidæ regionis incolas, ita quoque in vniuerſum pingues: Arabes verò, Libyes, Aegyptios, Aethiopes, quique terram inhabitant calidam, graciles & aridos omnes. Nonnulli verò citra particularia exempla, vniuerſali inter ſeſe ratione cõtendunt, partim pinguem in nobis ſuccum prouenire non poſſe, niſi probè à natura cibi conficiantur aſſerentes, partim in cibis

[a] al. καταγελῶντες, deridentes.

[b] εὐτραφέσι, bene nutritis.

[c] ἀντιλέγοντες τινὲς, contradicentes quidam.

[d] Κελτοὺς μὲν, Celtas quidem.

cibis quidem contineri confitentes, à noſtro tamen calore conſumi, velut à flamma oleũ: qui vbi infirmior eſt redditus, in corpore aceruari. Sunt qui animantia quoque ſermone proponant, vt quæ naturâ frigidiora ſunt pinguiora omnia reperiantur, vt vrſi, oues, ſues: quæ calidiora, itidem & ſicciora, gracilioraque, & pinguitudine vacantia, vt leones, pardales, canes. Præterea inde adeò, ꝙ madefactæ oleo apes, muſcæ, veſpæ, formicæque intereant: alij quidem calidum, alij frigidum demonſtrare oleum tentant, ac rurſum alij humidum, atque alij ſiccum. Etenim cum iam dictæ animanter exangues ſint, ac proinde frigidæ, quidam eas celeriter refrigerari ab oleo aiunt, atque ita mori: quidam contrà dum excalfiunt, haud poſſe in contrarium mutationem perferre. Quin & ꝙ immoderatè exiccantur, alij: quippe cũ natura iam anteà exiccata ſint, immoderationis ratione offendi: alij verò ꝙ humectetur, idq; naturæ ipſorũ contrarietate. Atq; ꝙ inſectis animantibus cõtraria inuicem colligãt, mirum fortaſsis videri nõ debet, ſed ꝙ ex ijs, quæ nobiſmetipſis accidũt, in vtranq; partẽ diſſerũt, id verò admiratiõe dignũ eſt. Quippe alij plus, alij minus ſudare nos inquiunt, ſi quis in balneo vngatur. Nec tamen ij qui plus aſſerũt, de facultate eius vniuerſali inter

ſeſe conueniunt, neque ij qui minus: verùm ex ijs qui plus nos ſudare aſſerunt, quidam a calori acceptum referunt, quidam verò viſcoſitati: priores quidē calidum ſudores prouocare natum dicentes, viſcoſum verò alteri. Quippe venandi & aceruandi corū, quæ hactenus celeriter defluebant, proindeque ſenſum fallebant, facultatē obtinens, manifeſtam ita ſudorum copiam efficere. Porrò qui minus ſudare volunt eos, qui aut in balneis, aut exercitijs vnguntur, alij quidem illinendi facultatem, alij verò refrigerandi vim illi attribuunt. Quinetiam ex apparentibus, alij reſiccare, alij humectare ipſum dicunt: humectare quidem, quotquot plus ſudare inūctos cenſent: reſiccare verò, alij. Quinimò & quòd à frigore tueatur inunctos, alij quidem craſsitudinem viſcoſitateque inſtar veſtimenti ac munimenti frigus arcere, alij verò per calorem naturalem contacta excalfacere referunt. Porrò etiam ex eo q̄ quæ in libris atramento conſcripta ſunt, nihil vitiet aut deleat, cum reliqua liquida omnia deleant: quidam ſiccam, & velut exuccam eius naturā adſtruunt. ſimiliter arenæ & cineri, quidam verò partium craſsiorum, ac minus elaboratarū. Sic & q̄ alijs non commiſceatur hoc alij quidem leuitati, partiumque tenuitati, alij verò craſsitudini viſcoſitatique adſcri-

a εἰς θερμότητα τὴν αἰτίαν ἀναφέρουσι.

adſcribunt,cùm ſuccis ſui ſimilibus miſceatur,vt maluæ decocto.Eadem aſſerunt,& de hoc quòd terra non probè oleo irrigetur, tãetſi alijs liquoribus madeſcat,vt vino,aqua aceto.Ac nonnulli quidem hîc eſſentiæ cauſantur ſiccitatem, alij tenuitatem , ſunt qui craſsitudinem.Etenim qui tenuitatem pro cauſa afferunt,intactos tranſire poros terræ aiunt:at qui craſsitudinem,omnino ne ingredi quidem illos aſſerunt. Neutros verò arguere queas,cum vtraque de cauſa quædam ne propinquis commiſceãtur,prohiberi poſſint.Siquidem phyſicorum nonnullis meatuum commoderatio,miſtionis eſſe cauſa videtur.Atque ego nunc ſanè illa , in ſumma tantum relatis ſolis ratiocinationum occaſionibus, commemoro. Quòd ſi quis ſigillatim vnumquodque extendere velit, atque hincinde in vtranque partem diſſerere, non vnũ ille volumen,ſed etiam complura meo iudicio explebit. Licet enim vel iam nunc proſpicere,quàm non longus ſolùm orationis hic euaſurus ſit error (nec enim tolerari poſſet)verùm quòd ſummam etiam interim attinget phyſiologiã,ſic vt dijudicari nonnunquam nequiret. Porrò ſi cui conſtaret omnino inutilẽ eſſe medicis,longè etiã magis eam rationum viam arbitror effugeret. Non enim abſolutè an calidum , frigidum,

humidum, ſiccúmve vnũquodque medica-
mentorũ ſit, inquirimus: neque an formicas,
apes, veſpas, aut aliud animalium humectare
valeat aut reſiccare, calfacere, aut frigefacere
ſed quomodo ad corpus ſe habeat humanũ.
Cum liceat igitur in hominibus experimen-
tum capere, non rectè ad alia vertuntur.

Quæ ſit rectè experiundæ olei facultatis ratio.

CAPVT XXI.

AT recta experiũdi ratio, in primis qui-
dem ea eſt, quæ in corporibus habetur
tẽperatis, deinde ea quæ in intẽperatis, mox,
vt ſæpenumero anteà monuimus, quæ in ca-
lidis, frigidis, humidis, ac ſiccis morbis. Vbi
animum aduertere iuſſimus, vt quod per ſeſe
quid ageret, ab eo quod ex accidẽti, diſtin-
gueretur. Id quod futurum eſt, primum qui-
dẽ ſi quàm fieri poteſt [a] ſimplicibus affecti-
bus admoueas: deinde ſi an portinus ab ini-
tio quod ſenſu poſsit percipi, ſuam vim exe-
rat, conſideres, an poſt tẽporis aliquantũ, aut
denique vbi ablatũ fuerit, velut aqua frigida
quę caloris efficit repercuſſum: ad hęc alienę
qualitatis miſturæ expers vt ſit, danda quàm
maximè opera eſt. Quomodo ergo oleum
quis tale efficiat, ſuprà poſitũ eſt, verum quo
modo ſimplici morbo applicari queat, nunc
dicetur: id modò prius commemorantes,
quod in morborum differẽtijs oſtenſum eſt,
corpo-

[a] *al. ſimplicis. ſed mẽdoſè. vult enĩ hic vt et 3. temp. in ſimpl. primũ aſſecl. periculũ fieri.*

corpora quædã ad calidius verſa videri citra aut malum ſuccum aut [a] pectoris viſcerisve inflammationem, velut in ingentibus exuſtionibus euenire aſſolet: Quædam verò ad frigidius, vt in vocatis iã paſsim cõſueto nomine perfrictionibus (ψυγμοὺς Græci vocãt.) In talibus vtique affectionibus ſi oleũ adhibeas, manifeſtò cõperies, refrigerare nos an calfacere ſit natũ. Sed illud tamẽ conſtet, vt omni prorſum aliena vacet qualitate vehementi. Id enim perpetuò in omni medicamẽto memoria tenere oportet. Atque hęc quidẽ ſumma eſt rationis. At opus ipſum quod perficitur, experientia cõmonſtrat. Nam qui ardore tenentur, tantum abeſt, vt à calore liberentur, vt etiam magis exæſtuent, & procedẽte tempore calidiores euadant. At argentibus, ex olei inunctione perſpicua nulla aut noxa, aut vtilitas affertur. Ex quo liquet, q̃ etſi nos calfacere ſit natũ, non tamẽ admodum id poſſe euidenter, ſicuti reſina, pix, bitumen. Inaudienda eſt nunc pix nõ ſicca, itidem nec reſina, nec bitumen ſiccum. nec enim ipſis inungi quis poſsit, neque item, quæ ſol liquarit: quippe huiuſmodi nec ſimplicia, nec ſpõte nata fuerint medicamẽta: verùm reſina, quæ Græcè αὐτόῤῥυτος, à ſpontaneo fluxu dicitur, [quã in Laconia & Cilicia optimã ꝓuenire nouimus], aut terebinthina

[a] al. plenitudinẽ πλῆθος, pro ςῆθος

[Non habetur in Græ. cod.

aut lentiſcina,quæ liquida etiámnũ ac recẽs ſit, aut ex pinea,quæ in fictilibus ſupernè olei ritu innatat:pix autẽ liquida,aut potius quod oleoſum in ea ſupernè fluitat,quod vti que πίσσανθον, hoc eſt,picis florem nuncupant: eſt enim reuera tanquam picis flos: ſic bitumen adhuc liquidum, quod ex Medea importatur:omnia enim hæc pinguia ſunt, plurimumque oleoſæ naturæ poſsident,[a] veluti [b]myrrha,ſtacte,& picinum, iuniperinũ, cedrinum,laurinumque oleum,& alia eiuſmodi clariſsimè refrigeratos recalfaciunt, exæſtuantes verò ſummè excruciant. Atque hæc quidem vtriſque excalfacere, confeſſum eſt: at oleum neutris admodum,neque refrigeratos ſcilicet excalfacere, nec excalfactos offendere. non tamen obſcurè ijs qui ex ardore febricitant,faſtidij cuiuſdam cauſa eſt, caloremque augere apparet:quemadmodum in exquiſitis eryſipelatis, quippe quæ bilioſæ ſunt fluxiones:manifeſtò enim in his calorem adauget, etiam ſi applicetur, vel frigidiſsimum. Etenim in ardoribus ſi ſalis ſit expers,& alioqui etiam candidum, nonnullum ſanè ſolatium,ſi modo frigidum perfundatur,affert: In eryſipelatis autem,quantumuis ſit frigidum,nihil iuuerit:cæterum lædere omnes, quæ ex pura bile ſunt fluxiones, vel maxime eſt natum,at quæ ex ſanguine conſtant

al. Nicomedea.

[a] *Add. ἐναργῶς μέντοι θερμαίνουσαι euidẽter ſane calfac.*

[b] *de myrrha Dioſcor. 64. lib. 1.*

conſtant illi permiſto, has quidem minùs, nõ tamen vulgariter. Porrò iſtis etiam minus, ſed tamen perſpicuò affligit inflãmationes etiãmnum feruentes. Ex quibus omnibus cõiecturam ducenti mihi, viſum eſt tandem calorem, partem eis quibus applicatur accendere. Apparet enim corporibus mediocriter calidis admotũ moderatè illa excalfacere: quæ verò validè, validum accendere calorem.

Quòd oleum ex eorum ſit numero, quæ ex æquo non recalfaciunt. CAP. XXII.

DICTVM eſt igitur in tertio de Temperamentis, venitque nunc iterum dicendum, quòd vnumquodque medicamentorum, quæ corpori applicantur, quæ quidẽ calida eſſe facultatibus diximus [a] caloris ſui principium à nobis accipiens, partim ſimiliter non recalfacit, partim valentius. Atque ex ijs quæ nos æqualiter recalfaciũt, oleum mihi eſſe viſum eſt, particulares eius vires inſpicienti. comperi enim perpetuò ipſum calorem efficere tepidũ in ijs corporibus quæ mediocriter eſſent calida, feruentem in feruentibus: proindeque mihi eſt viſum neque conuulſiones, neque tremores, neque ſenſum tum difficilem, tum deperditum, magnopere aut iuuare, aut lędere. Quippe iuuare nequibat, cum valenter excalfacere nõ poſſet. nec

[a] ἀρχὴν τὸ θερμαίνεσθαι, *principium calfaciendi.*

nec lædere item valebat, cum omnino non refiſgeraret. At vbi adſcititiũ comparaſſet calorem vehementẽ, multum prodeſſe: nempe vbi in alueolos olei calidi, in quo radices quędam aut herbæ excalfaciendi facultate pollentes incoctæ erant, ita affectos demiſiſſemus. vnde merito velut materia quædã cæterorum fuerit medicamẽtum. Nam ſi frigida illi commiſceas, frigidum efficietur quod miſtum erit: ſin calida, calidum (quippe quod ex media temperie eſt, vtriſque ſummis inſeruit) vtpote quod ſi calido commiſceatur, id quod ex ambobus miſtum erit, frigidũ efficere non valeat, nẽpe cũ ipſum nõ ſit frigidũ, neque ſi frigido, calidum: quippe cum ipſum non ſit calidum. Itaque non immerito alij calfacere ipſum aiunt, alij verò negant. Calfacere enim videatur, cum ad parem calfacienti corpori calorem peruenit: hac enim ratione recalfacere rurſum poteſt. Quòd verò quam acceperat augere caliditatem non poteſt, haudquaquam calfacere videtur. quippe cum non quam accepit, ſeruare, ſed augere, calfacientis ſit opus.

Quænam ſint principia tantæ de medicamẽtorum facultatibus ambiguitatis.

CAPVT XXIII.

EIVSMODI porrò ambiguitatem tria ſunt principia. Quòd nõ diſtinxerint ge

nera

opera eorum, quæ nos excalfacere dicuntur, & quòd homonymijs, ſiue æquiuocatiõibus vtantur confuſè, & quòd nihil relinquant medium. Itaque calfacere nos dicuntur, & quę energia ſiue actu ſunt calida, vt ignis ipſe & quæ poteſtate. Tũ quæ poteſtate ſunt calida, partim alimẽta ſunt, partim medicamenta, partim tegumẽta. Porrò calidũ quoque ipſum & quod actu [a] eſt, ita nominare cõſueuimus, & quod poteſtate, velut ſubinde antè monuimus. Sed & calidum actu eſt, & quod ſimpliciter eſt calidũ, vt ignis: & quod per exuperantiam, vt animal: & quod ad ſui generis ſymmetrũ comparatur, & quod ad quiduis obuiũ. At quod poteſtate dicitur, primum quidem diſtinguitur cõtra id quod eſt ex accidenti: deinde totidem habet ſignificationum differentias, quot actu calidum. Etenim cum ſit velut apta quædam materia ei quod eſt actu calidum, partim ad ea quæ abſolutè calida nuncupantur, partim ad ea quæ per excellẽtiam quandam, tum ad quiddam ſui generis, aut ſpeciei denique, & ad obuium quiduis collatum, propria vtique fuerit materia. Quocirca cum ea conſideremus, quæ referuntur ad hominem, vt alia prorſum omittantur, æquum exiſtimamus. In iſtis ergo omnibus peccare ſolent, qui de medicaminum viribus conſiderant: & præterea

[a] Deeſt τοιοῦτον, *tale.*

præterea quòd mediocritates tum in naturalibus noſtris temperaturis(vt in [a] opere De temperaturis oſtendimus)tum in medicamẽtis expendendis prætereant. Siquidẽ tanquã neceſſariò id cuius perpenditur facultas, medicamentũ aut calidum,aut frigidũ,aut humidũ,aut ſiccũ eſſe debeat,ita verba ipſi faciunt,ac ſi nõ fieri poſſet, vt in calfacientiũ nos ac refrigerantiũ medio quidã conſiſtat, atque aliud rurſus inter exiccantia & humectãtia. Adeò inuenire eſt quoſdam ſtupidos, vt ne vbi audierint quidem veritatem, aſſequi poſsint. Itaque quoſdam etiã noui, qui contrà contendere adſtruereque conarentur,nihil temperamento eſſe medium.

[a] ὑπομνήμασι, cõmentarijs.

Quòd compluribus nos modis calfacere oleũ appareat,nempe vt alimentum, vt medicamentum,vt tegumentum:& quòd excalfacientium nos ac refrigerantium medium quodammodo obtineat. CAP. XXIIII.

VERVM hos in libris De temperamentis iuſtis confutauimus rationibus,nihilo ſecius idem in ſequẽtibus facturi. Huic autem libro finem iam imponere ſtudẽs, ad oleum reuertor. Accidit enim illi vt fortaſſis tanquam alimentum nos excalfaciat, vbi ſcilicet intrò in corpus aſſumitur: probatis enim quibuſdam tum medicis,tum philoſophis,

phis, ſicut ex cibis, ita ex oleo corpori fieri appoſitionem viſum eſt. Accidit verò illi vt tanquam medicamen medium ſit nos calfacientium & refrigerantium, tum etiã velut tegmen nos excalfacit: naturæque eius vel maximè propria eſſe imago videtur eiuſmodi. Nam quemadmodum veſtiméta à nobis ipſis excalfacta, rurſum nos recalfacere conſueuerunt, ita & oleum. Sed quemadmodum illa excalfaciente corpore calidiora nõ euadũt, ita quoque nec oleum. Rectè auté perpendas rem totam, nõ ad præſens modo, ſed & ad futura omnia vtilem, ſi aëris nos ambientis memineris: qui interim eo qui in nobis eſt calore vſqueadeò redditur frigidior, vt munimentis quibuſdã aduerſus eũ tegminibuſque, ſit opus: interdũ verò vſqueadeò rurſum calidior euadit, vt ferre nequeas, fugiasque ſub tectum aliquod vel vmbram: eſt autem etiam quãdo tanta eſt moderatione præditus, vt neque tepefacientia, neque refrigerantia expoſcas, ſed citra omnẽ moleſtiã ſenſumque in eo verſeris. Tertiã hanc téperiẽ quã modò dicebã, ſymmetrã moderatamque, atque aliarũ mediam eſſe ſtatuo: ac corpus noſtrum neque excalfacere, neque refrigerare: cũ aliarũ duarum altera nos excalfaciat, altera verò refrigeret. Similemque eſſe dico mediæ & temperatę aëris nos am-

bientis,

biẽtis temperaturæ, tum qui à veſtimẽtis, tũ qui ab oleo prouenit, calorem. Porrò ſi ne ſic quidem etiam clarum euaſit quod indicare volo: at illo ſaltẽ modo apertius opinor intelliges. Duos mihi animo intelligito homines corpore ſimiliter temperatos, mutuò ſeſe contingentes vel pectore & ventre ſolo, vel manib. & crurib. Quòd ſi eandẽ duobus iſtis hominib. nactus ſit tẽperiem aër illos ambiens, vt in tribus ijs corporibus par inſit calor, nullus ab altero tũc excalfieri dici queat. Nam quæ ſimilia vndiquaque corpora ſunt, à ſe mutuò nullã accipiunt[a] mutationẽ. At ſi frigidus ſit ambiẽs, mutuò ſe calfacere ij homines dicentur, tametſi haudquaquam excalfaciant, ſed frigus modò arceant. Vulgò itaque aſſueti abuti vocibus, id quod frigus arcet, excalfacere aiũt, haud ſanè rectè. Atqui permittendũ ipſis eſt, vt prout velint appellent, cæterùm per calfaciendi verbum in vtraque dictione idẽ ſignificari, id verò neutiquam concedendum: haud enim idem eſt, an ex ſe quid cuipiam calorem præbeat, an frigus prohibeat. Quibus ſic ſe habentibus, quæcunque foris nobis iniecta eandem corpori caliditatem obtinent, ſiue à ſeſe ipſis, ſiue ab alijs, ſiue à nobiſmetipſis eam nacta fuerint, exacta loquendi ratione neque calfacere nos, neque refrigerare dicendum. At ſi

cui

[a] *Aptius alterationem. Græc. enim eſt* ἀλλοίωσιν.

cui abuti libeat,nō repugnandum: modo in dictione ſignificationum differentiā commemoret.Siquidem alio quodammodo calfacere nos dicitur aër calidior,atque alio modo qui ſit moderatus.Reſpondet autem proportione aëri calidiori,pyrethrum,napy, piper: moderato autem,pinguitudo,& oleum: actu enim aëres ſunt calidi:potentia verò medicinæ.Aëra enim calidum haud ipſi efficimus, ſed quoniā in eo verſando talē ipſium experimur,ita nuncupamus.At medicamēta,ſicuti in tertio.De temperamentis demonſtratū eſt,principium ad excalfaciendum tranſmutationis à nobis accipientia, partim æquè nos recalfacere ſunt nata,partim plus,partim minus.Ex genere autem eorum quæ æquè nos recalfaciunt,oleum eſt:Cui eidem quoque à viſcoſitate,ac quòd difficulter itē defluat,tum quod meatus infarciat, obſtruatque,duplici ratione vt[a] excalfacere videatur euenit:tum inde adeò quòd inſtar veſtimenti aut munimenti illinatur: tum quòd meatus infarciat,prohibeatque foràs effluere magnam vaporoſi intus caloris partem.Eadem ratione nec vt reſiccentur corpora noſtra permittit, niſi ſanè applicetur calidum, idque pluſculo tempore.Has itaque vires eius cum homines omnes experientiâ cōpertas habeant, quos largius ſudare volunt, ſiue à balneo,

[a] ἐπαύξειν ὡς δοκεῖν τὴν θερμασίαν, vt augere videatur caliditatem.

[illegible] balnei expertes: ijs non proti-[illegible] oleum admouent: verùm in [illegible], vbi ſudare incepe[illegible] perfundent. In ijs ve[illegible] laborant, vbi abundè iam [illegible] in ſanis, ſi quidem ex [illegible] alióve quo-[illegible] corpus [illegible] exhauſtum eſt, eis [illegible] permittunt: verùm [illegible] corpus habent ple-[illegible] vocant, his neque in [illegible].

[illegible] in oleum inter humectantia [illegible]   CAP. XXV.

A[illegible] hic quoque mihi videtur oleũ [illegible] medium inter humectantia nos & [illegible] velut inter excalfacientia & re-[illegible] medium conſiſtere[c] ſuprà demõ[illegible] humectat enim aqua exiccat ve-[illegible] cedrinum oleum. At [illegible] ſimpliciter ſic admouetur, citra vllam [illegible] ex ante conclusatam à nobis aut ca[illegible] aut frigiditatem (huius enim in [illegible] ſemper meminiſſe oportet) talem [illegible] temperiem, qualem ſcilicet [illegible] fieri poſsit maximè vaporo-[illegible] expirationes prohibens. [illegible] mebra frices oleo, calo-

rem

[illegible]

rem ex frictione adſcititiũ cõparabis. Atq; hac interim ratione laſſos non parum iuuabis, partim quòd in minutos corporis meatus pingue ingrediatur, & quæ indurata ſunt emolliat: partim ꝙ humiditatem acrem ac ſubtilem, quæ in laſsitudine ex colliquatione proueniens ſub cute latebat, [a] per halitum digerat. Conſpiciuntur enim exercentibus tum foras effluere ſudores, tum intus in ventrē non pauca defluere excrementa, quæ velut liquamina ſunt. Ex hiſce autem colligendum eſt complura toto in corpore eiuſmodi relinqui, quæ euacuationē depoſcant. Quippe duplex in laſsitudinibus affectio naſcitur, ſicut [b] alibi oſtendimus. Nam ſimilares quidem animantis partes reſiccantur, humectantur verò vacua ſpatiola, non vtili & naturali humore (nam ſic foret plethora, ſiue repletio) ſed tenui & acri mordaciq;: proindeque remedijs indigent duplicibus, tum ijs quæ ſiccitatem corporis irrigent, tum ijs quæ humorem acrem euacuent. Itaq; ad hæc ambo aptiſsima ſunt dulcium aquarũ lauacra, nimirum quæ humiditate ſua inſtrumentorũ corrigāt ſiccitatē, & caliditate tenuem atque acrem humorē [c] eliciant. At ſi corporibus inhærere poſſet aqua, nec facilè deflueret, ipſa quidem per ſe ſufficeret. Atqui cum ea quæ foris circumfunditur, facilè defluat,

[a] Add. τῇ θερμότητι, calore.

[b] Lib. 4. de ſan. tuen.

[c] Διαφορῶσι, ſ. digerant.

i &c

& quæ in poros ingreſſa corporis nullam habens anſam propte effluat, in hoc ſanè ipſum vtiliter miſcetur oleum, maximeque iuuat, ſi ex vtroq; quis diutius fricetur, id quod veteres Græci χυτλοῦσθαι nominabãt: cui oppoſitum impoſuerũt vocabulũ ξηραλοιφεῖν, quod eſt ſicca vti frictione. Eſt ſanè & hoc quoque quodammodo laſsitudinem ſanare potens, ſed multũ relinquitur ab eo quod χυτλοῦσθαι nuncupant. Nam vt reliqua taceam, vbi cum oleo aqua contunditur teriturq; haud facilè ſolubili miſtione coit, vt quibus ita corporibus inungatur oleum, neceſſe ſit & pluſculũ inhęrere aquam. Quare hîc item velut materia eſt quædam oleum, humectantium exiccantiumq;, ſicut antè oſtenſum eſt, excalfacientium & refrigerantium. Quippe quod ſi exiccanti cõmiſceas, totum effeceris exiccans: ſin humectanti, & ipſum humectãs reddideris. Sæpeque quod ex ambobus conſtat, maiorẽ adipiſcitur humectandi facultatem, q̃ id quod primariò eſt humectans: [a] quod in aqua accidit. Nã ea primariò madefacit. Verùm cum haud ita diu inhæreat, nec actionẽ obtineat diutinam, leuiter vtiq; prodeſt. Cũ ergo illic velut vinculum fiat oleum, cogatq; plurimum quibus auxilio eius opus eſt, inhęrere, longè omnium optimum redditur, remedium exiccatis ſqualidisq; corporibus. Sed ſi

a ὥσπερ ἐφ' ὕδατος ἔχει, *velut in aqua habet.*

exiccans

exiccans oleo medicamen commiſceas, puta chalcitin, aut pyrethrũ, aut gallam, aut ſtruthion, ſiccans erit quod ex vtroq; cõmiſtum fuerit. Itaq; cũ omnibus quæ ſibi cõmiſcentur, ſubſeruiat,[a] recta ratione velut omnium exiſtit materia: tametſi vtiq; neceſſariò propriam eorũ actionem retundit quidẽ ac minuit, non tamen vtilitatem: imò eſt vbi eam quoq; adaugeat. Haud eſt enim idem (quod ortè quis autumet) actionem augere cuiuſpiam, & vtilitatẽ: quippe cum actio ſecundũ propriam cuiuſq; facultatẽ, vtilitas verò nõnunquam ex accidenti agat. Diſſeremus autẽ oſteà vberius de vtilitate quæ per accidens uenit, & nũc quoq; hactenus de ea dicetur, uatenus in præſenti eſt commodũ. Quippe ontuſa cum oleo aqua, quod hydręleum voãt, magis auxilio eſt laſsitudinibus, q̃ ſi eſſet ola: non quidẽ quòd ſuę vires intendantur, ed quòd quibus opus eſt, diutius inhæreat.

[a] Deeſt ἔλαιον oleum.

Quod materiæ rationem obtinet, in miſtis ediam tenere temperiẽ debere alioquin enim turum, vt miſtorum ſibi aduerſetur actioni.

CAPVT XXVI.

QVòd autem niſi mediam habeat temperiem id, quod ea quę primariò quibus opus eſt auxiliantur velut,[b] denciat, ſæpenumero ipſorum repugnabit

[b] Συνδέῃ.

aut lentiſcina, quæ liquida etiámnũ ac recẽs ſit, aut ex pinea, quæ in fictilibus ſupernè olei ritu innatat: pix autẽ liquida, aut potius quod oleoſum in ea ſupernè fluitat, quod vti quę πίσσανθον, hoc eſt, picis florem nuncupant: eſt enim reuera tanquam picis flos: ſic bitumen adhuc liquidum, quod ex Medea importatur: omnia enim hæc pinguia ſunt, plurimumque oleoſæ naturæ poſsident,[a] veluti [b]myrrha, ſtacte, & picinum, iuniperinũ, cedrinum, laurinumque oleum, & alia eiuſmodi clariſsimè refrigeratos recalfaciunt, exæſtuantes verò ſummè excruciant. Atque hæc quidem vtriſque excalfacere, confeſſum eſt: at oleum neutris admodum, neque refrigeratos ſcilicet excalfacere, nec excalfactos offendere. non tamen obſcurè ijs qui ex ardore febricitant, faſtidij cuiuſdam cauſa eſt, caloremque augere apparet: quemadmodum in exquiſitis eryſipelatis, quippe quæ bilioſæ ſunt fluxiones: manifeſtò enim in his caloremꝫ adauget, etiam ſi applicetur, vel frigidiſsimum. Etenim in ardoribus ſi ſalis ſit expers, & alioqui etiam candidum, nonnullum ſanè ſolatium, ſi modo frigidum perfundatur, affert: In eryſipelatis autem, quantumuis ſit frigidum, nihil iuuerit: cæterum lædere omnes, quæ ex pura bile ſunt fluxiones, vel maxime eſt natum, at quæ ex ſanguine

conſtant

al. Nicomedea.

a Add. ἐναργῶς μὲν θερμαίνουσι. euidẽter ſane calfac.

b de myrrha Dioſcor. 64. lib. 1.

conſtant illi permiſto, has quidem minus, nõ tamen vulgariter. Porrò iſtis etiam minus, ſed tamen perſpicuò affligit inflãmationes etiámnum feruentes. Ex quibus omnibus cõiecturam ducenti mihi, viſum eſt tandem calorem, partem eis quibus applicatur accendere. Apparet enim corporibus mediocriter calidis admotũ moderatè illa excalfacere: quæ verò validè, validum accendere calorem.

Quòd oleum ex eorum ſit numero, quæ ex æquo non recalfaciunt. CAP. XXII.

DICTVM eſt igitur in tertio de Temperamentis, venitque nunc iterum dicendum, quòd vnumquodque medicamentorum, quæ corpori applicantur, quæ quidẽ calida eſſe facultatibus diximus [a] caloris ſui principium à nobis accipiens, partim ſimiliter non recalfacit, partim valentius. Atque ex ijs quæ nos æqualiter recalfaciũt, oleum mihi eſſe viſum eſt, particulares eius vires inſpicienti. comperi enim perpetuò ipſum calorem efficere tepidũ in ijs corporibus quæ mediocriter eſſent calida, feruentem in feruentibus: proindeque mihi eſt viſum neque conuulſiones, neque tremores, neque ſenſum tum difficilem, tum deperditum, magnopere aut iuuare, aut lędere. Quippe iuuare nequibat, cum valenter excalfacere nõ poſſet, nec

[a] ἀρχὴν τοῦ θερμαίνεσθαι, *principium calfaciendi.*

nec lædere item valebat, cum omnino non refiſgeraret. At vbi adſcititiũ comparaſſet calorem vehementẽ, multum prodeſſe: nempe vbi in alueolos olei calidi, in quo radices quędam aut herbæ excalfaciendi facultate pollentes incoctæ erant, ita affectos demiſiſſemus. vnde merito velut materia quædã cæterorum fuerit medicamentum. Nam ſi frigida illi commiſceas, frigidum efficietur quod miſtum erit: ſin calida, calidum (quippe quod ex media temperie eſt, vtriſque ſummis inſeruit) vtpote quod ſi calido commiſceatur, id quod ex ambobus miſtum erit, frigidũ efficere non valeat, nẽpe cũ ipſum nõ ſit frigidũ, neque ſi frigido, calidum: quippe cum ipſum non ſit calidum. Itaque non immerito alij calfacere ipſum aiunt, alij verò negant. Calfacere enim videatur, cum ad parem calfacienti corpori calorem peruenit: hac enim ratione recalfacere rurſum poteſt. Quòd verò quam acceperat augere caliditatem non poteſt, haudquaquam calfacere videtur. quippe cum non quam accepit, ſeruare, ſed augere, calfacientis ſit opus.

Quænam ſint principia tantæ de medicamẽtorum facultatibus ambiguitatis.

CAPVT XXIII.

EIVSMODI porrò ambiguitatem tria ſunt principia. Quòd nõ diſtinxerint ge

nera

pera eorum,quæ nos excalfacere dicuntur, & quòd homonymijs,ſiue æquiuocatiōibus vtantur confuſè, & quòd nihil relinquant medium. Itaque calfacere nos dicuntur, & quę energia ſiue actu ſunt calida,vt ignis ipſe & quæ poteſtate. Tũ quæ poteſtate ſunt calida,partim alimēta ſunt, partim medicamenta,partim tegumēta. Porrò calidũ quoque ipſum & quod actu [a] eſt, ita nominare cōſueuimus,& quod poteſtate,velut ſubinde antè monuimus. Sed & calidum actu eſt, & quod ſimpliciter eſt calidũ,vt ignis: & quod per exuperantiam,vt animal: & quod ad ſui generis ſymmetrũ comparatur, & quod ad quiduis obuiũ. At quod poteſtate dicitur,primum quidem diſtinguitur cōtra id quod eſt ex accidenti: deinde totidem habet ſignificationum differentias, quot actu calidum. Etenim cum ſit velut apta quædam materia ei quod eſt actu calidum,partim ad ea quæ abſolutè calida nuncupantur, partim ad ea quæ per excellētiam quandam,tum ad quiddam ſui generis,aut ſpeciei denique, & ad obuium quiduis collatum, propria vtique fuerit materia. Quocirca cum ea conſideremus,quæ referuntur ad hominem, vt alia prorſum omittantur, æquum exiſtimamus. In iſtis ergo omnibus peccare ſolent, qui de medicaminum viribus conſiderant: & præterea

[a] Deeſt τοιοῦτον, *tale.*

phis, ſicut ex cibis, ita ex oleo corpori fieri appoſitionem viſum eſt. Accidit verò illi vt tanquam medicamen medium ſit nos calfacientium & refrigerantium, tum etiã velut tegmen nos excalfacit: naturæque eius vel maximè propria eſſe imago videtur eiuſmodi. Nam quemadmodum veſtiméta à nobis ipſis excalfacta, rurſum nos recalfacere conſueuerunt, ita & oleum. Sed quemadmodum illa excalfaciente corpore calidiora nõ euadũt, ita quoque nec oleum. Rectè auté perpendas rem totam, nõ ad præſens modo, ſed & ad futura omnia vtilem, ſi aëris nos ambientis memineris: qui interim eo qui in nobis eſt calore vſqueadeò redditur frigidior, vt munimentis quibuſdã aduerſus eũ tegminibusque, ſit opus: interdũ verò vſqueadeò rurſum calidior euadit, vt ferre nequeas, fugiasque ſub tectum aliquod vel vmbram: eſt autem etiam quãdo tanta eſt moderatione præditus, vt neque tepefacientia, neque refrigerantia expoſcas, ſed citra omné moleſtiã ſenſumque in eo verſeris. Tertiã hanc témperié quã modò dicebã, ſymmetrã moderatamque, atque aliarũ mediam eſſe ſtatuo: ac corpus noſtrum neque excalfacere, neque refrigerare: cũ aliarũ duarum altera nos excalfaciat, altera verò refrigeret. Similemque eſſe dico mediæ & temperatę aëris nos am-

bientis,

biẽtis temperaturæ, tum qui à veſtimẽtis, tũ qui ab oleo prouenit, calorem. Porrò ſi ne ſic quidem etiam clarum euaſit quod indicare volo: at illo ſaltẽ modo apertius opinor intelliges. Duos mihi animo intelligito homines corpore ſimiliter temperatos, mutuò ſeſe contingentes vel pectore & ventre ſolo, vel manib. & crurib. Quòd ſi eandẽ duobus iſtis hominib. nactus ſit tẽperiem aër illos ambiens, vt in tribus ijs corporibus par inſit calor, nullus ab altero tũc excalfieri dici queat. Nam quæ ſimilia vndiquaque corpora ſunt, à ſe mutuò nullã accipiunt[a] mutationẽ. At ſi frigidus ſit ambiẽs, mutuò ſe calfacere ij homines dicentur, tametſi haudquaquam excalfaciant, ſed frigus modò arceant. Vulgò itaque aſſueti abuti vocibus; id quod frigus arcet, excalfacere aiũt, haud ſanè rectè. Atqui permittendũ ipſis eſt, vt prout velint appellent, cæterùm per calfaciendi verbum in vtraque dictione idẽ ſignificari, id verò neutiquam concedendum: haud enim idem eſt, an ex ſe quid cuipiam calorem præbeat, an frigus prohibeat. Quibus ſic ſe habentibus, quæcunque foris nobis iniecta eandem corpori caliditatem obtinent, ſiue à ſeſe ipſis, ſiue ab alijs, ſiue à nobiſmetipſis eam nacta fuerint, exacta loquendi ratione neque calfacere nos, neque refrigerare dicendum. At ſi

[a] *Aptius alterationem. Græc. enim eſt* ἀλλοίωσιν.

cui

cui abuti libeat, nõ repugnandum: modo in dictione ſignificationum differentiã commemoret. Siquidem alio quodammodo calfacere nos dicitur aër calidior, atque alio modo qui ſit moderatus. Reſpondet autem proportione aëri calidiori, pyrethrum, napy, piper: moderato autem, pignitudo, & oleum: actu enim aëres ſunt calidi: pótentia verò medicinæ. Aëra enim calidum haud ipſi efficimus, ſed quoniã in eo verſando talẽ ipſium expetimur, ita nuncupamus. At medicaméta, ſicuti in tertio. De temperamentis demonſtratũ eſt, principium ad excalfaciendum tranſmutationis à nobis accipientia, partim æquè nos recalfacere ſunt nata, partim plus, partim minus. Ex genere autem eorum quæ æquè nos recalfaciunt, oleum eſt: Cui eidem quoque à viſcoſitate, ac quòd difficulter itẽ defluat, tum quod meatus infarciat, obſtruatque, duplici ratione vt[a] excalfacere videatur euenit: tum inde adeò quòd inſtar veſtimenti aut munimenti illinatur: tum quòd meatus infarciat, prohibeatque foràs effluere magnam vaporoſi intus caloris partem. Eadem ratione nec vt reficeentur corpora noſtra permittit, niſi ſanè applicetur calidum, idque pluſculo tempore. Has itaque vires eius cum homines omnes experientiâ cõpertas habeant, quos largius ſudare volunt, ſiue à balneo,

[a] *ἐπαύξειν ὡς λοιπῶν τὴν θερμασίαν, vt augere videatur caliditatem.*

à balneo,ſiue balnei expertes:ijs non protinus ab initio oleum admouent: verùm in ijs qui morbo laborarunt,vbi ſudare inceperint,tum excalfactum[a] perfundunt.In ijs verò qui etiámnum laborant,vbi abundè iam ſatis ſudarint.Porrò in ſanis, ſi quidem ex longo itinere,aut exercitatione,alióve quouis pacto corpus ipſis[b] exhauſtum eſt, eis inungi & ante ſudorem permittunt: verùm quibus cruditas eſt,aut corpus habent plenum,quod πληθωρικὸν vocant,his neque in balneo inungi concedunt.

a al. circumliniũt, vt et περιχρίουσι, ꝓ περιχέουσι.

b exiccatum διεξηραμμένοι.

Quòd medium ſit oleum inter humectantia nos, & exiccantia. CAP. XXV.

ATQVE hîc quoque mihi videtur oleũ eſſe medium inter humectantia nos & reſiccantia, velut inter excalfacientia & refrigerantia medium conſiſtere[c] ſuprà demõſtrauimus:humectat enim aqua exiccat verò tum laurinum,tum cedrinum oleum. At quod ſimpliciter ſic admouetur, citra vllam videlicet ex arte conciliatam à nobis aut caliditatem,aut frigiditatem (huius enim in omnibus ſemper meminiſſe oportet) talem ſeruat noſtram temperiem, qualem ſcilicet accepit: quàm fieri poſsit maximè vaporoſas omnes corporis expirationes prohibens. Porrò ſi pluſculum mẽbra frices oleo, calorem

c ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείχθη.

ſtem ex frictione adſcititiũ cõparabis. Atq; hac interim ratione laſſos non parum iuuabis, partim quòd in minutos corporis meatus pingue ingrediatur, & quæ indurata ſunt emolliat: partim ꝙ humiditatem acrem ac ſubtilem, quæ in laſsitudine ex colliquatione proueniens ſub cute latebat, [a] per halitum digerat. Conſpiciuntur enim exercentibus tum foras effluere ſudores, tum intus in ventrē non pauca defluere excrementa, quæ velut liquamina ſunt. Ex hiſce autem colligendum eſt complura toto in corpore eiuſmodi relinqui, quæ euacuationē depoſcant. Quippe duplex in laſsitudinibus affectio naſcitur, ſicut [b] alibi oſtendimus. Nam ſimilares quidem animantis partes reſiccantur, humectantur verò vacua ſpatiola, non vtili & naturali humore (nam ſic foret plethora, ſiue repletio) ſed tenui & acri mordaciq;: proindeque remedijs indigent duplicibus, tum ijs quæ ſiccitatem corporis irrigent, tum ijs quæ humorem acrem euacuent. Itaq; ad hæc ambo aptiſsima ſunt dulcium aquarũ lauacra, nimirum quæ humiditate ſua inſtrumentorũ corrigãt ſiccitatē, & caliditate tenuem atque acrem humorē [c] eliciant. At ſi corporibus inhærere poſſet aqua, nec facilè deflueret, ipſa quidem per ſe ſufficeret. Atqui cum ea quæ foris circumfunditur, facile defluat,

[a] Add. τῇ θερμότητι, calore.

[b] Lib. 4. de ſan. tuen.

[c] Διαφορῶσι, digerant.

& quæ in poros ingreſſa corporis nullam habens anſam prōpte effluat, in hoc ſanè ipſum vtiliter miſcetur oleum, maximeque iuuat, ſi ex vtroq; quis diutius fricetur, id quod veteres Græci χυτλοῦσθαι nominabāt: cui oppoſitum impoſuerūt vocabulū ξηραλοιφεῖν, quod eſt ſicca vti frictione. Eſt ſanè & hoc quoque quodammodo laſsitudinem ſanare potens, ſed multū relinquitur ab eo quod χυτλοῦσθαι nuncupant. Nam vt reliqua taceam, vbi cum oleo aqua contunditur teriturq́; haud facilè ſolubili miſtione coit, vt quibus ita corporibus inungatur oleum, neceſſe ſit & pluſculū inhærere aquam. Quare hîc item velut materia eſt quædam oleum, humectantium exiccantiumq́; , ſicut antè oſtenſum eſt, excalfacientium & refrigerantium. Quippe quod ſi exiccanti cōmiſceas, totum effeceris exiccans: ſin humectanti, & ipſum humectās reddideris. Sæpeque quod ex ambobus conſtat, maiorē adipiſcitur humectandi facultatem, q̄ id quod primariò eſt humectans: [a]quod in aqua accidit. Nā ea primariò madefacit. Verùm cum haud ita diu inhæreat, nec actionē obtineat diutinam, leuiter vtiq; prodeſt. Cū ergo illic velut vinculum fiat oleum, cogatq́; plurimum quibus auxilio eius opus eſt, inhærere, longè omnium optimum redditur remedium exiccatis ſqualidisq́; corporibus. Sed ſi

[a] ὥσπερ ἐφ' ὕδατος ἔχει, *velut in aqua habet.*

exiccans

exiccans oleo medicamen commiſceas, puta chalcitin, aut pyrethrũ, aut gallam, aut ſtruthion, ſiccans erit quod ex vtroq; cõmiſtum fuerit. Itaq; cũ omnibus quæ ſibi cõmiſcentur, ſubſeruiat,[a] recta ratione velut omnium exiſtit materia: tametſi vtiq; neceſſariò propriam eorũ actionem retundit quidẽ ac minuit, non tamen vtilitatem: imò eſt vbi eam quoq; adaugeat. Haud eſt enim idem (quod fortè quis autumet) actionem augere cuiuſpiam, & vtilitatẽ: quippe cum actio ſecundũ propriam cuiuſq; facultatẽ, vtilitas verò nõnunquam ex accidenti agat. Diſſeremus autẽ poſteà vberius de vtilitate quæ per accidens euenit, & nũc quoq; hactenus de ea dicetur, quatenus in præſenti eſt commodũ. Quippe confuſa cum oleo aqua, quod hydrelæum vocãt, magis auxilio eſt laſsitudinibus, q̃ ſi eſſet ſola: non quidẽ quòd ſuę vires intendantur, ſed quòd quibus opus eſt, diutius inhæreat.

[a] Deeſt τὸ ἔλαιον oleum.

Quod materiæ rationem obtinet, in miſtis mediam tenere temperiẽ debere alioquin enim futurum, vt miſtorum ſibi aduerſetur actioni.

CAPVT XXVI.

Vòd autem niſi mediam habeat temperiem id, quod ea quę primariò quibus opus eſt auxiliantur velut,[b] deuinciat, ſæpenumero ipſorum repugnabit actio-

[b] Συνδεῖν.

[a] al. πραγμάτων rerum.

[b] ὀλίγον ἔμπροσθεν.

[c] μετ' ὕδατος aqua.

actionibus, ex ipſa [a] medicaminũ natura generatim addiſcere liceat, ſpeciatim autem ex medicamentorũ hiſtoria: generatim quidẽ, quoniam id quod miſcetur, ſi in contrarium retrahat, admiſti ſibi facultem medicamenti vincere interim poterit, & in alteram planẽ ſpeciẽ quod ex ambobus miſcetur trãſferre: Siquidem quod materiæ rationẽ in miſtura præſtabit, nullam inſignẽ neq; ſpeciem, neq; facultatem exerat oportet. In particularibus verò experiundis hoc maximè pacto addiſces, non debere id quod materiæ rationem obtinebit neq; excalfacere, neq; frigefacere, neq; humectare, neq; reſiccare, ſi primũ quidẽ in memoriã reuoces quę[b] ſuprà de reſina, & pice liquida, myrrha, bitumine, tũ cedrino, & laurino, ceteriſq; quę excalfaciunt, cõmemorauimus. Hęc enim omnia [c] in aqua trita ad modum olei, calfaciunt magis q̃ refrigerant, deſiccant plus q̃ humectant: quamobrẽ laſsitudinis ſenſus non admodũ ſoluere valent: haud enim eandem cum aqua vim obtinent, quò ſcilicet auxilio magis ſint q̃ aduerſentur: neque mediam inter extrema naturã ſortita ſunt, vt videlicet tanquã materia quædam inſeruiant primario agenti: deſiccant enim & excalfaciunt potius: non humectant ac refrigerant, velut aqua. Si verò excalfacientiũ admodũ reſiccãtiumq; cuipiam

aquam

aquam commiſceas, non modò nihil eorum quæ agere nata eſt, fieri videbis, ſed prorſum obſcuratam, tanquam omninò admiſta non eſſet. Siquidem chalcitis, ſandarache, miſy, cęteraque quæ nos vehementer tum excalfaciunt, tum reſiccant, validas etiamnum ſuas vires etiam aquæ permiſta obtinet. Omninò ergo conſtat, mediam obtinere temperaturã debere, quod vtriſque extremis tanquam materia inſeruiet: quem in ordinem oleum ſi ſtàtuas, nihil vtique peccaueris, quippe cum omnia ſingillatim opera tibi conſentiant. Et accuſabis prolixitatis non nos vtique, ſed qui recta via præterita prauam prolixamque ſectantur: quorum ſanè cauſa hunc nos ſermonem extendere ſumus coacti. Ipſa enim veritas celerrimam inuentionem obtinet. vt quę ab euidenter apparentibus exoriatur. Haudquaquam tamen eouſque orationem prolongaui, quouſq; licuerat omnia quæ prauè ab ipſis prodita erant ſcripturum, cauſasque errorum edocturum pollicito. Sanè cauſas dixiſſe neceſſe fortaſsis fuerit: nempe quò qui ex ipſis proueniũt paralogiſmos in tota particularium medicamentorum iudicandi ratione cauere poſsis, veramq; doctrinam cum maiori ſcientia percipere. Creſcit enim nobis de rebus fides, vbi non ſolum ipſam veritatem cognorimus, ſed etiam paralogiſmorum

omnium cauſas edidicerimus. quod ſanè in ſequentibus efficiemus.

De Roſaceo. CAP. XXVII.

NVNC autem vbi de roſaceo ad ea quę ab initio ſunt dicta[a] adiecerimus, orationem hoc in loco ſiſtemus. Igitur dictum eſt, quòd neque odoribus, neque coloribus, neque alij omnino accidentium animum adhibere in expendendis facultatibus rationabile ſit, ſed ijs quę perſpicuò apparent tum in ſanis corporibus, tum in ægris. Oſtenſum etiam eſt, oleum vbi ſalis expers purumque ad vnguẽ fuerit, ex media eſſe materia. Conficiendum itaque roſaceum, quod exactum ſimul ac ſimplex, reque vera roſaceum erit, ex hoc videlicet oleo, dandaque opera, ne quid in ſe medicaminoſius contineat, vti apparare ſolent vnguentarij, quò videlicet tum magis duret, tum odoratius euadat, oleum videlicet prius quàm roſas inijciant: odoramentis præcondientes. Ac præſtiterit fortaſſis, ipſis etiã nominibus ea diſtinguere: quod veteres feciſſe [b] conſtat. Oleum etenim roſaceum nominare ad ſolent, quod abſq; odoramentis præparatum eſt: cui autem & horum aliquid inditum fuerit, non id etiam oleum, ſed vnguentum, cognominant. Itaq; cum oleum velut materia quædam ſit excal facien-

[a] *Add.* βραχία *pauca.*

[b] οἶδα, *vidi.*

facientium refrigerantiumque medicaminum, ex media videlicet temperatura, conſtetq; ex oleo,& [a] roſis roſaceum,eſt vtiq; & ipſum talis temperaturę,qualis eſt roſarũ ſuccus.Sanè verò facillimum fuerit, non modò roſarum ſucci per ſe,ſed oleo quoq; roſaceo confecto, in ſanis pariter atque ægrotis (vt iam frequenter monuimus) virium eius periculum facere.Experieris ergo eos qui aduſtione tentantur, ab eo refrigerari, protinusque vtilitatem aliquam percipere:qui verò refrigerati ſunt,omnes [b] lædi,vti facilè ex vtroq; intelligas, vires eius refrigerare magis quàm excalfacere.Non tamen valida à roſaceo apparebit refrigeratio,ſed quę proxima videatur temperiei mediæ. Voco autem id genus medicamenta,lucidioris doctrinæ gratia,ex prima natura ordineque refrigerantium: ſicut rurſum quæ paululum à media temperie ad calidiorem declinarunt,ex primo receſſu & ordine excalfacientium. Atque hæc quidem in præſentiarum de roſaceo nouiſſe oportet. Neceſſe enim erit & in ſequenti libro ipſius medicamenti meminiſſe, & quæ reliqua ſunt,dictis adijcere.

[a] ῥόδων χυλῶν, roſarum ſucco.

[b] Add. ἐναργῶς euidenter.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER III.

CAPVT I.

QVOD equidem nihil, niſi quod vtile curandis morbis foret, hoc tractatu deſcribere decreuerim primò potiſsimumq; deos huius rei teſtes habeo, deinde & amicos meos, qui me[tum vt hoc opus aggrederer, tum] vt quæ ab alijs perperam de medicamentorum ſimplicium facultatibus ſunt prodita, quoad liceat commemorarem aſsiduè hortari non deſtiterũt. At ſi quis erit qui orationis nimia grauetur prolixitate, non id mihi iure imputauerit, ſed ijs medicis [a] qui pro veris probabilia potius ſcribere ſtudium fuit. Nam & ego nunc quidem etiam magnopere vereor, ne quia nimis paucis illos cõfutauimus, ſophiſmata quædam conuerſantes cum illis adoleſcentulos [b] à recta opinione deijciant: quandoquidem ſi in dialecticis methodis exercitati, aut captionum ſoluendarum periti ad libros legendos accederent, tum ſanè & ab ijs qui falſis demonſtrationibus vtuntur, magis ſibi cauerent, & nos qui veritatem compendio

[a] τὰ πιθανὰ μὲν, οὐκ ἀληθῆ δὲ γράφουσιν, qui probabilia quidem, non tamẽ vera ſcripſerunt.

[b] παρακινῶσι.

dio tradimus, rectius intelligeret. Quoniam verò vel ipſorum medicorum plerique nequaquam in iſtis ſunt exercitati, tum inter illos quoque nonnulli reperiuntur ingenio natura tardiuſculo: ij niſi noſtris ſuppetijs, qui ſophiſmata arguimus, iuuentur, non ægrè perſuaſi in ſophiſtarum ſententiam perducentur. Itaq; quod ad iſtos attinet, deſſe huic etiam operi quippiã videatur. Verùm enimuero quando ad omnes mihi orationem accommodare non licet, cum tanta ſit eorum qui hæc legent, non modò naturarum, ſed etiam ætatis & habitum diuerſitas: quod vtique viſum eſt fore maximæ parti vtiliſſimũ orationis genus, id ſuperioribus duobus commentarijs ſecuti ſumus. In quorũ priore quidem de aquæ acetique viribus contemplati ſumus. In ſecundo maximam partem de oleo peregimus, pauculis poſteà de roſaceo adiectis. At in hoc tertio libro eiuſmodi vtemur oratione, qualem ab initio protinus habere inſtitueramus, idque definitis primum vocis cuiuſque ſignificatis. Deinde tractatus huius totius velut elementa tradituri, mox velet ad ſyllabas accedemus, ex quibus operis finis, ad quem contendimus, promptè ſequetur.

Quot modis dicatur calidum, humidum, frigidum, ſiccum. CAP. II.

Cæterum

a ἡ διαίρεσις, diſcriminatio ſeu diuiſio.

CAeterum vocum [a] definitio nihil accuratius édocebit, quàm quæ in tertio de Temperamentis, ſimulq; in primo commentariorum iſtorum ſunt prodita: repetam tamen eam nihilo ſecius & in præſentiarum. Corporum vnumquodque aut calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum & dicitur, & apparet, interim quidem ex ſua natura, interim autem aduentitia qualitate adſumpta. Conſueuimus autem quod ex ſua natura eſt, primario, & ſecundum ſe, & per ſe potentiâ tale & eſſe & videri dicere: quòd verò adſcititiâ acquiſierit qualitatem ex accidenti quopiam eſſe viderique eiuſmodi. Porrò eorum quæ propria ſua natura aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, dicuntur: quædam actu ſeu energiâ talia exiſtunt, alia potentiâ: differente quidem hoc potentiæ modo quem nunc dicebamus, ab eo quem paulo antè diximus. Illic enim ex aduerſo diuidebatur ei quod ex accidenti dicitur: hîc verò ei quod actu. Sed & eorum quæ actu dicuntur, aliud quidẽ abſolutè eſt calidum, frigidum, ſiccum, aut humidũ, velut elementa: aliud exceſſu, vt homo, equus, bos, canis, & vniuerſa animalia: aliud ad ſymmetrũ ſeu generis ſui, ſeu ſpeciei, vt verbi cauſa, leo cũ homine comparatus, homo autẽ ętate florens cum puero: aliud ad quiduis obuium, vt

vt Dion ad Theonem. Quin & corporum quæ potentia talia, aut talia dicuntur, vnum quodque vt ad id quod eſt actu relatum dici neceſſariò monuimus. Id quidē quod facilè accēditur, ad id quod actu eſt abſolutè calidū: hoc verò quod alia calfacit, ad id quod per exuperantiam: ſic quod hominē calfacit, eſſe vt ad hominem potentiâ calidum: quod verò bouem, aut equū: vt ad bouem & equū ſimiliter hoc huic, verbi cauſa, homini: illud verò illi calidum, frigidum, ſiccum aut humidum eſt, illius vnius naturæ comparatum.

Ad quid, & qua nominum diſtinxiſſe ſignificata conduxerit. CAP. III.

Ex hac nominū diſcretione, ad aſſequendam iudicij ipſorum cognitionem non parum ſumus adiuti. Siquidem ſi ad hominē quid dicatur calidum, frigidum, humidum, ſiccum, à cæteris omnibus [a] recedendum, & in ipſo duntaxat homine periculum ſumendum exploradumque cenſuimus: Si verò quid ad equum, bouem, ceruum, aut aliorū animalium quoduis, in ipſo rurſum ſolo periculum faciendum erit. In his verò & illos quoque caſtigauimus, qui ex conſiſtentia, colore, odore, ſapore, grauitate, leuitateque cuiuſque medicamenti exiſtentē in ſingulis facultatem inuenire tentarūt. Atq; hæc omnia

[a] *Add.* ζώων, *animalib.*

omnia vtique rectæ nominum diſtinctioni conſentanea videntur. At quę velut elementa huius eſſe [a] tractationis propoſuimus, in primarum conſiſtere qualitatum cognitione oſtendimus. Quas quidem in lib. De elementis ſecundum Hippocratem, humiditatē, ſiccitatem, caliditatē, frigiditatemq; eſſe demonſtrauimus: propemodum verò harum quoq; [b] intentionem aſſequebamur ex ſignificatis nominum rectè diſtinguendis. Etenim cum medicamentum ab alimento diſcerneremus [c] quòd medicamentũ in qualitate alteraret, alimentum verò ſubſtantiæ corporis adſimilaretur: rectè hinc ad alterantium nos qualitatum inuentionem perducti ſumus.

[a] θεωρίας, *ſpeculationis.*

[b] εὑρέσιν *inuentionem.*

[c] *Cap.* 1. *lib.* 1.

Quòd cũ duplicia ſint genere quæ alterãt, alia ſpecifica, alia minimè, in ſpecificorũ genere conſiſtant medicamentorũ facultates. CAP. IIII.

PОrrò cum duplices ſint in genere alterationes, aliæ ſpecificę, quæ propriè ſanè & primariò dicuntur alterationes, aliæ verò quę contundunt & contrahunt corporis noſtri particulas, quas vtique potius per abuſionem quàm propriè [d] alterationes cognominant: in primo genere medicamentorum contineri facultates cenſemus. Nec enim quicquam ex ſpecie in ſpeciem mutari queat citra excalfactionẽ, refrigerationem, humec-

[d] ὀνομάζοντες ἀλλοιώσεις καλοῦσιν *nominãtes alterationes vocant.*

humectationē,& reſiccationem.Dicō autem ex ſpecie in ſpeciem,velut cum ex pane,ptiſana,lente,ſanguis,pituita,bilis tū flaua,tum atra:atque ex his iterum adeps,os,neruus,caro,arteria,vena,atque adeò cæterarum animantis partiū vnaquæque gignitur:At ſi ſecando nos quippiam,velut vitrū & enſis:aut contundendo,vt lapis & plumbū:aut ſegregata coarctādo,vt vinculū,quadātenus partes alteret,ea haud pharmaca fuerint:quippe cū eiuſmodi alteratione nullæ rerum omniū ex propria recedant natura. Etenim ſiue minutim panē frangas concidasque, ſiue minutim cōciſum colligas , non tamen propriam ideò formam exuet,neque caro ex pane fiet per contuſionem:neque os,exēpli gratia,per coarctationē. Verùm dum in ventre veniſque concoquitur , in ſanguinem pituitamq́; abit,atque inde ex iſtis in os carnem & alias corporis partes tota ſua ſubſtantia alteratur, veteremque naturam exuit , in aliam tranſiens ſpeciem. Nec tamen ab alio quopiam quàm calore,frigore,humiditate, ſiccitateq́ue eas quæ fiunt in aliam eſſentiæ ſpeciem alterationes mutationesque, ſinguli corporis affectus accipiunt , vt demonſtratum eſt. Atque hac ratione primas & elementarias ſpecificas qualitates quatuor eſſe diximus, humiditatem,ſiccitatem, caliditatem,& fri-

gidita-

giditatem: quærimusque quam harum medicamentum vnumquodque in miſtura pollentem poſsideat. Atque [a] protinus in hoc primùm plerique eas inquirentiū lapſi mihi videntur, q̄ videlicet pollentem abſolutè tanquam naturales quidam philoſophi conſiderarent. Prætereà complures quoque eorū decipi videntur, q̄ ſine certa methodo Ariſtotelis Theophraſtique libros perlegant.

a ἰδίως.

Quòd ſolus philoſophus conuenit de calido, frigido, humido, & ſicco, vt ad totam naturam diſtinguere, medicus verò vt ad homines.

CAPVT IIII.

Siquidem permagni refert, an totius naturę reſpectu, an hominum duntaxat, de calido, frigido, humido, ſiccoq; definiamus. Nam totius naturæ reſpectu bifariam horum vnumquodq; dicitur, partim abſolutè, partim per exuperantiam. Abſolutè quidem vnumquodque elementorum: homo verò, equus, & bos, per exuperantiam. Iam autem cum ad aliquid reſpiciendo exploratio fiat, illud modò conſiderandum erit, quodnam ſit illud ad quod dicitur. Nos verò [b] medici quærimus non an in aqua marina humidi ſimpliciter plus ſit quàm ſicci (id enim clarè conſpicimus) ſed ſi ad hominem conferendo: neque tamen rurſum ad hunc ſimpliciter, perinde ac ſi leonem illi cōpares: quippe

b Interpret. eſt.

pe cum ſit homine humidior marina fuerit. Quonam igitur pacto ſcrutabimur, an ſicca ſit facultate marina? Quonam alio, obſecro, quàm an corpus humanum in æqualitate quadam reſiccare valeat? Itaque in hoc vnũ modo cæteris relictis intendendum. Atqui contrà faciunt medicorum plerique. Nã ad quiduis potius reſpiciũt quàm ad hoc. Quomodo ergo [a] ad hoc ſolum conuerſi, reliquis prætermiſsis, quánam in hoc agendi facultate polleat marina cognoſcemus? An videlicet corpori applicantes, ſicq; periculum eius quod factum ſumentes, lauando, [b] rigando, fouendoque, tum ſubinde lanã, aut ſpongiã marina madentem partibus applicando, ad hæc emplaſtris ceratiſque miſcendo, atque in his omnibus, ab eo quod ex accidenti quãdoque euenit, id quod à propria ipſius medicamenti vi [c] proficiſcitur diſtinguendo? Nam in hoc omnis inuentionis ſumma conſiſtit, quam ſolam vix quiſquam illorum attingit. Sed eos philoſophorum [d] verba decipiunt, haud potẽtes homonymiã percipere.

[a] εἰς ἄνθρωπον, ad hominem.

[b] Add. ἐν θαλάττῃ, in marina.

[c] ἀποτελούμενον perficit.

[d] ἀποφάσεις, enunciationes.

Quòd per exuperantiam dici, bifariam apud philoſophos accipiatur, nẽpe vbi aut mole quid exuperat: aut qualitate. CAP. V.

NAM non ſolùm, vt modo dictum eſt aliud ſimpliciter, aliud per exuperantiam

tiam ab ipſis dicitur (ſimpliciter enim ignis calidus eſt,per exuperantiam homo) verùm quod per exuperãtiam dicitur, bifariã quoque dici autumant:partim ſecundum ſubſtátiæ molem (velut & nos quoque in temperamentorum commentarijs diuiſimus) vt ſi [a] cados duos aquæ ſummè feruentis vni cado aquæ maximè algentis [b] infuderis:partim verò ſecundũ qualitatũ effectum. Atque hoc quod ad dogma conſequitur, ita dicũt, non iam ex ijs quæ euidenter apparent,[ſed per ſyllogiſmum]accipientes. Nam ſupponentes frigidum contrahere conſtipareque & ſubſtantiam reddere immobilem, [c] aut ægrè mobilem:calidum verò rarefacere,fundere,coquere,mouere:rationabiliter in plantis omnibus vincere calidum pronunciant: ſiquidem haud aliter neque nutrimenti ex terra digeſtionem prolixiſsimam,neque alterationem eiuſdem,neque concoctioné,quin nec incrementum prorſum plantarum, neque germinationem,neque fructuum generationem perfici poſſe,niſi calidum ſuperaret:atque ita rurſum inter plantas,ipſas alias calidiores,alias frigidiores conſtituunt. Ex eadem iſta hypotheſi pendet ea ratio,qua roſas eſſe calidas contenderũt.Siquidem in illis ſi in alijs vllis plantis,plurimum vincit caliditas. Ex altera rurſum hypotheſi dependet quod

[a] χόας.
[b] ἀναμίξας, miſcueris.
[c] Adiecit interpr. ἢ δυσκίνητον aut ægrè mobilem cũ in Aldi. tantũ ſit δυσκίνητον.

quòd de oleo & adipe adſtruunt. Nam quòd ocyſsimè inflãmentur, idcirco calida eſſe ea facultate iudicãt. Et alio rurſum modo quęcunque dulcia ſunt [calida eſſe dicunt:] ſiquidem ꝙ familiariſsima ſint, ſimillimaq; temperaturis noſtris quæ calidæ naturâ ſunt, ideò & ipſa quoq; calida eſſe volũt. Atq; philoſophis quidem, vtpute qui de tota natura ſcrutãtur, rectè talia & quęrũtur & dicũtur. At medicis, quibus alius eſt ſcopus propoſitus, haud perinde rectè: quippe cum in roſarum effectibus calidum non vincat: neq; ſanè quoduis aliud plantæ genus, eo ꝙ plantæ eſt calidum dici debet: quoniam nos haud ita calidum quærimus, ſed vt ad hominem: ſiquidem ſi quia in actionibus ſuperat caliditas, propterea calidum quid dices: planta vnaquęque calida erit, multoq; magis animalia omnia. Dicant igitur, ſi lubet, papauer, mandragoram, cicutam, ſalamandram eſſe calida: verùm nemo id dicit, ſed velut vno ore omnes eſſe frigida hæc omnia pronunciant. Atqui animal eſt ſalamandra, quod & nutritur & creſcit, & mouetur, quæ ſanè calido in miſtura vincente prouenire aſſerunt. Quid ergo in iſtis quidem ad hominẽ reſpiciũt, in alijs verò ad totã naturã, aut primarũ qualitatũ actiones? At ego non ſalamandrã modo aut cicutã, vt ad hominẽ frigida

facultate eſſe dici oportere cenſeo, ſed alia omnia ad eundem modum iudicanda. Siquidem cicuta ſturnos nõ modo nõ refrigerat & enecat, vti nos, ſed & alit quoque, & nimirũ etiam calfacit. Quicquid enim ſubſtantiã alit calidam, calorẽ eius quadantenus[a] & auget & tuetur. Atqui corporis ſturnorũ calida eſt ſubſtantia, non modò qua animalia ſunt, ſed etiã qua ſanguine prędita. Sanè ſubinde in alijs multis tractatibus demonſtratũ à nobis eſt,[b] amicitias quaſdam pugnantiaſque qualitatum omnibus rebus ineſſe: ac quod familiare eſt, expeditè aſsimilari: quod verò contrarium, ad internecionem ducere tum animantia, tum plantas: Præterea familiaritates illas à totius ſubſtantiæ proprietate oriri: Id quod ſæpenumero à me, & dictũ eſt & oſtenſum. At iſti cum ægrè id capere poſsint, ſegniter & falſè de complurium medicaminum viribus pronunciant. Vna enim duntaxat illorum examinandorũ regula eſt, nempe ea quæ ad hominem fit exploratio, id quod ſecundum accidens, ab eo quod eſt per ſe ſemper diſtinguendo. Cui ſi quis animum intendat, is nec acetum, nec roſaceum calidum vnquam dixerit: quippe cum vtrunque nos primariò & per ſe refrigeret: acetum quidem validè, leuiter autem roſaceum. Porrò quidnam hoc ſit leuiter, ego exponam.

[a] *Vetus habet* ἤ, *aut.*

[b] οἰκειότητας, *familiaritates.*

In lib. de facul. naturalib.

Vna enim cum eo tota medij temperamenti medicamentorũ omniũ ratio cõſpicietur, cuius & in præcedente libro mentionem fecimus, vbi de oleo diſſerebatur.

Quomodo indicanda ſint, quæ ex media ſunt temperie, nempe ſi mediæ temperaturæ ſimilem ipſa temperaturam obtineant. CAP. VII.

SI quippiã eſt ex applicatis nobis ſeu corporibus ſeu medicamentis, quod actu ſic calidum ſit vt nos, aut ex contactu ſimiliter calidum euadat, id ex media eſt temperie: cum nobis nimirum collatum: ſi quidem ſecundum ſe queat per exuperantiam dici calidum, velut & nos quoque. At ſi quid nondum adeò calidum eſt vt nos, neque admotum tale redditur, id temperie humana frigidius eſt, quãtuncunque in eo caliditas exuperet. Etenim nobis admotũ calorẽ, qui in nobis præerat, auferet detrahetque: Quippe ſi datis duabus aquis calidis, quarũ altera plus, altera minus caleat, miſceas minus calẽtem magis calenti: huius certè feruorem [a] extinxeris. Sic ſi in caliditatem roſacei, quæ tepida eſt vt ad temperiem humanam, caliditatem indideris humanam prorſum ab hac quid detrahes, & refrigerabis.

[a] *ἐκλύσαις diſſolueris, ergo roſac. calorẽ habet noſtro imbecilliorem.*

Quòd ſæpenumero pro corporis noſtri diſpoſitione, quod per ſe calidum erat, refrigerare eſt

riſum: quodq; per ſe erat frigidum, excalfacere.

CAPVT VIII.

NON ergo ſtupenda magnopere res eſt, ſi quicquã eorum quæ propriè & per ſe ſunt calida, cum calidiore altero cõmiſtũ, frigidius efficere ipſum queat. Ea eſt enim communis alterabilium corporum omnium natura, vti in ſe & agant, & patiantur admota: quodque minus eſt calidum, à magis calido calidius euadit: quod verò magis calidũ à minus calido contrà afficitur. Nam id vel ex ipſo tactu [a] clariſsimè diſcas. Etenim eadem ſubinde illi tum calida, tum frigida eſſe videntur: calidiori quidem facto, frigida: frigidori verò, calida. Propoſuit autem mihi dudum quiſpiam, quamobrem in balneis frigidum meiamus, foris verò calidum: haud intelligens, in balneis vrinam quidem ipſam perinde ac foris tepidam eſſe, verùm nos nõ æquè extrinſeca corporis ſuperficie, & dum lauamur, & antè affectos eſſe. Nã in balneo ipſo calidior ea nobis eſt quàm vrina, extrà autem frigidior. Quare & vrina non abs re illi calida extra balneum apparet, in balneo autem frigida. Quod enim minus quàm ipſa, calidum ſentitur, velut refrigerans habet: quod autem magis calidum, tanquam excalfaciens. Liceat verò tibi, periculi faciendi cauſa, poſtquam abunde lauando incalueris,

[a] ἐναργῶς.

pelui

pelui aquæ modicè tepidæ intrò iuſſu tuo allata, in eam manum aut pedem immittere: apparebit enim aqua non tepida, ſed admodum frigida. At ſi protinus balneum ingreſſus, aquam peluis tetigeris, minus videbitur frigida: perpetuò enim quantò plus fueris præcalfactus, tantò apparebit frigidior. Nec mirum videri debet, ſi putealium aquarum pleræque, quæ videlicet fontes profundos admodum habeant, contactæ hyeme videãtur tepidæ. At ſi à balneo manibus contingas calidis, multoque magis ſi etiamnum in lauacro conſiſtens, haud profectò apparebit tepida. Itaque tactum calidi frigidi. quæ dignoſcendi normam ponentes, ac eius diſpoſitioni iudicium ipſorum tribuentes, meritò ſanè crebrò fallimur, vt qui quod haud ex ſe eſt frigidum, id frigidum eſſe dicamus: quòd verò calidum ex ſe non eſt, id eſſe calidum pronunciemus. Hinc fit vt dum lauamur, frigidam eſſe vrinam: contraque frigore rigentes, aquam è puteis hauſtam calidam exiſtimemus. At ſi affectionum in quibus eramus dum vtranque contingeremus, obliuiſcamur, ac ſolius eius qui in nobis factus eſt ſenſus meminerimus, periculum eſt, ne fortè aquam aliquando abſolutè dicamus calidã, vrinam verò frigidam: Atqui neutra abſolutè aut calida aut frigida eſt, ſed vt ad noſt.

Nec vt ad nos rurſum abſolutè, verùm hoc videlicet pacto affectos. Abſolutè autē vtraque qualis ad nos eſt, dici poſsit, ed mediam, eandemque optimam noſtri temperiem collata: vt ſi ad hominem abſolutè expendatur, omnino ſanè ad temperatum & eucratum expendi oporteat. Sanè & hæc quoque peccata omnia à nominum[a] definitione dependent, quam paulominus omnes habent contemptui. Etenim cum calidum & frigidum partim abſolutè dicatur, partim per exuperantiam, partim vt ad ſymmetrum ſui generis comparatum, partim vt ad quiduis obuiū collatum: iure optimo in homonymijs identidem fallimur, neſcij quidem quonam horū modorum quid calidum iudicemus, ad alterum tamen tranſeuntes. Verùm ſexcenties nunc dictum eſt, diceturque quod in quarto & vltimo eorum quæ modò recenſuimus ſignificatorum, de medicamentorum viribus conſiderare oporteat.

[a] Διακρίσεως, *diſcriminatione.*

Quòd experientiâ cognoſcere indicareq; medicaminum facultates oporteat.

CAPVT IX.

NON enim an abſolutè vnūquodq; ipſorum calidum ſit, vt ignis (nam id omnino etiā foret impoſsibile) aut an per exuperantiam, vt ſanguis, conſiderare propoſitum eſt:

eſt:neque an vt ad ſymmetrũ ſui generis aut ſpeciei dicatur calidum,vt leo in animantibus, & quod florentis ætatis eſt [in quauis ſpecie] ad ætate prouectum:ſed an ad hominem ſit calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum medicamentorum vnumquodque,id verò inquirere ſtatutum eſt. Neque rurſum ad hunc,tanquam id quod ad aliquid aliud comparatur,ſed ſi facultate,hoc eſt,ſi admotum ipſi,eam partem quam tetigerit reddat aut calidiorem, aut frigidiorem,aut humidiorem,aut ſicciorem.Itaque in experientia & iudicandi & dignoſcendi conſiſtet ratio. Licet medicorum pleriquc,experientia poſthabita,an rubra ſit roſa,an benè olens,conſiderant, negligentes vbi caput ipſis exæſtuat, coronis ex roſa contextis, capitique impoſitis, aut ſucco eius, aut oleo roſacco, ſic vel ipſa experientia id quod res eſt diſcere. Nam ſi excalfiant, magis etiam calida fuerit: ſin refrigerentur, frigida [a] quod perinde eſt atque refrigerandæ humanæ naturæ facultate poſſere.Nam id perpetuò memoriâ tenere oportet,quod rametſi ſexcenties dicere non grauatus ſim,tamen multi ne ſic quidem id capiunt:atque ignoſcendum ſanè illis eſt,vt quos ſophiſtæ prolixis ſuis nugis peruerterunt. Et profectò experientiæ quidem ratio tam facilis eſt,cùm in roſis, tũ in

[Non habetur in vet. verſione.

[a] *Antiq. verſio et ſermo quidē non ſter quod roſa eſt quod frigida, eſt æqualis ſermoni noſtro quod roſa infrigidat naturam hominis.*

in cæteris medicamentis omnibus. Nam roſis aut coronari liceat, aut eis contritis hominis æſtuantis os ventriculi illinere, aut ſuccũ earum expreſſum ebibere, aut oleo aquæúe miſtis aliquam corporis partem confricare. [Sed quid hæc multis commemoro] cum nonnulli miſtum opobalſamo roſarum ſuccum ſub Canis ardoribus refrigerij cauſa corporibus inungant, experientia videlicet ipſa docti, abundè refrigerare? At Herodotus medicus præ eximia videlicet ſapiẽtia, ne miſtum quidem aceto roſaceũ, quod propriè oxyrhodinon vocãt, refrigerare nos conceſſerit. Poſteà memor illo ſe vti in principijs morborum phreniticorum, nec ignorans quantam ſibi contradicentiũ turbã inde cieret (quippe omnibus propè medicis cõfeſſum eſt, adeo vt vel Theſſali ſequaces, hominis[a] impudentiſsimi, negare nõ audeant, repellendum refrigerandúmque in principijs eſſe potius quàm calfaciendum aut laxandum) non refrigerare ipſum inquit, ſed adſtringere. Atqui difficile ſanè illi neutiquam fuiſſet, ſi quando æſtu nimio affligebatur (nam & homo erat, opinor, eiſdem obnoxius paſsionibus quibus & nos) caput oxyrhodino perfundere, ſicque experiẽtiâ medicamẽti effectũ cognoſcere. Imo facilius puto fuerat refrigeratum eo vti, caput perfundendo,

[Καὶ δεῖ τι λέγω τέως, quáquá quid hiſce dico.

a ἀναιδεστάτου, ſtupidiſſ.

dendo,auribusque inſtillãdo,ac naribus infundendo, totamque adeo frontem perfricando,quemadmodũ amaricino,irino, cæteriſque eius generis vnguẽtis calidis vti aſſueuimus:cùm non mediocriter quidem ſecundum cũ calfaciat oxyrhodinon, ex duobus calidiſsimis ſcilicet confectum medicamentis.Cæterum ſi Herodotus eo vti auſus non eſt,æquum arbitror,vt qui nunc viuunt, eius in ſeſe medicamenti periculum faciant, vbi aut algent,aut æſtu laborant,velut nos ſæpe in nobiſmetipſis experti ſumus: aliorumque complurium æſtuantium caput perfudimus. Præſtat enim ipſos prius in ſeſe quæ proferunt expertos,ita denique ea nobis conſulere,ac literis poſteritati prodere.

De roſis, & quod ex eis conficitur, roſaceo, tum chamæmelo,& lini ſemine.

CAPVT X.

VERVM enimuerò tametſi contradicere nemini ſtatueram,tamẽ neſcio quo pacto huc illorum me impudentia adegerit. Rurſum itaque redeo ad id quod ab initio propoſueram, nempe experientiâ iudicandas medicamentorum potentias:idque tum in ijs qui inculpata ſanitate fruuntur illis vtendo,tum in is,qui quoad fieri licet,quàm maximè ſimplicibus tenentur ægritudinibus,aut calidis,aut frigidis,aut humidis, aut

ſiccis.

ſiccis. Ita enim ſi iudicaueris, oleum neque calidum, neque frigidum, vt ad hominem temperatum inuenies: roſaceum verò aliquatenus iam eo frigidius: non autem vehementer frigidum: verùm vt ego nominare conſueui, in primo [a] ordine ſeu limite refrigerantium. Nam vt aqua, verbi cauſa, alia ad vnguem temperata eſt, alia aut calidior aut frigidior, non adeò tamen vt poſſis extremè frigidam aut calidã dicere: ita in medicamentis quoque oleum quidem ex media exiſtit temperie: at roſarum ſuccus ex frigidiore quidem, ſed non ita multo: verùm caloris eſt, vt diximus, tepidi. Eiuſdem cum illo ordinis eſt, quod ad calorem tepidum attinet, linoſpermon quod vocant: verùm eſſentiæ ſuæ craſsitudine non paruo diſcrimine ab illius natura recedit, cùm roſarum ſuccus exquiſitè tenuis ſit eſſentiæ: cui rei indicio eſt, quod celerrimè areſcat, nec quicquã obtineat viſcoſitatis, tum cæterorum vnguentorum odores exoluat [b] ac obſcuret. Neque enim alia re efficere id videtur, quàm quòd odoratus meatus opplere præoccupet. Nam cum tranſire ac penetrare illa cunctantur, antè ipſe præoccupat, atque illos implet. *Chamæmelum.* Eſt & chamæmelum tenuitate quidem roſæ perſimile, calore verò ad olei vires magis accedens [c] homini tũ familiares, tum tẽperatas. Qua-

[a] ἀποςάσεως τε καὶ τάξεως, *receſſu & ordine.*

[b] *Græ.* τῷ ἐκλύειν, *exoluat.*

[c] τοῖς ζώοις

Quapropter laſsitudini, vt ſi quid aliud, cũ primis confert, doloresque ſedat mitigátve: preterea tẽſa remittit & laxat: quæque mediocriter dura ſunt emollit, quęque cõſtipata rarefacit. Ad hęc febres quę citra viſceris alicuius inflammationẽ infeſtant, diſſoluit: ac pręſertim quæ ex humoribus bilioſis, aut cutis denſitate proueniunt. Qua de re & ab Aegyptiorũ ſapientiſſimis ſoli conſecratum eſt, febriúmque omnium[a] vnicũ putatur remedium. Verum hac quidem in re à veritate aberrant. Solas enim quas dixi febres ſanare poteſt, eaſque percoctas: licet ſanè pulchrè etiam reliquas omnes adiuuet, quæ melãcholicæ ſunt aut pituitoſæ, aut ex viſceris inflãmatione prognatæ. Nam & harum remediũ chamæmelum eſt vel ſtrenuiſſimum, vbi concoctis adhibetur ſcilicet: quapropter & hypochondrijs, vt ſi quid aliud, gratum exiſtit. Quin & tale quoq; eſſe lini ſemen vetus ſermo prędicat. Nã & ipſum quoq; reuera quæ circa hypochondria ſunt viſceribus gratum eſt, minus tamen chamæmelo: quippè cùm & minus calidum ſit, vt eſt dictum, & præterea eſſentiæ craſſæ. Verùm roſa illis nequaquã his in rebus propinqua eſt: tametſi quod ad caloris tepiditatẽ & eſſentiæ tenuitatem attinet, per quàm ſanè & ipſa inflãmationibus in hypochõdrijs cõſiſtentibus vtilis eſſe

[a] *Vnicũ, Gra. nuſ quã habetur.*

poſsit, niſi adſtrictio (quæ vnà quoque illi ineſt) multifariam læderet, quæ maximè ijs obeſt, in quibus chamæmelum præcellit: nempe condenſata corpora rarefaciens: indurata molliens, tenſa relaxans. Nam ijs omnibus inimica adſtrictio eſt. Attamen ad aſcenſus augmentaque inflammationum, ac potiſsimum[a] earum quæ in exterioribus membris extant, chamæmelo roſaceũ præfertur: quippe cùm hæ tepida caliditate cum leui adſtrictione indigeant. In principio enim quæ refrigerant atque adſtringunt: per incrementa verò tepida, & mediocriter conſtringentia: at in vigore ſtatúve inflammationum quæcunque tum moderatè calfacere[b] laxareque: [per declinationes, quæ tum calfacere, tum valenter diſcutere valent] magis competũt. Ac de iſtis omnibus fuſius in libris. De medendi methodo tractabimus. Nunc ad propoſitum conuertor.

Quòd pro diuerſis corporum affectibus aliàs aliter agere ſunt nata, tum quæ mediæ temperaturæ medicamenta ſunt, tùm quæ paulum in alterutram partem declinant.

CAPVT XI.

Etenim quæ mediæ ſunt temperaturæ, & quæ vtràuis in partem leuiter declinant medicamenta, interim calfacere videbuntur,

[a] Hæc paraphraſticos. Græ. autem τῶν προχείρων, earumque in promptu ſunt.

[b] Græ. ἰσχυρῶς διαφορεῖν.

[Deſunt hæc in Græ.

debuntur, rurſumque refrigerare: interim verò neque excalfacere, neque refrigerare, ſed ſicuti corpora acceperunt, ita ea ſeruare. Nec id illis ab re accidit. Siquidem aqua tepida & vrina in balneis quidem frigidæ, algentibus verò calidæ apparent. Cum ergo ex eo quòd affecta corpora varijs ſubinde modis diſponantur, ipſum quod afficit, variè quoque agere contingat: liquet ex hoc, non roſam, non oleum, non chamæmelum, non lini ſemen, ſed neque anethum, neque farinam aut fœnigræci, aut triticeam, neque alia ſexcenta, quæ partim adamuſsim mediam temperiem ſortiuntur, partim paulũ ab ea recedunt, eandem vbique editura eſſe actionem: quando nec ſani eandem omnes temperaturam obtinemus, nec eiſdem morbis affligimur ægroti. Iam roſaceum mediam inter oleum & roſarum ſuccum temperiẽ poſsidens, (illo enim minus eſt calidum, hoc autem magis) refrigerat quidem exuſtos, idque caliditatis ſuæ tepore: algentes verò paulum etiam calfacit, quòd videlicet is quoque effectus caloris ſit tepidi: quemadmodum balneæ rigentes quidem excalfaciũt, æſtuantes verò frigefaciũt.

Quòd ex æquo & quod curatur, & quod curat, à medio diſsidere debeat, idq; vtroque in contraria recedente. CAP. XII.

Quo

QVocircà ſi aut refrigerantibus medicamentis,aut excalfacientibus téſaceum indideris,ſicut non magnopere obfueris,ita nec admodum profueris. Nã caliditas tepida nec eſt ſufficiens quæ refrigerata ſunt lædere,nec eadem curare potẽs. Etenim quicquid curari debet,tanquã quod ab immoderatione ſeu ametria ad cõmoderationem ſeu ſymmetriam reducitur,non id quod bene tẽperatum ſit requirit, verùm id quod contrariam habeat intẽperaturã.Siquidem ſi aquã frigidam tẽperatam efficere ſtudes,temperatam ei miſceri non oportet(ſic enim tepidum euadet,quod ex vtriſque commiſtum erit)ſed feruens petenda eſt,eaq; frigidæ miſcenda.Hactenuſque moderata calidior eſſe debet ea qua frigidã temperare voles,quatenus videlicet & frigida ipſa ſymmetram frigiditate exuperat.Nam ſicut quæ leuiter tantum ſymmetra frigidior eſt , ab ea quæ multò eſt calidior,mediam nõ recipiet temperiem: ſic nec quæ longè frigidior ab ea quæ paulo calidior.Verùm ſi quod curationem poſtulat,multò eſt frigidius , neceſſe eſt,quod ipſum curabit,multò quoque calidius exiſtat:Sin paulò frigidius,paulò etiam quod curabit,calidius erit.Vt autẽ vno verbo exprimã,tanto abeſſe à medio quod medebitur,quantò ipſum cui medela [a] adhibetur,

[a] Θεραπευόμενον, *cui medela adhibebitur.*

tur,oportet:nimirũ cum in cõtrariũ vtriuſq; vergat exceſſus.Nam quod eãdẽ in partem cum corpore curãdo,idque æquo temperamẽto receſsit,id quidem idoneũ nõ eſt quod alterationem vllam inuehat:quare affectum neque lædet,neque iuuabit.[Quod autẽ minus aut plus receſsit,alterabit quidem omnino affectum Sed quod lõgè plus diſtat,protinus etiam nocebit.]At quod minus eſt, iuuabit quidem non tamen perſanabit. Ergo ſi affectio quidẽ frigida ſit,at calor medicamenti tepidus,omnino neceſſe eſt affectũ iuuet quidem,verùm haudquaquam ad naturalem ſymmetriam reducere poterit : quare nec perſanabit. Rurſum ſi affectio quidem ſit parua,nempe vt à ſymmetrà naturæ caliditate ad tepiditatẽ quãdam declinet, ſitque medicamen frigidum , omnino refrigerari affectum,lædique à frigore neceſſe erit. Eodem quoque modo ſi calidior ſit moderata temperatura affectus,à ſimilibus ipſius medicamentis in eodem ſtatu ſeruabitur:lædetur autẽ à calidioribus.Porrò iuuabitur quidem ab ijs quæ ſe ſunt minus calida , non tamen penitus perſanabitur.Sanè & hîc quoq; rurſum homonymia in totam extenſa vitam, crebroq; nos fallens occurrit. Etenim quod mediocriter eſt[a] calidũ , id interdũ calidum appellamus,ſicut balneũ quod eſt eiuſmodi,

[*Deſunt hæc in Ald. cod. et in ger. ex vete. Græc. ad ver. trãſlata.*

[a] Κεκραμένον, *temperatũ.*

ac poculum: tum id quod ab hoc [a] multum etiam deficit: ad hæc quoque & quicquid calidius eſt. At ſi exquiſita nominum vteremur appellatione, quod ſymmetrum eſt, non calidum, ſed eucratum, hoc eſt temperatum nuncuparemus. Quod autem ab huius excederet modo, ſi ad calidius quidem immoderatione ſua accederet, tum plus, tum minus calidum: ſin ad frigidius, plus minusque frigidum. Sic opinor in medicamentis ſi exquiſitè loqueremur, quiddam vocaremus eucratum & mediũ, velut oleũ. Si quid autẽ eo eſſet calidius calidũ, vt fœnum Græcum: ſin frigidius, frigidum, vt roſam. Cæterum huiuſmodi nominum abuſus cauſa extitit, quòd non omnia corpora ab id genus medicamentis refrigerentur, quale eſt videlicet roſaceum. Nam cũ alia peræquè illi frigida ſint, alia etiam frigidiora: illa quidem prorſum ne alterat quidem, hæc verò etiam calfacit? ſaneque abſurdum videri poſsit, ſi cum quid excalfacere fateamur, tamen frigidum vocitemus: ac ſi quis aquam putealem, quæ hyeme manibus refrigeratis tepida videtur frigidam appellitet. His ergo occaſionibus perturbatus confuſusque nominum, vſus rerũ quoque vnà confudit notitiam. Similiter verò & de ſicco & humido, confuſis ipſorum nominibus, rerũ quoque notitia confuſa eſt. Ac tametſi exile videatur

[a] ἢ πολλῷ, non multũ.

videatur nominum ſignificata probè diſtinguere, attamen maximũ habere momentum & facultatem ad rerum cognitionem deprehenditur. Sed de humido & ſicco paulò pòſt dicetur, vbi videlicet omnem de calido & frigido ſermonem perfecerimus. Nam non multum etiam reliquum eſſe videtur, [a] vbi videlicet iam ſemel apparuit, nihil miri eſſe, ab eodem medicamento corpora diuerſa alia quidem excalfieri, alia verò refrigerari, alia autẽ neutrũ omnino perpeti. Etenim in eo quod ad aliquid, facillimum eſt ad particularia accedentem dicere, quòd eiuſmodi corpori admotum roſaceum, in qua ipſum temperie natum eſt, in ea ſeruare poteſt: alteri verò illiuſmodi applicatum, excalfacere, alij autem refrigerare At in vniuerſum de facultate eius pronunciare, id verò difficile eſt [b] abſque vt nomina diſtinguas, atq; de ijs conuenias. Fuerit autem tum diſtinctio, tum conuentio talis. Quandoquidem corpora humana tum ijs quas ab ortu nacta ſunt temperaturis, tum ijs quas ex ætate poſteà acquirunt, tum ijs quæ ex vitæ conſuetudine adueniunt, plurimum inter ſe differunt, ab eiſdem ea medicamentis variè alterentur neceſſe eſt. Quippe ſi iuuenem naturâ calidum, ex vitæ inſtituto artificium exercentem, vetulæ muliereulæ eidemq; naturâ frigidæ compares, non minus

[a] Add. Græ. τῶν ἐν αὐτῷ διοισμῶν, in eo diſtinctionũ.

[b] ἄνευ τοῦ διαστίλλειν τε καὶ συνθέσθαι περὶ τῶν ὀνομάτων.

illum excellere comperies, quàm ſi validè calfacientium medicamentorum quippiam cum refrigerantibus componas.

Quòd generales medicamentorum facultates ad mediam referentes temperiem, expendere oporteat. CAP. XIII.

MEdium ergo horum mihi quempiam intelligas, qui & naturâ protinus ab initio ſit eucratus, hoc eſt temperatus, & moribus ac conſuetudine conuenienti hanc tueatur eucraſiam: dein tres hoſce tanquam temperaturæ ſcopos animo commendes, ac circumſpicias, quod in genere calidum eſt aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum medicamentum, cuius ex ipſis temperiei reſpectu tale appellare ſit [a]optimum. Nónne ad temperatiſsimam, quæ vnica eſt, pariterque reliquarum media? an ad immoderatas & intemperatas, atque indefinitas, ac propemodum numero infinitas? Sanè mihi ne conferenda quidem diſtinctio videtur neque vlla prope conſideratione indigere, ſed homini vel paulum etiam ingenij habenti perſpicuam eſſe, corpus omnibus numeris abſolutum & decorum, ſimplexque & vnum, velut regulam quandam & ſcopum propoſitum, [b] ad ac ipſum alia omnia dirigẽda eſſe. Eſto ergo nobis corpus hoc medicamentorũ facultatis regula:

[a] βέλτιον *melius.*

[b] ἀπευθύνειν οὕτω κρίνειν ἢ τ'ἄλλα πρὸς τὸ *dirigenda, ſicq; iudicanda ad ipſum alia omnia eſſe.*

gula: quodque ſimilem illius temperici caliditatem accendit, vocetur temperatũ, etiamſi vel maximè excalfacere ſenem refrigeratum videatur. Quod verò calfacit aut refrigerat corpus eiuſmodi, [a] illud quidem calidũ, hoc verò vocetur frigidum. Eſto autem, quò hæc dilucidius tradantur, ipſorum exceſſuum ordo, ad frigidum quidem primus, cuius eſſe dicas roſaceum: [b] ſecundus, cuius ſit ipſa roſa: poſt hunc tertius & quartus, quoad ſermone ad frigidiſsima pertigerimus, nempe cicutam, ſuccum papaueris, mandragoram, hyoſcyamum. Rurſum ad calidum, anethum quidem, & fœnum græcum, prima. Secunda verò deinceps, quæcunque videatur ſecunda, tertiaque & quarta, donec ad exurentia peruentum ſit. Ad eundem modum in medicamentis humectantibus [c] ac ſiccantibus rurſus à ſymmetro exorſi, ordines deinceps ad ſumma vſque conſtituamus. Nam huius notitiæ ad medendi methodum non paruus eſt vſus, ſi verum dicere oportet: imò niſi quis hoc pacto definiat, officiet magis legentibus quàm proderit. Siquidem medici multi, qui nunc quidem ſimplicium medicamentorum vires exponunt, præter alia multa quę delinquunt, hoc maximè noxiũ eſt cernere, nempe quòd in calidis, verbi gratia, anethum, & fœnum græcum, & miſy, & calcem, indiffe-

[a] ὃ μὲν θερμαῖνον, θερμόν: ὃ δὲ ψύχον, ψυχρόν.

[b] *al. & ipſa roſa: ſecundus, roſæ ſuccus.*

[c] *Deſideratur in Ald. cod.* καὶ ξηραινόντων, *& ſiccãtib.*

renter numerent:in frigidis roſaceum,mandragoram,& cicutam:tanquam ſcilicet propinquum ſit aut calci fœnum græcum, aut cicutæ roſaceum,ac non multis mediantium medicamentorum ordinibus diſiuncta. Verùm nos pro viribus rem [a] tam immenſam tamq; operoſam in ordinem redigere tentemus,exponamuſque quæ viribus propinqua ſunt,quæque longè diſsita.Atque id quidem efficiamus,non probabiles ſermones,ſed certam ac definitam experientiam pro iudice ſumentes: velut & id quoque ſuperius ſæpenumero admonuimus. Enimuerò eiuſmodi iudicium vt tutiſsimum quidem erit,ita prolixum quoque, ac plenum laboris, dum propoſiti finem per hanc conſequamur. Eos tamen qui hæc relegere volent,hoc vnicum ac ſolum efformare atque artificioſos reddere poterit,ac velut oculum quo veritatem agnoſcant,præbere. Ergo quæ adhuc reliqua ſunt ad totam velut elementarem conſtitutionem, poſtquam ea hoc libro confecerimus, in quarto de ſaporum viribus diſſeremus: quandoquidem & hoc quoq; ita viſum amicis eſt: in quinto autem de omnibus in genere ſimplicium medicaminum ſecundis quidem ac compoſitis facultatibus:atque ita ad particularia: in ijs qui dehinc ſequentur [b] libris tranſibimus.

[a] οὕτω μέγα, τὰ magnā.

[b] ὑπομνήμασι.

Quòd

Quòd quæ ſenſu ſimplicia videntur medicamina, perſæpe compoſitas obtineant vires, imò verò etiam nonnunquam contrarias.

CAPVT XIIII.

RElíquum autem eſt id cuius ſubinde iam antè [a] neceſſariò mentionem quidem fecimus, verùm abſolutè nondum expoſuimus. Eſt autem iſtud, nempe omnia propemodum medicamenta, licet ſenſu ſimplicia appareant, naturâ tamen eſſe compoſita: quin & ſubinde quoq; [b] diuerſiſsimas in ſeſe continere facultates, nempe excernendi & ſiſtendi, incraſſandi & extenuãdi, rarefaciendi & condenſandi, illinendi atque abſtergendi, [c] tendendi & laxandi, cæteraſque oppoſitiones vniuerſas, vt in ſequenti hunc libro oſtendimus. At mirum hoc videri minimè debet in id genus facultatibus, cùm vni & eidem medicamẽto vim calfaciendi & refrigerandi ineſſe appareat, aut exiccandi & humectandi, aut tenuium partium & craſſarum. Quippe niſi primæ efficaciſsimæque virtutes hoc pacto complicarentur, haud ſanè quę ex illis ſequuntur, ſimiliter complicatę forent. Quin ſi nos ipſi [d] rhu ſiccũ, verbi gratia, melli commiſceamus, quod ex ambobus miſtis confectum eſt, non modò adſtringendi, ſed etiam abſtergendi poſsidere facultatem concededemus: nec cohibendi ſolùm ventris, ſed & eua-

[a] *Cap. 24 li. 1. in fi.*
[b] ἐναντιώτατας, *maxime contrarias.*
[c] *al. contrahẽdi.*
[d] ῥοῦ χυλὸν, *rhu ſuccum.*

euacuandi. At in lacte duas contineri facultates nempe excernendi, ac ventrem ſiſtendi, haud itidem cõcedimus, tametſi id perfacilè in ſerum ac caſeum ſegregetur, confeſſumq; ſit omnibus, illud quidem ventrem ſubducere, hunc eundem cohibere.

Quòd & braſsica duas, easq; contrarias, in ſeſe facultates obtineat. CAP. XV.

[Deſunt hæc in Ald. cod.

ὅτι δὲ ἡ κράμβη διττὰς καὶ ἐναντίας ἴσχει δυνάμεις ἐν αὐτῇ.

QVOD verò & braſsica duas, easque cõtrarias, in ſeſe facultates obtineat,] neque id quidem etiam facilè concedimus. Nam ſi ſuccum eius expreſſum aut ſolum, aut cum melle hauſerimus, expurgare ipſum cernimus: attamen quoniam quod reliquum eſt, edere nequeamus, adſtrictorium eſſe diffidimus. ſed ſi totam ipſam cõcoquas, primamq́ue eius aquam, in quam ſuccum depoſuit, effundas: iterumque eam alteri aquæ puræ inijcias rurſumque concocta [a] eximas, ſuccum quidem purgare offendes, braſsicam verò ipſam ventrem adſtringere: multoque magis ſi non bis duntaxat, ſed ter aut quater aquam effuderis. Nam quantò exquiſitius in aquam ſuccum ſuum depoſuerit, tantò & illi quidem maiorem purgandi vim adijciet, & reliquam ſui ſubſtantiam, quæ velut holeris ipſius caro eſt, reſtringentem efficiet. [b] Eadẽ eſt ratio in beta, atq; adeò in omnibus fermè alijs

[a] ἀποχεῖν καὶ τοῦτο effundas et ipſam.

[b] ὁμοίως δὲ καὶ τῶν τευτλῶν ἔχει.

alijs quibus ſapor aut acris, aut nitroſus,aut ſalſus ineſt. Quippe & lenticula ipſa,tametſi ſatis magnam adſtringendi potentiam guſtu refert,tamen eiuſmodi quid ſortita eſt.Nam & huius decoctũ,ventris ſoluendi vim obtinet.Verùm hic ſuccus etiã ſi deguſtes,perſpicuam miſturam repreſentat,tanquã ſi nitroſo auſterum quid commiſceas.Sed & conchularum maris, cæterorumque ferè oſtreorum ſuccus planè tum ſalſus eſt,tum ventrem ſoluendi vim obtinet:quamuis eorum caro ventrem reprimat.Verùm quod dico deprehendes, ſi ea quoque quomodo braſsicam cenſuimus,præparare non graueris.Nam & gallorum veterum ius ventrem ducit:tametſi caro eundem ſiſtere poteſt.In æris autem ſquama ſicut duplex qualitas,ita gemina quoque facultas ineſt:nam & adſtringit & mordicat: quare adſtrictione quidem ſiccatas vlceratarum carnium cicatrice obduxit, mordicatione verò præhumidas colliquat. Quòd ſi intrò in corpus ſumatur,purgat quidem ventrem,verùm non cohibet. Vincitur enim ea adſtringendi facultas ab acri purgatoriaque tanquam ſi rhu ſuccum ſcamoneæ commiſceas. Nam quod ex ambobus miſtum erit, ſoluet ventrem, haud ſiſtet, licet guſtu auſteritas exuperet. Sic autem non pauca purgantium medicamentorum cum carne mali

cydonij exhibita,guſtu quidem fallunt, at effectu ſolo quid valeant commonſtrant. Dantur verò quædam cum palmulæ carne, alia autẽ cum myrtis,alia cum maſtiche chia, aut alio quopiam corũ quæ tum grata ſunt ſtomacho, tũ adſtringunt, quò ſcilicet guſtũ fallant, ſimulq; ſtomachum minus euertant. Verùm tametſi ea quæ guſtu percipitur qualitate, expurgantia ab adſtringentibus vincantur, alia, tamen facultate ipſa vincunt: perſæpe enim lingua à materiæ victa eſt copia : cæterum actio pro facultatis viribus ac robore perficitur.Itaque cum ſubſtantia exigua quidem, ſed validis prædita viribus,miſta alteri ſubſtantiæ plurimæ,eidemque imbecille,in corpus intrò peruenit guſtum quidem fallit, attamen effectum quàm illa efficaciorem exhibet. Sanè permultos huius rei admiratio detinet, remque rationis expertem abſurdamq; exiſtimant,ſi corpus quodpiam adſtringens purgare queat, velut aloë & æris ſquama, atque æs vſtum.nam contrarium potius oportebat, aiunt, nempe ventrem reprimere, haudquaquam ciere. Cæterum quod malum, verbi cauſa, cui indita eſt ſquamonea,adſtringens purgat, nemo miratur: tametſi hinc orſis facilius erat opinor, & in aloë miſtam ineſſe facultatem colligere.Ac ſi quod ex ea purgat, ab eo quod non

purgat

purgat, ſegregari poſſet,[a] non etiam admiratione afficeret:quanquam id ſanè quodam modo præſtari queat. Nam ſi aloë accuratè lauetur, aut debiliter, aut planè nihil vētrem ſubducit. Idem vſu venit æris ſquamæ, ærisq; vſto:quippe quæ nos diligenter elota obſcuram modò purgandi vim retinuiſſe ſumus experti. Quinimò ipſius quoq; qualitatis medicaminoſus ſapor primo ſtatim guſtu facultatis miſtionem demonſtrat. Nam ſi vnica ſemper qualitas vnicuique guſtu adſtringentium medicaminum ineſſet, haud ſanè inter ipſa alia eſui apta, alia medicaminoſa forent, ſed tantum in plus ac minus adſtringendo differrent. At non ita ſe res habet. Nam hæc quidem, adſtrictio mitis ac ſuauis apparet, alia moleſta ingrataq;, & medicamentoſa. velut piri quidē, mali, & mali punici, ſuauis: ſquamę verò æris & aloës, ingrata atque medicamētoſa:tametſi malo cydoneo æris ſquama minus adſtringat. quamobrem nec adſtrictionis vehementia eam qualitatis abſurditatem inuehit:ſimiliter verò & alia eorum quę eſui ſunt, aloë, æris ſquama, & ipſo etiam ęre vſto plus adſtringunt. Atque in hiſce vtique ſubſtantiæ miſtura clarè perſpicitur. At in alijs etiam ſi non appareat, tamē eam ratione colligere oportet, ac non putare aliud in aloë adſtrictionem moliri. aliud in malo. Vnum enim

a ὥσπερ ἐπὶ γάλακτος ἐργαζόμεθα καὶ κράμβης καὶ ἑτέρων τε παμπόλλων *vt in lacte facimus & braßica aliÿſque multis.*

enim in omnibus efficere pro ſua natura non adſtrictionem modò, ſed & aliarum qualitatum vnamquanque rationi conſentaneum eſt. Cæterum quia nullum omnino ab alijs qualitatibus[a] ſyncerum reperitur, idcirco diuerſi effectus ab alijs atque alijs adſtringentium[b] edi conſpiciuntur. Nam alius eſt effectus meſpili, alius ſquamę ęris, alius aloës, alius mororum, exempli gratia, aut gallæ, aut corticis mali granati, aut aluminis, aut rhu: præſtitiſſetque forſitan, qui de adſtringentium medicaminum[c] viribus pronunciare ſunt auſi, in genere de ipſa potius adſtrictione, quàm de adſtringentibus dixiſſe. Nam quod adſtringit, nō adſtringit modò, ſed & præter adſtrictionem acre eſt, aut pingue, aut dulce, aut amarum, aut ſalſum, aut acidum. At adſtrictio vnum id ſolum perpetuò eſt quod eſt, vti & ſalſitas, & dulcor, & aliarum qualitatum vnaquęq; hbet. Quod ſi vt adſtrictio,[d] ita adſtringens vnum eſſet, ſanè vnum quoque perenniter eius eſſet opus: Verùm cum præter adſtrictionem inſuper alias qualitates recipiat non paucas, ſemper quidem omnibus illis aget, ſed euidentius aliâs per aliam, nempe vincentē: idq; vt ad corporis ſcilicet cui admotū eſt, affectionem: quippe cum & lac, & lens, & braſsica horum interim citare aluum, illorum verò ſiſtere cernantur.

a ἄμικτον

b Græ. tātum εἴσιν ſunt.

c τῆς ἐνεργείας effectib.

d Deeſt μίαννα.

nantur. Et cauſam quidem quamobrem non perpetuò euidenter agat in corpore vnoquoque vnica duntaxat qualitas, viſque medicamenti, eam quidem iam mox in ſequenti ſermone ediſſeram: Impræſentiarum verò id quod res habet cõmemorare propoſui, tantum ne quis pleriſque medicamentis contrarias tum qualitates, tum facultates ineſſe diffidat. Sed & ipſum illud multam conſiderationem, & diſtinctiones non paucas requirit, tametſi omnibus perfacile videatur, contrarias inuicem & qualitates & facultates inuenire. Ergo citra cõtrouerſiam omnes propemodum adſtringens contrarium ei quod purgat, eſſe ſtatuunt. Verùm neque vllo modo huic contrarium eſt: quod nos procedente ſermone declarabimus. At in præſentia ex ſuperabundanti illud quoque monſtrabimus, etiam ſi ea quis eſſe contraria ponat, nihil inde ſequi abſurdum: cùm fieri poſsit, vt in vnam ſubſtantiam conueniant, vel maximè contrariæ tum qualitates, tum facultates: quippe cùm ſuprà oſtenderimus, in ſuccis aliud eſſe quod grauiſsimum eſt, aliud quod leuiſsimum, aliud tertium toti ſucco permiſtum. Nec miri quicquam eſt, ſi & in roſæ ſucco aliud quidem eſt grauiſſimum, amurcæ & fæci proportionale: aliud leuiſsimum, & ipſum proportione

reſpon-

respondens flori in quoque ſucco ſupernatanti:aliud tertium,quale eſt quod in muſto feruet:ad hæc quartum,ipſum videlicet puriſsimum ac ſynceriſsimum, cuius hæc tria excrementa exiſtunt. Euenit autem alios quidem vniuerſos ſuccos aut aceſcere, aut corruptos putreſcere:ſola verò oleum,mel,& vinum,in longum temporis ſpaciū perdurant. Itaque neque per ebullitionem, neq; per ſecretionem horum ſuccorum has excrementorū ſpecies inuenire perſpicuò licet:verùm protinus ab initio coctione quadam illis eſt opus, aut ſaltem alicuius alterius perdurātis ſucci miſtura. Nam ſic roſæ ſuccum melle miſcentes,aut oleo incoquentes,aut totas roſas ei immergentes,reponimus. Cæterum q; & in his quoque probabile ſit quatuor illa ineſſe genera, proprium ipſius ſucci videlicet,& tria excrementa,intellectu clarum eſt, ac potiſsimum quia qualitas earum non ſimplex eſt,imò adſtrictionem quoque quandā obtinere; roſam ſi dentibus mandere ipſam voles,videtur. Habet autem & dulcedinem, & amaritudinem,quaſique mordicationem quandam leuem. Verùm ſatis erat, etiam ſi horum nihil guſtantibus deprehendi poſſet, tamen ex eo quòd non extremè adſtringat, aliorum quoq; ſaporū miſturam intelligere. Etenim ſi ſolus ſit auſterus, ſummus itidem fuerit.

fuerit.At ſi non ſummus, ſequitur q; neque etiam ſolus.Quam enim propoſui adſtrictionis generationem,eam ſi ſolam citra alias in eſſe cogites, ſumma hæc ſit neceſſe eſt: quo modo ſi ſola corpori cuipiam caliditas ſumme ineſſet,id ignis vtique foret. Nam cõtrariorum miſturæ ſummitates ipſas frangunt.

Quam ob rem lingua tangentibus ipſam diſſimilaribus corporibus,ac per diuerſas eius partes ſimul agentibus,non quam in omnes illa partes inferunt,percipit affectionem,ſed ea ex parte primò affecta in totam ipſius diffunditur ſubſtantiam. CAP. XVI.

ATque in ſimilaribus quidem [a] partibus calor,frigiditas,ſiccitas,humiditas particulares omnes differentias efficiunt: in diſsimilaribus verò,acrimoniæ, aciditates, auſteritates,acerbitates, dulcedines, amaritates,ſalſitates, aquoſitates, & vnctuoſitates. Itaque vnaquæque ſimilarium in ipſis partium non multas,ſed vnam qualitatem obtinet:quod verò totum eſt diſsimilare, complures.Nam ſi mille, exempli gratia, hoc in cyato huius ſucci corpora contineantur diſſimilaria,fieri poteſt vt centum adſtringant ſexaginta mordicent, ſexcenta ſint dulcia, ducenta amara,quadraginta ſalſa,ſicque mutua miſtione temperata hæc omnia ſint, vt par-

[a] *σώμασι, corporib.*

partem nullam ſenſibilem accipere ſit quantumuis paruam,quæ nõ ſit omniũ particeps: vt in linguæ contractu omnes quidem agãt [a] diuerſa tamen vnaquæq; eius parte,nempe cui ipſam appropinquare contigerit: ipſa verò affectio,ex eo quod primò affectũ eſt, in totam eam diffundatur:veluti ſi in frigore ingenti digitum vnum in aquam gelidam [b] repente immittas,tota interim manu horrebis,ſæpenumero verò & corpore toto.Nã velox eſt ex eo quod primò affectum eſt in corporibus ſenſilibus,in totum animal diffuſio,vt videlicet cum calfacto vnà concaleſcat: refrigerato, ſimul refrigeſcat : ſiccato, pariter ſicceſcat:humectato,cohumeſcat:atque adeò frequenter etiam contraria vno tempore perpetiatur. Quò autem id facilius quod dicitur intelligas,alteri etiam exemplo adhibere animum præſtiterit.Vidiſti opinor quandoque coniecto in aquam quietam lapide,ex hoc quidem moueri aquam incipientem,in orbem autem motum extendentem, tanquam centrum ſit id quod percuſsit. Cùm ergo vno tempore in diuerſas placidæ tranquillæque aquæ partes duo lapides coniecti duos effecerint circulos,qui per ſeſe inuicem ferantur, contrarios conſpicies in quauis aquæ particula motus. Quæ res viris etiam naturæ ſtudioſis dubitationem non paruam attulit,

[a] κατὰ δὲ διάφορον ἑκάστου αὐτοῦ μόριον.

[b] ἀθρόως

attulit, num aliȩ partes ab vtroque motuum, an eędem ab vtroque mouerentur. Nam quòd circulus circulum non ſiſtat, nec vltrà prorſumque ferri prohibeat, id manifeſtiſsimè cernitur. Idipſum item fieri mihi intellige, cum eodem tempore pedes quidem in frigidam, manus verò in calidam indideris. In totum enim corpus vtriuſque affectionis motus peruadit, contrarijque inuicē occurrunt. referatque forſan nihil, etiamſi contraria nō incedant ſemita, ſed vnus ab vno, alter ab altero pede proficiſcatur: tunc enim nec nihil pati totum corpus, nec ab altero duntaxat pati dicere queas: nam & manifeſtò patitur, & ab ambobus patitur, incaleſcens: ſimul ac frigeſcens. Quod vtique & in febribus lepyrijs & hepialis euenire autumo,[a] extrà quàm quòd in illis non extrinſecus, ſed ex ipſo corpore caliditatis frigiditatiſque affectus exoritur. Quòd ſi quis dicta nunc aſſequi nequeat, certè ex eo quod iam dicetur, facillimè periculum facere poſsit. Etenim non longè ab ijs quæ inquirimus abeſt, ſed ipſorum linguæ affectuum quoddam exiſtit. Nam ſi parem abſinthij portionem melli exquiſitè commiſtam, linguæ imponas, γλυκύπικρον (quemadmodum poëtæ [b] cognominant) hoc eſt, ex amaro dulce, quod ex ambobus miſtum fuerit videbitur: nimirum

cùm

[a] πλὴν ὅτι ἔξωθέν γε ἐν ἐκείνοις.

[b] τὸν ἔρωτα, *amorem.*

cùm haud alio tempore mellis ſaporem lingua ſentiat, alio verò abſinthij, neque alterũ ſolum, verùm perpetuò ex vtriſque inſolentem quandam miſtionem permiſtam. Tale quid euenit cùm in vnum ſuccum coierint auſtera & nitroſa facultas, ſiue id natura miſcuerit, ſiue à medico fuerit compoſitũ. Nã eodem tempore lingua vtriuſque ſucci qualitatem percipit: ac ſi percipit, nimirum & afficitur, idque pro familiaribus illorum viribus. Neceſſeque eſt quanque aliarum corporis partium ſimiliter affici, etiamſi qualitates ipſas non ſentiat. Neque enim in patiendo aut non patiendo, ab alijs linguam differre putandum, verùm eo ꝙ ipſam nihil familiarium affectuum ob exquiſitam ſentiendi facultatem latere poſsit. Quòd ſi ad id nonnihil faciat ipſius raritas: quippe ſucci facilius in profundum [a] penetrantes, atque in molliculas partes actionem exercentes, tum validam quidem affectionem, tum verò ſenſum cius imprimunt euidentiorem: veruntamen maior vis in ſenſu accurato potius quàm in affectionis robore conſiſtit: cum affectionis robur nihilo ſecius & in exulceratis partibus fiat, ſed quia exacta ſentiẽdi vi carent, idcirco ſuccorum qualitates non percipiunt. Liceat verò cùm in illis, tum etiã ante illas, nõdum videlicet cute exulcerata, miſtam ex con-

[a] *Aptius deſcẽdentes* κατιόντες.

contrarijs facultatibus actionem ſimul, in corpore fieri colligere. Etenim ſi parti inflãmatæ ſolani ſuccum imponas, denſari eam conſtipariq; & cohiberi tranſpiratus conſpicies. Itaque ſi pluſculo idipſum tẽpore facias non rubram ſeruabis particulã, ſed aut liuidam aut atrã efficies: id quod aſsiduè in eryſipelatis à medicis pleriſque fieri videre eſt: nam & ea tempore dura atraque immodicè refrigerando efficiunt. Quòd ſi ergo non ſolanum, ſed anthemida, hoc eſt chamæmelũ parti inflammatæ impoſueris, eam prorſum contrà affici videbis: quippe quæ rara, fuſa, mollis, [a]laxaq; euadet, [cum nondũ cutis exulcerata fuerit,] multumq; in ipſa parte ſuperfluitatis quæ ſub ipſa continetur tranſpirabitur, nec liuida vnquam atráve erit, etiãſi vel plurimis deinceps diebus chamæmelo vtaris. Fundere enim hoc ac digerere per halitum poteſt, haudquaquam contrahere, condenſaréve, aut tranſpiratus prohibere. Quod ergo ſolano chamæmelum contrarium ſit facultate, illinc liquet. Quòd verò etiam ſi [utranque cõmiſceas, euidenter tamen vtriuſque vires perſpicies, ego ſanè expertus ediſſeram: quanquam te quoque malim ipſa re experiunda euentum cognoſcere, quam narrãti mihi fidem habere: id quod ſcio efficiet quiſquis veritatis amore tenetur. Oportet

[a] *Interp. videt legiſſe χαλαρὸν laxa, Ald. co. χλιαρὸν, tepida.*

[Deſunt hæc in Ald. cod.

verò vt in re iam patenti orationem ſequentem abſoluere. Si enim ſimul impoſitis ſolano & anthemide, neque ita denſa, dura, tẽſa, liuidaque reddatur, atque ſi ſolo vſus ſolano eſſes: neque adeò rara, mollis, laxa, rubensq;, ac ſi chamæmelo ſolo vſus fores, ſed dictorum vtriuſque mediam accipere affectionẽ particula conſpicitur, conſentaneũ eſt vtrũque medicamentum ſecundum ſuam operatum eſſe facultatem. Nam ſi neutrum quicquam egiſſet, ſed quieuiſſet vtrunque, quam ab initio affectionem particula habebat, eã haud dubiè ſeruaſſet, non ſecus ac ſi omninò nihil impoſitum foret. Sin autem alterum quidem eorum operatum fuiſſet, alterũ verò penitus deuictum non mediã affectionẽ, ſed extremarum alteram perpeſſa particula eſſet. At ſi vtrumque egit, eaque contraria facultatibus fuere, cõtraria vtique eodem tempore corpus perpeſſum eſt: Nec enim [a] partitis inter ſe agendi vicibus operabantur, tanquam ſi vtriſque exempli cauſa totum diem impoſitis, ſex horis prioribus medicamẽtorum alterum, reliquis verò ſex alterum ſuo viciſſim munere fungeretur: nugax enim hęc eſt hypotheſis, nec ſolum demonſtratione, ſed probabilitate quoque omni deſtituta. Quanquam profectò nec ita quidẽ fundi contrahiq; ſubiectã contingit ſubſtantiã, velut

[a] μερισάμενά γε τοὺς χρόνους, *ineptè aliàs partitis viribus.*

velut in ijs qui in balneis lauãtur, poſteaque ingrediuntur frigidam, ſed potius ita vt ſi lauanti frigidam aquam adſpergas. Sic enim non diuerſis temporibus, ſed eodem contraria perpetietur. Igitur quemadmodum in medicamentis compoſitis mirum non eſt, ſi cõtrarij ſimul affectus corporibus infligantur: ita neque in ſimplicibus, cum & ipſa ſenſu quidem omni atque cognitione ſimplicia appareãt, verùm naturâ ſint cõpoſita. Quinetiam quemadmodum in ijs quæ nos componimus ac commiſcemus, interim, ſi ita viſum eſt, plus adſtringentis ſucci indimus, interim plus dulcis, aut amari, aut ſalſi, aut acris, aut alterius cuiuſpiã contrariorũ, non nunquã verò vtroſque partibus paribus: ita quoq; naturã in arboribus, fruticibus, herbis animalibus, & in ipſa quoque terra contrarios temperare ſuccos paribus aut portionibus, aut viribus alienũ non eſt. Poteſt etiam quandoq; alterũ vincentem efficere. Itaque actiones eorum in miſturis paribus ſimiles euadent, in imparibus autẽ diuerſæ. Ne quis ergo putet, quod & ſuprà monuimus, nihil referre, adſtringentẽ ſuccum dicas, an adſtrictionẽ. Nã adſtrictio [a] vna res intelligitur, adſtringens verò corpus duplex: ſicut & calfaciẽs partim ſimplex & ſummũ vt ignis: partim per exuperantiam caloris, vt ſanguis. Sic

a ἓν ἁπλοῦν πρᾶγμα *vna ſimplex res.*

adſtringens quoq; aliud ſummum eſt,vt exēpli cauſa,alumē,& melāteria,ſiue atramentū ſutoriū,& galla & rhus:aliud quia adſtrictionis cuiuſdā eſt particeps, velut pirum, vinū, malum, roſa : nam minimum omnino eſt in roſa quod adſtringit, multis numeris eo ꝙ non eſt eiuſmodi ſuperante.Quapropter nō abs re exigni quoque adſtrictionis effectus ſunt,tanti ſcilicet,dum à relaxandi facultate quæ roſæ ineſt , corporum illiq; admotorum robur non exoluatur.Itaque mirandum non eſt, medelam eſſe eam inflammationum ac potiſsimum dum increſcunt adhuc atque augentur,pluſque etiam dum incipiunt.

Quòd roſaceum , vtpote olei roſæq; mediam ad vnguem naturam obtinens , inflammationū optimum in augmento remedium ſit.

CAPVT XVII.

ROſaceum verò (vtpote cuius natura olei roſæque in medio eſt)in inflammationum augmētis optimum eſt remediū. At oleum ipſum commodum eſt vbi inflammationes maximè vigent:id quod experimēta docent:cauſam autem nos in tractationibus De medendi ratione exponemus.Porrò roſaceum vt quod in medio eorum ſimplicium ex quibus confectum eſt conſiſtit, vtique & in medio tempore vtilitatem oſtendit.Nam per initia repellere comprimereq; inſu-

influxus magis oportet:in vigore autem ita per halitum digerere, vt morſus abſit: at in incrementis repellere ſimul ac digerere. Id quod ſi quis nudũ,citraque iam dictas ratiocinationes audiat,fortaſsis fidem non habebit.Nunc autem mirer, ſi quis adeò ſit ſtupidus,vt rationi nondum acquieſcat.[a] Nam ſemel vnoq; impetu ab adſtringentibus cõtrahentibusque ſubſtantiam,ad laxantia fundẽtiaque tranſire,planè abſurdum eſt:ſicuti ſanè æquum eſt,ſi in intermedio principij ſtatusque ſpatio,dum videlicet morbi adhuc increſcunt,nec planè repellere ſicut in principijs,nec itidem digerere ſicut in vigore, ſed perinde vt morbi cõſtitutio cõditio media eſt inter contraria, ita medicinam quoq; mediã eſſe oportet,quę videlicet nõ vt in principijs adſtringat,nec vt in vigore digerat.At qui medium omne ex contrarijs miſtum eſt, ijsq; inuicem totis per tota tẽperatis,aut per exiguas particulas ſenſum effugientes[b] corũ quibus apponuntur. Porrò hoc an illo modo roſaceum miſtum eſſe velis ex contrarijs, mea quidem certè nihil refert:nam vtroque modo propoſitum demonſtrari poteſt.Satis autem certò ſcio, ſi ratiocinationes de his omnes tũ quas Theophraſtus memoriæ prodidit,tum quas nos toto hoc tractatu cõplectimur,multum animo verſaueris, te ſecundum

a Ald. καὶ γὰρ τὰς ἐνδείξεις ἐν ταῖς ἀναβάσεσι τῶν φλεγμονῶν ἀναγκαῖον ἐναντίας ὑπάρχειν, Nã & neceſſe eſt per inflãmationũ incremẽta cõtrarias eſſe indicationes.

b παρακειμένων.

dum miſtionis modum reperturum. Quin & in profundum penetrare, & corpora arentia magis quàm oleum humectare roſaceum poteſt: arbitrorque ſubinde roſaceo te præden ſas coriaceas tunicas teri vidiſſe. quoniam neque oleum, neque hydrelæum (quod ex aqua & oleo miſtis conſtat) eas probè molli re ac madefacere poſſit, quia videlicet craſſiorum ſunt partium, quàm vt penitus imbibi ac penetrare queant: roſaceo verò præter cætera quæ poteſt, paucula quædam ineſt adſtrictio, haud parum huic rei cõferẽs. Nã quæ magnopere auſtera acerbaque ſunt, primo ſtatim contactu externã ſuperficiem cõdenſantia humorem [a] ingredi imbibiq; prohibent: atque paululum quidem adſtringũt, cæterum plurimum in ſe continent eſſentiæ tum tenuis, tum tepidæ, tantum abeſt vt præ adſtrictione ingredi altius corpora admota prohibeantur, vt etiam ab ea, magis ſcilicet impellente, iuuentur. Quæ autem penitus tenuia calidaque ſunt, magis digerunt diſcutiuntque humores ex corporibus quibus admouentur, quàm alios ipſa apponant. Porrò quæ frigida ſunt & craſſioris eſſentiæ, omnino nullum introducere humorem queunt. In quibus verò humiditas ineſt tenuis pariter & tepida, hæc per eſſentiæ quidem tenuitatem & tepiditatem promptè mobilia, corporum

[a] εἴσω φέρεσθ.

porum

porum[a] quæ contingunt,meatus ſubire nihil prohibet.Quod verò non admodum calfaciunt,ex eo liquet,quòd exiſtentem in illis humiditatem non digerant.Si verò prærerquàm quòd ſint eiuſmodi,inſuper exiguam adſtrictionem poſsideant,quæ tenues particulas meatũ iam ingreſſas in profundũ propellere valeat,ipſamque extrinſecus ſuperficiem quadãtenus conſtringere ac condenſare,ea inter omnia humectantia efficaciſsimè humectant.Adſtrictionis enim natura eſt, vt meatus occludere præoccupans,vicinamque ſubſtantiam ad ſe contrahens,cõſtipanſque, ijs quæ humectare valent,impedimento exiſtat.At quæ adeò infirma eſt, vt in roſaceo, quæ ipſa vincatur potius quàm vincat, tenues calidasque roſacei particulas præuertere quidem nequit,ſed vbi illæ altius penetrauerint,in ipſam iam tum ſuperficiem externam agere incipit,pro viribus conſtipando,contrahendo, ac condenſando. Ex quo neceſſariò ſequitur, vt quæ ingredi meatus anteuerterint exigua corpuſcula,intrò propellantur,ac meatibus præcluſis foràs regredi inhibeantur.

[a] τῶν κε-νουμένων.

Quòd quæ frigiditate interimunt deleterijs, ex mutationis celeritate vti corrumpãt euenit, ac proinde alienam requirant calid[i]tatẽ, quæ velut manu in totum deducat corpus.

CAPVT XVIII.

SANE ad opera eiuſmodi non mediocriter confert in nata corporibus noſtris caliditas: quippe quæ intrò ad ſe attrahat, & comminuendo extenuet. Hinc eſt quòd & quæ naturâ frigida ſunt medicamenta, nempe quæ deleteria nuncupantur, vtputa cicuta, papauer, hyoſcyami ſemen, Mandragora, & quæ eius ſunt generis, citius magiſque in calidis naturis vim ſuam exerant, cuius & tu, tametſi vnum ex ambiguorum difficiliumq; problematum numero habitum id fuerit, haud difficulter, modò non ſegniter ijs quæ dicimus aduerteris animum, ſolutionem inueneris. Etenim cum ſit impoſsibile vt talia interficiant, niſi prius cor ipſum refrigerent, ſanè intrò comminuta extenuataque ingrediãtur neceſſe eſt. Id quod ex ſua natura præſtare nequeunt. Quippe quæ craſſarum ſunt partium, nec facilè moueri poſſunt, nec vt minutim concidantur, prorſumque ferantur, ex ſua natura obtinent: verum adſcititiã caliditatem requirunt, quæ in minuta ſecet, extenuet, atque comminuat, quæque velut manu ducat, atque in ſubtiles partiũ omniũ meatus deducat. Itaque ſi quando ea abſit, cunctantur tardantque in maioribus meatibus hærentia, & venis atque arterijs velut innatantia, ac temporis ſpacio interim per

longos

longos errores ac multas iactationes ab humoribus qui in eis ſunt viciſsim nonnihil perpetiuntur. Oſtenſum eſt enim iam ſæpenumero, in ſeſe mutuò qualitates omnes quadamtenus agere. Nã & lapis ab aſsiduo aquæ ſtillicidio excauatur, gladiusque ceram ſecando hebetatur. Monſtratum etiam eſt, actiones animantium à ſolidis ipſorum corporibus perfici: quare cum hæc nondum à refrigerantibus medicamentis refrixerint, animans ſuperſit neceſſe eſt. Porrò refrigerari nequeunt prius quàm illa in proprios iſtorum meatus ſubierint: atqui ex ſua id natura craſsioribus frigidisque medicamentis datũ non eſt, niſi ſuccurrat quod velut deducat. Deducit porrò vt cauſa primaria, arteriarum attractio (oſtendimus enim ipſas inter dilatandum vicinum omne attrahere): vt ſecundaria vero & materialis, eſſentiæ tenuitas: quam cum[a] ex natura ſua non obtineant frigidiora craſsiorumque partiũ medicamẽta, ijs vtique opus habent quæ præbeant. Corpora itaque quæcunque temperaturæ ſunt frigidioris, ea arteriarum tractum imbecilliorem quàm calida poſsident (id quod etiã demõſtratũ eſt) atque in minutas particulas medicamentorũ ſubſtantiam redigere celeriter nequeunt. Proinde medicamẽtum & ipſum cunctãdo tardandoque temporis ſpatio aliquid

[a] ἐξ ἑαυτῶν οὐκ ἔχοντα, *ex ſeſe non habeant.*

quid perpetiatur par eſt.Itaque interim accidit vt concoquatur,velut lactucæ ſuccus.Nã & is tempore concoquitur. At ſi integer ad cor pergere properaret,non ſecus atque cicuta hominem interficeret: euenit autem id ipſum alijs quoque omnibus admodum refrigerantibus ſuccis.Nam niſi celeriter interimere poſsint,ſanè ex hoc omnino nullius effectus redduntur.At quæ aut eruſione aut putredine enecant,ijs vt tempore inualeſcãt accidit.Siquidem temporis ſpatio putreſcũt omnia[a] eoque magis quò fuerit humidior calidiorque locus.Meritò ergo fit,vt quæ frigore ſuo noxam inferunt,ijs actionis celeritas ad perniciem proficiat:quippe quæ alioqui tempore excalfacta, vim per quam agebant,deperdant.At quibus actio conſiſtit in putredine,ijs tempus actionem adauget quoniam ſcilicet & putredinem. Nec enim animal vllum interire poteſt, quin cor ab agendi munere ceſſet: fieri porrò vt ceſſet nequit citra maximam intemperiem.Siquidem non ſimpliciter quàm par eſt aut calidius,aut frigidius,moueri deſinet. Eodemmodo ſi modicè ſiccum aut humidũ euadat:minus enim ſuo fungetur ob haſce quidem intemperies munere,cæterum motu non vacabit, prius quàm eximiam immenſam aut caliditatẽ aut frigiditatem, aut effectricum qualitatũ aliquam

[a] καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν ὑγρῷ καὶ θερμῷ χωρίῳ, *idq; magis in humido calidoq; loco.*

quam

quam acceperit. Porrò medicamentis quæ frigore occidunt, vbi ad cor pergere cunctã tur, ſimile quid accidit, quod lignis humidis viridibus frequenter euenit. Hæc ſiquidẽ ſi multa aceruatim in ignem conijciãtur, cum celerrimè extingunt: ſin vndiquaque in orbẽ compoſita prius ſiccentur, ac incaleſcant, & deinde ſenſim inijciantur, tantum abeſt vt extinguant, vt etiam alimento illi efficiãtur. Sic hominem quidem cicuta necat tum ob meatuum amplitudinem, caloriſque multitudinem, tum ob attractionis arteriarũ robur validum etiámnum ad cor pertingens. Sturnos verò ob cauſas contrarias haud enecat, vtputa cùm & retineatur & cunctetur, ac ſeſe temporis tractu concoqui præparárique à corde tanquam à foco præcalfactum ſinat, non ſecus ac ligna extrinſecus. Quare nec id quidem mirum dubiúmque relinquitur, ſed eſt quare lactucis accidit, quippe quę moderato eſu hominem nutriant. At ſi quiſpiam expreſſum earum ſuccum largiter hauſerit, non ſecus profectò morietur, quam qui aut cicutam, aut papauer ſumpſerint. Sic lactuca ſi cor refrigerauerit, interimit: ſin concoquatur, alimentum animali efficitur. Ad eundem arbitror modum cicuta hominem quidem[a] celeritate diſtributionis interficit, ſturnos verò tarditate ipſa nutrit. Si verò

[a] τῷ φθάνειν, ideſt celeriter anticipãdo.

exiguum

exiguum quiddam ſumatur mortem homini nequaquam inferet. Id quod anus Athenienſis experimento docuit; cuius apud omnes percelebris memoria eſt. Etenim ea [a] ab exigua cicutæ portione auſpicata, nullo detrimento ad permagnam progreſſa eſt copiam: principio enim paucum exiguitate ipſa deuictum eſt: aut conſuetudo naturale reddidit. Nec enim nũc locus eſt, vt cur plurimum poſsit conſuetudo, curque velut altera ac adſcititia natura ſit, vti à veteribus proditũ eſt, cauſam reddam. Nã ita maius euaderet operis acceſſorium, quàm ipſum opus, vt omittam quod ſeparatim de hoc tractauimus. Verùm connectendus eſt perficiendusque præſens ſermo.

[a] ἀπ' ἐλαχίστου, *à minima.*

Quòd medicamentorum quæ frigiditate ſua interimunt, nullum prorſus genere letale ſit, ac deleterium, ſed ſola quantitate.

CAPVT XIX.

EORVM ergo medicaminũ quæ frigore interimunt: nullum genere letale eſt, ſed ſola quantitate. At in erodentibus, putrefacientibus atq; excalfaciẽtibus haud ita ſe res habet: ſed de his pauló pòſt dicemus. Quæcunque autem frigiditate occidũt, ea exigua quantitate ſumpta mortẽ non adferent, non magis quàm ſi copioſæ flammæ pauxillum aquæ inſtilles, aut lignum inijcias humidum

ac viride. Quēadmodū itaque niſi calorē habeāt abundantē, qui tum cōminuat: tum ad cor vſque perducat, interficere non poterūt: ſic ſi quod comminuit ac deducit, multò valētius fuerit, prorſum deuincet, mutabitque, ac alimento vt ſibi ſit medicamentū efficiet.

Quòd medicamenta quæ naturâ ſunt frigida, iure à veteribus poteſtate frigida appellētur.

CAP. XX.

QVāobrem eius quoque nunc protinus meminiſſe oportet, veteres medicamēta naturâ frigida, poteſtate meritò dixiſſe frigida. Nam ea quoque quadātenus vt refrigerent potentiam à nobis accipiunt, ſicut excalfaciendi calida. Quòd ſi alio modo illa, alio verò iſta, nihil vtique refert: generale enim idem communeque vtriſque eſt, nempe alterationis principiū ex paſſuro corpore in acturum medicamentum procedens. Nam quæ poteſtate quidem ſunt calida, alterantur eo duntaxat, quòd incaleſcāt à nobis: at quæ natura frigida, tum quòd cōminuantur, tum quòd aſcititiū accipiāt motū. Cùm itaque ipſis tanquam frigidis agere abſq; corporis patientis auxilio non licet, iure poteſtate frigida dicuntur. Nam vt actu nos frigefaciant, non prorſum ex ſeſe obtinent, verùm à nobis prius perpetiātur vt refrigerēt oportet. Etenim in minuta conteri, & aduentitiū

motum

motũ accipere,[a] affectus ſunt medicaminũ. Attamen ſi cui libeat ea actu frigida nominare[b] haud equidẽ repugnem, modò omnis in verbo diſſenſio ſit,res autem vtriſque conſeſſa.Siquidẽ(quod paulò ſuprà monuimus) id genus omnia calidum corpus quo agere poſsint poſtulãt.Ea propter meconium, hoc eſt ſuccus papaueris,& cicuta , ſi vino miſta bibantur,ocyus necant,licet non quouis tẽperata modo.Si enim ipſa paucisſima plurimo vino miſceãtur,prorſu deuinci poſsũt. Si verò pauculo multa,deducuntur quidem ad cor,vinci autem nequeũt.Si quis verò papaueris ſuccum,quantus interficere poteſt,hauſerit,ac etiámnum tamen ſuperſit,recta ratione & hunc quoque ſanabit epotum vinũ vetus & copioſum,magisque etiã ſi generoſum fuerit:nam id quoque magis calefacit.Quòd verò cor nondum admodũ refrixerit,liquet: quandoquidem adhuc homo viuit. Tum autem [c] digeſtionis in corpus tarditate quadãtenus mutatũ iam à corpore eſſe pharmacũ, ſicuti lignũ viride vbi proximè ignẽ aliquãdiu iacuerit:nec id quidem obſcurum eſt.Calidum itaque id tẽporis vinũ ebibitũ præſentisſimum eſt remedium,nosque etiã quẽdam extremè iam refrigeratũ vini lesbij potione ſeruauimus:poteſtque idem falernum, ſurrẽtinum,ariuſium,tmolites auſterum,ac quotquot

quot

[a] πάθη, *paßiões.*

[b] συγχωρητέον, *permittendum.*

[c] ἐν τῷ βραδεῖ τῆς διαπορίας.

quot calida ſimul & exquiſitè vinoſa fuerint vina, eundem cum lesbio præſtare valét effectum. In ſumma quod tenui perlucidaq; conſiſtẽtia eſt,[a] colore vermiculo aut flauo, odore gratum, quodque multam aquæ miſturam expoſcit, id tum admodum excalfacere eſt natum, tum facilè vndiq; per corpus vniuerſum deferri. Tale ergo naturâ vinum, ætate vetus, meracius miſtum, eos etiam qui refrigerati iam ſunt perſanat, nec ſolum à papaueris ſucco, aut alio quopiã refrigerantiũ medicaminum, verumetiam qui in morbis aut ex ſtomachi, aut ex cordis dolore animi patiuntur deliquium. At quod cum refrigerantibus medicamẽtis, quò celeriorem mortem afferant, bibitur, id nec multum eſt, nec generoſum, ſed quod comminuere ea, ac diſtributionis ſui impetu in cor perducere modo valeat. Atque de his quidem hæc ſufficiant.

[a] κιῤῥὸς δ' ἢ ξανθός, quod fuluũ eſt aut flauum. Gellius interdũ κιῤῥὸν vertit Giluum.

De actione medicamentorum, quæ putrefactione & eroſione nos necant. CAP. XXI.

QVONIAM autẽ de ijs etiã medicamentis, quæ eroſione ac putredine interimere ſunt nata, dicturum me, quòd tempore pernicioſiora reddantur, & ipſo genere naturam noſtram corrũpere poſſunt nõ modò multitudine, velut refrigerantia, ſum pollicitus: tẽpus nũc eſt de his dicere.

Coniuncta

Coniuncta eſt enim quadamtenus quæ de his habetur oratio, ijs quæ de medicamentis poteſtate calidis dicuntur. Veriſimile ſiquidem eſt pleraque eorum etiam actu eſſe calida, ſed idcirco nos fugere, quoniam aut ipſi plurimum habeamus caloris: aut craſſa eorũ eſſentia ſit. Redigamus enim eadem rurſum in memoriam, nempe quòd in balneo frigida nobis videatur vrina: itidemque memoria repetamus, quòd cum in ſolium calidum deſcendere non valeremus, aliud prius minus calidum ingreſsi,[a] nullo negocio quod anteà intolerandum videbatur, poſteà pertulerimus. Quin & aqua fontium tẽpore hyberno, quibus manus algent, tepida apparet, cùm alijs non videatur eiuſmodi. In ſumma enim (id quod anteà quoque diximus) pro ſuo vnumquodque affectu corpora admota ſentire conſueuit. Sic ergo ſi manum habens frigidã, eam in tritici aceruum immiſeris, luculẽter calorem percipies: ſin calidam[b] nequaquam. At ſi ſtercori columbino accumulato, potiſsimum ſylueſtrium columbarum, manum inſeras, etiam ſi calidam, manifeſtam tamen ſenties caliditatem. Sic miſy, ſory, chalcitis, ærugo, calx, aliaque id genus innumera, ſi illis aceruatis manum altius injcias, protinus videbuntur eſſe calida. Cæterum ſi bolum ex eis vnum aliquem acceperis, cuius extrinſeca

[a] ἀλύπως.

[b] οὐκ αἰσθήσῃ nõ percipies

extrinſeca ſuperficies ab ambiēte extrinſecus aëre ſit refrigerata, meritò nullùm percipies calorem: quippe qui refrigeratas tantum eius partes contingas, idque antequam in minutas redactæ ſint. At eundem modum hyeme ſæpenumerò tum putealis aqua, tum præſertim fontalis, calida tangentibus eſt viſa: verùm ſi quis calfactis prius manibus contigerit, frigida, videbitur: memorariq; ſanè poſſint alia id genus [a] infinita, quibus facilè adduci quiuis poſsit, vt credat medicamenta poteſtate vt ad nos calida; alteri animantium generi actu eſſe calida.

[a] μύρια, ſexcenta Lat. finitum pro infinito vſurpantib.

Quòd rectè quæ erodendo putrefaciendoq; interimunt medicamenta genere non quantitate deleteria ſunt dicta: & quòd quantò in corpore morantur diutius, tantò & magis agere ſunt nata.

CAPVT XXII.

Atque hæc quidem obiter dicta ſunto. Cæterum quæ nos contactu aut per putredinem, aut per eroſionem interficiunt (nam de his habebatur oratio) ea recta quidem ratione humanę naturæ deleteria toto genere exiſtimata ſunt, nō vt frigefacientia, duntaxat quantitate: hæc enim interdum vincuntur, & nutrimentum animali redduntur: putrefacientia autem etiam ſi quantitate minima ſumantur, omnino tamen cor-

rumpunt,

rumpunt,quia videlicet quæ putredini obnoxia ſunt calore humiditateque putreſcere ſolent. At qui calidus humidusque ſanguis eſt. Itaque putreſcere nunquam ceſſare poſſunt, ſimulque viciſsim putrefacere,quæ σηπεδωνώδη à putrefactione vocantur medicamina.Proinde longo etiam pòſt tempore à quo ſumpta ſunt nonnulla interimunt, potiſsimum quæ craſſa, terrenaque eſſentia ſunt. Hæc enim corporibus noſtris inhærentia inſidentiaq;,dein temporis ſpatio putreſcētia erodunt corrumpuntque vicinas * corporis partes.

*ζώου, animalis.

Qua cauſa putrefacientia medicamina, licet genere letalia ſint non tamē perpetuò occidāt.

CAPVT XXIII.

AT quę tenuiora ſunt,etiam excerni interim cum excrementis poſsint: fereq; accidit, vt duas ob cauſas iſtas quandoque medicamēta putredine eroſionéve necantia non interficiant:vnam videlicet, quam modò admodum dicere deſij: nempe cùm vnà cum excrementis excernuntur priuſquam iniuria corpus afficiant:alterā, ſi cui accipienti bona faueat fortuna, videlicet aut cibis, aut quæ alioqui conferunt,vtenti: aut medicum qui curando præſit, nacto. Nam vbi grauis ab ijs noxa illata eſt, malum neque victus ratione, neque generoſorum medicaminum

medi-

medicique auxiliantis ope ſiſti poteſt. Quòd ſi prorſum exile ſit deleterium, [a] nihil repugnat quò minus illud quoq; nihil perficiat, propterea quòd cum recrementis excerni poſsit aut idonea victus ratione homo vti: vtputa ſi cantharidis ſit centeſima drachmæ particula: nam id priuſquam noxam animali inferat, vnà cùm vrinis excernatur. Sanè cantharides vrinam cientibus medicinis miſcentur, ſicut pleraque alia letalia alexipharmacis, hoc eſt amuletis. Atque id genus medicamenta compoſita [b] ſi aptè temperata fuerint, omnino efficaciſsima ſunt: quemadmodum quod ex cantharide conficitur, vrinæ mouendæ accommodum eſt. Feruntur enim alioqui ſponte ſua cantharides per vrinam ad veſicam, atque ſic rodendo eam exulcerant: verùm vbi paucum ex illis multis miſcetur bonis atque vtilibus, illa quidem velut manu ducũt, rodere tamen nequeunt. Opus eſt enim vt quicquid agat, etiam ſi ſit valentiſsimum, aliquantam tamen & magnitudinem habeat: quando nimirum & ignis ipſe ſi prorſum minimus ſit, præter quàm quòd non vret, ne calfaciet quidem: quippe cùm & centeſima ſcintillæ portiuncula ſenſu à nobis ſit imperceptibilis. Ex quibus omnibus patet, quæcunque frigiditate interimunt, ſi paucula ſumantur,

[a] ἐνδέχεται καὶ τοῦτο μηδὲν ἀνύσαι, probabile eſt & ipſum nihil perficere.

[b] ὅταν ἐπιτηδείως μιχθῇ, cum aptè mixta fuerint.

nutrire corpus poſſe, velut lactucæ ſuccum: at quæ putrefaciendo erodendoque, ea nunquam nutrire, ne ſi præ paruitate quidem innoxiè corpus permeent: genere nanque talia humanæ aduerſantur naturæ.

Quòd in medicamẽtis, diſsimilaris ſubſtantiæ reperiatur miſtura: ac proinde vbi ſine ſuo purgantia fruſtrantur, interim quidem extreme lædimur, interim nequaquã. quippe vbi deleteriã in ſe vim permiſtam obtinent, ad corrumpendũ conuertuntur. Si verò vim non habeant deleteriam, concoquuntur, talemq; generant ſuccum, qualem trahere nata erant.

CAPVT XXIIII.

QVemadmodũ in ſaporibus antè monuimus, nullum propè eorum alienæ eſſe qualitatis expertem, verùm ſiue in arboribus, ſiue in herbis, ſiue in fructibus miſtos ſemper alterius generis eſſe ſaporibus: ita in medicamentis intelligere oportet, multas diuerſi generis miſtas eſſe ſubſtantias: id quod inuenias, ſi cõſideres granum cnidium hoc à cnico differre, quòd plurimum habeat caliditatis. Nam ſimilitudinem vtriuſq; ſubſtantiæ tactu viſuq; cognoſcere liceat: præterque ea tertium eſt, quòd ambo pituitam detrahunt. Oſtenſum eſt ſiquidem nobis in commentarijs De naturalibus facultatibus,

quòd

quòd qualitatum quę in ſubſtantijs ſunt proprietatibus attractiones perficiantur. Attamen grano cnidio multum permiſtum caloris eſt, quare à cnico diſtat. Idcirco purgantium medicamentorum, vbi fortè purgatione fruſtrantur, quædam extrà quàm quòd noxam corpori nullam afferunt, etiam alimentum homini præbent: alia verò in corruptionem, ac tanquam in venenum vertuntur. prorſum enim medicamentum expurgans vel cum vno ſaltem humorum, qui in corpore ſunt noſtro, ſimilitudinem quandam obtinet, non autem perpetuò permiſta eſt illi vis quædam venenoſa: quamobrem nec perpetuò licet non purget, iniuria afficiet, verùm concoctionem accipiet, talemq́; producet humorē, qualem trahere natū erat.

Quamobrem, cùm qualitatum proprietate attractiones perſiciantur, purgantia medicamēta quidem perpetuò humores attrahāt familiares, nec tamē vnquā à familiaribus attrahātur: An quòd efficaciora ſunt purgantia medicamina, ſic vt attrahere potius quàm attrahi ſint idonea?

CAPVT. XXV.

NON autem me fugit, qui in naturalium facultatum commentarijs exercitatus antè non ſit, haſce ratiocinationes non ſatis conſequi poſſe. Demonſtratū enim

ibi eſt, pleraſque perfici attractiones qualitatum familiaritate: proinde quanque ſingillatim animantis particulam familiare ſibi nutrimentum attrahere. At quam ſententiam ſeu dogma ſequitur medicamenta purgantia eſſe quidem detrahendis humoribus familiaria, verùm quę attrahunt, quodammodo eſſe efficaciora valentioraque, ſicut magnes lapis ferro: quippe qui ad ferri naturam accedat, inq; ferri metallis reperiatur, eiq; magnopere ſpecie perſimilis ſit, verũ fortior eſt quodammodo, vt attrahere ſit aptior, quàm attrahi. a Quin nec cnicum quoque à pituitę natura alienum eſſe diffidendum eſt, vti colore ſuo præ ſe fert: ſed tamen calore ipſo quàm pituita valentior eſt, vt trahere quàm trahi magis par ſit. Ad eundem autem modũ granum cnidiũ, ſed ſiquando fortè à corpore noſtro vincatur (id quod aſsiduè cnico vſuuenit, rarius autem grano cnidio, nimirum ob robur) vice purgationis alimentum efficitur: velut veratrum ſemper coturnicibus. Volo autem (quandoquidem in hunc ſermonem deſcendimus) logici cuiuſpiam meminiſſe theorematis, quod & in commentarijs De demonſtratione monſtrauimus, cæterum in rem præſentem haud inutilis. Eſt autem theorema eiuſmodi. Demonſtrationum aliæ, quòd ex neceſsitate hoc illi inſit concludunt:

a καὶ μὴν δὴ καὶ τὸν κνίκον οὐκ ἀπελπιστέον εἶναι φλεγματώδη, quod his ver. Gal. aſserit, κνίκον φλεγματώδη εἶναι, idem ipſum interpr. negat.

dunt: Aliæ, quòd ineſſe poſsibile eſt. Harum ipſarum quædam in id quod ex neceſsitate ineſt recidunt, quando videlicet ex neceſſarijs conſequuntur principijs, velut in hoc ipſo quod modò monſtrauimus. Siquidem in grano & cnico pituitoſum ineſſe ſuccum euidenter monſtrare non eſt: tamen poſſe eſſe, ac probabile veriſimileque eſſe, ratione colligitur. Sed quia attractiones ſubſtantiarum fieri ſimilitudine oſtendimus (demonſtratum enim ſubinde eſt, in purgationibus attractionem eſſe eorum quę purgantibus medicamētis ſimilia ſunt, haud verò omnium ſimul ſuccorum alterationem) ſimilitudinem ineſſe quandam vtriſque ſubſtantijs, & eius videlicet quod purgat, & eius quod purgatur, neceſſe eſt. Porrò cum quod purgatur, pituita eſt: quod trahit, pituitoſum ſit oportet. Pituitoſum autem eſſe oportere quod trahi diximus, non autem planè pituitam. Etenim ſimilitudinem ineſſe ſubſtantijs diximus, non identitatem: contrarium enim cernimus. Nam neque ferrum attrahit ferrum, neque caro carnem, ſed lapis ſideritis ferrum, caro ſanguinem. Differunt enim, mea quidem ſententia, idem & ſimile. Quippe pituitæ pituita eadem eſt, & cnicum cnico: ſimilis autem pituitę cnicus, non tamen idem.

Neque enim quæcunque [a] aut biliosa aut pituitoſa dicimus, perinde tanquam bilem aut pituitam continerent, ſic nuncupamus. Huius enim opinionis abſurditatem detexi-mus cùm in Naturalium facultatum commentarijs, tum multis alibi locis.

[a] Add. τῶν ἐδεσμάτων, edulia.

Quòd in purgantibus medicinis duplex inſit ſimilitudo, nempe quædam actu, & quædam potentiâ. CAP. XXVI.

QVapropter prætereunda ſunt omnia huiuſmodi. Illud verò rurſus repetendum eſt, quòd ipſorum purgantium medicaminum quædam iam etiam poſsidẽt idoneam ad attractionem ſimilitudinem: quædam non perfectè quidem eam obtinẽt, verùm in animantis corpore accipiunt, non ſecus atq; vrentia medicamenta, quæ cauſtica Græci vocant. Itaque duplex quoque in his ſimilitudo eſt, vna actu, altera potentiâ, velut & in alijs omnibus. Quin & permiſti ſunt ſimilibus in vnoquoque ſuccis, alij diſſimiles, qui partim quidẽ medicaminoſi ſunt, partim non. Quare vbi purgationem haud aſſequuntur, quædam purgantium malum corporibus noſtris inferunt, quædam verò alimentum [b] exhibent.

[b] Vet. addit ἄλυπον, innocuum.

De immoderatis purgationibus, quas ὑπερκαθάρσεις Græci vocant. CAP. XXVII.

Porrò

POrrò quoniam ſemel ſermonem de purgantibus medicamentis attigimus, præſtiterit fortaſsis nonnihil quoque dicere de nimijs purgationibus, quas ὑπερκαθάρσεις græci vocant, quaſi ſuperpurgationes dicas. Euenire igitur eæ ſolent, cùm purgans medicamen vſque adeò inualuit, vt in vaſorum ad ventrem pertinentiũ oſculis mordicationem appertionemque multam relinquat, aſsidueque irritans conuellensque corpora, quæ in vaſis ſunt vires diſſoluat atque deijciat. Nam quod in ventre euenire conſpicimus, vbi vires eius in extremam inciderunt infirmitatem, idem in venis accidere putandum. Quid porrò eſt quod in ventre euenit? vomitus totius eius quod deglutijt, vbi videlicet ſuperiores eius partes debilitas occupauit: inteſtinorum verò leuitas, vbi inferiores. Oſtenſum eſt autem & de hiſce latius in tractatu De vacuandorum cauſis. Huiuſmodi affectum exiſtere in venis exiſtimandum eſt in ſuperpurgationibus. Cum autem per initia modica etiamnum ſit & apertio, & imbecillitas, tum quod & tenuiſsimum eſt, minimeque naturæ familiare, excernitur: [a] ſed vbi vtraque adaucta eſt, iam tum etiam craſſa, & quæ naturæ animalium familiariſsima ſunt, euacuantur: quamobrem flaua bilis primo, pituita ſecundo loco, tertio loco atra bilis, poſt

[a] τῶν πλειόνων δὲ προηκόντων ἀμφοτέρων ἤδη

poſt hæc poſtremus omnium in ſuperpurgationibus effunditur ſanguis: vtpote qui naturæ ſuccus ſit familiariſsimus. Ante hũc verò primus quidẽ qui tenuiſsimus, poſtremus qui craſsiſsimus. Diſſeruit autem & Hippocrates in opuſculo quod de natura humana inſcribitur, de ordine qui in iſtis euacuandis ſeruari ſolet, ac nunc quoque ne quid huic ſermoni deſit, dicendum eſt. Etenim ſi quod pituitam ducat medicamentum exhibeas, prima quidem in ſuperpurgationibus flaua, mox atra, [a] tertio loco ſanguis eijcitur. At ſi quod flauam bilem detrahat, pituita conſequetur, tertia atra, quartus demum reddetur ſanguis. Quin & ſi atram bilem purgare ſit natum, eam quidem primam euacuabit: poſt quam flauam, deinde pituitam: omniumque poſtremus ſequetur ſanguis, tanquam ex inanimis iam vaſculis effluens, vt quæ ſumma iam debilitas occupet, quæque ad extremam oſculorũ [b] apertionem peruenerint. Ex quibus manifeſtum eſt, poſtremum in ſuperpurgationibus vacuari humorem, qui idem & familiariſsimus eſt: aliorum autem vnumquenque prout aut craſſus eſt, aut tenuis.

[a] τελευταῖον, deniq.

[b] Διάζασιν, diſtẽſionẽ, dilatationem.

Qua cauſa in immoderatis purgationibus humores minimè purganti medicamento familiares itidem euacuentur: nempe propter vaſorum infirmitatem, propter oſculorum laxitatem,

tem, propter purgantis mordacitatem.

CAP. XXVIII.

CAeterùm cauſæ quamobrem omninò & qui alieni ſunt à purgante medicamento ſucci, vnà excernantur, in hiſce tribus conſiſtunt, vaſculorum ſcilicet imbecillitate, oſculorum laxitate, & purgantis mordicatione. Cùm enim vaſcula non amplius
7 in ſeſe continere ſuccos poſſunt, & oſcula eorum recluſa fuerint, nec irritare medicamentum deſinat, poſsitque non amplius familiarem trahere ſuccum, neceſſe omnino eſt reliquos quoque quo diximus ordine excerni. Satis enim erat vnica mordicatio, quæ organa ad excretionem excitare poſſet: quantò ergo magis id fiet, vbi & apertio, & imbecillitas vaſorum coierit? fit autem vt ſuprà diximus, apertio ob medicamenti potentiam: ob quam videlicet mordicatio item prouenit. Vaſorum autem imbecillitas, tum ob ingentem defatigationem (quam ſcilicet dum à purgante medicamento mordicarentur, ac veluti emulgerentur [a] fieri contingit) tum ob intemperantiam, quæ in ſuperpurgationibus occupat. Quencunque enim humorum penitus euacuaueris, intemperantia cõſequatur, neceſſe eſt. Itaque quòd à purgante & alieni quoque vacuentur ſucci, eas habeto cauſas: porrò quòd ſupradicto ordine,

vacuan-

[a] *al.* ἐκτήσατο, *acquiſiuerant.*

vacuandorum humorum tum tenuitas, tum craſsitudo in cauſa eſt, & ad hæc prout magis & minus animantium conſtitutioni ſuccus quilibet familiaris eſt.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER IIII.

CAPVT I.

QVO pacto igitur dicatur frigidū, calidum, humidum, ſiccumque facultate medicamentum: tum qua ratione id explorare oporteat, ſuprà definitum eſt. Porrò quoniam nonnulla emollientia dicuntur, relaxantia, rarefacientia, condenſantia, emplaſtica, ac digerentia, multaque his ſimilia alia, præſtiterit & de his diſſerere: vnà verò cum iſtis, aut etiam ante ea, de ſaporum omnium & eſſentia, & facultate, de qua & in fine primi horū commentariorum verba fecimus, quando ſcilicet Platonis ex Timæo dictionem adſcripſimus. Verùm ibi quidem vt mētionem facerem paſsionum ſenſibilium, quas lingua in quoque eorum perpeti eſt nata: at hîc de eſſentia & facultate ſaporum ſermo habebitur:

tur:quandoquidem & aliæ animantis partes ſimiliter vt lingua à facultate ſaporum perpetiuntur,ſed paſsionum ſenſum non exactè percipiunt.At lingua preterquam quòd perpetiatur, ſenſus etiam perfectionem poſsidens,earum omnium naturas dignoſcere poteſt.Nec enim hoc dicendum eſt,calidũ,frigidum,humidum,ſiccumque linguam calfacere,frigefacere,ſiccare,aut humectare poſſe,aliarum verò quanuis non poſſe, imò vti hãc,ita & alias omnes ſingula afficiũt & alterant,tantum diuerſitate in ipſis exiſtẽte pro minoris maiorisque ratione:haudquaquã in ipſo,vt ſic dicam,affici,aut non affici.Quippe quòd lingua non ſecus atque alia quæuis animantis partium, calidum, frigidum, ſiccum,humidumque dignoſcere corpus valeat,cuiuis clarum eſt:amaritatem verò,dulcedinem,ſalſitatem,aciditatem,auſteritatem acerbitatem, acrimoniam hæc ſola diſcernere creditur:tametſi paſsionum ſimilitudinem inuenire eſt cum in alijs partibus omnibus tum in vlceratis.Nam cutis duritas denſitasque excludit, reſiſtit, prohibetque quò minus foris incidentium facultates intrò in carnem ipſam penetrent.

Quonam modo frigidum corporibus noſtris mordax appareat, & qua differat ab ijs quæ

calidi-

caliditate mordicant: nempe quòd continuum diuellat: cuius rei cauſa eſt, quòd & tenues humores compreſſu exprimantur, & vacua ſpatia relinquantur, & mollis ſubſtantia in arctiorem locum contrahatur: at calidum, quia ſubſtantiæ continuitatem erodat.

CAPVT II.

Apho. 20 ſect. 5.

Sic enim & illud ab Hippocrate dictum eſt: Vlceribus frigidum mordax, tametſi cuti priuſquam vlceraretur, mordax nequaquam eſſet. Eſt verò & oculis, & naribus, & ori, externis partibus animalis, frigidum mordax, [a] nec minus internis, ventri, & inteſtinis, vt difficile ſit nonnunquam diſcernere, an à frigore quis, an ab humorum mordicetur acrimonia. Eueniunt autem hæc non abs re. Siquidem cum frigidum quæcunque contingit, eorum & contrahat ſubſtantiam & condenſet cõſtringatque, primùm tenues tum excernantur humiditates neceſſe eſt, ſicut ex oculis lachryma, ex naribus muccus: poſteà verò etiam mordax appareat, licet alia ratione quàm calidum. Nec enim erodẽdo quod continuum eſt, ſed diuellendo, moleſtum ac mordax eſt frigidum. Quare nec duris corporibus tale apparet. Nam dũ mollia contrahuntur comprimunturque, humidum ipſorum exprimi contingit, ſimulque partes diuelli: humidũ quidem, ſicut in ſpon-

[a] δὲ ἥκιστα δὲ γαστρί τε καὶ ἐντέρων τοῖς ἔνδον.

gia

gia à manibus noſtris contracta compreſſaque:diuelli autem,ſicut in ijs quæ diſtrahuntur diuelluntur que, ſiue à noſtris manibus trahentibus,ſiue aliunde.Tale quid rara molliaq; corpora à frigido perpetiantur neceſſe eſt, raritate frigus promptè intrò recipiête, multoque etiã promptius partibus in ea mollibus:quę in profundo ſunt,à frigore côcreſcentibus.Frigidum itaq; ſpiramenta cuncta in raris corporibus ſubiens,qualia ſunt [a] vulnerata omnia tum oculi,& nares,ac os,venterq;,omnes refrigerandorum corporũ partes [b] circũquaque amplectitur,& quodãmodo multis circunquaque anſis eas contrahẽs atque condenſas, à continuis auellit. Quæ dum patiuntur,multa fieri ſpatia inania neceſſe eſt:non tantum quia tenues exprimantur humiditates:verumetiam quia ſubſtantia mollis in arctũ locũ contrahatur.Atqui ſpatium inane in ſibi continuis corporibus,ſeruata etiamnum continuitate, [c] fieri non poteſt.Ergo ſi fieri id conſtet, clarum eſt illam deperdi, ac corpus continuum diſtrahi, ex quo moleſta mordaxque ſenſus exoritur affectio. Tametſi non eandem vtriſque qualitas eſt,tum ijs quæ frigore modicant,tum ijs quæ calore:ſed [d] in illis protinus & contractionis cõdẽſaſionisq; ſenſus percipitur; [e] in his diſſolutiõis & fuſionis.Quin nec par

[a] τὰ ἡλκωμένα πάντα, tum ulcerata omnia.

[b] περιλαμβάνει πάντοθεν non ἐπιλαμβάνει, vt in Ald. cod.

[c] συνεχνοῦ

[d] ἐπὶ μὲν τῶν προτέρων, in priorib.

[e] ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων in poſteriorib. verò.

eſt vtriuſque affectus celeritas,verùm in refrigerantibus quodammodo tardior & cunctantior eſt mordacitas, at in excalfacientibus celerrimè penetrat. Quando igitur abunde definitum eſt tum ipſa rerum natura,tum etiam qui in nobis fit ſenſu,clareque expoſitum eſt,quo pacto calidum,quoque frigidū mordax appareat, colligere quenque apud ſeſe nunc oportet vel antequam à nobis id audiat, mordicantium medicaminum alia calida facultate,alia frigida, neceſſariò eſſe: à nobis autem diſtinctiones eorum exactè addiſcere licebit, vbi prius commonefecerimus, poculum & balneum cum temperata ſunt,calida à nobis dici nonnunquam appellationis abuſu: quandoquidem eucrata ſiue temperata dici debebant, ac ſymmetra potius quàm calida. Ergo quæ ſic calida ſunt, grata amicaque ſunt:funditur enim quod in corporibus noſtris conſtiterat,atque concretum fuerat:quo maximè affectu voluptas animantibus conſtat. At ſi moram etiam trahant, [a] ſenſim quoq; & ipſa moleſta euadũt. Ad tantam enim fuſionis immoderationem ſic recidunt, vt ſubſtantiam noſtram etiam digerant,diſſoluant, atque diſpergant. Verùm nec ſi quidem mordicatione infeſtant, ſed animi afferunt deliquium,vireſque deijciunt,vt mors quoque tandem ſequatur. At

[a] *al. iure*

quæ

quæ his magis ſunt calida, ſecant, diſtrahunt diuiduntque ſubſtantiam: quale neceſſario mordacia videntur, velut aqua feruens, ac ipſe ignis. Eundem in modum frigida quæ contrahunt, nondum tamen contacti corporis continuitatem diuellunt, frigida duntaxat ſunt, haud etiam mordacia. At quę ſuprà quàm quòd contrahunt, etiam conuellunt, ea vtique omnia violenta condenſatione vtũtur, quocircà & mordacia apparent. Igitur ſubiectam materiam contrahere & condenſare, frigidi ſemper proprium eſt: fundere autem atque liquare, calidi: vtriuſque verò immoderatius aucti, communis eſt mordicatio. Etenim quæ ſummè frigida calidaque fuerint, præter omnes alias, quas modò memorabam, raras moleſque partes, cutem etiã noſtram inuadunt. Memini me quandoque per niuem iter feciſſe tam altam & copioſam, vt nulla terræ pars nuda conſpiceretur. Aër exactiſsimè purus videbatur[a] ſpirabatq; à niue quidam ventus adeò frigidus, vt non oculos modò & nares, ſed & totam adeò faciem mordicaret, verùm etiam ſi quis fortè manũ protuliſſet, ſimiliter illam afficeret. At quæ à ſumma frigiditate aut caliditate abſunt, cutem non mordicant. Frigida quidem quoniam continuitatem eius ob duritiem diſtrahere nequeãt, nec in profundum ſubi-

a τοῦ χίονος ἀπέπνει mẽdoſe. In al. à terra.

re præ ſuperficiei denſitate valeant. Calida autem, tum quòd non erodant, ſed duntaxat fundant, tum quòd interdum meatus promptè penetrent. Plurimum autem ad id genus paßiones facit eſſentiæ medicamētorum vel tenuitas, vel craßitudo. Siquidē frigida quæ tenuium partiū ſunt, cū magis in profundū tranſeāt, vehemētius etiā proinde mordicāt. Calida verò quę craſſarū ſunt partiū, quoniā plus vlcerant, violentius idcirco etiā affligunt. Tenuiorū itaque partium aër eſt, craßiorū terra, mediū eorum tenet aqua. Sed aër accenſus fit flamma, terra autē [a] pruna:

[a] ἄνθραξ

At aqua vehementē ſanè caliditatē accipit, ſed nec flāma, nec pruna propter innatā humiditatē efficitur. Siquidē flāma & pruna, ignis ſunt genera: Ignis autē omnis calidus, eſt & ſiccus: At aqua ſicca vt ſit, fieri nequit, proindeq; ipſius ignis exactè qualitatē ſicut aër & terra non accipit. Nullū eſt itaq; æquè calidū pharmacū, vt aut flāma, aut pruna, aut feruens aqua, imò vt ſit vel calidißimum, omnino tamen plurimum ab illis vincitur. Procedit autem ad vſtionem vſque medicamentorum caliditas, vbi videlicet in craſſa conſiſtit eſſentia. Quæ verò ſubtilium partium ſunt calida, nonnunquam omnino non mordicant, ſed calfaciunt duntaxat. Eſt autem vbi & mordicent, non tamen vrant.

Quæ

Quæ vocemus tenuium partium & quæ craſſarum. CAP. III.

SED quid tenuium partium, quidve craſſarum eſſe intelligamus, commemorare oportet. Nempe quæ celeriter [a] in tenuia ſoluuntur, tenuium appellamus partium. At quę id perpeti nequeunt, craſſarũm. Quòd ergo ea ſoluantur, calor qui eſt in animantis corpore cui vnũquodque applicari contingit, in cauſa eſt. Quòd autẽ in tenues craſſasve partes comminuantur, id à ſua ipſorum natura obtinent. Quocircà refrigerantium medicaminum ea quæ craſſarum ſunt partium, mordicarę nequeunt, vtpote quæ extimã cutis ſuperficiem penetrare non valeant. At quę tenuium ſunt partium, & perfacilè penetrare poſſunt, & in profundum ſubeuntia molles animantis partes mordicant. Mordicant etiam magis quæ cum tenuium ſint partium inſuper inæquabilem obtinent temperiem. Sed ſuprà demonſtratum eſt, inæquabilia eſſe propemodum omnia. Quippe aut impoſſibile eſt, aut perdifficile, vllam inuenire ſubſtantiam quæ adamuſsim ſimilarium ſit partium. Vinum nanque diximus vnum quidẽ habere in ſe recrementũ craſſarum partium: vnde, dum tẽporis ſpatio ſecernitur, ferturque deorſum, fæx conſiſtit: aliud verò ſecundum, quod florem nuncupant, quod dum

[a] εἰς λεπτὰ μόρια, *in tenues part.*

vinum feruet ſupernatat,ſed poſteà ad fęces ſubſidit:tertium,aqueum,quod toti vino per miſtum eſt, hoc primariò potiſsimumq; feruet: quartũ præter hæc eſt ipſum reuera vinum.Oſtenſum verò etiã eſt,ꝙ tum in oleo, tum in lacte tum in alijs omnibus ſuccis eadem ſit recrementorum natura,multoq; magis in totis plantis, metallicisque omnibus quæ memoria tenentes nunc tempeſtiuũ eſt de medicamentis omnibus conſiderare. Ac primum omniũ cauendum eſt,ne nobis quoque quod plerisque omnibus qui talia ſcrutantur,accidat. Nam quaſi omnia ſimilariũ forent partiũ,ita diſſerunt,nec cõcedunt neque vinũ , neq; oleum, neque reliquorũ vllũ ex diuerſis facultate partibus conſiſtere:imò multò magis mirãtur, ſi de aceto audeamus dicere,ipſum ingenitã vini caliditatem perdidiſſe,cæterum ex putredine aliam adeptũ: cuius ſanè ſententiæ eſt tum Ariſtoteles tum [a] Theophraſtus. Nam vinoſæ vini partes, dum ipſum in acetum tranſit,refrigerantur: at aqueum recrementum putreſcens adſcititiam caliditatem obtinet, velut cætera omnia quæ putreſcunt:fitque acetum quiddam & contrariæ facultatis partibus compoſitum,partim refrigerantibus, partim calidis, ſicuti vſtorum lignorum omnes cineres. Etenim in illis aliquid velut fomes quidam igneus

[a] *Cap.10 libr.6.de cauſ. plãtarum.*

igneus per exiguas partes diſperſum eſt, quod & valde calidum eſt, reliquum omne tū terreum eſt, tum frigidum. Idcircò cum cinis aqua maceratur, ac per rariuſcula quædam corpora modicè colatur, fit vt calidæ acreſque partes vnà ferantur: reliquum quod eſt [a] frigidum eſt, nempe quod igneas ſuas particulas in aquam depoſuerit. Vocant eã aquã homines Græcè κονίαν, Latinè lixiuium: idque proporpotione quadã aquæ marinæ, & muriæ [b] diſpoſitionis, generationis & facultatis ergo reſpondet: illa enim ex aqua ſaleque conſtant: at aqua quæ cinerem abluit, tū ex ipſa, tum ex partibus quas ſecū rapuit, cõpoſita, hoc pacto effecit nominatam κονίαν, id eſt, lixiuium: quod niſi anteà ſcias ex aqua ac fuliginoſis cineris partibus effectum, forſitan ſimplex & incompoſitum eſſe corpus exiſtimes. Eiuſmodi quiddã in aceto nobis euenit. Nam cū nequeamus ſenſu cernere ipſius generationem, rationi diffidimus. Cæterum ſi nihil aliud ſaltem conſiderantes omphacis cum eo differẽtiam, æquum eſſe credere ſciemus, quòd non acidus modò, ſed & acris quidam alius ei permiſtus ſit ſapor: quamobrem perfectè omphacis ſuccus refrigerat, hinc eſt quòd ſummè ardoribus proſit, ſiue ori ventris impoſitum, ſiue totis hypochondrijs, ſiue cuilibet alij quod refrigerare libeat. Secus

[a] οὐκέτι θερμόν ἐστι, non item calidũ eſt.

[b] διαθέσεως, affectus. Nã diſpoſitionis vocabul. hoc ſenſu Lati. nõ eſt.

verò habet acetum:nec enim ad vnguẽ vnũ eſt,neque tantum acidum,ſed & acris [alius quidam ei ſapor permiſtus eſt.] Itaque quod tantum eſt acidum,quicquid id fuerit,planè frigidum eſt,ſiue pirum,ſiue malum,ſiue acinus vuę,ſiue rubi,ſiue ipſius mori,ſiue rhœas fructus,hoc eſt mala punica,ſiue quiuis alius tum fructus,tum ſuccus,tum planta,vt oxylapathum, & oxalis, quam eandem oxida quoque nominant. Quippe ſi guſtanti vehemens atque manifeſta illi ineſſe aciditas appareat,nec quicquam præ ſe ferat acrimonię omnino hunc ſuccum refrigerantem reperies:quin confidenter vtitor,ſiue ad ardores vti conſilium eſt,hypochondrijs impoſito,ſiue ad eryſipelas,ſiue ad alium affectum calidum.Similiter quoque frigidos [a] affectus ab eo omnes palàm lædi comperies. Porrò vbi miſta tibi qualitas appareat cum acrimonia, conijciẽdum eſt caliditatem quoque ineſſe. Sin iuncta ſit adſtrictio,aliud eſt frigiditatis genus:nam acida frigiditas tenuium eſt partium,at adſtringens craſſarum.

[Vet. ita δριμὺς ἕτερος ἀναμεμιγμένος αὐτῷ χυμός, in Aldi. cod. tantum δριμύ.

[a] νοσήματα, morb.

Quomodo exerceri oporteat in agnoſcenda cuiuſque ſaporis facultate. CAP. IIII.

SED horum paulopoſt probationes afferemus in medium. At quod prius conſilium dari oportet ijs qui talia abſque ſophiſtica

ſtica arrogantia, imò vnius veritatis gratia ſcrutantur, id nunc tempeſtiuum eſt expromere: nempe quòd non ſola ratione exerceri per eas methodos logicas, ad quas nunquã hortari deſino, quasque in demonſtrationũ commentarijs tradidi, ſed etiã guſtandi exercere ſenſum in ſaporibus oporteat, principioque in ijs exquirendis ſolicitos eſſe, quæ vnam quampiam habeant qualitatem maniſeſtiſsimam: vt ſi acrimoniam cogitatione complecti clarè velis, id in allio, cæpis, & quæ ipſis ſimilia ſunt, efficies aſsiduè guſtando, plurimumque dentibus mandendo, tum in longo vſu paſsionis exiſtentis ſenſum memoriæ diligenter mandando atque infigendo: Sin adſtrictionem, in galla, rho, & ſimilibus: Si verò amaritatem, nitri fellisque guſtu: Si autem dulcedinem, guſtu ſiræi & mellis. Ad hæc ſiue ἄποιον, hoc eſt quod qualitatis ſit expers, ſiue qualitate quod [a] ad ſenſum attineat: medium voles comprehendere, aquam guſtare iubeo [b] ac diligenter memoriæ commendare, eamque potiſsimũ quę nullam dictarum præferat qualitatum, neq; dulcedinem, neque amaritatem, neque acrimoniam, neque aciditatem: præter hæc quæ neque ſupra modum ſit, aut calida, aut frigida. Nam hinc exorſus promptius & ad aliorum obſcurorum omnium ſaporũ agnitionem

[a] πρὸς τὴν γεῦσιν, ad guſtum.

[b] Add. καὶ τοῦτο γευσάμενον, & hanc vbi guſtaueris.

tionem peruenies,& ad eorum quos ego quidem dulces,alij verò aqueos appellitāt:qualis vtique eſt calamorum viridium, & graminis(agroſten Græci vocant)ad hæc tritici,hordei, zeæ,aliorumque multorum quæ Theophraſtus recenſet, inquires an plures ſint ponendæ dulcium ſaporum ſpecies, an verò in maioris tantum ac minoris inter ſe differre ratione exiſtimandi ſint. Sed de his alibi definiam.

Quòd pharmacorum emplaſtica vocata,cùm media ſint in caliditate ac frigiditate,terreſtria quoque eſſe, ac ſine mordicatione ſiccare oporteat CAPVT V.

PORRO ſi qualem præbet ſenſum aqua planè omnis qualitatis vacua, talem in re ſicca inuenias,ea nimirum extra omnem eſt inſignem tum caliditatem,tum frigiditatem,mediam quoad fieri queat conſtitutionem obtinens,aut certè paulum ad frigidius declinans.Ac ſi talis cum ſit in caloris frigoriſque differentia,inſuper conſiſtentiam nacta ſit ſiccam:terreſtris ſit,ac citra morſum deſiccet,neceſſe eſt.Appellitant eius generis medicamenta omnia medici emplaſtica:velut pleraque quæ exactè lota ſunt,Amylum, Pompholyx,Ceruſſa,Calx, Cadmeia, terra Cretenſis,Cimolia,Chondrus,Samius aſter,

& fulonum terra, ex emplaſticis ſunt pharmacis. Sunt verò ex eis nonnulla non terrena ſolum, ſed aquea natura. Quinetiam quædam non parum in ſe aëris continent, omnia quidem glutinoſa, ac proinde emplaſtica.

Quòd duplex eſt emplaſticorum medicaminum natura, Nam partim terrena ſunt atque exactè ſicca: partim planè viſcoſa ac lenta, ſed miſta aqua terraq́;, atque vt plurimum etiam aëre communiter verò omnia mordicatione vacant. CAP. VI.

DVPLEX ſiquidem eſt emplaſticorum medicaminum natura, altera exactè terrea & ſicca, altera viſcoſa quidem omnino, ſed ex aqua & terra, & plerunque etiam aëre miſta, ſicut oleum dulce. [a]Poſitum autem retrò eſt, quid dulce vocitem. Ergo hoc ex aëroſa terrea, aqueaque eſſentia temperatum eſt. At oui albumen ex iiſdem quodãmodo, ſed magis tamen terrenum oleo eſt. Quin & quod lactis eſt caſeoſum, emplaſticum quoque eſt, & ſuillus adeps. Nam tauri ſanè & hirci pinguedo acrimoniã & multã, & igneã poſsidet: [b]bouis itẽ ouisq; adeps acris eſt. Nam talium animãtium pingue ob craſsitiem adeps appellatur. Eſt enim non calidior tantum, ſed & magis terrenus ſuum adipe. Porrò anſeris & gallinacei calidior eſt

[a] λέλεκται δ᾽ ἔμπροσθεν.

[b] βοὸς δὲ καὶ αἰγὸς ἧττον μὲν *bouis autẽ & capræ minus quidẽ. omiſit Interpr.* ἤδη δὲ πᾶσι καὶ τούτων τὸ στέαρ δριμύ, *iam verò & horũ adeps quodammodo acris.*

eſt pinguedo & ſiccior quàm ſuum: quin & ſubtiliorum partium,& minimum terreſtris, ſicut & auium omnium : quandoquidem & corporis ipſarum ſubſtantia non parum habet aëris.Sed de his alibi tractabitur. Quæcunque ergo pinguedines nondum vllam nactæ ſunt acrimoniam , emplaſticam & illinendi poros facultatem obtinent , eamque tantò efficaciorem,quantò ſicciores, magiſque terrenæ fuerint.Huiuſmodi eſt cera elota:deponit ſiquidem & ipſa quam habebat à melle acrimoniam.Satis verò conſtat, hæc à me non dicta eſſe de cera , quæ natura ſua amara eſt , qualis eſt pontica. Ex abſinthio nanque ea amaritudinem obtinet : ac ſi vel ſexcenties eam laueris,prorſum tamẽ omnẽ amaritatem haud elueris. Fugienda verò etiam illa cera eſt, quæ ex acri & thymoſo melle conficitur , cum planè ab omni mordacitate alienum præparare voles medicamentum.Quocirca ad lauandum idonea eſt, quæ ex melle facta eſt tum aquoſiore , tum minimè mordaci.

Quòd adſtringentia medicamenta acidaq́;, licet vtraque qualitate ſint frigida, inde tamẽ diuerſa ſunt, quòd adſtringentia terrena ſint craſſæq́; eſſentiæ, acida verò tenuis.

CAPVT VII.

ATQVE emplaſtica quidem medicamẽta eiuſmodi ſunt: ſed ad acida adſtringentiaque reuertor. Adſtringentia certè terrena ſunt & craſſa corporis conſiſtentia, qualitate verò frigida. Acida autem tenuitate pollent corporis, ſed perinde vt adſtringentia refrigerant. [a] Vtique gemina probatio eſt, nempe ex ſenſu, quæ ab inductione eſt: & ex ratione, quæ ex ſubſtantia eorum colligitur. Prior autem probatio[b] dicetur, quæ vulgo quidem eſt apertior, cæterum ad ſcientificam demonſtrationem minus habet virium. Arborum fructus omnes quotquot nobis vbi maturuerint dulces apparẽt, nuper enati, acerbi ſiccique ſunt conſiſtentiâ, pro ſui nimirum parentis quiſque natura (ceu quodam ait loco Theophraſtus) oliuæ, vuæ, mala punica, mora, palmulæ, pira: at progreſſu temporis humidiores redduntur, acquiruntque pro acerbitate aciditatem, quã ſenſim exuentes poſtea dum[c] matureſcũt ac perficiuntur, dulces euadunt. Sunt qui non in arboribus, ſed poſteà cùm decerpti condi tique aliquandiu fuerint, dulcedinem accipiunt. Alij ſunt qui non interueniente aciditate, ſed palàm ab acerbitate in dulcedinem tranſeunt, ſicut oliuæ. Quin quòd calido [d]matureſcunt coquunturque omnes, clarum eſt: tum quòd idipſum duplex ſit: alterum

proprium,

[a] ἀμφοῖν, vtrinque.

[b] Perperam, alij dictũ eſt. vert. Al. puto exempl. ſequuti vbi εἴρηται legit pro ῥηθήσεται.

[c] Tantũ τελειοῦνται.

[d] πέπτονται tãtũ.

proprium,& cuique ingenitum:alterum externum,à ſole videlicet, ſed tamen naturæ ipſorum conueniens ac familiare : ſiquidem meminimus quæ nobis perpetuò propoſita ſunt elementa,& ipſum vtique clarè cognorimus. Porrò ſi cùm initio acerbi eſſent,tempore matureſcentes dulceſcunt, ſequitur ex calore ipſis prouenire dulcedinem,acerbitatem verò aciditatemque conſtitiſſe ex frigore. Quoniam autem principio lignoſi cùm ſint(vt & Theophraſtus dixit) ſicci quoque ſunt:ſimulque acerbi,verùm affluẽtis poſteà humoris copia acidos efficiat : palàm eſt ſaporem acerbum magis eſſe terrenum , acidum autem magis humidum. Itaque & Plato rectè definijt dicens: Quæcunque partes eiuſmodi in ſuccis deferuntur terreſtres, eæ liquæfactæ dum contrahunt atque exiccant [a]humidas linguæ ſenſibiles partes: ſi quidem exaſperant,acerbæ:ſin minus id faciãt, auſteræ apparent. Rectè autem & nos præter hæc dicemus,frigidum eſſe temperie ſaporem eiuſmodi. Nam ſi terrenus fuiſſet duntaxat, emplaſticus, non acerbus foret. Iamque oratio quodammodo ad eſſentiam ipſam tranſgreſſa ſaporum, demonſtrationem attingit ſcientificam. Quippe ſi ab acerbo ſapore manifeſtè linguam contrahi, ſiccari,aſperarique contingit,oſtenſumque ſuperio-

[a] *Vet.habet μανότερα, rariores.at alia lectio venas ſenſibiliũ partium lingua.*

perioribus libris eſt, ab vnico frigido contrahi, conſtringi, denſarique corpora: liquet planè frigidum eſſe ſaporem acerbum. Quoniam porrò inæquabiliter deſiccat (id eſt enim quod exaſperat) fuerit ſanè omnino etiam terrenus. Siquidem aqueus omnia æquabiliter penetrat atque peruadit, eique [a] inſeparabile eſt, ac perpetuum, etiam ſi diuulſus ſit, vt rurſum vniatur: at terreno corpori quod in ſaporibus defertur, iam anteà ineſt diuulſio, ſimulque vt nunquam deinceps facilè coëat. Quin ſi eius recorderis quod vtriuſque ſingulatim paſsionis ſenſilis eſt proprium, iiſdem ipſum [b] ſubſcribet ac teſtificabitur. Velox ſiquidem acidorum ſaporum tranſitus in ſentientibus corporibus fieri conſpicitur, acerborum autem tardus. Tũ acida quidem in alto magis agere apparent, in ſuperficie autem acerba. Hæc itaq; omnia craſſarum eſſe partium acerba corpora indicant, acida verò tenuium. Multum inter ſe hæc conueniunt, tum ea quæ à rerum dicta ſunt eſſentia, tum ea quæ per inductionem eorum quæ ſenſu ſunt inuenta. Porrò nihilo deterius fuerit, mentionem rurſum de nominum vſu facientes, hæc quoque adijcere, nempe quòd vtraque adſtringere dicantur, tum quæ acerba ſunt, tum quæ auſtera, ſed in maioris minoriſque ratione inter ſe differant.

a Tantũ ἀχώριστον, quo ſit vt vox perpetuũ redũdet.

b μαρτυρήσει, tantum.

rant. Tum quod multæ inſunt medicamentis qualitates,non diuerſæ tantum,ſed & pugnantes,atque interim etiam ſubcontrariæ. Id quod ante ſatis oſtenſum eſt:cæterum ab eo nunc rurſus ordiri neceſſe eſt.Nam ſi guſtanti tibi idem acerbum & mordax appareat,id miſſum facias medicamentum iubeo: atque illud quæras,quod abſque mordacitate adſtringat.Ac ſi neque acidum appareat, neque dulce,neque amarum, ſed quàm fieri maximè poſsit, vnam poſsideat qualitatem à miſtione alienam,nempe adſtrictioné, ita denique experientiâ examinabis: quomodo ſæpenumero faciendum antè propoſui. Sin adſtringit ſimul ac mordicat,aut aliam quãuis euidentem qualitatem ſeu facultaté adſtrictioni iunctam habeat, fruſtra eſt ac ſuperuacaneum,vbi adſtrictionis actioné explorare conſilium eſt,ad experimentum tale ducere pharmacum.Incertum eſt enim,num ob adſtrictionem,an ob aliam quampiã admiſtarum illi qualitatum,an ob vtraſque, ſic in corpore illi applicato egerit.Etenim chalcitis,miſy,calcanthos,ſori,æris ſquamma, cũ ſimul adſtringant & mordicent, ſecundum vtraſque qualitates in quouis admotorum corporum actionem exerunt:nec tamen docere nos apertè queunt,an ab adſtrictione vrendi vim habeant, an ab acrimonia.Mit-

tere

tere itaque illa præſtiterit,& multa deinceps alia guſtare, ſynceram ſeorſum adſtrictionem intuentem, ac quoad fieri poſsit per ſeſe exiſtentem: ac vbi tandem talem quampiam repereris, ita denique medicamentum iudicare ijs methodis quas ſuprà à me frequenter audiuiſti: vtpote ſi guſtanti tibi balauſtium,aut galla,aut citinus, aut hypocyſtis,aut ſolanum,aut glaucium, aut acacia, aut ſuccus rhu,aut id genus aliud exactè quidem eſſe appareat acerbum,nec vllam manifeſtam habens aliam qualitatem: in hoc iam expendere ac diligenter explorare adſtrictionis actionem oportet. Porrò exploratio ipſa fieri (vt ſæpe dictum eſt) debet tum in optima corporum conſtitutione ad vnguem ſanorum, tum in ſimplicibus affectibus,ſeu calidis,ſeu frigidis, ſeu humidis, ſeu ſiccis. Nam ſi corpus ſanum manifeſtò refrigerare cernatur, & calidis proſit affectibus, & euidentem quoque laboranti ipſi frigidam afferat qualitatem: audendum erit de adſtrictione,quòd refrigeret,pronũciare. Sin contrà appareat,ſanaque ab eo corpora incaleſcant,& calidi affectus exaſperentur,frigidique iuuentur: non refrigerare,ſed excalfacere medicamentum eiuſmodi putandum eſt. Eodem modo de acribus ipſis ſumendum experimentum, in cæpis, allio, pipere, pyrethro,

pyrethro, zinzibere, ſtruthio, helenio, calce. Etenim quemadmodum qui ſolani ſuccum piperi miſcuit, neutrum ſatis explorare poteſt: ſic nec quæ à natura ſunt miſta. Eundē in modum contemplandum de acida qualitate, de amara, de dulci cenſeo, vehementes nimirum, & quæ quantum licet ſolæ ſint in explorationem legendo, & experientiâ vires eorum ſcrutando. Quippe quiduis te, quo modo ſit aut acerbum, aut auſterum, aut amarum, in experimentum ducere, tanquam in eo acerbitatis, auſteritatis, vel amaritatis facturum periculum, planè abſurdum arbitror. Nam ſi vnam duntaxat qualitatem poſſideat, idem erit medicamenti ipſius & qualitatis experimentum: ſin multas, ex omnibus nimirum miſtam actionem medicamentum edet: quò fit vt qualitatis vnius eius quæ explorabatur, actio obſcura & incerta adhuc permaneat. Itaque ſi, vt propoſitum eſt, iudicare oporteat, non rectè ſenſerunt qui nihil prorſum pronunciari poſſe de ſaporum facultatibus exiſtimarunt, quique aliter iudicium ineundum cenſent. Siquidem & de ipſis aliquid aſſeri poteſt, nec iudicium aliter quàm nunc eſt propoſitum iniri conuenit. Sanè ſi id modò dixiſſent, planè opus non eſſe ſaporum conſideratione, cum vires medicamentorum expendimus (nam abſque his

medi-

medicaminum vires experientiâ inuenire licet)[a] laude illos potius, quàm vituperatione dignos putarem. Verùm vbi tanquam de re neceſſaria quidem illa ſed incõprehenſibili differunt, bis reprehendendos iudico, tum quòd rem non neceſſariã habeant pro neceſſaria, tum quòd conſequi eam ſe poſſe deſperant. Nam facultatis medicamenti cuiuſuis iudicium, abunde citra ſaporum dignotionem ſola reperitur experientia, eum in modũ habita, quem ſexcenties iam anteà poſui. Atque ego ſanè nunc, non quaſi aliter inueniri quod inueſtigatur non poſſet, ad ſermonem de ſaporibus deſcendi, ſed partim propter eam quæ ad principia eſt ſequelam, vt videlicet oſtenderem, omnia ad elementorum rationes conſequi, nec quicquam vſquam inueniri pugnans: partim verò etiam vt illos coarguerem, qui adſtringentia omnia excalfacere contendunt. Quinimo fuerit etiam nonnullus eius ad præſens negocium vſus: ſed hæc poſteà monſtrare conabor. At nunc ad rem propoſitam reuertor, moneoque qui veritatis ſunt amatores, vt ipſimet adſtringentia omnia deguſtent, vti nos fecimus: ac vbi inuenerint aliquo in corpore perfectam adſtrictionem, quoad liceat ab aliarum qualitatum miſtione alienam, tum denique experientiâ expendere tentent

[a] *Gra. aptius* ἐπήνουν ἂν μᾶλλον ἢ ἐμεμφόμην αὐτοῦς.

p frigi-

frigidum ſit an calidũ, humidum an ſiccum corpus eiuſmodi. Sed hoc quiſquis capiet, ſeorſum ipſe faciet. Ego verò vt aliquid de mea afferam pronunciemque experientia fortaſsis neceſſarium fuerit, atque in hoc quidem libro in genere, membratim autem in commentarijs ſequentibus. Fuerit autem generalis de omnibus ſermo eiuſmodi. Corpus omne adſtringens, ab alijs, quod ſenſu animaduerti poſſet, qualitatibus ſyncerum perpetuò comperi experiendo frigidum: quinetiam nonnulla ex ijs quæ qualitatibus miſta erãt, nẽpe quę modicè dulcia, aut amara, aut acria, apertè quoq; refrigerãtia reperi, ſcilicet cũ in eis adſtringendi refrigerandiq; facultas ita vincerent, vt alias obſcurarent. Eadem ratione acida vniuerſa, tum ea quæ ſimpliciter acida eſſent, ſicut oxalida, & oxylapathum: tum miſtis quoque alijs qualitatibus quædam ſiue dulcibus, ſiue acribus, ſiue amaris, nihilo ſecius refrigerantia expertus ſum, qualia ſunt mala punica, mala, pruna, vuæ, mora, ficus, ceraſia, ipſumque adeò acetum: ſed huic, vt ſupra poſitum eſt, permiſta eſt quædam acrimonia: fructibus autem ijs quos ὀπώρας Græci vocant, dulcedines quædam & acerbitates: quibuſdam verò etiam amaritates quædam obſcuræ ac leues. Tum item quæ adſtringunt pa-

pariter: atque acida ſunt ea omnia quoq; manifeſtò refrigerare experiētiâ cognoui. Sola verò dulcia omnia pro dulcedinis modo protinus etiam calorem cōtinent. Quocirca eorum quæ admodum dulcia ſunt, nullum omnino eſt frigidum. Fuerit tamen modicè dulce & aliquid frigidum, ſcilicet quando plurima corporis ipſius ſubſtantia aquea extiterit, ſed non adeò tamen frigida, vt id quod valde acerbum eſt, aut acidum, ſed ſicut alicubi retrò dictum eſt de illis quæ tepidum calorem poßident. Porrò amara omnia calida ſunt, vt bilis, nitrum, vina valde vetuſta, ac numeroſa ſeminum copia. Nam & ſemen rutæ, potißimum ſylueſtris, & tordyli & ſpondyli, melanthijque & lupini, magisque agreſtes, orobi, & inter hos potius agreſtes, quique à ſecure pelecinus nuncupatus eſt, reperitur autem in tritico, amygdalæ quædam, quæ ob id ipſum amaræ vocitantur, & cucumerum quędam ſemina, & ſemen mali medici, & ad hæc infinita alia amara apparent guſtantibus.

Quòd per acerbi ſaporis exolutionem naſcatur & auſterus ſapor, & acidus, & dulcis, ac pinguis. Soluitur autem acerbus ſapor, cùm frigidus ſit & terrenus, aut excalfactione, aut humectatione, aut ſimul vtraque. CAP. VIII.

SED infrà copioſius de amaris dicetur. Nunc rurſum reſumpto de adſtringentibus atque acidis ſermone, conuenientem ei finem imponamus. Ergo auſterum quòd ſit acerbum exolutum, ſenſum ad memoriam reuocare oportet. At quæ ſit eius generatio nunc dicetur. Quandoquidem corpus acerbum terreum eſt ac frigidum, tripliciter neceſſariò exoluitur: aut incaleſcens, aut humeſcens, aut vtrumque ſimul perpetiens. Itaque ſi caleſcat dũtaxat, nec ſit humidius, nec mollius, ſed durum[a] ſolum acquiret dulcedinem, velut robuſteæ glandes, ac potiſsimum quæ vocantur caſtaneæ. Sin tantũ humeſcat, ſi quidem ea craſſarũ ſit partium & aquea humiditas, auſterũ euadet: cuiuſq; enim ſaporis vires aquea retundit ac hebetat humiditas: Si verò tenuium partium ſit, & aërea, aceſcet: oſtenſum nanque eſt, frigidum ſubtile, acidã efficere qualitatẽ. At ſi pariter & humeſcat & calefiat, humiditate quidem aquea in dulcedinẽ, aërea verò tranſibit in pinguedinẽ. Perſpicuum ergo hinc iam euaſit, quo pacto fructus principio acerbi cum ſint, proceſſu temporis quidã planè dulceſcant, quidã aceſcãt, nonnulli fiãt auſteri, aliqui etiam acerbi permaneant, tum quidam etiam pingues reddantur. Et ſanè ſecundũ propoſitarũ qualitatũ miſturas varia ſortiũtur mutationẽ. Acerbus

ad:

[a] *al. μένον, id eſt manens.*

ad extremum perſeuerat fructus illicis, arbuti, fagi, corni: ſiquidem frigidus ſiccusque, qualis erat ab initio, permanet, tantummodo mole increſcens, nulla præterea magna alia accedente alteratione. Nam & arbores ipſæ tum denſiſsimæ ſunt, tum ſicciſsimæ, ac frigidiſsimæ. Acerbus ſimul & dulcis myrti fructus eſt, & piri agreſtis, ac roboris. Magis tamen dulcis quàm acerbus fructus caſtaneæ quem nominant. Tantum acerbus vitis amineæ tum fructus, tum vinum, ac quotquot his ſimilia ſunt. Auſterus vnaque dulcis fructus palmæ, & inter vina ſurrentinum, ſalbinum, albates, vt vocant, & quæ eius ſunt generis. Solummodo dulce theræum, & ſcybeliticum, & ſyræum, & alia quæcunque cum iſtis conueniunt. Pinguis exactè tum fructus tum ſuccus oleæ, tum etiã alij omnes ex quibus oleum conficitur, ſicut rhicini, raphanidis, & ipſa ſeſama, nuceſque, & amygdala. Nam id genus omnia vetuſtate prorſum efficiuntur pinguia, quippe in quibus aquea quidem excrementitiaque humiditas digeritur, propria verò à calore natiuo elaboratur atque exactè concoquitur.

Quòd amara ab immodico naſcãtur calore, et immodicè ſint calida: dulcia verò omnia calida ſint miti caliditate, quæq; non ſupra modum noſtram exuperet caliditatem. CAP. IX.

QVicunque ergo fructus oleoſi ſunt ſolummodo, edendo ij ſunt & dulces: quibus verò alteraſcētibus amaror aduenit, ij [a] edi non poſſunt. Quippe amarum omne edi nequit: taleque efficitur à caloris exceſſu, ſicuti poſteà [b] docebimus. Verùm dulce omne calidum eſt, nec immodicè calorem noſtrum exuperat: imò ſicut aqua calida, cuius cōtactus voluptati eſt, maximè vbi frixerimus, hactenus videlicet nos excalfaciens dum concretas frigore [c] in nobis particulas fundat, non tamen ſoluat aut ſecet, diſtrahátve continuum, ea, inquam, vt ſumma afficit voluptate, ac vtiliſsima eſt: ſic omne edulium dulce, calidum ſanè omnino eſt, ſed non tantum calore excedit vt is lędat, ac moleſtus ſit, ſed inter limites ſe continet fundentis, leuigantis, ac mollentis. Rurſum mihi hîc memoria repete, quæ ſæpe antè poſui, quædam eſſe quæ vna, quædam quę duabus in ſeſe qualitatibus & agunt & patiūtur, quędā verò etiam totis ſubſtantijs ſuis: quorum in numero & medicamenta non pauca poſui, & nutrimenta vniuerſa. Horū duplex eſſe genus apparet, ꝓut ſignificauit & Theophraſtus. Nam quædam ſunt pinguia, velut pinguedo: quædam dulcia magis minúsve, velut fructus omnes quibus veſcimur, & carnes animalium, tum herbæ item multæ, ac radices,

[a] ἄβρωτόν ἐστιν.
[b] ἀποδείξομεν.
[c] τοῦ σώματος, corporis.

radices,floreſque, & germina. Nam tametſi ſunt inter ea quædam acerba,ſicut pira ſylueſtria & corna,omnino tamen dulcedine participant, niſi ſummè ſint acerba, velut galla, rhus: verùm ob hæc iam pro medicamentis ijs magis quàm pro cibis vtimur. Apparent enim quæ citra laborant mulieres,quique ſatiati ſunt,& quibus exolutus eſt ſtomachus, ea appetere deguſtare, contrà verò ſi eſuriant,auerſantur,tum acerba,tum acida: expetunt autem ac ſumunt quæ dulcia ſunt & pinguia,hiſque expleri deſiderant.

Quòd pinguia, atque adeò quæcunque nutriunt,ex dulcium ſunt genere. CAP. X.

SAnè verò fortaſsis & pingue ipſum dulce eſt, & quicquid nutrit, ex genere eſt dulcium. Euenit autem id illis non abs re,ſed ſecundum ipſam quantum fieri poteſt, nutrimenti ſubſtantiam : quippe nutritio eſt euacuati repletio. At qui quod euacuatum eſt familiare erat : quamobrem & quod nutrit, familiare ſit neceſſe eſt. Porrò ſi familiare & iucundum amicumque fuerit, protinus etiam vt ad id quod nutritur, modicè calidum. Sed in hoc non parua eſt maioris minoriſque ratio : quando nimirum nec ad cibos acedimus planè ſecundum naturā affecti.Solum enim corpus eorū qui cibum deſi-

derant, inanitum ſit oportet, ſi exacti futuri ſint familiaris ipſorum qualitatis cognitores. Nam ſi preter id calidiores quàm conueniat aut frigidiores euaſerint, ſeu toto corpore ſeu pertinentibus ad linguã ac vẽtrem locis, non ſolùm quæ nutriant, verùm etiam quæ refrigerent aut excalfaciant, poſtulabunt. Proinde ſanè ſibi quoque illis aliâs alij videntur iucundiores. Nam cum duplex ſit genere iucundũ: alterũ quod impleat id quod euacuatum eſt, cuiuſmodi eſt nutrimentum: alterum quod medeatur ei quod alteratum eſt, id quod iam medicamentum eſt: euenit vtiq; cibis, vbi non modò vacuatis exhibentur corporibus, ſed etiã qualitate aliqua mutatis, vt duobus nominibus delectent, vt cibi ſcilicet, & vt medicinæ. Sed vt medicamenta quidem, refrigerando quædam, & excalfaciendo, & exiccando, & humectando ex ratione iuuabunt & proderũt: Vt nutrimenta verò, ſola ea quæ cognata ſunt, & familiaria totis nutriendorum ſubſtantijs. Protinus verò iſtis adeſt, vt [a] conuenienter ſcilicet ſint, ad ea quæ nutriuntur, calida. Quamobrem nec eduliorum, nec medicamentorum vna eſt animantibus omnibus ſpecies. Siquidem pro ſua vnaquæque familiari ſubſtantia ſimul & affectione tum delectantur, tum iuuantur ab vtriſque. Sed ſi hæc ſic habent, id

quod

[a] συμμίτρως.

quod in cibis minus erit dulce, minus quoque erit calidum: quod dulcius, tantò nimirum erit calidius, quantò videlicet dulcius. Sin ad immodicum recidat calorem, nec eiuſmodi dulce erit, ſed iam amarum apparebit, velut mel vetuſtum atque decoctum, itidemque aliorum dulcium vnumquodque.

Quòd amara dulciaq́; partim adſcititio calore fiant, partim proprio & ingenito. CAP. XI.

Etenim vt à moderato calore bifariam cuiq; corpori dulcedo prouenit: partim enim ſunt proprio [a] & inſito calore dulcia, partim verò adſcititio: ad eundem modũ & amara. Alia enim ſunt quę ſuapte natura[a] ex calfiunt per eas quæ temporis ſpatio eueniunt mutationes: alia autem id patiuntur ab acquiſitio calore accenſa. At de amaris pòſt dicemus. Cæterum dulcia omnia calore proximè accedunt ad ea corpora, quibus apparẽt dulcia: fiunt autem talia (vt antè dictũ eſt) bifariam. Quędã proprio calore, vt mel: quædã adſcititio, vt ſunt omnia quæ ab igne præparãtur, ac proinde dũ calida ſunt, ſuauiora vſq; ijs quibus nutritione eſt opus, apparent. Porrò muſtũ nõ ſuo modò, ſed & acquiſitio calore dulce eſſe videtur. Multum etiã ceu ardoris (Græci ἐμπύρευμα vocãt) vt Ariſtoteles & Theophraſtus cenſuere, ex ſolari

[a] ἀμέτρως, immoderatè.

lari calore tum acinis, tum alijs, ineſt fructibus: à quo id quod illis aqueum, ac velut etiamnum ſemicoctum reliquum eſt, ad concoctionem ducitur conficiturq́ue: ac tranſmutanti ſimile redditur. Nam ex quibuſcunque [a] pomis ſi ſuccum exprimas, cum protinus non ſecus atque muſtum feruere deprehendes: tanto ſecundū magis & minus feruoris diſcrimine, quāta erit fructus à fructu in calore diuerſitas. Sed vbi iam quod aquoſum ac ſemicoctū erat: tranſmutatum fuerit atq; confectum, & is qui feruorem concitabat calor euanuerit, iam tum deniq; quæ propriæ ſunt ſuccorum proprietates, ſynceræ conſpiciuntur. Itaq; tunc quæ propria vinorum natura ſit agnoſcimus. Qua in re animum diligēter aduerte, vt auſtera ſenſim auſteritatem deponant. Semper enim quæ inueterantur, acredinē quandam & dulcedinem adſciſcūt: quæ verò prius inerat illis adſtrictio, eam tempore abijciunt. Eſt autem in quibuſdam vinis poſtquam efferbuerint, dulcedo quædam ſyncera ſuauis & propria ipſius ſucci naturæ non qualis antè erat, miſta ſcilicet ex proprio atq; eo qui circa ſemicoctum aquoſumque excrementum erat feruore. Igitur ſi confeſſum eſt, vina omnia vetuſtate fieri calidiora, auſtera verò primùm quidem tempore dulcedinem quandā atq; acrimoniam depo-

[a] ὀπώρας.

depoſita adſtrictione acquirere, ac deinde increſcente acrimonia ſenſim dulcedinem deponere, ac ſubinde rurſum maiori tẽpore acria admodum euadere, aſsidueque amareſcere, ac denique vbi craſſeſcere incipiunt, penitus fieri amara: ſanè conſtat dulce auſtero eſſe calidius, ac dulci amarum. Atqui ſi verũ eſt, dulcedinem à moderatione prouenire caloris, patet adſtrictionem à frigido vincente
18 perfici.

Quòd & acidi ſucci ex frigore proueniant.

CAPVT XII.

PORRO quòd & aciditas [a] frigoris vi eueniat, & anteà oſtendimus. Veruntamen, quandoquidem in præſenti diſputatione de naturali vinorum, quæ temporis ſpatio fiat mutatione docuimus, nonnihil quoque & de non naturali dicamus. Itaq; vt vinum acerbum, tempore dulcius primùm,
20 mox acrius amariusq; efficitur, denique planè etiam amarum redditur: ad eundem modum quod velut rigorem perpeſſum eſt, acidius protinus redditur, ac ſi prorſum refrigeretur, penitus aceſcit. Itemq; quod ſtatim [b] in fructuum collectione, vindemiaque per aſsiduam pluuiã [c] aliena humiditate impletum fuerit, quodq; alio quouis modo humiditatẽ accepit, leui occaſione ea omnia prõptè aceſcũt: cõtrà euenit ijs quæ igni admouentur. Nam

[a] *Aptius à frigore procreet* ὑπὸ ψύξεως δημιουργεῖται.

[b] *Tantũ* ἐν τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν, *redũdat ergo vindemiaq;.*

[c] ὀθνείας ὑγρότητος.

[a] ἐκπίπτοντες, degenerauerint

Nam & protinus ſtatim, & temporis progreſſu poſteà ſemper dulciora euadũt. Quòd ſi multo etiam tempore [a] durauerint, & ipſa nihilominus quàm cætera amareſcunt. videturque id ſibi quodammodo ſecundum naturalem conſentaneum eſſe rationem. Nam ſi omphax acida eſt, vua verò dulcis, ac fructibus omnibus maturatio à ſolari prouenit calore, planum eſt, imperfectius & frigidius eſſe quod acidum, perfectius verò & calidius quod dulce fuerit. Cum ergo vinum perfrictione rurſum aceſcat, manifeſtũ eſt, in eum illud humorem conuerti, ex quo prouenerat. Diuerſis tamen hactenus viribus omphacis acetique ſuccus conſtant: quòd aceto accedat ex putrido calore acrimonia quædam. Proinde Ariſtoteles rectè dixit acetum proprio quidem vini calore eſſe frigidum, adſcititio calidum. At omphacis ſuccus calorem non habet, ac proinde neq; acrimoniam. Accidit verò ipſis & in eo quod tenuiũ eſt partium, ſubſtantiæ ſecundũ magis & minus differentia. Siquidem omphacis ſucco acetũ tenuius eſt: cui rei & ſenſus adſtipulatur. Excellit enim quę ab aceto infligitur frigiditas eã quæ ab omphacis ſucco, vehementia & miſtione: imbecillior enim eſt quę ab omphace fit refrigeratio: cũ etiã alienę in ſe caliditatis ne minimum quidem contineat. At quæ ab

aceto

aceto proficiſcitur, tantò eſt validior, quantò & tenuior: ineſt verò illi & acrimonia quædam excalfaciens: quæ tamen ſatis non ſit ad ſuperandam ab aciditate prouenientẽ frigidatẽ: verùm quæ trãſitus celeritatẽ promoueat. Nam quantò calidum frigido facilius penetrat, tantò acris ſuccus aptior eſt, qui ſenſibilium corporum meatus tranſeat, quàm acidus. Itaque ille velut præcedẽs viã ſternit: hic verò haud ita tardè inſequitur: quo tempore ſenſus perficitur miſtus, & qui ægrè exponi queat, vtpote qui nec planè frigidum eſſe acetum denunciet: quippe cũ in eo ignea quædam percipiatur acrimonia: nec planè calidũ. Nam perpetuò quæ ex pręcedente fit acrimonia calfactionẽ frigus ab inſequente aciditate occupans, obſcurat, protinusque extinguit: quo fit vt maior multò ex frigore percipiatur ſenſus, & affectus quàm ex calore. Porrò ſi plurimo melli aceti paulũ admiſceas, ſtatim & calorẽ & frigus manifeſtè percipies. Nã ſi paulum mellis aceto multo permiſceas, magis frigidum quod fuerit miſtum, quàm calidum videbitur. Sin multo melli pauxillum miſceas aceti, plus calfacere quàm refrigerare conſpicietur: & ſi pari mole vtraque miſcueris, acetum tamen etiam viribus ſuperare comperies. Quòd ſi, vt eſt dictum, plus ſit multò mellis quàm

aceti,

aceti, æqualia rurſum frigus ac calorem in ea miſtura conſpicies. Multis enim numeris acetum plus ab ijs quæ moderatè ſunt calida,ad frigiditatem receſsit,quàm mel ad caliditatem.Proinde & ſuprà demõſtrauimus, fieri non poſſe vt vehemens coëat cum dulcedine caliditas:vetusque illud verbum pulchrè dictum eſt: Vera inter ſeſe omnia conſentanea eſſe,ac conuenire. Etenim ad hypochondria ardentia pręſtantior eſt ſuccus omphacis quàm aceti,quòd nec violentam, ac ferientem habeat frigiditatem,nec eam mordaci admiſtam caliditati. Debent enim qui ſic laborant,ſine violentia mitigari,vt eſt dictum,nec foris vllam adſciſcere mordacem aut caliditatem,aut acrimoniam.Atque hæc quidem iam curandi attingunt methodum, quæ multis in locis huic tractationi communis eſt. Quare ijs denuò relictis ad propoſitum reuertamur.Itaque omphacis ſuccus nõ acidus modò eſt,ſed & acerbus.nam, vt ſuprà propoſitum eſt, omnes propè arborum fructus ortus ſui principio, teſtimonio etiã Theophraſti,guſtantibus acerbi ſunt: dein vbi humore implentur accedit quidem aciditas, decedit verò acerbitas: haud tamen & quod accedit, & quod amittitur, par eſt in fructibus omnibus,neque ſi ſpeciem, neque ſi genus reſpicias. Primùm quidẽ inter omphacas

phacas aliæ plus acerbitatis, aliæ aciditatis [a] minus obtinēt. Sunt & quæ pari portione ambas ſortitæ ſint: omnes tamen ad refrigerandos ardores non abs re conueniunt: quippe cùm non ſolum quod acidum eſt frigidū ſit, ſed & quod acerbum, velut & antè à nobis dictum eſt. Recedit ſanè, & hîc rurſum oratio ad curandi methodum: quare & rurſum ad propoſitum illam reuocemus. Porrò propoſitum, vt reor, ab initio fuerat, [b] de ſaporibus omnibus diſſerere: ac nunc quidem ferè de omnibus verba fecimus: interim tamē orationis affinitate & alia attingere coacti. Nec enim de acerbo modò, & auſtero, & acido iam diximus, ſed & perſæpe de dulci, & amaro, & acri: reliqua tamen, quò tota oratio perfecta euadat, adijcienda etiam ſunt. atque in adſtringentibus haud ita magnum & ſermone dignum reliquum eſt, quod non ex iam dictis clarum euadat.

[a] al. ϖλῖον, id eſt plus.

[b] Add. ἐν τῷδε τῷ γράμματι, in hoc libro.

Vnde arbitrati ſunt quidam à calore acidū prouenire ſaporem? Ex eo quòd vina nequaquā fortia, vere æſtateq; mutentur.

CAPVT XIII.

AT in acidis deeſſe fortaſsis etiamnum videatur, quod eximios quoſdam medicos feſellit. Nam eo ꝙ vina inualida, vere atque æſtate alterentur atque aceſcant, hyeme verò ſuas ſeruent qualitates, hinc adeò qui-

quibuſdam à calore aciditatem naſci viſum eſt. Quorum auget opinionem & quod vehementius motũ eſt,[a] & quod longius[b] aduectum. Talia enim omnia cùm infirma fuerint, celerrimè aceſcunt. Quinetiam quidam qui de re ruſtica ſcripſere, dolia in ędibus ad Aquilonem expoſitis defodienda cenſent: tanquam frigus ſcilicet qualitatem eorum ſeruet, mutet autem caliditas. Sanè verò & id ſæpenumero ipſa experientia comprobatum conſtat. Aceſcunt enim vina quædam promptè, vbi in meridianis & ſoli expoſitis locis repoſita fuerint. Videorq; dictorũ hinc iam orſus ſolutionem. Etenim ꝙ nõ omnia caliditate aceſcant, ſed quę intio tantum frigidiora ſunt, nec id veteri alicui accidat, id nobis ad veritatem viam inueniet.

[a] Add. οἶνος.
[b] Add. ἐν τοῖς πλοίοις, in nauigijs.

Qua de cauſa ab externo calore vinũ natura frigidũ infirmumq; corrumpitur? Quia ſcilicet res qualibet in propria natura proprio ſeruatur calore, corrũpitur verò ab extrinſeca immoderatione, atq; extinguitur. CAP. XIIII.

QVIPPE cauſam ſermo ſcrutabitur, propter quam vinũ naturâ frigidum atque inualidum ab extrinſeco arguatur calore. Quanquam per verbũ ipſum arguatur, iam dictum, omnes prius dictæ ambiguitates diſſoluantur: perſimile enim quid

quid vinis accidit quæ naturâ frigidiora aquoſioraque ſunt, quale flammis exiguis & imbecillis: quippe ſi eas ad ſolem [a] feruidum exponas aut prorſus obſcurari, aut denique etiam extingui conſpicies. Sic quoque ſi ardentem lucernam aut iuxta flammã vehemẽtem magnamq; deponas, aut ad ſolem feruidum exponas, marceſcere vtique ac diſsipari protinus videbis. Quin etiam [b] ſi validum ventum facias infirmæ paruæq; flammæ, citius eam extinxeris quàm inauxeris. Natura enim infirma, validum neque motũ, neq; calorẽ ſuſtinet, verùm ab ijs diſsipatur potius quàm augetur & creſcit. Quandoquidẽ etiã ex induſtria multis in locis vina & commouent & tranſportant, ſicuti ſanè & in ſolem efferunt, atque excalfaciunt, vt etiam quædam inſuauia fiant, fumi contrahentia qualitatem. Apud nos ſanè in Aſia in tegulas ædium æſtate omne propè in lagenas tranſfuſum imponunt, poſtea [c] in ædita cubicula ſub quibus infernè multa flamma luceat, tranſportant. In ſumma autẽ ad meridiẽ ſolemq; cellas obuertunt, in quibus & citius ea matureſcant, & potui idonea euadant. Nam quod multo tempore alijs, hoc ijs quæ ſic excalfacta ſunt, breuiſsimo aduenit. Porrò nihil mirum eſt, qui de colendis agris memoriæ prodiderunt, ob eam quam de ſua regio-

[a] ἰσχυρῷ, vehementem.

[b] ῥιπίσοις ἰσχυρῶς, ſi strenue ventilaueris.

[c] καθαρεῦσι, purgantes.

ne habebant experientiam,[a] audacius incōſiderantiúsve de vinis omnibus definiuiſſe. At Theophraſtus atque Ariſtoteles experientiam etiam vlteriorem nacti, & in perſcrutādis naturæ rationibus exercitatiores, ac diligentius omnia diſtinguentes, cùm multa huiuſmodi, tum verò de vino nos docuerunt, quòd ſimile illis atque corporibus noſtris accidat.[b] An non enim & ipſa quoq; prout aut robuſta ſunt, aut infirma, ab ijſdem tū iuuari, tum lædi conſpicimus? Etenim vt exercitia valida, & ſol, calida atque robuſta corpora etiam validiora efficiunt:[c] proſternunt autem & digerunt refrigerantq; quę non ſunt eiuſcemodi: ſic vina naturâ calida motus velut ventilans, ſol excalfaciens, flammæque iuxta ardētes, celerius cōcoquunt. Quę verò frigidiora ſunt & dilutiora, eorum arguunt omnia id genus imbecillitatem, celeriusque perpeti cogunt, quæ alioqui pòſt paſſura eſſent: quippe cùm ita comparatum ſit, vt res quælibet in propria ſeruetur natura calore proprio, corrumpatur autē ab immoderatione extrinſeca, nempè caloris[d] externa aut frigoris abundantia. Atque quod ab vtroque efficitur, vnum eſt, non tamen vnus generationis modus: quare nō æquè ab idiotis omnibus facilis cognitu eſt hæc corruptionis ratio. Etenim vbi quid rerum calidarum à frigo-

a προπετέστερον.

b *Vt in Apho. Eſt vbi in diſtentione &c.*

c. καταβάλλει, *al.* μεταβάλλει, *mutant.*

d ὀθνεία, *externa ſubaudiend. immodera. al. humidi nō recte.*

frigore deuictum eſt,ne vulgo quidem igno tum eſt.At vbi à circunſiſtente foris calore validiore digeſtum ac diſsipatum eſt,eos ſanè qui circà naturam exercitati non ſunt latet,ignorantes caliditatem mediocrem omnibus eſſe vtilem, immoderatam verò non minus frigiditate noxiam.

Quòd in ſaporibus aciditas prouenit, colore ipſos quidem incipiente concoquere,non autem perfectam mutationem atque alterationem afferre potente. CAP. XV.

CAeterum [a] in genere hoc noſſe pulchrũ eſt,quòd aciditas in ſaporibus naſci po tiſsimum videtur,dum à calido quidem mu tatur,vt tamen non ſuperet: id quod ex acidis fructibus vel maximè conijcias. Nam hi haudquaquam, vbi nulla prorſum facta in ventre eſt ciborum alteratio, prouenire ſo-
20 lent:quemadmodũ nec vbi optimè cõcocti, ſed tantum vbi ſemicocti, vt ita dixerit quis fuerint. Voco autem ſemicoctos qui à ventriculi calore alterationem perpeſsi, nón etiam perfectè ab eo ſuperati fuerint. Sic lac,ptiſanæ ſuccus, & quæcunque eius ſunt generis, tempore æſtiuo citius aceſcunt quàm hyeme,poſtulantque ædes frigidas,vt in ijs repoſita pluſculo tempore perdurent. Ex quibus omnibus patet, quòd à calore

[a] καθόλου

mutante quidem,non tamen prorſum vincēte, aciditatis generetur qualitas:atque ob id pleriſque ineſt fructibus priuſquam maturuerint.Idque etiam quodámodo ijs quę ab initio de ſaporibus acidis diximus, conſentaneum videtur. Etenim ſi ſimile quid illis vſuuenit quod Borealibus conſtitutionibus accidit,vt tenuis ſcilicet eſſentiæ ſint,ſimulque frigidi: naſci eos haud ſine calore ſatis conſtat,ſicut nec illum ipſum aërem.Proinde quoque quæ ſummè nos refrigerant ac interimunt, veluti cicuta, papaueris ſuccus, hyoſcyamus,mendragora,minimè omnium acida ſunt: quippe licet frigidi ſint ſapores acidi omnes,haud tamen eouſque refrigerāt vt interficiant: nō enim ſubtilis forēt eſſentiæ,ſi extremè eſſent frigidi. Itaq; nō modò iam ꝙ frigidus ſit ſapor acidus,ſed & quatenus,frigidus iam apparuit.Exploranda porrò eius natura eſt in oxylapatho & oxalide, quam etiā oxida nuncupant:eſt autē hæc holus ſylueſtre:in iſtis enim maximè mihi ſyncerus eſt viſus ac ſimplex, nullius particeps acerbitatis,vt ſolent arborū fructus. perſpicuò enim hi cū acerbitate quadam admiſtā habent aciditatem,ſicut cum acrimonia acetum. Itaque quod propriè in ſaporibus appellatur acidum,à ſola lingua percipi poteſt ſicut & acre: cæterū quod vtriq; commune

eſt,

eſt,nempè mordacitas, etiã an tactu ſentitur:vtraque verò lingua agnoſcere nata eſt: nam quæ cõmunia ſunt,ſicut & reliqua corpora ſenſilia:quæ verò propria, tanquã guſtus organũ percipit:idque mihi videtur illi eximiũ ac peculiare eſſe iuxta [a] totarũ ſubſtantiarum tũ proprietatem, tum, vt ita dicam,alienitatem.Dictum autem demonſtratumq; ſæpenumero eſt,nec ſecius aliâs quoque repetam,quid ſit ſecundũ totas ſubſtantias agere, aut pati: imò verò & hactenus eius nunc meminero,quod in rẽ præſentem ſatis ſit,hinc ſumpto initio. Ex quatuor elemẽtis,particulatim corporibus omnibus cõſtant generationes impares miſturâ,ac diuerſæ. Siquidẽ quædam ignis quàm aliorũ elementorum in ſe plus continent,quædã aquę ſicut alia,ſi fors ita tulit,terræ nõnulla aëris. Ex eiuſmodi itaque imparitate proprietates corporum particulariũ ſunt perfectæ:ex elementis quidem,plantarum:ex his autem,animalium,ſicut in libris de Elementis, demonſtratum eſt. Porrò tranſeunt quædam quidẽ protinus in ſeſe mutuo, nonnulla verò mediantibus alijs:velut terra in triticum, hordeum,& alia id genus: rurſum horum vnumquodq; in carnem humanã: cum tamen ipſa terra caro vt fiat ſit impoſsibile,eã videlicet quæ in medio eſt mutationem tranſiliendo

[a] al. ἀλλήλων, aliarum.

 Attamen.

Attamen eorum quæ in ſeſe mutuò tranſeunt, quædam promptam celereque, quædam difficilem & diuturnam alterationem obtinent: at quæ ſimilitudinibus propinqua ſunt, celerem: quæ verò remotiora, tardiorē. Oportebat itaque, meo quidem iudicio, inaſci animantibus organum, quod naturæ ſimilitudines ac diſsimilitudines diſcernendi poteſtate polleret: quod agnoſcens rerum naturas, familiaria quidem eligeret, aliena verò refugeret. Eiuſmodi ergo lingua eſt, quæ exuberanti ſenſu non calida modò frigidaque, humida atque ſicca, ſed etiam quæ familiaria, quæque nō familiaria ſunt agnoſcit: in hanc enim duntaxat particulam com plures [a] inſeruntur nerui: cùm aliæ omnes aut vnius tantum, aut duorum ſint participes, nec eorum ipſorum ita magnorum tamen. Porrò cum quædam naturæ [b] noſtræ magis ſint familiaria, quædam minus: ac partim in hac coniugatione [c] partim in illa: neceſſariò plures guſtus qualitates extiterunt. Cæterū omnium quæ nutriunt, cōmunis dulcedo eſt. Nam quicquid nutrit, aut plus, aut minus eſt dulce. His verò quæ non nutriunt, commune eſt id quod per negationem [d] aut priuationem ſic dicitur, velut non dulce, & [e] indulce. Particulares autem differentiæ complures meritò euaſerunt: quia id quod

[a] ἐξ ἐμφύοντα νεῦρα.
[b] τοῦ σώματος ἡμῶν.
[c] Add. τῆς κράσεως, temperamenti.
[d] Add. τοῦ γλυκέος, dulcis.
[e] Interp. legiſſe videtur ἀγλυκύ, id querecte noſtri codic. habent ἀλυκόν, ſalſum.

quod cuique rerum familiare eſt, vnum eſt: nempe quia & natura eius familiaris, vna: aliena verò, plurima: partim plus, partim minus à ſubſtantia eius diſsidentia. Quæ itaque ſummè acida ſunt, acerba, & amara, & ſimpliciter aliam quãuis qualitatem præter dulcem ſortita ſunt: ea omnia nutrire nequeunt: ſicut quæ ſolũ dulcia ſunt, omnia nutriunt: inter ea autem quę miſta ſunt, qualitatibus quotquot dulcia ſimul & acerba ſunt, & craſsioris ſunt eſſentiæ, & tẽperaturæ frigidę: velut paulò antè oſtẽdimus. Quotquot verò acida ſimul ac dulcia, tenuiora quidem ſunt, quàm acerba: ſed & ipſa tamen refrigerant. Quinetiam amara quidem calida ſunt, ſed acria his etiam calidiora. Nutriunt ergo hęc omnia, ſi iunctam habeant dulcedinem. Cæterum per ſe dictorum nullum, vt nutriat, ſatis eſt. Porrò duplici ratione miſta eſſe aſſolent, nempe vt diſsimilaria ſint, & diuerſas habeãt qualitates in diuerſis partibus: aut ſimplicia & ſimilaria, ſed quæ in mutua eorum quæ multũ diſsident, alteratione conſiſtant: neq; enim mel ex templo fit amarũ, ſed aut multa coctione aut vetuſtate amaritudinem induit: nec id tamen illi niſi pedetentim accidit: neque quotquot ex fructibus dulces [ex amaris] euadunt, ſicut quidam cucumeres & melopepones, & ipſi repente ſe-

Ex amaris, adiecit Interpres ex vet. trãſlat. nam Græ. non habetur.

melque ab initio qualitatem abijciunt. Nam ijs quæ à natura mutantur, ſenſim fiunt mutationes: potiſsimum vbi in multum diſsidentes, aut planè contrarias qualitates alteratio ſiue tranſitus perficitur. Sicut ergo quod eſt ſummè dulce, aptum eſui eſt: quod verò ſolum ac ſyncerè amarum, eſui ineptũ: ſic quæ in medio ſunt eorum, nutriunt quidem etiã, verùm minus quàm dulce. Eadem ratio eſt in alijs qualitatibus. Nam neutrire, præter dulcem, nullæ omnino poſſunt. At elementa multò ſanè etiam minus nutriunt, nullamq́; guſtui qualitatem offerunt: proinde & terra, & aqua (ſunt enim ambo guſtui inſipida) minimè nutrire idonea ſunt, ſicut nec aër, nec ignis. Itaque pro qualitatum interim admiſtiõe, dulciũ ſępe qualitas exoluitur, aquea ſerè eſſentia in pumiliũ (ἐπίγεια Græci vocãt) fructibus ſuperãte (nam triticum, hordeum, fabæ, cicer, & quæ eius ſunt generis, cùm propter humiditatem principio qualitatum guſtu propè expertia ſint, temporis ſucceſſu maturata ac ſiccata dulciora euadunt) terreſtri verò & ſicca in paleis, fœno, gramine, & arũdinibus ſiccis & lignis: quorũ tamen quædã priuſquam aruerint, dulcia nobis ſunt, nutrimentũq́; interdũ corpori exhibẽt, velut palmæ cerebrũ (ſic enim nominãt ſummã eius particulã) & graminis, & molles[a] arũdinum radices,

radices,maximè quę in Aegypto prouenīūt: ad hęc plerarūque arborū germina. Siquidē quod nutrit,à ſimilitudine quæ illi eſt ad id quod nutritur,dulce apparet:à diſsimilitudine verò,non dulce. Porrò multæ cùm ſint diſsimilitudines,multas proinde neceſſe eſt qualitates eſſe non dulces:quas verbis quidē efferri eſt impoſsibile : attamen memoriam earū ſuggerere quodāmodo licet, cū omnes homines certiſsimè norint, alium fieri in lingua ſenſum atque affectum ab acerbis, aliū ab acidis,& alium à ſalſis,aliūque ab amaris.

Qua de cauſa quæ igni admouentur, alia ſuauiora,alia inſuauiora efficiantur. Et *qua de cauſa edulia quædam cum per ſeſe edi non poſſint,ſuauitatem tamen ijs præbeant quæ per ipſa præparantur* CAP. XVI.

ITAQVE quemadmodum edulia quæcūque nutriendorum naturæ ſimillima ſunt, ea & dulcedinem ſummam præ ſe ferūt, nec vllam præparationem poſtulant,ſic quæ temperaturam nacta ſunt remotiorem,alia condimentis alia coctione,alia vtroque indigēt. Nec verò mirum eſt, cùm condimentorum nullum edendo ſit[a] ſuauitatem tamen ijs augere quæ per ipſa præparantur: quippe cum fieri poſsit,vt immoderatis duobus coēuntibus,id quod ex ambobus miſtum ſit,commoderatum

[a] *Aptius ad ſuauitatem ijs conferre* ἐὶς ἡδονὴν συντελεῖν.

deratum euadat, ac proinde quoque dulce appareat:cum immoderata minimè ſint talia:poſteà verò quã & per elixationẽ & per aſſationem,& omnino per calidum quiddã præparatio fiat ciborum,nihil etiã abſurdũ eſt aut ambiguum,quæ prius non erant ſuauia,nunc fieri ſuauiſsima.Apparet enim calidi natura quibus admota fuerit, ea celeriter alterare,atq; in aliam ſpeciẽ mutare.Quocirca nec id quoque dubiũ eſt,quædã ſuauiora, quædam verò inſuauiora effici igni applicata,tum quædã tempore minimo,quædã plurimo elixari debere.Etenim quæ nutriendorum corporum temperaturis ſimillima ſunt, ea vel citra elixationem aut præparationem iam dulcia apparent. Quæ verò diſsimilia ſunt,omnia inſuauia ſunt antequã præparẽtur.Porrò quæ nimis calida ſunt,frigido corrigi debẽt:quæ verò multũ frigida,calidorũ miſtura ciborũ,& igni:ad eundẽ modum humiditate,quæ terrea ſunt & ſicca : ſiccitate, quę plus quàm cõueniat aquea ſunt,& humida.Siccitates ergo, humidorũ admiſtio: humiditates verò , ſiccorum miſtura ignisq́ue emendant.Maximam rei dictæ fidem affert quæ in ore fit mutatio. Nam qui pluſculum ſuſtinuerunt ieiunium,ijs ſaliua ſalſa redditur:qui verò plurimũ,nõ ſalſa modò , ſed & amara.Sic etiam corpus vniuerſum,bilioſum

habitum

habitum contrahit,ac ſi totũ perinde vt lingua ſenſu polleret,ſalſedinem quoq; quæ in ipſo eſt,atq; amaritudinẽ perfacilè,reor,perciperet,ad hæc etiã ipſam dulcedinem quæ ſemper naturali ineſt ſanguini. At nunc vbi vaſe quopiã aut rupto,aut aperto affatim calidus ſanguis in linguam effunditur, dulciſsimus apparet:vtique,ſi ſecundum naturã [a] habuerit.Nã morbidus, amarus aut ſalſus eſt, aliámve eius generis qualitatẽ præ ſe fert.At qui in toto eſt animalis corpore , nos fugit, nõ aliter quàm aut bilis,aut pituita.Quãquã & bilis quidem flaua vel minima quapiã parte linguam contingens,perpetuò amara appareat:atra verò acida.Porrò vbi pituita linguam attingit,partim quidem dulcis,partim acida,partim ſalſa ſæpe eſt manifeſtò viſa, cum & ipſa in toto animali incognita ſit.

[a] ὡς εἴρηται, vt dictum eſt.

Qua de cauſa mel à caliditate validiorem amaritudinem contrahit , lac verò frequenter etiam dulcius efficitur,cum tamen vtraque guſtui ſint dulcia? An quia mel cum ſummè ſi dulce,nec quicquam addi poſsit ad dulcedinem , in conſequentem recidit qualitatem : lac verò minus dulce cum ſit,quod reliquum eſt à calore accipit?

CAP. XVII.

NIHIL mirum igitur neque cur rerum omnium dulciſsimum mel , ſuccum gene-

generet amariſsimum,neque cur id maximè ætate florentibus,& calidis naturâ,& febriētibus,accidat.Nam vt foris, cùm pluſculum igni admouetur,amarum efficitur:ad eundē modum & in animantium corporibus [a] vbi ſyncerum validumque nactum calorem fuerit,bilioſum ſuccum procreat. At in temperaturis frigidioribus,ſiue propter ætatem,ſiue propter naturam corporis,ſiue etiam ob morbum facilè in bonum & moderatum ſanguinem conuertitur:quippe cum neque nimium in ijs corporibus aut excalfiat,aut alteretur,verùm ei quod modicè coctum fuerit, ſimile quiddam perpetiatur, planè illis adſimilatur,prorſumque ſeruat dulcedinem. Et quid obſecro miri,ſi à valentiore animantis calore,aut longiore coctione veterē mel dulcedinem exuat?tum etiam citra hæc per ſuū ipſius calorem ſpatio temporis amarum euadat?Nam in mutationis duntaxat celeritate,haudquaquam quòd aliā perpetiatur paſſionē ab alia cauſa,differentia conſiſtit:quippe & paſsio eſt eadem, & cauſa quæ mutat. Paſsio quidem amaritudo:cauſa verò caliditas immodica.Porrò immodicum, quod ad alterationem ducit, genere duplex eſt: aut enim in admoti conſiſtit robore, aut in temporis diuturnitate:alterum ex nobis & igni, alterum ex ſeipſo mel accipit. Et meritò ſanè tem-

[a] ὅταν ἀκραιφνὲς πλησιάζῃ θερμότητι.

ne tempore maiore id fit ex ipſo ſiquidem quod mutat, imbecillius eſt. Ergo quod à minore [a] longiori fit tempore, quid mirum eſt à maiore in breuiori perfici? Cæterum lac etſi guſtu ſit dulce, tamen ex ſeſe nunquam amarum efficitur. Vincitur enim in eo à frigore magis caliditas, quàm ipſa vincat: proinde etiam repoſitum aceſcit. Ex tribus enim ſubſtantijs qualitate diſsidentibus (velut ſupra quoque dictum eſt) conſtat. Prima quidem craſſa, ex qua caſeus cõficitur: altera pingui, ex qua butyrũ, & tertia aquea, quod ſerũ nuncupamus. Verùm ex hiſce pinguis quidẽ vel maximè temperata eſt, craſſa verò paulũ ab ea declinat, at excrementũ illud ſeroſum, & frigidum & humidum eſt. Quare lac vniuerſum à modicæ caliditatis corpore longo interuallo relinquitur, quapropter ex ſe aceſcit potius quàm amareſcit. Ac ſi guſtari poſſet, vbi in ventre & per venas cõcoctum eſt, ipſo etiam melle dulcius inueniretur. Nam quod foris & ex ſeſe mel obtinet, id dũ coquitur, lac accipit. Et cum admodum ingens in animante calor extiterit, tantam acquirit lac dulcedinem, quantam mel deperdit. Rectaque id rationẽ euenit: etenim quod ſummè dulce eſt, ac proinde etiam nihil apponi ad eius dulcedinem poſsit, id vt in conſequẽtem verti pergat qualitatem neceſſe eſt. At cui

[a] Deeſt αἰτίας, cauſa.

cui quid deeſt,id per concoctionem acquirit. Proinde ſanè lac vbi cruditatem in ventre perpetitur,duplicem ſuſcipit alteratioñe. In frigidiore nanque ventre aceſcit:in calidiore nidoroſum amarumq́ue efficitur. Nõ tamen mel coquendo vnquam aciditatẽ admittit:quippe cùm calidius ſit, quàm vt vbi non ſuperetur aceſcat. Etenim vtraque linguam mordicant,tum quod acidum eſt,tum quod amarum,non tamen id tanquam propria linguæ ſenſibilia poſsident. Quippe ſi in aliam quãuis carnẽ cute ſpoliatã ipſa inieceris,& illã ſanè etiam mordebunt. Ex quo conſtat,mordacitatem à tactu propriè, nõ à guſtu ſentiri. Quin & quæ acria appellantur,velut pyrethrum,allium,cæpa, non linguam modò mordicant,ſed & omnem reliquam noſtram carnem:cõmuniſque eſt mordicatio tribus iſtis ſaporibus, acido, amaro, acri: Verùm acido quidem, vt frigido ſimul & ſubtili (nam & id ſæpe monſtratum eſt) amaro verò & acri,vt calidis.

Quòd ſapores acres omnium ſunt calidiſsimi.

CAP. XVIII.

QVOD itaq; ſapor amarus calidus ſit, modò oſtẽſum eſt. At de acri propriè vocato principio,ne demõſtratione quidẽ eſt opus:præuertit enim ſenſus euidẽtia,rationis fidẽ:quare nec quiſquã de ipſo

addubitauit: imò & Plato de eo tanquam omniū calidiſsimo pronūciat, tū Ariſtoteles quoq;, & Theophraſtus. Atq; adeò nec veterum, nec recentiorum [a] quiſquā eſt qui ſecus ſentiat, quippe cùm excalfactio ex eſſentiæ eius ſit ratione. Itaq; ſi vel ex plebe quempiā roges, quid vocet edulium acre, dixerit ſanè, puto, quod fortiter dum guſtatur excalfacit, velut piper, pyrethrū, naſturcium, allium, cepa, & id genus omnia: videturq; id ſolū ſaporum genus, cum appellatione careret propria, communi per excellentiam vſum. Nam cùm & ſapor amarus, & ſapor acidus, ambo etiam acres ſint: in quocunq; tamen corpore vehementem comperimus acrimoniam, tāetſi neque amarū ſit, neque acidum, acre appellare cōſueuimus: quāquam multa in ſpecie ſint corpora eiuſmodi, alia enim edi poſſunt alia eſui ſunt inepta. Ea igitur quæ idonea ſunt eſui, dulcē quandā ſaltem obſcurā admiſtam habeāt qualitatē neceſſe eſt, proin de multis ipſorum pro opſonio vtimur, multis verò vt condimentis tantum: at vt cibo, ipſorū omnino nullo, idq; ob viriū vehemētiā. Porrò eorū quæ non eduntur, alia mortifera ſunt, alia ſimpliciter medicamenta: omnia ſaltē cuti noſtræ impoſita vlcus celeriter moliūtur. Quin & horū quoq, nōnulla qualitatē quandā amaram præferunt, quem-admodum

[a] Deeſt medicorum τῶν ἰατρῶν

admodum eſculentorum quædam dulcem: non tamen vocantur amara:quandoquidem hæc in eis leuis eſt & infirma,valida autē vis acrimoniæ.Sunt & quæ ne guſtare quidem audeas,cuiuſmodi eſt thapſia,canthárides,& ea quæ eroſione aut putrefactione interimunt.Sed & horum guſtum eſſe acrem ex ijs conijcere licet quæ in toto agunt corpore. Multa verò etiam ipſo ſtatim odore aliena ſunt,planeq; pugnantiam cum homine indicant,velut & hæc ipſa quæ nūc dicta ſunt,& cicutæ,papaueris,mādragoræ,& hyoſcyami ſuccus. Quin & nuper quoq; herbæ ſuccum conſpeximus,quem Centurio quidā ex barbarica circa Aegyptum regione comportauerat,odore adeo graui,adeoque inamœno, vt ne guſtare quidem auderem, ſed letalem eſſe conijcerem:vtebatur autem ad vrgentes articulorum dolores:atque ipſis etiam laborantibus refrigerandi pollere facultate manifeſte eſt viſa.Eſt autem colore ſubflauo,odore tam graui, quàm cicuta:niſi quòd leuem quendam inſtar aromatum odoris adferat gratiam.Nomē herbæ ex qua ſuccus hic exprimitur,lycoperſiū eſſe dicebat. *Lib.5.* Verùm de medicamentis deleterijs alibi tractabitur.Scire autem oportet,acres ſapores omnes (nam de iſtis agebatur)ſummè eſſe calidos ac deinceps poſt illos eſſe amaros, deinde verò dulces.

ces. Cùm verò in omnibus ampla ſit latitudo,is qui magis aut acris,aut amarus,aut dulcis eſt,magis quoq; eſt calidus :.qui verò minus,tantum amittit caloris,quantum abeſt ab exacta guſtus qualitate. Terminus autẽ ſeu finis ſaporis amari eſt abſtergere: acris verò, vrere:ac dulcis, nutrire: vbi videlicet in ſua quiſque natura abſolutus fuerit, hoc eſt,vbi quoad fieri poſsit, minimè alieni pmiſti ſint qualitatibus:velut amarus prorſum quidẽ eſt calidus:verùm qui nũc primũ ex dulcis mutatione natus eſt,& minus amarus eſt,& minus calidus. At qui diutiſsimè antè mutatus eſt, ſummè amarus eſt,& ꝓximè ad acrẽ pertingit, vt nõ abſtergat ſolùm,ſed etiã exedat & mordicet: velut ariſtolochia quidẽ,iris,& panax,id modo poſſunt,nẽpe vlcera abſtergere atq; expurgare.[a] At vitis agreſtis,quæ Græcè ſtaphis agria dicitur,nihilo ab iſtis amaritudine vincitur, niſi vel ipſa quoq; vincat: eſt enim iam etiam acris, idq; valde:tum multũ quoq; calida , vt non ſordem vlceribus auferat modò , ſed & ipſam quoque carnem colliquare poſsit. Porrò quod in vlceribus nati ſunt præſtare amari ſapores,id ipſum in corpus aſſumpti efficere valent : abſtergunt enim,expurgantq;, & quæ in venis eſt craſſitiem incidũt:quamobrem menſes mouent, educendoque ex pectore pulmoneque puri

[a] ἀγρία σαφίς.

auxiliantur. Et in ſumma ſiue craſſa in eis pituita, ſiue pus, ſiue aliud quippiam contineatur eiuſmodi, expurgant: eaque ratione & comitiali morbo competunt, quicunque certè naturam non habent deleteriam ac venenoſam. Illi enim toto genere præter naturam ſunt. Sed & ijs qui ſanguinẽ ſpuunt, noxij ſunt: quippe cùm iſti adſtringentia & viſcoſa, non incidẽtia diuidentiaq; expoſcant. Atque hęc quidem iam quadamtenus curandi attingunt methodum.

Quà differunt amarus acriſq; ſapor? Quòd amarus præter quàm quòd calidus ſit, etiam eſt ſiccus: at acris, vtiq; qui non exactus eſt, vberem quandam humiditatem obtinet. CAP. XIX.

POſteà verò quàm de ſaporibus amaris definiuimus, diximuſq; quòd incidendi vim habeant & extenuandi, tum abſtergendi, ac nimirum etiam calfaciendi, hactenus tamen, vt non vrant, rurſum ad acres orationem vertamus. Ac primum exactè ipſos calidos dicimus, deinde excedentes, vrentes, cruſtam mollientes, ac denique etiam colliquantes, eoſque omnes vel cuti impoſitos eſſe huiuſmodi. Sin intrò in corpus ſumantur, ſiquidẽ tota ſubſtantia animanti cuipiam ſummè aduerſentur, putrefacientes omnes eſſe eiuſque generis animantium deleterios. Sin caloris dũtaxat immoderatione, ſi craſſæ ſint

ſint eſſentiæ terræque, interiora exulcerandi pollere facultate: ſin tenuis, vrinam mouendi, ſudoreſque ciendi vim habere: in ſumma autem, incidendi, & digerendi per halitum. Ex quo genere quidã tum expuitionibus ex thorace, tum menſium motibus auxiliantur. Cæterum quando ſit, quo modo, & qua methodo vtendum, non eſt præſentis tractationis exponere: de omnibus ſiquidem eiuſmodi in curandi methodo diſſeretur: quare de acrium ſaporum natura plura ſcribere ſuperſedebo: ſat enim fuerit diſtinctiones adijcere exactiores, quibus ab amaris differunt. Nec enim ſola caliditate vehementi ab illis diuerſi eſſe conſueuerunt, ſed quòd amari omnes non modò calidam habeant facultatẽ, ſed & ſiccam, cineri (vti eos quis optimè compareт) adſimilem. Acres autem, quicunq; vtique amari non ſunt, multam interim humiditatem admiſtam habent, proindeq; corporũ eiuſmodi non pauca à nobis eſitantur. Porrò ꝙ non calidus modò, ſed & ſiccus eſt omnis ſapor amarus, in primis nos maximeq; diſcreta docet experientia, de qua ſæpenumero verba ſuprà fecimus. His verò qui præter experientiam per rationem etiam ſcrutũtur, ſimiliter accidit. Admodum itaque excalfactis dulcibus, ſiue id ab igne, ſiue à calore ingenito, amarorum corporũ conſtare

generationẽ indicauimus, quæ protinus con ſiſtentia quoque ſicciore apparent: tum verò quoniam abſumatur ſemper ac defluat ab eis humor in vaporem à calore ſolutus: neceſſe eſt reliquum terrenius ſicciusque effici: quippe cùm dulce præterquam quòd calidum ſit, ſiue plus, ſiue minus, neceſſariò ſanè & humidum plus minùſve exiſtat. Si autem corporis noſtri naturæ maximè eſt ſimile, ipſa verò ſit temperatè tum calida, tùm humida, id quod ex dulci ſuperaſſato prouenit, perinde vt calx cinisq; calidum ſiccumque neceſſariò efficitur: Proinde abſtergere quoq;, comminuere, ſecare craſſos viſcoſosq; humores, ſicut cinis & nitrũ, eſt natum. Nec enim aërea eſt, neque tenuis, neque aquea eorum conſiſtentia: ſed, vt paulò antè dictum eſt, terrena, exactè à calore elaborata, ac velut ſuperaſſata ipſorum eſſentia. In comparatione ergo adſtringentium quidem, non parum ijs tenuiora ſunt medicamenta amara, vt ad acria verò, craſsiora: quamobrem neque facilè craſſos viſcoſosq; humores pertranſeunt, velut ea quæ ſunt tenuiore eſſentia, nec incidere perinde vt craſsiora nequeunt. In medio autem vtriuſque exceſſus ſint oportet quæ inciſura ſunt, nempe vt neque promptè penetrent perinde vt flamma, neque dum cunctantur tardantque, diſſecare

non

non poſsint. Verùm de iſtis in ſequenti libro, qui ex ordine eſt quintus, tractabitur. Nunc autem tantum nouiſſe ſuffecerit, quòd qualitas omnis amara calidis ſimul ſiccisque ſubſtantijs accidit, & præter hęc tenuibus & terrenis. Inaudiendũ eſt autem totum quod dicitur coniunctim, haudquaquam vtrunq; ſeparatim legendum. Nam ſic pugnare cum terreno videatur tenue. Verùm non ſimpliciter tenue, ſed vt in terrena conſiſtentia tale eſſe amarum aſſero, velut calx & cinis, & quicquid exactè peraſſatum fuerit, cinisque redditum: fortè autem verius adſimiles fuligini, ac ipſius flammæ fauillæ: quippe quæ guſtantibus apparet amara. Ergo craſſum & terrenum eſt corpus, ferrum, ac lapis: fauilla autem & cinis tenue. Ignita itaque ferrum lapisque, calce cinereque ſunt craſsiora, multoque magis quàm fauilla: ad hæc quoque & calidiora. Sed ferro lapidique ignito, ea quæ per eroſionem interimunt medicamenta, ſimilia ſunt: quæ à corporis nimirum calore huc perducuntur, velut chalcitis, miſy, ſory: ad hæc arſenicum, hydrargyros, & alia innumera: craſſarum enim ſunt partium id genus omnia, ac poteſtate calida, ac proinde temporis ſpatio accenſa per eam quæ eſt in animante mutationem, non aliter quàm lapis ferrumque ignitum ventrem tum exulcerant,

rant, tum exurunt, cùm ſcilicet in corpus diſtribui præ grauitate haud poſsint. Iſtis autem ſubtiliora ſunt, tametſi & ipſa terrenæ ſunt conſiſtentiæ, calx, cantharis, lepus marinus: quorum quædam vſque ad iecoris pertingunt regionem, quædam verò vſque ad veſicam & pectus, in tanto interim itineris ſpatio igneam acquirentia naturam. Porrò ariſtolochia & iris his etiam ſubtiliores ſunt: quippe quæ tum humidæ eſſentiç, tum aëriæ plus quàm illa obtinent: quod hinc conſtat, quòd neq; adeo ſint ſicca duraque, neq; adeò grauia, quapropter & deleterium effugere genus. Sanè verò & cantharis, parcè interim ſumpta, quibusque oportet admiſta, prætterquam ꝙ veſicam nihil offendat, etiam renes expurgat: imò & quæ efficaciora conficiuntur ad vrinas mouendas medicamenta, nonnihil habent cantharidis. Sed de hiſce aliàs habebitur ſermo.

Quòd ſapor amarus inſit corporibus temperamento ſiccis, & ſi planè amarus ſit, eſculentus non ſit. CAP. XX.

AT amarus ſapor quòd ſiccis temperie corporibus inſit, hinc colligere licet: ꝙ & minimè omnium amara putreſcant minimeque vermes aliaque nonnulla animalcula, qualia in radicibus herbisque ac fructibus

pu-

putreſcentibus prouenire ſolent, procreent. maximè nanque videmus in humidis naſci corporibus vermes, ac putrilaginem. At quæ exactè amara ſunt (voco autem ita quæ nulla ſenſu notabili alia participant qualitate) omnibus propè animantibus, nedum hominibus, eſui inepta ſunt: quippe cùm animal omne plus minuſque ſit humidum, amara autem, ſicca: haud aliter quàm ciuis & puluis. Itaque neque cinerem, neque puluerem, neque fauillam, neque calcem animal vllum eſitat, neque eorum quę planè amara ſunt quicquam. Abſinthium enim non ſolum amarum eſt, ſed & adſtringit: marina verò aqua ſalſa potius eſt quàm amara, plurimum in ſe habens aquæ potabilis: id quod & ab Ariſtotele olim ſatis eſt demonſtratum. At aqua quę eſt in lacu Palęſtinę in caua Siria, quem alij quidem mare vocant mortuum, alij ſtagnum bituminoſum, guſtantibus non ſalſa modò, ſed & amara eſt. Salem verò etiam habet ex ſeſe natum, perinde ſubamarum; primóque ſtatim aſpectu vnà cum vniuerſo marinum candidior, tum craſsior apparet, ſalſugini meræ ſimilis: in quam ſi ſalem inijcias, nè liquari quidem etiam poſsit: plurimum enim eius in ſe habet: ac ſiquis in eam ſe mergat, continuò ſale tenuiſsimo velut conſperſu in corpus vndique emergere conſpicitur.

Quapropter etiam aqua illa quàm cętera marina grauior eſt, idque tantò pondere quantò fluuiali marina. Itaq; [a] ne ſi teipſum quidem dimittas, in profundum deferri poſsis: ita attollit eleuatque aqua: non ſanè, quia natura leuis ſit, quod quidam veterum ſophiſtarum prodidit, ſed vt cenſuit Ariſtoteles, propter grauitatem inſtar luti, quæ leuiora ſunt geſtans. Proinde ſi hominem ligatis manibus pedibusq; in ſtagni illius aquã con ieceris, deorſum haud feretur: quin verò ſicut naues in mari onera plura q̃ in fluuijs citra ſubmerſionem portare valet, eundem in modum in ſtagno mortuo multò plura quàm in mari. Tantò enim eſt quę in illo eſt aqua marina grauior, quantò marina lacuſtri aut fluuiali. ineſt enim ei ſalis ſubſtantia, quę terrea grauiſque eſt. Ipſique tibi marinam, ſi lubet, efficere licet, ſale in aqua fluuiali colliquato, cognoſcereq; quantò grauior reddatur aqua eiuſmodi quàm ſit dulcis. Quin & modum iam inuenerunt moderatam ad ſaliendum conficiendi ſalſuginem, ſi ouum in ea videatur natare. Nam vbi etiamnum ſidit, ac nondũ ſuper ſalſuginis ſuperficiem innatat, aquoſa magis eſt & dulcis: grauiter verò ſalſa eſt, vbi tanta eſt ſalis copia indita, vt amplius liquari qui poſteà adijcitur nequeat. Quam aquam ſi pendere non grauaberis, omnium aqua-

[a] οὐδ᾽ εἰ βούλοιο κατὰ τοῦ βάθους καθεὶς ἑαυτὸν, φέρεσθαι κάτω δυνηθείης ἂν οὕτως, ſi volueris te ipſum deijcere in profundũ, ne ſic quidẽ poteris deorſum ferri.

aquarum comperies grauiſsimam. Itaq; ego quandoq; inanem eſſe diuitis cuiuſdam ambitionem oſtendi, qui tantam in Italiam maris mortui aquam deuexit, quæ ciſternam implere poſſet. Nam id ipſum ego expeditè pręſtiti, ſale plurimo in aquam potabilem coniecto. Longè etiam grauiorem eiuſmodi effeceris aquam, ſi quamplurimum ſalis liquatum ſub Canis exortũ, vbi potiſsimum æſtus iam fuerit valentiſsimus, torreri ſiueris, haud aliter quàm in ſtagno bituminoſo: ſic enim hæc aqua perinde vt illa grauis efficietur: ac ſi ligatum hominem, aut aliud animal, in ipſam conieceris, inſtar nauis ſuper aquam feretur. Quin verò & amarior protinus quoque eiuſmodi erit aqua, ſi decoquere ipſam in igne lubeat. Nam quicquid ſalſum pluſculũ excalfeceris, amarum tibi euadet. Sic & ipſius bituminoſi lacus aqua in caua calidaque regione contenta, dum ſole torretur, amara efficitur: proindeq; æſtate q̃ hyeme amarior eſt. Ac ſi quid eius hauſtum in vaſe cauo regioneque aprica (quemadmodum nos effecimus) ęſtiuo tempore deponas continuò amarior ſeſe reddita videbitur. Verũ hæc omnia ijs quę paulò ſuperius de amari generatione diximus, abundè ſubſcribunt. Cęterum cuius gratia oratio ad bituminoſum digreſſa eſt ſtagnum, id nondum omne expoſitum eſt

nullum:

nullum enim in eo neque animal, neque planta ineſſe conſpicitur: imò cùm duo in eum fluuij confluant longè maximi, piſciumque copia ſcatentes, maximè qui propè Ierichontem fluit, quem Iordanem nominant, nullus omnino piſcium fluuiorum oſtia excedit, ac ſi captos quis in lacum inijciat, celeriter mori conſpicit: adeò eſt omnibus tum hominibus: tum plantis inimicum quod exactè amarum eſt, & quod ſqualidum pariter & ſiccum eſt, atque naturâ velut fuliginem ab exaſſatione referens. Quanquam ne illius quidem ſtagni aqua exactè amara ſit: quippe cùm nec ipſe ſal. Vocant autem id Sodomenum, à circumiacentibus ſtagnum montibus, quos Sodoma appellitant. multiq; ipſum accolæ ad omnia, ad quę nos alio vtimur ſale accõmodant. Vis eius non modò plus quàm cuiuſuis alterius ſalis exiccatoria eſt, ſed & extenuare nata; quia ſcilicet plus quàm alius exaſſatus eſt. 20
Omni enim ſali obſcura quędam adſtringendi vis ineſt, qua eas quæ condiuntur carnes conſtringit, denſatque: potiſsimum vbi durus & minimè fragilis extiterit. Talis eſt exactiſsimus quidem foſsilis ferè omnis: Minus autem illo marinus: tum qui multis in locis aquis leuiter ſalſis areſcentibus prouenit: Tertium locum obtinet foſsilis, abſtergere magis quàm adſtringere contrahereque potens;

tens: Proximas his vires habet Sodomiticus, æquè atque marinus durus: cæterum ob admiſtam amaritudinem, facultatem valentius abſtergentem ac digerentem quàm marinus poſsidet. Sic & nitrum ipſum, & ipſius ſpuma, & quod compoſita appellatione vocatur aphronitrum, cæteris magis extergere poſſunt, nempe quia minimè adſtringunt, & exactè ſunt amara.

Quòd ſapor ſalſus calidus ſit & terreſtris, eáq; ratione quadamtenus ſapori amaro ſimilis. CAP. XXI.

ETenim propinquus eſt ſapor ſalſus amaro: quippe terreni ambo ſunt, & calidi: non obſcura tamen diuerſitate diſsident, quòd videlicet amarus à calore arido plus ſit extenuatus & elaboratus. Sic in genere ſalis, qui durior eſt & denſior, terreſtriórque, qualis ferè eſt vniuerſus foſsilis, minus calidus eſt, ſubtiliumq; minus partium, qui verò rumpi facilis, laxuſque, tenuior ſimul & calidior facultate eſt: qui autem inter ipſos ſubamarus eſt, mediam quodammodo naturam inter ſalem durum & aphronitrum obtinens. Sanè & inter aphronitra quædam ſunt duræ craſſæque eſſentiæ, quæque nec facilè liquari in aqua queant. Verùm de prauis non eſt in hoc loco nobis ſermo, ſed de

ijs

iis quæ iuxta nominis rationem, eſſentiam habét ſpumoſam, qualis vtique eſt ipſa nitri ſpuma. Eſt enim ea omniũ modò dictorum tenuiſsima: velut & Aſiæ petræ flos: multum enim & hic quoque tenuis eſt, ſed aphronitro minus calidus. Quare vtique carniũ excreſcentiã minore cruciatu colliquat: mordicat autẽ eas nitri ſpuma: mordicat verò & aphronitrũ, nec ſecius quoq; & ipſum nitrũ, tametſi illis ſit minus calidum. Verùm ſuprà monuimus, eſſentiam craſſam, plus erodere, vbi nimirum calorẽ quendam nacta fuerit. Nulla enim eius pars ſine cruciatu celeriterque trãſit, ſicut eius quæ ſubtilis eſt, verũ retenta & immorans ac tardans, pluſculoque tempore vni corporis noſtri particulæ inhærens, haud immerito moleſta redditur, inſtar pali carni infixi.

Quòd odorata omnia calida. CAP. XXII.

CAeterùm vbi de ſaporibus omnibus, quæ cõuenire viſum eſt, [a]expoſuimus, reliquum fuerit de odoribus diſſerere: quippe cùm huius ſenſibilium generis gratia, odoris ſenſum natura crearit. Sanè plerique ſimiliter ſaporibus nos afficiunt. Siquidem acida omnia, & ante iſta ipſum adeò acetum ſimiliter odoratum guſtumque mouet: tum acria quoque, velut alia, cæpæ, & ipſa non minus quàm guſtum, odoratũ quoque offen dunt,

[a] εἴρηται, *dicta ſũt*

dunt,mordicantque. Sic in alijs ſingulatim ſimilis propemodum eſt odoris ſenſus ſenſui guſtus. Itaque quorundã corporũ, etiam non guſtantes, qualitatem cognoſcimus, veluti [a] fimi proinde omnino ne guſtare quidẽ aggredimur: quia ſcilicet admodũ fides habeatur odoratui. Quinetiã ſi qua boni odoris edulia putrilagine corrupta, odore nos ſuo offendunt, protinus ea abijcimus haud guſtare dignati: fereque in omnibus mutuò conſentiunt odoratus & guſtus: attamen in odore ſuauiſsimis, velut roſæ, plurimum diſferunt diſsidentque: tantum enim abeſt vt guſtantibus ſuaues ſint, vt amaritudinem nõ paucam præ ſe ferant; quanquam amarum nunquam odoratum eſt, neque vt medicamẽ nobis ſuaue, neque vt cibus. Quænam igitur huius ſit diſſonantiæ cauſa, licet Theophraſtus quæſiuerit, tamen præſtiterit & quę nos de ea cognoſcimus exponere. Amari ſaporis generationem ex dulcibus à calore extenuatis prouenire iam clarè docuimus: apparuitque calidiora ſimul & tenuiora tẽperie eſſe amara, quàm dulcia. ſed & odoris ſenſus in ipſis cerebri eſt vẽtriculis, velut & id quoq; alibi à nobis demonſtratũ eſt: & odorabiliũ vaporoſa eſt ſubſtantia. Ea enim quæ à corporibus defluunt, ambienti permiſta, ac deinde per narium inſpirationem in cerebrum delata,

[a] τῆς κόπρου.

delata, ſenſum mouent. Recta ergo ratione, quæcunque [a] odorata, eadem & calida ſunt: quippe cùm vaporum copia à calore proueniat, non tamen protinus quicquid odoratū eſt, ſuaue eſſe colligitur. Siquidem nō omnē id ſpiritui in cerebri ventriculis contento familiare eſt. Etenim quemadmodum qui linguæ obueniunt ſapores, ij qui familiariſsimi ijdē & dulces erant: qui verò non familiares, complures habebant differentias: ita odores qui familiares ſunt cerebri ſpiritui, ijdem & grati ſunt & ſuaues: qui verò nō familiares, multis differentijs à ſeſe mutuò diſsidēt. Ceterùm non omnibus impoſita ſunt nomina perinde vt ſaporibus. Dicimus enim quippiā acidum acremq́ue habere odorem, ſed auſterum, acerbum, ſalſum, aut amarum haud etiā dicimus. Verùm in haſce duas appellationes odorabilium pleraque reducimus, beneolentia, & graueolentia appellantes: beneolentia quidem proportione quadam ad ea quæ linguæ ſunt dulcia: graueolentia verò ad ea quæ non dulcia: vno enim nomine totum hoc in ſaporibus genus appellari nequit. videtur autem à corporibus non odoratis aut omnino paucum defluere, aut quod pro mole ſua non ſit moderatum, ſicut in ijs quæ exactè tum ſalſa, tum acerba ſunt. Exactè autem cum tale aut tale quid dicimus ſyncerum,

[a] al. halituoſa omnino. ut Græc. quidā co. ἀτμώδη πάντως.

rum;& quantum fieri poſsit, alterius qualitatis expers dicimus. Siquidem craſſa vtriſque eſſentia eſt, & ad hoc acerborum etiam frigida: quare veriſimile eſt, quod ab ijs defluit paucum, eſſe & craſſum, & mole ſua velut terreum, ac proinde per inſpirationem in cerebrum non incidere.

Quòd neque ex odore, neque ex colore certò quid definiri de medicaminum temperie poſsit.

CAPVT XXIII.

VNDE tutum non eſt, ex odore de ſenſibilium temperatura conijcere, perinde vt ex guſtu. Nam quæ odore carent: craſſam quidem eſſentiam obtinent: cæterũ quę ſit eorum in calore frigoreque natura, id verò nondum conſtat. At quæ odorata ſunt, tenuia vtique ſunt quadãtenus & calida. Verùm eius tenuitatis caliditatisque quantitas haud etiã indicatur. Porrò maxima [a] potiſsimá; cauſa, quamobrẽ in odoratis [b] nihil euidens de temperatura [c] iudicari queat, inæqualitas eſt ſubſtantiæ, de qua ſæpenumerò [d] verba mihi iã habita ſunt, vbi demõſtrabã, corpora pleraque diſsimilari eſſe ſubſtẽtia. Ac nũc quoque etiã claritatis gratia [e] in exẽplo proponã, nempe roſam, quę nõ ea modò ratione diſsimilaris eſt, qua pars quidem eius continet, pars verò continetur (continens

qui-

[a] Tantũ μέγιστον.
[b] Deeſt ἅπασι, omnibus
[c] ἐνδείκνυσθαι, indicari.
[d] Lib. 3.
[e] ἓν παράδειγμα, vnũ exempl.

quidem, durum & terreum: quod cõtinetur, ſuccus eſt humidus) ſed ꝙ ſucci ipſius tria ſunt excrementa, quemadmodũ ſuprà neceſſariũ eſſe demonſtratum eſt: vnum terreum, quale eſt in vinis fæx: alterum aëreum, quod ipſum quoque vini flori proportione reſpondet: tertium aqueum, quod in omnibus bullitionem efficere corruptionemq; diximus, vbi nimirum neque deuictum, neque plane alteratum ebullitionis tempore fuerit. Sanè huius excrementi gratia quidam ſuccos non niſi coctos reponũt, alij in ſole feruenti præ ſiccatos: nam terrei aërijque gratia non admodũ corrumpendo ſuccos metuunt, cùm ea & ſeparari videãt, ęgreque corruptibilem ſortita ſubſtantiã: quandoquidem tẽperamẽtum nacta ſunt ſiccum. Sed de iſtis ſuprà abũdè diſſeruimus. Cæterùm in roſæ natura aliud guſtantibus acerbum eſt, quod terreũ vt ſit & craſſum frigidumque, neceſſe eſt: aliud verò amarũ, quod tenue eſt & calidũ: & tertiũ in his aqueum, neceſſariò quidem frigidum, ſed in tenuitatis craſsitudinisque oppoſitione quadãtenus ſummorum mediũ cuius miſtura neque ipſum illud adſtringẽs, neque ipſum amarum: ſummè eſt tale quale dicitur: qualitates enim omnes exoluit aquei admiſtio. Ipſum itaque hoc aqueum elaboratum extenuatumque atq; excalfactũ quo-

dam-

dammodo videtur, ac proinde facilè in vaporem ſolui, & hac ratione roſam tum odoratam eſſe, tum celerrimè reſiccari. Atq; hęc omnia de eo ex guſtu conijcias licet at per odorem haud æquè, quippe cùm non æquè omnes eius partes euaporẽt, nec perinde ſenſum moueant. In guſtu autẽ omnes ſimiliter guſtabilium corporũ particulæ in linguam incidunt, ſenſumq; mouent pro ſua natura ſingulæ. Quare[a] certum tutumque nõ eſt de tota medicamentorũ facultate ex odore cõijcere. Nam ea ſola agnoſci poſſunt quæ modò poſuimus. Multò minus ex coloribus de medicinarũ virtutibus colligere quid valeas: quippe cũ in ſingulis coloribus calida, frigida, humida, ſiccaque reperias: quemadmodũ in primis huius operis cõmentarijs oſtendimus. In quoque tamẽ ſingulatim genere aut ſeminis, aut radicis, aut ſucci ex colore indicationẽ quandã tẽperamenti liceat ſumere: vtpote cæpa, ſcilla vinũ, quantò fuerint albidiora, tantò & minus ſunt calida: quæ verò ſubflaua fuluaque, calidiora. Idem vſuuenit tritico, milio, ochris, phaſelis, ciceri, ireos radici, aſphodeliq;, alijsq; cõpluribus. In quoq; enim genere in vniuerſum fulua, flaua, rubraque omnia albis ſunt calidiora. Itaque & ſi hinc quoq; de medicamentorum viribus cõiectura fieri queat, tamẽ ſermoni adijciatur,

[a] Add. ὡς εἴρηται vt dictũ eſt.

optimum ſanè eſſe (vt & dictum & oſtẽſum ſæpenumero eſt) per experientiam diſcretã facultates inuenire. in hac enim falli non poſsis: quanquam prius quàm experietiâ virtutum agnoſcas, guſtus pleraque indicet, paululum etiam approbante [a] ipſo odore.

[a] ὡς εἰ- ρητ), vt dictũ eſt.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER V.

CAPVT I.

QVINTVM librum de ſimplicium medicamentorum facultatibus orſurus ea primum repetam, quæ ſuprà demonſtrata in rẽ præſentẽ cenſentur accommoda, ſumpto ab elementis principio, aqua, videlicet, igne, aëre, 20 ac, terra, quæ nonnulli à qualitatibus denominantes, humidum, calidum, ſiccum, & frigidum eſſe aiunt. Sunt ergo qualitates hæ, humiditas, ſiccitas, caliditas, frigiditas. Quæ verò ab illis denominantur corpora, ea ſunt tum cõmunia omniũ elementa, tum ea quæ per alicuius harum excellentiam aut humida aut ſicca, aut calida, aut frigida nuncupãtur, tum ea quæ ad conueniens ſiue ſymmetrum generis

generis.eiuſdẽ aut ſpeciei conferuntur,quęque ad quiduis obuium.Sanè de horum differentia frequenter tractauimus.Nec minus diximus quatenus differat nutrimentum à medicamento , & ꝙ nutrimentum vincitur ac ſuperatur ab eo quod nutritur.medicamẽtum autem contrà:ipſum enim vincit atque ſuperat corpus cuius fuerit medicamentum: quippe cum vtriuſque referatur ad aliquid notio.Oſtenſum præterea eſt,medicamentũ alterare natum eſſe,aut vna quapiam qualitate,nempè aut calfaciendo,aut refrigerando, aut humectando, aut ſiccando, aut dictorũ coniugatione quapiam:aut tota ſui ſubſtantia,ſicuti complura letalium medicamentorum,nec pauca alexiteriorum ſeu amuletorum,tum purgantia omnia, ac pleraque eorum quæ epiſpaſtica,hoc eſt attrahentia nuncupant. Sed de iſtis quæ reliqua ſunt infrà adijciam. Quæ verò vna duabúſve qualitatibus in vniuerſum corpus noſtrum agunt, ea hoc in libro exponam, rurſum hîc ſumpta hypotheſi ſuperius demonſtrata, ꝙ ſimplicium medicaminum pleraque diſsimilarium ſint partium,neque vera compoſita:cæterùm appellari ſimplicia, quòd cuiuſmodi ſunt,talia naturâ ſint, nec quicquam ex noſtra induſtria aſſumpſerint:quinetiã ꝙ quædã craſſarũ ſunt partiũ,& terrena ſuis ſub-

ſtantijs, quædam tenuia & aërca, alia verò aquea,& dictorũ media.Hęc cũ ſint ſuperioribus libris demonſtrata hypotheſes mihi ſunto,ad ea quæ nunc dicenda veniunt.His ergo propoſitis ordienda iam oratio eſt.

De vſu medicamentorum. CAP. II.

VSVS eſt frequenter hominibus medicamentorum ob id ipſum tantummodo,vt aut refrigerent,aut humectent,aut calfaciant,aut ſiccent, aut per coniugationem horum quid agant.Interim verò:vt quod ſupra modum laxatum eſt contendant atq; cõtrahant,aut quod intẽſum eſt laxẽt,aut quod condenſatum eſt rarefaciant,aut rarũ condẽſent,aut durum emolliant, aut immodicam mollitiem ad duritatem reuocent,aut plenũ euacuent, aut vacuũ impleant, aut generis eius aliud quid agant. Nam quiſquis perfrixerit,non medicus tantum ſed quiuis etiam ex plebe,ab ipſa rei natura ductus, calfaciẽs medicamen inuenire deſiderat:ſic ardenti febre æſtuãs,quod refrigeret.Sic priuatus quiſpiam ſi vlcus habeat nimis molle ac humidũ id medicum deſiccare iubet:aut ſi ſiccum & exuccũ,humectare.Quinetiam cum ſiccitatẽ pariter,atque caliditatẽ toto corpore percipiũt,ceu qui æſtuant,ſiue vſti ſunt, aut defatigati,lauari expetunt,frigidamque bibunt, tum

tum quidquid refrigerare,ſimul & humectare poteſt,ſtudioſè exquirunt,votiq; ſæpe cōpotes fiunt, atque ipſa natura duce eorū remedia plerique idiotarū inueniunt.At phlegmones,ſcirrhi,œdematis,eryſipelatis,putredinis,herpetis,gāgrenę, nullus ex illis ſibi remedium perueſtigandum ſumit,tanquā vnūquodque eorū maius iam ſit quàm pro captu hominis plebeij , ac ſcientiam requirat venerabiliorem. Eam ſcientiam nūcupant Medicinam,& qui eam exercet, Medicum. Atque hucuſq; & ipſi procedūt,vt ſciant vlcus cauum carne impleri,ſordidum purgari debere,æquabile cicatrice induci. Non tamen norunt quid carne impleat, quid purget,quid cicatrice inducat.Sic ſanè etiam ſi muſculū habeant durū aut tenſum laxúmve q̀ duro quidē molliētibus ſit opus,tēſo autē laxātibus,laxo verò cōtēdētibus,id ſatis perſpiciunt,non tamen compertū hābēt medicamentū quod aut emolliat,aut laxet,aut cōtendat,ſed ea inuenire opus ſolius eſt medici.Siquidem inuenias ex plebe quoſdam,qui non ſecus atque medici medicamentorum pollent inuentione,ſed hactenus, dum calida modò ac frigida humida ac ſicca perquiruntur:verùm in iis quæ modò dicebamus, prorſum rudes reperias. Tametſi, ceu antè monuimus,haud omnium tum calfacientiū,

tum refrigerantium,tum humectãtium,atque exiccantium,æquè facilis eſt atque expedita inuentio. Quippe ꝙ napy pyrethrumque excalfaciunt, & portulaca ſolanumque refrigerant,tum aqua & oleum humectant, & acetum & marina aqua deſiccãt,penè omnibus non medicis duntaxat, ſed & idiotis confeſſum eſt. At roſaceum ánne calfacere, an refrigerare dicendum, ſimiliter acetum, oleum,& eius generis non pauca,ingenti cõtrouerſia iactata ſunt. Verùm de talium facultate in quatuor ante hunc libris diſputauimus.In primo ac ſecundo ſophiſtarum redarguentes epicheremata, ſeu in vtranque partem ratiocinationes, & monſtrantes veram methodum, cuius quis ductu medicamentorum facultates inueniat. In tertio, miſsis ſophiſtis,omnes ab initio logicas expoſuimus quæſtiones, quibus maximè inſiſtas,quibusque, vt ſic dicam,artificioſè efformatus,idoneus ſis ac ſufficiens, qui medicamentorum omnium facultates inueſtiges.In quarto de proprijs linguæ ſenſibilibus diſſerui,quos ſapores appellitãt,id indicans,quo pacto hinc orſus,primas inuenias tum qualitates,tum facultates.Attigi porrò etiam quatenus vſus requirebat in extremo libro qualitates odoratus, docens quantum itidem & hinc iuuari queas ad primarum inuentionẽ

Epicherema.

facul-

facultatum. At in hoc quinto libro aliud mihi propoſitum eſt facultatum genus expromere,quas vocare poteſ[a] ſecundas ac tertias poſt primas & omniū communes. Siquidem cum particulatim vnumquodque non pari modo ex illis temperatū ſit,aliud,puto,ex ijs laxatorium euaſit,aliud intenſorium , aliud emolliēs,aut indurās,aut rarefaciēs,aut condenſans:tū ex operibus quę edere nata ſunt, facultates in ſe habere dicta ſunt rarefaciendi,cōdenſandi,emolliendi,induradi,illinendi,extergendi,attrahendi,repellendi,ad hæc laxandi,cōtēdendi,ora reſerandi,ac contrahendi,incraſſandi,extenuādi,dolores ſedandi,ac ciendi(illas ἀνωδύνους,has ὀδυνηρὰς nominant)concoquendi,puris mouendi, digerendi per halitū,ſudoris prouocandi,ſoporis cōciliandi,ſtuporis accerſendi, animum alienandi(ἐκςατικὰς nuncupant) putrefaciendi, vrendi,erodendi,cruſtā faciendi, fundendi, dēſandi,ſuccū prauū[b]procreādi, attēperandi,purgandi,ſiſtendi,exaſperandi , leniendi, infarciendi,farctu liberandi,ac cum vlterius etiam procedunt,ac propè particulatim opera appellant,vrinas ciendi,vomitus proritandi,ſubducendi ventris,ac lubricandi,per nares & os purgandi,quas ἐῤῥίνους & ἀποφλεγματικὰς vocant,mēſes mouēdi aut cōprimēdi,ſimiliter lactis ac ſeminis tū generādi &

[a] ὡς ἄν εἴποι τις, vt aliquis dixerit.

[b] Al. cod. ἐπικρατητικὰς exuperādi, in Germ. aut ἐπικρασικὰς attēperādi, quo certe modo legēd. eſt.

extinguendi, tum prouocandi & reprimēdi, magiſque etiam cum à iecore hepaticas, à liene ſplenicas, ab auribus oticas, ab oculis ophthalmicas, à dentibus odonticas, à coxa iſchyadicas, à renibus nephriticas, à pedibus podagricas, ab articulis arthriticas, à coſtis pleuriticas, à tuſsi bechicas, & à calculis cōminuendis λίθων θρυπτικὰς facultates vocitant, ad particulares perueniunt. Pari modo quædam dicta eſt à procreanda in vlceribus carne facultas ſarcotica: ab inducenda cicatrice epulotica, à glutinādo collectica, à purgatione cathartica, ab excreſcētia carnis detrahenda cathæretica: fereque numerari nequeant omnes particulatim facultates, ſi ab vnoquoque ſingulatim eorum quæ perficiūtur deflexa illis imponere nomina aggrediamur. Sed præclarius ſanè ac methodo dignius eſt, ſi miſſam facientes orationem tum prolixam, tum confuſam, commodis ſpeciebus [a] compoſitas medicamentorum facultates cōpendio definiamus, non puris mouendi aut mitigandi, aut doloris ſedandi, aut per halitum digerendi, aut laxādi, in triticeæ farinæ cataplaſmate facultatem ineſſe dictitātes, ſed modicè tum humidam, tum calidam: ſuperius nanq; poſitū eſt, in quo ſignificato eiuſmodi dictionem efferimus. Similiter & irim nō vrinas, aut mēſes prouocans, aut be-

[a] τὰς συνθέτους, cō poſit. al. συνήθεις, conſuet. ſed mendoſè.

chicum

chicũ eſſe medicamen,aut pleuriticis,aut peripneumonicis,aut purulentis (quos ἐμπύους vocant)congruere,aut morbis comitialibus, & ſpaſmis,& palpitationibus,& tremoribus: & ruptionibus,& ſpaſmatibus prodeſſe,neq; carne implere , aut purgare ſinuoſa vlcera, aut lateris , iecoris , lieniſve dolores ſedare, neque chœradas diſcutere , aut carne oſſa implere.ad eundem modum neque genituræ profluuio congruere , aut in vteri fomenta vtiliter miſceri emollientem & reſerantem: quin nec quod neuos & ephelides detergeat, & inueteratum capitis dolorem ſanet , aut fœtum corrumpat detrahatque:ſed ſufficit hactenus dixiſſe calidam , hactenus ſiccam, & eatenus tenuium partium illi obueniſſe temperiem , ſicq; tum omnia quæ nũc memorata ſunt, tum longè item plura indicata fuiſſe : quin alio quoque modo de ea dixiſſe ſat eſt amaram eſſe , ſed non extremè, imo ita vt dulcedo quædam admiſta appareat. Ac primus doctrinæ modus empiricorum proprius eſt,ſecundus virum potiſſimum rationalem decet:atque hunc mihi nunc exponere ſtatutum eſt.

De *pus mouentibus,atque emollientibus medicamentis.* CAP. III.

Caeterùm vniuerſa ea quę quatuor ſuperioribus libris ſunt dicta,propria ſunt,

ipſius

ipſius de medicamentis ſpeculationis; niſi ſi quando per affinitatem curandi methodum ſermo attigit: at in quo nunc verſamur, ad illam magis pertinet: quapropter ſæpe conſilium mihi fuit, omnino ipſum præterire. Verùm quandoquidem viſum eſt præexercendos eſſe eos qui aſſequi deberent curandi rationis intentiones, & plerique ex amicis, potiſsimumque ij quorum in gratiam hunc tractatum conſcribere ſum aggreſſus, ita me facere cenſuerunt: idcirco ſermonem hũc hoc in libro abſoluam, ſumpto exordio ab emollientibus, & pus mouentibus. Quæ cùm vtraque ſint calida humidaque, diuerſo tamen vtrunq; modo. Hæc enim ceu ſimillimũ corpori in pus mouendo calorem producentia, abſque vlla exiſtentis in eo humiditatis, aut [a]conſumptione, aut adiectione: illa verò ceu maiorẽ quàm pro natura accendẽtia, ac nõnihil quoq; humiditatis [b]contrahẽtia. Porrò perſpicua eſt notaq; omnibus pus mouẽtium notio. Siquidẽ ſuppuratio in pus eſt mutatio.

[a] *Lege, ablatione.*
[b] συνάγοντα.

Tribus modis dicitur molle & durum, partim vt extremè tale, partim vt per excellentiam, partim vt ad ſymmetrum generis eiuſdem aut ſpeciei, aut quiduis obuium.

CAPVT IIII.

SED de emollientibus medicamẽtis, ipſaque adeò emollitione non perinde ſimpliciter

pliciter loqui licet,quia videlicet nec de duro mollique corpore.Siquidem partim abſolutè durum dicitur,vt terra:partim per exceſſum vt vnguis,calcar,cornu:partim ad ſymmetrū ſui generis aut ſpeciei,vt hoc animal, puta elephas,aut hic homo, puta Hercules: partim ad quiduis obuiū collatum,vt Diogenes ad Ariſtotelē.Pari modo dicitur molle, aut vt ſummè eiuſmodi, aut per exceſſum, aut ad ſymmetrō ſui generis aut ſpeciei, aut ad quiduis obuiū.Quòd verò tripliciter quoque id genus omnia dicere liceat,partim vt à miſtura aliena ſummasq́; habētia qualitates à quibus nuncupata ſunt,partim vt ad ſymmetrō ſui generis aut ſpeciei,partim ad quiduis obuium collata,& quòd nihil retulerit,illo an hoc modo dixeris,frequēter mihi oſtēſum eſt.Omiſsis itaque cęteris ſignificatis,de mollibus duriſq́;,vt ad optimè comparatum habitumq́; hominem contemplemur, quem ſanè regulam ac menſuram ſtatuimus omniū quæ eum in modum dicuntur: nec tamen ad illius partem quamcunque, puta os adipémve;ſed quæ temperie media eſt, nempè cutem, maximéque eam quæ in manibus eſt, vbi perfecta eſt tangendi potentia.In vnum autem redit,ſi quod per exceſſum ad totam ſubſtantiam dicitur,ſic molle durumque appellites,quandoquidem medium quoddā eſt

tactus

tactus noſter, vti & Ariſtoteles docuit, & Plato quoque ſenſiſſe videtur, cum ait: Dura quidem quibus caro noſtra cedit, mollia verò, quæ cedunt carni. Nam cutem hominis eo ipſo in libro, Timæo ſcilicet, genere eſſe carnem oſtendit. Quin & [a]Ariſtoteles cum ait molle eſſe quod in ſe cedit, durum quod non cedit, idem quod Plato ſenſiſſe videtur, & maximè quòd ad tactum ea iudicāda cēſet, tanquam ad medium. Quod verò in comparatione ad quiduis obuium durum eſt ac molle, id in eo quòd magis minuſq; cedat, [b] iudicari videtur. Quin & ipſam cutē noſtram aut muſculū [c] aut partem aliam quālibet cum induratam dicimus, cū naturali eius ſtatu aduētitium affectum conferētes ita nominamus. Sanè corporū hoc pacto affectorum ad ſtatū naturalē reditus emollitio eſt.

[a] Cap. 4. lib. 4. meteo.

[b] Add. ἢ μὴ ὑπείκειν, aut nō cedat.

[c] Lat. pleriſque omiſſa hæc ἢ τι μόριον ἕτερον, aut par. al. &c.

Quot modis fiunt dura? nempe aut reſiccatione, aut concretione, aut nimia impletione, aut harum coniugatione quapiam. CAP. V.

PORRO cùm variè quidque durius efficiatur, nempè aut ſicceſcens, aut concreſcens, aut nimia repletione, adeò vt vehementer diſtendatur, aut coniugatione quapiam [d] ſequitur, vt & propria ſuaque cuique emolliendi ſit ratio. Itaque de omnibus deinceps diſtinguamus. Interim illud prius commone-

[d] Deeſt πάσχον, patiens.

nefa-

nefacientes, nominum verborumque [a] copiam plerũq; non eſſe indecoram, ſed potius eius contrariũ: illiberalem verò, tũ eſſe cum non eſt neceſſe de illis diſtinguere. Nam ita & Plato prodidit. Et nobis in præſens neceſſitas incumbit de duri ſignificatis definire, principio rurſum ab ijs deſumpto quæ modò dicere deſijmus. Nam quod in ſe cedit, molle eſt, ſi quidem corpus ſimplex fuerit. Si quidem quod ex pluribus conſtat, aut ſeſe contingentibus, ſicut tritici aceruus: aut inuicem implicatis, vt lana & pili, ſimul & cedere poteſt, nec tamen eſſe molle. Contrà in ijs quæ ſummè plena ſunt, velut vtres, veſicæque, neutrum latus in ſe cedit, nec tamen quod continetur durum eſt, ſicut nec quod continet vbi impletum eſt, durius ſeipſo euaſit, aut aduentitium alium affectum eſt adeptum, niſi quòd nunc tenſum eſt, quod hactenus fuerat laxum. Quamobrem ego id renitens, Græcè ἀντίτυπον non durum appello, quando nimirum accuratius loqui [b] propono. Permitto tamen qui velit durum appellare: quin & ipſe perſæpe ſic nuncupo. Sed illud tamen moneo, non vnam eſſe induratorum naturam, neque vnam medelam. Nam quod à ſiccitate induratum eſt, humectari poſtulat: quod verò à congelatione, excalfieri: quod autẽ à repletione, inaniri: quod denique

[a] ἀξίυχερου.

[b] προΐλομαι, cō ſtituo.

niq; à ſiccitate ſimul cõcretioneq́; humectari ſimul ac cõcaleſcere:quod verò à cõgelatione pariter & impletione,pariter quoq; & calfieri & euacuari.Siccãtur itaque corpora citra congelationem,tum in validis exercitus,tũ in ſole feruenti,tum in inedia ingẽti, tũ in febre ardenti,& medicametis quæ ita ſiccãt vt non refrigerent quoq;. Congelantur à vehemẽti duntaxat frigore. Sicut ſanè & implentur à largi tãtum humoris affluxu. At ſiccantur ſimul & congelantur coëuntibus quæ ſimul conuenire poſſunt cauſis:vt ſi quis ſupra modũ laboret in frigore.Sic quoque replentur ſimul & congelantur ab influxu frigido,ac partis refrigeratione. Frigoris rurſus ipſius cauſa triplex eſt:vna à foris incidẽtibus,puta,aëre,aqua medicamento,quod ſæpe factitant in eryſipelatis.Altera eſt propria patientis particulæ temperies.Tertia ab influente in ipſam humore prouenit.Nam is ſæpenumero ſeipſo calidior effectus eſt aut putreſcens, aut contactu calidarum naturâ partium alteraſcens,cum interim quod partibus naturâ frigidioribus affricuit frigus, plurimo perdurat tempore. Atque tot quidem modis corpora tum indurantur, tum molliũtur.At medicamen emolliens (Græcè vocãt μαλακτικὸν)non de omnibus ijs modis efferre videntur,ſed peculariter de ijs quæ con-

gelatione induruerunt, magiſque etiam ſi in eis contentus ſit humor præter naturam, velut in ſcirrhoſis. Quippe ſi à ſiccitate induruerit, humectare, non mollire id præcipiunt, ſicut impleta euacuare, non emollire. Sed de nominibus neque contendere honeſtum eſt, neque curioſum eſſe neceſſe: verùm rerum inſiſtere diuerſitatibus præſtat: in quibus ſi quid peccatur, ingens ægrotis damnum malumque prouenit. Itaque quod reſiccatum eſt, humectantia poſcit remedia, de quibus ſuprà abundè diſſerui. At quod à frigore congelatum eſt, excalfacientia poſtulat; quæ nec ipſa obſcura ſunt. At quod impletum eſt, aut refrigerantia requirit, aut excalfacientia, aut quæ propriè vocantur ſiccantia. Vniuerſa ſiquidem hæc humorem ſuperfluum euacuant, ſed ſua ac peculiari quodque ratione. Frigida quidem duobus modis, nempè repellentia, ſimulque cum calore multam educentia humiditatem, ſicut [a] Ariſtoteles docuit. Quæ verò excalfaciunt, dum contentum in caleſcentibus corporibus humorem in vapores diſſoluunt. Quæ autem deſiccant, velut quæ vocantur diaphoretica, hoc eſt per halitum digerentia, & ipſa duplici ratione, aut humores ebibentia cum poris quibuſdam inſunt, aut totam alterantia partem. Verùm

[a] *Cap. 5. lib. 4. meteo.*

quando

quando tempeſtiuus cuiuſque ſit vſus,nõ eſt præſentis negocij definire,ſed ad curãdi attinet methodum.Quæ verò à frigore pariter & ſiccitate induruere,ea excalfacere pariter & madefacere expedit, non ſicut pus mouentia calore & humiditate, ſecundum naturam attemperatis,ſed tantò eſſe medicamen expedit calidius,quantò exuperauit frigiditas,tantoque[a] ſiccius,quantò & vicit ſiccitas.In quibus menſuram finire ad curandi itidem methodum pertinet. Sufficiat autem hîc medicamentorum ſpeciei formulã quandam exponere,idque pauculis exemplis.Igitur oleum & aqua calida humectant ſimul & excalfaciunt. Quòd ſi ambo in vnum miſceantur,multò magis tum excalfaciet, tum humectabit quod[b] ex ipſis erit miſſum, ſicut aquę potabilis balnea cum oleo copioſo exhibita.Idem efficit eduliorum qualitas, ſi ſimiliter habeat.Itaque ingentis famis, quam βουλιμίαν nominant, illiuſmodi ſunt remedia.Eſt enim ea affectio frigiditas iũcta ſiccitati:& ſanatio eius per contraria perficitur.Veruntamen cataplaſma quod ex farina triticea conficitur, in temperatis naturis pus mouens, nec quicquam naturalis partium humiditatis aufert,quod quidem relatu ſit dignum:multoque magis nec apponit: ſicut nec calorem intendere poteſt,nec hebetare,

a ὑγρότερον, *humidius.*

b *al.* ἐξ ἀμφοῖν *ex ambobus.*

tare, ſed tantum in ſubſtãtia ipſa augere. Cæterum non idem eſt, qualitatem intendere, & augere ſubſtantiam. Sed hæc[a] paulò pòſt accuratius oſtendam. Attamen id genus medicamenta humida calidáq; dicimus non ceu calidiora humidioráq; quàm noſtra ſit ſubſtantia, ſed ceu ſimilem habentia nobis temperiem, quæ calida & humida eſt iuxta veterum ſermonem, velut in libris de Temperamentis oſtendimus. Nec tamen ſic aquam humidam aut [b] galbanum calidum dicimus: ſed illam tanquam quæ carnem noſtram riget, hoc tanquam quod calfaciat. Nam tametſi aqua calida euacuare partes quæ per humorum influxum contumuerunt valeat, ſimilares tamen ſaltem omnino humectat, ſicut in primo libro à me monſtratum eſt.

[a] *Cap. 7*

[b] *Vet. interpr. legit, ignẽ.*

De *medicamentis pus mouentibus*. CAP. VI.

Medicamenta itaque quę pus mouent, eo quòd perinde vt aqua calida excalfaciant, ſuperfluum in ſpacijs vacuis contentum humorem per halitum digerunt, ſicunt in libello de inæquali intemperie monſtratum eſt. Ipſis tamen ſimilaribus corporibus ſecundum naturam affectis, humiditatis nihil neque adijciunt, neque adimunt, quod quidẽ manifeſtũ ſit, & ſentiri queat. Quippe cùm temperaturam poſsideant[c] ſimilem, ea-

[c] *al. æqualem, i&.*

rum ſubſtantiam tueri potius quàm alterare poſſunt. Nam in ſuppurationibus humiditas quidem alteratur, itemque ſi qua ſit caro contuſa: cætera verò omnia quæ ſecundum naturam habent, ſubſtantiam ſuam ſeruant. Etenim cùm tres in animalium corpore fiant alterationes: vna planè ſecundum naturam eſt, cũ videlicet in ventre cibus coquitur: aut in viſceribus & vaſis qui inibi generatur ſuccus, vnde rurſum pars vnaquæque nutriatur. Altera contrà planè præter naturam, nempè in putreſcẽtibus omnibus. Atq; hæ quodammodo inuicem ſibi contrariæ ſunt. Tertia ex vtraque miſta & media eſt, partim primæ aliquid obtinens ac naturalis, partim huius contrariæ quæ eſt præter naturam. Siquidem alterationi ſecundũ naturam duo hæc inſunt, vt & ex familiari animanti [a]materia fiat alteratio, & ab ingenito calore planè ſuperetur. Ei verò quæ præter naturam eſt, & ab aliena caliditate mutatio prouenit, & ad nihil vtile. At media earum, quæ ſcilicet ſuppurationes comitatur, ab ingenito quidem fit calore, ſed non planè vincente: neq; enim ex materia peragitur, quę prorſum benigna ſit, quemadmodum nec ex omnino aliena. Itaq; quemadmodum naturales alterationes, quæ ab innato proueniunt calore, à ſimili extrinſecus iuuantur, pari modo & quę in mouendo

a ὕλης mat. perperã al. natura.

do pure conſpicitur. Nam quid æquè conco ctioni ventris conferre nouimus, atque corpus humanum illi impoſitum? Proinde quidam puellos noctu admouētes per quietem, longè euidentiſsimū adiumentum ſentiunt. Confert ſiquidem amplius, magiſq́; multò familiaris eſt eo calore qui à fomentis paratur. Eiuſdem gratia vtilitatis quidam paruos catellos per quietem ventri imponunt, copiam coquentis cibos caliditatis adaugentes, non qualitatem. Tale eſſe debet quod ad mouendum pus adhibebitur medicamentum, qualis eſt in naturis temperatis calor natiuus. At ſi iuſto calidior natura fuerit in eo corpore re, quod pus mouebit medicamen, calidius ſit oportet: tantò nimirum temperato calidius, quantò & natura eius temperatam in caliditate exuperat. Itaque clarum iam illud eſt ex curandi methodo, cuiuſque ſingulatim nominis ſuum ac proprium eſſe puris mouendi medicamentū. Nec minus illud cōſtat, quod ſæpenumero iam demonſtratum horum comprobatur teſtimonio, omnes medicamentorum facultates vt ad optimè temperatū hominem explorandas. Siquidē nulla conſtitui ars poſsit, niſi prius velut regula ac ſcopo generi materiæ in qua verſatur conſtituto, ad illū iam particularia omnia dirigantur. Rurſum ergo ꝓpoſito tāquā ſcopo quodā in hoc

ſermone optimè temperato homine, eius reſpectu aliud eſſe dicimus medicamentũ pus mouens quàm quod indurata emollit, eſſeq; eorum temperaturas, quas ſuperius eſſe poſuimus: Eius quidem quod naturæ in mouendo pure auxilio eſt commoderatam & ſimilem ei corpori cui admouetur: ac proinde quòd natura noſtra humida ſit & calida, humida calidáque medicamenta eiuſmodi frequenter appellari. Eius verò quod indurata emollit, temperata natura multò calidiorem, non tamen iam valde calidam.

De ortu ſcirrhi. CAP. VII.

ORitur autem induratorum affectio ex fluxione viſcoſa & craſſa, paruis particulæ poris ſiue meatibus impacta. Digeſto verò per halitum quod tenue eſt eius ac ſubtile, ac deinde quod reliquum eſt refrigerato ac velut cõgelato, vocata ſequitur ſcirrhoſis: ac proinde frigidum pathos aiunt, & per calfacientia curari. Porrò quoniam cum frigiditate humor redundat ſuperfluus, idcirco etiam compoſitam eius eſſe medelam, ob refrigerationem ſcilicet excalfacientia poſcente affectu, ob alienã verò & ſuperuacaneam humiditatem, euacuantia. Vnde fit: vt eorum quæ ſcirrhi in morem indurata ſunt, nullum curari valeat, neque à validè exiccanti-

bus,

bus, neque à fortiter excalfacientibus, neque ab ijs quæ vtraq; hæc præſtare poſſunt. Nam quæ validè excalfaciunt, hærens ac contentum in particula humidum violenter digerentia atque elicientia, reliquum omne deſiccant, & incurabile conſtituunt, quæ verò fortiter deſiccant, etiamſi non excalfaciant, tamen ipſa non per medium, euacuando ſcilicet quod ſubtile eſt, ſed ex profeſſo, ac ex natura ſua ad ſummam [a] duritiem infixam particulæ fluxionem adigunt. Sola igitur ea quæ, calfaciunt, ſed non admodum, vnáque exiccant non magnopere, eiuſmodi ſanare affectus poſſunt: vocantúrque ea medicamenta Græcè μαλακτικὰ (Latinè emollientia nomino) eodem tempore vtrunque agentia. nempè quod congelatum eſt fundentia, & ſenſim per halitum digerentia.

[a] σκληρότητος duritiem. Ald. cod. habet ξηρότητος ſiccitatem.

Emollientia medicamenta in hoc à pus mouentibus differunt, quòd emollientia calidiora ſunt, & moderatè deſiccant exiſtentem in partibus humidatē: pus autem mouentia corporibus quidem noſtri ſimilem calorem obtinent, ſed tamen exiſtentem in eis humiditatem ſeruant.

CAPVT VIII.

QVapropter calida ſunt id genus medicamenta, nec admodum ſicca, atque à pus mouētibus eo diſſidentia, quòd

calidiora ſint,& ſicciora.Illa enim cognatam ac ſimillimam corporibus noſtris caliditatẽ poſsident: emollientia verò licet validiorem habeant, non tantam tamen vt attractionis violentia reliquum deficcent. Prætereà ea quæ pus mouent humorẽ qui præfuit in partibus induratis,ſeruant:emollientia verò paulum quidam eius abſumunt. Proinde quamuis innumera ſint calfacientia ſimul atq; exiccantia medicamenta,ſola tamen ea quæ conuenientem ac ſymmetrum calorem poſſident,vnáque illi reſpondentem ſortita ſunt ſiccitatem,mollire quę ſcirrhi inſtar indurata ſunt,poſſunt, quale eſt bdelliū,ſtyrax,galbanum, thymiama ammoniacū, medulla tū ceruina,tum vitulina,adeps caprinus,& taurinus,& quæ eius ſunt generis.Nã nunc[a] conſilium non eſt omnẽ expromere materiã,ſed ſolū de id genus facultatibus omnibus generalem conſtituere doctrinã.Præſtat nanq; in genere de pus mouẽtibus atq; emollientibus cognoſcere,q̀ illa ęqualẽ accendūt,calorẽ ei qui eſt in homine ſecundū naturã:quæ verò emolliũt,multò maiorẽ.Quocircà illa quidẽ quantitate potius quã qualitate caloris agere ſunt nata:at quę indurata emolliunt,qualitatẽ potius.Itaque ſi in parte quæ ſuppurationẽ indiget,aſsiduo impoſitas ſeruare manus,aut aliam quamuis partem poſsibile fo-

ret,

[a] ἐ προ- κειτ. pro poſitū nō eſt.

ret, celerrimè ſic ſuppuratio procederet. Pari quoque modo ſi medicamentum hominis temperaturæ ſit quam ſimillimum, ocyſsimè cõcoquet quod in pus verti debet, vt eſt nonnunquam caro, nimirum vbi contuſa fuerit, interdũ verò humor qui phlegmonẽ ꝓduxit.

Quòd pus mouentia etiam emplaſtica eſſe conueniat. CAP. IX.

QVinetiam quòd emplaſticum eſſe debeat eius generis medicamentum, vt exactè ſupuratorium ſit, & ipſum liquido mihi apparere videtur. Nam ſi ſubſtantiam innati caloris augere, non intendere qualitatem ipſam conueniat, poros corporis obſtructos eſſe neceſſum eſt, quò videlicet halituoſos tranſpiratus includant. Siquidẽ ea cataplaſmata quæ aut detergentia, aut validius excalfaciẽtia, halitus diſflari permittunt, exiccant quidẽ, ſed pus non mouẽt. Talis eſt hordeacea, cicerũ, fœnigręci, fabaceaq; farina, amplius etiã ęrina, eruina, panici, lupinorũ, milij, omniũq; adeò exiccantiũ: quippe cùm tũ per ea quę detergunt, etiamſi nõ admodũ excalfaciãt, ſed quia obſtructione liberant, reſerántque meatus, vnà quoque calor particulæ euolet, vt naturalis haudquaquam ſeruetur ei commoderatio: tum ab admodum excalfacientibus huius etiam

non parum vacuetur, & qui reliquus eſt incaleſcat, ex quo fit, vt natiui caloris ſubſtantia diminuatur, ſed qualitas intendatur. Quorũ neutrum fieri expedit, verùm halituoſum & calidum ſpiritum contineri quamplurimum, & ad vnguem caliditate ſymmetrũ: quippe cùm hic in pueris copioſiſsimus, omnes actiones naturales adaugeat. Sed ſunt quos id fugit, & cum hoc quod ignorent, Hippocratem inſuper accuſare non verentur, quòd dixerit creſcentia plurimum habere caloris innati. Sed nos dicta eius haud perperam capere oportet, ac cognoſcere innatum dixiſſe calorem, quem in quoque animantium & natiuum ſpiritum nominamus, de quo & Ariſtoteles ſcriptum reliquit. Verũ nihil prohibet, ſanguineam ſubſtantiam ſimúlque [a] aëream vnà cum ſpiritu calidum inaudire innatum. Ac Stoici quidem nunc ipſum ſpiritum animæ eſſe ſubſtantiam autumant. Nos ſanè de animæ ſubſtantia non admodum pronunciare quippiam audemus, & ad preſens ſuperuacaneum arbitramur. Quanquam nos iam antè ſpiritũ innatum, etiamſi non ſit animæ eſſentia, ſaltem primum eius eſſe inſtrumentum in commentarijs de Hippocratis Platoniſque placitis demonſtrauimus: & certè dicimus eum ſpiritum in omnibus animantis contineri partibus, ſed non [b] vndiquaq; eſſe

ſuũ

Aph. 14. lib. 1.

Calor ſitus quid.

[a] ἀερώδη, *vet. interp. legiſſe videt* ἀερματώδη *ſeminalem.*

Lib. 6.

[b] πανταχόθι *vbique.*

ſui ſimilem,veluti nec ſanguinem eſſe neceſſe.Tum in ſpacijs inanibus non paruam eius ineſſe ſubſtantiā,imò potius velut materiam quandam leuiculam etiamnum mutationem expoſcentem ad innati ſpiritus qualitatibus ſuis abſoluti generationē,nihilo ſecius tamē iam tum etiam admodū ad naturalia opera conducentem. Porrò autem vnum ex naturalibus operibus eſt,ea quę in pus fit conuerſio. Nam & illic quædam perficitur coctio. Cùm autem quidquam coquere conſiliū eſt, quàm plurimum, meo iudicio, ſpiritum ſeruari intus oportet. Atqui digeritur tum ab euaporantibus ac detergentibus, qualis eſt hordeacea fabaceáq; farina:tum à reſiccantibus,qualis eſt panici, lupinorū,milij: tum ab excalfacientibus,qualis eſt fœnigræci.Quin multò etiam magis ab ijs quæ ſimul & excalfacere & reſiccare poſſunt, puta lolio, eruo, cicere,ochris.Igitur omnium ad puris generationem aptiſſimum eſt, ex ijs vtique quæ perfunduntur aqua temperata,aut cui additum oleum eſt, quod hydrelæum Græci vocant:ex ijs verò quæ irrigantur, oleum temperatum.At ex ijs quæ ex hydrelæo illinuntur,farina triticea,& panis ipſe.Sed is modicè coctus ſit oportet. Nam qui plurimū coctus eſt, quodammodo ſiccior eſt, aptusque phlegmonis quę ægrius concoctionē admittunt:

tunt: qui verò minus, ijsquæ admodum calidæ ſunt atque, vt ſic dixerim, feruent, congruit. Tum cui plus additum olei fuerit, pertinacius coctioni aduerſantibus conuenit: Cui minus, feruentibus magis competit. Et ſanè quod ex pane conficitur cataplaſma, difficulter coctioni cedétibus phlegmonis idoneum eſt, ſiquidem pani tum ſal, tum fermentum admiſtum eſt. Quod verò ex triticea farina præparatum eſt, calidioribus vtilius eſt. Et ipſius etiam triticeæ farinæ quæ pura eſt, tum panis quoq; qui purus eſt, puri mouendo competentior eſt, nimirum cum furfur minus ſit calidum, & magis deſiccet. Farina autem pura, quæque alere eſt nata, humida eſt & calida: qualia certè ad pus producendum conferre oſtẽdimus. Itaq; medicamenta quæ phlegmone tentatis imponuntur [a] partibus, ſi calida ſint & humida, ad pus mouendum conducũt, vti adeps ſuillus, & vitulinus. Nam tauri & capræ acriores eſſe oſtendimus: quãobrem phlegmonis tum frigidioribus, tum durioribus magis congruunt. At ſuillus [b] ijs quæ propriè phlegmone appellantur, familiariſsimus eſt. Eſt & adeps gallinaceorum familiariſsimus, magiſque etiam anſerum, quodammodo tamen ad digerendum potentior: eſt enim ſubſtantia ſua tenuior, ſicut & bubulus & caprarũ craſsior & terrenus magis.

a *Vet. interp. pro* μέρεσι *legit* ἕλκεσι, *vlceribus.*

b καὶ μόσχειον, & *vitulinus.*

gis. Quin & agreſtium animalium omnium acrior eſt adeps ſimulq; ſiccior multò quàm domeſticorum, maximeque pardalis & leonis. Quare horum nullus omnino puri mouendo idoneus eſt, ſed, vt dixi, ſuillus & vitulinus. Porrò pus mouent & pix, & reſina, nẽpè oleo quopiam aut roſaceo ſubactæ. Sed & hîc ad feruentes phlegmonas ex roſacco eas liquare oportet: ad frigidiores verò excalfacientium quopiam, puta cicino, raphanino,[a] veteri ſicyonio. Quòd ſiquando ſola vtaris cera, alijs ad manum nullis, ad pus mouendum, & ipſam in excalfacientiũ oleorũ quopiam diſſoluere oportebit: quippe cùm ipſa per ſe minus ſit calida quàm vt pus mouere poſsit. Siquidem illinẽdi certè vim obtinet. Solis itaque feruentibus phlegmonis apta eſt, ex calidorum olerum quopiã liquata. Verùm quemadmodum hæc ſymmetria ac mediocritate inferior eſt, vt ad medias tẽperie phlegmonas, hominũq; & partiũ naturas, ſic paulũ quiddã excedunt reſina & pix. Quapropter hæc omnia[b] ſimul miſta moderatè pus mouent. Sed hæc iam ad tractatum de medicamentorum compoſitione attinent, quem vt aliquatenus attingeremus, ſpeculationis ipſius nos ſequela adegit. Rurſum ergo ad propoſitum reuertor. Eſt autem propoſitum, definire quæ ſit in genere pus

[a] καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ σικυώνιον, & vet. & ſicyonio.

[b] Add. τὰ νῦν εἰρημένα πάντα dicta.

pus mouentium natura. Dictum verò eſt, ꝙ modicè eam humectantem & excalfaciente̅ eſſe oporteat: quod alijs verbis eſt, vt neque excellat, neque inferius ſit temperatura corporis ipſum immutantis, ſed quoad fieri poſſit ſimillimum. Cæterum ꝙ medicamentum puri mouendo idoneum tale ſit facultate, & actu, ſiue energia fiat eiuſmodi, dum corpori noſtro admotum eſt, ſæpenumero iam antè dictum eſt: ſed nunc nihilo ſecius id repetimus, quandoquidem ſemper eius meminiſſe oportet. Atque eiuſmodi eſt pus mouentis medicamenti te̅peries. Porrò corporis ipſius conſtitutio emplaſtica eſt: qua maximè pollent quæ lenta & viſcoſa ſunt, velut adeps porcinus, butyrum, thus, & quod ex farina triticea conficitur cataplaſma: quippe quæ moderatè tum calida, tum humida lentaque ſunt, ac proinde puri mouendo idonea. Cho̅drus tamen farina triticea ſiccior eſt, quanquam nihilo minus lentus ſit, niſi fortè etiam amplius: vnde fit vt in medijs [a] temperatura phlegmonis puri mouendo ineptior, in humidioribus etiam triticea farina præſtantior ſit. Verùm & hæc iam præſentis commentationis limites excedunt. Itaque denuò ad medicamenta duritates emollientia reuertor, hactenus & hîc curandi methodum attingens, quantum dicendorum claritati con-

[a] temperatura, Græ. non habetur, ſed ex veter. tra̅ſla. acceſſit.

conducat. Scirrhum vocant tumorem præter naturam, doloris vacuum, ſed durum. Sunt autem inter eos quidam, qui vbi plurimum increuerint, ſimulatque indurati fuerint, non modò dolore carent, verùm etiam ſenſum difficilem, aut etiam nullum habent reliquum: porrò naſcuntur ex humore craſſo & frigido, quales ſunt in animalium corporibus duntaxat duo, bilis videlicet atra, & ſuperexiccata pituita. Proinde tumores ſcirrhoſi omninò aut pituitoſæ ſunt ſubſtantiæ, aut atrabilariæ, aut ex vtraque miſti. Sed de agnitione eorum non eſt nunc tempeſtiuum diſſerere, verùm de medicamentis emollientibus illud vt nunc dicam opportunum eſt, nempè quod propriè vocantur [a]emolliẽtia, quæ medentur ſcirrhoſis tumoribus ex pituita reſiccata craſſoque humore prognatis. Conſueuerunt autem ij potiſſimum in muſculorum capitibus, & qui ex eis prodeunt tendonibus conſiſtere. At quæ ab atrabilario ſucco duruerunt, cancroſa ſunt omnia, & ab emolliẽtibus medicinis exaſperantur. Sed his quo pacto [b]proſpicere oporteat, in Commentarijs methodi curandi[c] docebimus. Quæ verò à lento craſſoque humore congelato indurata ſunt, calida poſcunt ſiccaque medicamenta, ſed non tamen quæ valida ſunt ac violenta: ſed ſufficit interim vt ſecundi aut tertij

[a] Qui ſcirrhi emollientibus curãtur, & cancroſi non ſũt, ij nõ fiũt à ſucco melancholico.

[b] Rectè προνοεῖν, proſpicere, at in Al. exempl. μιμνήσκειν ſed id falſo.

[c] Lib. 13. & 14.

ſint

ſint ordinis excalfacientium, primi exiccantium. Porrò cùm non exigua ſit in corporibus ſic induratis maioris minoriſque latitudo, neceſſe vtique eſt & medicamentorum illis medentium non paruam eſſe latitudinẽ. Siquidem adeps caprinus, & gallinarum, quę ſic indurata fuere iuuarunt. Verùm illi quidem imbecilliores ſunt, & moderatas duritates emolliunt. Valentior gallinarum gallorumque adipe anſerinus eſt, caprarum verò hircinus, validior quoq; & taurinus, ſed minus tamẽ quàm hircinus. Quinetiam medulla ceruina modicè emollit, & [a] cum ea vitulina: quippe cùm id genus omnia medicamenta calida ſint, & mediocriter ſicca, multoque magis excalfacere quàm exiccare nata. Vnde ſi quis fortè ea quandoque calida dicat & humida, facultatibus nõ repugnandum: nam paulum abſunt ab ijs quæ neq; humectant, neque deſiccant. Eodẽ ex genere ſunt, cũ prædictis quanquã validiora, ammoniacũ thymiama, & ſtyrax, & galbanum, & bdellium ſcythicum: ſed ad emolliendum præſtantiora ex ijs ſunt quæ recentia ſunt. Siquidem inueterata validius quàm oportet deſiccant. Id ipſum vſuuenit in medulla & adipe, quippe quæ & ipſa vetuſtate ſeipſis tũ acriora, tũ ſicciora euadunt. Quin & oleum quoque ſicyonium ex hoc eſt genere, nec in poſtremis id quod

[a] μετ' αὐτὴν, *poſt eam.*

quod inueteratum eſt, & ex ijs quæ præparantur, ſuſinum. Sed de compoſitis hic dicere ſtatutum non eſt. Porrò radix altheæ, & cucumeris agreſtis, nonnullæque aliæ plantæ, partim in oleo, partim in aqua decoctæ, emollientium medicamentorum facultatem induunt, ſicut maluæ agreſtis folia tum cruda, tum cocta. Atq; hoc ſimplex medicamētum eſt, ſicut porcinus adeps vetuſtatem paſſus; ſed ſalis nihil oportet adijcere, ſicut nec alijs quæ emolliunt: valde enim deſiccat ſal. Porrò quæcunque alia emollire poſſunt, ſeu ſimplicia ſeu cõpoſita ſint medicamenta (alibi enim ea recenſebimus) calida ſunt ex ſecũdo & interdũ ex tertio ordine, leuiter verò ſicca. Sed & his ſanè illinēdi vis (emplaſticā vocant) inſit neceſſe eſt, non aliter quàm ijs quę pus mouent. Sed quantò maiore euacuandi facultate pollere debēt, tantò vtique minus etiam meatus illitu obſtruere.

Quòd medicamenta indurantia humido frigidoq; ſint temperamento.

CAPVT X.

SANE emollientium facultas medicamētorum abunde iam expoſita eſt, proinde deinceps de indurantibus verba faciam. Frigida itaque hæc ſint oportet & humida, velut ſemperuiuum, portulaca, pſyllium, lenticula

çula paluſtris,ſolanum: aut hoc certè nõ eſt temperamento humido, ſed medium abſolutè humectantis & exiccantis,ex pugnantibus facultatibus compoſitum,exiccante videlicet & humectante:nimirum cùm & duplicem in ſe habeat ſubſtantiam, terrenam & aqueam. Sed iam non eſt mihi propoſitum, ad particularem materiam ſermonem deducere,verùm generales duntaxat breuiter facultates definire.Sanè ſiquid ſimul & refrigeret & deſiccet,& ipſum profectò omnino indurabit:ſed non eſt ex ijs quæ propriè indurãt.Siquidẽ congelatione potius quàm euacuatione durum efficitur corpus, prout ſuprà poſuimus. At ſiquid ſit quod proinde quia natiuum humorẽ non retinet,induratũ eſt,id ſiccum potius quàm durum appellabimus:conſtatq; eius ſanatio rigatione & humectatione,nõ emollitione:ſicut certè & tẽſio curatur laxatione,& laxatio tenſione.

De *tendentibus laxantibusq; medicamentis.*

CAPVT XI.

SED hæc vt ſe habeant liquido cõſpiciũtur,cum in cute, quemadmodum & ab Hippocrate dictum eſt, cutis duræ mollificatio,tenſæ laxatio:tum etiam frequenter in articulis. Igitur laxatio prouenit humectatis immodicè quæ circa eos ſunt ligamen-

tis.

tis pariter & tendonibus: tenſio verò non etiā ſimpliciter, ſed aut pluſculum exiccatis aut refrigeratis, aut phlegmone affectis, aut ſcirrho. Atque ita quidem in articulis. In cute verò non tantum ita, ſed muſculis quoq; qui ei ſubiecti ſunt, quoquo modo in tumorem [a] ſublatis. Nam & prę carnis ſæpe copia quibuſdam tenditur. Quòd verò & in phlegmonis idipſum illi accidat, ſuprà poſitũ eſt. Quamobrem non ſimpliciter vna eſt ſpecies laxantium remediorum, vtpote cum alia humectando, alia calfaciendo, alia verò emolliendo, quædam euacuando, nonnulla tumores præter naturam purgando, alia etiam per coniugationem horum quāpiam agentia, laxare aſſolent. At Theſſalus, fereque ſequaces eius vniuerſi, ſicut in alijs multis, ita & in his appellationes ſimul cum rebus confundunt, quicquid obuium eſt, citra vllam examinationem conſcribentes. Quamobrem vbi quę in manibus ſunt abſoluerimus, neceſſe nobis forſan fuerit aliquando in eos ſtylum conuertere: in præſentiarum autem, quod dicta cōtinuò ſequitur perſequamur, rurſum ſumpto principio ab ijs medicamentis quæ vocantur emplaſtica, quia ſæpe iam antè & de ijs diximus. [b] Breuiter ergo Emplaſticum medicamentum eſt, quod tenaciter corporis poris ſiue meatibus illitum inhęret. Porrò abū-

[a] αὐξανομένων, adauctis

[b] συνελόντι μὲν οὖν εἰπεῖν, ergo vt in ſumma dicā.

dè dictum eſt nobis de pororum, quos nos ſtatuimus, natura in libris De temperamentis: demonſtratum autem eſt & in libro hũc præcedente, mordacitate vacare omnino debere medicamentum emplaſticum: nam ſi qua illi inerit mordacitas, hærere in poris non poterit, ſed omnino facilè excernetur, aut partium aliquam liquando, aut certè humorem aliquem ex alto attrahendo. Sed & illud ſatis conſtet, terrenæ cõſiſtentiæ & viſcoſum omnino eſſe oportere emplaſticum.

Quòd poros purgantiũ medicaminum vnũquodque calidum ſit, & tenuium partium: nam amara omnia & nitroſa ſunt.

CAPVT XII.

SED de iſtis ſuprà abundè dictum eſt. Quod verò illi cõtrarium eſt, dici queat poros repurgãs,[a] & infarctu liberans, ſicut & ipſum emplaſticum non modò emplaſticum dicitur, ſed & ἐμφρακτικὸν quaſi dicas infarciens. Fuerit autem id ſicut effectu contrarium, ita & corporis natura, neque viſcoſum neque mordacitatis expers, ſed nitroſum & ſubtile. Nam in ratione maioris ac minoris differunt, ſubſtantiæ genere minimè diuerſa, tum emplaſtica ab ijs quę ſordem nutriũt tum [b] repurgantia ab extergentibus. Nam quæ in ſuperficie ſordem auferunt, ſiue in cute,

[a] Add. ἀλλήλων διαφέρει *inter ſe differunt.*

[b] Deeſt τῶν πόρων *meatus.*

cute, ſiue in vlceribus, ea extergentia ſiue rhyptica nominantur. Quæ verò poros etiã expurgant, ea ſubtiliorum his partium ſunt & emplaſticis contraria: proinde pororum ecphractica & eccathartica quaſi expurgantia & farctu liberantia dicas, appellantur. Sunt autem hæc tum nitroſa, tum amara. Atque cuti extimæ impoſita ſolam nitroſam qualitatem poſſideant exactam eſt opus ad ea peragenda quæ dicta ſunt. At intrò in corpus aſſumpta, etiamſi adiũcta ſit quædã adſtrictio, poſſint tamẽ ſic quoque magnos purgare abſtergereque meatus, cuiuſmodi ſunt in vaſis. Nam foris meatuum exiguitas prius ab adſtrictione occluſa, quàm probè queat expurgari, non etiam inde in altum abſtergentem ſubſtantiam recipit, nec expurgatur. At quæ circa ventrem ſunt partes omnes, quæque in iecinore, liene, aliiſque omnibus viſceribus, cùm maximos in ſe meatus habeant, maius accipiunt commodum ex vaſorum corroboratione, quàm propter oſculorum exiguitatem lędantur. Proin intus abſinthium repurgare poteſt, foris non poteſt: quippe quod cõpoſitum eſt, vt ſuprà dixi, ex amara acerbaque facultate. Quamobrẽ eius generis medicamẽta particulatim vt perſequar, non eſt neceſſe. Quæcunque enim repereris nitroſa & amara, ea ad purgandos

meatus omnes valere noueris. At cutis vniuerſæ ac vlcerum ſordes, non hæc tantum, ſed & viribus minora auferre poſſunt, qualia ſunt dulcia quæ tenuium ſunt partium, puta mel,& ex cerealibus ſeminibus quædã, vt eruum,fabę,hordeum,lupini:Quanquam in ipſis fabacea hordeaceaque farina tantum extergit, non etiam meatus farctu liberat: erui autem & lupinorum potiſsimum ſi amara fuerint,ſuprà quàm quòd extergunt,nõnihil quoque meatus purgare valent. Simile quiddam amygdalis accidit: nam & horum ipſorum ea quæ amara ſunt,& detergunt,& meatus expurgant: quæ verò edendo ſunt, detergunt quidem, non tamen infarctu liberant:Quin & vrticæ ſemen non ſecus atque eruum amygdalaque amara,meatus purgat. Ex eodem genere ſcilicet ſunt ſcilla & iris, & quæcunque alia vincentem in ſe qualitatem amaram poſsident,vt dictum eſt.Siquidem nitrum ipſum per ſe, & aphronitrum, [& ſpuma nitri,]& ſeriphon,& abrotonum, & id genus reliqua cum cibo potuque aſſumpta eandem vim obtinent.Protinus enim his ineſt,vt craſſos lentoſque humores extenuãdi vim obtineant,ſicut emplaſticis omnibus craſſos lentoſque corporis ſuccos reddendi.Quamobrem lentis ac pituitoſis thoracis pulmoniſque humoribus, aut puri & incidendis

dendis & extenuandis & educendis aptiora inuenire alia præ iſtis medicaméta nequeas. Iiſdem iſtis & iocinoris obſtructiones expurges,& modicas etiam lienis:nam quæ maiores ſunt,vehementiora deſiderant, népe capparis corticem,radices tamarices, ſcolopendrion,& ſcillam,& eam herbã quæ id ipſum nomine repræſentat,aſplenos appellata. Sed tamen iſtis variè vtendum in quoque viſcerum eſt:ad iecur ipſis per ſeſe duntaxat: ad lienem verò,miſtis aceto,aut ei incoctis: ad thoracem pulmonemque, melicrato, ptiſanæ,oxymeliti,aut dulcium vinorum cuipiã. Sed hæc ad curandi pertinent methodum: proinde in præſens rationibus ea confirmare omitto.Nam & in illo opere, & in alio quod de componendis medicamentis inſcribetur,eas explicabo.

Quòd vrinam cientia ex acrium genere ſint, ac proinde calida & ſicca, tum quòd ſanguinem ſeroſum ſegregent,craſſum verò cogant.

CAP. XIII.

PORRO quę neceſſe eſt vt dictis adijciã, ea duntaxat expromam, nempe cũ plurimam mouere vrinã [a]annitimur,non admodum dictis vtendũ pharmacis,ſed quæ acriora ſunt, & magis excalfaciunt. Dictum ſiquidem ſuprà eſt, acre omne eſſe calidum;

[a] βουληθῶμεν.

eius generis ſunt ſemen apij, petroſelini, fœniculi, dauci, agrioſelini, ſmyrnij, & ſanè ipſum quoque ſeſeli, & ammi, & phu, & meon, & aſaron, & acoron, à quibus ſanguis non extenuatur duntaxat, ſed & funditur ac ſecernitur, nō ſecus atque lac quod coagulatur ſeroſo videlicet & tenui ſeorſum ſegregato, craſſo verò in ſeſe coeunte [a] & exactè vnito. Siquidem quò facillimè ad ſe attrahant renes quod in ſanguine aqueum tenueque ac ſeroſum eſt, vtraque hæc conferunt, nempè totius ſanguinis primùm fuſio, deinde ſegregatio, quorum neutrum abſque valido calore peragi queat. Quāobrem puris ex thorace expuitioni ea omnia aduerſa ſunt: quippe cùm natura eorum ſit vt modò dictum eſt, tum excalfactoria exiccatoriaq́; tum etiā ſecretoria, & coactoria. Cogitur quidē in ſeſe quod craſſum eſt, excernitur verò ac ſecernitur in ipſo coactu quod in ſanguine ſeroſum ac tenue defertur. Atq; hoc ad ſeſe trahere renes anteuertunt: quod verò coactū eſt atque exiccatum, haud etiā facilè expuitur. Proinde vt modò poſui, incidendi vim habeat eiuſmodi medicamentū oportet, ſed nō tamē inſigniter calidam, ne videlicet validè deſiccet: ac eiuſdem profectò commoditatis gratia cum ſorbitiunculis potionibusque humectantibus exhiberi poſtulat. At quæ

[a] γρ. ἀκριβῶς ἑνουμένου.

renes expurgant, & ipſa quidem incidentia ſunt, verùm larga humiditate non indigēt. Porrò quæ calloſas ſiue tophaceas conſiſten tias incidere ſunt idonea, & ipſa vtique admodum incidunt, ſed minimum caloris poſ ſidēt. Quippe caliditas callum porúmve ipſa [a] contrahit ac procreat, non incidit neque diuidit. At quæ minus ſunt calida, cum hoc quod incidere valeant, meliora quoque ſunt, velut radices regiorum nominatorum aſparagorum, & rubi, & bethonica, & polium, tum ochra, & vitrum vſtum, & ex ſcilla confectum acetum, & quæ ſunt eius generis. At Theſſalus [b] inſulſiſsimus atq; imperitiſsimus, ſicut pleraque alia artis contumelijs ac probris immerito afficit: ita & hæc quoque diſcerpere contendit, nullum eſſe medicamentum cenſens quod propriè ſit aut hepaticū, aut nephriticum, aut pleuriticum.

Quòd rarefacientium temperies moderatæ ſit tum caliditatis, tum ſiccitatis, conſiſtentiæ verò tenuium partium: anaſtomoticorum autem tum calidior, tum etiam mordax atque acris, ac craſſarum partium: porrò cōdenſantium adſtringens & aquea potius: ſtipantium verò ſiue ϛεγνωτικῶν, craſſarum partium, & frigida.

CAPVT XIIII.

SED illius peccata alijs libris [c] detexi. In preſenti autē libro reliquas Simpliciū me

[a] Add. ἀποξηραίνων, exſiccando.

[b] Græc. σκαιότατος quod vnū duobus reddidit interpr.

[c] ἐπιδέδειχαμεν.

 dicamen-

dicamentorum facultates ediſſeram, exordio rurſus ab aperientibus ac rarefaciẽtibus (illa anaſtomotica, hæc aræotica nominant) deſumpto. Videntur enim & hæc quodam ſanè modo iam dictis eſſe vicina: nempè quæ extergere, incidere, obſtructiones tollere, diuidereque diximus: quãquam non vndiquaque eſſe ſimilia. Sanè & horum ante omnia diſtinguenda notio eſt, ac ſic inquirẽda ſubſtantia. Quæ cutis meatus reſerãt, rarefacientia dicimus: quæ verò vaſorum oſcula, aperientia. Quin & illis contrariorũ, quod poros contrahit, condenſans appellitant: quod autem oſculum occludit, haud etiã proprio deſignant nomine, ſed generalioribus, puta contrahens, occludens, cõſtringens, obſtruẽs nominant. Porrò vtriuſque natura ſic habet: rarefacientium quidem tum modicè calida eſt, tum minimum deſiccans, tum tenuiũ partium: aperientium verò, tum craſſarum partium, tum acris ac mordax. His porrò contrariorum, condenſantium quidem frigida ſanè, ſed non terrena, neque aërea, ſed potius aquea. Eorum autem quæ apertiones ſiue anaſtomoſis occludunt, craſſarum partium, & frigida. Exempla horum ſunt, rarefacientis quidem naturæ chamæmelum, & althea, & quod ex ipſis præparatur oleũ, nec minus quod ex agreſtibus conficitur cucumeribus,

Quin

Quin & vetus,& cicinũ, & raphaninũ oleũ ex eadem ſunt nota. Aperiẽtis verò facultatis,quæ acria ſunt ſimulque terrena, omnia cyclaminus,allia,cæpæ,fel taurinum,vnguẽtorumque adeò omnium quæ ſimul craſſarũ ſunt partium,& calida,ſubſidentiæ:cuiuſmodi eſt irinum,& amaracinum,quæ vtique & occæcatas aperiunt hæmorrhoïdas. Porrò quæ vteri os à phlegmone, aut ſcirrho, aut ariditate occluſum aperire dicuntur, ex accidenti non autẽ primariò & per ſe eiuſmodi habere facultatẽ cenſentur,velut nec ea quæ labiorum à phlegmone occluſorũ,aut genarum,aut nariũ,aut gutturis,aut præputij,aut ſedis,aut alterius eiuſmodi oſculi inſtrumẽti phlegmonẽ ſanant,atque occluſionem corrigunt. Ea nãque phlegmonẽ ſoluere dici poſſint,haudquaquam aperientia ſiue anaſtomotica. Peccat ſanè in iſtis Dioſcorides,nonnũquam aperientis inquiens facultatis medicamentum quod laxat,aut emollit,aut humectat,aut phlegmonem ſoluit. Atque rarefacientium & aperientium eiuſmodi ſunt eſſentiæ. At eorum quæ ipſis contraria ſunt cõdenſantium quidẽ,aquæ eſt frigidæ,ſemperuiui,portulacæ, tribuli viridis,pſyllij, herbæ quam muris aurem vocitant,lenticulæ paluſtris,& vt ſemel dicam,quæcũque refrigerãt, ſed non adſtringunt. Proinde & Mãdragora,

ra, cicuta, altercum, papauer, ipſas nunc dico herbas, ſi quis modicè vtatur, cōdēſandi vim obtinent: ſin liberalius, non modò condenſandi, ſed & obſtupefaciendi: ſi verò etiam plurimum, non tantum obſtupefaciendi, ſed & enecandi. At eorum quæ aperientibus aduerſantur, ſubſtantia cùm ſit craſſarum partium, & frigida, adſtringentium eſt omnium, quæ quidem admiſtam non habent acrimoniam. Quorum ſanè materiæ abunde multa poſuimus in quarto huius exempla: in quo & eſſentiam eiuſmodi medicaminum terrenam frigidamque expoſuimus. Mirum ergo videri non debet, ſi ſola contrahere occludereq; poſsit aperta præter naturam vaſorum oſcula: ſoli enim huic, quæcunque requirunt ea quæ contrahi debēt, omnia adſunt: nimirum quæ conſiſtentiæ craſsitudine foris incumbat, nec paruos meatus penetrare poſsit, tum frigiditate ſua intrò premat, atque vndiquaque in ſeſe contacta vicinaque corpora cogat ac contrahat. Nam proinde quod deſiccat (eiuſmodi enim eſſe oſtenſum eſt quicquid adſtringit) humorem depaſcitur, & partem roborat. Itaque ſi hæc omnia conueniant, oſculum cludetur, ceu [a] à digitis quibuſdam foris, ipſis nimirū adſtringentis ſubſtantiæ partibus contractum. Ea verò medicamenta quæ frigida quidē ſunt aut æquè, aut

[a] ὑπὸ δακτύλων τινῶν igitur perperā in quibuſd. lat. à manib.

aut amplius, ſed ſubſtãtiã ſortita ſunt aqueã, ea inquam, debiliter & cõtrahunt, & cõſtringũt, nimirum propter mollitiẽ: quippe quicquid valenter tum conſtipare, tum cõſtringere debet, robur quoddam renitẽs & durũ habeat oportet: qua cùm careant medicamenta naturæ magis aqueæ, tenues quidẽ poros in vnoquoque corpore contrahunt atq; condenſant, cæterum inſtrumentum vndiquaque totum conſtringere nequeunt. Quamobrem merito talia condenſantia quidem ſunt (Græcè πυκνωτικὰ) non tamen obſtruentia, (Græcè στεγνωτικὰ dicta.) Intelligas nũc velim obſtruentia ſiue ſtegnotica me dicere corpora, quæ ſenſibiles excretiones cohibent: corpus enim ſtegnoticũ, quod στέγει ſiue claudit ac cõtinet in ſe, nec quicquã quod ſenſu queat percipi, ex ſeſe emittit, Græcè στεγνὸν nuncupatur. Atque hæc eiuſmodi ſunt tum temperaturæ, tum facultatis. At rarefaciẽtia prorſum quidem calfaciũt: nec enim aliter diffundere & laxare poſſent ſubſtantiam: ad quod conſequitur, vt & pori dilatentur. Debent autem non admodum eſſe calida temperie: ſiquidẽ ea iam acria ſunt, & inhorrere faciunt: neq; item exiccatoria: nam & hæc ſenſilia corpora colliquant, doloremque in ipſis excitant.

Quòd eſcharotica craſſæ ſint conſiſtentiæ, ac vehementer cauſtica, ſiue vrentia: adeò vt cor-

pus

pus ſenſibiliter colliquent: ac ſeptica, quæ videlicet non dicuntur propriè cauſtica, & ipſa colliquare ſunt nata: non tamen tam valenter quā eſcharbtica: ad hæc conſiſtentia ſunt tenui, ac proinde latentem moliuntur colliquationem.

CAPVT XV.

ITAQVE quæ citra moleſtiā excalfaciūt, ea ſola omnium ſunt rarefacientia. Si verò non modò calida fuerint, ſed etiam conſiſtentia craſſa, ſiquidem vehemētia ſint, & cauſtica, hoc eſt vretia: & ignis inſtar corpus colliquant, & ſæpe eſcharas, hoc eſt cruſtas, ritu cauterij efficiunt. Porrò ſi debilius quàm vt vrere poſsint calfaciant, anaſtomoticā ſiue aperiendi vim obtinent. Itaque medicamen omne anaſtomoticum eſſentiæ quidē terreæ ſimulque igneæ eſt, hactenus tamen excalfaciens, vt nondum vrat. Si porrò cauſticū ſit, non tamen vehemēter, præterea eſſentiæ tenuioris, id planè ab omni aberit mordacitate: aut cū exiguo tum dolore, tum morſu carnoſas partes eliquabit. Nam quod non cōfertim alterat, vti quæ vehementer ſunt calida, quodque non ægrè penetrat, ſicut quæ craſſæ ſunt eſſentiæ, latentem ea actionem obtinēt. Siquidē alterationes ſubitæ confertæq;, mutationes maximè ſenſibiles ſunt, tum penetrationes quę violentę ſunt. Quippe quod in craſſa eſſentia cauſticum eſt, id cuicunque

inhæſerit

inhæſerit parti, ſtipitis ritu infixum excruciat. Verùm hoc quidem eſcharoticum eſt, perinde vt cauſtica: cæterum de quibus nũc agitur, cruſtam non faciunt, & vocantur ſeptica, hoc eſt putrefacientia, haud quidẽ appellatione propria (nam quæ verè ſunt ſeptica, humectant ſimul & calfaciunt) veruntamen ſymptomatis ſimilitudo, vt ſic appellemus, efficit: vtpote cùm ab vtriſque nullo doloris ſenſu fiat corruptio. Multis enim modis corrumpi quid poteſt. Siquidem quæ nimio plus refrigerata ſunt aut excalfacta, tum exiccata aut humectata, ea omnia corrumpuntur: cæterum non quicquid corrumpitur, σήπεσθαι, hoc eſt putreſcere dicimus, ſed quibus id cum fœtore accidit. Sed de nominibus non admodũ eſſe ſolicitũ oportet: verũ nouiſſe expedit ea medicamina, quæ ſepta & ſeptica nuncupantur, vt ſunt auri pigmentum (ἀρσενικὸν Græci vocãt) ſandaraca, chryſocolla, dryopteris, pityocampe, aconitum, omnia tum eliquare, tum colliquare, ac potiſſimum carnem tenellam, idque abſque dolore. Sed ſunt inter ea quædã quæ propriè vocant cathæretica, hoc eſt detractoria, eiſque vtuntur ad inducendam vlceribus excreſcẽtibus cicatricem. Sunt tamen & ipſa eiuſdẽ generis facultatis ſeptices ſcilicet: verùm tantulo imbecillioris, quòd extimam modo ſuperfi-

perficiem quàm contigerint detrahant, non tamen in altum ſubire valeãt, velut Aſiæ petræ flos, quanquam nec talia ipſius reuera facultatis cicatricem inducentis, quam vocant ἐπουλωτικὴν, ſunt. Siquidem quæ huius ſunt facultatis, nõ detrahere, neque liquare carnem ſunt nata, verùm indurare & deſiccare, cuiuſmodi ſunt alumen, galla, omphacitis vocata, æs combuſtum, maximè lotum: non quod lotum non eſt, quiddam obtinet cathæreticũ, velut & æris ſquama. Nam quod lotum eſt, omnium medicaminum cicatricem inducentium lõgè præſtantiſsimum eſt: quippe quod probè cicatricem inducit, modicè adſtringat oportet atque deſiccet. Quapropter ſpinæ Aegyptiæ fructus, & mali granati putamina ſicca, & eius generis vniuerſa cicatrici inducendæ ſunt medicamina.

Quòd cicatricem inducentia medicamenta adſtrictoria eſſe deſiccatoria conueniat: quæ verò vlcerum caua implent, mediocriter extergentia, & morſu vacantia. CAP. XVI.

CAETERVM confuſa eſt apud pleroſque medicorum non ſolum appellatio, verumetiam omnium id genus medicaminũ facultatis cognitio. Siquidem quæ carnẽ detrahere ac colliquare ſunt nata, ea nonnunquam nominant epulotica, hoc eſt cicatricẽ indu-

inducentia, ſcilicet quòd horum ſæpe vſu vlcera ad cicatricem perueniant: ſed id neque primariò, neque peculiari ipſorum facultate, neque in omni vſu ſequitur. Siquidem ad exactum pulueris leuorem redacta id genus medicamenta per ſpecilli cuſpidem carnem leuiter contingentia, ad cicatricem vlcera perducunt. At ſi paulò largius vtare, mordicant colliquantque carnem, & vlcus cauum efficiunt, cõtrà quàm in ijs quæ re vera ſunt epulotica. Siquidem [a] niſi ſatis magnam eorum quantitatem imponas, nihil proficies. Id enim eſt in planis vlceribus ad cicatricem ducendis conſilium, vt caro alteretur, fiatque cutis: id quod perficitur per ea quæ illam cõtrahere, conſtringere, conſtipare, denſare, prætetea ſiccare, & calli inſtar indurare valeant: quippe cùm cutis velut in callum durata caro ſit. Quæ igitur medicamenta ſic agere poſſunt, primariò proprieque dicuntur epulotica, ſiue ad cicatricem perducentia: cætera verò, nempe catharetica, hoc eſt detractoria, ſecundariò & per accidens: ſicut & ea quæ abſque adſtrictione deſiccandi vim habent mordacitatis expertem. Nam & hæc quoque ex accidente cicatricem inducunt, cuiuſmodi vtique medicamentum eſt myrrha, & lithargyrus, & oſtreum, & diphriges combuſta: quandoquidẽ & ipſa ſæpenumero

[a] εἰ μὴ γὰρ ἀξιόλογον ἐκείνων ἐπιθείης, *ad verb. niſi ex illis quod effatu dignum ſit impoſueris.*

penumero

penumero cicatricem inducunt [a]illita. Cæterùm ſcire oportet, vbi tum in his libris, tum alijs omnibus hanc vocem ſæpenumero adijcio, id me velle ſignificare, quòd aliquando promiſſa fruſtrentur, propterea quòd nec primariò, nec ſua facultate efficiant. Porrò epulotica medicamenta vlcus omne planum claudere cicatrice valent, ſicut mediocriter citraque morſum abſtergentia cauitates implere. Cæterùm [b]de hoc genus medicamentis fuſius dicetur [c]in commentarijs De ratione curandi, cum quo multis locis magna eſt huius libri affinitas, ceu etiam ab initio præfatus ſum. Proinde ſuſpenſo de iſtis ſermone, ad alterum genus facultatum, nempe attrahentium & repercutientium, ſiue repellentium, tranſeundum cenſeo.

a ἐπιπάσμενα ξηρὰ, *ſicca inſperſa.*

b ὑπὲρ τῆς τῶν ποιῶν δυνάμεων, *de hoc genus medicamẽt. facultatib.*

c *Lib. 3.*

Quòd attrahentium eſſentia & calida ſit, & tenuium partium: repercutientium verò & frigida, & craſſarum. CAP. XVII.

IGITVR attrahentes ſunt, quę ex alto vehementius extrahunt: repercutiẽtes verò, quæ in altum occurrentes ſibi ſuccos repellunt. At eſſentia illis quidem calida eſt, & tenuium partium: his verò frigida, & craſſarum. Attrahit enim perpetuò calidum, repellit verò frigidum: verùm quod cum caliditate coniunctam habet partium tenuitatem,

trahit

trahit vehementius:quod verò cum frigiditate partium craſsitudinem,[a] id violentius propellit. Itaque ex actionis vehementia nomen vtriq; impoſitũ eſt. Atq; adſtringentium quidem nota eſt materia:attrahentiũ autem alia ſponte nata eſt, alia verò [b] ex putreſcente areſcenteque generationem ſortita. Sponte nata, vt dictamni eſſentia, & propoleos, & thapſiæ, & ſagapeni, & ſuccorum cyrenaïci & medici,& ſi qua his ſimilis extiterit. Ex putrefactione, qualis eſt fermenti, & pſorici, quod vocant. Quòd ſi fimis quoque ex putrefactione generatio conſtat, vtique omnes attrahendi facultate pollebunt. Sed non parua illis ineſt diuerſitas. Nam columbinus admodum attrahit:ex æquo autem vtrinque ab hoc receſſerunt, at calidius quidem anſerinus, ad frigidius verò gallinaceus,hoc etiam magis vincuntur humanus & ſuillus. At canum ſtercus ſimile eſt medicamentis extergentibus,maximè ſi veſcantur oſsibus. Crocodilorum autem terreſtrium ſtercus magis etiam id perficit atque abſoluit. Sed & aliud eſt attrahentium genus medicamentorum, quod qualitatis familiaritate attrahit: id qđ aliud eſt nihil,quàm totius eſſentiæ ſimilitudine,ceu quæ nutriuntur, familiaria nutrimenta attrahunt. talium medicamentorum ſunt purgantia omnia,& nõnulla alexiterio-

[a] Deeſt, velut aſtringẽs οἷον πρὸς τὸ ςύφον.

[b] ἐκ σηπεδόνος ὀξυνούσης ex putredine aceſcẽte, nõ vt in la. habetur areſcẽte.

rum ſiue amuletorum. Cæterum calida vt ſint id genus omnia neceſſe eſt. Nam inter ea quę eſſentijs ſimilia ſunt, quod calidius eſt, id potentius attrahit, vtpote quod ſimilitudini auxiliariū adiunxerit calorē. Siquidem cùm ipſum duabus cauſis attrahat, ſuperabit id quod vna duntaxat trahit. Porrò nihil refert ἐπισπαστικὴν, aut ἑλκτικὴν, aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, latinè attrahentem ſiue attractoriam facultatem.

Alexiteriarum & alexipharmacarum facultatum, quædam alterando quod mortiferum eſt iuuant, quædam verò euacuando. Et earum quæ alterant, aliæ vna aut duabus qualitatibus agunt, aliæ tota eſſentia. Similiter quæ euacuant, quædā ſubſtantiæ ſimilitudine euacuant, quædā caliditate ſubtili ac tenui. CAP. XVIII.

VErùm quandoquidem de iſtis abundè dictum eſt: tranſeamus ad facultates quas vocant alexiterias: & alexipharmacas. Eſt autem harum natura duplex. Siquidem quædam alterant, quædam verò euacuant, ex corpore patiente, ſeu venenum corrumpens, ſeu deleterium medicamen. Alterant igitur aut vna qualitate, aut duarū coniugatione, aut deniq; tota ſubſtātia. Euacuant totius ſubſtantię ſimilitudine, & caliditate ſubtilium partium. Quatuor itaq; ſunt vniuerſæ diſſe-

differentię proficiſcētis ab illis vtilitatis, duæ alterantes, & duę vacuantes. Atq; ea ſanè quę qualitatis contrarietate auxilio eſt, manifeſta eſt. Nam ſi frigidū ſit medicamen deleteriū, aut venenū animātis, ab excalfacientibus petendum remediū: ſin calidum, à refrigerantibus. Si verò humidum, ab exiccātibus: ſin ſiccum ab humectantibus. Sic etiam ſi humidū ſit & frigidum, ab exiccantibus & excalfacientibus: ſin calidū & ſiccum, ab humectantibus, & refrigerātibus: & in reliquis duabus cōiugationibus ex proportione. Sed nec obſcura eſt alteratio quę fit per totius ſubſtātię facultatem, vtiq; ijs qui memoria tenent quę demōſtrata ſunt in cōmentarijs De naturalibus facultatibus, & in illis quę inſcribuntur De temperamentis. Siquidem facultates quę deleteria medicamina alterant, naturam habent media inter corpora perpetientia, & medicamenta ipſa lędentia, vt videlicet eadem ſit proportio corporis ad facultatem alexiteriam, quæ illius ad deleteriam: & rurſum deleterij ad alexiterium, quæ alexiterij ad corpus. Ea propter propemodum omnia quę deleterijs aduerſantur, ſi largius ſumpta fuerint, grauiter animantis corpus oblædunt. Quamobrem ea moderatione quātitatis omnes id genus facultates, exhibere oportet, vt neque copia nimia corpus offendant,

neque exiguitate ſua à deleterijs vincantur. Sed hoc iam attinet ad curandi methodum. Nunc autem quæ reliqua ſunt perſequamur. Omne deleteriem venenum à foris impoſitis medicamentis euacuantur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius ſubſtantię ſimilitudine. Sed & hîc quoad fieri poterit maximè mediũ naturâ alexiterium ſit oportet, corporis videlicet quod curatur, & veneni lædentis. Nam ſi aduerſiſsimum foret corpori, in ipſum ageret potius, ceu deleterium, haud euacuaret venenum. Etenim, vt claritatis gratia ſummam repetamus, ſcire oportet, deleterias facultates vniuerſas temperaturâ eſſe aduerſiſsimas corporibus quæ ab ipſis læduntur. Itaque ſi à ſimilibus temperie medicamentis euacuentur, erunt & hęc corporum naturis contraria. Sanè & ſunt quadamtenus contraria, non tamen adeò vt interimant, ſed ambigant potius in medio ſita eorum quæ [a] ex profeſſo corpus animantis lædunt, & quæ iuuant. Porrò nihil intererit, deleterias facultates, an phtharticas, an phthoropœas, an alio quouis modo appellare voles: ſimiliter nec an alexiterias, an alexipharmacas. Attamen ſi qui ea quæ venenatarum beſtiarum ictus aut venena ſanant, alexiteria nominare velint, quæ verò medentur deleterijs, alexipharmaca, ceu quidam cen-

[a] ἄντικρυς, apertè.

cenſuere, diſceptandum cum iſtis ac pugnandum de nominibus nō eſt. Nec enim ex iſtis comparatur curandi morbos peritia, ſed ex rerum ipſarum cognitione.

Quòd anodynorum, hoc eſt dolorem ſedantiū, & paregoricorum, hoc eſt lenientium aut mitigantium vocatorum medicamentorū, quædam reuera ſunt eiuſmodi, velut calida coniunctam habentia partium tenuitatem: alia verò nomine duntaxat, veluti narcotica, hoc eſt ſuperfacientia, qualia ſunt refrigerantia omnia.

CAPVT XIX.

POrrò quandoquidem & de his quod ad præſens conueniat ſatis iam expoſitum eſt, tranſeundum deinceps eſt ad ſermonem De facultatibus anodynis, hoc eſt dolorem ſedantibus, & paregoricis aut prayntícis, id eſt lenientibus aut mitigantibus, aut vtcunque nuncupare libebit. Facultas igitur anodyna, alia reuera eſt, alia tantum dicitur, tanquam ſi, quiſquam hominem mortuum dicat anodynon, quia dolore vacet. Cæterum facultas reuera anodyna eſt eorum quæ primo ordine excalfaciunt, ſi vtique in eſſentia tenui contineatur. At facultas eorum quæ dicuntur, frigidorum eſt, quæ abſoluto vtentia frigore partem obſtupefaciunt. Eſt autem ſtupor paulò minus quàm inſenſibilitas[a] ac

[a] Lege, in ſenſibili. ſenſuve priuatio Græc. enim vox vnica ἀναισθησία.

ſenſus priuatio. Porrò quæ affectū ſanando, dolorem ſedant, nec ea meritò anodyna dici poſſunt. Nam id commune eſt omnium quæ curant. Itaque quæ reuera ſunt anodyna, partium ſint tenuium, & non multò calidiora quàm quæ ſymmetra ſunt neceſſe eſt, vt ſcilicet euacuent, ac digerant, tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant quicquid in partibus dolore vexatis aut humorum acrium, aut lentorum, aut craſſorum, aut multorum tenuibus ſpiramentis infarctorum, aut etiam vaporoſi, aut craſsi, aut admodum frigidi ſpiritus exitum commodum non inuenientis inhæſit, atque incluſum eſt. Itaque nihil prorſum adſtrictionis habeant oportet, ne ſi pars quidem, aut etiam affectus expoſcant. Ex quibus liquet, quòd interdum affectionem non iuuabunt, ſed dolorem tantummodò mitigabūt, quando videlicet reuera dicentur anodyna. Interdum verò etiam affectum ipſum adiuuabunt, & facultatem habebunt duplicem, nempe anodynam, & ſanantem. Sed de talibus copioſius agetur in curandi voluminibus. At præſenti hoc dixiſſe ſufficiat, nempe quòd horum anodynorum propriè nuncupatorum medicamentorum quædam, vt eſt antè dictum, primi ſunt ordinis excalfacientium, quæ ſanè propriè ſunt anodyna, ceu

oleum

oleum anethinum, quædam verò ſimiliter vt corpus noſtrum, velut pus mouentia nuncupata, de quorum materia ſuprà diſſertum eſt. Sed de ipſorum vſu in libris De curandi ratione, definietur. At ea quæ καταφοράν, id eſt, ſoporem epota moliuntur, ac proinde ἀνώδυνα ſimul & ὑπνωτικὰ, hoc eſt ſomnum conciliantia à pleriſque appellantur, temperiem ſortiuntur vel ſummè aduerſam ijs quæ reuera ſunt anodyna. Refrigerant ſiquidem omnia corpus, & ſenſum eouſq; obſtupefaciunt, vt ſi paulò liberalius ebibantur, mortem afferant. Cæterum ad vſum propoſitum optima ſunt quę deſiccant. Nam quæ frigida cùm ſint, humiditatis item copiam obtinent, ceu cicuta, ea potui non ſunt vtilia: talis eſt mandragora, excepto cortice, radicis ſicco, & altercum, præter ſemen. Sed tamẽ & in his candidũ ſemen atro præſtat. At ſunt quæ tota eſſentia nobis contraria ſunt. proinde ſi vel minimum eorum aſſumptum fuerit, omnino lædat neceſſe eſt, ceu dryopteris, & pityocampe, & thapſia, & ſolanum manicum, & hydrargyros, & fungorum nonnulli, prætereà ſaliua & fel venenatorum animalium. Nam talia omnia genera ſunt deleteria, non quantitate. Ac proinde nihil eorum in alexiterias antidotos inditur, veluti papaueris ſuccus, & myrrha,

& ſtyrax, & crocus. Siquidem hæc ſi largius bibantur, quædam dementant, quædam mortem inferunt: verũ conuenienti quadã menſura alijs admiſta adiuuant. Porrò quæcunq; inter ea mentem lædunt, continuò etiam pleraque caput degrauant, vaporum prauorum congerie ipſum implentia. Sed & quędam os ventriculi tentant atque affligunt, vt & inde caput per conſenſum lædatur. Communiter verò vniuerſa duobus modis cerebrum affligunt læduntq́;, aut cùm tota ſubſtantia ſunt contraria, aut cùm vna duabúſve qualitatibus temperaturam immutant.

Duobus modis dicitur cathartica, hoc eſt purgans facultas: aut enim quocunq; modo expurgans corporis recrementa, aut quia vim attractoriam familiariũ ſuccorũ obtinet. CAP. XX.

CAeterum quoniã de his ſufficienter dictum iam eſt, quod quidem ad præſentia faciat, tempeſtiuum nunc eſt, reſumptis dictorum capitibus: ea adijcere quæ ſermoni reliqua eſſe videantur. Nam in veritate quidem nihil eſt reliquum, nimirum cùm ſecundæ iam facultates omnes ſint expoſitæ, quales ſint genere ſcilicet, nec paucæ ſpeciatim ſuperius explanatæ ceu exempla, vnde quis orſus, quorumque auxilio reliquas ipſe queas aſſequi. Verùm nihilo ſeſe res deterius habe-

habebit, ſi claritatis gratia breuibus iterum capitibus ea fuero complexus. Primùm enim facultatem omnes purgatoriam in ore habent, haud tamen omnes perinde intelligunt: quia vocabulum duo ſignificat: Alterum commune omnium quæ quouis modo animalis excrementa expurgant: Alterum verò quod per excellentiam de ijs tantummodo dicitur, quę aut per vomitum, aut per ventris [a] deiectionem purgent: non tanquam eiuſdem ſit generis tum ea quæ fit per nares, tum ea quæ per os fit purgatio. Vocant autem ea medicamenta, quæ naribus (quas græci ῥῖνας nominant) capitis purgandi gratia infunduntur errhina. At quæ in ore colluuntur, aut dentibus manduntur, omnia vna nomenclatura comprehendentes apophlegmatizonta nuncupant:[b] Eiuſdem cum iſtis ſunt generis, quę vuluæ admota expurgant. Quęcunque ſiquidem purgare animaduertimus, ea trahendi vim poſsident, alia vnum quempiam ſuccum, alia duos, aut etiam plures: & id illis inter ſeſe commune eſt. Nam quę craſſis lentisque humoribus extenuandis aut vrinam ciere poſſunt, aut ex pectore pulmonéque eijciendis excreationibus auxiliari purgant ſanè & ea quidem quodammodo, verùm antedictis non ſimiliter nuncupantur, ſed alia vocantur vretica, alia bechica, alia

menſes

[a] ὑπαγωγῆς, *ſubductionem.*

[b] *Add.* καὶ τὰς δυνάμεις δ' αὐτῶν ἀποφλεγματικὰς ὀνομάζουσιν, *ipſorum verò etiam facultates apophlegmaticas nominant.*

menſes mouentia, hac re à ſuperioribus diuerſa quòd non habeant vim familiariũ ſuccorum attractricem, vt illa. Quamobrem & in hiſce ſermo aliam diſtinctionem poſtulat, nempe huiuſmodi. Quæ in peſsis, aut fomentis, aut quouis modo ſimili, vuluæ admouentur, ea duplici ratione agere conſueuerunt. Nam alia calfaciendo duntaxat prouocant, alia facultatibus attractorijs & purgatorijs, quas vocant, quas demonſtrauimus trahendorum familiaritate [a] attractiones peragere. At quæ hoc nomine bibuntur, vt ſanguinem extenuent, & meatus obſtructione liberent aperiantque, ea trahendi facultate vacuationem non perficiunt. Atque priora quidem cum purgantibus eiuſdem ſunt generis, ſecunda verò cum ijs quæ lac [b] & ſanguinē generant: de quibus paulò infrà verba faciemus, vbi prius de bechicis diſſertum à nobis fuerit: quandoquidem & hæc bifariam nominata ſunt, partim quia tuſsim prouocent, partim quia ſedent. Atqui contrariæ horum facultates ſunt. Alia enim extenuandi naturam habent, alia incraſſandi, atq; extenuandi quidem facultas in calidis & tenuium partiũ ſubſtantijs ſita eſt. incraſſandi verò in frigidis & craſſarum partium eſſentijs ineſt. Atque hic ſermo hoc in loco finem habeat. Conuenit autem tranſire ad id quod paulò

[a] τὰς κενώσεις vacuationes.

[b] καὶ σπέρμα, & ſemen.

paulò antè diſtulimus. Eſt enim ſocietas & ſimilitudo quædam tum operum, tum facultatum in ijs quæ prouocant ſedantque menſes, lac, & ſemen. Sed & affinia illis quodammodo vicinaque ſunt quæ vrinas mouent, & bechica. Proinde de quolibet ſeorſum diſſerendum eſt.

Quòd lac generantium, aut ſemen prouocantium facultas moderatè ſit calida & humida, alimentorum verò in totius eſſentiæ conſiſtat ſimilitudine. CAP. XXI.

LACTIS & ſeminis effectrices facultates ſunt partim in medicamentis tantū partim in alimentis. In medicamentis, cum ſuccos pituitoſos excalfacientes in ſanguinem vertimus. In alimentis autem ſecundum ſubſtantiæ totius ſimilitudinem, vbi videlicet boni ſunt ſucci, & moderatè humida, ac tepidè calida, ceu ipſum lac. Siquidem ſanguis caloris eſt particeps animali mediocris: plus quàm verò mediocris [a] bilis: ſicut pituita, frigiditatis. In medio autem pituitæ & ſanguinis eſt lac, vtique quod ad calorem attinet: Non tamen æquè ab vtroque abeſt, ſed longius abeſt à pituita, propius accedit ad ſanguinem. Cùm ergo minus quàm expediat ad vbera lactis venit, velis autē copioſè prouenire, ipſum cōtēplator ſanguinē.

[a] ἡ ξανθὴ χολὴ, *flaua bilis.*

Aut

Aut enim paucior eſt quàm conueniat, aut deterior. Itaque qui paucior eſt, vniuerſam victus rationem expoſcit humectantem & excalfacientem. qui autẽ deterior eſt, ſi quidem bilioſus fuerit, primum purgationem deſiderat, mox victum quem modò dicebamus: ſin pituitoſus, medicaméta requirit excalfacientia, aut primo aut ſecundo ordine, non ta- C men deſiccantia. Verùm inter ea potiora ſunt quę non tantum ſunt medicamenta, ſed & nutrimenta, velut eruca, fœniculum, anethum. Dico autem ipſas herbas etiamnum virentes & humidas. Nam [a] ſiccæ, plus quàm oporteat & excalfaciunt & deſiccant. Huius generis eſt & ſmyrniũ, apium, ſion, polium, eáq; virẽtia prius q̃ ſiccentur: quippe cùm ea quæ deſiccant, humorem ſanguinis depaſcentia, ipſum craſsiorem ſimul pauciorémq; efficiant: tum ſi natura quoque ſint calida, iuſto etiam calidiorem: ſin frigida, fridiorem. Debet enim eſſe modicè calidus, ac neutiquam craſſius vt lac generet. Quocirca quæ ſunt illiuſmodi, extinguũt magis lac q̃ procreant. At quę ſic vt dictum eſt calfaciunt, nullámq inſignem adiunctam habent ſiccitatem, lactis procreatricem habere facultatem meritò dicta ſunt. Verùm ea numero ſunt perquam exigua. Nec enim profectò facile inuentu eſt quod propoſitam in temperie ſortitum ſit

[a] *Mẽdoſe ξηρὰ, legen. autẽ ξηραὶ, vt referatᷓ πρὸς τὰς πόας.*

ſit mediocritatem: cæterum infinita ſunt [a] & multitudine incomprehenſa quæ lac læ dant: Etenim quæcunque plus quàm expediat calefaciunt, [b] quæque deſiccant aut refrigerant, partim qualitatem ipſius ſanguinis vitiantia, partim [c] ipſum minorem reddentia, lac prouenire prohibent.

Quòd menſes mouentium medicaminum facultas calidior eſt, & modicè deſiccat, alimentorum verò eſt ſecundum totius ſubſtantiæ ſimilitudinem. CAP. XXII.

PORRO dictis adſimilem vim obtinent quæcunque prouocare aut ſedare menſes poſſunt. Vtrorumq; enim communis materia eſt, nempe ſanguis in venis contentus. Itaq; vbi hic fluxilis fuerit, & [d] qualitate cōtemperatus, vtique abundantem ſuppeditat copiam. Communes quinetiam vberibus vteroque venæ ſunt non exiles. At quænam eæ ſint, [e] alibi dictum eſt. Itaque vbi ad alterutram partium ſanguis defertur, altera ſiccescit. Proinde quibus menſes mediocriter ferūtur, ijs lac in mamillis [non] colligitur: quibus verò hoc largè ſuppetit, ijs planè menſes ſupprimuntur. Itaq; mirandum non eſt, ſi tū victus, tum medicamenta ſimilia ſint, nempe & ea quę generant ſedantq; in menſes ſingulos ex vtero purgationem, & ca quæ lactis in vberi-

[a] *Add. ὡς ἄν οὕτως εἴπῃ τις, vt ſic dixerit aliquis.*

[b] *Leg. & quæcūq; deſiccāt & quæcūq; refrigerāt,* καὶ ὅσα ξηραίνει καὶ ὅσα ψύχει.

[c] τῇ οὐσίᾳ ὅλῃ, *ſubſtantiā totā.*

[d] *Græ.* τῇ ποσότητι *quātitate haud ſcio an recte.*

[e] *Lib. 14 & 15. de vſu par.*

[Non, etc.]

vet. trãſ lat.

vberibus generationem procurant ac ſupprimunt. Quanquam hactenus differant, ꝙ & calidioribus & magis incidentibus purgatio menſtrua nonnunquã indigeat: quippe cùm ea in parte ſitæ [a] magis aperiri debeant, quã quæ tendunt in mammas, & ſanguinem fluxilem magis requirant, nimirum cùm vterus ad delationem eius nihil conferat. Mittuntur enim in venas quæ illi committuntur, haud attrahuntur menſes. At ſanguis in vbera non tantũ mittitur, ſed & trahitur: ac proinde leuiore ſubſidio medicaminũ opus habet, cum nõ abundè in mammas confluit. Et medicinæ quæ iuuant vt ſanguis in mamillas cat: deficientes atque imperfectas purgationes etiam adiuuant. Sin autem multũ oblæſæ ſint, aut planè retentæ, nulla ex eiuſmodi eas ſanare poteſt: verùm Sabina, & Meũ, & Iris, & Calamintha, & Pulegium, tum Dictamnum, Aſarum, Coſtus, Caſia, Cinamomum, Amomum, Ariſtolochia, Bunium, & eius generis reliqua abſolutas vteri purgationum retentiones ſanant. nam talia quoque vrinã promouent. Sed ab ijs quæ hoc ipſum tantum appellantur, nempe vretica pharmaca, hoc quidem differunt, ꝙ non vehementer deſiccẽt. Siquidem excalfactio tribus generibus medicaminum communis eſt, puta quæ lacti procreando ſuccurrunt, quæque men-

[a] *Venæ,* φλέβες.

mēſibus ciendis, aut vrinæ conueniunt. Differunt tamen caloris menſura: tum etiam ꝙ quædam deſiccant, quædam non. Siquidem quæ non deſiccant, & modicè excalfaciunt, lacti generando vtilia ſunt. Quæ verò plus excalfaciunt, non tamen valenter deſiccant, mēſibus eliciendis ſunt congrua. Verùm & vtraq; hæc vrinas prouocant: & ad hæc cum primis ea quæ deſiccantia etiã calefaciunt. Proinde ea peculiariter dicuntur vretica, ſiue vrinam mouentia, non quia ſolum moueant vrinas, ſed quia ſolas, abſque vt etiam menſes aut lac. Nam preter alia & reddendis ex pectore pulmoneque excreationibus incommoda ſunt deſiccantia. Poſcunt enim & ipſa incidi quidem, at non ſiccari, ceu & renum veſicæque calculi. Verùm de talibus medicamentis ſuprà diſſerui.

C

Quòd quæ ſemen prouocant, quorundam vt medicamentorum quidem facultas eſt flatuoſa & calida, aliorum verò vt ciborum flatuoſa quidem etiam, ſed tota ſubſtantia familiaris.

CAPVT XXIII.

VT lac, ita & ſemen quædam generare dicuntur, & quæ his ſunt contraria, extinguere: tum quædam prouocare, & ipſis cõtraria ſupprimere: ac generare quidẽ, quæ procreãt qđ anteà nõ erat, extinguere verò quæ

quæ corrumpunt : prouocare autem, quæ quod in alto deliteſcebat,in apertum proferunt,& his contraria, quæ ſupprimunt. Igitur ſemen generāt cibi quidem qui bene nutriunt,& flatuoſi ſunt,totiſque ſubſtātijs familiares,medicamenta verò flatuoſa & calida. Extingunt autem deſiccantia & refrigerantia omnia, & quæ totis ſubſtantijs ſunt contraria. Porrò prouocant quæcunque calida ſunt & flatuoſa abſq; deſiccatione,ſupprimunt verò contraria. Etenim cùm ſeminis ſubſtantia ex bona ſuperfluitate generationem ſortiatur,ſitque etiam efflatuoſa,bene nutriant & flatuoſa ſint neceſſe eſt quæcunque ſemen aut procreare, aut prouocare poſſunt. Itaque bulbi,cicer,fabæ,polypodes,conus,edulia dicūtur multi ſeminis, & ſunt. At ſcincus & ſatyrion medicamenta ſunt. Porrò ſimul cibi ac medicamina multi ſeminis ſunt, lini ſemen & eruca. Cæterùm quæ refrigerare ſunt nata tum edulia,tum medicamine ſemen cogentia, incraſſantia,& ſtabile reddentia,vim habent ipſum ſupprimētem,non autem corrumpentem : nempe lactuca,blitum,atriplex,cucurbita,mora,melopepones,cucumeres ſeu pepones, ſeu non pepones,hoc eſt maturi,ſeu non. Porrò quæ reſiccāt,prorſum ne eſſe quidem ſemen permittunt,etiam ſi calida ſint natura,velut ruta.

ta. Si autem non calfaciunt, [a] multò minus, vt nymphæa. Atque hæc ſanè rationabile eſt ſubſtantiæ proprietate contrariè affecta eſſe ſemini. Eandem proportionē tum eſculentorum, tum medicamentorum eſt inuenire in lacte & menſibus. Porrò alio modo ſub idem genus cadunt, quæ reſpirandi inſtrumentorum reijciēdis excreationibus auxiliantur, quæque vrinam ciere poſſunt. Hęc enim omnia extenuandi facultatem obtinent, vti contraria incraſſandi. Sed de victu extenuante priuatim conſcriptum eſt, nihilo ſecius in eodē volumine indicatis quæ incraſſant. Verùm extenuantia & incraſſantia medicamenta e.. his tribus libris qui deinceps ſequentur ſeligito: in extenuantibus quidem ſcopū habens caliditatem iunctam partium tenuitati, in incraſſantibus verò contraria. Oſtenſum enim eſt in ſuperioribus libris, quòd propria quædam ſit medicamentorum eſſentiæ tenuis natura, non ſolis excalfacientibus coniuncta. Eadem ratione & incraſſantium natura non ſolis ineſt refrigerantibus. Cæterum vt in talibus facultatibus proportio quædam ineſt, eundem in modum quęrendum eſt in omnibus, etiamſi nomen non ſit impoſitum. Vocantur enim quædam oxydorcicæ facultates, quæ oculos, vbi nullum illis inſit ſenſibile pathema,

[a] Imò Græ. πολὺ μᾶλλον.

 malè

malè tamen munere ſuo fungentes corrigũt, & in integrum reſtituunt. Ac nimirum & in auribus,& in naribus,& per quemque aliorũ ſenſuũ ſingulatim proportione talis quædã ſit facultas neceſſe eſt,nec tamen facultas nominata eſt ab acumine auditus oxycoos , ſicut nec in olfactu,nec in guſtu,nec in tactu, cùm tamen in rebus ipſis ſenſilibus ex proportione inſit. Porrò ſi quis ſimilitudinem plus etiam extendat,per quanque noſtri particulam talem exiſtere medicamentorum facultatem neceſſe eſt, à qua videlicet melior reddatur partis ipſius actio, vt verbi cauſa, vẽtris actio.Siquidẽ talem eius imbecillitatẽ inuenire eſt ſæpenumero,qualis eſt in oculis amblyopia,hoc eſt hebetudo viſus, cũ ij nec phlegmone teneãtur,nec influxu torqueantur,nec vlcerati ſint , nec aliud quiduis mali perpeſſi.Et ſanè in medicamẽtis quæ affectũ vẽtris eiuſmodi emendant,peptica ſiue concoquẽtia nũcupantur,appellationis quidẽ figura nihil proportionale habentia oxydorcicis ceterum opere ipſo & facultate ſimilia.

De facultatibus à partibus corporis cognominatis. CAP. XXIIII.

PORRO quoniam & quaſdam appellatas à corporis partibus facultates eſſe diximus,nihilo fuerit deterius & de his diſſerere.

rere. Nec enim (quod quiſpiam forſan exiſtimet) omnibus partis affectibus congruunt, nec ita vni, vt alij nihil proſint: ſed quoniam frequentiſsimè aut maximè agant ea in parte à qua nomen ſunt mutuatæ. Ophthalmicæ quidẽ, quandoquidẽ maximè ac plurimũ ad oculos ipſas vſurpamus, velut collyrio διὰ ῥόδων, & alio διὰ πομφόλυγος, & cnico qđ vocant, & thure, & alijs omnibus quibus vti quidẽ liceat & ad aures affectas, aut os, aut nares, prætereà pudendum, & anum: verùm nõ ita frequenter, nec tanto cum fructu. Rurſum autẽ alias nuncupamus hepaticas, alias ſplenicas, pleuriticasq;, & ſtomachicas: nimirũ cùm & ipſas ea in parte quam nomine deſignant, ſæpiſsimè ſimul ac potiſsimè prodeſſe cõſpicimus. Porrò quæ ſit[a] profectus & adiumenti cauſa, in opere De curãdi ratione, explicabimus, in quo cætera quoque omnia de medicamẽtorum vſu exponẽtur. Itaque nihil etiam hîc hærendũ atque immorandum eſt, niſi ꝙ vocabulorum nonnihil declarandus eſt vſus: quẽ cum alij nonnulli recentiorum medicorum, tum præſertim qui vocantur Methodici, inaniter innouarunt atque induxerunt.

[a] Græ. τῆς ὠφελείας tãtũ.

De inani nominum vſurpatione, quam medici recentiores & inter eos maximè Methodici *induxerunt.* CAP. XXV.

NAM q' ſtalticas quaſdam facultates, hoc eſt ſiſtentes ſeu ſupprimentes, & conſtringentes,& contrahentes,& repellentes,aut alias id genus proferant, id nequaquam abſurdum eſt,nec obſcurum. At cum metaſyncriticas tum materias, tum facultates nominant,nec apertum eſt quod dicunt, nec verum, nec etiam ſectæ congruens eorum,qui ſe fugitare profitentur quæ à dogmaticis opinionibus (ὑπολήψεις vocant)proficiſcitur indicationem. Sufficere nanque aiunt ſibi apparentes communitates. Atqui excedentibus corporis meatibus ex ſtatu naturali in ſtatum præter naturam,in proprietate excedendi exiſtere quædam pathe, ea dogmatica hypolepſis eſt. Sequitur verò ad hanc quaſdam eſſe facultates eiuſmodi παθῶν metaſyncriticas,videlicet quę cõmutent meatuum alienam à natura [a]cõfuſionem:nã ſic vſurpant nomina Theſſali ſequaces: atq; ad ea quæ diutina fluxione vexantur,facultates eiuſcemodi adhibent,cum nec mõſtrarint meatuũ alterationes in talibus proueniere affectibus,neque quòd hæc medicamenta tranſmutare(nam ita verto τὸ μετασυγκρίνειν) vitiarum meatuum ſtatum poſſunt,demonſtrare valeant. Nam, [b] per deos immortales cur obſecro napy,thapſia, pyrethrum, capparisque radix,& abſolutè quæcunque vre-

re

[a] τῆς συγκρίσεως *forte Interpr. legit* τῆς συγχύσεως.

[b] ὦ πρὸς θεῶν.

re poſſunt,ſi diutius corpori inhæreāt,meatuum ſtatum commutāt? Nam quòd partes quæ tentantur aſsidua fluxione, ab hoc genus medicamentis iuuentur, perſpicuè videtur:at quamobrem iuuentur, naturalis ſpeculationis problema eſt. Ac nos quidem dicimus earum frigidam ſimul atque humidam eſſe temperiem,ac proinde poſcere medicamenta quæ ſimul & excalfaciant,& deſiccent.Atque alij aliam cauſam proferent, pro opinione nimirum quam conceperunt de corporis elementis. Nec tamen vſurpari conuenit metaſyncriſeos vocabulum à quoquam alterius ſectæ,preterquam eorum qui animantium corpora & exiſtimant & appellitant ſyncrimata,ſeu confuſiones ex corpuſculis inſecabilibus,minimiſque,& partitionis expertibus,ac ſimilaribus:quanquam nec iſtis omnibus, ſed ijs duntaxat, qui,vti Theſſalus in Canone,meatuum alterationi id genus morbos aſcribunt. Non enim quà methodicus eſt Theſſalus id dicit(ſiquidem vbi tanquam methodicus diſſerit,illic ab [a]oſculorum recedit indicatione) ſed quà dogmaticus,ſcilicet ab ijſdem quæ Aſclepiades poſuit elementis exorſus,cæterum haud vtrobique ſequens.Sed nunc tempus non eſt ſuper talibus prolixius diſſerere.Nam quædam curandi methodo magis ſunt propria,quędam

[a] τῶν ἀδήλων, *obſcurorum.*

verò in opere de Themiſonis & Theſſali ſecta exactius expromentur. Tempeſtiuū itaque nunc eſt, cōtractis huius libri velis quieſcere, ſi modò duo illi præterea capita adiecero: alterum ſuperius dilatum, nempe de facultatibus contrarijs; alterum ad inſequentem ſermonem neceſſarium, definiturus ſcilicet cuiuſque tum excalfacientium, tum refrigerantium, tum exiccantium atque humectantium [a]ordinem.

Quo pacto contrarias iudicare facultates oporteat. CAP. XXVI.

IGITVR contrarias iudicare facultates ex operibus oportet, ſicut toto hoc libro ſæpenumero oſtendimus, dicentes quaſdam facultates emplaſticas: & his contrarias extergentes tum farctu liberantes & [b]infarciētes, præterea emollientes & indurantes, ac laxantes & contendentes: nam adſtringentes, aut acres, aut amaras, aut acidas, aut dulces, non facultates medicamentorum, ſed guſtus eſſe qualitates monſtrauimus. Itaque in his aut prorſum quærenda non eſt contrarietas, aut non vt in facultatibus quærenda. Quanquam & in iſtis duplex eſt ſcopus nempe earum actiones, & temperaturæ. Actiones quidem, in denſando, & rarefaciendo, aut quippiam ex alto extrahendo, aut repellendo, in-

craſſando

[a] φαρμάκων, medicamēt.

[b] τᾶις ἐμφρακτικαῖς dato caſu infarcientib. ad eū dē mod. τᾶις σκληρυνούσαις induran tib. τᾶις συντεινούσαις, contendētib.

craſſando materias,aut extenuãdo,aut infarciendo meatus,aut farctu liberando.Temperaturæ verò in calido,frigido,humido,& ſicco:de quibus omnibus abundè in quarto libro determinatum eſt: monſtrantibus nobis quòd adſtringẽs terreſtre ſit & frigidum: acidum verò ſubtile frigidum : amarum autem terreſtre ſubtile:denique quod abſq; inſigni qualitate frigidum,aqueum. Sic acre igneum oſtendimus: ſalſum verò terreſtre calidum, nondum tamen igneum:ſimiliter dulce calidum,ſed nondum vrens.Quæ verò oleoſa ſunt,omnia aquea ſunt & aëria. Secuta ſanè ſunt temperaturas eorum & opera.Nam adſtringens contrahere,conſtringere, denſare, repellere,& incraſſare:ad hæc omnia refrigerare exiccareque natum eſt:Acidum verò incidere,extenuare,diuidere , farctu liberare,perpurgare(διακαθαίρειν Græci vocant) citra excalfactionem.Acre verò ſimiliter vt acidũ agere,quod ad extenuationẽ perpurgationemq; attinet cæterũ hoc differt quòd acidum refrigeret,acre verò excalfaciat : ad hæc quòd illud repercutiat,hoc attrahat & digerat.Sic amarum quoque meatus perpurgat , abſtergit , extenuat , incidit humorum craſsitiem abſque manifeſta excalfactione: Frigidum verò aqueum incraſſat,cogit, contrahit,cõſtringit,extinguit,atq; obſtupefacit.

Porrò acre extenuat,perpurgat,digerit,perrumpit,attrahit,& eſcharam ſiue cruſtã efficit. At ſalſum contrahit,conſtringit,condiendo ſeruat,deſiccat citra apertam aut caliditatem aut frigiditatem. Dulce verò cõcoquit, laxat,rarefacit. Oleoſum denique humectat, emollit,laxat. Facilius itaque iam erit ex modò dictis ponderantem ſapores,inuenire qui temperamento,quiq; operibus ſint cõtrarij.

De limitatione ac finitione ordinis cuiuſque excalfacientium,frigefacientium,humectantiũ, & deſiccantium. CAP. XXVII.

PORRO congruens iam tempus eſt, definitis temperamentorum & facultatum quæ in medicamentis ſunt ordinibus,hunc librum abſoluere. Igitur ſymmetrum appellare medicamen conuenit [a] quod neque excalfacit,neque deſiccat:neque frigefacit, neque humectat,neque calidum,frigidum,humidũ ſiccúmve eſt. Quod verò aut calidius,aut humidius,aut frigidius,aut ſiccius eſt,à vincente ſeu excedente cognominatur facultate. Porrò per vnũquenq; exceſſum quatuor po ſuiſſe ordines,quod ad vſum ſpectat,ſufficit: calidum quidem nominantes primi ordinis, quod nos excalfacit, non tamen euidenter, verùm vt opus ſit inſuper demonſtratione rationali: ſic frigidum, humidum, & ſiccum, quod

[a] *Add.* ὡς ὁμοίας ἴσων κράσεως ᾧ προσάγεται *q̃d ob ſimilitud. tẽperamẽti, cui admouet.*

quod demonſtrationem requirat etiam, nōdum actionem valentem [a]adeptum. Quæ verò manifeſtè aut calfacere, aut frigefacere, aut humectare, aut deſiccare poſſunt: ea ſecundi eſſe ordinis dicentur. At quæ iam vehementer quidem, nō tamen ſummè, tertij. Quæ autem adeò excalfacere poſſunt, vt eſcharam moliantur, & vrant, quarti. Sic quoque quæ vehementius refrigerant, adeò vt extinguant, & ipſa quarti ſunt ordinis. Cæterum nullum inuenire eſt quod quarto ordine deſiccet, quod non etiam vrat: nam quod ſummè deſiccat, omnino id etiam deurit. Attamen tertij ordinis exiccantium eſſe quippiam queat, quod non vrat, ceu omnia quæ vehementer adſtringunt, ex quibus eſt omphacion, rhus, alumen, balauſtium, galla omphaticis. In his autem ipſis quædam vicina iam ſunt adurētibus, vt ſquamma æris, & æs vſtum, quaſi inter tertium quartumque ordinem dubiè hæreant. In medio tertij eſt æs vſtum, ſi lotum ſit, In principio tertij hypocyſtis. Sic autem & in ſecundo & quarto ordine differentias conſtituere licet triplices. Nec enim perinde [b]vrit cauterium vt napy, licet ambo quarti ſint ordinis. De his ſanè omnibus in ſequētibus libris per ſingula ſeorſum medicamenta determinabitur.

[a] Add. μὴ δ' ἐναργῆ neque euidētē.

[b] al. ξηραίνει ſiccat.

Galeni

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER VI.

CAPVT I.

DE ſimplicium medicaminum forma pariter & facultate ſcribere nobis aggreſsis primis duobus libris ante omnia prauos modos ratiocinationum, quibus recentiorum medicorum plerique vſi grauiſsimè allucinantur, indicare eſt viſum. In tertio velut elementa quædam totius doctrinæ tradidimus. Deinde verò in quarto [a] de ſaporibus diſquiſiuimus, ſtudio inueniendorum omnium quæ ex illis ad facultatum conducere cognitionem poſſent, diſſeruimus autem in extremo ipſius libri de qualitatibus medicamētorum ſimplicium, quæ ad odoratum attinent. Porrò in quinto ad reliquum facultatum genus tranſgreſsi, quod quidem ab ipſis operibus quæ peragere natæ ſunt, denominatur, & illic quoque cuiuſque ſubſtantiam oſtēdimus. Et ſanè generalis ſermo de ſimplicium medicamentorum facultate vniuerſus iam finem ſortitus videtur. Tempus verò ad ſermones particulares, ſeu ſpeciales, ſeu vtcunque nominare

[a] ὑπὲρ τῆς τῶν χυμῶν φύσεως, *de ſaporum natura.*

minare cuique viſum erit, tranſire. Et ſanè hi priuatim in vnoquoque medicamine peragentur, ceu protinus in initio fecimus: in horum commentariorum primo quidem de aqua & aceto contemplati: in ſecundo verò de oleo & roſaceo. niſi quòd [a] illic velut in exemplis ſermonem tranſegimus aduerſus eos qui non rectè de illorum facultate quid protuliſſent: hîc autem breuibus de vnoquoque ediſſeram non amplius curans, ſiquis male de quouis eorum quippiam pronunciarit: id tantum ſcripturus quod mihi videbitur veriſsimum, omiſſa aduerſus illos qui quid peccarunt, concertatione. Porrò quòd non modò obſcura futura eſt oratio ijs qui ſuperiora ignorant, verùm demonſtrationis quoque fide deſtituta, vel me tacente clarum arbitror. Sed tamen & in memoriam reduxiſſe forſan præſtiterit, primū quidem quòd in natura temperatiſsima faciendum eſt medicaminum facultatis periculū, [deinde in intemperata,] poſteà deinceps in morbis ſimplicibus. At ſi quis ex guſtus qualitatibus indicatoriè coniectari velit de [b] eorum facultate, in quarto monſtrauimus quænam ſit in his methodus. Siquis ergo aut negligenter lectis ſuperioribus, aut planè non lectis, ſtatim ad hunc librum pergat, feſtinās quàm primùm medicaminū facultatis

peritus

[a] ἐν ἐκείνοις.

[Deſideratur in Græc. & in antiq. verſione.

[b] al. de ipſa facult.

peritus effici,haud certam eorũ habebit notitiã.Cæterùm quoniã medicamenta omnia partim ſunt partes animalium,aut plãtarum, aut fructuum,aut horũ liquores (quos ὀποὺς Græci vocant)aut ſucci,partim verò ex metallis ſumuntur:optimum mihi viſum eſt de plantis ante omnia diſſerere , tum quòd numeroſiſsimum illarum eſt genus, tum quòd virium robore præcellentiſsimũ:inde de metallicis tractare , atque [a]hinc ad animalium partes tranſire.Quinetiã eo illas ordine perſcribere decreui,qui in elementis viſitur, eas plantarum primo loco collocans , quarum appellationes initium ſui ſortita ſunt elemẽtum α:ſecundo verò loco quæ à β incipiũt, & ſic tertio , quarto , quintoque loco,atque ita deinceps,pro literarum videlicet ordine. Nam & Pamphilus eum in modum tractatum de herbis compoſuit. Verùm is ad fabulas verſus aniles eſt, ſimulque præſtigiaturas quaſdam[delitias Aegyptias]iunctis nonnullis incantationibus , quas cùm herbas colligunt admurmurant.Et ſanè vtitur ad periapta id eſt quæ ſuſpenduntur , & manganeas non ſolum curioſas , & à medicina alienas, ſed etiam falſas vniuerſas.At nos neque horũ quippiam , neque nugaces iſtorum narrabimus transformationes, nec enim vel paruis admodũ pueris vtiles tales eſſe fabulas exiſti-

mamus

[a] *Add.* οὔτως, *ſic.*

[*Ex antiq. verſ.*

mamus, nedum ijs qui medicinæ opera obire properant. Et profectò protinus in Aphoriſmorum initio ab Hippocrate dictū mihi videtur, Vita breuis, ars verò longa: vt tempus non in inutilia impenderemus, verùm quāmaximo ſtudio feſtinaremus viā incedere compendioſiſſimā, nempe per ea quę ſunt in arte vtiliſſima. Pleraque verò iſta herbarum nomina aut Aegyptiaca, aut Babylonia, quæque nonnulli [a] aut priuatim, notæ gratia illis impoſuerunt, hîc adſcribere mihi viſum eſt ſuperuacuum: nam præſtat, ſi quis hæc volet curioſius perſequi, ſeorſum & per ſe apud illos legere qui tranſtulere: nam ita & libros illos inſcribunt, vt qui eos non cōpoſuerint: velut Xenocrates Aphrodiſiēſis fecit, vir cū in alijs ſupra modum curioſus, tum à præſtigiatura non alienus. At Pamphilus, is ſcilicet qui libros De herbis compoſuit, planè ex ijs quæ vel ipſe ſcribit, prę ſe fert grammaticū, indicatque ſe nec conſpexiſſe herbas [b] de quibus conſcribit, nec vires earum expertum, ſed ijs qui ante ipſum ſcripſere, fidem habuiſſe citra vllam explorationem. Sic ſanè libros ex ſcripſit, fruſtra annexo ad quanque herbam nominum aceruo, deinde etiā exponēs ſiqua ex homine ferebatur transformatio: tū epodos & libationes atque thymiamata, quę in colligendis illis adhibebantur, adſcribens: necnon

[a] *Leg. propriæ aut notæ cauſa* ἰδίως ἢ συμβολικῶς, *niſi mauis* ἢ ἴδια *aut propria &c.*

[b] ὑπὲρ ὧν διηγεῖται *quas exponit.*

necnon & alias eiuſmodi præſtigiaturas nũgaces. At Anazarbenſis Dioſcorides quinque libris materiam omnem vtilem abſoluit, non herbarum tantum , ſed & arborum , & fructuum,& ſuccorum,& liquorum,memorans inſuper & metallica omnia , & partes animalium. Et mihi vtique videtur omnium perfectiſsimè tractatum de materia medicamentorum confeciſſe. Nam licet à maioribus eo plurima de illis benè ſcripta extent, tamen à nemine omnium ęquè de omnibus: niſi ſi quis Tanitrum prædicet Aſclepiadis. Nam & huic cætera benè dicta eſſe probantur extra ratiocinationes quas ſuper cauſis affert. Atque hæc nimirum perlegere debet quiſquis peritus medicamentorum materiæ euadere ſtudet. Ad hæc quoq; quę ſcripta reliquit Heraclides Tarentinus,& Crateuas,& Mãteas: verùm illi non ſimiliter ſcripſerũt, nec in vnum collegerũt omnia,ceu Dioſcorides,qui de materia quinque libris fecit titulum:verùm ſeorſum,verbi cauſa,de præparatione aut probatione [a]ſcripſerunt, vt Heraclides Tarentinus:ſeorſum verò de purgantibus,aut propotiſmis,aut clyſmis,vt fecit Mãteas;ſeparatim de facilè parabilibus remedijs,vti Apollonius:aut de ijs quæ ſecundũ locos,vt Manteas. Porrò plerunque medicamentorum vſum veteres in curandi tractatibus

[a] *Add.* φαρμάκων, *medicamẽt.*

bus prodiderunt,vt & iuniorum medicorũ propè omnes.Nam & ab Hippocrate dicta ſunt multa,& ab Euriphonte,& Dieuche,& Diocle,& Pliſtonico,& Praxagora,et Herophilo.Nec eſt veterum[a] medicorum quiſquã, qui non aliquid plus minúſve arti contulerit ad medicamentorum ſcientiam,idque citra præſtigiaturam [b] aut mendacium,quæ poſtea inuexit Andreas.Itaque cui ocium ſuppetit legendis vtiliter de medicamentis ſcriptis libris,multos quidem habet, vt eſt dictum, antiquorum,ſed nec paucos iuniorum,aduſque Pamphilum & Archigenē.Quin & Rufus Epheſius cùm multa medicamenta in curandi libris conſcripſerit,tum de herbis verſibus hexametris quinque libros compoſuit. Nec metus eſt,defecturos libros vtiles, etiãſi in tota vita quis aliud nihil quàm de medicamentis legere volet. Verùm abſtinendum ab Andrea eſt,alijsque ſimiliter [c] mendacibus:multoque etiam magis fugiendus Pamphilus,qui ne per ſomnium quidem herbas vidit,quarum aggreditur figuras perſcribere. nam id genus hominum (quomodo aſsimilauit eos Heraclides Tarentinus)ſimillimum eſt præconibus, qui formam ac notas fugitiui mancipij, licet ipſi nõ viderint vnquam, præconio tamen publicant: notas enim ab alijs qui norũt accipiunt,& ceu cantilenã eas

proferunt:

[a] *Medic. interpre. eſt hæc.*

[b] καὶ ἀλαζονείας, *& arrogantiã.*

[c] *arrogãtib. Græ.* ἀλαζόνων.

proferunt:vt ſi fortè is quem præconio indicant,propè adſiſteret,agnoſcere tamen non poſſent. Equidem non poſſem non accuſare & illos quoque,qui primi herbarum formas ſcriptis docere ſunt conati, cùm melius exiſtimē ab ipſo præceptore oculis diſcere, ac non adſimilari ijs qui ex libris prodeunt gubernatores:nam ſic & verior & manifeſtior eſſet doctrina[a],non herbarum modò & fruticum arborumque,ſed & aliorum omnium medicaminum. Verùm enimuero ſi omnino libris eſt opus,quis adeò miſer eſt, vt prætéritis ſcriptis Dioſcoridis,Nigri, Heraclidis, Crateuæ,& aliorum innumerorū qui in arte ipſa conſenuerūt,libros grammaticos ſcribentis incantationes,trāsformationes,& decanorum dæmoniorūque herbas ſacras perferat? Nam quòd hominibus iſtis præſtigiatoribus vnicum fuerit ſtudium,vt vulgus imperitum talia ſcribentes in ſui admirationē verterent,vel ex ipſis Pamphili libris diſcere liceat , qui primam inter herbas conſcripſit Abrotonon omnibus nobis cognitā : ac deinde Agnon ſiue viticem, & ipſam admodū notā:inde Agroſtin herbam,nec vulgò ignotam:mox Anchuſam , quam nec ipſam quiſpiam ignorat:ſicut nec Adianton , quæ illi deinceps ſcripta legitur:atque in his vtiq; nihil,quod quidem ſciam, ſuperuacuū ſcribit: verùm

[a] *Add. ὑπὸ διδασκάλων, ſub præceptorib.*

verùm poſteà herbæ meminit nomine (vt ait) Aeti, hoc eſt Aquilæ, de qua fatetur Græcorum nulli quicquam eſſe proditum; verùm ſcriptam ſe reperiſſe in libello quopiam ex ijs qui inſcribuntur Mercurio Aegyptio, continente trigintaſex ſacras horoſcoporũ herbas. Quas clarũ eſt eſſe omnes nugas meras, atq; authoris ipſius figmenta ſimilia Ophionicis Conchlacis. Nec enim prorſum quiſpiã extitit Conchlax: ad riſum enim fictum nomen eſt, ſicut pleraq; alia in libro eius conſcripta. Nec trigintaſex herbæ illæ vltra nomen ipſum quicquam ſunt, nec vlla ipſis res ſubiacet: verùm Pamphilo[a] ociũ fortaſsis ſuperat, inutiles fabulas libris intexere. At nos nunc quoque tempus nos perdidiſſe arbitramur, qui prolixius eorum meminimus. Itaq; quæ vtilia ſunt, iam nunc ordiamur.

[a] *Add. ex fide Græ. cod. ſicut alijs multis.*

Abrotonon.

ABrotoni [b] herbę nec ſpeciẽ formámve ſcribere poſt tot tantosque viros oportet, nec particulares actiones, ceu illi factitarunt, quas vt non[c] definitè diſtinctèque, ſaltem clarè ſignificarunt: verùm & nos quoq; eas copioſius exponemus in opere De componendis pharmacis, ſimulque De paratu facilibus: interim verò etiam in curandi methodi libris, nimirum vbi expoſcet vſus. Verùm quod ab initio propoſitum fuit, nempe

[b] *Ald. co. ταύτης τῆς πόας, huius herbæ.*

[c] *Vox vna Διωρισμένως.*

vniuerſales duntaxat medicamentorum omnium facultates inſpicere, id quidem & in alijs conſentaneum eſt, & nunc ſanè etiam faciendum dicendumque, Abrotonôn eſſe calidum & ſiccum facultate, in tertio ordine ſiue receſſu poſt media ſitũ. Porrò ꝙ eiuſmodi ordo vt ad temperatam naturam expenditur, ſæpe antè diximus. Sed & inueniemus temperiẽ eius nõ minimè quidem & ex guſtu ducta coniectura, vtpote cùm ſit admodum, amarum. Porrò ſaporem eiuſmodi cùm terrenæ ſit eſſentiæ, à largo calore extenuatum oſtendimus. Itaque non inſtrenuè excalfacit pariter & deſiccat. Quinimo & cùm diſtincta illa experientia, de qua ſuprà frequenter dictum eſt, diligenter exploraſſemus, ex eadẽ temperie medicamen hoc comperimus. Nam ſiue comã cum floribus (nam reliqua eius palea inutilis eſt) contuſam vlceri puro illinas, mordax & irritans videbitur: ſiue eo in oleo macerato caput voles aut ventrem perfundere, admodum calfacere reperies. Quin & ſi quibus per circuitum redeũt rigores, eos ante inuaſionẽ rigorum hoc voles confricare, minus vtique rigore concutientur: imò & ſenſus quidem protinus vbi admotũ fuerit, ipſum calfacere percipit. Porrò ꝙ lumbricos interimat, par eſt, nimirum cùm ſit amarũ, ac proinde vel antequam ex-

pe-

periaris manifeſtum, ſiquidem memoria teneas quæ in horum commentariorũ quarto De amari ſaporis natura,prodidimus.Scieſque protinus,quòd & digerẽdi & incidendi quandã vim habeat,ſed & quòd magis quàm Abſinthio id ipſi neceſſariò inſit,in promptu erit colligere,primùm quidem ex guſtu (pauciſsimæ ſiquidem acerbitatis particeps Abrotonon eſt, non paucæ verò Abſinthium) deinde ex eo quòd inimicũ ſit ſtomacho Abrotonon,velut etiam Seriphon:gratum verò & amicum, Abſinthiũ. Siquidem de iſtis ſuprà oſtenſum eſt,quòd amarũ ipſum per ſe omnifariam infenſum ſit ſtomacho: auſterũ verò aut acerbũ, aut in ſumma adſtringens,ſtomacho amicum.Porrò vbi qualitates hæ inuicem permiſtæ fuerint, quæ vehementior fuerit:ea vtique vicerit.Atque hæc ſatis eſt in hoc tractatu nouiſſe.Monſtrabitur autem in libris De ratione curãdi,quo pacto quis optimè medicamẽto eiuſmodi vti poſsit.Ac proinde quærendũ haud etiam eſt, quamobrem cum malo cydoneo cocto illitum aut pane, oculorum ſanat phlegmonas,neq; quòd cum farina hordeacea tritum ac coctum digerat phymata.Neutrũ ſiquidem horum nec aliorum quiduis huic[a] propoſito nobis tractatui proprium eſt: ſed qui Empiricam profitentur doctrinam, ij in paratu facilibus medi-

[a] ἐμῷ προσκείμενος ex vete.cod.nõ habet. in Ald.

camentis ea conſcribunt. At qui ex ratione artem tractare volunt, ijs opus eſt methodo curandi. Nam alioqui damnum magis quàm vtilitatem ex tali conſequantur narratione. Sanè Hippocrati, qui in[a] Aphoriſmis ſcripſit: Dolores oculorum ſoluit meri potio, aut balneum aut fomentatio, aut ſanguinis miſsio, aut purgatio: nec adiecit quoſnam dolores vini potio, quos balneum, quos fomentum, quos ſanguinis miſsio, & quos purgatio, ignoſcendum forſan quis arbitretur, tribus vt arbitror, de cauſis. Siquidem aphoriſticam faciebat doctrinam, in qua propter breuitatem & compendium pleraque ita dici conceſſum eſt: & omnia[b] quæ dolores ſoluunt enumerauit, tametſi non definijt ad quem dolorem quodnam ex illis congrueret. Tum multis in locis aliorum librorum occaſiones nobis præſtitit, diſtinctiones in ijs quę hoc pacto dicũtur inueniendi. At qui neq; in alijs libris de talibus ſcripſere diſtinctionibus, aut in enarratorio & prolixo tractatu aphoriſticè tamé ac breuiter ſcribunt, aut inſuper etiam ex multis vnum tantum indicant: ij plus nos lædunt quàm iuuant. Nam cùm ſint multæ in ophthalmijs differentiæ, atque vna dũtaxat ex eis prædictum poſcat cataplaſma; aliæ verò omnes ab eo lædantur:[c] ſi quis ad id omnes ſine diſcrimine adhibeat, multò plus lædet.

[a] Aph. 31 lib. 6.

[b] τὰ ἰῶντα καὶ τῶν ὀδυνῶν ἔγραψεν.

[c] Lege, qui ad omnes indiſtinctè vtitur. ὁ χρώμενος ἐπὶ πασῶν ἀδιωρίστως.

det quàm iuuabit. Ad hunc itaque modum non tantum de Abrotono, ſed de alijs quoq; omnibus ſcribendum nobis eſt, eas quidem facultates quæ ſunt in calefaciendo, frigefaciendo, humectando, ſiccandoque, ijs quas ſępenumero memorauimus methodis, repe-rientibus: quę verò ſecundum totius ſubſtantię proprietatem perficiuntur, ſola experientia. Et de his oſtenſum eſt quòd deleteriæ ſint, & deleteriarum alexiteriæ & purgatoriæ. Nam has ex ratione inuenire eſt impoſſibile, præterquam quòd in quibuſdam ſuſpicionem duntaxat probabilē inuenire liceat. [a] At de facultatibus quę hoc pacto inueniũtur, ſeparatim poſteà diſſeremus, vbi videlicet prius ſingulatim per quodq; medicamentum de ijs quæ calefaciendo, frigefaciendo, humectando, ſiccandoque agunt: tum de ijs quæ ad has conſequuntur, narrationem abſoluero. Porrò vbi vnum modò adiecero, finem faciam de Abrotono dicendi, nempe ꝙ ſummè ſuſpiciendus ille Pamphilus etiamſi hanc primam herbarũ [b] recenſuit, ac forſan vt nullam deinceps aliam, tamē hanc ſaltem oculis ſuis conſpicari voluerit, attamen vel maximè allucinatur, exiſtimãs hanc herbam à Romanis appellari Santonicum: differt enim ab Abrotono Santonicum, velut etiam Dioſcorides exactiſsimè ſcripſit in tertio de

[a] *Add. nō enim in omnibus velut & ipſũ hoc cōſtat ex ſuperiorib.* ὃ γὰρ δὴ περὶ πάντων γε καθάπερ καὶ αὐτὸ τοῦτο δεδήλωται διὰ τῶν ἔμπροσθεν.

[b] γράφων.

materia,& omnes id norũt tum medici, tum rhopopolæ. Nam abrotoni duę ſunt ſpecies, altera quam marem, altera quam fœminam nuncupant: quod ipſum definitum eſt tum apud Dioſcoridem, tum apud ipſum Pamphilum, aliosq; innumeros. At aliud eſt ab eo Abſinthium, cuius rurſum tres ſtatuẽdæ ſunt ſpecies, quarũ vnam eodem cũ genere ipſo nomine appellitãt: cuiuſmodi potiſsimũ eſt Ponticum: alterum Santonicum: tertium Seriphum. Si verò aliud placet appellare Abſinthium, aliud verò Seriphum, aliud autem Santonicum, nihil intereſt, quod ad præſens certè attinet. Nec enim nomen diuiſuri venimus, ſed ſtudium nobis eſt ipſis de rebus. Porrò quoniam hæc tum ſpecie ſeu forma, tum guſtu, tũ facultatibus inter ſeſe diuerſa ſunt, non obſcurè vno, ſi ita lubet, omnia nomine nuncupes, verùm exactè vires earũ edoceas. Ac nos ſanè ſufficienter ipſas formas à Dioſcoride explicatas eſſe, alijsque non paucis, iam diximus. Itaque denuo eadem ſcribenda non ſunt, quæ maioribus rectè ſunt prodita. At ſi quid illi in facultatibus omiſere indiſtinctum, cuius profectò gratia ad hanc narrationem venimus, ea nos adijcere tentabimus.

Abſinthium.

Abſinthium quidem dictis minus eſt calidum, nempe plurimam obtinens adſtrictionem. Quod cùm ſit & minus quoq; tenuium quàm

quàm illa partium, & vtique minori etiam quàm illa ad eundem modũ extenuandi facultate, attamen non minus deſiccatoriũ eſt. At cęterorum Santonicum quidem à Santonia regione in qua naſcitur, nomẽ ſortitum, proximam habet facultatem. Seripho paulò imbecillius in extenuãdo & calfaciendo deſiccandoq;. Porrò ipſum Seriphon Abrotono minus eſt calidum: verùm calidius Abſinthio, ſtomacho impendio inimicum, nempe cũ amaritate ſalſedinẽ quandã præ ſe ferẽs. Sed & quandã, licet minimã, adſtrictionem obtinet. Sic & Abrotonon & Santonicũ admodum infeſta ſunt ſtomacho. Solum autem inter ea Abſinthium, & maximè ponticum, gratum eſt ſtomacho, quia plurimam adſtrictionem continet. Abrotonum vſtum, calidum, ſiccumque facultate eſt, [a] magis etiam quàm Cucurbita ſicca vſta, & Anethi radix, Illa enim vlceribus humidis ſimul & citra phlegmonem callo induratis conueniunt, ac proinde maximè vlceribus quæ pudendorũ præputijs competere videntur. At cinis Abrotoni vlceribus omnibus mordax eſt: ac idcirco cum oleo tenui, cicino ſcilicet, aut rhaphanino, aut ſicyonio, aut veteri & maximè Sabino ad alopecias accommodatur: tum barbam ſegnius tardiusque enaſcentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: ſed

Santonicum.

Seriphon

Abrotonũ vſtũ.

[a] ἔτι μᾶλλον κολοκύνθης.

nec minus illis lentiſcino maceratũ. Quippe pro eo quòd tenuium eſt partium, rarefacien di vim obtinet, & mordax eſt, & calidum: quas vtique maximè eius facultates nouiſſe oportet, nec quicquam etiam particulare in hoc tractatu requirere.

Agnos. *Vitex.*

a κτ τὴν τρίτην ἀπόσασιν tertio receſſu.

Agnos, aut lygos, hoc eſt vitex, planta illa fruticoſa, calidus quidem eſt & ſiccus [a] tertio ordine, verùm multum tenuis ſubſtantiæ tum guſtu acris ſimul & adſtringens: [b] ipſas tamen vitices ad medicinam habet inutiles: cæterum folia ſemenque calida ſiccaque facultate ſunt, ſubſtantia verò tenui. Nam & vtentibus ita apparet, & guſtantibus acre ſimul & ſubadſtringens percipitur tum foliũ, tum flos, tum [c] ſemen. Edendo tamen etiam ſemen eſt: verùm tam perſpicuò calfacit, vt capiti hoc nomine dolorẽ pariat. At ſi frigatur (nam & ſic editur cum tragematis) minus caput tentat. Porrò flatus vẽtris diſcutit & cũ non frictus, & multò magis cùm frictus fuerit. Cohibet porrò impetus in venerem, tum frictionis expers, tum etiam ipſam expertus: [d] folia item floresque ipſius fruticis idipſum præſtare poſſunt. Itaq; nõ tantum eſa potaq; ad caſtitatem conferre creduntur, verùm etiam ſubſtrata. Hinc eſt quòd Athenis in Theſmophorijs, hoc eſt ſacris Cereris, mulieres

b Deeſt a gnus aut vitex ἄγνος ἢ λύγος.

c καρπος

d Add. καρπός, fructus.

res totum ſibi fruticem ſubſternunt. Hinc illi quoque nomen inditum agni [hoc eſt caſti.]

Ex quibus omnibus manifeſtũ eſt, ſi quidem memoria teneamus quæ ſuperioribus commentarijs ſunt dicta, agnũ calfacere, ſimúlque exiccare, tum omnium maximè flatus diſcutere. Porrò quod exactè tenuiũ ſit partium, facultas eius [a] indicio eſt. Nam quòd caput tentat, non magis à multitudine vaporum ab eo prognatorum, quàm à caliditate eius ac ſubtilitate partiũ fieri rationabile eſt. Nam ſi flatuoſum ſpiritum procreare poſſet, ſanè & ventrem inflaret, & venerem ſtimularet, perinde vt eruca. Verùm cùm nõ tantum non excitare, imò etiam reprimere queat, fuerit profectò ſecundum rutæ maximè facultatẽ tum in excalfaciendo, [b] tum in reſiccando, non tamen illi par eſt. Nam vtroq; paulò eſt inferior. Siquidem ruta tum magis eſt excalfactoria, tum magis deſiccatoria. Differt etiam qualitatis ſimul ac facultatis miſtione. Nam agni ſemen ac germina modicam ferunt adſtrictionẽ: at ruta vbi aruerit, exactè amara eſt & acris: vbi verò humida, ſubamara. Non tamẽ auſteritas aut acerbitas illi ineſt, aut ſi cui videatur ineſſe, ea vtiq; omnino obſcura (ſcio) videbitur, nec par ei quæ eſt in agno. Quocirca & ad iecur & lienem indurata & obſtructa agni ſemen potius quàm

[a] *τεκμήριον, ſignum, at nõ quoduis ſed ſyllogiſticũ.*

[b] *qđ lib. 1. alim. itẽ 2. cõp. ph. part. refrigerare dicat, id errore factum hinc diſces.*

rutæ

rutæ competit. Sed hæc ad curandi iam methodum pertinet, quam vt omnino non attingam de medicamentorum pronuncians facultatibus fieri non poteſt: verum celeriter [a] ad rem propoſitam reflectere, viri eſt vtiq; temperati. Magisq; etiam id ipſum in ſequentibus medicamẽtis efficere conabor, hoc eſt, vbi ex quibuſdam[b] euidentibus generalẽ facultatem collegero, particulares poſteà actiones omittam. Nam in præſens id ſolũ nouiſſe ſufficit, quod agnus calidus eſt & ſiccus facultate, idque non mediocriter, ſed tertio exceſſu, tũ admodũ tenuiũ partium. Hæc qui norit, ac poſteà methodũ curandi didicerit, ipſemet inueniet quo pacto mẽſes hinc cieat, quo pacto partes induratas digerat, quo pacto laſsitudinẽ ſoluens, ſeu acopum, & excalfactorium ex eo vnguentum præparetur.

Agroſtis. Gramen.

Graminis radix modicè frigida eſt, & ſicca: mordacitatem quandam exiguam, & partium tenuitatem obtinens. At herba ipſa primo quidem exceſſu refrigerat, in humiditate verò & ſiccitate moderata. Porrò ſemẽ alibi quidem imbecillum eſt, in Parnaſo verò deſiccatoriũ, & tenuium partiũ, & ſubacerbũ.

Agroſtis eſculenta.

Gramen eſculentam habet radicem, vbi mollis fuerit, dulcem quidem inſtar aquę, ſed

acre

[a] Add. ἀπολείπον ἐστ.

[b] Add. ὀλίγων, paucis.

acre quiddam exiguum & ſubacerbum obtinentem. Hæc herba planè aquea guſtantibus eſt. Ex quibus apertum eſt, radicem modicè eſſe tum frigidam tum ſiccã, ac proinde cruenta vlcera glutinare. At ipſa herba illita nõ vehementer refrigerat, in medio conſtituta humiditatis & ſiccitatis. Porrò mordacitas & tenuitas quæ radici ineſt, exigua eſt quidem, ſed interdum tamen lapides frangere aſſolet, ſi quis eam decoctam ebibat. At ſemen alterius quidem imbecillum eſt, eius verò quæ in Parnaſo naſcitur, vrinam ciet, & fluxus ventris & ſtomachi reſiccat: vis enim eius eſt exiccatoria, tenuium partium, & ſubacerba.

Anchuſa.

Anchuſæ quadruplex ſpecies eſt. Quarum onoclea quidẽ radicem habet admodum refrigerantem & deſiccãtem, tum adſtringentẽ & ſubamaram, tum quę ſufficiat extenuandis & extergendis humoribus bilioſis, corporibuſque condenſandis. Cæterùm folia habet imbecilliora quidem radice, adſtringunt tamen & ipſa, & deſiccant. Porrò lycopſos cognominata refrigerat & deſiccat, [a] magiſq; quàm onoclea adſtringit. At onochelos calidior eſt, & magis medicata. Nam pluſculum habet & guſtu ipſo protinus acrimonię. Hęc verò etiam calidior eſt reliqua & parua, quæ & amarior, & magis etiam medicata eſt.

[a] ῥίζαν δ᾽ ἔχει στυπτικωτέραν τῆς ὀνοκλείας, *aptius igitur magisq; radix eius quã onoclea adſtringit.*

De

De quatuor anchuſis.

Anchuſæ non omnes eaſdem vires obtinent. Nam onoclea quam vocant, radicē habet ſimul adſtringentē & ſubamarā, corporibus condenſandis & modicè extenuādis idoneam, tum abſtergendis quoque & abluēdis bilioſis & ſalſis ſuccis. Dictum enim ſuprà eſt, ꝙ qualitas acerba mixta amaritudini ea præſtare queat. Sic ſanè aurigini & lienoſis [a] & renum affectibus eſt vtilis. Sed & refrigerare idonea eſt. Et ſanè cum polenta illita iuuat eryſipelata, & abſtergit nō modò epota, ſed & foris impoſita. Proinde vitiligines & lepras ſanat cum aceto. Ac radicis quidem hæc opera ſunt, & operum facultates quas diximus. At folia ipſius herbę radice quidem ſunt imbecilliora, nō tamen aliena ſunt à reſiccatione, & adſtrictione. Itaque etiam profluuium ſanant pota cum vino. Et quæ lycopſos nominatur, eodem modo eryſipelatis congruit, & radicem habet quàm onoclea magis adſtringentem. At [b] onocleæ & alcibiadij cognominatæ vis magis eſt medicata. Nam & guſtu protinus maiorem habet acrimoniam, & eos qui à viperis morſi ſunt, admodum iuuat tum illita, tū ſuſpenſa, tū eſa. Reliqua verò, nempe quarta quæ parua eſt, & ferè nomine caret ex illis ſola, alcibiadio quidem perſimilis eſt, verùm & amarior, & magis

[a] *Deeſt Græ.* καὶ νεφριτικοῖς, *vt hab. pau. & aet.*

[b] *Imò* ὀνοχειλές, *onochili, quod eſt labrum aſini. ita paul. & aet.*

magis madicaminoſa, ac proinde ad latos lumbricos idonea, oxybaphi menſura cum hyſſopo & naſturtio epota.

Agarici radix.

Agarici radix, hoc eſt quæ trūco innaſcitur, primo quidē guſtu dulcis, ſed paulò pòſt ſubamara apparet, & acrimoniæ quandã ſpeciem tēporis ſpatio inducit, leuiculæq́ue adſtrictionis. Eſt & conſiſtētia laxa. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, ſi quidem quæ [a] ſuperius dicta ſunt meminerimus, ꝙ medicamentū hoc compoſitum eſt ex ſubſtãtia aeria & terrea à caliditate extenuata. Porrò minimum habet eſſentię aqueę. Hac ratione & digerendi vim habet, & craſsitudinem incidendi, tum infarctus viſcerum expurgandi: proinde regio morbo laborantes ſanat, eos vtique qui ſic ab infarctu iecoris laborant. Iuuat & morbo comitiali obnoxios eadem facultate: tum rigores per circuitum recurrētes ex craſsis aut viſcoſis humoribus natos ſanat. Iuuat & morſos à beſtijs frigore lædentibus, aut compūctos, tū foris in affecta parte impoſitum, tum intrò in corpus ſumptum pondere drachmæ vnius cum vino diluto. Eſt & purgatorium.

[a] ἔμπροσθεν ὑπομνήμασι. *ſuperiorib. comment.*

Agerantum.

Agerãtum facultatem digerendi habet, & leuiter quadamtenus phlegmone liberandi.

Adian-

Adiantum.

Adiantũ in caliditate quidẽ & frigiditate ſymmetrũ eſt, verùm deſiccat, & extenuat, & digerit. Etenim [a]caput ex alopecia glabrum capillis conueſtit, & ſtrumas & abſceſſus digerit, lapideſq; frãgit epotum, & viſcoſorũ craſſorumq; è pectore pulmoneq; [b]excreationibus non mediocriter confert, & vẽtris profluuiũ ſiſtit: nõ tamẽ vllam manifeſtã caliditatem affert, ſicut nec frigiditatẽ. Verùm poſuerit ipſum quiſpiam ſecundũ hanc oppoſitionem & temperiem in ordine medio.

[a] παραφρασικῶς hæc, græ. aũt ἀλωπεκίας δασύνει alopecias dẽſat.

[b] ἀναπωγαῖς.

Aeizoon. Semperuiuum.

Aeizoon vtrũque, [c]tum maius, tũ minus, deſiccat quidẽ leuiter, quandoquidẽ & mediocriter adſtringit, omnis alterius vehemẽtis qualitatis expers: quare in eo plus cæteris abũdat eſſentia aquea. Cæterum nõ mediocriter refrigerat. Eſt enim ex tertio ordine, et receſſu refrigerantium. Hinc etiam ad eryſipelata, et herpetes, et phlegmonas, [d]à fluxione natas accommodatur.

[c] ἢ, τὸ μικρὸν καὶ τὸ μέγα, & paruum & magnũ.

[d] ἐκ ῥευμάτων.

Aegilops. Auena.

Aegilops digerẽdi vim poſſidet: id quod ex guſtu patet: leuiter enim eſt acris. Verùm et ex eo liquet, quòd phlegmonas induratas & ægilopas ſanat.

Aera. Lolium.

Lolium deſiccat & calfacit efficaciter, vt

propin-

propinqua ſit acribus, magis quàm iris: ſed nõ eſt perinde vt illa[a] ſubtilis eſſentiæ, verũ multũ in hoc deficit. Secundũ hoc ponat ipſam quiſpiã in principio tertij ordinis excal facientiũ, ſecũdi verò extremo exiccantium.

Aegyrus populus nigra.

Aegyri flores calidi facultate quidẽ ſunt in [b]primo receſſu à tẽperatis: at in differẽtia quæ habetur in ſiccãdo & humectãdo, paulũ quidã [c] ad ſiccius deflexerũt, ſed & ſubtiliorũ potius quàm craſsiorũ ſunt partiũ. Et folia quoq; ipſius quodãmodo floribus ſimilia ſunt, niſi ꝙ ad omnia imbecilliora, minusq; efficacia. Sed & reſina eius floribus ſimilẽ facultatẽ obtinet, atq; etiã calidiorem. Porrò ſemen tum reſina, tum floribus & ſubtiliorum eſt partium, & exiccantius, [d] non tamen admodum calidius.

Acacia.

Acaciæ & planta ipſa acerba eſt, & fructus, & ſuccus, qui lotus quidẽ & imbecillior & minus mordax redditur, vtpote acrimoniam quandam[e] in lauatione deponẽs. Porrò ſi parti alicui ſanę illinatur, protinus eam & ſicciorem, & contractam efficiet, nullum quidem caloris ſenſum inuehens, ſed nec frigoris admodum valentem. Vnde conſtat medicamen id eſſe frigidum & terroſum, immiſta quadam etiam eſſentia aquea.

Et

[a] λεπτομερὴς, ἀλλὰ ἀπολείπεται συχνῷ, *tenuium part. ſed lõgè præuertit.*
[b] *ita pau. & aet. licet et Aldi. co. habeat* ἐκ τῆς δίτης, *& oribaſ. 2. ad eunapium.*
[c] *Add. at tẽper. & med.* τῶν ἐυκράτων καὶ μέσων.
[d] θερμοὶ δ' οὐ πάνυτι.
[e] κατὰ τὴν πλύσιν, *per lotionem.*

Et ſanè coniectura eſt, non eſſe ſimilare, verùm quaſdam in ſeſe diſperſas habere partes tenues & calidas, quæ in ipſa ablutione ſegregentur. Eſtoque & hoc tertij ordinis exiccantium, & ſecundi refrigerantiũ, vbi quidem elotum fuerit,[a] abſque eo verò primi.

Acalephe. Vrtica.

Vrtica: & huius herbæ tum fructus, tum folia (nam hæc potiſsimum ſunt vſui) admodum digerentis ſunt facultatis, adeò vt & phymata & parotidas ſanent. Sed & quiddã flatuoſam obtinent, quo & [b]venerẽ extimulant, & maximè vbi cum muſto ſemen bibitur. Porrò ꝙ non vehementer calfaciat, ſed multum tenuium ſit partium, teſtimonio eſt craſſorum viſcoſorumq; humorũ ex pectore pulmoneq; eductio, tum ꝙ partes quas cõtigerit pruriant. Porrò flatuoſum eius, cuius eſſe particeps dicta eſt, dũ concoquitur, naſcitur: non enim actu flatuoſa eſt, ſed facultate. Ventrem autẽ modicè ſubducit dũtaxat abſtergendo, ac veluti titillando, nõ purgando. Et gangrænoſa, & cancroſa, & in totũ quæ exiccari citra mordicationẽ poſtulãt ea cõuenienter ſanat: nimirũ cùm ſubtilium partium ſit, & tẽperaturæ ſiccæ, non tamen tantum habens caliditatis, vt iam mordicet.

Achantos. Spina vulgaris.

Acanthos, alij quidem Melamphyllũ nominant,

a οὐ ἢ ἀπλυθὲν, illotũ vero.

b πρὸς τὰς συνουσίας ὁρμὰς ἐπεγείρει.

minant,alij verò Pæderota. Folia quidem mediocriter digerentem facultatem obtinẽt, ac radix exiccatoria eſt,& leuiter inciſoria, & tenuium partium.

Acanthion.

Acanthium:radix huius & folia [a] facultatis ſunt excalfactoriæ, vt & ijs qui conuelluntur auxilientur.

Acantha leuce. Spina alba.

Acantha leuce.Hanc quidẽ Leucacanthõ nominãt:radix eius deſiccatoria eſt,& modicè adſtringens. Quamobrem & cœliacos & [b] dyſentericos iuuat, & ſanguinis reiectiones cohibet,œdemataq; [c] illitu contrahit, ac dentes dolentes iuuat,ſi decocto eius colluãtur:ſemen tenuis eſſentiæ & calidæ facultatis eſt.Itaque [d] potui dari ijs qui conuelluntur conuenit.

Acantha Aegyptia.

Spina Aegyptia.quidẽ Arabicã vocãt: ſimilis autẽ eſt ſpinæ albæ noſtrati,verùm facultate validius adſtringẽte pariter & deſiccãte.Itaq; profluuiũ muliebre radix eius iuuat,& alia quęcunq; quibus auxilio eſt,quæ apud nos naſcitur ſpina:ſed efficacius tamẽ omnia iuuãt tũ radix,tũ fructus ipſius. Hic verò & columellæ prodeſt,& ijs quæ in ſede inflata ſunt:tũ vlcera ad cicatricẽ ducit mediocrẽ habens & non moleſtã adſtrictionẽ.

[a] Add. λιπομερῆ, καὶ, &c.

[b] Imò στομαχικοὺς

[c] καὶ ἀπλαστήμονα σιστέλλει.

[d] πινόμενον.

Acorum.

Acorū, huius vtimur radice, quę guſtu acri eſt, & modicè amaro, odoreq; nō iniucūdo. [a] Itaq; facultatis calidæ eſt, & cōſiſtentiæ tenuis. Huic conſentaneū eſt, vt vrinā moueat & lienes induratos iuuet, tū ceratoidis craſſitiē detergeat ſimulq; extenuet: ſed ad hoc melior eſt ipſius ſuccus. Omninò verò ſiccificū eſſe clarū eſt. Et ſanè ordinis eſto tertij in vtroq;, in calfaciendo ſcilicet & deſiccando.

[a] ὅθεν δῆλον, unde cōſtat quod.

Aconitum, ſiue Pardalianches.

Aconitum, ſiue Pardalianches. Hoc ſepticæ & deleteriæ facultatis eſt. Itaque in cibo potuq; fugiendum: attamen ad putrefaciendum [b] quædam extra os & ſedem aptum eſt: herbæ autem radix ad hæc eſt vtilis.

[b] Leg. πυ τοτινὰ ἐκτὸς τοῦ σώματος, ἢ περὶ τὴν ἕδραν, *externas corporis part. aut circa ſedem.*

Aconitum, ſeu Lycoctonum.

Aconitum, ſeu Lycoctonum: eſt & hoc ſimilis alteri facultatis, ſed peculiariter lupos interficit, ſicut illud pardos.

Acte, Sabucus, & Ebulus.

Acte, tum magna illa & arborea; tū herbacea, quam & Chamæacten Græci vocant (Latini hanc Ebulum, illam Sabucū) vtraq; potentiam habet tum deſiccandi, tum conglutinandi, modiceque digerendi.

Rad. decoctū hydrop. in potu iuuat.

Alimum.

Alimum: hæc planta frutex eſt, plurimo in Cilicia præcipuè prouentu, vbi & germina

na eius recentia eſitant, & reponunt quoque in poſterum futura vſui. Semen pariter, & lac plāta ipſa generat, eſtq; guſtus [a] acris & ſubadſtringentis. Ex quibus omnibus palàm eſt ipſam eſſe diſsimilarem. Maior autem pars [b] eius calida eſt temperatè, cum humiditate inconfecta, & leuiter flatuoſa.

Aloë.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ naſcitur in magna Syria, aquoſior eſt, & facultatis imbecillioris: attamen vſqueadeò deſiccare poteſt, vt vulnera glutinet. At in regionibus calidioribus, qualis eſt Cœloſyria, & Arabia, multo eſt melior. Optima autem Indica, cuius liquor eſt id quod ad nos importatur cognominatū Aloë, medicamentum ad plurimas res propter ſiccitatem mordicationis expertem vtile. Eſt autē non ſimplicis naturæ, ſed, vt [c] eſt indicio guſtus, adſtringit ſimul & amara eſt: adſtringit quidē modicè, ſed fortiter amara eſt. Subducit & ventrē, vtputa ex numero medicamentorū, quæ [Græci àb excernendo ſtercore] vocant, ὑποκοπρωτικά. Itaq; ex dictis patet (ſi quidem memoria tenemus quæ in quarto libro ſunt demonſtrata) quòd tertij ſit [d] ordinis exiccantiū, calfacientiū autē aut primi intēſi, aut ſecūdi [e] remiſſi. Sed & ipſius facultatus miſturam atteſtantur particularia eius

[a] ἁλυκοῦ, ſalſi.
[b] Deeſt ſubſt. τῆς οὐσίας.
[c] μαρτυρεῖ.
[d] ἀποστάσεως, receſſ.
[e] ἐκλελυμένης, exoluti.

opera. Nam & gratum ſtomacho medicamẽ eſt, vt ſiquid aliud: & ſinus glutinat. Sanat & vlcera quæ ægrè ad cicatricem duci poſſunt & maximè quæ in ano ſunt & pudendo. Iuuat & eorum phlegmonas aqua ſubacta, & vulnera eundem ad modum glutinat. Congruit ſimiliter vtenti & ad phlegmonas in ore, ac naribus & oculis. In ſumma, repellere & digerere ſimul poteſt, cùm hoc vt paulum extergat, quantum videlicet vlceribus puris non ſit moleſtum.

Alyſſon.

Nuncupata eſt hæc herba Alyſſon, ꝙ mirificè iuuet morſos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data ſæpe in totum ſanauit: atque hoc ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine [a] efficit. Dictumq́, prius eſt talem facultatem ex ſola percipi experientia, & planè nulla cõſtare methodo. Quòd ſiquis ad multa experiatur, cognoſcet facultatem habere mediocriter ſiccificam, & digerentem, cùm hoc vt abſterſorium nonnihil etiã obtineat. Hac ratione & vitiliginem & [b] ephelin expurgat.

[a] δύναται

[b] *maculas faciei à ſole.*

Alſine. *Auricula muris.*

Alſine, aut Myoſota. [c] Siquidem hęc facultatem Helxinæ obtinet, nempe refrigerantem & humectantẽ: eſt enim eſſentię aqueæ, frigidæ: quare & citra adſtrictionem refrigerat. Quocircà ad feruentes phlegmonas & medio-

[c] Leg. ὁμοίον, ſimilem.

mediocria eryſipelata competit.

Amaracon. *Maiorana.*

Amaracon excalfacit non inſtrenuè, non valde autē deſiccat, ſed in caliditate quidem tertij eſt ordinis, in ſiccitate verò ſecundi.

Ambroſia.

Ambroſia [a] illita vim habet adſtringētem ac repellentem.

Ami.

Herbę quā vocāt Ami, ſemen maximè eſt ville: facultatis eſt excalfactoriæ, & deſiccatoriæ, tenuiumq; partiū. Sed & guſtu ſubamarū eſt, & acre & clarū eſt ꝙ & digerat, & vrinam moueat. Fuerit autem in calfaciendo reſiccandoque ex ordine tertio intenſo.

Amarantum.

Amarantum facultatis eſt incidentis & extenuantis: coma igitur eius menſes cū vino pota educit. Sed & grumos ſanguinis liquare [b] ac ſoluere creditur, non ſolū in ventre, ſed & in veſica: Sed tunc potius cū mulſo bibenda. Et omnes ſimpliciter fluxiones pota deſiccat, ſtomacho infeſta.

Amorge. *Amurca.*

Amurca terreſtris eſt ſubſtātię, calidæ, nō tamē tātū poſsidet caliditatis vt palàm dicet. Quòd ſi coquatur quoq;, multò etiam magis [c] terroſa redditur: & fuerit ſanè ex ſecūdo ordine excalfacientiū, & ſiccātiū intē

[a] *καταπλαττομένη, cataplaſmate impoſita.*

l. 4. ſ ix

[b] *Verb. τήκειν ilī quaredu obiꝰ reddidit.*

[c] *παχυμερῆ τε καὶ ξηρὰ, craſſarū part. & ſicca.*

ſo quodãmodo magis. Sic & vlcera corporũ temperatura ſiccorũ curat: quæ verò in alijs omnibus ſunt, exaſperat. Siquidem cõtrahit perinde vt reſina, & pix ſicca, & bitumẽ. Quę & ipſa in corporibus admodum duris, quæ vulnus habent aut ſinũ, glutinatoria ſunt: alia verò omnia contendunt atque irritant.

Ampeloprason.

Ampeloprasõn. Si inter allium & praſon, hoc eſt, porrũ, medium quiddam concipias, facultatem ampeloprasi inueneris. Eſt enim agreſte, vt ſic dicam, porrũ: quamobrem & acrius eo & ſiccius eſt, ſicut agreſtia omnia reliqua [a] hortenſibus, ac proinde ſtomacho quàm illud nocẽtius: ſed & craſſos & lentos humores potẽtius incidit, valentiusq́; infarctâ organa obſtructione liberat. Hac quoq; ratione vrinas [b] ſæpe prouocauit, vbi à craſſis & lẽtis retinebãtur humoribus. Adeò verò eſt calidum, vt illitũ cataplaſmatis modo exulceret. Dictũ eſt autem ante, q quæ cum in modum ſunt calida, extremi ſint ordinis.

[a] ἡμέρων, domesticis.

[b] Add. et vehemẽſes, καὶ καυσώδη.

Ampelos agria. Vitis agreſtis.

Vitis agreſtis racemi extergendi vim habent, vt ephelides, & næuos, & id genus omnia in extima cute exiſtentia curare poſsint. Sed & adſtrictionem quandam extrema germina (ἀκρέμονας Græci vocant) obtinent, quæ & ſale condiri aſſolent.

Ampelos

Ampelos hemeros. Vitis ſatiua & culta.

Vitis [a]cultæ adſimilis facultas eſt agreſti, ſed ad omnia imbecillior.

Ampelos leuce. Vitis alba.

Ampeli leuces, quam & bryoniã & pſilothrum vocant, prima quidem germina ab omnibus pro more [b]edi vere ſolent, vtpote eduliũ ſtomacho propter adſtrictionẽ acceptũ, ſed & ſubamarã & modicè acrẽ adſtrictionem poſsident: quare & vrinã modicè cient. At radix & abſtergentẽ, & deſiccãtem [c]vim habet, & moderatè calidam: quamobrẽ & lienes induratos liquat tum epota, tum foris cum ficubus impoſita: & pſoram & leprã ſanat. Porrò fructus eius racemi ſpeciẽ præferens, [d]ijs qui coria depſant, eſt vtilis.

Ampelos melæna. Vitis nigra.

Vitis nigra. Vocatur autem hæc propriè bryonia, ſupradictæ tamen ad omnia ſimilis, niſi quòd imbecillior.

Amygdala.

Amygdala, quæ quidẽ palàm amara ſunt, omnino extenuandi vim poſsidet, quod & qualitas ipſa indicat, & experiẽtia cõprobat. Ac de amara quidem qualitate in quarto horum comentariorum proditum eſt. Cæterũ duo experientiæ exempla proponi ſatis eſt, vnde vim eorum poſsis diſcere. Siquidem ephelin expurgant, & excreationibus ex

[a] ἡμι-ρὸ.
[b] ἐσθίονται.
[c] Deeſt et tenuiũ part. καὶ λεπτομερῆ.
[d] τοῖς σκυλίφοις

pectore pulmoneque craſſorum [a]lentorumque humorum impendiò conferunt. Porrò hæc oſtenſa ſunt, genere quidem incidentis, ſpecie verò extergentis eſſe facultatis. Quin & quòd per accidens facultatem item habeant ab obſtructione liberandi, & ipſum ſuprà demonſtratũ eſt. Sed & experientia monſtrat. Nam in iecore craſſorum viſcoſorũque humorum in extremis vaſis impactorum obſtructiones; abundè [b]expurgant expediuntque. Quin & laterum dolores ab huiuſmodi cauſa natos, & lienis, & coli, & renum [ſanant.] Porrò & ipſa arbor [c]ſimilem ſortita vim eſt. Nã huius radices coctę atque illitæ ephelus purgãt. Quotquot verò ſunt amygdala dulcia, & ipſa leuiculam amaritudinem poſsident, quæ tamen dulcedine ſuperante occultatur: cæterum id temporis ſpatio clarum fit. Demonſtratum autem retrò eſt, qualitatem dulcem moderatè eſſe calidã.

a τῶν γλίσχρων, viſcoſorũ.

b ſolũ ἐκκαθαίρειν

c Add. σύμπαν, vniuerſa.

Ammoniacum.

Ammoniacum, opos ſiue liquor eſt ferulæ cuiuſdam: hoc habet emolliendi facultatem intenſam, adeò vt & articulorum tophos diſſoluat, & lienes induratos ſanet, & chœradas per halitum digerat.

Amomum.

Amomum acoro ſimilem facultatem obtinet, niſi quòd acorum ſiccius ſit, maiore autem

tem concoquendi facultate amomum.

Anagallis.

Anagallis vtraque, tum ea quæ cœruleum habet florem, tum ea quæ purpureum, admodum extergentis ſunt facultatis. Habent verò [a]nonnihil etiam caloris, & quandam trahendi facultatem, adeò vt & [b]infixa corpori extrahant. Succus earum ex naribus purgat eadem de cauſa. In ſumma autem, deſiccandi vim habent citra mordicationē: quàobrē & vulnera glutinant, & putrida adiuuant.

Anagyrus.

Anagyrus frutex eſt grauiter olens [c]& digerentis excalfacientisq; facultatis. Sed folia etiámnum virētia cùm propter humiditatis admiſſionē minus ſint acria, idcirco tumētia reprimunt: at reſiccata incidentis ſunt exiccantisq; [d]facultatis. Similem ferè facultatem habet radicis eius cortex. Semen autē magis ſubtiliū eſt partiū. Sed & vomitū prouocat.

Androſæmum.

Androſæmum, planta fruticoſa, natura duplex: vnum enim aſcyron, & aſcyroides nuncupatum eſt, ſpecies hyperici. Alterum verò à quibuſdam dionyſias appellatur. Eſt autem [e]ſemen eorum purgatorium. Foliorum verò facultas modicè extergens & deſiccans, vt & ambuſta curare credantur. Cæterum in vino auſtero decocta, vinum ipſum vulnerū grandium

[a] τι καὶ ὑπόθερμον ἑλκτικόν, & ſubcali. attractorÿ quidpiam.

[b] σκόλοπας, palos acul.

[c] Add. καὶ δριμὺς, & acris.

[d] ἰσχυρῶς valēter.

[e] καρπός

grandium glutinatorium efficiunt.

Androſaces.

Androſaces [a]amara & acris herba. Poteſt autem reſiccata ebibitaque tum ipſa tum fructus eius magnopere vrinam prouocare, & nimirum etiam digerere, & deſiccare.

[a] ὑγρά, *humida.*

Andrachne. Portulaca.

Andrachne frigida & aquea temperie eſt, paucæ particeps auſteritatis, proinde fluxiones repellit, & maximè bilioſas & calidas: cũ eo quòd eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere refrigerans. Et fuerit ſane in refrigerandi quidem facultate tertij exceſſus à temperatis ac medijs, in humectandi verò ſecundi. Hac ratione & æſtuantes, vt ſi quid aliud, adiuuat, tum ventris oſculo impoſita, tum totis hypochondrijs, maximè in febribus hecticis. Præterea dentium ſtuporem ſanat, nempe quę ab acidorum [b]contactu aſpe rè exiccata fuerant leniens, atque repleus, vtpote cùm viſcoſam habeat humiditatem: Similiter verò & ſuccus eius. Itaque non foris modò impoſitus, ſed epotus quoque refrigerat. Hoc ſanè & toti herbæ comeſæ accidit. Quoniam [c]autẽ reſtringit, vtiliter dyſentericis editur, & muliebri profluuio, & ſanguinis reiectionibus. Sed ad hæc quidem multò eſt, quàm herba, ſuccus ipſius efficacior.

[b] *Add.* χυμῶν, *ſuccorum.*

[c] *Subaſtringit*, ὑποστύφει

Anemone.

Anemo

Anemonæ omnes [a] extrahendi, & attrahendi, & ora vaſorum reſerandi facultatem obtinēt. Itaq; radix cōmanſa pituitam euocat, & ſuccus ex naribus purgat, & oculorum cicatrices extenuat. Inſuper ſordida vlcerum anemonæ expurgant, & lepras detrahunt, menſesq, appoſitæ eliciunt, & lac trahunt.

Anethum.

Anethum adeò excalfacit, vt habendum ſit aut ſecūdi ordinis intenſi, aut tertij [b] remiſſi. Exiccantium verò ordinis eſt ſecundi incipientis, aut primi finientis. Itaque meritò in oleo decoctum digerit, dolorem ſedat, ſomnum cōciliat, & crudos & incoctos [c] humores concoquit. Fit enim ex eo oleū, cuius propinqua ſit temperies pus mouentibus, & concoquētibus vocatis medicamentis, niſi quatenus paulò illis [d] tum ſubtilius eſt, ac proinde digerens. Vſtum autē tertij ordinis tum excalfacientium, tum deſiccantium fit, & proinde vlceribus nimis humidis mollibusque prodeſt, potiſsimum ijs quæ in pudendis cōſiſtunt: at quæ in præputio ſunt inueterata, ea probè cicatrice includit. Cæterum viride humidius eſt [e] ſcilicet, & minus calidum, itaque magis concoquit, & ſomnum conciliat, [f] ſed minus digerit. Idcirco mihi videntur veteres coronis ex eo plexis vti ſolere [g].

Anthillis.

[a] Imò, acris extersoriæ, δριμείας ῥυπτικῆς.

[b] exoluti ἐκλελυμένης.

[c] ὄγκων, tumores.

[d] Deeſt θερμότερον calidius.

[e] ἔπη καὶ ἔγχυμον etiamnum ſucculentum.

[f] Add. μᾶλλον τοῦ ξηροῦ, plusquā ſiccum.

[g] παρὰ τὰ συμπόσια in cōuiuijs.

Anthillis duplex eſt, ſed vtraque modicè deſiccat, vt & vlcera glutinet. Cæterum altera, ea ſcilicet quæ chamæpityi adſimilis eſt, quadamtenus ſubtiliorũ eſt partiũ quàm altera, adeò vt & comitialibus cõpetat. Quin & ipſa magis quàm altera extergere poteſt.

Anthemis, aut Chamæmelum.

Anthemis, aut Chamæmelum. Dictũ quidem in tertio libro copioſius eſt de hac herba, diceturque nunc ſummatim quod calfacit & deſiccat in primo ordine: eſt & tenuiũ partium, ac proinde digerendi, laxandi, & rarefaciendi vim obtinet.

Aniſum.

Aniſi ſemen maximè vtile eſt, acre & ſubamarum, vt propè ad vrentium accedat caliditatem. Eſt autẽ & in ſiccando tertij [a] ordinis, ſicut & in calfaciendo. Proinde & vrinã cict, & digerit, & [b] flatus ventris reprimit.

Antirinum.

Antirinum aut Anarinum ſemen habet vituli naribus ſimile, ad ſanationes inutile. Ipſum autem adſimilis eſt cum bubonio facultatis, ſed multò minoris. Itaque ex illo de hoc conijcito.

Aparine.

Aparine, quidam philãthropon, alij omphacocarpũ cognominant, modicè extergit, & deſiccat, habetq; nonnihil ſubtiliũ partiũ.

[a] ἀπεσά-σιος.

[b] ἐμπνευματώσεις τὰς κατὰ γαστέρα inflationes &c.

Apios.

Apios. Pirus.

Piri folia pariter ac turiones auſtera ſunt: fructus dulcedinis quiddam obtinet aqueæ, ex quibus clara quoque temperies eſt, inæqualis ſecundum partes. Nam pars vna terrea eſt, alia aquea [a]cæterum vtraque frigida: tum alia temperata. Proinde eſu pira ſtomacho grata ſunt, & ſitim prohibent. Illita autem deſiccant, & modicè refrigerant. Nam ego ijs illitis vulnus glutinaſſe me memini, cum aliud ad manum eſſet nihil.

[a] καθ' ἑκάτερον μέντοι ψυχρόν· τὸ δ' εὔκρατον, ſecundũ vtrãque hoc quidẽ frigidum illud verò temperatum.

Achrades. Pira ſylueſtria.

Achrades vocatæ, magis quàm pira reliqua & adſtringũt, & deſiccãt, & ꝓinde ſanè maiora vulnera glutinãt, fluxusq; repellunt.

Apocynum, aut Cynocrambe.

Apocynum, aut Cynocrambe. Vocãt autem quidam eam Cynomorum, quandoquidem canes celerrimè interimit, ſicut Lycoctonon lupos. Eſt autem hominibus venenum, herba multum grauiter olens: proinde omnino calida eſt non inſtrenuè, non tamẽ proportione deſiccat. Itaque illita admodum digerentis eſt facultatis.

Argemone.

Et huius herbæ facultas abſterſoria eſt, & digerens.

Ariſarum.

Ariſari ſemen multò minus eſt Aro. Radice habet

obtuſæ

oliuę magnitudine,ſed multò eſt ipſa acrius.

Ariſtolochia.

D. l. 3 c. 4

Ariſtolochiæ radix multò eſt ad medicationes vtiliſsima,amara & ſubacris.Sed ex illis omniũ ſubtiliſsima aſt rotunda [a]:aliarum verò duarum quæ Clematitis appellatur,fragrantior eſt:itaque ea ad vnguenta vtuntur vnguentarij:ſed ad ſanationes infirmior. At longè minus quidẽ tenuitatis obtinet quàm rotũda:ſed nec ipſa inefficax eſt,verũ abſtergendi atq; excalfaciendi potẽtiam poſsidet, minus quidem quàm rotunda abſtergens ac digerẽs,ſed nõ minus calfaciens,imo forſan plus quoq;.Itaque in quibus vſus eſt modicæ abſterſionis,cõmodior eſt lõga puta in [b] vlceribus carne explendis,& fomentationibus vteri.At in quibus craſſum humorẽ validius extenuare oportet, illic vſus eſt rotundæ. Proinde dolores ab infarctu aut craſsitie crudorum ſpirituum natos magis curat rotũda,& ſpicula extrahit,& putredines ſanat,& ſordida vlcera repurgat, dentes & gingiuas cãdidas efficit.Auxilio eſt & aſthmaticis,ſingultientibus,comitialibus,podagricis,ſi cum aqua bibatur:tũ ruptis & cõuulſis,vt ſi quod aliud medicamentum idoneum eſt.

Arceuthus. Iuniperus.

Iuniperus,calida & ſicca, vtrinque tertij ordinis.At fructus ſimiliter quidem calidus eſt,

[a] Add. καὶ πάντα δραστικωτέρα, *ad omnia efficacior.*

[b] *al.* σαρκῶν ἑλκώσεσι, *carnium exulcerationib.*

eſt,ſed nō ſimiliter ſiccus,verùm in hoc [a] primi fuerit ordinis.

[a] *Al.cod.* τρίτης *puto perperam.*

Arctium. Lappa minor.

Arctium illud quod tapſo verbaſco eſt ſimile,radice tenera,candida dulci,caule oblō go & molli,ſemine Cymino ſimili, facultatis eſt admodum tenuium partium, & ob id exiccantis[extergentisque] tamen modicè. Quamobrem radix ac ſemen eius cocta cum vino quadamtenus dolores dentium mitigant. Porrò ambuſta & chimethla non horum modò decoctum perfuſum, ſed & caules teneriores ſanare poſſunt.

Arctium aliud,lappa maior bardana.

Alteū verò Arctium,quod [b] Proſopitida vocant,cuiusque folia cucurbitæ ſimillima ſunt,niſi quatenus tum maiora,tum duriora:digerit ſimul & deſiccat, ſed & [c] adſtringit nonnihil: quamobrem folia eius veteribus vlceribus mederi poſſunt.

[b] *al.* προσωπίδα

[c] *ad verbum habet autē quiddam moderatè aſtrictorium.*

Arnogloſſum. Plantago.

Arnogloſſum,miſtæ & hoc eſt temperaturæ:habet enim quiddam aqueum frigidū, habet verò & auſterum quiddam, id quod terreum eſt, ſiccum, frigidum. Itaque refrigerat ſimul & deſiccat, & in vtroque ſecundi exceſſus à medijs eſt. Porrò medicamenta [d] quæ cum hoc quòd refrigerant, vna etiam adſtringūt, ita & ad vlcera rebellia omnia,

[d] ξηρὰ ἐστι, *ſicca ſunt.*

& ad

& ad fluxiones & putredines conueniunt, ac proinde & ad dyſenterias. Nam & ſanguinis profluuia ſiſtunt, & ſiquid aduratur refrigerant: tum ſinus quoque glutinant, & alia vlcera recentia ſimul & vetera. In omnibus ferè id genus medicamentis primas tenet, aut certè nulli ſecundum eſt Arnogloſſum, idque temperaturæ ſymmetria & cõuenientia. Nã ſiccitatem obtinet morſus expertem, & frigiditatem quæ nondum obſtupefaciat, & fructus & radix ſimilis ſunt facultatis, niſi quòd tum ſiccioris, tum minus frigidæ. Sed & ſemen ſubtilium eſt partium, [a]& minus frigidæ facultatis: nempe difflato ex eo ac digeſto excremento aqueo. Hac ratione & radicibus vtuntur ad dentium dolores tum mandẽtes tum collutionibus ipſorũ incoquẽtes: præterea ad iocinoris & renum obſtructiones nõ has tantũ adhibẽt, ſed folia quoque, & multò magis ſemina. Hæc enim omnia quandã in ſe abſtergendi facultatem obtinent: quã & in herba viridi ineſſe ſatis cõijci poteſt, verùm ab humiditatis copia deuinci.

[a] Add. ex fide Gra. omniũ radices verò craſſ. par. ipſa verò herbæ folia exiccata tenuiorũ part. ſequitur et minus &c.

Arum.

Terrena & ipſum eſſentia conſtat, ſed calida: proinde extergẽdi vim poſſidet, verùm non valentẽ, ſicut Dracontium. Eſt itaque in exiccando & calefaciendo primi ordinis. Radices eius maximè ſunt vtiles: ſiquidẽ come-

ſæ

ſæ craſsitiem humorũ mediocriter incidũt, adeò vt et excreationibus ex pectore idoneę ſint: ſed magis tamen aptum eſt Dracontiũ.

Artemiſia.

Duplex quidem eſt herba Artemiſia, ſed vtraq; excalfacit,et modicè deſiccat: et ſunt quod ad calfactionem attinct,exceſſus ſecundi:quod verò ad reſiccationem,aut primi intenſi,aut ſecundi [a] remiſsi:ſunt autem et modicè tenuium partium.Itaque ad renum calculos mediocriter commodæ ſunt,et ad fomentationes vteri.

[a] ἀρχομένης, *incipient.*

Aſarum.

Huius herbæ radices vtiles ſunt,facultate ſimiles radicibus acori, intenſiores tamen. Itaque ex ijs quæ de illis prodita ſunt,[b] hîc facienda coniectura.

[b] ἢ περὶ τούτου χρὴ γνῶσιν ἔχειν

Aſclepias.

In tertio Dioſcorides de hac herba conſcripſit: at nos eius nondũ periculũ fecimus.

Aſpalathos.

Aſpalathus guſtu quidem acris ſimul et adſtringens eſt,facultate verò ex diſsimilaribus conſtat,nempe partibus ſuis acribus excalfaciens,partibus vero alijs,auſteris ſcilicet,refrigerans.Itaque vtriuſque ratione deſiccat [c] et proinde ad putredines et fluxiones eſt vtilis.

[c] *Falſò add.* καὶ ψύχει *et refriger.*

Aſparagus.

Aſparagus petræus aut myacanthinus ab-

B ſter-

ſtergendi vim habet, idq; citra manifeſtam aut caliditatem aut frigiditatem. Hinc renes ac iecur infarctu liberat, & maximè herbæ ipſius radices & ſemen. Quin & dentiũ dolores ſanat ſiccitatis nomine, quam vel maximè dentes requirũt. Porrò Athenienſes per ph, dicunt Aſpharagus.

Aſplenum.

Aſplenum, tenuium quidem partium, non tamen calida eſt herba. Hac vtiq; ratione et lapides frangit, & lienes liquat.

Aſtragalos.

Aſtragalos fruticellus eſt exiguus, radices habens adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè exiccantiũ. Nam vlcera vetera [a] glutinat, & aluum fluxu tentatam ſiſtit, ſiquis in vino decoctam radicem bibat. Plurimus huius fruticis prouentus eſt in Pheneo Arcadiæ.

[a] ἐπουλοῖ, *cicatri. inducit.*

Aſter Atticus.

Aſter atticus. Alij bubonium vocant, non ob id tantum, quòd illitum, ſed etiam quòd ſuſpenſum bubonas ſanare creditur: habet quiddam etiam digerens, habet verò non minimè & refrigerans quiddam ac reprimens: vt miſtæ ſit potentiæ, vti roſa: verùm id non adſtringit.

Aſtaphis. *Vua.*

Aſtaphis, culta quidem, concoquendi, adſtrin-

ſtringendi, & leuiter digerendi facultatem poſsidet. At agreſtis vehementer acrem obtinet, adeò vt ex capite purget, quod ἀποφλεγματίζειν Græci dicunt, abſtergatque valenter. Itaque ad pſoram accommoda eſt. Sed & vrendi vim habet.

Aſphodelus.

Aſphodelus. Et huius radix vtilis eſt, ſicut Ari, Aſari, & Dracontij, nempe extergentis [a] facultatis: vſtæ autem cinis calidior, & exiccantior, ſubtiliorque, ac digerere potentior efficitur, ac proinde & alopecias ſanat.

Atractylis.

Atractylis aut Cnicus agreſtis: hæc planta ex ſpinarum eſt genere: facultatem habet deſiccandi & [b] modicè digerendi.

Atraphaxis. Atriplex.

Atriplex humida & frigida temperie eſt, humida quidem ſecundi ordinis à medijs, frigida verò primi, quam vtique tepidam eſſe caliditatem poſuimus: cuiuſmodi roſis ineſt, non tamen adſtrictionis eſt particeps, ſed aquea eſt, & [c] nimirum terrena, ſimiliter maluæ. Quin & ventrẽ celeriter permeat, vt illa, ob lubricitatem. Porrò paululũ omnino eius eſt quod digerendi obtinet potentiam. Hortenſis autẽ atriplex & malua, quàm agreſtes tum humidiores ſunt, tum frigidiores. Proinde phlegmonis & phygethlis incipientibus

B 2 gli-

[a] Add. ἢ διαφορητικῆς, & diſcuſſoria.

[b] μετρίως θερμῶν, moderatè calidæ

[c] ἥκιστα, minimè.

gliſcentibusque, & mollibus etiamnum, ac velut feruentibus hortenſes: vigentibus autem & declinâtibus ac indureſcentibus commodiores ſunt agreſtes. Semen eius abſtergendi vim habet, itaque ad auriginem [a] ex pituitæ infarctu prognatam vtilis eſt.

[a] Aet. & Paul. legunt ἀντὶ ἤπαλ]ος non ἀντὶ φλέγματος.

Aphace.

Aphace vim habet adſtringendi, ſicut & ipſa lenticula (φάκον Græci vocant.) Sed & ſimiliter vt lenticulæ edi ſolet: cæterùm ægrius quàm illæ concoquitur: valentius autem deſiccat, & moderati caloris eſt.

Abſinthium.

Abſinthium adſtrictoriam, & amaram, & acrem ſimul qualitates poſsidet, excalfaciens pariter & extergens, & roborãs & deſiccans: proinde bilioſos ventris humores per egeſtionem infernã propellit; ac per vrinas euacuat. Magis autẽ quod in venis eſt bilioſum, per vrinas expurgat. Ob hæc contentam in ventre pituitam nihil adiuuat [b] ſumptum: ſic ſanè ſi in thorace aut pulmone contineatur. Nam adſtringens in eo facultas, quàm amara valentior eſt. Porrò quòd inſit quoque acrimonia, idcirco maiori portione calidũm eſt quàm frigidũ. At ſi opus eſt generatim comprehenſam eius temperiem ſecundũ primas [c] circunſcribere facultates (etſi anomœomeres & diſsimilare ſit) calidum ipſum dixerim

[b] προσφερόμενον, oblatum.

[c] ἀφορίσαι.

primi:

primi exceſſus,ſiccū tertij. Succus autem eius longè quàm herba ipſa calidior eſt.

Balanos.

BAlanus myrepſica,hoc eſt glans vnguentaria, adſertur ex barbarica regione. Vtuntur vnguentarij carnis eius ſucco, qui facultate calidus eſt. Reliquiæ autem vnde expreſſus eſt ſuccus,terreſtres ſcilicet & durę, vincentem habent qualitatem amaram. Sed & admiſta eſt quędam adſtrictio:Proinde extergentem ſimul & incidentem contrahentemque & ſtipantem effectum poſsident. Itaque ad ionthos, lentigines,ephelin,& pruritum,deinde & ad pſoram, & lepram conueniunt. Verùm enimuero & lienes liquant iecurque indureſcentia. Quòd ſiquis carnem eius drachmę pondere cum melicrato bibat, medicamen experietur vomitorium. Sæpe etiam per infernam aluum largiter ſubducit. Itaque cùm hoc medicamento vtimur ad viſcerū expurgationem, & maximè iocinoris lieniſque, ex ocycrato ipſum exhibere conſueuimus. Gaudet verò vel maximè alioqui aceto ad actiones extrinſecas. Adeò enim efficax efficitur,vt & pſoras,& lepras extergeat, & multò etiam magis quæ his ſunt minora, lentigines,vitiliginem,ionthos,ephelin,exanthemata,achoras,tum vlceroſa, & quæ craſſi ſunt ſucci omnia. Sed et cicatricibus decorē

affert. Porrò quòd cùm illinenda eſt lieni, præſtet admiſtam eſſe farinarũ quampiã exiccantium, cuiuſmodi eſt erui ac lolij farina: id iam potius ad componendorũ medicaminũ tractationẽ, haudquaquã ad præſens inſtitutũ pertinet: ſed & in paratu facilibus ipſum dicetur. Verùm in præſens ſufficit abſtergentẽ & incidentem cũ adſtrictione quapiam propoſiti medicaminis dixiſſe facultatem, ac ſic ad aliud tranſgredi: cortex tamen eius admodum adſtringit. Itaq;[a] & hũc quoq; poſsis vbi validus vſus eſt adſtrictionis, accommodare.

Balſamum.

Balſamum deſiccat & excalfacit ſecundo exceſſu: eſt autem & tenuium partium, adeò vt odoratum ſit. Sed liquor eius ſubtiliorum etiam partium eſt quàm ipſa planta, non tamen adeò calidus, veluti quidam exiſtimant, tenuitate partium falſi. Porrò fructus eius perſimilis[b] facultatis eſt, cæterum longè in ſubtilitate partium inferior.

Balauſtium.

Balauſtium flos eſt agreſtis punicæ, ſicut domeſticarum cytinus valenter guſtum adſtringit. Et ſanè deſiccãtis & refrigerãtis[c] facultatis eſt, & nimirum etiam craſſæ eſſentiæ, ſi quidem memores ſumus eorũ quæ in quarto horum cõmentariorum ſunt prodita, vbi oſtendimus omne adſtringens terreſtre eſſe frigi-

a κ̀, τούτῳ δύναιντ' ἄν τις ἐφ' ὅσων ἰσχυρᾶς ἐστὶ χρεία στύψεως, εἰς ταῦτα χρῆσθαι, eo poſsit quis ad ea vti ad quæ valida vſus eſt aſtrictione.

b Add. ἐν τῷ γένει, genere.

c al. refrigerãt. ita Aet. cod. gra. hab. στυπτικῆς, aſtrictoriæ.

ſrigidum. Aliarum autem qualitatum nullius præ ſe fert indicium. Proinde ipſum quis cenſeat ſtrenuè et exiccare et refrigerare. Siquidem non perperam in quarto horum commentariorum terreis frigidis corporibus adſtringentem ineſſe qualitatem demonſtratum eſt. Sanè verò et[a] euentus ipſe comprobat. Nam ſi intertriginibus et alijs vlceribus ipſum illinas celerrimè illa videbis cicatricē contrahere. Hoc ſanè nomine et ad ſanguinem reijciētes, et ad dyſentericos, tum ad venttris vterique profluuia non eſt quiſpiam medicorum qui curandi tractatus conſcripſere, qui hoc non vtatur medicamento.

[a] τὰ φαινόμενα μαρτυρεῖ quæ apparent id teſtantur.

Batus. *Rubus.*

Rubi folia, germina, flos, fructus et radix qualitate adſtringēte participant, eaque non obſcura. Sed hoc inter ſe differunt, quòd folia [b] mollia et recens nata plurimum in ſe habeant ſubſtantiæ aqueæ, paucum verò adſtrictionis: eadem ratione et germina. Itaque ſi mandantur, aphthas et alia oris vlcera ſanant. Quin et alia vulnera glutinare valent. Eſt enim eorum temperies et ex terrea frigida eſſentia, et aquea tepida. At fructus, ſiquidem maturus fuerit, non parum habet ſucci calidi temperati, qui dulcis eſt, vti monſtrauimus. Itaque ob hoc et ob modicam adſtrictionem eſui non inſuauis eſt. At

[4º c. x. l.

[b] Add. καὶ μάλιστα. & maximè.

immaturus à frigida ſubſtantia terrea vincitur,ac proinde acerbius eſt et valde exiccatorius. Et ſanè vterq; recõditur validius quàm recens deſiccans.Sed & flos eandem vim fructui immaturo poſsidet:vtraque ad dyſenterias, & ventris profluuium, tum robur deperditum, & ſanguinis expuitionem idonea remedia. Porrò radix præter adſtrictionem non paucã habet ſubſtãtiam in ſeſe tenuem, per quam & lapides renum comminuit.

Batrachium.

Batrachium quatuor habet ſpeciatim differentias. Omnia verò vehementer acrẽ qualitatem poſsident,adeò vt cũ dolore exulcerent:hac ratione ſi moderatè[a] ac cõuenienter vtare,pſoras & lepras excoriãt,& vngues diuellũt,tum leproſis ſtigmata digerũt,& acrochordonas & myrmecias detrahũt.Quin & alopecias iuuãt pauco tempore admota. Nã ſi diutius inhæreant, non excoriatur ſolum ipſa cutis,ſed & in cruſtã vritur. Atq; hæc omnia caulis & foliorũ ſunt opera,ſi imponas virentia. Porrò radix arefacta ſternutationem prouocat ſimiliter alijs[b] quæ valenter deſiccant.Sed & dentes dolentes iuuat,vt & frangat eos,valenti ſcilicet exiccatione,& vt ſemel dicam,calida & ſicca valde eſt tum radix,tum vniuerſa adeò herba.

a *Græ. tã tum* συμμέτρως, *moderatè.*

b *Deeſt* ἅπασι, *omnib.*

Bdellium.

Bdellium

Bdellium, quod ſcythicũ nominant, quod ſanè & atrius eſt, & reſinoſum magis, emollientis admodum et efficacis virtutis eſt. At alterum, nempe arabicum, quod dilucidius eſt, magis, deſiccat quàm emollientia. Igitur recens & humidum eſt, et contuſum facilè molleſcit, ad omnia ad quæ ſcythicũ idoneũ. At quod antiquius eſt, et admodum guſtu amarum, et acre, et ſiccum, ab eorum quæ indurata molliunt mediocritate excidit. Vtuntur autem quidam illis, et potiſſimum arabico, et ad [a] bronchocelas, et [b] hydrocelas, ſaliua matutina ieiunaque ſubigentes, vt emplaſtri conſiſtentiam accipiat. Porrò arabicum et calculos renum in potu ſumptũ frangere apparet, tum vrinas ciere, et crudorum flatuum diſcurſus, præterea laterum dolores et rupturas perſanare

Bechium. *Tuſsilago.*

Bechium inde adeò [c] nuncupatũ eſt, quòd bechas, hoc eſt tuſſes et orthopnœas iuuare ſit creditũ, ſiquis folia arida [d] aut radicem in prunis vrens aſcendentem inde fuliginem inſpiratu attrahat. Eſt autem modicè acris, vt ſine moleſtia noxáve omnes thoracis abſceſſus credita ſit rumpere. Sanè folia virentia partes cruda phlegmone obſeſſas [e] illitu extrinſecus adiuuãt, nẽpe ob aqueæ [f] ſubſtãtiæ admiſtiõne, qua omnia viridia teneraq; participant

[a] *i. gutturis ramices.*

[b] *i. hernias aquoſas.*

[c] Deeſt ὄντως ſic.

[d] Deeſt λαβὼν *ſumens.*

[e] καταπλασσόμενα.

[f] Imò ὑδατώδους *humiditat.*

ticipãt, alia plus, alia minus. Nã ſicca bechij folia acriora ſunt q̃ vt phlegmonis cõueniãt.

Blitum.

Blitum holus eſt eſculentum humidæ frigidæque temperaturæ in ſecundo maximè exceſſu à temperatis.

Bulbus ſatiuus.

Bulbus [a] eſculentus quidem frigidiorem & craſsiorem [b] lentumque ſuccum procreat. Nam & coctu difficilis eſt, & flatuoſus, et venerem prouocans. Attamen illitus ob amaritatem ſimul & adſtrictionẽ [c] abſtergit ſimul & glutinat, & nimirũ etiã exiccat. Eſt enim oſtenſum, amaritudinẽq; in extergentibus eſſe ſubſtantijs, adſtrictionem verò in glutinantibus. At ſiccitas vtranque conſequitur.

Bolbos emeticos. Bulbus vomitorius.

Bulbus vomitorius multò eſt calidioris temperaturæ quàm ſuperior[d].

Bubonium.

Bubonium, aut Aſter atticus, nuncupatũ eſt ita, quia creditũ eſt bubonas ſanare [e] tum illitũ, tum inguini adalligatũ. Eſt autem mediocriter digerentis facultatis, quia videlicet et modicè calidum eſt, nec vehementer: nec ita deſiccat vt tendat: maximè cùm etiamnũ molle ac recens fuerit.

Bugloſſum.

Bugloſſum humidæ calidæq; tẽperiei eſt,

Itaque

[a] ἐσθιόμενος, comeſtus.

[b] γλίσχρου viſcoſũ.

[c] Lego nõ ῥυπτικοῖς, ſed συπτικοῖς ἐστίν,

[d] τοῦ προειρημένου βολβοῦ.

[e] καταπλαττόμενόν τε καὶ περιαπτόμενον.

Itaq; vinis iniectũ, lętitiæ hilaritatis de cauſa eſſe creditum eſt. Sed & ijs qui ob ſupremi gutturis (pharynga Græci vocant) aſperitatem tuſsiunt, coctum in melicrato conuenit.

Bunium.

Bunium, alij Arcticũ, adeò excalfacit, vt & vrinã moueat, & mẽſes prouocet: ſed & pſeudobunium adſimilis illi caliditatis eſt.

Buphthalmum.

Buphthalmum ſic appellatum eſt à floribus, qui figura quidem boum oculis videantur adſimiles, colore autẽ anthemidis floribus ſimillimi ſunt, ſed multò illis tũ maiores tũ acriores: proinde & vehemẽtius digerũt, adeò vt & duritias ſanent cerato miſti.

Brathy. *Sabina.*

Sabina ex numero eſt fortiter exiccantiũ, idq; ſecundum tres qualitates quas in guſtu præ ſe fert, ſimiliter cupreſſo, niſi quòd ea & acrior eſt, & vt ſic dixerim, magis aromatica ſeu odoratior. Igitur huius quam modò dixi qualitatis eſt particeps, nempe acrimoniæ conſiſtentis in temperamento calido, præterea amaritudinis & adſtrictionis obſcurioris quàm in cupreſſo. Quantum enim ipſa cupreſſum ſuperat in acrimonia, [tantum ab ipſo ſuperatur in adſtrictione. Quo manifeſtũ eſt ꝙ omnino calidior eſt cupreſſo] & ob id etiam potentius digerit. Itaque glutinare

[Græ. nõ habẽtur, ex vete. tũ Græc. cod. tum tranſlat. quæſita.

nequit

nequit vulnera,ob ſiccitatis & caliditatis robur.Nam vtriuſque illi tantum ineſt, vt etiã tendat,& inflammationem afferat. At putredinibus ſimiliter cupreſſo accõmodari poteſt,maximè vbi rebelliores fuerint & diuturniores. Nam hæ citra noxã vim medicamenti perferunt.Quin & quæ atra ſunt reddita, et admodũ ſordida,ea cũ melle expurgat.Carbunculos item ſoluit.Porrò eſſentię tenuitate menſes quoque prouocat,vt ſiquid aliud:et ſanguinẽ per vrinas mouet.Fœtum etiam viuentẽ interficit,& mortuũ [a] educit. Eſto autẽ hoc medicamen tertij ordinis tũ excalfacientiũ,tum deſiccantiũ, ex numero eorũ quæ vel maximè tenuium ſunt partiũ. Et hoc vtique nomine vnguentis inditur, & maximè gleucino,et in multas antidotos inijcitur.Quidã verò etiã cinnamomi vice duplum eius ſubijciunt. Eſt enim extenuandi & digerendi facultatis,ſi epotum fuerit.

Bretanica.

Bretanicæ herbę folia adſtringentia ſunt & vulnerum glutinatoria, ſimilia [b] agreſtibus lapathis,niſi quatenus atriora ſunt, magiſque hirta. Sed et expreſſus ex illis ſuccus perinde natus eſt adſtringere:itaque coctum quidam reponunt tanquam inter ſtomatica medicamenta efficaciſsimum.Videtur enim ſanare iam etiam putreſcentia.

[a] ἐκβάλλει, eijcit.

[b] τοῖς τῶν ἀγρίων συγ λαπάθοις, ſo lijs ſilue. lapathi.

D.ſf. c.ij.

Bro-

Bromus.

Bromus vnum ex leguminibus. verùm vt medicamentum ſimilem hordeo vim obtinet. Nam illitũ deſiccat et digerit mediocriter,& ſine morſu. Temperiem autem habet paulò frigidiorem.Nõnihil etiam adſtrictionis obtinet,vt ventris profluuia iuuet.

Bryon thalattion. Alga.

Bryon thalattion compoſitum eſt ex terrena,& aquea eſſentia,vtraque frigida.Siquidem & guſtum adſtringit, et calidis quibusvis illitum,ea [a] refrigerat & adiuuat.

Bryon aut Splanchnon. Muſcus.

Bryon,quidã verò Splanchnon.Inuenitur autẽ in quercubus,& piceis, et [b] populis albis.vim habet adſtringentem inualidã. Nec enim multũ eſt frigidũ,ſed [c] proximè fermè medijs,quia videlicet et digerendi et emolliendi facultatis eſt particeps, maximè quod in cedrinis lignis reperitur.

Gallium.

GAllium inde adeò nomen ſortitum eſt, q; lac coagulet. Adſimile autem eſt aparinæ, facultatem obtinens exiccatoriam & ſubacrem:flos eius ſanguinis profluuijs competere videtur,& combuſtis mederi. Eſt autem boni odoris,et coloris lutei.

Gentiana.

Gentiana. Huius herbæ radix multum eſt effi-

effi-

[a] *Add.* ἐναργῶς, *euidẽter.*

[b] *Abſolu* τελείως *albis.*

[c] ἰσῶς *pro-pinquũ.*

efficax cùm opus eſt extenuatione,purgatione,abſterſione,obſtructionis liberatiõe: nec mirum ſi hęc poſsit,cùm impenſè ſit amara.

Gigarta, ſiue acinorum vuæ nuclei.

[a] Acinorũ vuæ nuclei ex ſecũdo ordine ſunt exiccantiũ, refrigerantiũ verò primo. Subſtantia eorũ craſſa eſt & terrena:cui guſtus indicio eſt,nimirũ cum acerbi appareãt. Quin & experientia [b] comprobat.Nam omnibus ventris cum profluuio iunctis affectibus impendiò conferunt.

[a] al. vinacea.

[b] διδάσκει, docet.

Gingidium.

Gingidiũ ſicut guſtu amaritatẽ & adſtrictionẽ præfert,ſic temperie quoq; ipſa caliditatẽ & frigiditatẽ.Secundum vtranque verò qualitatem deſiccatoriũ eſt. Sed enim ſtomacho amicũ eſt,vtpote non paruam obtinens adſtrictionem.Quamobrem non admodum conſpicuam caliditatem poſsidet [c] duobus autem numeris deſiccat.

[c] κατὰ τὸ δεύτερον ἀπόστημα, ſecundo receſſu.

Glaucium.

Glauciũ adſtringit cũ quodam faſtidio. Tũ adeò [d] inſigniter refrigerat,vt ſolũ ſæpe eryſipelata,vtique ſi valentia nõ fuerint,curare poſsit.Miſtura eius cõpoſita eſt ex aquea terreaque ſubſtantia: vtraque ſanè frigida, verùm non ſummè,ſed ceu aqua fontana.

[d] σαφῶς.

Glaux.

Glaux herba,& ipſa lactis generandi vim obti-

obtinere videtur. Quod ſi ſit, calida quodãmodo humidaque [a] fuerit.

Glichon. *Pulegium.*

Pulegium: & hęc herba, quãdoquidẽ acris & ſubamara eſt, valde tum excalfacit, tũ extenuat. Porrò ꝙ excalfaciat, abundè magnũ eſt [b] teſtimonium, ꝙ illita rubrificat: & ſiquis diutius toleret, exulcerat quoq;. [c] Quòd verò extenuet, ſatis indicat, cùm humida, craſſa & lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, menſesque moueat.

Glœos. *Strigmenta balneorum.*

Glœos modicè emolliendi vim obtinet.

Glycyrixa. *Dulcis radix.*

Huius fruticis radicũ ſuccus in primis vtilis eſt, ſimiliter vt eius radices dulcis, [d] ſimulq; leuiter adſtringẽs. Proinde aſperitates lenire poteſt, nec modò in arteria, verumetiã veſica ſcabioſa, idq; tẽperaturæ mediocritate. Quocircà fuerit ſanè natura eius familiaris noſtræ tẽperaturæ: nã tale monſtratũ eſt eſſe dulce: ſed cũ adſtrictio quædã adiuncta ſit, vniuerſum eius tẽperamẽtũ, quãtũ ex caliditate & adſtrictiõe eſt, tepidę potiſſimũ caliditatis fuerit, quã ꝓximè accedẽs ad ſymmetrũ ſiue tẽperatũ. Porrò quoniã tẽperie quoque eſt humidũ id qđ modicè eſt dulce, iure ſanè etiã ſiti cõgruẽs medicamentũ eſt nimirũ modicè humidũ ſimul & humana natura frigi-

[a] τῇ κρά σιν, *temperamento.*

[b] τεκμή ριον, *ſignum.*

[c] *add.* ἐπὶ πλεῖον, *vt plurimum.*

[d] ἅμα βραχείᾳ τινὶ στύψει *cum leui quadam aſtrictione.*

frigidius. Refert Dioſcorides, radicem ſiccam ad leuorē redactam, pterygiorum ſeu vnguiū oculorū idoneū eſſe illitu remediū.

Glycyſida. *Pæonia.*

Glycyſida, quam pĕtorobon & pæoniam nuncupant, radicem habet læuiter adſtringentem cum quadam dulcedine: ac ſi pluſculum dentibus mandas, acrimoniam item quampiam ſubamarā ſubeſſe percipies. Proinde mēſes ciet ex melicrato amygdali pota quantitate. Sanè tundere eam neceſſe eſt, ac ita cribratam inſpergere. Expurgat porrò etiam iecur obſtructū, & renes: ſed hæc efficere nata eſt quà acris & ſubamara eſt: quà verò quiddam etiam adſtrictorium obtinet, in ventre prouenientes fluxiones ſiſtere poteſt. Cæterum eam tunc in auſterorum vinorum quopiam decoctam potare cōuenit. Eſt porrò omnino et reſiccatoria. Eapropter haud deſperauerim[a] eam ex collo pueris ſuſpenſam meritò comitialē morbum ſanare. Equidem vidi puellum quādoque octo totis menſibus morbo comitiali liberum, ac poſteà forte fortuna cùm quod à collo ſuſpenſum erat decidiſſet, protinus denuò cōuulſione correptū, rurſuſq; ſuſpenſo in locū illius aliò, inculpatè poſteà egiſſe. Porrò viſum eſt mihi ſatius eſſe rurſum id collo detrahere, certioris experientię gratia. ad cùm feciſſem, ac puer

[a] *Aptius, eam etiā ad alligatā, q̄d meritò creditū eſt, puerorum epilepſias ſanare,* κ̀ περιαπτομένην αὐτὴν εὐλόγως πεπιστεῦσθαι παιδίων ἐπιληψίας ἰᾶσθαι.

ac puer iterũ eſſet conuulſus, magnam recen tis radicis partem ex collo eius ſuſpẽdimus, ac deinceps prorſum ſanus effectus eſt puer, nec poſteà conuulſus eſt. Rationabile itaque erat, aut partes quaſpiam à radice defluentes, ac deinde per inſpirationem attractas, affectos ita locos curare, aut aërem à radice aſsiduè mutari & alterari. Nam hoc pacto ſuccus cyrenaicus columellam phlegmone affectam iuuat, & melanthium frictum palã catarrhos & coryzas deſiccat, ſiquis id in calidum linteum rarum liget, aſsidueq; calorem ex eo per inſpirationem in nares attrahat. Quinetiam ſi cõpluribus linis, & maximè marinæ purpuræ, collo viperæ iniectis illis viperam præfoces: eaque poſteà cuiuſpiam collo obuincias, mirificè profuerit tum pariſthmijs, tũ omnibus ijs quę in collo expullulãt. Sanè de talibus priuatim aliquando fortè conſcribam. Ac nunc pæoniæ cognoſcendum temperamentum eſt tum exiccatorium, tum ſubtilium eſſe partium, haud tamen inſigniter calidum, ſed aut ſymmetrum, aut pauxillò calidius.

Gnaphalium.

Gnaphalium[a] inde adeò nominatum eſt, quòd foliis eius mollibus pro tomẽto vtantur. Sunt autem candida, & modicè adſtringunt, ac proinde quidem id exhibent ex au-

ſterorum vinorum quopiam dyſentericis.

Gongilis. *Rapum.*

Gongilidis ſemẽ[a] venerẽ excitat, vtpote ſpiritũ flatuoſum procreans. Sic & radix coctu difficilis eſt, inflatq́; , & ſemen generat.

Damaſonium. *Aliſma.*

DAmaſonium, aut Aliſma. De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, ꝙ radix eius epota dyſenterias ſanet, & aluum ſiſtat, atque œdemata mitiget. Sed nos ea quidem experti non ſumus: ꝙ autem conſtitutos in renibus calculos aqua in aqua decocta fuerit, pota comminuat, id certè experti ſumus. Ex quo liquet quòd abſterſoriã quandam facultatem obtinet.

Daucus. *Staphylinus.*

Daucus, quem quidam ſtaphylinum nuncupant, agreſtis quidem domeſtico minus eſt eſui idoneus, cæterum in omnibus vehementior: at domeſticus [b] eſui aptior: ſed imbecillior, acrem, & calefaciendi facultatem obtinet, ac proinde etiam extenuandi. Certè radix præter iam comprehenſa flatuoſum quiddam obtinet ac venereum. Semen autem domeſtici quidem & ipſum quandam [c] ad venerem ciendi potentiã poſsidet. Agreſtis verò planè flatu caret, quod ἄφυσον vocant: ac proinde vrinam menſesque ciet.

Dauci ſemen.

[a] πρὸς ἀφροδίσια παροξύνει.

[b] ἐδώδιμος, comeſtilis.

[c] παροξυντικὸν τοῖς ἀφροδισίοις, ad venerem ſtimulãs.

Dauci herbæ ſemen excalfaciendi vehementer facultatem habet, vt inter prima efficax ſit tum vrinæ mouendæ medicamen, tũ menſibus prouocandis. Multum etiam digerere per halitum foris impoſitum valet. Ipſa verò herba ſimilem quidem vim obtinet, tamen ſemine infirmiorem, nimirũ ob aqueæ humiditatis miſturam, quanquam vtique & ipſa calida ſit temperie.

Daphne arbor. Laurus.

Lauri arboris & folia & fructus deſiccant & calfaciũt vehemẽter, plusq; etiã fructus q̃ folia. At radicis cortex minus quidẽ acris eſt & calidus, plus tamen amarus, habetq; etiã adſtrictionis nonnihil. Quamobrem & calculos cõfringit, & iecori prodeſt: bibitur ex vino fragrante trium obolorum pondere.

Daphne herba.

Daphnes herbæ, quã & daphnen Alexandrinã appellitant, tẽperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul eſt & ſubamara, potaque tum vrinas, tum menſes prolicit.

Chamædaphne.

Porrò chamędaphnes germina tenera edi quoque aſſolent. Eſt autem perſimilis viribus daphnæ Alexandrinæ, ſicut ſanè & quod daphnoides nuncupant.

Dictamnum.

Dictamnũ tenuiore eſſentia cõſtat quàm

pulegium, cætera illi ſimile. At quod vocant pſeudodictamnum, ad omnia imbecillius dictamno eſt.

Dipſacos.

Dipſaci ſpinę radix ex ſecūdo ordine exiccatoria eſt, habetq; nōnihil & abſterſoriū.

Dorycnidium.

[a] Dorycnidium temperamento papaueri ſimile eſt & mandragoræ, [b] ac quæcunque parem habent refrigerandi potentiam: excellit & frigiditate aquea[c] quamobrem pauculum quidem, ſoporem conciliat: pluſculum verò ſumptum interimit.

Dracuntium. Dracunculus.

Dracuntiū quiddam Aro perſimile obtinet tum folijs, tum radice. cæterum illo tum acriùs eſt, tum amarius: ac proinde calfactorium magis, & tenuioribus partibus. Habet etiam leuiculam quādā adſtrictionem, quæ quandoquidē cum cōprehenſis duabus qualitatibus, acri ſcilicet & amara cōiuncta eſt, medicamentum factum eſt, vt quæ maximè efficax. Nam radix viſcera omnia expurgat, craſſos potiſsimum & lentos ſuccos extenuans: optimumque remedium eſt contumacium vlcerum, quę κακοήθη nuncupant. Expurgat quoque extergetque profectò ſtrenuè tum alia quæ exterſionem deſiderant, tū vitiliginem cū aceto, tū folia item, vtpote ſimi-

[a] al. Dorycniū.
[b] καὶ τοῖς οὕτω ψυκτικοῖς et alijs ſic refrigeratorijs.
[c] add. πάνυ δρακοντίῳ. ad modū efficaci.

ſimilẽ facultatẽ habentia, vlceribus vulneribusq; recẽs inflictis accõmoda ſunt, & quãtò minus fuerint ſicca, tãtò magis conglutinant. Nã quę ſicciora ſunt, viribus ſunt acrioribus quàm vt vulneribus cõueniant. Creditũ quoq; eſt, caſeum humidũ ſi illis foris rectus reponatur, ob tẽperaturæ illorũ ſiccitatem à putredine cõſeruari. Fructus valẽtior eſt non folijs tantum, ſed & radice: itaque & cancros & polypodas eliquare creditus eſt. Succus quoque eius vitia oculorũ expurgat.

Dryopteris. Filicula.

Dryopteris guſtu miſtam qualitatem præ fert, dulcem, acrem, amaram, in radice verò item acerbam. Facultatẽ habet ſepticam: proinde etiam [a]pilis glabram cutem efficit.

Drys. Quercus ſiue Robur.

Quercus partes omnes adſtringentis [b]facultatis participes ſunt. Sed plus tamẽ habet quæ in trunci cortice membrana ſubeſt, tum quæ ſub glandis ipſius caliculo, ea videlicet quæ fructus carnem conueſtit. Quamobrem ad profluuium muliebre, & ſanguinis expuitiones [c]tum dyſenterias & diuturnos vẽtris fluxus commodam eſſe credunt. Maximè verò ea vtuntur decocta. Valentius tamen adſtringũt fagus & ilex, ſeu quis eas ſpecies eſſe Roboris velit, ſeu toto genere diuerſas. Quin & folia harum plantarum tenella illita non

a τρίχας ψιλοῖ pilis nudat

b Imò qualitatis ποιότητος.

c Ex vet. translat. tũ dyſen. nõ enim Græ. habetur.

inſtrenuè deſiccare valent, minus autẽ quæ ſunt alterius Roboris, nimirũ quantò minus ſortita ſunt adſtrictionis. Siquidẽ ego quandoq; glutinaſſe me vulnus memini [a] ſecuri inflictũ, cùm nullum adeſſet ad manũ medicamen præter ipſius quercus folia: [b] terebam ea in læui petra, & vulnus omnemq; vicinũ locum cõtexi. Eandẽ folijs vim habet & fructus Roboris, eoq; medici nonnulla ad incipientes & creſcentes vtuntur phlegmonas. Nã quæ iam vehementes ſunt, adſtringẽtia reſpuunt. Sed talia ad curandi potius rationem quàm præſentem tractatũ attinent. Cæterũ in præſentia nouiſſe, ꝙ eatenus adſtringentẽ, quatenus dictum eſt, facultatem quercus obtineat, ſufficit: ac proinde deſiccandi, atque adſtringendi: excalfaciendi autem paulò infra media, in genere ſcilicet eorum quæ (vt ſic dicam) tepida ſunt.

a Δρεπάνῳ falce.
b τρίψας triui.

Ebiſcus. *Althea.*

EBiſcus, ſiue althea: eſt autẽ malua agreſtis: facultate digerendi, laxandi, ἀφλέγμαντος, hoc eſt phlegmone leuandi, mitigãdi, concoquendi difficiles coctu [c] phlegmonas. Radix porrò eius & ſemen cætera quidem [d] pari folijs modo agunt, verùm tenuiorum partium, magiſque exiccatoriam, ad hæc magis exterſoriam facultatem oſtendunt, vt & vitiligines detergant, & ſemen

c δυσπέπτων φυμάτων, *difficilia coctu tubercula.*
d ὁμοίως ἐνεργεῖ τῇ πόᾳ χλωρᾷ, *ſimiliter agũt vt herba viridis.*

renum

renum calculos confringat. At radicis decoctũ ad dyſenteriam, diarrhœam, hoc eſt profluuiũ, & ſanguinis reiectionem aptum eſt, nempe cùm adſtringentem quandam facultatem poſsideat.

Ebenus.

Ebenus ex ijs lignis eſt, quæ trita cũ aqua in ſuccum reſoluuntur.[a] Vis ei ineſt excalfaciendi, extergendi, & tenuium partiũ. Quãobrem quæ pupillas offuſcant vitia extergere creditur: miſcetur alijs remedijs ocularibus, quæ ad vlcera vetera, fluxiones & bullas ſiue puſtulas accommoda ſunt.

Elæa. *Olea.*

Oliuæ [b]rami quantum habent adſtrictionis, tantæ & frigiditatis participes ſunt. Fructus verò, ſi quidem ad vnguẽ maturuit, moderatè calidus eſt: ſin immaturus eſt, magis tum adſtringit, tum refrigerat.

Elæon. *Oleon.*

Oleum quod ex oliuis conficitur, quod ſanè proprijſsimo nomine oleum appellamus, cuiuſmodi ſit temperaturæ, ſuperioribus libris definitum eſt. Quippe humectatorium eſſe & moderatè calidum oſtendimus. Eiuſmodi eſt quod eſt dulciſsimum: fitq; potiſsimum ex oliuis, quas Græci δρυπετᾶς vocãt, nos druppas. Cæterum quod omotribes & omphacinũ nũcupant, id quantum in ſe ha-

a Add. ὥσπερ ἔνιοι τῶν λίθων, ve ex lapidib. nonnulli.

b θάλλοι. germina.

bet adſtrictionis,tantum etiam illi ineſt frigiditatis.Porrò oleū vetus quod quidem ex dulci inueterato efficitur, & calidius eſt [a]& potētioribus ad euaporādum viribus.Quod verò ex [b]cruda,id dum reliquū quippiā ſeruauerit adſtrictionis,miſtæ permanet facultatis:vbi verò illā prorſum abiecerit,reliquo ſit ſimile.Quinetiam quicunque in præparando [c]ramos inijciunt,ij & ipſi omphacino ſimile oleum efficiunt.Cæterum rogandum non eſt,quo pacto ſit præparatum,ſed guſtādum eſt potius: ac ſi præferat adſtrictionis quippiam,eatenus etiam frigidum eſſe exiſtimandum,ceu illud quod ab Iberia portatur, quod ſpanum,id eſt Hiſpanicum nominant. Quod ſi nequaquam guſtantibus adſtringere appareat,ſed adamuſsim videatur dulce, id modicè eſſe calidum putandum. Porrò ſi tenue quoque cernatur(tale eſt quod purum eſt,quodque intuenti tranſlucidum videtur) ac modicum eius latiſsimè per corpus extenſum ſibi maneat continuum, celeriterquè à cute combibatur,id vtique pro optimo ducēdum,ac olei virtute quàm maximè pollere, quale eſt ſabinum. Porrò quòd oleum lotū [d] minimè omnium mordacitatem cōtinet, ſuprà poſitum eſt. Cæterum quo potiſsimū modo id probiſsimè laues,in ſequenti tradā opere, quod inſcribetur De medicaminum compo-

[a] διαφορητικώτερον, mag. diſcuſſorium.

[b] ſub. oli-na.

[c] θαλλὸν germen.

[d] ἀδηκτότατόν ἐστιν, maxi. mordacitatis expers.

compoſitione: vbi & de ſicyonio, & ſi quod eius generis præterea oleum eſt, agetur: nũc [a] ſermo mihi eſt de ſimplicibus, adijciamque & de alijs olei ſpeciebus ſermonẽ. Vocatur enim quoddam cicinum oleum, in Aegypto maximè proueniens ex fructu ricini. Tum rhaphaninum, ſeſamynũ, amygdalinum, carynum: ad hæc ſinapinum, lentiſcinum, laurinum, melanthinum, terebinthinum, maſtichinum, myrtinum, balaninũ, hyoſcyaminũ: nec pauca præter hæc ex fructibus expreſſa omnia, cæterum tantum inter ſeſe diſcrepãtia, quantum & fructus ipſi à ſe inuicẽ diſsident. Eſt enim cicinum tum tenuius, tum ad diſcutiendum potentius, quàm ſimillimum oleo ex oliua vetuſto. Quamobrem ſiquando in medicamenti compoſitione cicinum oleum adſcriptum fuerit, ſi ipſum nõ adſit, communi vtendum oleo, maximè ſi fuerit ſabinũ. Rhaphaninũ autem cætera huic ſimile eſt, ſed calidius tamen, at hoc etiam calidius ſinapinum. Huic ſimile eſt quod ex melanthio, hoc eſt gith, conficitur. Pugnant cum iſtis myrtinum & ſeſaminum, tum quòd adſtringant, tum quòd craſſarum ſint partium. Miſtæ facultatis eſt lẽtiſcinum & terebinthinum, & maſtichinum: non enim tantũ emolliunt, ſed & adſtringunt. Amygdalinũ porrò amaritatem exuperantem poſsidet, cæterum

[a] περὶ τῶν ἁπλῶν διέξειμι. ſimplicia proſequar.

cuiuſdam

que id genus floribus, fructibus, germinibus, folijs in oleo maceratis conficiuntur. Horum quoque vbi vnà cum aromatibus præparantur, vnguentum efficitur. De his copioſius dicetur in opere. De componendis medicamentis. Porrò vbi quod in præſentiarum vtile eſt expoſuero, deſinam. Pro cuiuſque iniectorum natura oleum variari contingit. Ex ijs ergo quæ in toto hoc opere de quoque inijciendorum generatim diſces, ſingillatim quoque confectum ex ijſdem oleũ cognoſcere dabitur.

Elatine.

Elatine modicè tũ refrigerat, tũ adſtringit.

Elaphoboſcus.

Elaphoboſcus facultatis eſt [a] excalfactoriæ, & tenuium partium, ac proinde exiccatoriæ ſecundo maximè exceſſiuum ordine.

[a] θερμῆς calidæ.

Elenium. Enula campana.

Elenij herbæ radix maxime [b] eſt vtilis, nõ primo ſtatim occurſu excalfaciens, ac proinde dicenda eſt non calida & ſicca exactè, ceu piper tum atrum, tum candidum, ſed cum recrementitio humore. Quapropter eligmatis, quæ faciunt ad educendos ex pectore pulmoneque craſſos lentoſque humores, idoneè commiſcetur. Rubrificant [c] eius quoque vi partes frigidis ac diuturnis vexatas affectibus, cuiuſmodi ſunt nonnullæ coxarum

[b] al. in vſu eſt.

[c] ἀυςηρὰ ea.

paſsiones

paſsiones, iſchiadas vocant [a] & exiguæ aſsiduæque articulorum quorundam præ humiditate procidentiæ ac luxationes.

Elelisphacos. *Saluia.*

Eleliſphacos euidenter excalfacit, ac leuiter ſubadſtringit.

Elleborus. *Veratrum.*

Elleborus vterq; tũ albus, tũ niger extergẽtis eſt & excalfacientis facultatis. Quamobrem ad alphos, lichenas, pſoras, lepraſque accõmodi ſunt. Quinetiam niger ſi in fiſtulã callo induratã [b] infundatur duobus tribúſve diebus, callũ detrahit. Dentibus prodeſt cum aceto colluentibus. Sunt autem in tertio ordine excalfacientiũ & deſiccantium. Porrò niger guſtu calidior eſt, candidus [c] amarior.

Elxine.

Elxine, Aliqui perdiciũ nominãt, alij partheniũ, alij ſideritin, ſunt qui heracleã appellitẽt: cæterum vis ei ineſt abſtergendi & conſtringendi [d] cũ humiditate ſubfrigida. Quãobrem phlegmonas omnes in initio & augmento ſanat vſque ad ſtatũ (ἀκμὴν Græci vocant) & maximè ſi calidæ fuerint. Quinetiam incipiẽtibus phygethlis cataplaſmatis ritu illinitur. Tũ etiã ad auriũ dolores phlegmonoſos ſuccus eius [e] mediocriter profuerit. Gargarizandũ item nõnulli exhibẽt ad pariſthmia. Sunt verò etiam ex medicis quidã, qui

[a] Add. κ[αὶ] ἡμικρανίαι.

[b] καθιέμενος demiſſus fuerit.

[c] ὑπόπικρος, ſubamarus.

[d] Deeſt leuiter ἀτρέμα.

[e] μετρίως.

qui ijs qui diutina tuſsi vexãtur, illam exhibuerint. Certè euidens extergendi experimentum præbet & in vaſis vitreis.

Elxine.

Elxine, quæ & ciſſampelos nuncupatur, digerendi facultatem obtinet.

Elymus. Meline. Panicum.

Panicum[a] ex leguminum genere eſt, milio ſpecie ſimile, facultate certè pauci nutrimenti, & exiccatoria. Siſtit quoque nonnihil ventris fluxus, ceu ipſum etiam milium. Si verò foris illinatur, exiccat atque refrigerat.

[a] Add. καὶ λέγεται καὶ μελίνη, vocatur & meline.

Empetron.

Empetron ad ſolas purgationes eſſe videtur commodum, bilem ac pituitam educens. Guſtu ſalſum eſt: proinde ad alia quoq; vtaris licet, ad quæ pollere oſtendimus ſubſtantiam ſalſam. Nominatur item praſoïdes.

Epithymum.

Epithymum thymi facultatem habet, ad omnia efficacius: exiccat & excalfacit in tertio [b]gradu.

[b] ἀπόστασιν, receſſu.

Epimedium.

Epimedij vis eſt moderatè refrigeratoria cum aquea humiditate: quare nullam habet inſignem qualitatem: vberib.[c] illitum ea recta ſeruare poteſt. Aiunt verò ſi potu hauriatur, ſterilitatem parere.

[c] καταπλαττομένη, cataplaſmate impoſitum.

Epimelis.

Epime-

Epimelis:acerba hæc planta eſt,vtq; dixerit quiſpiam,pomus ſylueſtris. Vocatur autẽ ab Italiæ ruſticis Vnedon. Ingens eius in Calabria prouentus. Fructus eius acerbus quidẽ eſt,nihilominus tamen ſtomacho ingratus, & capitis mouens dolores. Admiſta ſiquidẽ ei eſt aliena quæpiam qualitas.

Erebinthus. Cicer.

12° cap. 9.5

Cicer,legumen eſt flatuoſum,copioſi nũtrimenti [a]aluo mouendæ habile,ciendæ vrinæ idoneum,lacti & ſemini generãdo aptũ: prolicit verò & menſes. Porrò quod vocatur crium,hoc eſt arietinum, cæteris efficacius vrinam prouocat. Decoctum eius calculos renum cõfringit.[b]Reliquum autem cicerum genus(vocatur autem orobiæum) eadẽ vi pollet,puta attrahendi, digerendi, incidendi,extergendi. Sunt enim calidi, & modicè [c]ſicci:participes item ſunt amaritatis: cuius vi & lienem, & iecur, & renes expurgant,pſoraſque & [d]lepras,& lichenes extergunt,tum abſceſſus poſt aures prouenientes (παρωτίδας Græci vocant)& teſtes induratos diſcutiunt. Tum etiam vlcera, quæ cacoethe vocant,cum melle ſanant.

[a] εὐκοίλιον, *ventri cõmodum.*

[b] *Add. Pau.* καὶ μάλιστα τῶν μελανῶν *et maximè nigrorũ.*

[c] ὑγροί, *humidi.*

[d] *Non habet Græ. lepras.*

Erebinthus agreſtis.

Erebinthus agreſtis ad omnia efficacior domeſtico eſt,hoc eſt tum calidior,tum ſiccior,quantò & acrior & amarior.

Eric

Erice.

Erice digerendi per halitũ facultatẽ obtinet.Flore eius potiſsimum ac folijs vtendũ.

Ἕρπυλλος. *Serpyllum.*

Serpyllum vſqueadeò excalfacit,vt & mẽſes,& vrinas moueat:guſtu multum eſt acre.

Eryſimum.

Eryſimi ſemen ſicut guſtu naſturtio apparet ſimile,ita facultate igneũ eſt,excalfactoriũ.Porrò vbi in eligmate vti ex vſu eſt,præſtat aqua maceratum [a]refrigerare,aut linteolo inuolutum & cruſta piſtoria circũlitum torrere.Vtile eſt cum eligmatis ad promouẽdas craſſorum lentorumque pectoris pulmõniſque humorum expuitiones. Quin & parotides induratas & duritias antiquas vberum & teſticulorum iuuat.Refert Dioſcorides,quòd cum aqua [b]& melle [c]cataplaſtri in morem illitum occultis proſit cancris.

Erythrodanum. Rubia paßiua.

Eſt autem tinctorum rubia radix acerba, & guſtu amara.Itaque quæcunque agere dictę ſunt ſuperiore libro,vbi[d] eiuſmodi coiuerint[e] qualitates,ea omnia in hac radice luculenter cõſpicies:quippe cũ & lienẽ & iecur expurget,& vrinas craſſas multaſq;,ac nonnũquam etiam ſanguinolentas [f]moueat. Quin & menſes ciet,& mediocriter quæ exterſionem poſtulant extergit, proinde vitiligines

albas

[a] Imò φῶσαι, torrere.

[b] ἢ, aut.

[c] καταπλαττόμενον.

[d] Add. ὡς ταὐτὸν in vnum.

[e] δυνάμεις, facult.

[f] κινεῖ, ciet.

albas cũ aceto illita iuuat. Sunt qui eã iſchiadicis, hoc eſt coxẽdicum doloribus afflictis, & reſolutis, in potu cũ melicrato exhibeãt.

Eupatorium.

Eupatorium herba ipſa tenuium partiũ, incidẽdi extergẽdiq; facultatẽ citra manifẽſtã caliditatẽ obtinet: quocircà obſtructiones iecoris expurgat. Ineſt itidẽ ei & adſtrictio quædam, per quã robur viſceri addit.

Euphorbium.

Euphorbiũ cauſticæ ſiue vrẽtis & tenuiũ partium facultatis eſt, alijs ſuccis ſimiliter.

Ephemerum.

Ephemerum, non illud letale ſeu deleterium,[a] ſed alterũ quod & irin agreſtẽ cognominãt, folia & caulem lilio ſimilem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu colchicum, digiti potiſsimum craſsitudine, adſtringens, & boni ſuauiſque odoris. Ex quibus palàm fit, facultatis temperaturæq; eſſe miſtæ, nempe repellentis, & halitu euaporantis. Teſtificãtur opera quę particulatim edit. Siquidẽ nõ inefficaciter radix eius in dẽtiũ doloribus colluitur. Tũ phymatũ augmẽto & ſtatui folia cõgruũt. Oportet autem ea in vino decocta prius quã pus moueas, illinere.

Echinus herba.

Echini herbæ fructus acerbus eſt, ac proinde repellẽtis & exiccatorię facultatis. Vtũtur

[a] ὃ κ̀ κολχικὸν ὀνομάζουσιν quod & colchicõ vocant.

tur eo ad oculorum fluxiones[a] & aurinm.

Zea.

ZEia vniuerſa ſua facultate quodammodo in medio eſt tritici & hordei. Itaq; ex illis cognoſcatur.

Zingiber.

Zingiberis radix vtilis eſt, quam vtiq; ex barbaria ad nos conuehunt. Excalfacit[b] ſed non primo ſtatim occurſu velut piper: vnde ſanè & ipſum minus eſſe ſubtilium partium quàm piper exiſtimadũ, ſi quidem in tenues ſolueretur partes, & celerrimè actu vt illud fieret calidũ. Apparet enim illaborata & craſſior adhuc quædam ei ineſſe ſubſtãtia, nec ea ſicca & terreſtris, ſed humida potius atque aquea. Quo fit vt facilè perforetur, cũ ſcilicet recremẽtitia inſit humiditas. Neq; enim quicquam eorũ quæ aut planè ſicca ſunt, aut humida, ſed elaboratam & familiarẽ continentia humiditatem,[c] huic vitio obnoxia ſunt. Idem vſuuenit piperi longo: Atq; hinc eſt ꝙ diutius perſeuerat quæ proficiſcitur à zingibere aut pipere longo caliditas, quàm quæ ab albo aut nigro. Nam ſicut ab aridis calamis flãma ſimul celerrimè accenditur, & vndequaq; diſpergitur: eundem in modũ quę à ſiccis poteſtate medicamẽtis editur caliditas. At quę ꝓdit ab humidioribu ,ceu ligna ſunt viridia, & tardius accẽditur, & durat diutius.

[a] κ̀ πρὸς ὦτα, & ad aures.

[b] Add. iſχυρῶς, fortiter.

[c] τῶν πάθει, hoc ipſum patiuntur.

Ex quo fit vt vtriuſq; medicamenti diuerſus ſit vſus. Siquidem vbi totum corpus celeriter excalfacere conſilium eſt, ea tunc exhibenda ſunt quæ & celerrimè à caloris noſtri contactu incaleſcant, & [a] promptiſsimè quocunq; ferantur. Verùm vbi partem quamuis refrigeratam recalfacere ſtudemus, contrà agendũ, nimirum quæ tardè caleſcentia plurimo tempore perdurent, [b] ea præbendo. Cæterũ licet zingiber & [c] piper album hac ratione à nigro pipere differant, non magna tamen eſt differentia: at naſturtiũ, napy, thapſia, et agreſtiũ columbarũ ſtercus maiori tempore perfectè accendũtur, & plurimo tempore perdurant.

Zythus.

Zythus acrior eſt non parum hordeo, & ſucci praui, vtpote qui ex putredine proueniat: eſt & flatuoſus: tum partim acris eſt & calidus: parte verò plurima frigidus, aqueus, acidus.

Zyme Fermentum.

Fermentum tenuiũ eſt partium, & mediocriter calidum. Proinde ſanè ſine moleſtia ac mordacitate [d] quæ in profundo ſunt tũ extrahit, tum digerit. Cæterum ex contrarijs & ipſum facultatibus temperatum eſt, ſicut alia multa Particeps nanq; eſt aciditatis cuiuſdã frigidæ, & caliditatis [e] ex putredine natæ, cui accedit et ea quę ex ſalſis eſt farinę et natura. Hedioſ-

[a] ταχίως *celeriter.*
[b] ταῦτα προσφέροντες, *ea offerunt.*
[c] δὲ μακροπίπερι, *piper longum.*
[d] τὰ ἐκ τοῦ βάθους *ex alto.*
[e] σηπεδονώδους, *putredinoſæ.*

Hedioſmos. *Menta.*

HEdioſmos: alij verò minthen[a] odoratũ nuncupãt. Eſt enim & alia quædã minthe non odorata, quam calaminthen vocãt. Vtraque guſtu acri & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalfacientium. Infirmior tamẽ eſt menta odorata quàm calamintha & minus exalfacit. Vt enim in vniuerſum dicam, hæc ceu ſylueſtris quędam eſt, illa ceu domeſtica: quamobrem ſanè ob eam quę[b] ex cultu accedit humiditatem, mediocriter item ad venerem excitat. Id quod omnibus[c] accidit, quæ humiditatem ſemicoctam & flatuoſam continent. Ob talem ipſius herbæ temperaturam in abſceſsibus ea quidã cum polenta miſta vtuntur. Id quod in calamintha facere nequeas, propterea ꝙ valentius cum excalfaciat, tum deſiccet, quàm id genus poſcãt. Habet verò etiam quiddam amarum in ſe & acerbum:[d] illo quidẽ lumbricos interficit: acerbitate verò ſi cum oxycrato bibatur, recẽtes ſanguinis reiectiones reprimit. Subſtãtię eſt, vt ſi qua alia herba, tenuium partium.

Hedyſarum.

Hedyſarum, aut pelecinus. Huius fruticis ſemen colore ruffum eſt, [e] vtrinque anceps, vti ſecures. Amarum & ſubacerbum apparet. Quamobrem potum gratum eſt ſtomacho, & viſcerum obſtructiones expurgat. Idem

D 2 præ-

[a] *Deeſt Græ.* εὐώδη, *odoratam.*
[b] ἐκ τοῦ κηπεύεσθαι.
[c] κοινὸν ὑπάρχει, *commune eſt.*
[d] καὶ τῷ μὲν πικρῷ, & *amaro quidem.*
[e] ἀμφίστομον.

præſtant totius fruticis [a] germina.

[a] κλῶνες, ramuli.

Hemerocalles.

Hemerocalles radicem habet lilij radici ſimilem non figura tantũ,ſed & viribus:prodeſt non ſecus atque illa, igni ambuſtis:quippe quæ leuiter digerentẽ facultatem habeat, & cum hoc [b] nonnihil adſtringentem.

[b] repulſorium quiddam habet ἀποκρουστικόν τι ἔχει.

Hæmionitis.

Hæmionitis ſimul & adſtrictionem & amaritudinem poſsidet:quamobrem cum aceto pota lienoſis auxilio eſt.

Herigeron.

Herigeron facultatem miſtam obtinet,ſimul refrigeratoriam,& modicè digerentem.

Heryngium.

Heryngium caliditate quidem aut parum aut nihil: quod temperatum eſt ſuperat: cæterum non paruam habet ſiccitatem in tenui eſſentia conſiſtentem.

Thalietrum.

Thalictrum folia habet coriandro ſimilia,caulem craſsitudine rutæ. Vis ei ineſt exiccatoria citra morſum: itaque vlcera inueterata ad cicatricem perducit.

Thapſia.

Thapſia acrem habet ac valenter excalfacientem facultatem [c] cum humiditate coniunctam. Quamobrẽ ex alto violenter extrahit, & ipſum quod extraxit digerit. Verùm

[c] σὺν ὑγρότητι: ſolũ, cum humid.

pluſcu-

pluſculum ad ea efficienda tempus poſtulat, vt quæ [a] larga humiditate impleta eſt ob quã celeriter corrumpitur.

Thermus. *Lupinus.*

Lupinus [b] edi poteſt coctus, multis antè diebus per macerationem amaritudine in aqua depoſita. Fitq; tunc nutrimentum ſucci craſsi: cęterum vt medicamentum ita pręparatus ex genere eſt emplaſticorũ. At vbi natiua etiamdum manet amaritas extergendi digerẽdiq; vim obtinet. Interficit lumbricos tum illitus, tum addito melle linctus, tum ex poſca epotus. Quin & decoctum eius lumbricos eijcere poteſt, tũ etiam foris identidẽ perfuſum vitiligines, achoras, puſtulas, exanthemata Græci vocant, pſoras, gangrenas, vlcera maligna, quæ cacoethe vocant, iuuat, partim extergendo, partim citra mordacitatem digerendo ſiccandoq;: expurgat iecur & lienem cũ ruta & pipere ſuauitatis gratia aſſumptũ. Elicit mẽſes ac fœtũ cum myrrha & melle impoſitũ. Porrò lupinorum farina ſine mordicatione digerit: nec enim liuida tantũ, ſed & chœradas & phymata [c] curat: ſed tunc in aceto aut oxymelite, aut poſca coquatur oportet, idq; pro laborantiũ tẽperamento & affectus diuerſitate, quod ex vſu eſt eligẽdo. Sed nõ eſt præſentis inſtituti talia diſtinguere. Digerit item quæ liuida ſunt: & quęcunq;

a περιττωματικῆς *excrementitia.*

b ἐσθίεται *editur.*

c Add. σκληρὰ *dura.*

modò diximus præſtare poſſe decoctũ, eadem omnia efficit & farina. Sunt verò etiam qui eã iſchiadicis cataplaſmatis modo illinũt.

Thermos agrios. *Lupinus agreſtis.*

Lupinus agreſtis amarior eſt, & ad omnia valentior domeſtico, eiuſdem genere cum ipſo facultatis.

Thlaſpi.

Thlaſpi ſemen habet & ipſum facultatem acrem, adeò vt internos abſceſſus potum diſrumpat, meſes ciet, & fœtũ necat. Per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadibus prodeſt. Eſt enim alioqui tum ſupernè, tum infernè bilioſorum humorum euacuatorium oxybaphi menſura epotum.

Thridax. *Lactuca.*

Lactuca humidum eſt frigidumque holus, non tamen extremè, (ſiquidem edendo non foret) verùm maximè ſecundum aquæ, vt ſic dicam, fontanæ frigiditatem: proinde ad calidas phlegmonas accommodum eſt, & ad parua & leuia eryſipelata: non tamen maioribus ſatisfacere idonea eſt. Eſt etiam edulium ſiti aduerſum. At ſemen potu geniturę profluuiũ cohibet: quamobrẽ etiã iis qui libidinoſis ſomnijs vexantur, datur: ſic & agreſtis lactucæ ſemen cuius colligitur ſuccus, argemas & caligines expurgans, tum ad aduſtiones cum lacte mulierũ inungi ſolitus.

Thymum

Thymum.

Thymum incidit & calfacit vehementer: ob id & vrinam, & menſes[a] prouocat, fœtum euellit, viſcera potum expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert. Itaque in excalfaciendo exiccandoque, in tertio ordine ſtatuendum eſt.

Idæa radix.

IDæa radix guſtu admodum acerba eſt: ac ſi opere periculum facias, eandem vim pręferet, nimirum ſanguinis profluuia, alui fluxus, dyſenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius ſunt generis tum pota, tum foris impoſita curans.

Ixos. Viſcum.

Viſcum ex plurima aërea & aquea,[b] pauciſsima terrena ſubſtantia conſtat. Nam acrimonia in eo amaritudinem excellit. Itaque etiam effectus ſubſtātię reſpondent. Siquidē valenter ex alto humores extrahit, nec eos tantum tenues, ſed & craſsiores, eosque diffundit ac digerit. Eſt autem ex eorum genere quæ non protinus[c] admota excalfaciunt, ſed quæ tempus requirunt, velut thapſia: ſed & ſuprà commonuimus, ineſſe calidis facultate medicamentis, vbi largum continent humorem recrementitium.

Ios. Viola.

Violæ folia aqueam & ſubfrigidā ſubſtan-

 tiam

a κινεῖ, mouet.

b Deeſt calida, θερμῆς.

c μετὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν post primam appoſitionem.

tiam ſuperantem poſsident: proinde tum per ſe, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori ventriculi æſtuanti, & oculis.

Hippuris. Cauda equina.

Hippuris adſtringentem cum amaritudine [a] facultatem poſsidet, ac proinde valenter, ſimulq; citra mordacitatem exiccantem. Itaq; vulnera vel maxima [b] conglutinat etiamſi præſectos eſſe neruos contigerit: præterea vocatas enterocleas glutinat. [c] Ad hæc ad ſanguinis reiectionem, ad profluuiũ muliebre, potiſsimum rubrum, & ad dyſenterias reliquos ventris fluxus ſtrenuum ac generoſum eſt remedium herba ipſa, aut ex aqua, aut ex vino epota. Sunt qui de ea [d] ſcriptum reliquerunt, quod nonnunquam etiam veſicæ, ac tenuium inteſtinorũ vulnera ſanauit eius ſuccus prodeſt etiã profluuio ſanguinis prorumpenti ex naribus, tum fluxui obnoxijs in ventre paſsionibus ex auſterorum vinorum quopiam potus: ac ſi febre teneãtur, ex aqua.

[a] ποιότητα, *qualit.*
[b] *Add.* καὶ καταπλασμένη *cataplaſm. impoſita.*
[c] ἀλλὰ καὶ, *ſed &.*
[d] γράφουσι, *ſcribunt.*

Hippomarathrum.

Hippomarathrum: vnà cum fœniculo & de ipſo diſſeremus.

Iſatis.

Iſatis domeſtica quidem, qua vtuntur tinctores, facultatis eſt valenter exiccantis, nondum tamen mordentis: eſt enim ſimul amara

atque

atque adſtringens. Proinde magna vulnera corporum durorum glutinat, etiamſi in capitibus muſculorum fuerint & ſanguinis profluuio laborantibus partibus vuliter illinitur tumores œdematodes mirifice digerit ſimul ac reprimit, & aduerſus omnia vlcera maligna & cacoëthe mirabiliter reſiſtit, etiamſi putreſcant, etiamſi exedantur ac erodantur. Quòd ſi quãdo quàm pro laborantis natura valentior appareat, folijs eius tritis miſcere oportebit aut panem, aut hordeaceam farinam, aut triticeã, aut polentam, pro vincente nimirum in vnoquoq; affectu. At Iſatis ſylueſtris manifeſtè iam acre quiddam tum guſtu, tum actione præfert. Proinde quàm domeſtica valentius deſiccans valẽtius humidis etiam putredinibus obſiſtit, ad cætera verò iam comprehenſa deterior. [a] Minus enim moderate [b] mordaciterque deſiccat. talia enim irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterum ob facultatis robur lienoſis quoque vtilis fuerit, cum altera nondum prodeſſe poſsit.

[a] ἀμετρότερος γὰρ immoderatius enim.

[b] καὶ μετὰ τοῦ δάκνειν, & mordendo.

Iſopyron, aut Phaſiolon.

Iſopyrum aut Phaſiolum ſemẽ habet amarum & ſubacerbum. Extergit itaq; & incidit humores craſſos cum hoc vt corpora contrahat & conſtringat. Quamobrẽ excreationibus pectoris conducit, & iecur expurgat, & ſangui-

ſanguinẽ ſpuentibus non eſt aduerſum: imò etiã iuuare creditur. Nam ꝓpter tẽperaturæ miſtionẽ contrarijs etiã congruere videtur.

Itea. *Salix.*

Salicis folijs ad [a] cruẽti vulneris glutinationem vti poſsis: verùm floribus eius maximè propè omnes vtuntur medici ad exiccantis emplaſtri præparationem: eſt enim vis eorũ ita deſiccatoria, vt morſu abſtineat: habet verò etiam quandam adſtrictionem. Sunt verò etiam, qui ſuccum ex ea expreſſum, medicamen [b] ſeruent mordacitatis expers, & exiccatorium, ad multas res vtile. Haud enim inuenias quid ad plures res vtilius medicamento citra mordacitatem exiccante, quod paulum etiam adſtringat: ſicut in opere De medicamentorum compoſitione, exactius [c] docebimus. Porrò arboris cortex ſimilem facultatẽ obtinet tum floribus, tum folijs, niſi ꝙ temperaturæ ſit ſiccioris, velut omnes profectò cortices: ſed hunc quidam comburunt, eiuſq; cinere vtuntur ad ea omnia quæ valenter deſiccare oportet. Nam clauos quos vocant, callos Græci τύλους vocãt) myrmecias tollũt, aceto [d] ipſum macerãtes. Nonnulli autem dum floret ſalix corticem eius incidunt, & ſuccum quendam colligunt, vtunturque ad ea quæ pupillas offuſcant, extergente videlicet ſimulque tenuium partium medicamine,

Vti

[a] τραυμάτων ἐναίμων, *cruentorũ vuln.*

[b] ἴσχουσι, *habent.*

[c] δειχθήσεται, *demonſtrabitur.*

[d] *Add.* δριμεῖ, *acri.*

Vti verò ad alia multa quis poſsit, ſi quidem talis fuerit.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER VII.

*

SEPTIMVM hunc de ſimplicium medicaminum facultatibus commentarium ſcripturus, neceſſarium duxi pręfari, ſolis iјs [a] apertum ac clarum fore, qui in ſuperioribus libris non velut aliud agentes aut obiter fuerint verſati: alios vero potius perperam inauditūros, quàm eorũ quæ in eo dicenda ſunt aliquid percepturos exiſtimo: tum ſeſe falſuros, & nos forſan tanquam nõ rectè quædam ſcripſerimus, calumniaturos [atque conuicijs laceraturos,] Itaq; qui ſanioris mentis ſunt, monitis ſcio auſcultabunt: ac ſiqua illis cura eſt præſentis huius ſpeculationis, ab initio totum opus perlegent. At qui præ curioſitate potius quàm diſcendi ſtudio, huc acceſſerunt, monita noſtra contemnent. Enimuero mirum videri non debet, ſi inuenti ſunt qui myſteriorum libros à myſterijs alieni legere non ſunt reueriti. Verùm illos ſui autores nõ ſcripſerãt pro-

a vox vnica eſt σαφῶς.

[Hæc de ſuo, interp.

prophanis: nec ego, me Hercules, ijs qui in principijs non ſunt exercitati. Exponentur hoc in libro, & eo qui hunc ſubſequitur, reliquarum plantarum primæ facultates, eodẽ &rinçordine, qui in literis à quibus incipiũt viſitur. Antecedente itaque libro vſque ad ι, progreſsi ſumus. Hîc autem principiũ ſumemus à κ: id modò pręmonentes etiã quod ad antè demonſtrata principia totũ referemus. Siquidem hinc omnis membratim medicamentorum in agendo prouenit diuerſitas, ꝙ hactenus eorũ vnumquodq; aut calidum eſt, aut frigidum, aut ſiccum; aut humidum, aut tenuium partiũ, aut craſſarum. Cæterũ iuxta exactiſsimam veritatem quatenus comprehenſorum vnoquoq; proceſſum ſit[a] explicatu certè eſt impoſsibile. Sed nos id tamẽ claris limitibus circunſcribere ſumus conati, qui quidẽ ad artis vſum ſufficerent: Vnũ eſſe medicamentorum genus monſtrantes, quod ad ſimilẽ corporibus noſtris temperaturã pertingeret, cum à colore qui in illis eſt, mutationis alterationisq; accipere principium. Alterum, quod calidius ꝙ nos efficeretur: cuius quatuor cõſtituendos eſſe ordines viſum eſt. Primùm qui ſenſu obſcurus ſit, adeò vt ratione ſit opus,[b] quæ verũ deprehendat. Alterũ ab eo ſecundũ quodammodo iam ſenſu clarũ. Tertium deinde alium, qui valenter quidem

excalfa-

[a] gra. breuius ἄῤῥητόν ἐστι indicibile eſt.

[b] Abſol. φωράσαντος, comprehẽdente.

excalfaciat,ſed nondũ vrat. Quem ſequitur quartus & poſtremus iam adurẽs. Sic quoq; refrigerantium. Primũ quidẽ[a] eorum quæ rationis ſubſidio indigent,vt refrigerare demonſtrentur. Secundum eorum quæ ſenſibiliter refrigerant. Tertium eorum quæ valenter. Quartum eorum quæ extingunt,ac mortem frigore inducunt. Proportione iſtorum & de humectantibus[b].

Calamintha. Nepitha.

Calamintha eſſentia eſt tenui, & calida ſiccaq; temperie, ex tertio quodammodo ordine vtraq; qualitate Horum manifeſta ſunt indicia, partim guſtu apparentia, partim experientia cognita. Guſtu ſiquidem acris & palàm calida eſt,ac paulum omnino [c]amaritudinis obtinet. Periclitantibus autẽ & corpori admouentibus extrinſecus impoſita primùm quidem valde excalfacit & mordicat,cutemque [d] exugit,poſtremò etiam vlcus efficit. In corpus autem intrò aſſumpta, tum ipſa per ſeſe ſicca,tum etiam cum melicrato,perſpicuò calfacit & ſudores ciet,omneque corpus tũ digerit,tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipſam contra corporis [e]concuſſiones rigoreſq; per circuitũ repetẽtes adhibuerunt: foris quidem oleo incoctã toti corpori inunguentes cum frictione nõ ſegni, intrò aſſumentes ſicuti eſt dictum.

Quin-

[a] πλὴν τάξιν, ord.
[b] Add. καὶ ξηραινόντων, & ſiccãtib.
lib. 3 cap. 38
[c] ὑπόπικρον ἔχει ſubamari hab.
[d] ἀμύττει laniat.
[e] ῥίγη, duntax. rigores.

Quinetiam & coxendicibus eam quidam in ægritudinibus iſchiadicis tanquã ſtrenuum remediũ [a] illinunt. Trahit enim quæ in profundo hærent ad ſuperficie, [b] totumq; adeò articulũ excalfacit, cutemq; nõ obſcurè adurit, menſesque tũ epota, tum appoſita admodum efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorum remedium, nõ eo ꝙ ſtrenuè tenues humores digerat, verùmetiam quia extenuet & incidat valenter craſſos, qui talem morbum procreant. Sic & cicatricibus atris candorem reddit, & ſugillata digerit. Sed [c] ad talia [d] recentẽ adhibere [quàm arentem] præſtat. Quippe arefacta vehementior redditur, & ad vrendum promptior. Porrò talis cùm ſit, ad venenatarum beſtiarum morſus aſſumitur, velut etiam cauteria, & quæcunq; medicamenta callida ſunt & acria, tenuium que partiũ, quæq; facilè ex alto ad ſeſe circũiacentem omnem humiditatem poſſunt attrahere. Cæterum quæ illi ineſt amaritas, planè exigua eſt: verùm ad quædam ita efficaciter agit, vt quæ valentiſsima eſt, nimirum cùm coniuncta ſit vehemẽti calori cũ tenui eſſentia. Quare & aſcaridas & lumbricos ſuccus eius aut infuſus, aut epotus enecat. Eadẽ ratione aurium vermes, aut ſi alicubi in corporis parte ſinuoſa aut implicata, quę putredine tententur, talis prouenerit affectus. Sic &

[a] καταπλάττουσι.
[b] Add. externam, ἐκτός.
[c] ἐπὶ τῶν τοιούτων, in talib.
[d] χλωρὰν ἐν οἴνῳ ἑψηθεῖσαν καταπλάττειν αὐτὴν μᾶλλον ἢ ξηράν, in vino coctã cataplaſm. imponere viridẽ magis q̃ ſiccam.

& cõceptum ſeu pota, ſeu admota interimit & eijcit. Igitur incidendi quidem ei vis adeſt propter calorem eius, tenuitatem, & amaritudinem: abſtergendi verò propter vnicam amaritudinem. Itaque aſthmaticis ob omnia antè dicta prodeſt: icτericis verò, ſiue regio morbo laborantibus, potiſsimum ob amaritudinem, ſicut alia ferè omnia amara, vtpote abſtergentia & expurgantia in iecinore prouenientes obſtructiones. Ad omnia iam dicta efficacior eſt montana.

Calamus odoratus.

Calamus odoratus leuiculam quandam adſtrictionem, ac minimam acrimoniã poſſidet: magna ex parte eſſentia eius terrena eſt & aërea, in caliditatis frigiditatisque coniugatione temperata. Quamobrem moderatè vrinam mouet, & facultatibus quæ iecori ſtomachoque imponuntur, miſceri poteſt: tũ in fomenta quoque vteri, quæ phlegmones gratia, aut irritandis menſibus aſſumuntur vtiliter admiſcetur. Ponatur itaque habeaturque ſecundi ordinis eorum quæ excalfaciunt & deſiccant, valentius tamen deſiccant quàm excalfaciunt. Ineſt quoque ei quædam partium tenuitas, velut alijs omnibus odoraris, ſiue aromatibus. Cæterum illorum compluribus tenuium partium plurimum, calamo verò non multum adeſt.

Cala-

Calamus phragmites. *Canna.*

Calami phragmitis radicẽ cũ bulbis aculeos & ſtipites ex alto extrahere quidã ſcripſere, ceu trahendi quædã vis ei ineſſet. Nos tamẽ eius rei periculũ non fecimus: verùm quantũ guſtu liceat conijcere, abſtergetẽ facultatem poſsidet non paucam, minimiq́ue acrem. Quinetiã folia ipſa abſtergentis ſunt facultatis: cortex verò eius cõbuſtus admodum tenuium partium, & digerentis facultatis efficitur, adiũctũ habẽs abſterſoriũ quiddã, vt exiccet & excalfaciat tertio quodãmodo ordine, plus tamẽ deſiccet q̃ excalfaciat. [a] Vitandus eſt eius flos, quam anthelen vocant. Nã ſi in aures incidat, adeò tenaciter adhærens affigitur, vt auelli nõ poſsit: auditumq́; vitiat: quamobrem ſępiſsimè exurdat.

[a] φυλάττεσθαι δ' αὐτῷ προσήκει τὴν καλουμένην ἀνθήλην. *caue re aũt eius id cõuenit q̃d anthelen vocant.*

Cancanus. *Cacalia.*

Cancani radix facultatem habent morda citatis expertẽ, & modicè exiccantẽ: eſſentiã craſſam, & emplaſticam. Quapropter macerata vino ſicut tragacantha, & lincta arteriæ aſperitates ſanat: nec minus ſi quis eam commandat: ſuccus eius defluens prodeſt arterię ſimiliter vt glycyriza.

Canabis.

Canabis ſemen [b] flatus extinguit: adeoq́; deſiccat, vt ſi pluſculum edatur, genituram exiccet. Sunt qui ex eo viridi ſuccum expri-

[b] ἄφυσος, *flatus expers.*

mentes ad aurium dolores, ab obſtructione, opinor natos, vtantur.

Capnios. *Fumus.*

Capnios, alij capnos, vocant acris ſimul & amaræ qualitatis eſt particeps: nec tamen plane expers eſt acerbæ. Quamobrem vrinam biliosam multamque prouocat, ſanatque iocinoris obſtructiones & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non paulum trahens lachrymarum, velut ipſe fumus. Nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea vti ſolebat ad ſtomachum roborandum, vnaque ventrem lubricandũ. Siquidem herbam primum deſiccatam condebat: porrò cùm vti volebat, ſubductionis quidem gratia, melicrato inſpergebat: [a] roborandi verò cauſa, vino nimirum diluto.

Capparis.

Capparis radicis cortex vincentem habet qualitatem amaram, proximã acrem, deinde acerbam. Ex quo liquet q diuerſis pugnantibusq; conſtet facultatibus: quippe abſterge re, purgare, incidere poteſt amaritudine: excalfacere, incidere, digerere acrimonia: porrò contrahere, denſare, conſtringere acerbitate. [b] Itaq; lienes induratos, ſiquid aliud hoc medicamentum iuuare valet, tum foris idoneis illinendis remedijs admiſtũ, tum intro in corpus aſſumptum, ſiue decoctũ in aceto

[a] ῥωννύναι δὲ βουλόμενος τὸν στόμαχον, *ac roborare volẽs ſtomachum*

[b] καὶ διὰ τοῦτο, *ac proinde.*

aut oxymelite,& id genus ſiue aridum cõtuſum,illiſq; permiſtũ:quippe cũ Apertè craſſos lẽtóſq; humores hoc pacto ſumptũ euacuet, nec eos tantum per vrinas, ſed & per ventrem ſæpe etiam ſanguinolentos defert, vnde & lienes adiuti ſunt, & coxarum dolores. Quin etiam menſes promouent,& ex capite purgat detrahitque, quod ἀποφλεγματίζειν vocant,auxiliaturque ruptis atq; conuulſis. Cæterum cui nam ipſum potioni in quoq; affectuum miſceri conueniat, non eſt præſentis inſtituti perſequi, ſed aut eius vbi de cõponendis agitur medicamentis,aut vbi curãdi traditur methodus.Porrò radicis eius cortex vlceribus malignis cataplaſmatis modo impoſitus non malum eſt remedium: vt qui illa extergere valeat,nec ſegniter deſiccare. Præterea dentium labores prædictarum qualitatum ratione adiuuat,interim cũ aceto coctus,interim cum vino, ſæpe etiam ſolus dentibus manſus ac morſus, Sed non pertinet ad præſens negociũ,quandoquodq; horum tempeſtiuum ſit, definire: nec enim id nunc propoſitũ eſt: ſed ex quoq; particularium eius operum, viriũ eius quandã ſumere indicationem,ſermonem ad principia ab initio propoſita reducendo. Ex dictis ergo clarũ eſt,incidendi quandam ei facultatẽ ineſſe,itemq; extergẽdi,digerẽdi,cõtrahendi.

Vtili-

Vitiligines ſiquidem cum aceto detrahit, & chœradas & duros tumores digerit, idoneis ad ea medicamẽtis miſtus. Radicis cortici, fructus proportione viriũ reſpondet, niſi q̃ ad omnia ſit imbecillior. Imò & folia & caules eius ſimilem vim obtinent meminiq́; me folijs quandoque paucis diebus duritiẽ chœradis naturam referentẽ diſcuſsiſſe. Sed admiſcemus ſcilicet illis quippiam quod eorũ viriũ obtundat vehementiã. Nec mirum eſt quod auriũ vermes [a] amaritate occidãt ſua. Porrò capparis quę in admodũ calidis feruẽtibus regionibus prouenit, vt quã fert Arabia, multò eſt noſtrate acrior, adeò vt plurimum etiam habeat facultatis adurentis.

Cardamum. *Naſturtium.*

Naſturtij ſemen adurentis ſeu cauſticę facultatis particeps eſt, velut napy, proinde coxendicis & capitis dolores, atq; adeò quodcunque [b] rubrificationẽ poſtulat, eo excalfaciũt ſicut napy. Miſcetur quoq; remedijs quę exhibentur aſthmaticis, tanquam [c] valenter craſſos ſuccos incidere valeat, velut & napy. Nã per omnia ei ſimile eſt. Porrò & herba arefacta ſimilem ſemini vim poſsidet. Humida verò eſt ac viridis propter aqueæ humiditatis admiſtionem multum ſemine inferiorem: adeoque tunc mordacitas eius moderata eſt, vt cum pane ea vti liceat ceu obſonio.

[a] Ald. χυλὸς, ſuccus.

[b] Add. ἄλλο aliud.

[c] δηλονὸν, videlicet.

Cardamomum.

Cardamomũ eſt & ipſum ſanè facultatis admodũ calidæ, nõ tamen vſq; adeò vt naſturtiũ: ſed quantò ſuauius magisq; fragrans eſt naſturtio, tantò & imbecillior ei calida facultas ineſt: nec enim vlcerare idoneũ eſt vel ipſum ꝑ ſe illitũ. Porrò adiũctũ habet quiddã etiam amaritudinis, qua lumbricos interficit, & cum aceto valenter pſoras detergit.

Caron.

Cari ſemen calfacit & exiccat tertio quodãmodo ordine, moderatè acrẽ qualitatem poſsidẽs: itaque & flatus extinguit, & vrinas ciet, non ſemen tantum, ſed & planta.

Caſia.

Caſia exiccat & excalfacit tertio quodãmodo ordine, ſed & tenuium admodũ partium eſt, guſtu verò plurimum habet [a] acrimoniæ, leuiter quoque nõnihil adſtringens. Quamobrẽ ob hæc omnia incidit ſimulque digerit quę in corpore ſunt recremẽta, & ad hæc robur etiã inſtrumẽtis addit. Idoneũ verò etiam ſuppreſsis menſibus, cùm videlicet à copia ſimul & craſsitudine excrementorum, quod ſufficiat euacuari nequit.

[a] *Add.* ἐν αὐτῇ τὸ δριμὺ, *in ſe acris.*

Carya. *Nuces.*

Carya arbor tũ in folijs, tũ in germinibus adſtrictionem quandam poſsidet, cæterùm euidentem multamq; in nucis putamine recenti

centi pariter & ſicco: proinde eo [a] fullones quoque vti ſolent. At nos eius expreſsi ſucco ſimiliter vt mororum & ruborum, in melle decocto, vice ſtomatici medicaminis vtimur & ad omnia reliqua adhibemus ad quę modò dicti ſucci conuenire conſentur. Porrò [b] ipſius id quod edendo eſt, oleoſum eſt, & tenue: itaque [c] etiam facilè exprimitur: & quò diutius reconditū fuerit, magis tale efficitur. Quamobrē oleū ex eo inueterato exprimere liceat. Tūc ſanè admodū fit per halitum euaporatorium. Itaq: quidā eo gāgrænas & carbunculos, & ægilopas ſanant, ac nōnulli ad neurotrota, hoc eſt neruorū vulnera vtūtur. Cæterùm ſi recēs ſit, adſtrigētis nonnihil qualitatis etiā obtinet. At quod imperfectū eſt etiādum, ac nōdum ſiccum, veluti reliqui fructus omnes qui virides ſunt, plenū eſt ſemicoctæ humiditatis.[d] Nucleus tamen eius vbi [e] inaruit, tenuium partium & exiccatorium eſt medicamentum, morſus expers. Eſt & aliud genus nucum minorum, quæ nimirum ponticæ nuncupantur, plus habens eſſentiæ terreſtris ac frigidæ: itaque etiam guſtanti auſterior tum cortex, tum planta, tum fructus apparet: cætera magnæ nuci ſimiles ſunt, quæ à quibuſdam vocatur, Græcè καρύον βασιλικόν, (Latinè Iuglans.) Appellatur autem parua hæc nux [f] λεπτοκάρυον Græcè, (Latinè

[a] οἱ βαφεῖς, tinctores.

[b] Deeſt [illegible] nucis τὸ [illegible] καρύου.

[c] διὰ τοῦ το, ob id.

[d] λέπος, putamē.

[e] τὸ ξηρὸν καὶ καυθὲν aridū & vſtum.

[f] ὑπὸ τῶν πολλῶν à multu.

(Latinè Auellana.)

Caucalis.

Caucalis,quidam daucũ ſylueſtrem nuncupãt:eſt enim ei adſimilis guſtu ſimul ac viribus:excalfacit enim vt ille,& deſiccat, tum vrinã ciet,& muria ad repoſitionẽ conditur.

Carpeſium.

Carpeſium ſimile eſt vocato phu , hoc eſt valerianæ,non guſtu tantum,ſed & facultate.Sed plus habet tenuitatis : proinde magis eo etiam viſcerum obſtructiones extergit,& vrinam mouet,reneſq́ue calculis degrauatos expurgat. Non tamen eatenus tenuium eſt partium,vt liceat loco cinnamomi,ſi non ad manum ſit,vſurpare,ſicuti faciebat Quintus. Præſtantius eſt põticum carpeſium Laertio, non tamen vel ipſum cinnamoni viribus vicinum eſt,imò nõ paruo deterius optima caſia.Nuncupatur vtrunq; à montibus quibuſdam Pamphiliæ,in quibus naſcitur.Ingenſq; eius prouentus eſt in Syria.

Cenchrum. Milium.

Milium primo ordine rafrigerat. Exiccat verò tertio exoluto , aut certe ſecundo intenſo.Paululum etiam habet tenuitatis . Ex hac tum conſiſtentia,tum temperatura [a] eſui quidem plane inter omnia fere frumentacea edulia minimum confert nutrimenti. Sed & vẽtrem deſiccat.Porrò foris impoſitũ in ſaculis

[a] ἐσθιόμενον μὲν ὡς ἔδεσμα, cœmeſtum quidẽ inſtar edulij.

tulis idoneum eſt fomentũ ijs quę citra morſum exiccari poſtulant:& cataplaſmatis modo illitum exiccare poteſt: attamen admodum friabile eſt:proinde diffilicis eſt eius in cataplaſmatis vſus.

Cedrus.

Cedrus ſpecie duplex eſt,altera fruticoſa iuniperis adſimilis, altera arbor non exigua: vtraque eſt calide ſiccæque temperaturæ tertij quodammodo ordinis ſecundum vtrunque.Cæterũ cedrea(vocatur ita cedri oleũ) quartum etiam ordinem videtur attingere [a]quemadmodum calida ſimul & tenuiũ partium[b].Mollem itaque carnem promptè citraque dolorem putrefacit,ſicut alia omnia, quæ cùm eiuſdem ſint in calfaciendo ordinis,adiunctam etiam habent ſubſtantiæ tenuitatem. At in duris pluſculo tempore & vix [c]effectum poteſt conſequi. Porrò talia omnia medicamenta:ſeptica vocantur,& ſepta:ſed inter ſeſe maioris minoriſq; ratione diſsident.Eſt autem in hoc genere medicamentorum ex primo & infirmiſsimo ordine cedrea:pleraque enim eorum admodum ſunt efficacia. Talia itaq; & mortuorum corporũ carnes corrũpunt:at cedrea exiccat, ſimulq; à corruptione tuetur corpora demortua,vtpote humiditates eorum [d] depaſcens, exterum ſolida corpora haud attingens:At in vi-

a ἱκανῶς affatim.

b ἁπαλὰς σάρκας. teneras carnes.

c ἐνεργεῖν. operari.

d Add. τὰς περιττὰς, ſuperfluas.

 uentibus

uentibus calor ipſe qui in corporibus eſt, cedreæ vires adaugens, cauſa efficitur vt teneræ ab ea carnes deurantur. Nec mirum videri debet, ſi cùm tanta polleat potentia, lẽdes, pediculos, & tineas, & in [a] corporibus natos vermes interficere valeat, tum fœtum [b] viuentem quidem interimat, mortuum autem ejiciat, ſicut ſanè etiam [c] coitus ſemen, pudẽdo circumlita. Proinde [d] partui aduerſum eſt medicamentum, ſi ſic vtaris, nulli ſecundum: Aliaque multa eiuſmodi particulatim efficit. Itaque argumentum eſt ipſum valenter excalfacere, ſicut vbi dentium foraminibns inſtillatur. Siquidem dolores eorũ mitigat, ſed & ipſos confringit. Extenuat quoque oculorum cicatrices: & viſus hebetudini ab humorum craſsitudine ortæ medetur. Porrò quod eius eſt pinguiſsimum, & ad vnguem oleoſum, quod [e] ſuſpenſis ſupra eã dum coquitur lanis excipitur ac colligitur, tota cedrea tenuius quidẽ eſt, ſed minus acre, quanquam non minus excalfaciens. Eandem quippe rationem habet ad id, quod reliquum eſt cedreæ, craſsius illud videlicet, quàm oleum ad amurcam. Proinde illud, vtpote craſsius, mordax eſt, & maiore aperiẽdi facultate prę ditũ. Itaq; vlcera irritat, phlegmonenq; illis excitat. Porrò oleoſa illa cedrea adeò clemẽtibus eſt viribus, vt etiã plebeij experientiã docti

[a] Græ. nõ ἐν τοῖς σώμ[ασιν], vt hab. exẽpla. Lat. ſed ἐν ὠσὶ in aurib. vt et Paul. & Aet. leg.

[b] Add. ἐπιτεθειμένην, appoſita.

[c] κατὰ συνουσίαν, in coitu.

[d] ἀτόκιόν ἐστι, &c. conceptũ impediens.

[e] al. ſupextentis.

docti vulnera ouibus occaſione tondendi à forfice facta, illa illita ſanét, ſicut etiam pice humida. Vtũtur autẽ ea & ad ouiũ ſcabiẽ, & ricinos, Græci κρότωνας vocãt. Porrò cedrides (nam ita fructum cedri nuncupaut) moderatiores vires obtinent, adeò vt comedi quoque poſsint. Attamen ſi liberalius ijs vtare, capiti dolorem inferent, ardoremque ac morſum in ventre percipies.

Centaurium maius.

Centaurij magni radix ſicut guſtu contrarias qualitates, ita in vſu contrarios effectus [a]præſtat. Guſtu itaq; acris ſimul adſtringenſque apparet cum leuicula dulcedine. At in actionibus acrimonia quidem caliditatis opera oſtentat, menſes prouocans, & fœtum mortuum euellens, viuumque corrumpens atque eijciens. Adſtrictio verò, opera craſſæ terrenæq; frigiditatis, cùm vlcera glutinet, & ſanguinem reijcientibus proſit. Exhibentur autẽ eius drachmæ duæ, febrientibus quidem cũ aqua, febri verò liberis cũ vino. Porrò ſecundũ omnium ſimul qualitatum actionem, ruptis, conuulſis, dyſpnœæ, ſiue ſpirãdi difficultati, tum inueteratæ tuſsi conuenit. Nec enim in talibus euacuare ſolum quod præter naturam eſt oportet, ſed partem quoque euacuatã roborare ac confirmare. Vacuationi itaque accõmoda eſt acrimonia vtiq;

[a] ἀποδείκνυται, demõſtrat.

cùm

cùm nō ſola ſit, ac pura, ſed aut dulcedini iū-cta, aut certè nō prorſum amaritudini. Siquidem vehementiā tunc atque violentiā miſtā illi tēperata quadam ſubſtātia, cuiuſmodi eſt dulcis, nō obtinebit. Porrò ad ea quæ euacuata ſunt, roboranda contrahendaque, adſtrictione eſt opus. Eadem quæ radix & ſuccus ipſius efficit: vtūturque [a]eo quidā vice lycij.

[a] φαρμάκῳ, medicam.

Centaurium minus.

Centaurij minoris radix [b]planè inefficax eſt: ſed [c]caulis eius extremus, & potius folia quæ illi inhærēt, & flores; [d]vtiliora ſunt: vincit in eis qualitas amara, paululum habens & adſtrictionis, atque ob eiuſmodi temperamētum admodum exiccatorium eſt medicamē, expers mordacitatis. Porrò quod omnia talia vtiliora ſint, ſuprà commonui, & nunc nihilo ſecius tamen nos repetere tempeſtiuum eſt, omnes eius particulatim actiones memorantes. [e]Vlcera itaque magna herbæ ipſius recentis illitu glutinantur: & vetuſta, quæque ægrè ad cicatricem perduci queūt vlcera cicatrice eodē modo vtentibus includuntur. Arefacta verò glutinatorijs & deſiccatorijs miſcetur facultatibus, ijs videlicet quæ ſinus & fiſtulas ſanare ſunt natæ, veteresque duritias emollire, tum vlcerū maligna & cacoēthe ſanare. Miſcetur etiam iis quæ rheumaticis affectibus medentur. In quibus ea me-

[b] παντάπασιν.
[c] κλῶνες, ramuli.
[d] χρησιμώτατα, vtiliſs.
[e] τραύματα, vuln.

dicamina

dicamina præſtantiſsima ſunt, quæ vehementer deſiccantia cum quadam adſtrictione nullam habent mordacitatẽ. Decoctum herbæ quidam iſchiadicis infundũt, ceu bilioſa & craſſa ducẽs: nam & talia purgat: quãquã cùm adeò vehementer operabitur vt cruẽta euacuet, tunc plus proderit. Succus porrò eius cũ adſimilis ſit facultatis, hoc eſt exiccatoriæ & abſterſoriæ, & cætera iam comprænhenſa pulchrè præſtare poteſt: & cum melle oculis illinitur, mẽſesque & fœtum [a] euocat: Sunt qui ipſum præbeant [b] & ijs quibus nerui affecti ſunt, vt qui euacuet & deſiccet [c] innoxiè quæ impleta ſunt: quippe cùm iocinoris quoq; obſtructiones optimè expediat, bonumq; ſit lieni indurato remedium foris impoſitum, nec ſecius ſiquis bibere ſuſtineat.

Ceraſus.

Ceraſus arbor fructum fert non paris adſtrictionis in omnibus particulatim plantis participẽ. Nam & in harum ſicut etiã malorum granatorũ, & malorum, quibuſdã auſtera qualitas, in quibuſdam verò dulcis, nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipſorum dulcium ea quæ nondum cocta ſunt ac matura, quædam admodum ſunt acerba, quædam ſimiliter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in ceraſijs nõ ſemper. Ergo quę [d] dulcia ſunt,

magis

a *Add.* προσιθέμενος, *appoſit.*

b πίνειν, *bibend.*

c ἀλύπως *citra moleſt.*

d γλυκύτερα *dulciora.*

magis quę in inteſtinis ſunt ſubducũt, ſed minus grata ſtomacho ſunt. Contrà auſtera & quæcũque acida pituitoſis excrementoſiſque ſtomachis ſunt apta. Siquidem auſteris magis deſiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porrò ipſius arboris gũmi cõmunem omnibus viſcoſis & mordacitatis expertibus medicaminibus facultatem obtinet, quæ & ad arterias exaſperatas accommoda eſt. Propriè autem, ſi quidem quod quidam ſubſcribunt, verum eſt [a] calculis vexatos adiuuat. Nam ſic illi tenuium partium ineſſet facultas quædam.

[a] Add. ὡς μετ' οἴνου πινόμενον quod cũ vino bibitum.

Ceratonia.

Ceratonia exiccantis eſt & adſtringentis facultatis, ſicut & fructus eius, quę ceratia vocant, nonnihil etiam dulcedinis continens. Accidit autem iſtis quiddam ſimile ceraſijs. Nam ſi humida ſumas, magis ventrem ſubducunt: ſicca verò magis ſiſtunt: vtpote cùm humiditatem expirent, & quod eſſentiæ eſt craſsioris, tantum reliquum habeant.

Ceſtrum. Betonica. Pſychrotrophum.

Ceſtrum, aut Pſychrotrophum, Romanè verò Betonica, vim habet incidẽdi, vt guſtus indicat.[b] Amariuſcula enim eſt & ſubacris ipſa herba: id quod oſtendit & particulatim edita actio. Nã cõſiſtentes in renibus calculos [c] rumpit: & pulmonem, pectus, & iecur expurgat abſtergitque. menſes quoque ciet: &

[b] πικρότερα, amarior.

[c] Διαιρεῖ diuidit.

& comitialibus prodeſt, tum rupta conuulſaque curat: & omnibus beſtiarum morſibus vlceri illita auxiliatur, poſtremò acidum ructantibus, (ὀξυρεγμιῶντας Græci vocant) & iſchiadicis bibita auxilio eſt.

Cecis. *Galla.*

Galla quæ omphacitis nuncupatur, admodum acerbũ eſt medicamen, pleraque ſui parte eſſentiæ terrenæ & frigidæ, per quã deſiccat & repercutit fluxiones: ad hæc cõſtringit contrahitque partes laxas ac lãguidas, omnibusque fluxionum affectibus ſtrenuè reſiſtit: Eſto verò tertij in deſiccãdo, ſecundi autem in refrigerando ordinis. Altera autem galla, flaua illa & magna laxaque, & ipſa deſiccat quidem, ſed tantò minus, quantò minus acerbæ qualitatis eſt particeps. Cocta itaque per ſe, ac deinde trita, cataplaſma eſt non inſtrenuum ſedis phlegmonarũ, ac procidentiarnm. Porrò coquenda eſt, ſi modica opus ſit adſtrictione, in aqua: ſin vehemẽtiore, in vino. Ac ſi augere inſuper adſtrictionẽ ſit opus, vino vtare [a] auſteriuſculo. Hanc ruſtici noſtrates οἰνοκηκίδα, quaſi vinigallã dicas, nominãt. Deniq; gallæ cõbuſtæ ſanguinis reprimẽdi facultatẽ acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex vſtione aſſumunt: ſuntq; ijs quæ ignẽ expertæ nõ fuerint, tũ ſubtiliorũ partiũ, tum maiore de-

[a] *Imò auſteriore,* αὐστηρότερῳ *alioqui ibi minues vbi augere oportet.*

ſiccandi

ſiccandi poteſtate. Cæterum cùm ad ſangui nis ſuppreſsionem præparare eas voles [a] carbonibus impoſitas dum vndequaque candeant, aceto aut vino extinguere oportebit.

a græ. breuius, διὰ πύρους ἐπ' ἀνθράκων ἐργασθέντας, candefactas ſuper prunas.

Cera.

Cera quodammodo medium tenet calfacientiũ, refrigerantium, humectantiũ, & deſiccantium. Habet verò quiddam etiã [b] eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticum: quãobrem nõ modò exiccare, ſed & per accidens humectare videri fortaſsis poterit, perſpirationes videlicet prohibens. Quamobrem aliorum medicamentorum tum excalfacientium, tum refrigerantium materia eſt. Ipſa autem per ſe ex genere fuerit debiliter concoquentium: nec tamen intrò in corpus aſſumptum, ſed foris impoſitum. Habet enim paulum quiddam digerentis calidæque potentiæ, quæ plurima melli inerat.

b παχυμερῶς, craſſarũ part.

Cici. Ricinus.

Ricini fructus quemadmodum expurgat, detergit ac digerit, ſic quoque foliũ, ſed vndequaque debilius. Oleum quod ex ſemine conficitur, tum calidius eſt, tum tenuiorum partium quàm eſt oleum commune, ac proinde [c] potentius quoque digerit.

c καὶ διαφορητικόν et diſcuſſoriũ.

Cinnamomum.

Cinnamomum ſummè tenuium eſt partium, non ſummè tamen calidũ, ſed ex tertio

ordine

ordine:nihil autem æquè deſiccat eorũ quæ pari ſunt excalfaciendi facultate propter tenuitatem ſcilicet eſſentiæ. At Cinnamomis eſt velut imbecillum cinnamomum. Nonnulli ipſam pſeudocinnamomum nuncupant.

Circæa.

Circææ herbæ radicem ſcribit Dioſcorides ex vino dulci potam ſecũdas purgare:eſt enim boni odoris,[a] & culfactoria: ſemen autem eius in ſorbitione exhibitũ ad lactis generationem conducit.

Ciſthus.

Ciſthus aut Ciſtharus, frutex ex guſtu adſtringẽs, omnibuſque particulatim operibus. Attamẽ folia & parua germina trita adeò deſiccant adſtringũtq;, vt [b] vlcera glutinare valeant. At flores magis ſunt efficaces, adeò vt cum vino poti dyſenterias, ventris imbecillitates, fluxusque ac humiditates ſanent: cataplaſmatis ritu illita vlcerum putredinoſa iuuant. Eſt enim facultas eorum non inſtrenuę deſiccans, fereque ſecundi exceſſus à temperatis abſoluti. Adeò verò frutex hic frigidus eſt, vt tepidi caloris ſit particeps. Porrò hypociſtis, quam vocãt, multò eſt magis adſtrictoria quàm folia, admodũ efficax remedium ad omnes fluxionũ affectus, puta ſanguinis reiectiones, profluuia muliebria, cœliacos, dyſentericosq; affectus. Quin ſi quam partem

[a] καὶ περιττωματικὴ et excrementitia pau. calfacti, idq; puto melius.

[b] τραύματα.

partem roborare conſilium ſit, quæ videlicet pluſculo humore exoluta fuerit robur ac firmitatẽ illi nõ inſtrenuẽ addit. Sic ſanè ſtomachicis epithematis hepaticiſq; cõmiſcetur, & ex viperis confecto antidoto inditur, nimirum quo corpora confirmet ac roboret.

Ciſthus.

Ciſthus aut Ladanũ. In[a] calidis regionibus hic ciſthus prouẽniẽs, tametſi haud alius ſit genere quàm qui apud nos naſcitur: eximiũ tamen à regione ac peculiarem, digeréntemq; caliditatẽ nactus eſt: atq; vtroq; à noſtrate differt, tũ quia frigiditatẽ depoſuit, tũ quia calorẽ aſſumpſit. Itaque cætera quidem huius ciſthi, illis quæ in noſtrate viſuntur, ſimilia ſunt. Verũ ladanum quod vocãt, ex eo prouenit medicamẽtũ primo exceſſu iã quodammodo completè calidũ, vt videlicet & ſecundũ attingat, habẽs etiã adſtrictionis paululũ. Ad hęc ſubſtãtia tenui, ac proinde emolliens, ſiue malacticũ moderatè pariterque digerens, ac videlicet etiam συμπεπτικὸν hoc eſt cõcoquẽs. Itaque mirandũ nõ eſt, ſi peculiariter ad vteri vitia cõueniat, quandoquidem ad dicta paulum quiddã adſtrictionis obtinet: Quocirca diffluẽtes capillos retinet. Nã quicquid ad radices eorum praui humoris ſederit, id omne abſumit: tum meatus quibus infixi ſunt, contrahit[b]. Cæterùm alopecias, &

[a] θερμοτέροις calidiorib.

[b] Add. ϗ σφίγγει τῇ στύψει & conſtringit aſtrictione.

& ophthalmias ſiue lippitudines: ſanare non poteſt, vtpote magis diſcuſſorias vires quàm quæ ladano inſunt, poſcentes: quippe proueniũt iſti ex prauis ſuccis lentis craſsiſq;, quos ſecantia ac digerentia medicamenta potiſsimum euocant atque euacuant. Cæterùm tenuium partium ſint facultatis oportet [a] non tamen vſqueadeò tenuium partium, & deſiccatoriæ, vt nimio plus deſiccent, vnáq; cum collectis inibi ſuccis præter naturam, naturalem quoque humiditatem incrementa pilis ſuppeditantem abſumant. Nam ſic non tantum alopecia liberabunt, ſed & caluitiē afferent. Sed hæc ad curandi rationem pertinet.

[a] κ̀ ἥκιστα στυπτικῆς, & minimè aſtringentis.

Ciſſos. *Hedera.*

Hedera ex contrarijs compoſita eſt facultatibus: habet enim quiddam adſtringentis ſubſtantię, quā terrenam & frigidā eſſe oſtendimus: habetque etiam nonnihil acris, quam calidam eſſe vel guſtus comprobat: Nec deeſt tertia: aqueam nanq; ſubſtantiam quandam tepidam obtinet, certè ſi viridis ſit. Siquidem dum areſcit, hæc prima exhalet neceſſe eſt: manetque quæ terrea eſt & frigida adſtringensque; & ea quæ calida & acris. Viridis autem, folijs eius in vino decoctis, vlcera grandia conglutinat: quæque maligna ſunt ſanat: tū igne factas exulcerationes cicatrice includit. Porrò cum aceto decocta folia lienoſis

proſunt. Flores autem eius quodammodo va lidiores ſunt vt ad leuiorem redacta cum cerate ambuſtis conueniant. Præterea ſuccus medicamentum eſt errhinon, hoc eſt, in nares fuſum, capiti purgando idoneum: tum ve tuſtas aurium fluxiones ſanat: ad hæc vlcera vetera tum in auribus, tum in naribus. Porrò ſi acrior appareat, aut roſaceo aut dulci oleo miſcetur. Lachryma eius [a] lendes interimit. pilis nudat: vſqueadeò calidæ poteſtatis, vt obſcurè adurat: eſt enim velut aqueus quidam liquor, ſicut aliæ omnes lachrymæ.

a φθεῖρας κτείνει pedicul. necat.

Clinopodium.

Clinopodium excalfaciendi vim obtinet ſed nondũ adurendi: eſt verò etiam eſſentia [b] ſubtili: pònatq; ipſum quiſpiam in tertio ordine tum excalfacientium, tum reſiccantium.

b λεπτομερὴς.

Clematis.

Clematidis folia acrem & adurentem ſiue cauſticam facultatem obtinent, adeò vt & lepras excorient. Fuerit itaq; in quarti ordinis excalfacientũ initio. Vocatur autem clematis & daphnoides, quod quidã myrſinoides, alij polygonoides appellitant. Cæterùm id nec exulceratoriũ eſt nec acre, ſicut quod ante dictum eſt, imò profluuijs ad dyſenterijs cum vino potum prodeſt dentiumq; dolores manſum mitigat: tum vteri quoque doloribus in peſſo admotum vſui eſt tantum

abeſt

abeſt vt perinde vrat aut vlceret, ceu illud ſuperius. Sed ſummè nobis ſuſpiciendus Pamphilus ille, ſicuti in reliquis nugatur de ijs quę nunquam vidit, literis ea mandans, ſic hæc ambo in vnum confudit. At Dioſcorides vtriuſque in quarto meminit, & eius quæ ſimpliciter vocatur clematoides, idque in fine libri: & alterius, ſed in principio, quamobrem non eſt neceſſe, vt ego rurſum notis ſuis vtrunque depinguam, ſicut nec in alijs feci.

Cnicus.

Cnici ſemine duntaxat ad purgationes vtimur. Tertij eſt ordinis excalfacientium, ſi quis foris eo vti volet.

Coccus gnidius. Granum gnidium

Granum gnidium & ipſum quoque purgat: ſed acris eſt adurentiſque facultatis.

Coccos baphicos. Granum tinctorium.

Granum tinctoriũ adſtringentem ſimulq; amaram qualitatem poſsidet. Vtraque ſine morſu deſiccat. Proinde ad ingentia vulnera congruit, & ad neruorum vulnerationes. Sed tunc ipſum quidam cum aceto terunt, alij cum oxymelite.

Coccymelea. Prunus.

Pruni fructus ventrẽ ſubducit, recens quidem plus, aridus minus. Cęterũ haud ſcio cur Dioſcorides pruna damaſcena ſiccata ventrem ſiſtere dicat, cùm & ipſa palàm etiam

ſubducant, minus tamen quàm quæ importantur ex Iberia. Siquidem damaſcena magis adſtringunt: at quę Iberia fert, dulciora ſunt. Quin & ipſæ arbores fructibus proportione reſpondent. Minus enim adſtringunt quæ in Iberia naſcuntur, magis verò quæ Damaſci. Cæterũ vt in ſumma dicam, quorũ in folijs aut germinibus adſtrictio quædam ineſſe apparet manifeſta, ijs decoctis phlegmonæ in columella aut tonſillis exiſtentes idoneè colluuntur. Porrò aggreſtium fructus euidenter adſtrictorius eſt, ventremq; ſiſtit. Nominatur autem hæc planta in Aſia prumnũ. Gummi autem arboris ſunt qui dicant cum vino potum lapides cõfringere, cum aceto, puerorum ſanare lichenas. Ac ſi id præſtat, clarum eſt incidendi [a] illi facultatem ineſſe.

[a] καὶ λεπτομερῶς et tenuiũ part.

Colla, aut gluten.

Gluten quod ad libros pręparãt ex ſimilagine & garo, emplaſticę concoctorięq; facultatis eſt, quibuſcũque ipſum partibus illinas.

Colocynthe.. Cucurbita.

Cucurbita humidæ frigidæque temperaturæ eſt, vtraque qualitate ſecundi ordinis: quocirca ramentorum eius ſuccus ad aurium dolores cum phlegmone iunctos, cum roſaceo vtilis eſt, ſic tota quoque illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. In eſu autem humida eſt, & ſitim propellens.

Colo-

Colocynthis.

Colocynthis guſtu amara eſt. Sed [a] quæ a illi amaritudinis dum potatur adſunt opera, ea euidenter efficere nequit ob purgatoriam facultatem quam validam in ſeſe continet: ni mirum cum ijs quæ expurgat, antè & ipſa per aluum excerni præuertens. Viridis ipſius ſuccus intritus iſchiadibus prodeſt.

[a] Aptius quæ amaritudinis medicamento adſunt opera ὅσα πικροτάτῳ ἔργα πρόσεστι πινομένῳ φαρμάκῳ.

Comarus. Arbutus.

Arbutus arbor ipſa qualitate acerba vnà cum fructu eſt. Eum memecylum nűcupant. Eſt autem hic & infenſus ſtomacho, & capiti dolorem commouens.

Cummi. Gummi.

Gummi lachryma eſt [b] congelata concretaque in truncis arborum ipſam producentium, velut reſina quoq; in multis viſitur quę reſinam proferre poſſunt. Cæterum quòd exiccatoriæ emplaſticæque potentiæ ſit, conſtat. Præterea aſperitatibus medetur.

[b] Tantum ἐπιπηγνύμενον.

Conia. Lixiuium.

Lixiuium: ſic, quòd velut ablutio eſt cineris, nominatur. Porrò omnium maximè tum abſterſorium tum exiccatoriũ illud eſt quod ex cinere ficus & tithymallorum efficitur: fereque vocatæ ſepticæ ſeu putrefacientis eſt facultatis, quę cuiuſmodi ſit, in 5. vo. expoſui.

Conyza.

Conyza & maior, & minor adſimilis ſunt

tum temperaturę,tum facultatis,guſtũ amaræ & acres: ᵃ excalfaciuntq; leuigata admodum luculenter, ſiue quis folia cum teneris ramulis(eſt enim fruticoſa plāta)partim cuipiam illinat,ſiue vbi in oleo coxerit,eo vtatur. Siquidem concuſsiones ſiue rigores per circuitum redeuntes tale ſanare oleum videtur.Flores quoq; eorum adſimilis ſunt facultatis. Itaq; quidam & ipſos cũ folijs tritos in vino bibendos exhibent ad menſes fortiter ducendos,eijciendumq; fœtum.Eſt & tertiũ conyzæ genus in locis humidioribus proueniens,vtriſq; illis tum graueolentius,tum imbecillius. Sed primæ memoratæ tertij ſunt ordinis in excalfaciendo exiccandoque.

ᵃ *καλ. φαινόμεναι, apparēt.*

Coriannon,Corion,Coriandrum.

Coriannon,ſiue Corion,aut vtrunq; vocare lubet.Vetuſtiores Græci Coriannō ᵇnominabant:ad recentiores medici omnes Cōrion appellitant, ſicut & Dioſcorides, refrigeratoriam eſſe herbam ipſam dictitans, ſed perperam.Siquidẽ ex contrarijs facultatibus conſtat & compoſita eſt plurimum habens eſſentiæ amarę,quam oſtendimus eſſe tenuium partium,& terrenam.Nec parũ etiam aqueæ humiditatis obtinet,quæ tepentis eſt facultatis:his adiunctum eſt quoq; adſtrictionis pauxillũ. Ex quibus omnibus variè quidem agit ea quæ ſcribit Dioſcorides, ſed non tantum

ᵇ *καλῆσι nominãt.*

ex refrigeratione. Cæterùm ego cuiuſq; particulatim actionis cauſam enarrabo, tametſi propoſitum fuerat mihi vnius duntaxat hoc in libro ſententiam expromere, ſed fortè nihil obſtabit: imò, ſi verum fatendum eſt, proderit nonnihil, ſuperiores methodos, quæ[a] in paucis medicamentis ſunt dictæ, hîc repetere. Primùm ergo non Dioſcorides tantum, ſed & alij complures medicorum indeterminatè de morbis pronunciant, ſicut ſanè hac quoque tempeſtate non paucos inuenias medicos vel inſignes, præter alia, hac in re turpiſsimè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida frigidaque reddita parte quæ eryſipelas habuit, nec amplius refrigerantia poſcente pharmaca, ceu anteà, ſed ea quæ infixũ parti præter naturam humorem vacuant, quidam tamen refrigerare perſeuerant: alij ad digerentia quidem tranſeunt, ceterùm ea eryſipelas ſanare dicunt. Quanquam ſcribant, incipientibus etiamnum atque gliſcentibus creſcentibúſve eryſipelatis alia eſſe medicamenta, alia verò iam declinantibus ac flacceſcentibus. Sed ita res non habet. Neque enim eryſipelas etiam vocari debet poſteà quàm inflammatio eius & feruor, ac bilioſum illud abiecerint: neque quæ facultate ſunt frigida, neq;[b] quæ illa ſanant, remedio eſſe putandum: ſed velut ſi vel in initio protinus aut per-

[a] κατὰ τῶν τόπων. ad hunc modum.

[b] τὰ τῶν τοιούτων διαθέσεων, q. d. huiuſmodi affect.

percuſsis, aut alia de cauſa quauis tumor in parte quapiam aut liuidus, aut niger extiterit, eum eſſe frigidū affectum exiſtimabis,& quæ digerant excalfaciantque medicamenta poſcere:ad eundem,opinor,modum,ſi calida affectio in frigidā reciderit,negligenda quidem prior eſt, ſed ſecunda alio appellanda nomine:aut ſi diſplicet nominis mutatio, ſaltem ſicut quidam alia ſcribunt principij,alia declinationis remedia,haud amplius frigida eſſe autumantes declinationis remedia:concedendum ſanè eſt,ſi cui ita placet,vt talis affectio etiā eryſipelas vocetur:ſed eam etiam calidam dicere vbi iam refrigerata eſt,id verò neutiquam concedendum. Itaq; ne quod tunc ei auxilio eſt, refrigeratorium eſſe credamus,ſicut Dioſcorides coriandrū,qui cum pane aut polenta [a] eryſipelas curet [b] illitum. Nam quod ad vnguem eſt eryſipelas, quod vtique inflammatum eſt & flauum,haud vnquam ſanare queat cum pane coriandrū, ſed illud quod iam refrigeratum eſt.Proinde nos ſuperioribus voluminibus,cum determinata ac definita experientia cuiuſq; medicaminis facultatem explorandum cenſuimus, quàm maximè fieri poſſet ſimpliciſsimum eligi affectum conſuluimus.At plærique medici neque quod vel plurimi morborū protinus ab initio compoſiti inuadant, norunt: neque quòd

[a] ὡς αὐτὸς φησι, vt ipſe inquit.
[b] καταπλαττόμενον.

quòd alius affectus ſit eryſipelas exactum, alius verò is qui vocatur ab omnibus nobis vſitatè, vt à veteribus quoque phlegmonè: alij autem inter hos medij plurimi, partim vt ſic dicam, eryſipelata phlegmonode, partim phlemonæ eryſipelatodes. Ac inuenias nonnunquam vbi neutrum vincat: ſed ad vnguem paria ſint. Quinetiam nonnunquam œdematodes eſſe eryſipelas conſpicitur, ſicut aliud ſcirrhodes: vt compoſitorum morborum non paruus aceruetur numerus. De quibus copioſius cùm alibi diſſeruimus, tum in curandi rationis voluminibus. Dicetur autem & nunc quoad ſaltem eorum meminiſſe neceſſe eſt, quòd exactum eryſipelas haud vnquam ab antedicto cataplaſmate curari poſsit. Voco autem exactũ, cùm à billoſa fluxione pars impleta fuerit. Porrò ꝙ longè à refrigeratione abſit coriandrũ, vel ex ijs quæ ipſe ſcripſit Dioſcorides, diſcere liceat. Nam chœradas ſiue ſtrumas cum eregmo ſiue lomento inquit,[a] diſcutit. Porrò quòd nullum refrigerantium medicamentorum idoneum ſit[b] diſcutiendis chœradibus, vel ipſum Dioſcoridem non dubitaturum arbitror, quippe qui ſexcenta ſcripſerit medicamenta chœradas ſanare potentia, quæ omnia tum temperie calida tum actionibus digerentia eſſe conſeſſus eſt.

[a] διαλύει, diſſoluit.

[b] Iterum διαλύειν

Coro-

Coronopus.

Coronopodis radix cœliacis prodeſſe creditur manducata.

Coſtus.

Coſtus leuiculam planè amarā, plurimam autem acrem & calidam in ſe qualitatem ſimul & facultatem continet, adeò vt etiam exulceret,[a] cùm ex oleo corpus eorū quibus per circuitum rigor inuadit, ante acceſsionē illo confricatur: ſic verò etiam in reſolutis, & iſchiadicis, atque in ſumma in quibus excalfacere partem quamuis, aut ex alto in ſuperficiem extrahere[b] quippiam eſt opus, ad coſtū confugitur. Eadem de cauſa vrinas menſesq́; prouocat, & ad rupta, conuulſa, ac laterū dolores cōgruit. Porrò ob amaritatem quæ illi ineſt, lumbricos [c] necat. Ob eādem & ad contractas velut ex ſole maculas, ἐφήλεις Græci vocant, cum aqua aut melle vſurpant. Ineſt item flatuoſa quædam illi temperei humiditas, per quā & venerē excitat cū vino mulſo.

Cotyledon. Vmbilicus Veneris.

Cotyledon facultatis miſtę eſt, nempe humide ſubfrigidæ, & cuiuſdam[d] obſcurè adſtringentis, & cum ea leuiter amaræ. Vnde refrigerat, repercutit, abſtergit, & diſcutit. Itaq́; phlegmonas eryſipelatodeis & eryſipelata phlegmonode curat: & maximè ſtomachi ardore æſtuātis admodū vtile eſt epiplaſma.

Putan

[a] *Al. vnde ipſo cum oleo perfricāt corpus ante acceſſionem in rigorib. per circuit. redeūtib.*

[b] τινὰ χυμὸν *aliq. humorē.*

[c] Add. πλατέας, *latos.*

[d] ὑποστυφούσης.

Putantur folia cum racide manducata calculos confringere, & vrinam mouere.

Crania. *Cornus.*

Corni arboris fructus admodũ acerbus eſt, eſui aptus. Itaque mirum videri non debet, ipſum valenter ventrẽ reſtringere, ſicut & meſpila. Folia quoq; & germina guſtu acerba ſunt, valenterq; deſiccant. Itaque maxima vulnera glutinare poſſunt potiſsimum durorum corporũ: at paruis vulneribus & mollioribus corporibus magis cõtraria ſunt. Nã nimium ea cõtendunt, ac plus ſatis deſiccant.

Crambe. *Braſsica.*

Braſsica eſculenta deſiccandi vim habet tum eſa, tum foris impoſita, non tamen etiã admodum acrem. Alioqui & vlcera glutinat & maligna vlcera ſanat, prætereà phlegmonas iam induratas, ac ægrè ſolubiles, & id genus quoque eryſipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpetes ſanat. Habet quiddam etiam in ſe abſterſorium, quo lepras curat. Porrò ſemen eius potum lumbricos interficit, maximè braſsicæ Aegyptiæ, quantò ea ſcilicet temperaturà ſiccior eſt. Sanè amaræ qualitatis particeps ſemen eſt, ſicut videlicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea ſunt. Secundum eandem facultatem ephelidas, & lentes, & quæcunque modicam abſterſionem poſtulant, adiuuat.

Porrò caules braſsicæ combuſti cineres efficiunt admodum deſiccãtes; vt videlicet iam & cauſticam ſiue adurentem vim participẽt. Hac ratione ei veterem adipem commiſcentes, ad inueteratos laterum dolores, & ſi quid eius fuerit generis, aliud adhibent. Nam valenter digerens pharmacum efficitur.

Crambe agria. Braſsica agreſtis.

Braſsica agreſtis quodãmodo calidior ſicciorq; tẽperie, domeſtica eſt, ceu alia propemodum omnia agreſtia ſui generis domeſticis, ſecundum vtranq; hanc facultatẽ valentiora ſunt. Quamobrẽ neq; intra corpus citra noxã ſumitur, vt quę longius ab humana receſserit tẽperatura. Eadem de cauſa & guſtantibus amarior eſt quàm domeſtica: quanquam domeſtica quoque [a] acrimoniæ nonnihil & amaritudinis contineat, ſed vtranq; habet agreſtis validam: quare etiam extergit & digerit quàm domeſtica valentius.

[a] ὑποπικρόν τι κ̀ δριμύ, *ſubamara. quiddam & acre.*

Crambe thalattia. Braſsica marina.

Braſsica marina ſuprà quàm q̀ ventrem deijciat, vtpote ſubſalſa & ſubamara guſtu, fuerit ſanè etiam ad externos corporis vſus, & ad omnia ea ad quæ tales qualitates accõmodantur, idonea.

Crataeogonos.

Cratæogoni herbæ fructus & acris guſtanti eſt, & vtenti admodum ſimilis milio.

Crethmon

Crethmon.

Crethmō guſtātibus ſalſum quodāmodo eſt,cū paucula amaritate:quamobrē vis eius eſt exiccatoria & abſterſoria. Vtraque tamē imbecillior in eo eſt quàm in amaris.

Crithe. Hordeum.

Hordeum primi eſt ordinis in exiccando & refrigerando:habet etiam pauxillū abſterſionis. Paulò etiam plus deſiccat quàm farina fabacea,cui non inſint cortices:cætera verò ſimilia ſunt foris vtentibus. In cibo autem hoc fabis præſtat, quòd flatuoſam naturam exuat:fabis,quantumcunque coxeris,flatuoſa natura remanet,ſunt enim craſsioris eſſentiæ quàm hordeum: quamobrem eo plus etiam alunt:porrò quoniam vtrunque paulum modo à medio receſsit,multò ſunt vſui. Nam talia medicamenta multis alijs miſcentur ceu materiæ quædam:itaque etiam cera & oleum non paucis medicamentis coniunguntur. Alphiton verò,hoc eſt polenta, multò plus hordeo deſiccat.

Crimnon.

Crimnon [a] quod craſſæ eſſentiæ eſt tū in tritico,tū in zea,ita appellari cōſueuit. Plus nutrit quàm polēta,ſed ægrius concoquitur. Porrò ſorbitio quam ex eo cōficiunt,poltos nuncupatur,eaque ſi ex zea conficiatur,leniter ventrem ſiſtit,ac potiſsimum ſi frigatur.

Crinos.

[a] ἁδ' παχυμερῶν ὄντως ὀνομάζεται τοῦτο πυρίνου καὶ τοῦ ἐκ τῶν ζειῶν ἀλεύρου, sic nominat quod craſs. part. est tum tritici tum quod ex Zea est farinæ.

Crinos. *Lilium.*

Lilij flos temperaturã miſtam obtinet partim ex tenui, partim ex terrena eſſentia, ex qua vtiq; habet vt guſtu ſit amara, partim ex aquea, eaque temperata. Itaque etiã quod ex eo cõficitur oleum [a] citra morſum digerẽdi ſimulque emolliẽdi facultatẽ obtinet: vnde fit vt vteri duritiebus ſit aptiſsimũ. Porrò radix foliaq; per ſe trita deſiccãt & abſtergũt, & digerunt moderatè: proinde quoque ambuſtis cõpetunt. Siquidem hæc quoque moderatè deſiccantẽ extergentẽque facultatem poſtulant. Radicẽ ergo toſtã, ac deinde cum roſaceo contritam, ambuſtis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cùm alioqui & aliorum vlcerum omnium bonum ſit inducendæ cicatrici remedium. Quinetiã vteros emollit, menſesque prouocat. Folia verò præcoquentes, & ipſa ad obductã vſque cicatricem imponunt, nõ in ambuſtionibus duntaxat, ſed alijs quoq; vulneribus. Sed & ſunt qui aceto ea condientes ad vulnera ſuo tempore vtantur. Plus tamen ineſt abſtergentis facultatis in radice quàm in folijs, quanquã tamen nec in ea ipſa multũ inſit, ſicut prædiximus. Nam primi ordinis abſtergentium eſt medicaminum: itaque cùm aut vitiligines, aut pſoram, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere volumus, cõmiſce-

[a] καὶ τὸ μύρον, et unguent.

mus

mus illi aliquid aliorum medicaminum validius extergentium, cuiuſmodi eſt mel. Cæterùm ſi id moderatè illi ac conuenienter admiſceatur, & ad neruorum diuiſiones cõpetit, & ad alia vniuerſa quæ valenter exiccari poſtulant abſque morſu. Impoſuimus verò etiam quandoque & foliorum ſuccum cum aceto & melle coctum.[a] Quinque partibus ſucci plus vtroq; erat: eratque inſigne medicamẽ ad omnia ea quæ exiccari poſtulant abſque morſu, ceu vulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus muſculorũ eueniunt: tum ea quæ nimis mollia ſunt, & diuturna, atque ægrè ad cicatricem perducuntur vlcera. Sed hæc iam ad medicamentorum cõponendorum inſtitutũ attinent, à quo quantum licet abſtinere in præſentiarũ adnitor. cæterùm rerum ipſarum natura ſæpenumero vt attingam adigit: celeriter verò relinquenda ſunt, atque ad propoſitum reuertendum.

[a] πενταπλάσιος δ' ἦν ὁ χυλὸς ἑκατέρου, *quintuplus autem erat ſuccus ad vtrunq;.*

Crocodilium.

Crocodilij ſemen acre eſt atq; odoratum, vrinam menſeſque ciens. Itaque facultatem habuerit calidam digerentem & exiccantem. Succus tum caulis, tum ſeminis, vt quæ ſimilis ſint facultatis, nephriticos adiuuant. Radix pectoris excreationibus valenter conducit, minus quidem quàm ſemen acris,

non

non tamen minus amara. Trahit verò etiam per nares ſanguinem.

Crocus.

Crocus paulum etiam adſtringens quid obtinet, quod terreum frigidumque oſtendimus: ſed ſuperat in eo calfaciens & qualitas, & facultas, vt tota eius eſſentia ſecũdi ſit ordinis excalfacientium, & primi exiccantiũ proinde concoquendi quoque vim quandã obtinet, adiuuante ſcilicet in hoc & paucula illa adſtrictione. Quippe quibus medicamẽtis, cùm non admodũ excalfaciant, paucula adeſt adſtrictio, ea parem facultatem habent eſſentijs emplaſticis vocatis, quas cum iunctas eſſe caliditati nõ vehementi contigerit, pepticas, hoc eſt cõcoquẽtes eſſe oſtẽdimus.

Crommyon. Cæpa.

Cæpa ex quarto eſt ordine excalfaciẽtiũ: eſſentia eius potius craſſarum eſt partiũ: vnde etiam hæmorrhoidas aperit tum appoſita tum cum aceto inuncta. In ſole alphos abſtergit, tum alopecij, attrita pilos alcyonio citius reſtituit. Porrò ſi ſuccũ eius exprimas, quod reliquum eſt, admodum terræ ſubſtantiæ eſt, eiusq. calidæ: at ſuccus aqueæ aëreæque caliditatis. Hic igitur ijs qui ſuffuſi ſunt, aut aciem oculorum obtuſam præ craſsitudine humorum obtinent, inunctus prodeſt: ex huius temperatura tota cæpa flatuoſa eſt mandu-

manducata. Itaque quæ temperatura ſunt ſiciore, minus flatuum generant.

Cyamos. *Faba.*

Faba in vtroque medij temperamẽti proximè eſt in exiccando & refringendo. Caro eius paulum quoque abſtergentis facultatis continet, ſicut putamen nonnihil adſtringẽtis: idcirco medicorũ nonnulli totam fabam cum oxycrato decoctã dyſentericis, cœliacis, vomentibus, quos ἐμετικούς nominant, exhibuerunt. Porrò vt eduliũ, flatulenta eſt, ac coctu difficilis, ſi quid aliud: excreationibus [a] ex pectore & pulmone idonea. Vt medicamentũ verò foris impoſita, deſiccat [b] innoxiè. In podagricis ea ſępenumero vſi ſumus ex aqua decocta, & ita adipi ſuillo admiſta. Ad neruorũ tum cõtuſiones, tũ [c] vulnerationes, farinã eius cum oxymelite impoſuimus. Ad eos quos ex ictu iam phlegmone occupauerat, cũ polenta. Sed & teſtiũ & vberum aptum eſt cataplaſma. Nam hæ partes cùm phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè cùm vbera ex lacte in ipſis cõcreto phlegmonẽ patiãtur. Quin lac quoque ab eo cataplaſmate extinguitur, ſicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore [d] glabra permanet.

[a] ἐκ θώρακος.
[b] ἀλύπως.
[c] ἑλκῶν.
[d] ἀνήβων impubium.

Cyclaminos. *Rapum, ſiue tuber terræ.*

Cyclaminus varias vires poßidet. Nam

& abſtergit,& incidit, & ora venarũ aperit, & attrahit,& digerit:clarum id eſt ex particularibus operibus.Nam ſuccus eius hæmorrhoidas reſerat, violenterq; ad ſeceſſum prouocat in [a] crocyde ſiue floccis appoſitus. Sic etiam facultatibus phymata,ſtrumas, aliaſq; duritiès digerentibus cõmiſcetur, ac ſuffuſis cũ melle illitus competit:ad hæc quoque per nares expurgat. Adeò vehemẽs eius facultas eſt,vt abdomine illito ventrem ſubducat,& fœtum interimat. Nam & alioqui validum [b] interimendo fœtui medicamen eſt,in peſſo additus. Tota autẽ radix ſucco imbecillior eſt,quanquam & ipſa vehemens ſit. Nam & menſes ſiue epota,ſiue appoſita euocat,& aurigini prodeſt, non modò ipſum viſcus expurgans,ſed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit,eam per ſudorem eijciens.Proinde ſanè poſt eius potionẽ [c] ſudoris adiuuãda prouocatio eſt.Modus eius bibendi eſt drachmarum trium,ſiue cum melicrato,ſiue cum paſſo.Cute detergit cùm in alijs,tum ꝙ alopecias, ephelidas, omniaq; exanthemata ſiue efflorescentias curet:lienem quoque induratum iuuat emplaſtri modo illita tum recens tum arida. Sunt qui radicem ſiccã aſthmaticis ſeu anhelantibus exhibeant.Porrò altera cyclaminus,quam quidam cyſſanthemon nominant,propterea quòd cyſſo, hoc eſt hederæ.

deræ.

[a] *aliàs in ſtuppis.*

[b] φθόριον *dicit hoc genus medicamẽt.*

[c] *Ad.* πάντων τῷ τρόπῳ *omnibus modis.*

deræ flore ſit aſsimilis, radicem quidem [a] ſuperuacaneam habet, ſed fructum admodum efficacem: nam hic cum vino [b] pluribus diebus potus lienes ſanat, vrinas mouens ac ventrem ſubducens: locos quoque eijcit, & aſthmaticis prodeſt. Qualitas eius guſtanti acris eſt, [c] & ſublenta.

Cyminum. *Cuminum.*

Cymini ſemine maximè vtimur, queadmodũ aniſi, liguſtici, cari, petroſelini. Eſt verò & facultatis excalfacientis, ſicut illorum vnũquodque, tũ vrinã mouẽtis & [d] flatũ extinguẽtis: ex tertio ordine excalfacientium.

Cynosbatus. *Sentis canis.*

Huius fruticis fructus non ſegniter adſtrictorius eſt, folia verò mediocriter. Itaq; particularis eius vſus haud ignotus eſt. Cauendum ab eo quod in fructu eius lanæ ſpeciem habet, ceu [e] arteriam vitians.

Cypariſſus. *Cupreſſus.*

Cupreſsi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna [f] vlcera conglutinãt in duris corporibus: ex quo clarum eſt ꝙ reſiccandi vim habeat abſque inſigni acrimonia, aut caliditate, ſicut certè & guſtus teſtificatur. Apparet enim in ea leuis quidem acrimonia ſed plurima amaritudo, multoque etiam plùs acerbitatis in tota planta. Tanta ei ineſt acrimonia caliditaſque, quanta ſatis ſit

[a] ἄχρηστον, *inutilem.*

[b] *Add. albo cyathis duob.* λευκὸν κυάθων δυοῖν.

[c] καὶ ὑπογλίσχρος, *& ſub viſcoſa.*

[d] ἀφύσου *flat. diſcutiẽ.*

[e] ἀρτηρίας κακωτικόν *arteriæ infeſt.*

[f] τραυμάτων.

deducendæ in altum acerbitati,ac nullã tamen mordicationem aut caliditatem in corporibus efficiat. Proinde in alto latentes in flaccidis putreſcentibusq; affectibus humiditates innoxiè tutoq; depaſcitur,atque abſumit,cùm quæ excalfaciũt ſimul deſiccantq;, eas quidẽ quæ contentæ ſunt abſumant,cæterùm acrimonia & caliditate alias attrahãt. Sic entero cœlicos iuuat: ſiquidem exiccat, roburq; addit corporis partibus præ humiditate laxis:vtpote cùm adſtrictio in altum ſubeat, deducente ipſa caliditate quæ admiſta eſt,eũ ſeruante modum,vt deducere quidem valeat,nõ tamen mordicare queat.Quidã ea vtuntur ad carbũculos,& herpetes polentæ miſcẽtes,tanquã abſumat citra excalfactionẽ eos morbos facientẽ humiditatem. Sunt qui ad eryſipelata vtãtur,admiſta nimirum polenta cũ aqua aut oxycrato aquoſo.

Cyperus. *Iuncus quadratus.*

Cyperi radices maximè vſui ſunt,excalfacientes pariter & exiccantes abſque mordacitate.Itaque vlceribus quę præ nemia humiditate cicatricẽ difficulter admittunt, mirificè proſunt: habent enim quiddam etiam adſtringens:quapropter vlceri item oris conueniunt.Quin & incidendi vim quampiam illis ineſſe teſtificandũ,quia & calculo vexatis cõgruunt,& vrinã menſeſque prouocãt.

Cypros

Cypros.

Cyprus, huius arboris folia ſummáq; germina in vſum veniunt, & facultatis,[a] & qualitatis[b] miſtæ: habent enim quiddam digerẽs cũ aquea ſubſtantia modicè calida, habentq; etiam adſtrictoriũ quiddam ex terrena ſubſtantia frigida. Itaque eorũ decocto quidam ambuſta fouent. Vtuntur verò etiam aduerſus igneas phlegmonas & carbunculos. Nam adſq; moleſtia & morſu deſiccant. Quinetiã ſpõte prouenientibus in ore vlceribus aphthodeſi, & ipſis[c] aphthis cõmãſa accõmoda ſunt.

Cytiſus.

Cytiſi folia digerẽdi facultatem obtinent aquæ & tẽperatæ miſtã, ſicut & maluæ folia.

Coneion. *Cicuta.*

Cicuta quòd extremè refrigerantis ſit facultatis, omnes norunt.

Conos.

Coni fructus, quem quidam cocalon nuncupãt, & ſtrobilon, viridis totus, habet cum humiditate amaritudinem quampiam & acrimoniam: proinde purulentis, & quibuſcunq; alijs quæ in thorace & pulmone ſunt, facilè extuſsire & expuere expedit accommodus eſt. Porrò fructus ex eo eſculentus, nutrimentum eſt coctu difficile, & validum. At vt medicamen aſperitati leniendæ congruit, cum videlicet in aqua maceratus omnem in ea

acrimoniam reliquerit. Nam reliquũ omne minus mordax, magiſque emplaſticũ redditur: in medio calidæ & frigidæ qualitatis cõſiſtens, ex aquea & terrea miſtum ſubſtantia, minimum participans aëreæ.

Lagopus.

LAgopus facultatis eſt deſiccantis, adeò vt fluxus alui probè exiccet.

Lathyris.

Lathyris, ſunt qui dicant & hanc eſſe tithymalli ſpeciem, tum ꝙ ſimiliter illis ſuccũ habeat, tum ꝙ eodem modo purget, totaque illis facultate aſsimilis ſit, niſi ꝙ ſemen guſtantibus videatur dulce: quod ſanè etiã maximè purgatoriam vim poſsidet.

Lampſane.

Lampſane eſa quidem ſuccos prauos procreat, cæterum illita abſtergendi nonnullam digerendique facultatem poſsidet.

Lapathum.

Lapathum moderatè digerentem ſortitũ facultatem eſt, at oxylapathum miſtam: nam cum eo ꝙ digerit, nonnihil quoque repercutit. Semen eorum manifeſtam quoque quandam adſtrictionẽ obtinet, vt & dyſenterias, & diarrhœas ſiue profluuia ſanet, & maximè oxylapathi. Porrò hippolapathum, quod in totum in paludibus prouenit, eaſdem dictis facultates obtinet, ſed imbecilliores.

Lemo-

Lemonium.

Lemonij fructum, vtpote [a] acerbū [b] exhibet cœliacis, & dyſentericis, hæmoptoicisq́; ſiue ſanguinem ſpuentibus: iuuat & profluuium muliebre. Satis eſt oxybaphi menſura.

[a] ἀυσηρὸν
[b] add. μετ' ὄινου cū vino.

Lechen.

Lechē qui in petris naſcitur, eſt velut muſcus quidam, ſed rectè ex plantarum cenſeri genere poteſt. Porrò ita nominatus videtur, quòd lechenas curet: extergentem habet ac modicè refrigerantem facultatem, vtranque verò reſiccantem. Atque abſtergentem quidem atque exiccantem à petra obtinet, refrigerantem verò ab humore aqueo; naſcitur enim in humidis & [c] grauiter olentibus ſaxis. Porrò quod ex talibus componitur, aduerſum eſſe phlegmonæ (quod aphlegmanton vocāt) nihil mirum eſt. Cæterum an hæmorrhagias ſiſtat, vt refert Dioſcorides, id verò neutiquam dicere queam.

[c] al. δροσώδεσι rore perfuſis.

Leontopetalon.

Leontopetali radice maximè vtimur, digerendi facultatem & exiccandi excalfaciendique in tertio ordine poſsidet.

Lepidium.

Lepidium ex quarto eſt ordine excalfaciētium, ſimile naſturcio, tum odore, tum guſtu, tum viribus: ſed minus eo deſiccat.

Leucas.

Leucas acrem poſsidet qualitatem exuperantem, temperaturam verò calidam ſiccãq; in tertio quodammodo ordine.

Leucacanthon.

Leucacanthon, quidã autem polygonatõ, alij iſchiada nũcupãt. huius amara radix eſt, ac proinde incidit, & exiccat in tertio ordine: in calfaciẽdo autẽ ex primo eſt ordine.

Leucoion.

Leucoij frutex vniuerſus extergentẽ facultatem poſsidet, ac tenuium partium, plus tamẽ flores, & inter hos qui ſint ſicciores magis etiam quàm virides, adeò vt & oculorum cicatrices craſſas extenuent. Tum mẽſes quoque decoctum eorum mouet, & locos partumque emortuũ elicit: ac ſi bibatur, [a] abortum facit. Eſt ergo id medicamentum, vt ſi quod aliud, amarum. Ac ſi quis virium eius vehementiã multa aqua admiſta retundat ac mitiget, aut certe id genus aliquo, habebit & ad phlegmonem nõ malum medicamen. Sic decoctum eius ſi non merum fuerit, vteri phlegmonas identidem perfuſum ſanat, potiſsimum quæ diutino tẽpore ad ſcirrhi modum induruere. Sic cum cerato vlcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt verò etiam qui cũ melle & ad aphthas adhibeant. Semen cùm eiuſdem ſit facultatis, aptiſsimũ eſt duarum drachmarum menſura potum,

[a] φλόγιον ἄσι φαρμάκον, fœt. viuũ perimens & abig. medic.

tum

tum menſibus ciendis impoſitum [a] cõuenire creditur, partumq́; viuentem interficere, ac mortuum eijcere. Radices ſimilis quoque facultatis, niſi quatenus craſsioris ſunt eſſentiæ, & magis terrenæ: cum acetó lienes induratos ſanant. Nonnulli verò & phlegmonas [b] induratas ijs curant.

[a] add. σὺμ μέλιτι, cũ melle.

[b] Vet. addit. ἐν ἄρθροις, in articul.

Leuce. *Populus alba.*

Leuce arbor miſtæ quodammodo temperaturæ eſt, ex aquea tepida & terrena extenuata eſſentia: quamobrem & abſtergentis facultatis eſt particeps.

Libanotus. *Thus.*

Thus excalfacit ordine ſecundo, deſiccat primo, habet quoque [c] adſtrictionem puſillam. Sed minimũ manifeſta adſtrictio eſt cãdido: cortex eius euidenter adſtringit: proinde ſanè ſtrenuè quoque deſiccat, adeò vt ex ſecundo ſit ordine completo deſiccantium. Eſt autẽ craſsiorum partiũ quã ipſum thus, & [d] minimũ habet acrimoniæ. Ob has ergo tum facultates, tum qualitates multus eſt eius vſus apud medicos in hœmoptoïcis, ſtomachicis, cœliacis, ac dyſentericis, non tantum ijs quæ extrinſecus applicantur, ipſum admiſcentes, ſed & ijs quæ intrò in corpus ſumuntur. [e] Ramus eius tum ſiccioris, tum calidioris eſt facultatis quàm ipſum thus, adeò vt ad tertium vſque exceſſum perueniat. Habet verò etiam

[c] τι ὑπόστυφον ὀλίγον.

[d] καὶ ἥκιστα δριμύτητος μετέχων, & minimè acrimoniæ particeps.

[e] ὁ δὲ θαλλὸς αὐτοῦ, germen eius.

rò etiã abſterſoriũ quiddã. Itaq; eo nomine & expurgare & ĩplere quæ in oculis cõſiſtũt vlcera videtur, velut & myrrhæ, & ſtyracis.

Libanotides.

Libanotides tres ſunt, vna ſterilis, duæ fructum ferẽtes: omnes verò eiuſdem facultatis, emollientis & digerentis. Succus tum radicis, tum herbæ miſtus melli obtuſam oculorum aciem ab humorũ craſsitudine curat. Porrò eius libanotidis quæ ad coronas eſt vtilis, quam Romani roſmarinum nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim libanotides abſtergentis & incidentis facultatis participes ſunt.

Lignys. *Fuligo.*

Fuligo omnis exiccatoria eſt, ac proinde terreſtris eſt eſſentiæ, habẽs quaſdã etiã ignis qui materiã cõbuſsit, reliquias: ſed id puſillũ eſt. Porrò tota eius natura terrena eſt, tenuiũ partiũ. Sed quæ ſpeciatim in ea differentiæ ſunt, eæ pro vſta materia eueniũt: ex acriore & calidiore, tali etiã proueniẽte fuligine, ex dulciore ſimili quoq; & hinc fuligine proueniẽte. Primũ enim thuris fuligine, vtũtur in ocularias medicinas miſta, eas videlicet quæ ad oculos etiámnũ phlegmone tẽtatos accõmodantur. atque etiámnũ fluxione vexãtur, & vlcera habẽt: nam & illa expurgat, & carnẽ implet. Ad hæc vſurpant quoque eam ad facul-

facultates quas vocãt calliblepharas. Prætereà terebinthinæ myrrhæque fuligo moleſtia caret, nõ aliter quàm thuris: ſed ſtyracis quodãmodo valẽtior [a] eſt: magis etiam picis liquidæ, qua etiam magis cedri. Porrò acrioribus vtũtur ad vitia [b] ſuperciliorum vocata ptila, & croſos oculorum angulos humidosq; citra phlegmonem. At [c] mollioribus mitioribusque tum ad hæc, tum ad ea ad quæ cõpetere paulò ſuperius diximus thuris fuliginẽ.

[a] Ad. τοῦ-τῶν hic.
[b] βλεφάρων palpebr. aet. in palpe. glabris.
[c] τοῖς μαλακωτέροις, duntaxat.

Libyſticum.

Libyſtici radix & ſemen ex genere excalfacientium ſunt, adeò vt & menſes cieant, & vrinas prouocent, flatusque diſcutiant.

Lineſpermon. Lini ſemen.

Lini ſemen eſum flatuoſum eſt, etiã ſi frigatur: adeò ſanè recrementitia humiditate plenum eſt. Eſt verò etiam in primo ordine quodammodo calidum, ac humiditatis & ſiccitatis quodammodo in medio eſt ſitum.

ſ 2° cap. 94

Linozoſtis. Mercurialis.

Linozoſtide vtũtur omnes ad vẽtris purgationes dũtaxat. Verũ enimuerò ſi quis eius facere periculũ volet ĩ cataplaſmate, ſanè admodũ eã eſſe digerẽtis experietur facultatis.

ſ. 4° cap. c. 90.

Lonchitis.

cap. 16. Lõchitidis, eius videlicet quæ ſemẽ habet triãgulare, [d] cuſpidis figura, radix potiſſimũ quodãmodo ſimilis eſt radici dauci: proinde

[d] ἐοικὸς λόγχῃ κατὰ τὸ σχῆμα, figura haſte ſimile.

vrinam

vrinam ciet. Porrò eius quæ ſcolopendriæ ſimilia habet folia, ea ad glutinanda vulnera idonea ſunt viridia, ſed ſicca cum aceto[a] lienes induratos ſanant.

Lycion.

Lycion, ſiue pyxacanthon, arbor ſpinoſa, ex qua lycium quod vocant conficitur, id videlicet medicamentum liquidum quo ad ſugillata vtuntur, & ſedis oriſque phlegmonas, vlcerationeſque, tum hepatas, putredines, & vlcera contumacia, & aures pure fluentes, & intertrigines, ac paronychias. Eſt autē facultatis exiccatoriæ, compoſitum ex diuerſi generis ſubſtātijs, quas ἑτερογενῶν Græci vocāt. altera quidē tenuiū partiū digerente atque calida: altera terreſtri & frigida, ex qua adſtrictionem obtinet. Porrò hæc qualitas puſilla medicamento ineſt, digerit verò & deſiccat nō parū, nēpe in ſecūdo [b] ordine: in calore autē medijs & ſymmetris proximū eſt: proinde [c]ad varia hoc vtūtur medicamine, vt abſtergēte quidē [d][ad putredines, & cacoëthe vlcera:] vt cōtrahēte verò, cœliacis, dyſentericis, ac muliebri profluuio adhibentes. Lyciū hoc in Lycia & Cappadocia plurimū prouenit alterū verò, indicū ad omnia valētius eſt.

Lyſimachios.

Lyſimachios ſuperantē habet qualitatem adſtrictoriā, per quā & vlcera glutinat, erū-

pentemque

[a] Deeſt pota πινόμενα.

[b] ἀπόσασιμ, receſſu.

[c] ad diſfer. affec. πρὸς διαφέροντα πάθη.

[d] πρὸς τὰ ἐπισκοτοῦντα τῶν κορῶν, ad ea q. pupillas obtenebrāt.

pentemque ex naribus ſanguinem emplaſtri modo illita reprimit:quin & reliquas ſanguinis eruptiones ſiſtere poteſt tũ ipſa,tũ ſuccus eius multò magis.Pota dyſenterias, ſanguinis reiectiones,ac muliebre profluuiũ ſanat.

Lychnis.

Lychnidos coronariæ ſemen calidum eſt ſecundo quodammodo ordine, aut iam etiã tertio:ſiccum ſanè eodemmodo.

Lotos.

Lotus domeſtica , quã quidã triphyllon, hoc eſt trifoliũ nominãt,vt mediocriter[a] cõcoquendi vim poſsidet,ſic etiã exiccandi: in caliditatis frigiditatisq; cõiugatione media quodammodo eſt,& tẽperata. Lotus autem agreſtis plurima in Libya prouenit : ſemen eius ſecundi eſt ordinis excalfacientiũ, habetque nonnihil abſterſorium.Porrò Aegyptiæ loti ſemen etiam in panes fingitur.

Lotos arbor.

Lotus arbor non ita multæ adſtrictoriæ qualitatis eſt particeps , ſed & tenuiũ partiũ eſt,& exiccatoria. Itaque lignorum [b]aſſulæ deraſæ muliebri accommodantur profluuio, & dyſenterijs,& cœliacis affectibus. Decoquũtur vero interim in aqua , interim in vino,nimirũ prout vſus popoſcerit,nec infundũtur tantũ,ſed & bibũtur. Quinetiã quòd pilos defluentes cohibeat[c]:non mediocre ſignum

[a] Pan.& Aet. leg. νοϖεπτικῆς vt eſt in Græc. ſed ῥυπτικῆς, abſterſoria.

[b] Add. αὐτῶν, ipſorũ aſſulæ deraſæ Græc. τὰ ξύσματα rameta.

[c] οὐ μικρόν.

[illegible] adſtringentis eſſe cuiuſdam, [illegible] defiſcantis facultatis. [illegible] & in ſermone de ladano [illegible] oportere, quod fluen [illegible].

[illegible]

M[illegible] ex India conuehi [illegible] acerbo, cum leuicu [illegible] odorata, iucundum ſa [illegible] aromata ſiue odora [illegible]. Videtur ita- [illegible] eſſentia, plera- [illegible], paucula verò calida, [illegible] Quamobrem valenter [illegible] coeliacis & [illegible], in tertio [illegible] in caloris frigo [illegible] efficies.

[illegible]

[illegible] ſpica nardi ſimil [illegible].

[illegible] Malua.

[illegible] digerentis paulu- lum & [illegible] eſt facultatis: hor- [illegible] aquex humidi [illegible] imbecillior eſt. Fructus [illegible] & ſiccior. Por [illegible] & ea quæ anadendron [illegible] efficaciſſima cópre-

henſarum

henſarũ in digerẽdo. Appellatur etiã Althea.

Mandragora.

Mandragora vincentem habet facultatẽ refrigeratoriam, adeò vt tertij ſit ordinis refrigerantium. Veruntamen [a] nonnihil etiam caloris ineſt & in pomis humiditatis: proinde ſoporem ea conciliandi vim habent. Radicis cortex cùm ſit valentiſsimus, non tantum refrigerat: ſed & deſiccat. reliquũ quod intus eſt, imbecillum eſt.

Marathrum. *Fœniculum.*

Fœniculum tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalfacientium cenſeri promereatur: deſiccat verò non æque, ſed ipſum quiſpiam in hoc primi eſſe ordinis poſuerit: proinde lac procreat: quod ſi admodum deſiccaret, non ſanè [b] efficeret. ſuffuſis eadem ratione auxiliatur, vrinas menſesque ciet. Porrò eſt & alterum fœniculum[c], quod præmagnitudine hippomarathrum nuncupant, cuius radix ac ſemen amplius quàm domeſtici, deſiccandi vim obtinet: quocircà ventrem quoq; eo nomine ſiſtere videtur. Nec ſanè manifeſta illis ineſſe videtur adſtrictio. Huius non radix modò, ſed & [d] ſemen Cachryi aſsimile eſt, poteſtque & calculos frangere, & auriginoſos ſanare, menſeſque & vrinas mouere, nõ tamẽ lac congerere, ſicut illud ſuperius. Aliud eſt hippomorathrũ, cuius

[a] *Leg. & calid. eiusdã particeps eſt in pomis ſuis, & humid.*

[b] οὐκ ἂν γεννήσειεν, *non generaret.*

[c] *Deeſt ſilueſtr.* ἄγριον.

[d] *Add.* πολὺ μᾶλλον, *& multo magis.*

cuius ſemen rotundum eſt & acre, ſimile ſemini coriandri, facultate quidem hippomarathro ſimile, ſed debilius.

Maſtiche.

Maſtiche candida quidem, & Chia cõſueto more cognominata, quodãmodo ex contrarijs compoſita facultatibus eſt, adſtringente videlicet & emolliẽte. Proinde ſtomachi, ventris, inteſtinorum, iecoriſque inflammationibus competit, vtputa ſecundo ordine excalfaciens & deſiccans. Nigra verò, quæ Aegyptia cognominatur, tum magis hac deſiccat, tum minus [a]adſtringit: quamobrem aptior eſt ad ea quæ validiorem digeſtionẽ per halitum expoſcunt hac ratione furunculis bonum eſt remedium. Porrò oleum vnguentumq; maſtichinum ex Chia [b]conficitur, non admodum ſanè ex Aegyptia. Cæterum ſimilis eſt & ipſum maſtichæ facultatis.

Melanthium. Nigella.

Melanthiũ excalfacit atque deſiccat tertio ordine. Videtur etiam tenuium eſſe partiũ: hoc enim nomine catarrhos ſanat[c] in linteo admotum, atque aſsiduò olfactũ. Quinetiã ſi intrò in corpus ſumatur, vel maximè flatus extinguit. Vnde conſtat eſſentiæ ipſum eſſe ſubtilis, & ad vnguem à caliditate elaboratæ. Propterea ſanè etiam amarum eſt. Oſtẽſum verò in quarto horum voluminum eſt, quòd

[a] τῆς συπτικῆς μετέχει δυνάμεως, aſtrictoriæ particeps eſt facult.
[b] σκευάζουσιν parant.
[c] Addit calidum θερμόν.

quòd cùm ad extremam tenuitatem atque elaborationem terrena pertingit ſubſtantia, amara proueniat qualitas. Itaq; mirum non eſt ſi lûbricos interimat non eſum modò, ſed etiam foris[a] impoſitũ. Siquidẽ & id præſtare poſſe ſaporem amarum monſtratum eſt. Nec ſanè etiam mirandũ ſi lepras, clauos, myrmecias eijciat, ei præſertim qui in ſuperioribus libris comprehenſorum haud eſt immemor. Sic verò etiam orthopnœam iuuat, & mẽſes prouocat, qui vtiq; ob craſsitiem aut viſcoſitatem[b] retenti fuerint. In ſumma verò, vbi ſectione, exterſione, deſiccatione, excalfactione eſt opus, præſtantiſsimum id remediũ eſt.

Melilotum.

Melilotum miſtæ facultatis eſt: habet enim quiddam adſtringens: ſed & digerit & concoquit: copioſior enim in eo eſt ſubſtantia calida quàm frigida.

Mel.

Mel deſiccat & excalfacit ordine ſecundo. Eſt autẽ ſimplicis, quoad fieri poteſt, tũ facultatis, tum temperamẽti, extergentis, vt nobis appellare mos eſt, medicamentorum ſpeciei exiſtens. Porrò coctum minus acre abſterſoriumque redditur: itaque ad ſinuoſorum vlcerum glutinationes eo vtuntur. Cæterum ſi quod mel amarum eſt, ceu Sardoum, clarum eſt & ipſum miſtæ eſſe facultatis, tanquam

ſi noſtrum quiſpiam ei abſinthiũ adſmiſcuiſſet. Sed & Sacchar,[a] vt vocant, quod ex India atque felici Arabia conuehitur, in calamis, vt aiunt, concreſcit, & ipſum mellis eſt ſpecies, minus certè quam noſtrate dulce, ſed adſimiles ei vires obtinens, quod ad abſtergendum deſiccandum, & digerendum attinet. Porrò quatenus nec inimicum ſtomacho eſt ceu noſtras, nec ſitim afferens, eatenus ab illo ſubſtantia differt.

[a] καλοῦσι νόμ, vocatum.

Meliſſophyllon. Citrago.

Meliſſophyllum marrubio ſimile eſt facultate, ſed plurimum ab eo vincitur: quamobrem nec vtitur eo quiſpiam. Superuacaneum ſiquidē foret præſente marrubio, cuius tãtus eſt vbiq; terrarum prouentus, velle vti meliſſophyllo: cęterũ ſi cui fortè ad manum quandoq; marrubiũ nõ fuerit, illo vti liceat,[b] modò non exciderit quantò ab hoc exuperetur.

[b] Add. τὶς ἔσαπερ, ad eadē.

Meſpilum.

Meſpilum, alij tricoccum nominant, ꝗ tria intus in vniuerſum gerat grana, quorũ vnũquodq; arboris eſt ſemen, ceu ea quæ in malis inueniuntur; ipſius mali: & nuclei, ipſius vitis: & ficus, minuta illa grana quas cenchramidas Græci vocant. Arboris huius fructus admodũ acerbus eſt, vixq; edi poſsit, ventrē ſtrenuè coërcens. Quin & in germinibus & folijs acerba hęc qualitas nõ pauca reperitur.

Medion

Medion. Trifolium odoratum.

Medij radicem contrà atque ſemen ipſum temperatam eſſe contigit: nam illa quidem auſtera eſt,& fluxiones cohibet cùm alias,tū verò etiam profluuium muliebre quod vocant.At ſemen tantum abeſt vt tale quid efficiat,vt etiam menſes cieat,nimirum tenuium partium,& incidendi facultatis.

Mecon. Papauer.

Papauer alterum rhœas nuncupatum eſt,q; ſcilicet celeriter flos eius defluat.Alterum domeſticum, quandoquidem colitur. Quin & alterę duæ ſunt[a] ſpecies ſylueſtris papaueris: alterum velut incidentem calicem ſuſtinens, alterum longiorē quàm illud calicem obtinens,totū autem procerius ac ſqualidius. Ab hoc ſuccus defluit, atque hinc eſt quòd hanc ſpeciem quidam rhœada nominent. Porrò omnium facultas refrigeratoria eſt.Cęterum ſatiui ſemen quod & thylacite cognominãt, mediocriter ſomnum conciliat, viſu candidum:proinde pani ipſum inſpergunt, ac melle maceratum edūt.At eius quod primo loco recenſuimus, cuius florem celeriter decidere poſuimus, validius ſemē refrigerat, itaq; nequaquam eo quis[b] innoxiè ſolo vti poſsit,ſicut ſatiuo ſiue domeſtico melli admiſcens. Admodum verò ſi ita ſumptum ſit,ſomnum conciliat.Cæterum puſillum eius inſpergunt

[a] Ad. ἐπ' αὐτῶν, præter hæc.

[b] ἀλύπως.

ijs quæ ex melle conficiuntur bellarijs,atque itrijs,panibusque.Porrò tertio loco dicti ſemen atrum etiam medicamentoſum eſt, admodum refrigerans At quod quarto loco poſitum eſt, omnium eſt medicatiſsimum tum in ſemine,tum in caliculis, tum in folijs,tum in ſucco. Validè enim refrigerat.,ad ſtuporē vſq; & mortem perducens.quare medici quò probè eo vtantur, medicamentis miſcentes, frigiditatis vehementiam retundũt.Eſt enim ex quarto & vltimo refrigerantium ordine. Porrò quo pacto maximè ex methodo miſtionem facere oporteat, non eſt præſentis tractationis proprium,ſed eius quæ de componendis medicamentis agit, quæ poſt hoc opus à nobis exponetur.

Mecon ceratitis. Papauer cornutum.

Papauer cornutum nominatum quidem ſic eſt à ſemine leuem inuerſionem habente, velut & fœnum græcum:vt bouis cornu eſſe videatur ſimile.Vocatur porrò à quibuſdam paralium,quandoquidē vt plurimũ iuxta mare naſcitur. Vim habet incidendi, & abſtergendi. Itaq; radix herbæ in qua decocta ad dimidium,hepaticos affectus adiuuat.Porrò folia & flores ſordida admodũ & contumacia vlcera iuuant:ſed ea reijcere oportet vlceribus iam expurgatis. Adeò enim abſtergere valent, vt & puræ quoque carnis nonnihil eli-

eliquent. Hoc virium robore non ſordem duntaxat, ſed & cruſtam vlceribus detrahit.

Mecon Heraclea. *Papauer Herculeum.*

Papauer herculeum. vocatur verò & aphrodes, hoc eſt ſpumoſum: eo quòd totum candidum eſt & ſpumoſum, exile. Semen habet pituitam expurgans.

Melea. *Malus.*

Malus non omnis eiuſdem naturæ eſt, velut nec eiuſdẽ fructus. Quippe quædam mala dulcia ſunt, quædam auſtera, [a] nonnulla acida, alia extremè exoluta & aquea: & ſanè in iſtis aqueum exuperat: vt temperies eorum ſit tum humidior, tum frigidior: in acerbis autem terrenũ frigidum. In auſteris verò tum iſtud, tum aqueũ frigidum, ſicut in dulcibus aqueum temperatum. Sic quoq; ſucci cortices, foliaque arborum inter ſeſe diſsident. Itaque ſi auſteriora ſint atque acidiora, vulnera illis glutinare poſsis, tum in phlegmonarum principio influxionem repercutere, ac ſtomachum ventremq; exolutum, ac languidũ roborare: at aquoſioribus mediocres phlegmonas incipientes & gliſcentes remittere. Sed hæc iam ad curandi rationem attinent: proinde ea citius etiam relinquenda. Porrò ꝙ plurima pomis omnibus recrementitia frigidaque inſit humiditas, vel hinc liqueat, quòd eorum omnium nullus omninò

[a] Add. τὰ ϛρυφνὰ nonnulla acerba.

rò etiã abſterſoriũ quiddã. Itaq; eo nomine & expurgare & ĩplere quæ in oculis cõſiſtũt vlcera videtur, velut & myrrhæ, & ſtyracis.

Libanotides.

Libanotides tres ſunt, vna ſterilis, duæ fructum ferẽtes: omnes verò eiuſdem facultatis, emollientis & digerentis. Succus tum radicis, tum herbæ miſtus melli obtuſam oculorum aciem ab humorũ craſsitudine curat. Porrò eius libanotidis quæ ad coronas eſt vtilis, quam Romani roſmarinum nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim libanotides abſtergentis & incidentis facultatis participes ſunt.

Lignys. *Fuligo.*

Fuligo omnis exiccatoria eſt, ac proinde terreſtris eſt eſſentiæ, habẽs quaſdã etiã ignis qui materiã cõbuſsit, reliquias: ſed id puſillũ eſt. Porrò tota eius natura terrena eſt, tenuiũ partiũ. Sed quæ ſpeciatim in ea differentiæ ſunt, eæ pro vſta materia eueniũt: ex acriore & calidiore, tali etiã proueniẽte fuligine, ex dulciore ſimili quoq; & hinc fuligine proueniẽte. Primũ enim thuris fuligine, vtũtur in ocularias medicinas miſta, eas videlicet quæ ad oculos etiámnũ phlegmone tẽtatos accõmodantur. atque etiámnũ fluxione vexãtur, & vlcera habẽt: nam & illa expurgat, & carne implet. Ad hæc vſurpant quoque eam ad facul-

facultates quas vocãt calliblepharas. Præterea terebinthinæ myrrhæque fuligo moleſtia caret, nõ aliter quàm thuris: ſed ſtyracis quodãmodo valẽtior [a] eſt: magis etiam picis liquidæ, qua etiam magis cedri. Porrò acrioribus vtũtur ad vitia [b] ſuperciliorum vocata ptila, & croſos oculorum angulos humidosq; citra phlegmonem. At [c] mollioribus mitioribusque tum ad hæc, tum ad ea ad quæ cõpetere paulò ſuperius diximus thuris fuliginẽ.

[a] Ad. Ἰσχυ-ρῶν hy.
[b] βλεφά-ρων pal-pebr. aet. in palpe-glabris.
[c] Ταῖς μα-λακωτέ-ραι, dun-taxat.

Libyſticum.

Libyſtici radix & ſemen ex genere excalfacientium ſunt, adeò vt & menſes cieant, & vrinas prouocent, flatusque diſcutiant.

Linoſpermon. *Lini ſemen.*

Lini ſemen eſum flatuoſum eſt, etiã ſi frigatur: adeò ſanè recrementitia humiditate plenum eſt. Eſt verò etiam in primo ordine quodammodo calidum, ac humiditatis & ſiccitatis quodammodo in medio eſt ſitum.

Linozoſtis. *Mercurialis.*

Linozoſtide vtũtur omnes ad vẽtris purgationes dũtaxat. Verũ enimuerò ſi quis eius facere periculũ volet ĩ cataplaſmate, ſanè admodũ eã eſſe digerẽtis experietur facultatis.

Lonchitis.

Lõchitidis, eius videlicet quæ ſemẽ habet triãgulare, [d] cuſpidis figura, radix potiſſimũ quodãmodo ſimilis eſt radici dauci: proinde

[d] ἐοικὸς λόγχῃ κατὰ τὸ σχῆμα, figura haſte ſimile.

vrinam ciet. Porrò eius quæ ſcolopendriæ ſimilia habet folia, ea ad glutinanda vulnera idonea ſunt viridia, ſed ſicca cum aceto[a] lienes induratos ſanant.

[a] Deeſt ποτὰ πινόμενα.

Lycion.

Lycion, ſiue pyxacanthon, arbor ſpinoſa, ex qua lycium quod vocant conficitur, id videlicet medicamentum liquidum quo ad ſugillata vtuntur, & ſedis oriſque phlegmonas, vlcerationeſque, tum hepetas, putredines, & vlcera contumacia, & aures pure fluentes, & intertrigines, ac paronychias. Eſt autẽ facultatis exiccatoriæ, compoſitum ex diuerſi generis ſubſtãtijs, quas ἑτερογενεῖς Græci vocãt. altera quidẽ tenuiũ partiũ digerente atque calida: altera terreſtri & frigida, ex qua adſtrictionem obtinet. Porrò hæc qualitas puſilla medicamento ineſt, digerit verò & deſiccat nõ parũ, nẽpe in ſecũdo[b] ordine: in calore autẽ medijs & ſymmetris proximũ eſt: proinde [c]ad varia hoc vtũtur medicamine, vt abſtergẽte quidẽ [d][ad putredines, & cacoëthe vlcera:] vt cõtrahẽte verò, cœliacis, dyſentericis, ac muliebri profluuio adhibentes. Lyciũ hoc in Lycia & Cappadocia plurimũ prouenit alterũ verò, indicũ ad omnia valẽtius eſt.

[b] ἀπόστασιν, receſſu.

[c] ad differ. affec. πρὸς διαφέροντα πάθη.

[d] πρὸς τὰ ἐπινεμόμενα τῶν κορῶν, ad ea q̃ pupillas obtenebrãt.

Lyſimachios.

Lyſimachios ſuperantẽ habet qualitatem adſtrictoriã, per quã & vlcera glutinat, erũpentemque

pentemque ex naribus ſanguinem emplaſtri modò illita reprimit:quin & reliquas ſanguinis eruptiones ſiſtere poteſt tū ipſa,tū ſuccus eius multò magis. Pota dyſenterias, ſanguinis reiectiones,ac muliebre profluuiū ſanat.

Lychnis.

Lychnidos coronariæ ſemen calidum eſt ſecundo quodammodo ordine, aut iam etiā tertio:ſiccum ſanè eodemmodo.

Lotos.

Lotus domeſtica , quā quidā triphyllon, hoc eſt trifoliū nominăt,vt mediocriter[a] cōcoquendi vim poſsidet,ſic etiā exiccandi: in caliditatis frigiditatisq; cōiugatione media quodammodo eſt,& tēperata. Lotus autem agreſtis plurima in Libya prouenit : ſemen eius ſecundi eſt ordinis excalfacientiū, habetque nonnihil abſterſorium. Porrò Aegyptiæ loti ſemen etiam in panes fingitur.

[a] *Pan.& Aet.leg.* nō πεπτικῆς vt eſt in *Græc.* ſed ῥυπτικῆς, *abſterſoria.*

Lotos arbor.

Lotus arbor non ita multæ adſtrictoriæ qualitatis eſt particeps , ſed & tenuiū partiū eſt,& exiccatoria. Itaque lignorum [b]aſſulæ deraſæ muliebri accommodantur profluuio, & dyſenterijs,& cœliacis affectibus. Decoquūtur vero interim in aqua , interim in vino,nimirū prout vſus popoſcerit,nec infundūtur tantū,ſed & bibūtur. Quinetiā quòd pilos defluentes cohibeat[c]:non mediocre ſignum

[b] *Add.* αὐτῶν, *ipſorū. Aſſul. deraſæ Græc.* τὰ ξύσματα *ramēta.*

[c] οὐ μικρόν.

gnum eſt ipſum adſtringentis eſſe cuiuſdam, ſimiliter mediocriter deſiccantis facultatis. Dictum quippe eſt & in ſermone de ladano eiuſmodi eſſe facultatis oportere, quod fluentes capillos eſſet cohibiturum.

Macer.

MAcer, cortex eſt, qui ex India conuehitur, guſtu multum acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundum ſanè redolens, vt pleraque aromata ſiue odorata quæ ex India conuehuntur. Videtur itaque & ipſe ex miſta conſtare eſſentia, pleraque terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partium. Quamobrem valenter deſiccat, adſtringitque: proinde cœliacis & dyſentericis miſcetur facultatibus, in tertio exiccantiũ conſiſtens ordine, in caloris frigoriſque differentia neutrũ inſigniter efficies.

Malabathrum.

Malabathri folium cum ſpica nardi ſimillimam facultatem obtinet.

Malache. *Malua.*

Malua agreſtis quidem, digerentis paululum & emollientis leuiter eſt facultatis: hortenſis verò quantò plus habet aqueæ humiditatis, tantò facultate imbecillior eſt. Fructus eius tantò validior eſt, quantò & ſiccior. Porrò huius generis eſt, & ea quæ anadendron malache nũcupatur, ſed efficaciſſima cõpre-

henſarum

henſarũ in digerẽdo. Appellatur etiã Althea.

Mandragora.

Mandragora vincentem habet facultatẽ refrigeratoriam, adeò vt tertij ſit ordinis refrigerantium. Veruntamen [a]nonnihil etiam caloris ineſt & in pomis humiditatis: proinde ſoporem ea conciliandi vim habent. Radicis cortex cùm ſit valentiſsimus, non tantum refrigerat: ſed & deſiccat. reliquũ quod intus eſt, imbecillum eſt.

Marathrum. *Fœniculum.*

Fœniculum tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalfacientium cenſeri promereatur: deſiccat verò non æque, ſed ipſum quiſpiam in hoc primi eſſe ordinis poſuerit: proinde lac procreat: quod ſi admodum deſiccaret, non ſanè [b]efficeret. ſuffuſis eadem ratione auxiliatur, vrinas menſeſque ciet. Porrò eſt & alterum fœniculum[c], quod præ magnitudine hippomarathrum nuncupant, cuius radix ac ſemen amplius quàm domeſtici, deſiccandi vim obtinet: quocircà ventrem quoq; eo nomine ſiſtere videtur. Nec ſanè manifeſta illis ineſſe videtur adſtrictio. Huius non radix modò, ſed & [d]ſemen Cachryi aſsimile eſt, poteſtque & calculos frangere, & auriginoſos ſanare, menſeſque & vrinas mouere, nõ tamẽ lac congerere, ſicut illud ſuperius. Aliud eſt hippomorathrũ, cuius

[a] *Leg. & calid. eiuſdã particeps eſt in pomis ſuis, & humid.*

[b] οὐκ ἂν ἐγέννα, *non generaret.*

[c] *Deeſt ſilueſtr.* ἄγριον.

[d] *Add.* πολὺ μᾶλλον, *& multo magis.*

cuius ſemen rotundum eſt & acre, ſimile ſemini coriandri, facultate quidem hippomarathro ſimile, ſed debilius.

Maſtiche.

Maſtiche candida quidem, & Chia cõſueto more cognominata, quodãmodo ex contrarijs compoſita facultatibus eſt, adſtringente videlicet & emolliẽte. Proinde ſtomachi, ventris, inteſtinorum, iecoriſque inflammationibus competit, vtputa ſecundo ordine excalfaciens & deſiccans. Nigra verò, quæ Aegyptia cognominatur, tum magis hac deſiccat, tum minus [a]adſtringit: quamobrem aptior eſt ad ea quæ validiorem digeſtioné per halitum expoſcunt hac ratione furunculis bonum eſt remedium. Porrò oleum vnguentumq; maſtichinum ex Chia [b]conficitur, non admodum ſanè ex Aegyptia. Cæterum ſimilis eſt & ipſum maſtichæ facultatis.

[a] τῆς συπτικῆς μετέχει δυνάμεως, *aſtrictoriæ particeps eſt facult.*

[b] σκευάζουσι, *parant.*

[c] *Addi. calidum* θερμόν.

Melanthium. Nigella.

Melanthiũ excalfacit atque deſiccat tertio ordine. Videtur etiam tenuium eſſe partiũ: hoc enim nomine catarrhos ſanat[c] in linteo admotum, atque aſsiduò olfactũ. Quinetiã ſi intrò in corpus ſumatur, vel maximè flatus extinguit. Vnde conſtat eſſentiæ ipſum eſſe ſubtilis, & ad vnguem à caliditate elaboratæ. Proptereà ſanè etiam amatum eſt. Oſtẽſum verò in quarto horum voluminum eſt,

quòd

quòd cùm ad extremam tenuitatem atque elaborationem terrena pertingit ſubſtantia, amara proueniat qualitas. Itaq; mirum non eſt ſi lũbricos interimat non eſum modò, ſed etiam foris[a] impoſitũ. Siquidẽ & id præſtare poſſe ſaporem amarum monſtratum eſt. Nec ſanè etiam mirandũ ſi lepras, clauos, myrmecias eijciat, ei præſertim qui in ſuperioribus libris comprehenſorum haud eſt immemor. Sic verò etiam orthopnœam iuuat, & mẽſes prouocat, qui vtiq; ob craſsitiem aut viſcoſitatem[b] retenti fuerint. In ſumma verò, vbi ſectione, exterſione, deſiccatione, excalfactione eſt opus, præſtantiſsimum id remediũ eſt.

a κάτω γαστρός, ventri.

Arm:

b Add. χυμῶν, humorum.

Melilotum.

Dios. cap. 43

Melilotum miſtæ facultatis eſt: habet enim quiddam adſtringens: ſed & digerit & concoquit: copioſior enim in eo eſt ſubſtantia calida quàm frigida.

Mel.

Mel deſiccat & excalfacit ordine ſecundo. Eſt autẽ ſimplicis, quoad fieri poteſt, tũ facultatis, tum temperamẽti, extergentis, vt nobis appellare mos eſt, medicamentorum ſpeciei exiſtens. Porrò coctum minus acre abſterſoriumque redditur: itaque ad ſinuoſorum vlcerum glutinationes eo vtuntur. Cæterum ſi quod mel amarum eſt, ceu Sardoum, clarum eſt & ipſum miſtæ eſſe facultatis, tanquam

ſi noſtrum quiſpiam ei abſinthiũ adſmiſcuiſſet. Sed & Sacchar,[a] vt vocant, quod ex India atque felici Arabia conuehitur, in calamis, vt aiunt, concreſcit, & ipſum mellis eſt ſpecies, minus certè quam noſtrate dulce, ſed adſimiles ei vires obtinens, quod ad abſtergendum deſiccandum, & digerendum attinet. Porrò quatenus nec inimicum ſtomacho eſt ceu noſtras, nec ſitim afferens, eatenus ab illo ſubſtantia differt.

[a] καλοῦσι νομ., vocatum.

Meliſſophyllon. *Citrago.*

Meliſſophyllum marrubio ſimile eſt facultate, ſed plurimum ab eo vincitur: quamobrem nec vtitur eo quiſpiam. Superuacaneum ſiquidē foret præſente marrubio, cuius tãtus eſt vbiq; terrarum prouentus, velle vti meliſſophyllo: cęterũ ſi cui fortè ad manum quandoq; marrubiũ nõ fuerit, illo vti liceat,[b] modò non exciderit quantò ab hoc exuperetur.

[b] Add. εἰς ὅσαπερ, ad eadē.

Meſpilum.

Meſpilum, alij tricoccum nominant, ꝙ tria intus in vniuerſum gerat grana, quorũ vnũquodq; arboris eſt ſemen, ceu ea quæ in malis inueniuntur; ipſius mali: & nuclei, ipſius vitis: & ficus, minuta illa grana quas cenchramidas Græci vocant. Arboris huius fructus admodũ acerbus eſt, vixq; edi poſsit, ventrē ſtrenuè coërcens. Quin & in germinibus & folijs acerba hęc qualitas nõ pauca reperitur.

Medion

Medion. Trifolium odoratum.

Medij radicem contrà atque ſemen ipſum temperatam eſſe contigit: nam illa quidem auſtera eſt,& fluxiones cohibet cùm alias,tũ verò etiam profluuium muliebre quod vocant.At ſemen tantum abeſt vt tale quid efficiat,vt etiam menſes cieat,nimirum tenuium partium,& incidendi facultatis.

Mecon. Papauer.

Papauer alterum rhœas nuncupatum eſt,quòd ſcilicet celeriter flos eius defluat.Alterum domeſticum, quandoquidem collitur. Quin & alteræ duæ ſunt[a] ſpecies ſylueſtris papaueris: alterum velut incidentem calicem ſuſtinens, alterum longiorẽ quàm illud calicem obtinens,totũ autem procerius ac ſqualidius. Ab hoc ſuccus defluit, atque hinc eſt quòd hanc ſpeciem quidam rhœada nominent. Porrò omnium facultas refrigeratoria eſt.Cæterum ſatiui ſemen quod & thylacite cognominãt, mediocriter ſomnum conciliat., viſu candidum:proinde pani ipſum inſpergunt, ac melle maceratum edũt.At eius quod primo loco recenſuimus, cuius florem celeriter decidere poſuimus, validius ſemẽ refrigerat, itaq; nequaquam eo quis[b] innoxiè ſolo vti poſſit,ſicut ſatiuo ſiue domeſtico melli admiſcens. Admodum verò ſi ita ſumptum ſit,ſomnum conciliat.Cæterum puſillum eius inſpergunt

a Ad. ἐπ' αὐτᾶς, *præter hæc.*

b ἀλύπως,

ijs quæ ex melle conficiuntur bellarijs, atque itrijs, panibuſque. Porrò tertio loco dicti ſemen atrum etiam medicamentoſum eſt, admodum refrigerans. At quod quarto loco poſitum eſt, omnium eſt medicatiſsimum tum in ſemine, tum in caliculis, tum in folijs, tum in ſucco. Validè enim refrigerat, ad ſtuporē vſq; & mortem perducens. quare medici quò probè eo vtantur, medicamentis miſcentes, frigiditatis vehementiam retundūt. Eſt enim ex quarto & vltimo refrigerantium ordine. Porrò quo pacto maximè ex methodo miſtionem facere oporteat, non eſt præſentis tractationis proprium, ſed eius quæ de componendis medicamentis agit, quæ poſt hoc opus à nobis exponetur.

Mecon ceratitis. Papauer cornutum.

Papauer cornutum nominatum quidem ſic eſt à ſemine leuem inuerſionem habente, velut & fœnum græcum: vt bouis cornu eſſe videatur ſimile. Vocatur porrò à quibuſdam paralium, quandoquidē vt plurimū iuxta mare naſcitur. Vim habet incidendi, & abſtergendi. Itaq; radix herbæ in qua decocta ad dimidium, hepaticos affectus adiuuat. Porrò folia & flores ſordida admodū & contumacia vlcera iuuant: ſed ea reijcere oportet vlceribus iam expurgatis. Adeò enim abſtergere valent, vt & puræ quoque carnis nonnihil

cli-

eliquent. Hoc virium robore non ſordem duntaxat, ſed & cruſtam vlceribus detrahit.

Mecon Heraclea. *Papauer Herculeum.*

Papauer herculeum. vocatur verò & aphrodes, hoc eſt ſpumoſum: eo quòd totum candidum eſt & ſpumoſum, exile. Semen habet pituitam expurgans.

Melea. *Malus.*

Malus non omnis eiuſdem naturæ eſt, velut nec eiuſdẽ fructus. Quippe quædam mala dulcia ſunt, quædam auſtera, [a] nonnulla acida, alia extremè exoluta & aquea: & ſanè in iſtis aqueum exuperat: vt temperies eorum ſit tum humidior, tum frigidior: in acerbis autem terrenũ frigidum. In auſteris verò tum iſtud, tum aqueũ frigidum, ſicut in dulcibus aqueum temperatum. Sic quoq; ſucci cortices, foliaque arborum inter ſeſe diſsident. Itaque ſi auſteriora ſint atque acidiora, vulnera illis glutinare poſsis, tum in phlegmonarum principio influxionem repercutere, ac ſtomachum ventremq; exolutum, ac languidũ roborare: at aquoſioribus mediocres phlegmonas incipientes & gliſcentes remittere. Sed hæc iam ad curandi rationem attinent: proinde ea citius etiam relinquenda. Porrò ꝙ plurima pomis omnibus recrementitia frigidaque inſit humiditas, vel hinc liqueat, quòd eorum omnium nullus omninò

[a] *Add. τὰ δ' στρυφνὰ nonnulla acerba.*

ſuccus durare, ac vetuſtatē ferre poſsit, verū aceſcant, corrumpanturque vniuerſi. Solus enim cidoniorum & ſtruthorum (vtpote quę propter vincētem adſtrictionē minus cęteris ſunt humida) ſuccus coctus cū melle durare poteſt, tametſi ipſe p ſe[a] nō ita durare queat.

Melea perſice. *Malus perſica.*

Melea perſice, hæc[b] vulgò nunc ab omnibus vocatur Perſice tantū, illo videlicet omiſſo Melea. Ipſa igitur arbor in germinibus & folijs vincentem habet amaram qualitatem: proinde folia eius trita & ſuper vmbilicum impoſita lūbricos necant. Alioqui ſanè etiam digerens medicamen eſt. Fructus eius, nempe eſculentum hoc perſicum, humidior eſt & frigidior temperie.

Melea armenice. *Malus armenica.*

Melea armenice, huius vetus nomen deficit. Vocant enim omnes tum fructum tum arborem[c] pręcocion. Fructus humidior frigidiorque eſt, vtrunque ſecundo quodammodo exceſſu perpeſſus.

Melea medice. *Malus medica.*

Melea medice, huius fructus non amplius malum medicū, ſed ab omnibus citrium nuncupari adſolet: in ſemine quidem vincentem habens qualitatē acidam & ſiccam, vt ipſum tertij ſit ordinis reſiccantium refrigerantiumque: in cortice verò itidem deſiccantem tem-

[a] οὐδ' οὖτως μόνιμος, non ſit perinde ſtabilis.

[b] συνήθως ex more.

[c] πρόκοκκιον.

temperiem eſt ſortitus, non parum tamen habentem acrimoniæ: proinde deſiccat hic ſecundo exceſſu, non tamen frigidus eſt, ſed aut temperatus, aut paulò infrà. Porrò caro eius pariter craſsi ſucci eſt, & pituitoſa frigidaque. Nam & ipſa editur ſicut & cortex, ſemen omne edi ineptum eſt, tum humidum illud & acidum, de quo primùm diſſerui, & nucleus qui in illo inuenitur, id quod reuera ſemen eſt. Hic amarus eſt, & digerendi videlicet ſiccandique facultatem obtinés, ſecundo quodammodo ordine à temperatis recedens.[a] Folia verò denique exiccandi ac digerendi vim obtinent.

[a] ἀπόστασιν, receſſu.

Meum.

Meum, huius radices perutiles ſunt, calidę tertio[a] ordine, ſiccę ſecundo: proinde vrinam menſesque ciere volentes hoc vtuntur pharmaco. Sed ſi pluſculum ſumatur, capiti dolorem mouet, vtpote cùm pluſculum ſit calidum quàm ſiccum, quippe cùm humiditatem [b] crudiuſculam etiamnum & flatuoſam caliditatem ad caput deferat, atque ita ipſum afficiat lædatque.

[b] ἀπεπτοτέραν τὴν ὑγρότητα καὶ φυσωδεστέραν, crudiorē etiānū & flatuoſiorem.

Milax trachea, hoc eſt aſpera.

Milax trachea [c] clauiculis plena eſt. Variè nanque arboribus circumuoluitur ſurſum deorſum. Folia leuiter acria guſtãtibus ſunt, & alioqui vtentibus calida.

[c] κληματώδης, ſarmentoſa eſt.

Milax lea, hoc eſt lævis.

Milax lea quodammodo iam dictæ ſimiles vires obtinet.

Morea. Morus.

p cap c 44

Mori fructus maturus quidem ventrem ſubducit, immaturus verò vbi aruerit,[a] admodum reſtringit. Itaque ad dyſenterias accõmodus eſt, & affectiones cœliacas, & quaſcunq; alias fluentes: contunditur autẽ, ac obſonijs cõmiſcetur, velut rhoï fructus: aut ſicui ita videatur, ex aqua aut vino bibat. Porrò quòd maturorum ſuccus ad ſtomatica medicamenta ſit vtilis, propter eam videlicet quæ ineſt illi adſtrictionem, neminem latet. Præterea ad alia complura particularia, quæ mediocrem poſcunt adſtrictionẽ competit. At [b] matura mora præter acerbitatem & aciditatem ſortita ſunt: & tota adeo arbor in omnibus ſuis partibus miſtam aliquam vim obtinere videtur ex reſtringente & purgante compoſitam. Attamen in radicis cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeò vt & latum lumbricum interficiat. In alijs autem partibus reſtringens vincit: in folijs tamen & germinibus quodammodo media vtriſque temperies eſt.

[a] στυγνωτικὸν ἱκανῶς γίνεται φάρμακον.

[b] ἀώρα, *immatura.*

Myagros.

L4 cap c xix

Myagri ſemen pingue eſt: nam ſi tundatur, oleoſum quid effundit, quod emplaſticam

cam vim obtinet.

Mycetes. *Fungus.*

Fungus frigida humidaq; admodum planta eſt: quamobrem etiam proximè ad deleteriam & enecantem facultatem accedit: & ſanè inter eos ſunt qui interficiant, potiſsimum qui ex natura miſtam habent qualitatem putredinoſam.

Myle.

Myles radix paruo bullo ſimils eſt facultatis, contrahentis: nam cum farina ærina, hoc eſt lolij,[a] apertam uuluam ſanare ſcribit Dioſcorides.

Myos ὦtis. *Auricula muris.*

Myos ὦtis, quidam verò myos ὦta: deſiccat ſecundo ordine: cæterum nullam euidentem caliditatem poſsidet.

Myrice. *Tamarix.*

Myrice [b]abſtergentis eſt accidentis facultatis, abſq; perſpicua deſiccatione: habet verò etiam adſtrictionem nonnullam. Has ob qualitates facultateſq; admodum prodeſt lieni indurato decocta cum aceto, aut vino, ſiue radice, ſiue folijs, ſiue extremis ramulis. Sanat porrò dentium dolores. Cæterum fructus & cortex non paucam ſortita ſunt adſtrictionẽ, adeò vt gallę omphacitidi proxima ſint, niſi quòd acerbitas euidens eſt in galla, ſed myricæ fructui temperatura ineſt inæqualis: immiſta

[a] Deeſt apposita, προσιθεμένη.

immiſta eſt enim naturæ eius multa partium tenuitas, atque vis abſtergendi: quod ſanè gallæ non accidit. Attamẽ vbi galla fortè ad manum non erit, eo vti liceat ad omnia ad quæ illa vtimur: in eiſdem & cortice. Porrò myricæ combuſtæ cinis admodum deſiccatoriæ facultatis eſt plurimam habens abſtergendi [a] & incidendi facultatem, pauxillam adſtringendi.

[a] *Incid. ex vete. interpr. Græc. enim nulla vox eſt quæ huic reſpondeat.*

Meriophyllon.

Meriophyllon vſque eò deſiccatoriæ facultatis eſt, vt vulnera glutinet.

Myrrhis.

Myrrhis, quidam myrrham nominant: radicem habet odoris iucundi, & dulcem, quęque menſes moueat, tũ ea quæ thoracem ac pulmonem degrauant, purgantem. Itaque ex ſecundo ordine fuerit excalfacientium, adiuncta quadam partium tenuitate.

Myrrhine. *Myrtus.*

Myrtus, ex contrarijs ſubſtantijs hęc planta conſtat: vincit tamen in ea frigidum terrenum. Habet verò etiam tenue quiddam calidum. Itaq; valenter deſiccat. Porrò tum folia, tum germina, tum fructus, tum ſuccus, nõ parum inter ſe in adſtrictione diſsident. Porrò quod ramis & trũco adnaſcitur tuberoſum, quam quidam myrtada nuncupant, quantò dictis ſiccius eſt, tãtò & deſiccat & adſtringit vehe-

vehementius. Quidã id tondentes reponunt poſteà vino ſubigentes in paſtillos formant. Folia item arida viridibus plus deſiccant: miſcetur enim virentibus humiditas quædam. Porrò ſuccus non tantum ex virẽtibus folijs exprimitur, ſed & fructu. Reſtringendi vim hæc omnia habent tum foris impoſita, tum intrò ſumpta in corpus: q; ſcilicet nondum vllam deleteriam aut purgatoriam ſubſtantiam habeant admiſtam.

Moly.

Moly, hoc quidã vocant Peganon agriõ, hoc eſt rutam ſylueſtrem, Nonnulli Harmolan, Syri Beſaſan, ſicut Cappadoces Moly, quia radicem habeat nigram, & florẽ lacteũ. vis eius tenuium partium eſt, & calida tertio [a] ordine: vnde & craſſos humores [b] deſiccat: ac digerit, & vrinam mouet.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER VIII.

QVANTVM itaque reliquum eſt facultatis ſecundum naturã, id hoc libro dicetur: nec id quidẽ omne, ſed tantũ effectricium qualitatum

litatum

litatum actiones. Nã totius ſubſtantię plantarum opera poſteà per ſe exponã. Commonefactis itaque lectoribus de ijs quæ ſuprà tractauimus, nempe ꝙ cuiuſque ſimplicis facultatis in maioris minoriſq; ratione diſcriminationem quatuor ordinibus notauimus; quodq; perſpicuis limitibus cuiusq; ordinis latitudinem circũſcripſimus, tum ꝙ inueniẽdarum facultatum rationem quandã ac viã docuimus, horumque omnium demonſtrationes confecimus, ac ſcopos poſuimus, & cuiuſque facultatis iudicandi normas tum peculiares, tum cõmunes: ſic iam reliqua adijciemus, hortantes, ſiquis ſit qui in ſuperioribus verſatus nõ ſit, vt aut hæc omnino relinquat, aut ſi amans laboris eſt, ab initio prius totũ opus perlegat. Siquidem prius quàm in illis exercitatus fuerit, obſcura omnia & demonſtrationis expertia videbũtur dicenda.

Narduſtachys. Spica nardi.

NARDI ſpica excalfacit exceſſu [a] primo, deſiccat ſecundo iam completo. Compoſita eſt ex adſtringente ſufficienter ſubſtantia, & acri calida non multa, & quadam leuiter amara: ex his conſtans facultatibus radix & ad iecur, & ad ſtomachum rationabiliter conuenit tũ pota, tũ extrinſecus impoſita. Vrinã ciet, morſus ſtomachi ſanat, in ventre ac inteſtinis conſiſtentes fluxiones deſiccat,

[a] *ita Pau. & Aet. at Græ. cod.* τρίτην, *tertio ſed perperã.*

deſiccat, ad hæc & eas quæ in capite & thorace. Valentior eſt vocata Indica, quæ nigrior eſt quàm Syriaca[a].

Nardus Celtica, hoc eſt Gallica.

7 Nardus Gallica iam dictis ſimilis quadãtenus in genere facultatis eſt: cæterũ ad oĩa imbecillior, pręterquã ad prouocãdã vrinã. Siquidẽ calidior illis eſt, ſed minus adſtringit.

Nardus orea, hoc eſt montana.

Nardus montana, quæ & thylacitis, & pyritis nuncupatur, plurima in Cilicia naſcitur, ſed prædictis debilior.

Narthex. **Ferula.**

8 Ferulæ ſemẽ excalfacit & attenuat.[b] Cęterũ id quod intus ineſt, qđ medullã vocãt, adſtringentẽ qualitatẽ participat, cuius nomine ſanguinẽ ſpuentibus & cœliacis cõuenit.

Napy.

13 Napy calfacit & deſiccat ordine quarto.

Narciſſus.

c Narciſſi radix vſqueadeò exiccãdi facultate pollet, vt & maxima[c] vlcera cõglutinet vel ad inciſiões vſq;, quę circa tẽdones accidũt. Habet verò quidã abſterſoriũ & attractoriũ.

Neuras. **Poterium.**

Neuras, quidã Poterium vocant: deſiccandi abſque morſu facultatem poſſidet, adeò vt & neruos inciſos glutinare credatur. Radices eius potiſſimum eiuſmodi vim obtinent: quin

[a] Add. καὶ [illegible], vocata.

[b] Aptius τὸ δ᾽ ἐν τοῖς ἐπιχλωροῦ, at interna eius pars recentis adhuc.

[c] τραύματα.

quin & decoctum earum quidam exhibent ijs quibus affecti ſunt nerui.

Nerium, aut Rhododaphne.

Neriũ aut Rhododaphne, notus omnibus frutex: [a] foris quidẽ illitus digerẽdi vim obtinet. Porrò ſi intrò in corpus aſſumatur, perniciosus ac venenoſus non tantum hominibus, ſed pleriſque etiam pecoribus eſt.

a ἔξωθεν μὲν τῷ σώματι καταπλασθῇ

Nymphea.

Nymphex tũ radix, tum ſemen deſiccandi vim habet citra morſum. Itaq; ventris profluuia cohibet, ſemenq; ſiue per inſomnia, ſiue alio pacto immodicè profluens retinet. Iuuat porrò etiã dyſentericos. Cæterũ nymphea quæ candidam habet radicem, potentioris eſt facultatis, vt & muliebri medeatur profluuio. Verũ & hęc, & ea quoq; quæ atrã habet radicẽ, ex vino nigro auſtero bibitur. Porrò nonnullã habent quoq; & abſtergẽdi potentiã. Itaq; & alphos ſanãt, & alopecias. Cæterum ad alphos macerãtur aqua, ad alopecias, pice liquida. Sed ad hæc aptior eſt ea cuius radix nigra eſt, ſicut ad alia, cuius alba.

ſi forinſecus corpori in cataplaſm. imponatur.

Xanthium.

XAnthium vocatur etiam phaſganiũ. Semen digerendi vim obtinet.

Xyris.

Xyris: quidam xyrida: tenuium partium, attractoriæ, digerendi, ac nimirũ etiã deſiccan-

candi eſt facultatis cùm radix, tum multò etiam amplius fructus qui quidem & vrinã ciet, & lienes induratos ſanare poteſt.

Xiphion. *Gladiolus.*

Xiphij radix, & maximè altera illa quę ſuperior eſt, attrahentem, digerentem, & deſiccantem ſcilicet facultatem etiam poſſidet.

Oe. *Sorbus.*

SOrbus arbor, cuius fructus Græce ὄα vocãtur, & à pleriſq; οὖα [a] hoc eſt ſorba nominantur, adſtringentẽ obtinet qualitatem, ſed multò imbecilliorẽ quàm meſpilus: proinde ſanè etiam eſui iucunda eſt, minusque quàm meſpilus ventrem conſtringens.

[a] Add. μ τῶ, υ.

Oenos. *Vinum.*

Vinum ex ſecundo eſt ordine excalfaciẽtium: ſed quod admodum vetus eſt, ex tertio ſicut muſtum quod vocant, ex primo[b]. Caliditati eius proportione reſpondet ſiccitas.

[b] Add. τάξεως ord.

Olynthi. *Groſſi.*

Groſſi [c] acrem vim poſſident propter ſuccũ totius arboris communem qui illis ineſt. Cocti itaque duros tumores diſcutiunt, crudi verò myrmecias & thymos eijciunt.

[c] λεπτομερεῖς εἰσὶ, καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως, acris ſunt & diſcuſſoriæ facult.

Oloſtium.

Oloſtiũ deſiccãdi vim habet cũ adſtrictione: quãobrẽ ipſum ad rupta potui exhibent.

Olyra.

Olyra mediã tritici & hordei naturã poſſidet,

ſidet, tam vt nutrimentum, quàm vt medicamentum. Ex illis igitur de iſtis colligito.

Onagron.

Onagron aut onathera, aut onathyris, huius radix arefacta vinoſum quiddam redolet. Sed & facultatis vini eſt maximè.

Onoſma.

Onoſma, vel oſinas, vel phlonitis, vel ononis, ex acri & amara cõſtat ſubſtantia: proinde quoque creditur fœtus necare & eijcere, folijs eius in vino potis.

Onobrychis.

Onobrychis rarefaciendi digerendique vim obtinet: proinde folia eius virentis etiãnum, illita ad morem cataplaſmatis, phymata digerunt: arefactæ verò ſi cum vino bibãtur, ſtrangurias ſanant. Quinetiam ſudores elicit cum oleo inuncta.

Ononis.

Ononis radicem habet tertio quadantenus ordine excalfacientẽ. [a] Radix eius maximè eſt vtilis, habens quippiam & abſterſoriũ & inciſorium. Itaq; non tantum vrinas prouocat, ſed & lapides conſtringit. Eadem facultate & cruſtas [b] detrahit. Vtuntur porrò ea quoque & ad dentiũ dolores: colluũt videlicet eam in oxycrato coctam præcipientes.

[a] *Cortex eius* ὁ φλοιὸς αὐτῆς.

[b] *Add.* ταχέως, *cito.*

Oxos. *Acetum.*

Acetũ in primo horum commentariorum

miſtæ:

miſtæ eſſe ſubſtantiæ, nempe frigidę pariter & calidæ, eiusq; vtriuſque tenuiũ partiũ demõſtratũ eſt. Cęterũ calidã frigida exuperat. Porrò magnã deſiccandi facultatẽ obtinet, adeò vt ſit tertij ordinis [a] deſiccantium iam completi, vtique cum validum extiterit.

Oxyacanthos.

Oxyacãthus. Hæc arbor vt piro ſyueſtri ſimilem habet ſpeciẽ, ita & vires nõ diſsimiles: quin & ipſi fructus: piri quidẽ ſylueſtris, [b] prorſum atq; abſolutè amarus eſt: cæterum oxyacanthes & tenuium eſt partiũ, & paulũ quiddã inciſiuum obtinet. Porrò arboris huius fructus, piri ſylueſtris fructui ſimilis non eſt, verùm myrthis, ſcilicet rubens & rarus. Habet verò & nucleos. Porrò non eſus tantum, ſed & bibitus affectus omnes fluxionũ, quos ῥοώδεις Græci vocant, cohibet.

Opus, ſiue ſuccus.

Opus, ſiue ſuccus cyrenaïcus quidẽ [c] omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiã omniũ maximè per halitũ digerit: quanquã ſanè & reliqui admodum calidi ſunt & ſpirituoſi: ſiquidẽ plurima eorũ pars, eſſentiæ aeriæ eſt & igneę. Porrò complures habentur ſucci. Quauis nãque radice inciſa aut caule, quod [d] ex vulnere craſſum ac lentum effluit, ſuccus eſt: cæterum ſpecialius, & velut per excellentiam quandã Cyrenaïcum

I ita

[a] *Interp. eſt deſiccant.*

[b] *Vox vnica* ἁπλῶς.

[c] ἁπάντων ὅτι θερμότατός τε καὶ λεπτομερέστατος, *omniũ calidiſs. maximeq; tenuiũ par.*

[d] ἐκ τῆς τομῆς, *ex ſectione.*

ita nuncupant,& Medicum,& Syriacum.

Origanus.

Origanus, heracleotica quidē efficacior eſt onitide: ſed agreſtis, quam quidã Panaces heracliū, alij Conylē cognominãt, valentior vtraque eſt. Omnes verò incidēdi, extenuandi, [a]exiccãdi, calfaciendiq; facultatē poſſident: hæcque tertio exceſſu obtinent. Porrò ea quam Tragoriganum appellitant, aſſumpſit etiam adſtrictionis quippiam.

[a] *Exiccand. ex vet. trãſlat. & uan. lect.*

Orobos. *Eruum.*

Orobus deſiccat quidem exceſſu ſecundo intenſo, calfacit verò primo. Porrò quatenus amaritatis eſt particeps, eatenus incidit, extergit, atq; obſtructiones expedit. Cæterū ſi ſumatur copioſè, ſanguinē per vrinas euocat.

Orobanche. *Eruangina.*

Orobanche ſiccæ frigidæq; temperaturæ eſt in primo ordine.

Oryza.

Oryza habet adſtrictoriū quippiam: quare mediocriter ventrem ſiſtit.

Orchis. *Teſticulus canis.*

Orchis, nuncupatur & herba hæc Cynos orchis. Radici eius bulboſæ ac geminæ vis ineſt, humida & calida, ac guſtantibus [b]dulciuſcula eſt. Cæterū maior radix multã videtur habere humiditatē excrementitiã, & flatuoſam: quapropter epota venerem excitat.

[b] *γλυκύτερος φαίνεται) dulcior apparet.*

Altera

Altera verò, minor videlicet, econtra, nimirum admodum elaborata: vt ſit eius temperamentum ad calidius & ſiccius vergens. Itaq; hæc radix tantum abeſt vt ad coïtum ſtimulet, vt etiam planè contrà cohibeat ac reprimat. Eduntur bulborum more toſtæ.

Orchis. *Serapias.*

Orchis, quē & Serapiada nūcupant, ſicciorē facultatē obtinet quàm vt primi ordinis haberi mereatur, quocircà nec perinde ad venerem accommodus eſt. Oedemata illitus diſcutit. vlcera ſordida expurgat. herpetes ſanat. Siccatus multò amplius deſiccat. Nam & putreſcentia contumaciaque vlcera ſanitati reſtituit: quippe cùm & ſubadſtringēs ſit, ac proinde etiam ventrē ex vino potus ſiſtit.

Oſiris.

Oſiridi herbæ, ex qua fiunt & [a]cacoremata, amara ineſt qualitas, & obſtructiones expediendi facultas. Quare & in iocinore conſiſtentes adiuuat obſtructiones.

Pancration.

Pancratium. Radix huius ſcillæ [b] ſimilē guſtum refert. Quare ea quidem pro ſcilla, ſi ea non adſit, vtuntur: efficit enim omnia in genere quidem ſimiliter, ſed longè imbecillius.

Paliurus.

Paliuri folia & radix adeò non obſcuram

I 2 habent

[a] Mendoſè puto κακορήματα pro καρήματα, quod ſcopas interpretant.

[b] κατὰ τε τὴν γεῦσιν ἔοικεν, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν, ſapore & virib. ſimilis.

habẽt adſtringendi facultatem, vt & ventrẽ fluentem cohibeant: adeoq; digerunt, vt & phymata curent, quæ quidem non admodũ phlegmonode ſunt & calida. Fructus porrò tantam obtinet incidendi vim, vt & calculos veſicæ [a] comminuat, & pectoris pulmoniſque excretionibus auxilietur.

[a] τρύπτειν

Papyrus.

Papyrus ipſa quidẽ per ſe in vſum medicinalẽ haud [b] ingreditur. At macerata aut vſta vtilis efficitur. Igitur oxycrato vinóve macerata recentia vlcera glutinat, maximè in circulũ circumpoſita. Verùm hîc quidẽ eſt ceu materia quæ medicamina ſanantia accipiat: at vbi vſta fuerit, medicamen eſt exiccatoriũ velut & chartæ combuſtę cinis niſi quatenus infirmior eſt quàm papyri.

[b] ἥκει, venit.

Panax Heracleum.

cap. 5 a

Panaces Heracleũ. Ex hoc fit vocatus opopanax, radicibus eius & caulibus ſcilicet excisis. Porrò opopanax ipſe longè eſt ad pluri mos vſus aptiſsimus, vtpote excalfaciens, emolliens, & digerens: ponatq; ipſum quiſpiam in calfaciendo tertij ordinis, in deſiccando verò ſecũdi Cortex radicis exiccatoriũ ſimul & excalfactoriũ eſt medicamentũ: ſed minus quàm ſuccus. Quin & nonnullam habet abſtergendi facultatem. Quare eo quoque vtimur & ad [c] nuda oſsium, & ad vlcera mali-

[c] Græ. phraſis, τὰ γυμνὰ τῶν ὀστῶν ossa denudata.

maligna & cõtumacia. Sufficiẽter enim talia carnẽ procreãt, ſcilicet abſtergẽdo ſimul ac deſiccando, nec ita magnopere calfaciendo, quæ omnia ad carnẽ generandam neceſſaria ſunt: velut in libris De curãdi ratione, oſtẽdimus. Fructus calidus & ipſe eſt, ac menſibus mouẽdis medicamen accõmodũ. Cæterum neſcio quo pacto nunc fere omnes ex more nõ panaces, ſed panaca herbã hanc vocitẽt.

Panaces Aſclepeium.

Panaces Aſclepeium minus eſt calidum ſupra dicto panace: quamobrem floribus eius & ſemine melli miſtis, ad vlcera, phymata, & phagedænas vtuntur.

Panax Cheironeium.

Panaces Cheironeium & ipſum ſimilem prædicto facultatem poſsidet.

Paronychia.

Paronychia ab effectu nominata eſt: ſanat enim paronychias: vt & refert Dioſcorides, fauos quoque. Vis eius eſt tenuium partium, & exiccatoria, morſu vacans. Talia enim ſint oportet quæ paronychias ſanãt. Porrò ſatis conſtat tale eſſe idoneum ad digerendos affectus omnes qui digeri poſtulant. Talia enim ſunt quæ cùm ex tertio ſint ordine excalfacientium & deſiccantium, velut & hoc, eſſentiæ inſuper ſubtilis ſunt.

Pentaphyllum.

Pentaphylli radix deſiccat vehemẽter, minimum verò acris eſt: quare multo eſt vſui velut alia quoq; omnia quæ cùm ſint tenuium partiũ, citra morſum deſiccãt. Eſt enim hæc radix deſiccatoria ex tertio quodãmodo ordine, minimum habens euidentis caliditatis.

Peplos.

Peplos quidam verò mecona aphrodes, & hic [a] frutex ſuccum habet ſimilem tithymallis, cùm in alijs, tum quia purgat ceu illi.

[a] θαμνίσκος, *diminut.*

Peplium.

Peplium, & hic quoq; fruticulus ſuccũ obtinet ſicut tithymalli: naſciturq; plerunq; ad mare, radicem habens [b] ſuperuacuam, vt & peplos: ſuccum verò validũ, non tamen admodum vtilem: ſed ſemen vtile eſt & flatuoſum, ſimiliter ſemini pepli purgans.

[b] ἄχρηστον, *inutilem.*

Peperi. *Piper.*

Piperis radix vires coſto ſimiles potiſsimũ obtinet. Porrò fructus eius nuper quidẽ admodũ germinantis, longum piper eſt: quare etiam maturo humidius eſt, humiditatis eius indiciũ eſt, ꝙ facilè repoſitum perforetur, ac nõ protinus mordicet, ſed pòſt paulò incipiat, verũ pluſculũ duret. Porrò fructus qui velut omphax eſt, piper album eſt, nigro quidem acrius. Nam illud iam quaſi ſuperaſſatum eſt, & ſuperexiccatum. Verùm vtrunq; valenter tum excalfacit, tum deſiccat.

Perſea.

Perſea.

Perſeæ folia adſtringentem vim modicè participant, adeò vt queant etiam nonnunquam vtiliter ſanguinis eruptione affectis partibus imponi.

Periclymenos. Volucrum maius.

Periclymeni tum fructus vtilis eſt tum folia, adeò vehemẽter incidentis pariter & excalfacientis facultatis, vt ſi pluſculum bibantur, vrinam ſanguinolentam efficiant, principio quidem vrinam duntaxat mouentia: porrò foris cum oleo illita excalfaciunt. Iuuant & lienoſos & difficulter ſpirantes. Competens potionis menſura eſt drachmæ vnius cum vino. Porrò deſiccat quoque ſemen: & quidam aiunt, ſi copioſius bibatur,[a] ſterilitatem bibentibus afferre. Sed & ſunt qui certũ dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, vt Dioſcorides, qui ſeptem & triginta eos tradi refert. Hic etiam vrinam cruentam reddi à ſexto die memorat.

[a] παντάπασιν ἀγόνους γίνεσθαι τοὺς πίνοντας

Periſtereon.

Periſtereõ, Appellata eſt inde adeò, quòd in ea periſteræ, hoc eſt columbæ verſentur. Vim habet hactenus deſiccantem, vt vulnera conglutinet.

Petaſites.

Petaſites ex tertio eſt ordine deſiccantiũ. Quamobrem ad cacoëthe & phagedænica

vlcera[a] eam adhibent.

[a] αὐτῷ χρῶνται. ea vtuntur.

Petroſelinum.

Petroſelini ſemen maximè vſui eſt, cùm tota etiam herba vnà cum radice ſimilē ſed imbecilliorem facultatem ſortiatur. Eſt autē vt guſtu acre cum amaritudine, ſic & in operibus calidum, vnà cum incidendi effectu. Hinc menſes & vrinas affatim prouocat. Eſt & aphyſon, hoc eſt, flatus diſcutiens. Fuerit itaque & ipſum tertij ordinis tum excalfacientium, tum deſiccantium. Porrò Cilices, id modò petroſelinon appellant, quod natū eſt in Amano. Sed id ſmyrnium potius fuerit, quàm petroſelinum. Non tamen ita multum à petroſelini viribus abeſt.

Peucedanum.

Peucedani radice quidem maximè, ſed tamen etiam ſucco & liquore vtimur. Sunt autem omnia hæc eiuſdem ſpeciei facultatis: ſed valentior ſuccus, admodum excalfaciens & digerens: quare affectibus omnibus circa neruos conſiſtentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone thoraceque ex craſſitudine & viſcoſitate humorum prouenientibus. Atque intrò quidem in corpus ſumptus, ſed tamen etiam olfactu prodeſt. Porrò quòd incidat & extenuet, ſæpe etiam dentium perforatorum dolores cauitati impoſitus protinus ſedauit, quia videlicet tenuium

eſt

eſt partium,& excalfactorius. Quinctiã lienes induratos iuuat nempe incidendo,digerendo atque extenuando craſſos humores: ſed & radice ad hæc vti liceat,quæ & ſquamas celerrimè ab oſsibus [a]detrahit, quia videlicet validè deſiccat, minus tamen quàm ſuccus excalfaciens. Et vlceribus contumacibus remedium eſt optimum arida illitas:ipſa enim expurgat,carnem inducit,& ad cicatricem perducit:excalfaciens quidem ordine ſecundo iam completo, deſiccans verò tertio iam quodammodo incipiente.

Peganon. *Ruta.*

Ruta agreſtis ex quarto eſt ordine excalfacientiũ [b]& ſiccantium: domeſtica verò ex tertio. Eſt autem non ſolũ guſtu acri, ſed & amaro. Ex quo ſanè etiam digerere atq; incidere craſſos lentosq; humores poteſt. Ob eã vim & vrinas mouet. Quin & tenuium eſt partium flatusque extinguit Quare ad inflationes competit,ac veneris appetitum cohibet, digeritque atque exiccat ſanè ſtrenuè: eſt enim eorum ex numero medicamentorũ quæ valenter deſiccant. Porrò quod ſuperius moly [c]& baſanum nominari diximus,& ipſum vtique fuerit ruta ſylueſtris.

Piſſa. *Pix.*

Pix ſicca quidem deſiccat & excalfacit ſecũdo à mediocribus ſiue ſymmetris exceſſu: ac plus

[a] *al. diſparat.*

[b] *Et ſiccant. ex Paul. & Aet. fide Græ. non habet* καὶ ξηραινόντων.

[c] καὶ βησασάμ.

ac plus deſiccare poteſt quàm excalfacere. Humida verò econtra, plus videlicet calfacit quàm deſiccat: habetque nonnullam partiũ tenuitatem, quo & aſthmaticos & purulentos adiuuat. Satis eſt autem cyathi linxiſſe menſuram melli miſtæ. Sed & abſtergendi quandam vim habent, atque concoquendi digerendiq;: veluti & in guſtu [a]leuem amaritatem & acrimoniã. Sic leproſos vngues eximunt miſtæ cum cera, lichenasque detergũt: concoquunt item duros & crudos tumores omnes cataplaſmatis inditæ. Ad ea omnia humida valentior eſt. Arida verò pix tametſi ad hæc quidem deterior eſt, glutinandis tamen vulneribus magis congruit. Ex his itaque clarum eſt, humidæ pici calidam humiditatem affatim eſſe admiſtam.

Piſſelæum.

Piſſelæum ex humida pice efficitur, genere quidem illi ſimile, ſed [b]eſſentiæ tenuioris.

Piſtacium.

Piſtacium, in Syria vbertim hæc plãta naſcitur. Fructus eius quodammodo tenuioris eſſentiæ eſt, ſubamarũ quid & odoratum habẽs: obſtructiones itaq; liberat, [c]ſed maximè iecoris, verũtamẽ etiã thoracis, pulmonisq;.

Pityides.

Pityides, nominatur ita fructus pityων, hoc eſt [d]picearum. At quidam per abuſum ſimiliter

a ὑπόπικρόν τι καὶ δριμύ, ſubamarum & acre.

b λεπτομερέστερον tenuiorũ part.

c καὶ διακαθαίρει, & expurgat.

d Leg pinorum.

militer quoque [a]pini fructum nuncupant. Miſtam vim obtinent, vtpote adſtringentes, & acrimoniam quandam cum amaritate poſſidentes: quamobrem thoracis pulmoniſque expuitionibus conferunt.

[a] τῆς πεύκης *picea.*

Pitys. *Pinus.*

[b]Piceæ cortex vincentem habet facultatē adſtrictoriam, vſqueadeò vt & intertrigines [c] belliſsimè ſanet, & vētrem potus ſiſtat, ſed & ambuſta cicatrice includit. Porrò [d]tedæ cortex illi adſimilis eſt, ſed viribus tamē moderatioribus. In folijs arboris vtriuſque, vt quæ multò ſunt cortice humidiora, vis ineſt vlcerum glutinatoria. In cono, quāquam his ſimilis ſit, validior tamen facultas eſt tum in cortice, tum in folijs, adeò vt dictorum nihil probè efficere queat, verùm moleſtam quāpiam habeat mordacitatē. Porrò fuligo quę ex dictis colligitur, [e] ad pilos ſuperciliorum accommoda eſt, itemque ad angulos oculorum [f]eroſos, lippientes, ac lachrymantes.

[b] πίτυος φλοιός *pini cortex.*
[c] *Add. cataplaſm. impoſit⁹.*
[d] τῆς πεύκης *picea.*
[e] πρὸς τὰ βλέφαρα, *ad palpebrarum defluuia.*
[f] *Deeſt humectos,* μυδῶντας.

Pityuſa.

Pityuſa, & hanc quidam ſpeciem putant eſſe tithymalli, quòd ſuccum habeat vt illi, quodq; ſimiliter illis purget: cæteraq; omnia viribus illis eſt adſimilis.

Platanus.

Platanus humidioris frigidioriſque eſſentiæ eſt, non ita multò q̄ ſymmetra. Proinde

folia

folia viridia trita & illita,nõ obſcurè phlegmonas naſcentes adiuuant.Cortex autem & pilulæ magis deſiccantem vim obtinent, vt ille quidem in aceto coctus ad dentium adhibeatur dolores,pilulæ verò cum adipe ad vlcera ambuſta.Sunt autẽ qui cortice combuſto medicamen deſiccatorium & abſterſoriũ efficiunt,vt cum aqua lepras ſanet:per ſeſe autem illitum,ob humorem nimium vlcera vetera & ſordida.Vitandus eſt puluis folijs arboris inſidens: alioqui ſi ſpiritu attrahatur, arteriã offendit,valenter deſiccans & exaſperans,vocemque lædit, ſicut ſanè etiã viſum & auditum,ſi in oculos aut aures inciderit.

Polygonon. *Seminalis.*

Polygonon vti adſtrictionẽ quandã obtinet,ita ſanè vincit in eo aqucum frigidum: vt videlicet ſecundi ſit ordinis medicaminũ refrigerãtium,aut etiã quodãmodo in initio tertij, proinde ſanè quibus ſtomachus æſtu feruet,foris frigidum illitum prodeſt, velut etiam eryſipelata & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cùm ſit,& fluxiones repercutit & hac ratione videtur eſſe exiccatorium. Quare cùm hepertum,tum vlcerum,tũ aliorum bonum eſt remedium,tum etiam efficaciſsimum [a] in inflãmatis partibus. Eſt & cruẽtorum vulnerum glutinatorium. Sed & aurium vlceribus prodeſt. Ac ſi vel plurimum inſit

[a] τῶν φλεγμονωδῶν ἢ καὶ ῥευματικῶν *inflãmatorum et fluidorũ.*

inſit puris, hoc tamẽ etiam deſiccat. Eaſdem ob facultates ſiſtit profluuium muliebre, ac dyſenteriã & ſanguinis eiectiones, & vndecũque aliũde immoderatius quippiã feratur. Refert Dioſcorides, quòd & vrinã prouocet exhibitum ſtillicidio ſeu ſtranguria affectis: non tamen exactè diſpoſitionẽ diſcriminat, in qua ipſam dari expediat. Porrò mas ad omnia dicta q̃ fœmina validioris eſt effectus.

Polygalon.

Polygalon modicè auſtera folia obtinet: videntur autem ſi bibantur, lac generare. Itaque ſuperauerit in eo calidum ac humidum.

Polygonatum.

Polygonatum miſtam habet tum facultatem, tum qualitatem: habet enim adſtrictionis pariter & acrimoniæ [a]quippiam, [b]nec nõ faſtidioſam quandam amaritatem explicatu difficilem. Quocircà nec admodum eſt vſui, ſed tantum quòd radicem eius quidam vulneribus illinunt. Sunt etiam qui næuos in facie illo detergant.

Polemonium.

Polemonium, quidam philetærium, quidam (velut Cappadoces) chiliodynamon: tenuium partiũ eſt, & deſiccandi vim obtinet: quamobrem quidam radicem eius cum vino ad iſchiadicos, dyſenteriam, lienemque indu ratum potui exhibent.

[a] Deeſt & amaritud. καὶ πικρότητος.
[b] καὶ τινος ἀηδίας ἀρρήτου, & indicibil. cuiuſdã inſuauita.

Polium.

Polium amarum eſt guſtantibus,& modicè acre: obſtructione itaque liberat viſcera omnia,vrinamque & menſes ciet: ac viride etiámnum magna vulnera glutinat, & maximè ſpecies eius fruticoſa:aridum cum fuerit rebellia vlcera ſanat illitum: & magis hoc præſtat quod minus eſt.

Polium minus.

Poliũ minus,quo etiam vtimur ad antidotos:nã & acrius & amarius eſt hoc quã maius,adeò vt ex tertio ſit ordine deſiccantiũ, ex ſecundo autem completo excalfaciẽtiũ.

Polycnemon.

Polycnemon deſiccas & excalfacit ſecundo exceſſu.Itaque & ipſum [a] vlcera glutinat.

a τραυμάτων ἐστὶ κολλητικόν, vulnerũ eſt glutinator.

Potamogeton.

Potamogeton adſtringit & refrigerat ſimiliter polygono, ſed eſſentia eius craſsior quàm polygoni eſt.

Polypodium.

Polypodiũ dulcem ſimul & auſterã habet vincentem qualitatem:vt facultatis ſit admodum quidem deſiccãtis,citra morſum tamẽ.

Praſium. *Marrubium.*

Praſium ſicut guſtu amarũ eſt, ita ſi quis vtatur,cõueniente huic ſapori actionẽ poſsidet,iecur ac lienem obſtructione liberans,& thoracẽ pulmonemq; expurgans: ac menſes promo-

promouēs, ſed & illitum detergit ac digerit: ponatq; ipſum quiſpiam in caliditate quidē ſecundi ordinis iam completi: in ſiccitate tertij medij aut completi. Succo eius [a] ad aciei oculorū claritatem vtuntur cū melle. Quinetiam & per nares auriginem purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, vtiq; in quibus obſtructionem diſijcere, meatumque ipſum & ramos meningum ſeu membranarum expurgare eſt vſus.

[a] πρὸς ὀξυδερκίαν, *ad viſus acumen.*

Propolis.

Propolis extergētis nō ita valētis eſt facultatis, cæterū admodū valenter attrahētis: eſt enim eſſentia tenui. porrò excalfacit receſſu ſecūdo iā cōpleto, aut certè tertio incipiēte.

Ptarmice.

Ptarmices flores quidā ciendę ſternutationis vim obtinent: vnde & herbę nomē obuenit. Totus autem frutex [ſi contundatur viridis] ſugillata, & reliquas ecchymoſus digerit: eſt enim temperies eius calida & ſicca, viridis etiámnum ordine ſecūdo, ſiccatæ tertio.

[Hæc ex vet. trāſlatio. in Græ. non habetur

Ptelea. *Vlmus.*

Vlmi folijs quandoque recens vulnus glutinauimus, confidentes adſtringētem pariter & abſtergentem ineſſe illis facultatem. Cortex amplius etiam ſubamarus eſt & adſtrictorius. Itaque cum aceto & lepram ſanat. Porrò viridis etiámnum ac recens ſi vulneribus

[a] καταπλασθὲν χλωρόν.

vinculi

vinculi vice circũligetur, ea glutinare poteſt. Radices eandẽ vim obtinent: nam & decocto earum quidam perfundũt fracturas, quæ topho ſiue callo inducto opus habent.

Pteris. Filix. Thelypteris.

Filix radicem habet maximè vtilem: latũ enim lumbricum interficit, ſiquis eam [a]quatuor drachmis in melicrato ebibat. Ad eundem modum partũ viuum quidẽ necare, mortuum autem eijcere mirum non eſt. Eſt enim amara, paulum habens adſtrictionis. Quamobrem vlceribus impoſita vim habet valẽter deſiccandi: non tamen mordax eſt. Similẽ ei vim habet Thelypteris nominata.

[a] τεττάρων δραχμῶν ὀλκῶν, 4. drachmarum pondere.

Pycnocomum.

Pycnocomi radix, fructus, folia, omnia digeredi attrahendiq; habẽt facultatẽ, vtpote quæ & guſtu ſunt acria: folia itaq; phymata & furũculos diſcutiunt, fructus valẽtior eſt: & hæc quidem efficere poteſt miſtus alicui digerẽtiũ cataplaſmatũ, cuiuſmodi eſt quod ex hordeacea farina conficitur: palos & alia id genus infixa ad extimã cutẽ elicit. Porrò radix ad ſupradicta quidem deterior eſt & infirmior, cæterum bilem flauam expurgat.

Pyrethron.

Pyrethri radice potiſſimè vtimur cauſticã vrentẽmve facultatem obtinente, qua vtique etiam [b]dentes refrigeratos mitigat, & ad rigores

[b] ὀδόντων ἐμψυγμένων ὀδύνας πραΰνει, dentium refrigerat, dolores lenit.

gores ante periodum cum oleo confricatur. Ad hæc ſtupidos, quoque quos ναρκώδεις vocant, & reſolutos adiuuat.

Pyros. *Triticum.*

Triticum vt alimentum quidem quam habeat naturam, non eſt huius inſtituti exponere: vt medicamentum verò foris impoſitum, primi eſt ordinis excalfaciẽtium: non tamen nec reſiccare: nec refrigerare manifeſtò poteſt, habet verò etiam quiddam [a] lentoris, obſtruentisq; naturæ. Porrò quod ex eo conficitur amylum, eo tum frigidius eſt, tum ſiccius. Quod verò ex pane fit cataplaſma, vim habet magis digerentem quàm quod ex tritico: nimirum cùm & ſalem, & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cùm fermentum vim habeat attrahendi digerendique ea quæ in alto reſident.

[a] κὰι γλίσχρον κὰι ἐμφρακτικόν, *et viſcoſum & obſtruens.*

Rhamnus.

RHamnus deſiccat & digerit exceſſu ſecundo, refrigerat in primo completo, aut ſecundo incipiente: proinde herpetes ſanat, & eryſipelata non magnopere calida. Cæterùm ad hæc teneris vtendum eſt folijs.

Raphanis. *Radicula.*

Raphanis excalfacit quidẽ exceſſu tertio deſiccat verò ſecundo: agreſtis autẽ in vtroq; efficacior eſt. Quin & ſemen ipſum planta efficacius eſt. Facultas ei ineſt digerẽdi. Itaq;

K ad

ad ſugillata, & alia id genus liuida ob talem facultatem accommoda exiſtunt.

Rheum. *Rha.*

Rheum, quidam id Rha nūcupant:miſtam habet tum temperaturā, tum facultatem:habet enim quiddam terreſtre frigidū,ceu indicio eſt adſtrictio:& adiuncta eſt quędam[a] caliditas: ſiquidē ſi pluſculum mandatur, ſubacre conſpicitur. Quinetiam aëreę cuiuſdam ſubſtantię ſubtilis eſt particeps,quod indicat tum laxitas,tum leuitas: verùm[b] & opera:ob id enim[c] non tantum conuulſis,ſed & ruptis & orthopnoicæ prodeſt:Sic quoq; liuētia & lichenas ſanat illitum cum aceto. Porrò ꝙ ad ſtrictionis opera haud inſtrenua ſunt, hinc diſcere liceat,quòd ſanguinem expuentibus, cœliacis, & dyſentericis conferat: nec enim reluctatur terreſtri frigido tenue aëreum, imò eo quòd deducat, & in altum perducat valentioris effectus cauſa exiſtit.

a αὐτῷ, *illi.*

b *Ad.* οὐχ ἥκιστα, *nō minime.*

c *Add.* εἰ συμφόρως, *licet aſtringens, tamen.*

Rhetinæ. *Reſinæ.*

Reſinæ omnes deſiccant & excalfaciūt. Ceterum inter ſe diſcrepant:ꝙ plus ac minus habeant in guſtu quidem acrimoniæ, in facultate verò caliditatis:tum ꝙ aliæ plus,aliæ minus ſortitæ ſunt partium tenuitatis prętereà ꝙ nonnullę adſtrictionis ſunt participes,alię nequaquā. Primas meruit omniū non iniuriâ lentiſcina. Eam vocant maſtichen. Nam præ-

terquam q; paucula ei adeſt adſtrictio, adeò vt ſtomachi ventriſq;, & iecoris imbecillitatibus, & phlegmonis conueniat, inſuper illi ineſt mordacitate vacans deſiccatio. Minimũ enim acris eſt & maximè tenuiũ partiũ. Inter alias præfertur terebinthina, manifeſtam quidem, non tamen ſimiliter atq; maſtiche adſtrictionem poſſidens: cæterum adiunctam habet amaritudinem quandam, per quam magis etiam quàm maſtiche digerit. Ob eandem qualitatem ineſt & abſterſio, tanta quidem, vt & pſoras ſanet. Quinetiam quæ in profundo reſident, cæteris reſinis magis attrahit, nimirum cùm illis maiorem habeat partiũ tenuitatem. Attamen [a] pinea, & hac etiam magis ſtrobilina, acriores quidẽ ea ſunt, ſed nõ magis tamen digerũt neq; attrahunt. Mediæ inter has ſunt [b] picea & abietina acriores quidẽ quàm terebinthina, minus tamen quàm aut [c] pinea, aut ſtrobilina. Habet porrò etiam emolliens quiddam terebinthina. Secundũ locum habet in emolliendo lentiſcina, ſicut & cypariſſina acrimoniæ.

Rhodos. *Roſa.*

Roſarum vis atque facultas ſuperioribus libris pluribus verbis expoſita eſt, nempè q ex aquea ſubſtantia calida miſta duabus alijs qualitatibus, adſtringenti videlicet & amaræ, compoſita ſit. Quinetiam cuius ſit

naturæ vtraq; , amára ſcilicet & adſtringens: in horum commentariorũ quarto [a] declarauimus. Flos earum magis etiam ipſis roſis adſtringit, ac proinde ſanè etiã exiccatorius eſt.

Rhodia rhiza. *Radix Rhodia.*

Rhodia radix ea videlicet quæ in Macedonia naſcitur, tenuium partium, & digerentis eſt facultatis. In calefaciẽdo verò ſecũdi [b] ordinis cẽſenda eſt, aut certe tertij incipiẽtis.

Rhododaphne.

Rhododaphne tota ſua eſſentia venenum eſt, nec tatum hominibus, ſed pleriſque pecoribus. At temperie ſanè tertij eſt ordinis excalfacientium, incipientis vtique, primi autem deſiccantium.

Rhoea: Malum granatum, ſiue punicum.

Malum granatũ omne adſtringentẽ qualitatem obtinet, non tamẽ in omnibus ea exuperat. Sunt enim inter ea quædã acida, quæda plus dulcia ꝙ auſtera. & ſanè quæ ab vnoquoq; eorũ procedit vtilitas, ſecundum vincentem eueniat qualitatẽ neceſſe eſt. Dictum autem in quarto horũ cõmentariorũ eſt ſuper dulci ſapore, auſtero, & acido. Itaq; ex illis de malorũ punicorũ differentia liceat colligere. [c] Porrò ſucci ipſius acini tũ adſtringentiores, tũ exiccãtiores ſunt, his etiã magis putamina: vocãtur aũt Sidia. Adſimilẽ illis vim habẽt cytini: [ſic enĩ eorũ appellãtur flores.]

Rhus.

Rhus.

Rhus fruticoſa planta adſtringit, deſiccat. Nam & [a] coriarij ad deſiccandũ & adſtringendũ [b] plãta vtũtur: ac proinde βυρσοδεψικὴ Græcè, (Latinè Excoriaria) appellata eſt. Porrò medicis in vſu ſunt in primis fructus eius & ſuccus multũ auſteræ qualitatis. Conſentaneus eſt vſus particularis ipſi guſtus ſenſui. Fuerit itaque & hoc medicamen ex tertio ordine exiccantium, ex ſecundo verò refrigerantium.

[a] οἱ βυρσοδέψαι, coriarij tinctores.
[b] Add. τὰ διάφορα.

Rhypos. Sordes.

Sordes in gymnaſiorũ ſtatuis, in quibus largum oleũ inhæret, digerendi emolliendique vim obtinet: In palęſtris autẽ, quantũ accepit pulueris tantũ etiã diuerſa eſt. Hanc ſordem πάτον Græci vocãt. Prior cruda phymata digerit: ſecũda optimũ eſt phlegmones mamillarum remediũ. Siquidẽ feruorem earum veluti igneũ extinguit, & quod affluit repellit: deniq; & quod cõtinetur halitu digerit. Conſtat enim ex puluere, oleo, ſorde humana, & ſudore: Ac puluis quidem emplaſticam vim habet, & refrigeratoriam, repercuſſoriamq;: oleum verò emollit: porrò ſudor & ſordes digerentia ſunt. Cæterum quæ à ſtatuis corraditur cùm puluerem non habeat, & ab ære æruginem quandam ſumpſerit, non iniuria acrior eſt: porrò huius mentionem modò

fecimus,[a] quòd maxima ſui parte ex plantæ originẽ ſortiatur. Sed & vbi de iis quę ab animalibus proueniũt, verba faciemus, eius tum quoq; meminiſſe neceſſe erit propter ſudorẽ.

διὰ τὸ πλεῖστον ἐν ἑαυτῷ τῆς λιπώδους οὐσίας ἔχειν ἐκ φυτοῦ τὴν γένεσιν ἐχούσης, plur. in ſe hab. oleoſæ ſubſt. ex plãta originẽ habentis.

Sagapenum.

SAgapenum liquor eſt calidus, & tenuium partium, ſicut & alij liquores. Sed & abſterſionem quandam poſsidet, qua oculorum cicatrices expurgat atque extenuat. Quin & ſuffuſionibus & hebetudinibus oculorum, quæ ob humorum proueniũt craſsitiem, non malum eſt medicamentum. At ipſa planta ex qua prouenit, ferulę aſsimilis, imbecilla & inutilis eſt. Sanè ipſa primum ſagapenum appellatur. At liquor eius abuſiuè hoc nomen obtinet, ceu alia quoque multa ex nominis defectu per abuſum nuncupamus. Perfectius nanque foret ipſum cognominare non ſagapenum, ſed ſagapeni ſuccum.

Sampſycon. *Meiurana.*

Sampſyçon tenuium partium, & digerentis eſt facultatis: deſiccat enim & excalfacit ordine tertio.

Saprotes Xylωn. *Caries lignorum.*

Caries lignorũ & maxime eorũ quæ adſtrictionem ſimul habent & abſterſionem, velut vlmus, expurgat impletque vlcera humida.

Sarcocolla.

Sarcocolla lachryma eſt arboris perſicæ:

mi-

miſtam vim habet ex emplaſtica quadam ſubſtantia,& paucula amara:itaq; citra morſum deſiccat, ac proinde glutinare [a] vlcera valet. [a] τραχώματα.

Satyrium. *Triphyllon.*

Satyrium aut Triphyllum humidum & calidum temperaturâ eſt: quamobrem guſtu quoque apparet dulce. Attamen recrementitiam & flatuoſam humiditatem poſsidet. Quocircà ad venerem incitat. Hæc verò & herbæ ipſius radix præſtare poteſt. Porrò vt quidam [b] aiunt, ex vino nigro auſtero potum ſanat opiſthotonon. [b] γράφεται.

Selinon. *Apium.*

Selinum vſqueadeò calidum eſt,vt & vrinas & menſes cieat. flatus quoque diſcutit,& magis ſemen q̃ herba ipſa, ſed & oreoſelini & hipposelini ſimilis vis eſt: verùm hippoſelinon imbecillius eſt, oreoſelinon valentius

Seris. *Cichorium*

Seris holus eſt ſubamarum,& magis quod agreſte eſt,quod ob id ipſum picrida,hoc eſt amaram quidam nuncupant,quidam verò cichorium appellant. Eſt autem ea ſiccæ frigidæq; temperaturæ,vtrunq; [c] ſecũdo exceſſu porrò domeſtica magis etiam quàm agreſtis refrigerat. Sed et humiditatis multę admiſtio ſiccitatem extinguit: verùm vtraque adſtringentis qualitatis eſt particeps, velut et chondrilæ: nam et ipſa eſt ſereos ſpecies. [c] ἐν τῷ πρώτῳ, primo.

Seriphum

Seriphũ, dictum ſanè de hoc eſt & in ſexto libro in ſermone De abſinthio. Eſt enim abſinthio tum ſpecie, tum guſtu ſimile: attamen diſcrepat, guſtu quidem, quandoquidem non æquè vt illud adſtringat, pluſque excalfaciat amaritatemque quandam cum ſalſedine reſipiat: tum[a] quòd ſtomacho infeſtũ ſit, magisq; adſinthio lumbricos necet, ſiue foris impoſitum, ſiue intrò in corpus aſſumptum. Et ſanè calfacere ipſum in ſecundo ordine intenſo cenſendum eſt, exiccare in tertio.

Seſeli.

Seſeli, & radix quidem, ſed & fructus vſq; adeò excalfacit, vt admodum vrinam mouere queat. Sed & [b] tenuium eſt partium, vt & comitiali morbo & orthopnœis competat.

Seſamon.

Seſamon non parum in ſe continet viſcoſum & pingue: quare emplaſticũ eſt & emolliens, ac modicè calidum. Eiuſdem facultatis eſt quod[c] conficitur oleum: & herbæ quoque decoctum ſimilem vim obtinet.

Seſamoïdes.

Seſamoïdes magnum, quod & anticyricos helleboros appellatũ eſt, propterea videlicet quia ſemen eius vt helleborus expurgat: hoc & reliqua facultate helleboro ſimile eſt. Nam & in abſtergendo, excalfaciendo, deſiccandoque

[a] *Deeſt τῶ facultat.* ἐνδ. τῆ δυνάμ.

[b] *Add.* φάρμακον, *medicam.*

[c] *deeſt ex eo,* ὃ ἐξ αὐτοῦ.

doque, ſimilem illi vim obtinet.

Seſamoides album.

Seſamoïdis albi ſemen nonnullam item amaram qualitatem continet: ſed multũ amarum eſt: excalfacit itaque, rumpit, & extergit.

Sideritis.

Sideritis habet quidem etiam abſtergendi quandam facultatem, ſed plurima eius pars humida eſt, & mediocriter frigida: paucula verò ineſt adſtrictio: quare [a] phlegmonem ſedat & glutinat. Quidam etiã vocant Achilleon Sideritin, quæ propoſitæ quidem, quod ad iam dicta attinet, viribus eſt non diſsimilibus, cæterum adſtrictione exuperat: quare ad ſanguinis eruptiones, dyſenterias, & muliebre profluuium congruit.

Sicyos. Cucumis.

Cucumis eſculentus, pepon quidem, hoc eſt maturus, tenuioris eſſentiæ eſt: [b] qui immaturus eſt, craſsioris. Sed & abſtergendi & incidendi facultas eis ineſt: quare & vrinam mouent, & corpus ſplendidum reddunt, ac magis quoq; ſi quis ſemine arefacto cõtuſoq; atque cribrato vice pulueris abſterſorij, ſiue ῥύμματος vtatur. Superat in eis humida frigidaque temperies, non tamen magnopere, ſed quaſi in ſecundo cenſetur ordine. Attamen ſi quis aut ſemen, aut radicem arefaciat, haud amplius humidę fuerit naturę, ſed iam deſiccantis,

[a] ἀφλεγμαντός τ' ἐστὶ καὶ κολλητικός.

[b] ὁ δ' μὴ ὢν τοιοῦτος, qui verò nõ eſt eiuſmodi.

cantis, idq́; in primò quodãmodo ordine aut etiã ſecũdo: ſed incipiẽte. Eſt et in iſtis maior abſtergẽdi facultas, q̃ in fructus ipſius carne.

Sicyos agrios. *Cucumis agreſtis.*

Cucumeris agreſtis tum fructus ipſius ſuccus, quem vocant elateriũ, tum non minimè radicis & foliorum ad medicationes[a] perutilis eſt. Elaterium itaq; menſes ciet, & fœtum interimit appoſitũ, ceu alia omnia amara & ſubtiliũ partiũ, maximè ſi quam habeãt caliditatẽ, velut nimirũ elateriũ ſummè ſiquidẽ amarum eſt, leuiter calidũ: vt ex ſecundo ſit ordine excalfacientium: porrò tale protinus quoq; digerendi vim poſſidet. Sic igitur eo angina laborãtes inungunt quidã cum melle aut oleo vetere. Bonum item eſt regio morbo affectis fuſum cum lacte in nares. Sed & dolores capitis ſanat hoc vſu. Atq; elaterium quidem eiuſmodi eſt. At radicis ſuccus, vt & foliorum, licet elaterio ſimilem vim habeat, imbecilliorem tamen. Sed & ipſa radix adſimilem facultatem poſſidet: abſtergit nanque, digerit, atque emollit. Porrò cortex ea potentius deſiccat.

[a] ἐπιτήδειοι τοῖς χάνουσιν *accõmodi ſunt.*

Silphium. *Laſerpitium.*

Silphij[b] liquor calidiſſimus eſt: verũenimuerò & folia, & caulis, & radix ſat ſtrenuè excalfaciunt. Sed omnia flatulentæ magis eſſentiæ ſunt, ac proinde coctu difficilia:

[b] ὁ ὀπός, *ſuccus.*

foris tamen impoſita corpori efficaciora & omnium potiſsimũ[a] liquor,admodũ trahentem facultatem poſsidens. Attamen & excreſcentias amolliendi, & liquandi vim quãdã propter propoſitam temperiem obtinet.

a ὁ ὀπὸς.

[b]Siſon.

[b]Siſon calidus & ſubamarus guſtu eſt:quare & vrinã mouet,& cõcoquit,mẽſeſq; prouocat omneſque viſcerum obſtructiones expedit.

b al. Sino

Sion.

Sion quantum guſtu odoratum eſt,tantũ etiam excalfacientis facultatis eſt particeps. Sed & digerit,& vrinam mouet, & calculos renum frangit,& menſes euocat.

Siſaron.

Siſari radix cocta ſtomacho grata eſt, & vrinam mouet, ſecũdo ordine excalfaciens, adiectam habens amaritatem quandam cum leuicula adſtrictione.

Siſymbrium.

Siſymbrium tenuium partium,digerentis excalfacientis & reſiccantis facultatis eſt, & temperaturæ in tertio ordine. Sed & ſemen eius tenuium partiũ eſt,& calidum. Quocircà ipſum quidam cum vino exhibent ſingultientibus, & tormina patientibus.

Siſymbrium.

Siſymbrium, quod quidam cardaminen vocant, quandoquidem cardamomo ſimile

quiddam

quiddam guſtu præfert:cum ſiccum eſt, tertij eſt ordinis excalfacientium & deſiccantium:cùm humidum & viride,ſecundi.

Scandix.

Scandix ex agreſtiũ olerum genere eſt,ſubacre & amarum, adeò vt in ſiccando & excalfaciendo aut ſecundi ordinis intenſi [aut tertij incipientis] vrinam valenter ciet, & viſcera obſtructione liberat, ex dictis qualitatibus conſtans.

[Hæc Græ. nuſquam.

Scilla.

Scilla admodum incidentem facultatem obtinet,non tamen admodũ calidam.Sed ſecundum hoc eam quiſpiam ſecundi ordinis cenſeat excalfacientium. Præſtat autem aut aſſam, aut elixam ſumere:ſic enim viriũ eius vehementia exoluitur.

Scolymus.

Scolymi radix copioſam vrinam graueolentem elicit,ſi quis eam in vino coctam bibat:ac proinde graueolentiam ſanat tum alarum,tum totius corporis.Atque hoc ſanè medicamento ex tota ineſt eſſentia;nimirũ cum ſuccus ſit purgatorius. At quæ ſecundũ qualitates editur actio,calidum in ſecundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamen indicat,ſiccum verò in ſecundo.

[a] ἐκ πολυειδῶν *ex multiformi.*

Scordium.

Scordium,[a]ex varijs id tum ſaporibus,tum facul-

facultatibus cõſtat, nam & amarũ quid obtinet, & acerbum, & acre, & maximè ſcorodo, hoc eſt allio, adſimilis eius eſt acrimonia: vnde ſanè, mea ſententia, nomẽclaturã ſortitũ eſt. Expurgat igitur ſimulque excalfacit viſcera, tum menſes vrinamque prouocat. Præterea conuulſa ruptaque & laterum dolores ab obſtructione & frigore natos ſanat epotum: denique viride quidem illi, tum magna vulnera cõglutinat: ſed ſordida purgat, & cõtumacia ad cicatricẽ perducit illitum aridũ.

Scorodum. *Allium.*

Alliũ deſiccat & excalfacit quarto exceſſu. Porrò ophioſcorodo [a] agreſte allium eſt, domeſtico valentius, ceu reliqua agreſtia oĩa.

Scorodopraſſon.

Scorodopraſſon ſicut guſtu & odore mediã ſcorodi, hoc eſt allij, & praſsi, id eſt porri, qualitatem poſsidet, [b] ita & viribus.

Scorpioides.

Scorpioïdes excalfacit ordine tertio, deſiccat ſecundo.

Smilax.

Smilax aut Cactus, arbor eſt venenoſæ facultatis.

Smyrna. *Myrrha.*

Myrrha ſecũdi ordinis eſt tũ excalfacientiũ, tum deſiccantiũ. Itaque capitũ vulneribus illita glutinare ea poteſt. Ineſt & amari-

tas

[a] Add. ὀνομαζόμενον, nominatũ.

[b] κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

tas non pauca,per quam fœtum & lūbricos, tum enecat,tū eijcit. Adeſt hinc ei & abſtergendi potentia. Sic igitur ocularibus miſcetur facultatibus,vtique quæ ad vlcera & craſſas cicatrices [a]præparantur. Eadem de cauſa inditur & medicamentis, quæ ad tuſsim veterem & aſthma,ſine anhelatione exhibētur non tamē arteriā exaſperat ſicut abſtergentiū nōnulla. Verùm adeò moderatā obtinet abſterſionē, vt nonnulli eam arteriacis quæ vocāt medicamētis cōmiſceant,tanquā ſufficienter excalfaciēs & deſiccans medicamē: ſcilicet abſterſionem proficiſcentem ab amaritudine nihil verentes.

Smyrna boïce. Myrrha beotia.

Smyrna boïce vim habet excalfaciendi, fundendi,emolliendi.

Smyrnium.

Smyrniū quidam hippoſelinū agreſte cognomināt. Ex eodē genere & ipſum cū apio eſt,& petroſelino. Fueritq; apio quidem validius,imbecillius petroſelino. Menſes itaq; & vrinas mouet, calidum ſiccumque tertio ordine. Cilices petroſelinum nominant quod in Amano naſcitur. Sed & ipſum ſmyrnium minus eſt petroſelino ſmyrnioque acre: proinde ſanè vlceribus imponi poteſt,quia videlicet ſine moleſtia deſiccet. Sed & digerere quæ indurata ſunt poteſt. Reliqua vis eius

apio

apio & petroſelino ſimilis eſt. Quocircà & ſemine eius vtimur ad menſes, vrinas, & aſthmata, ſiue anhelationes.

Sonchus.

Sonchus vbi [a] adoleuerit, ex ſpinoſis plãtis eſt. Cęterũ viridis etiamnũ & tener eſtur perinde vt cætera olera. Temperamentum eius quodammodo miſtum eſt: conſtat enim ex aquea terreaque eſſentia, vtraque leuiter frigida. Nam & adſtrictionis cuiuſdam eſt particeps: & ſiue cataplaſmatis in morem illinatur, ſiue edatur, manifeſtò refrigerat: poſteà verò quàm planè reſiccatus fuerit, terreſtre eius temperamentum redditur, modicam habens caliditatem.

Sparganium.

Sparganiũ & ipſum deſiccãtis eſt facultatis.

Spartum. Geniſta.

Sparti, quo & vites alligant, tum fructus, tum virgarum ſuccus non inſtrenuè trahentis eſt facultatis.

Staphilinus. Paſtinaca.

Staphilinus ſatiuus imbecillior, agreſtis ad omnia potentior eſt. Vrinas menſeſque prouocat cum herba quidem tota, tum maximè ſemen ac radix. Habet porrò etiam abſterſorium in ſe quippiam: quamobrem vlcerum phagedænica quidam folijs eius [b] cum melle, quò pura reddant, illinunt.

Stachys.

Stachys.

Stachys, frutex ille marrubio ſimilis, guſtu acri & amaro, tertij eſt ordinis excalfacientiū. Quãobrẽ rationabiliter [a] menſes prouocat. Sed & abortum affert, & ſecundas eijcit.

[a] οὐ καταμηνία μόνον κινεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀμβλωθρίδιόν ἐστι φάρμακον, *non ſolū menſes monet &c.*

Stœbe.

Stœbes fructus & folia maximo ſunt vſui adſtringendi vim habentia mordicitatis expertem. Sed & deſiccant euidenter in tertio ferè ordine incipiente: quamobrem decoctū eorum dyſentericis inijcitur, & auribus pure fluentius, tum vulnera magna conglutinat. Euidentius hæc præſtat cum vino atro auſtero. Valenter enim deſiccat omnes præter naturam humiditates. Prætereà folia viridia ſi illinantur, vim habent erumpentis ſanguinis ſupprimẽdi, denique & oculorum ex ictu ſuffuſiones illita iuuant.

Stœchas.

Stœchadis guſtu quidẽ qualitas amara eſt & mediocriter ſubadſtringẽs, cæterũ temperies cõpoſita, nẽpe ex terrena eſſentia frigida exigua, vnde ſanè adſtringit: & extenuatã altera terrena copioſiore, à qua vtique amara eſt. Ob vtrorunq; verò conuenientiã & coitũ, obſtructione liberare, extenuare, extergere, roborareque tum viſcera omnia, tũ [b] totũ corpus eſt nata. Suprà nanque oſtenſum eſt, quòd quæ ex eiuſmodi eſſentijs cõſtant medica-

[b] ὅλου τοῦ ζώου τὴν ἕξιν *totius animalis habit.*

dicamina, dictos effectus reddere poſsint.

Stratiotes.

Stratiotes aquaticus quidē humida & frigida facultate eſt, terreſtris verò nōnihil habet adſtrictionis: proinde ſanè & vlcera glutinare poteſt, & vlceribus eſſe vtilis. Sūt qui eo & ad ſanguinis eruptiōes vtātur, & ad fiſtulas.

Struthion.

Struthij radice potiſsimū [a] vtuntur, vt pote guſtu, acri, & calida ſiccaq; tēperamento ex quarto quodammodo ordine [b] excalfacientium. Sed & abſtergit & irritat: proinde quoque ſternuationem prouocat, ceu cætera omnia quæ calida ſunt temperie, & guſtu acria.

Styrax.

Styrax excalfacit, emollit, concoquit: quā obrem tuſsibus, catarrhis, pituitæ deſtillationibus rauccdinibusq; quas κορύζας & βράγχους vocant, prodeſt. Tū menſes ſeu potū ſeu admotum prolicit. Cōbuſti eius fuligo, thuris fuligini quodammodo eſt ſimilis.

Syca. Ficus.

Ficus aridæ vim habent excalfaciendi ordine primo etiā completo, aut ſecūdo incipiente: habent verò etiā partium tenuitatē quandam. Ex iſtis duobus idoneæ ſunt quæ [c] tubercula dura concoquāt: ſtatim verò etiā ea digerunt. Atque ipſæ per ſe illitæ eiuſmodi vim obtinent. Sed & decoctum earum

[a] χρώμεθα.

[b] Interpres. eſt.

[c] τοὺς σκληροὺς τῶν ὄγκων, duros tumores.

L eiuſdem

eiuſdem vtique naturę eſt. Verùm vbi magis cõcoquere conſilium eſt, miſcenda eſt farina triticea: vbi verò plus digerere, hordeacea: panis horum in medio. Sed hæc magis ſunt propria tractatus De medicamentorum cõpoſitione, & rationis curandi: verùm in præſentiarum hæc de iſchiadibus nouiſſe ſufficiat. Porrò ſcire oportet, ꝙ quæ pinguiores ſunt, magis poſſunt cõcoquere: quæ verò guſtu acriores, magis tũ extergere tũ digerere. Cæterũ quod ex ijs plurimũ in aqua coctis efficitur, ſimile eſt melli non ſolum cõſiſtentiã, ſed & facultate. Porrò ficus virides comeſæ propter admiſtam humiditatem facultatis ſunt imbecillioris: ſubducunt tamen aluũ vtræque tum humidæ, tum ſiccæ. Porrò ficus caprifici acris & digerẽtis facultatis ſunt: ſic etiam domeſticarum groſſi, Græcè vocãt ὀλύνθοι: ineſt enim illis nonnihil etiam ſucci ex ficu arbore.

Syce. *Ficus arbor.*

Ficus arbor calidæ tenuiumq; partiũ tẽperaturæ eſt, ceu indicãt tum liquor eius, tũ foliorũ ſuccus. Valẽter enim eorũ vterq; calidus eſt. Itaq; non mordicat tantũ, aut vehementer abſtergit, ſed & vlcerat, & ora vaſorũ reſerat, & [a] verrucas quas myrmecias vocant, eijcit, ſed & purgare poteſt. Porrò ficus agreſtis, quam erineũ Græcè (Latinè caprificum)

cum) nominãt, [a] tum opus, tũ ſuccus ad omnia quàm ſatiuæ valentior eſt. Sed & cradæ earum adeò ſunt calidæ, tenuiumq; partium [b] vt carnes bubulas duras, ſi coquendis adijciantur, [c] friabiles ac teneras efficiant.

Symphytum petræum.

Symphyton petræum ex contrarijs conſtat viribus: habet enim ſecandi vim quãpiã, qua collectũ in thorace pulmoneq; pus expurgare poteſt: habetq; etiã quandã contrahendi vim, qua eiectionibus ſanguinis auxiliatur: & tertia ad eas ineſt humiditas quedã non immodicè calida, per quam guſtantibus dulce apparet, & odoratu iucundũ. [d] Mãſum ſitim extinguit, & arteriæ aſperitates ſanat. Porrò ſecundum omnium dictarum virium miſtionem ſimul digerere abundè poteſt, ſimulq; corpora contrahere conſtringereque: proinde enterocœlijs imponitur, & ad conuulſa & rupta cum oxymelite bibitur. Porrò qui ipſum in vino decoctum [e] ad muliebre exhibent profluuium, vtuntur tanquam deſiccante & contrahente. Qui verò ad nephritim, tanquam expurgante & incidente.

Symphytum magnum.

Symphyton alterũ, puta magnũ, ſimilem dicto vim habet: non tamẽ guſtantibus dulce eſt, nec odorantibus odoratum. Sed his ſanè à modo ſcripto diuerſum eſt. Cæterum

L 2 quate-

a ὀπός τε καὶ χυλός, tũ liquor tum ſuccus.

b τῇ κράσιν, temperat.

c Græ. tã tum τακερά.

d διαμασώμενον, cõmanducatum.

e πρὸς δυσεντερίαν καὶ ῥοῦν ἐρυθρόν, ad dyſenter. et profluuium rubrum.

quatenus viſcoſitatem quandam & mordacitatem obtinet, ſcillæ ſimile eſt. [a] vtiturq; ad omnia, ad quæ iam dicto.

[a] χρῶνται αὐτῷ, vtuntur eo.

Spondylon.

o cap. 84

Spōdyli fructus acris & ſecantis eſt facultatis: itaq; ad aſthma & comitialē morbum aptū eſt medicamē: prodeſt & aurigini. Et radix, nimirū adſimilis facultatis, ad eadē accōmodatur. Sed & inſuper fiſtularū callos tollit: cæterum imponere eam oportet circūraſam. Porrò floris etiam ſuccus ad diuturniora aurium vlcera conueniens reponitur.

Schinos. *Lentiſcus.*

p cap. 72

Schinos, frutex hic ex aquea eſſentia leuiter calida, [b] & terrena frigida nō pauca compoſitus eſt [c]. Deſiccat igitur ſecundo ordine cōpleto, aut tertio incipiēte: in caliditatis & frigiditatis differentia quodāmodo eſt medius & ſymmetrus. Similē omnibus ſui partibus adſtrictionē obtinet in radicibus, ramis, extremis turionibus, germinibus, ac folijs: præterea fructu, & cortice: ac ſi ſuccū ex folijs eius viridibus exprimas, ſimilis hic ordinis eſt, moderatè adſtringēs. Itaq; bibitur & per ſe, & cū alijs medicamentis, quæ dyſenterias & alui affectus ſanāt: quin & ad ſanguinis expuitiones: ſanguinisq; ex vtero eruptiones, tum ſedis vuluæq; procidentias idoneus eſt, vtpote ad hypocyſtida nonni-

[b] Deeſt facultate. τῇ δυνάμει.

[c] Add. διηνεκῶς σύμφερει μετρίως, ob quam et moderate aſtrin.

hil

hil propè accedens.

Schinu anthos. Schini flos.

Schinu anthos modicè calfacit, modiceq́; etiã adſtringit: nec planè à tenuitatis natura alienus eſt. Quocirca his de cauſis vrinam mouet, menſesq; ciet adhibitum ſiue in fomentationem, ſiue in potionem. prodeſt & iecoris & ſtomachi, ac ventris phlegmonis. Magis eo adſtringit radix. Quod verò florẽ vocant, calidius eſt. Porrò in omnibus ſui partibus, in alijs magis, alijs minus, guſtantibus apparet adſtrictio: proinde medicinis, quę hæmoptoïcis, ſiue ſanguinem reijcientibus exhibentur, commiſcetur.

Schœnos lea. Iuncus leuis.

Schœnos lea, quædam oxyſchœnos, alia [a]oligoſchœnos nuncupatur: gracilior durior que oxyſchœnos, craſsior laxiorq; oligoſchœnos. Fructus oligoſchœni ſomnum affert. At oxyſchœni duæ ſunt ſpecies: altera ſterilis, cuius quidẽ in medicina nullus vſus eſt: altera verò ſemen fert: cõciliat verò & huius ſemẽ ſomnũ, ſed minus quàm oligoſchœni, quanquã tamẽ hoc caput tentet. Vtrunq; ſi frictũ cũ vino bibatur, ventris fluxus deficcat, & muliebre profluuiũ rubrum ſiſtit. Ex quibus clarũ eſt, ꝙ cõpoſita eorũ tẽperies eſt ex terrena videlicet eſſentia leuiter frigida, & aquea leuiter calida: vt & inferna deſicca-

[a] Vet. legit ꝑ ὀλιγόσχοινος ὁλόσχοινος.

re poſsint, & ſenſim frigidos ad caput vapores ſubmittere, quibus ſomnolentos efficiant.

Terminthos. *Terebinthus.*

Terebinthi tum cortex, tum folia, tum fructus adſtrictorium quiddā obtinēt. Sed & ſecundo ordine excalfaciunt. Itaque quòd etiam deſiccent manifeſtum eſt: recentes quidem etiámnū humidique modicè: ſicci verò, ordine ſecundo. Cęterum fructus aridus propinquus eſt etiam tertio ordini deſiccantium. Eſt enim adeò calidus, vt mandentibus protinus eius caliditas percipiatur. Itaque etiam vrinam prouocat, & lienibus prodeſt.

Teutlon. *Beta.*

Beta nitroſæ facultatis particeps eſt, qua tum digerit tum extergit, & per nares purgat. Cæterum cocta [a]nitroſitatem omnem exuit, fitque facultatis aphlegmantæ, hoc eſt phlegmonis aduerſæ, leuiter digerentis. Porrò ad detergendum digerēdumque validior eſt beta alba. Nam nigra adiunctum habet adſtrictionis quippiam, & magis in radice quàm alijs partibus.

Teucrium.

Teucrium incidendi & tenuium partium facultatis eſt: quare lienes ſanat. Ponatque ipſum quiſpiam in tertio exiccantium, ſecundo verò calfacientium ordine.

Tephra. *Cinis.*

Cinis,

Cinis, combuſtorum lignorum reliquiæ ſic nuncupantur, compoſitæ ex contrarijs tum qualitatibus, tum ſubſtantijs. Habet enim in ſe partim terrenum, partim velut fuliginoſum, Græcè æthalodes, ſiue lygniodes, id eſt fuliginoſum, ſiue quomodocunque quis appellare volet: atque hæ ſanè partes ſunt tenues, & quæ maceratis aqua cineribus & percolatis vnà [a] aſportantur atque abeunt. Quod verò reliquum eſt, terreum eſt & infirmum [b] calida facultate [c] depoſita. Sed non omnis cinis eadem temperatura præditus eſt, ſed pro combuſtæ materiæ diuerſitate variatur. At neſcio quo pacto Dioſcorides omnes [d] cineres adſtringendi habere vim prodiderit, cùm ficulneus eiuſmodi omnis qualitatis ſit expers, vtpote cùm & ipſa arbor nulla ſui parte acerbam qualitatem præferat, ceu quercus, ilex, arbutus, fagus, lentiſcus, hedera, & hoc genus alia verùm plena ſucco valido tota ſit, eoque acri & calido. Ergo ex acerbis vtique lignis factus cinis, non parùm adſtringit, meminique me, quandoq; cũ aliud ad manũ nõ eſſet medicamen, [e] ſanguinis ſuppreſsiſſe eruptionẽ. Verùm nullus vnquam ad tale vti ficulneo audeat. Siquidẽ hic acrimoniæ multum adurentiſque facultatis obtinet, miſtæ abſterſioni: & vtroque differt ab eo qui ex quercinis lignis conficitur,

[a] Vox vana συναποφέρεται.
[b] Add. καὶ ἄδηκτον ἐστερημένας.
[c] Add. τῆς κονίας in lixiuiũ.
[d] al. αὐτοὺς, ipſos ſub. cineres.
[e] δι' αὐτῆς, per hunc.

tur,tū quòd in eo fuligineū multò eſt acrius, tùm quòd in illis terrenū quodãmodo ſubadſtringens eſt,in hac abſtergens,veluti in cinere tithymallorum,eſt & calx cineris quædam ſpecies,cæterùm tenuioris eſſentiæ quã qui ex lignis fit:nimirum quantò lapides exactius torreri vt cinis fiant poſtulant:nõ tamẽ multum reliquum in ſe habet velut naturæ igneę,quod vocãt ἐμπύρευμα.Proinde elota medicamen eſt citra morſum deſiccans, magisq; ſi bis térve lauetur. Cæterùm ſi marina aqua abluta ſit,admodū digerit.Dicetur porrò de ea vbi de metallicis ſermo habebitur.

Telephium.

Telephium exiccandi & detergendi facultate eſt,non tamen inſigniter calida: verùm in hoc forſan quiſpiam ipſum [a] ſecundi eſſe ordinis cenſeat.Deſiccat tamen ſecundo ordine intenſo:aut certè principio tertij:proinde ad putrida vlcera conuenit, & [b] vitiligĩnem vtranque ſanat cum aceto.

Telis. *Fœnumgræcum.*

Fœnumgræcū calidum eſt ſecūdi ordinis, deſiccat primo:proinde feruentes phlegmonas irritat acerbatque:quæ verò minus ſunt calidæ,& magis duræ, eas digerendo curat.

Tithymalli.

Tithymalli omnes vincentem habẽt acrẽ calidamque facultatem, ineſt verò [c] & amaritas.

[a] Leg. τῆς πρώτης, *primi.*
[b] καὶ λεύκας καὶ ἀλφούς.
[c] αὐτοῦ. *ipſis.*

ritas. Validiſsimus itaque eorum eſt liquor: ſecundum locum tenent fructus & folia. Sed & radix dictarũ facultatum particeps eſt: ſed non ex æquo. Sanè ipſa cum aceto decocta dolores ſanat dentiũ, maximè qui illis eroſis proueniunt: at liquores, vt qui valentiorem vim habeant, in foramina quidem ipſa dentium induuntur: cæterùm ſi aliã corporis partem cõtigerint, continuò adurunt, vlcerantque proinde foris illis cera circũlinitur: quippe cũ ex quarto ſint excalfaciẽtium ordine, quẽ eſſe adurentiũ poſuimus. Sic pilos quoq; ſuccus inũctus tollit. Porrò cũ vehementior ſit, oleo miſcetur: & ſi id idẽtidẽ ac ſæpe fiat, tãdẽ prorſum pilorũ radices aduſtæ [a]corrũpentur, corpusq; depile reddetur. Eadem facultate verrucas, quas acrochordonas nominant, & myrmecias, & pterygia, ſiue oculorũ vngues, & thymos auferunt, detergentque lichenas & pſoras: quia ſcilicet & abſtergendi facultas ineſt propter amaritudinem. Præterea vlcerum phagedænica, anthracode, & gangrænode, quia valenter tum excalfaciũt, [b]tum deſiccant, ſi in tempore & moderatè vtare, iuuare aliquando poterunt. Verumenimuero & fiſtularum callos eximunt[c]. Cæterum hæc omnia genere quidem ſimiliter, imbecillius tamen & folia, & fructus præſtare poſſunt. Quibus ſanè & ad piſces in aqua ſtagnali

[a] ἀπολλυνται, extirpant.

[b] καὶ ῥύπτουσιν et exterg.

[c] Add. τὴν αὐτὴν δύναμιν eadẽ facultat.

ſtagnali capiendos vti aſſolent. Celerrimè nã que ab illis in vertigine acti, ac ſemimortui redditi, ad aquæ ſuperficiem feruntur. Porrò cùm ſeptem ſint eorum genera valentiſsimus eſt quem characian nominant, quem vtique etiam quidam marem cognominant, & fœmina nuncupata myrſinites: & qui in petris naſcitur ad modũ arboris: deinceps qui phlomo adſimilis eſt, & cypariſsias: deinde paralius ſiue marinus: denique helioſcopius. Proportione verò comprehenſæ illorum facultatis & cinis & [a]lixiuium erit.

[a] ἡ ἀπ᾽ αὐτῆς ex ipſo.

Tragacantha.

Tragacantha ſimilem gummi vim obtinet, emplaſticam quandam, & [b]acrimoniam hebetiorem. Et ſanè ſimiliter illi deſiccat. ſ 3° ca 21

[b] al. quæ acrimoniam obtundit.

Tragion.

Tragij folia, fructus, lachrymaque, trahẽtis digerentisque ſunt facultatis. Eſt verò & tenuium partium, & facultate in principio tertij ordinis calida: [c]ſtipites & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menſes mouet drachmæ pondere potum. Porrò in Creta ſola naſcitur tragion lentiſco adſimile. Cęterum alterum tragium hoc minus, cuius folia ſcolopendrio ſimilia ſunt, viſitur quidem multis in locis: ſed non parum habet facultatis adſtringentis: vt & ad fluxionum affectus conueniat. ſ 4° ca 52

[c] Græ. tantum σκόλοπάς τε συνάγει, καὶ λίθους θρύπτει, palos educit & lapid. frangit.

Tra-

Tragoriganum.

De tragorigano in ſermone de origano ſuprà eſt dictum.

Tribolos.

Tribolus ex humida eſſentia modicè frigida & ſicca nō mediocriter & ipſa frigida cō ponitur, in terreſtri tamen ſuperat terreum frigidum, quòd aſtringẽs oſtẽdimus: in aquatico verò aqueum. Propter vtrũque itaque & contra phlegmonarũ generationes, & omnino cōtra omnes influxus congruit. Porrò terreſtris ipſius fructus cùm tenuium ſit partiũ, potus lapides in renibus comminuit.

Tripolium.

Tripolij radix guſtanti acris eſt, & facultate calida in tertio exceſſu.

Triphyllum.

Triphyllum, quidam aſphaltion, quidam oxyphyllō, nōnulli minyanthes, ſunt & qui cnicium vocitent: prima quidē tria ab accidētibus frutici, reliqua duo nomina haud ſcio vnde. Vis plantæ eſt calida & ſicca vt bitumen, cui odore eſt ſimilis, vtrinq; tertio ordine. Proinde pota laterũ dolores ab obſtructiōe natos iuuat, & vrinā mēſesq; ꝓuocat.

Trichomanes.

Trichomanes eadē præſtat quæ Adiātũ.

Trychnon. Solanum.

Trychnon quidam præpoſito ſ, ſtrychnũ vocant.

vocant. Eſculentum quidem quod in hortis naſcitur, notum eſt omnibus, vtunturque ad omnia ea quæ refrigerari adſtringiq; poſtulant. Poteſt enim hæc duo ordine ſecũdo. Cæterorum non eſculentorũ vnum quidem nũcupatur alicacabũ fructum, habẽs rufum, acino vuæ tũ figura, tum magnitudine adſimilẽ quo & ad coronas vtuntur: alterũ verò, fruticoſum, à conciliado ſomno hypnoticũ: & tertium [a] quod inſaniã afferat, manicũ appellitant. Alicacabũ igitur in foliorum facultate hortẽſi ſolano ſimile eſt, fructum habẽs ciendæ vrinæ idoneũ: proinde compluribus facultatibus cõpoſitis quæ ad iecur, ad veſicam, & renes accõmodãtur, [b] adiungitur. Solani verò hypnotici cortex radicis ſi cum vino bibatur, ſomnum accerſit drachmæ pondere ſumptus. Sed & ad cetera quoque papaueris ſucco perſimilis eſt, niſi quòd hactenus imbecillior eſt, quòd ipſe tertij habeatur ordinis refrigerantiũ, cũ hic poſitus ſit in quarto. Huius ſolani ſemen vrinã ciendi poteſtatem habet. Cæterũ ſi plus duodecim corymbis hauſeris, demẽtiam quoque adſciſcet. Porrò quod reliquũ eſt ex propoſitis ſolanis, ad medicationes quę intrò in corpus adhibẽtur inutile eſt. Nã ſi quatuor eius drachmæ [c] offerãtur, mortẽ inferẽt: ſi pauciores, ſaltem inſaniam. Vna certe [d] innoxiẽ ſumitur, cæterum

nec

a ἐπ' αὐτοῖς, *præter hæc.*

b μίγνυται, *miſcet.*

c ληφθεῖεν *ſumptæ fuerint.*

d ἀλύπως.

nec ipſa vtile quid obtinet. Verũ ſi foris corpori emplaſtri modo illinatur, vlcera cacoëthe, & nomode, ſiue paſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex præfertur, deſiccans ſecũdo ordine iam completo, & tertio incipiente, refrigerans ſecundo incipiente.

Hyacinthus

HYacinthi radix[a] bulboſa eſt, ordinis primi in deſiccando: ſecundi verò cõpleti, aut certe tertij incipientis in refrigerãdo. Itaque pueros diutiſsimè ſeruare impuberes illita [b]creditur. Fructus leuiter extergit & adſtringit: quamobrem & ipſe regio morbo laborantibus exhibetur in vino ordine quidem tertio quadantenus deſiccans, cæterum in medio conſiſtẽs caliditatis ac frigiditatis.

Hydnon. Tuber terræ.

Hydna omnibus nota ſunt. Subſtantiã habent vincentem [c]terreſtrem quidem, [d]ſed tamen cũ paucula quadã tenuiũ partiũ miſtã.

Hydropeperi.

Hydropeperi à locis in quibus naſcitur, & à ſimilitudine quæ illi cũ pipere in guſtu eſt, nomẽ ſortitũ eſt. Cæterũ nõ vſque adeo calidũ eſt atq; piper. Attamen herba ipſa etiãnum viridis [e]cataplaſmatis in modũ impoſita, ſugillata & tumores induratos digerit.

Hyoſcyamus. Altercum.

Hyoſcyamus cui ſemen atrum eſt, inſaniã ac

a βολβοειδὴς, bulbiformis.

b Add. ἐν οἴνῳ cum vino.

c γεώδη-ςέραν.

d Add. ἐν τῇ συςάσει, conſiſtentia.

e ἅμα τῷ καρπῷ, cum fructu.

ac ſoporem affert:ſed is cui ſemen mediocriter flauum eſt, propinquam ei facultatē poſſidet. Verùm vtrique fugiendi ſunt vt inutiles & venenoſi, ſeu deleterij. Cæterum cuius ſemen ac flos candidus eſt, ad ſanationes vel maximè idoneus eſt, ex tertio quodammodo ordine refrigerãtium. Porrò flos eius quidem cui ſemen eſt nigrum, mediocriter purpureus eſt: eius verò cui eſt ſubflauum, leuiter mali colorem refert.

Hypericum.

Hypericum calfacit & deſiccat eſſentia tenui, adeò vt & menſes & vrinas prouocet. Sed ad hæc totus ſumendus eſt fructus, non tantum ſemen. Porrò cum folijs illitus viridis ad cicatricem ducit cùm alia,[a] tum etiam ambuſta. Cæterùm ſi ſicca contuſa inſpergas, ſanabis & mollia nimis, humidáve & putredinoſa vlcera. Sunt & qui iſchiadicis bibendum exhibeant.

[a] Vet. interp. ad. vlcera.

Hypecoon.

Hypecoon refrigerandi vim habet ex tertio ordine refrigerantium, vt parum abſit à papauere.

Hypogloſſon.

Hypogloſſon [b] inde adeò nuncupata eſt, quòd ſummis corymbis velut ligulæ quædã exeunt. Cæterum radix & ſuccus fruticis emolliendi vim poſſident.

[b] ὄυ]ως, ſic.

Hyſſo-

Hyſſopum.

Hyſſopum deſiccat & excalfacit ordine tertio, ſed & tenuium eſt partium.

Phaci. *Lentes.*

Lentes valenter adſtringunt, medium tenent caliditatis & frigiditatis, deſiccant tamen in ſecundo ordine: ipſum itaque eatum corpus deſiccat & ſiſtit ventrem: cæterum decoctum prouocat: proinde etiam prior aqua abijcitur, vbi retentionis cauſa adhibentur.

Phacos. *Lenticula paluſtris.*

Lenticula paluſtris humidæ frigidæque temperaturæ eſt, vtrinque ex ſecundo quodammodo ordine.

Phaleris.

Phaleridis [a] tum ſuccus, tum ſemen, tum folia potari vtiliter creduntur ad veſicæ dolores, ceu in ſeſe habeant tenue quiddam & calidum.

[a] Add. τῆς πόας herbæ.

Phalangites.

Phalangites ſic appellata eſt, quòd morſis à phalangijs auxilietur: eſt autem facultatis tenuium partium, deſiccantis: quamobrem & tormina patientibus ſuccurrit.

Phlomus. *Verbaſcum.*

Phlomos quidam per p literam & ſcribũt, & proferunt. Quædam folijs alba eſt, quędã verò nigra. Et albæ quidẽ mas eſt, cuius folia anguſtiora

anguſtiora:fœmina,cuius maiora. Et præter has eſt alia phlomos agria cognominata, flores habet aureos & luteos, ſiue melizontas. Sed & alia præter has eſt,quã propriè phlomida nominant,& thryallida. Priorũ itaque duarũ radix acerba guſtu eſt,& fluxionis affectibus prodeſt:ſed & ad dentiũ dolorem eã quidam colluunt. Attamen folia digerendi vim habent:ſic & aliarum folia, & maximè eius quæ aurei coloris flores obtinet,aut etiã pilis flaueſcentes. Omnium enim folia deſiccandi & detergendi [a] vim poſsident.

[a] Add. μετρίως, moderatè.

Phœnix. *Palma.*

Phœnix arbor adſtrictoriæ facultatis omnibus ſui partibus eſt particeps. Igitur ramorũ ſuccus [b] eſt,ex aquea ſubſtantia tepida & terrea frigida conſtans. Similis [c] facultatis eſt encephalos quem vocant, [hoc eſt cerebrũ ſiue medulla] eſui aptus. At fructus eius, & maximè dulcis,nõ paucã obtinet caliditatem. Cæterum cùm edẽdo ſit,multo eſt vſui, non tantum foris impoſitum,vbi quid roborare & deſiccare,contrahere, ſtipare, denſareque conſilium eſt:ſed & tanquã cibus ſumptus & ſimul cum alijs & per ſe. Porrò quod elaten vocant,nempe tenerũ illud palmę germen,eandem cũ cerebro eius facultatẽ poſsidet. Quod verò velut [d] decoctũ eius eſt, adſtringere & ipſum qualitatẽ habet; verũ plus

[b] Deeſt auſterus αὐστηρός.

[c] φύσεως naturæ.

[d] Corruptè ἀφέψημα, decoctum, pro ἀμφίεσμα, tegmen.

quàm

quàm dicta omnia exiccat: vtpote quod & eſſentiæ conſiſtentia illis ſiccius eſt,&[a] nimiũ habet humiditatis. Itaq; iure vtuntur illo ad vlcerum putreſcentia, miſcentque medicamentis articulos plus iuſto laxatos contrahentibus: ad hæc facultatibus hepaticis & ſtomachicis, ſeu intrò ſumantur, ſeu foris admoueantur. Sed et radix plantæ deſiccatoriæ citra morſum facultatis eſt, adiunctum habens & ipſa adſtrictionis quippiam.

[a] *Imò, minimè particeps eſt humid.* ἥκιστα μετέχει ὑγρότητος.

Phorbion.

Phorbij ſemine ad leucomata, hoc eſt albugines, cum melle [b] applicant. Sed & ſpicula extrahere creditur. Porrò et ipſa herba & idem præſtare videtur. Ex quibus conſtat quòd tenuium partium,& attrahendi detergendique potentiam obtinet.

[b] χρῶνται, *vtuntur.*

Phu.

Phu, odorata quodammodo eſt huius herbæ radix, nardo viribus ſimilis: ſed tamen ad pleraque infirmior, vrinas mouet plus quàm aut Indica, aut Syrica nardus,[c] perinde vt Gallica.

[c] ὁμοίως τῇ κελτικῇ.

Phycos. *Alga.*

Phycos humens etiamnũ & virens ex mari exemptus deſiccat & refrigerat ordine ſecundo: habet enim quiddam modicè acerbũ.

Phyllitis.

Phyllitis cùm qualitatis ſit acerbæ non

abſurdè diarrhœas, ſiue profluuia, et dyſenterias pota iuuat.

Phyllon malabathru. *Folium malabathri.*

Folium malabathri nardo ſimilem vim poſsidet.

Chalbane. *Galbanum.*

l3 cap. 91

GAlbanum ſuccus eſt plantæ ferulaceæ moliendi & digerendi vi. Fueritq; ſane ex tertio ordine excalfacientium incipiente, aut ſecundo completo: in deſiccando verò ex ſecundo incipiente.

Chamædris.

l3 cap. 67

Chamædris vincentem habet qualitatem amaram: eſt & quodammodo acris. Quocircà merito lienes colliquat, & vrinas ac menſes prouocat, craſsitudinem humorum incidit, & viſcerum obſtructiones purgat. Ponatque eam quiſpiam in tertio ordine excalfacientium & deſiccantium: plus tamen [a] calfacit quàm deſiccat.

[a] *Contra plus deſicc. quā calf.* καὶ πλεῖόν γε κατά γε τὸ ξηραίνειν ἢ θερμαίνειν.

Chamæciſſos.

Chamæciſsi flos cùm ſit admodum amarus, iecur obſtructione liberat, daturque ex coxendice laborantibus.

Chamælea.

Chamælea vincentem habet qualitatem amaram: quamobrem admodum ſordida vlcera, et quę maximas habent cruſtas, cum melle purgare poteſt.

Cha-

Chamæleuce.

Chamæleuce calidæ facultatis eſt tertio quodammodo ordine, ſiccæ primo.

Chamæleon.

Chamęleontis radix, nigri quidem, letale quiddam obtinet: quamobrẽ foris vtiq; vſus eius ad pſoras adhibetur, & lichenas, & vitiligines, & in ſumma, quę deterſionẽ poſtulãt: prætereà digerẽtibus & emollientibus pharmacis cõmiſcetur: & phagedænica vlcera ſanat illita. Eſt enim ſicca tertio ordine, calfacit verò ſecundo ordine abſoluto. Porrò albi chamęleontis radix[a] potui datur cum vino auſtero menſura oxybaphi. Exhibent ſanè ipſam etiam aqua inter cutem laborantibus adſimilem habentem temperiem ipſius nigri radici, niſi quatenus illa acrior eſt.

Chamæpitys.

Chamępitys guſtu quidem amarum ſaporem validiorem acri obtinet, effectu verò expurgat abſtergitque viſcera plus quàm calfacit: proinde auriginoſis, & omnino quibus facilè iecur obſtruitur, bonum eſt remediũ. Quin & menſes ducit tum pota, tum appoſita cum melle. Sed & vrinæ mouendę medicamen eſt. Sunt autem etiam qui eam exhibent decoctam in melicrato ijs qui coxendicis doloribus torquentur. Herba porrò ipſa viridis vulnera magna conglutinat, & vlcera

putreſcentia ſanat præterea vberum durities diſcotit. Eſt enim in ſiccando ordinis tertij in calfaciendo verò ſecundi.

Chamæſyce.

Chamæſyce abſtergendi ſimul & acrem vim poſſidet. Itaque acrochordonas & myrmecias caules eius teneriores in modum cataplaſmatis admoti, & ex eis liquor, auferūt. Cum melle verò craſſas oculorum cicatrices detergunt: ſed & hebetudinem viſus à craſſitie natam adiuuant, ſicut ſanè & ſuffuſionum principia.

Chelidonium.

Chelidonium extergentis admodū & calidæ facultatis eſt, ſed et ſuccus eius ad acuendum viſum commodus eſt, vtique in quibus craſſum quiddam in pupilla colligitur digeſtione atque diſcuſsione indigens. Vſi ſunt radice eius quidam ad auriginem ab obſtructione iecoris proficiſcentem, in vino eam albo potui exhibentes.[a] Similiter manſa confert dentium doloribus. Porrò chelidonium minus cum arius ſit maiore celeriter illitum cutem exulcerat, vnguesque[b] ſcabros exterit. Succus eius per nares purgat, vtpote admodū acer. Itaque hæc herba quarti ordinis fuerit [calfacientium incipientis. Maius autem chelidonium tertij eſt ordinis] abſoluti iam, idq; tum in calfaciendo, tum in ſiccando.

a Add. Pau. σὺμ ἀνίσῳ, cū aniſo.
b λεπρὰς leproſos.
[Hec ex vet. trāſlat. Aet. cheli. minus calf. et ſicc. 4. ord. maius. 3. eſt ord. in vtroque.

Chon-

Chondrila.

Chondrila, et hanc quidam ſetin nominant. Eſt enim eiuſdem ferè cum illa facultatis, niſi quòd guſtu [a] amariuſcula eſt ac proinde facultate ſiccantiore.

[a] ὑπόπικρον, ſub amara.

Chondrus.

Chondrus eſt ſanè nutrimentum optimũ, ſicuti et triticum: ſed huius inſtituti non eſt de nutrimento diſtinguere: verùm vt medicamen emplaſticæ facultatis eſt temperie tritico ſimilis, plus tamen illo viſcoſus: quare ſanè etiam illo plus nutrit. Eſtque ceu materia quædam idonea excipiendis aceto, marina aqua, muria, et id genus alijs valenter deſiccantibus: proinde quidam ex genere admodum exiccantium eſſe et hoc ſemen autumarunt. Cæterum chondrus ex numero eſt potius concoquentium, vt et triticum, quæ minimè profectò deſiccant. At ob exiccantium medicaminum admiſtionem, cùm quòd ex illis compoſitum eſt, exiccatorium ſit, medicorum complures in errorem inducti ſunt, vt falſò putarent deſiccationẽ chondro acceptã ferendam, ijs quæ admiſta erant præteritis.

Chryſocome.

Chryſocome, vocatur et chryſites. Radix vincentes habet acrem ſimul et adſtringentem qualitates, quare non admodum multi vſus eſt. Vſui tamen eſt decocta in melicrato

in peripneumonijs, & morbis hepaticis ſiue iecorarijs: ſed & menſtruæ purgationis prouocandæ vim quandam obtinet.

Pſeudodictamnum.

PSeudodictamnum imbecillem dictamni vim habet.

Pſyllium.

4° cap. 72 Pſyllium ſemen habet admodum vtile, ex ſecundo refrigerantium ordine: in deſiccando verò & humectando medium quodammodo eſt & ſymmetrum.

Ocimon.

OCimum ex ſecũdo eſt ordine calfacientium, habet autem recrementitiam humiditatem, proinde nec cõmodum eſt quod in corpus ſumatur. Cæterum foris illitum, ad digerendum & concoquendũ idoneum eſt.

Ocimoides.

4° cap. 30 Ocimoides, quidam philitærium cognominant. Radix ſuperuacua eſt. At ſemen tenuium partium, & deſiccantis citra mordicationem facultatis eſt.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS LIBER IX.

PROOEMIVM.

QVOTQVOT plantarum partes ſunt, & fructus, & ſucci atque liquores, [a] ſuprà dicta ſunt omnia. Nunc autem de reliquis medicamentis, quæ metallorum genere cenſentur, quæque ipſius terræ [b] propriæ ſunt diſſerere propoſitũ eſt: poſt quæ deinceps nonnihil tractabitur De partibus animalium, vtique quibus ceu medicamentis ad curationes vtimur. Cæterũ præſtare mihi videtur, communiter de illis omnibus præfari [c] quò videlicet tum clarius intelligi poſſint, tum quæ dicenda ſunt diſtinctè ceu in articulos inaudiantur. Nam ſi quis in omnibus ſequatur ſcriptores ſiue medicamentorum, ſiue materiarũ, ſiue illorum præparandorum: in multis profectò turpiſsimè allucinabitur, & ea quæ præfinitè ac determinatè à me poſita ſunt perperam accipiet. Cæterum cùm duo ſint capita cõmunis orationis iam proponendæ: Alterũ eſt, an ſponte naſcentium medicaminũ quæ combuſta ſunt, calidiora arbitrari oporteat,

[a] πρόσθεν εἴρηται.

[b] *In cod. Germ.* εἴδη, *ſpecies.*

[c] Σαφηνείας τε ἅμα καὶ τοῦ διηρθρωμένως ἀκούειν ἕνεκα τῶν εἰρημένων, *et clarit. gratia et vt q̃ dicta ſunt ceu p articul. inaudiant.*

an frigidiora: Alterum de medicamentis adſtringentibus, quorum [a] in genere eſſe ſuprà oſtenſum eſt tum auſtera, tum acerba. Itaque ſuper his quidem in quarto horum [b] commentariorum verba fecimus: ſed & modò cõmemorare ſatius fuerit, medicamentis adſtringentibus & facultatem et qualitatẽ ineſſe cũ acribus pugnantiſsimam. Adſtringunt enim e Acacia, Balauſtiũ, Hypocyſtis, Cytini, Galla, Rheon, Rhus, Omphacium, Meſpila, Corna, Malicoriũ, Myrta. Acria verò ſunt Euphorbium, Allium, Cæpa, Porrum, Napy, Piper, Gingiberi, Smyrnium, Origanũ, Pulegium, Calamenthe, & Thymus. Reuocandum itaq; in memoriam duntaxat qualem cuiuſque dictorũ percipimus ſenſum, & protinus ſequetur qualitatis eorum diuerſitas, quam in quarto libro expoſui vnà cum alijs omnibus guſtus differentijs. Sanè contrahũt conſtipantq; atq; condenſant ſubſtantiam noſtrã adſtringentia: ac proinde in quamuis corporis noſtri partem extrinſecus impoſita, continuò illam rugoſam & contractam [c] efficiunt, contrà quàm acria, quæ impoſita cuti perſpicuò eam excalfaciunt, atque in molem attollunt, cum rubente colore: ac ſi diutius immorẽtur, etiam vlcerant. Hæc itaque euidenter apparent tum incidere, tum excalfacere, tum etiã à vicinis partibus ad ſeſe ſanguinẽ attrahere: at

a ὢν εἴδει.

b βιβλίων.

c ἀχροδεῖ ἀνυσιν, demõſtrãt.

at adſtringentia refrigerando,contrahendo, conſtringendoque in illis etiam contentum repellere. Facultas itaq; aduerſiſsima eſt adſtringentibus cum acribus: nec quæ in guſtu apparet qualitas: ſimile quippiam obtinet. Quid ergo nonnullis in mente venerit, vt piper, alliū, atq; adeò acria omnia adſtringere dicerent, ſanè cogitatione aſſequi nequeo. Nā ſi vt hęc adſtringere dictitant,ita Rhun, Balauſtium,Omphaciū, Meſpilum, & quotquot eius ſunt generis, acria cognominarēt, diuerſa ac cōmutata[a] in nominibus cōſuetudine,ignaros profectò illos vocū,[b]& earum ſignificatuum:non tamen guſtandi aut olfaciendi carere iudicio dicerē.Nunc verò cùm res duas & olfactu,et guſtu,& effectibus ſuis maxime cōtrariam inter ſeſe naturam oſtentantes, vna appellatione nuncupent: admiranda profectò hominum aut ſtupiditas eſt, aut dementia,aut ſimul vtraq;:perinde enim faciunt atq;[c]illi qui & ignis,et niuis eundem eſſe ſenſum aiunt. Atque adeò in quendam quondam incidi,qui præ tam aliena atq; abſurda vſurpandorum vocabulorū conſuetudine diceret nihil prohibere quo minus dicеretur nix eandem igni habere tum qualitatē, tū facultatē,quia videlicet et hæc ſæpenumero viſa ſit pedes diutius per eam ambulantiū aduſsiſſe.Sanè nō paruo tempore opus eſt vt illis

[a] *Add.* τῶν ἑλλήνων.
[b] τῶν ἑλλήνων.
[c] τῷ λέγοντι τὴν χιόνα τῷ πυρὶ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν ἐργάζεσθαι, *is qui dicit niuē eūdē ſenſum cum igne effi.*

illis hominibus ſordem animi expurges. At quibus non in tam profunda ignorãtiæ caligine degere contigit, ac quartum horũ commentariorum perlegerint, ijs quæ iam dicta ſunt, memoriæ cauſa repetita ſufficiunt: quò diſtinctè nomina de quaque propriarum rerum ita inaudiant, quemadmodum Latinis [a] efferre Græcisque mos eſt. Tranſibo verò ad ſecundum ſcemma ſiue ſpeculationem, haud etiam de nomine & ſignificato eius habendum, verùm de rei natura. Nam plerique exiſtimant combuſta omnia ſeipſis effici frigidiora. Alij econtra, combuſtorũ omnium augeri caliditatem exiſtimant, vtriq; ſanè errantes. Conſpiciuntur enim liquido quędam calidiora reddita & ad guſtũ, & ad tactum, & eam quæ in vſu cernitur facultatem: velut ſuprà dicebam de acribus & adſtringẽtibus. Quædam contrà aduſtione minus apparent calida: idq; clarè diſcernimus tum [b] tactu, tũ vſu. Dico autẽ vſum, ceu antè dixi, cum cuti impoſita alia calidiorem rubentioremq; partem efficiunt, alia exanguem & frigidam: & alia molem attollunt, alia contrahunt. Igitur acria multũ caloris amittunt vſta. At quę eiuſmodi non ſunt, aſſumunt. Sanè combuſtorũ omniũ nullum planè eſt frigidũ. Relinquitur enim in illis velut ἐμπύρευμα, hoc eſt ignitio quædam; nam ita vocabat Ariſtoteles: atque

[a] χρῆσθαι.

[b] αἰσθήσει ſenſu.

Atque id eſt quod per ablutiones detergitur: ex combuſtorum ſubſtantia [a] ſubtiliſsimum: quod vbi cum aqua abierit, quod vſti reliquũ eſt, ſubſtantia terrena eſt. Siquidem humidũ omne combuſtio abſumit: reliquũ autem terrenum eſt vnà cum empyreumate ab Ariſtotele vocato. Hoc ergo vbi per lotionem ablatum ac ſemotum fuerit, aqua in qua medicamen ablutum eſt, calidam adſciuit facultatem, eamque tenuium partiũ: quod reliquum verò eſt, terreum eſt, [b] deſiccare citra mordacitatem potens. De his quidem & ſuprà diximus: cæterũ nihilo deterius eſt in memoriam nunc ea reuocaſſe, vt refricata illorum memoria, ſimul quæ dicenda ſunt, exactius quis aſſequatur.

[a] τὸ λεπτομερέστατον.

[b] Vet. co. add. ἅμα καὶ ψυχρὸν, ſimul & frig.

De terræ differentijs.

CVm duæ ſint res quę terrę vocabulo ſignificantur, neceſſarium duxi prius eas diſtinguere, vt clariora ſint quæ dicenda veniunt. Altera ſanè [c] Græcis pariter Latiniſq; conſueta eſt. Siquidem vbi triticum, hordeum, aut aliud quodpiam ſeminum, quę cerealia nuncupantur, ſeminant, mediocriter humidam eſſe terram oportere aiunt: at vbi vites, ficus, oleas, aut aliam quamuis arborem plantant, fugiendam præcipiunt, tum eam quæ vliginis [d] planè expers ſit, & arida, tum quæ humida ſit & lutoſa. Nam lutum vocant

[c] Tătum ἅπασι τοῖς ἕλλησι, Græc. omnib.

[d] ἐσχάτως extreme.

vocant terrã humido ſubactã. Tum qui de-colendis agris ſeu georgica conſcribũt, in regionũ differentijs atram terram, argiloſam, arenoſamq; diſcriminantes efferunt: ſed & pinguem terrã vocant, ex qua lutũ fit viſcoſum [ac lentũ]: Alterã verò contrà quàm hęc diſpoſitam, quæ lutum efficiat, pinguitudinis expers, & friabile, vt ſic dicam. Atque hoc eſt vnũ terræ vocabuli ſignificatũ, omnibus vſitatum. Alterum eſt ſolis philoſophis vſurpatum, cùm aiunt elementa corporũ eſſe terram, aquã aërem, & ignem. Corpus nanque extremè ſiccum ac frigidum terram nuncupãt. Secundũ hos ergo nullũ compoſitorum huiuſmodi corporũ terra cenſetur elemẽtaris: aiunt tamẽ ea plurimũ habere terræ, puta adamantẽ, & ſaxa: & quãtò corpore fuerint duriore, tantò magis ea dicũt eſſe terrea, cõtrà quàm agricolæ. Haud enim quò durior ſit corporũ conſiſtentia, eo plus terream eſſe dictitant, verùm lapides & petras [a] planè ad agriculturã eſſe ineptiſsima contendunt. Cęterum eam eſſe terrã dicunt exactiſsimam, quæ quàm longiſsimè receſsit à ſaxi conſiſtentia: quippe cùm & argilloſam & arenoſam ad pleraq; damnent inutilẽ. Secundùm itaque ſignificatum quod à philoſophis celebratur, tribus finientur generibus terræ differentię. Siquidem vnum eius genus lapis eſt,

[a] Add.] τὰ τοιαῦτα.

alte-

alterum corpus metallicum,tertiũ verò terra quæ collitur:facta apud eos [a] differentia de metallicis corporibus quæ fundi poſſunt,velut ære,ſtanno, plumbo. Hæc enim quidam aiunt nõ terræ,ſed aquæ plus continere.Attamen cæteri homines omnes [b] eã duntaxat terrã nominant:quæ humido ſubacta lutum efficitur:de qua vtique & ego nunc ſtatui differẽtias exponere,id modò præfatus,ꝙ propoſita ſectio corporũ terrenorũ in lapides, metallica,& terram quæ colitur,abſq; corporibus quæ propriè phyſica ſeu naturalia nominantur,dicta eſt.Nam ſi ea accedant,tum ligna omnia,& fructuũ partes complures,velut etiã animaliũ,eſſentia eſſe terrena dicentur:fructuũ quidẽ partes,vt nuclei oliuarum & acini vuarum,putamina nucum & conorũ,& eius generis multa alia.Animaliũ verò oſſa,cornua,dentes. Verùm de plantarũ partibus,quæ terrenæ vtique ſunt & duræ,partim iam ſuprà dictũ eſt, partim etiã nunc dicetur.Et de ijs quæ animantiũ ſunt infrà tractabitur, vbi prius terræ ſpecies abſoluero. Licet enim ea tibi aut differentias, aut ſpecies,aut etiam appellare genera.Dico autem hæc,lapides,metallica corpora,terram in lutum ſolubilem. Ac primum omnium dicam [c] ab Latinis nuncupatæ terræ differentias, quæ cõmune hoc habet,vt addita aqua cõ-

tinuò

a διαφωνίας.

b Add. τὴν οὐσίαν, ſubſt.

c ὑπὸ πάντων Ἑλλήνων.

tinuò ſoluatur, & fiat lutum. Nam quod à philoſophis ſic appellatur, non habet omnibus commune, ſed illis tantum conſuetũ ac celebratum ſignificatum.

De differentijs nominatæ paſſim terræ.

TErram[a] vſitatè Latinis vocari dixi, quę iniecta aqua ſtatim ſoluitur, & fit lutũ. Huiuſmodi ergo eſt quam homines ad culturam elaborãt, differentias habens quaſdã ſanè ſecundum propriam rationem, dũ pinguis & viſcoſa, quæ vtique omnino & atra colore eſt: alia verò friabilior, & pinguitudinis expers, quam vocant argillam, quæ ſanè quodammodo candidior eſt. Atque hæ contrarijſſimæ ſunt differentiæ. Aliæ harum in medio ſunt, alteri atque alteri magis accedẽtes: atque adeò quædã etiã quæ ex æquo ad vnguem in medio, pari interuallo ab vtraq; diſtãt. At aliæ ſunt terræ differentiæ ex diuerſi generis corporum natæ commiſtione, qua ratione lapidoſæ & arenoſæ habentur: atque admiſtã talium ſubſtantiã ſegregãt largę aquæ effuſione ac maceratione, dũ [b]totum humidum efficiatur. Cũ enim id effectũ eſt, id quod defertur atq; ineſt lapidoſum atq; arenoſum, id omne ſubſidit, & terra exacta ſupernatat. Tale quiddã & in Lemnia terra viſitur, quam cognominãt quidam milton lemniam, id eſt rubricam lemniam, &

[a] σύνηθες *conſuetam.*

[b] *al. non* πὰν *vt hic, ſed* πηλὸν *lutum.*

& alij quidam ſphragida lemniā, hoc eſt ſigillum lemniū,ob impreſſum videlicet illi ſigillum,Dianæ ſacrū.Siquidem hanc terrā ſacerdos cum patrio quodā honore ſumens, haud mactatis animalibus, ſed tritico atque hordeo piamenti gratia[a] terrę redditis,in vrbē cōportat:quam deinde aqua maceratam, atq; in lutum[b] redactā,vbi valenter conturbauit,paulumq; inde quieſcere ſiuit[c],aquam quæ ſupernatat,aufert, & mox quod ſub ea eſt[d] lutum tollit,ac reliquum duntaxat quod ad imum ſubſedit,lapidoſum ſcilicet & arenoſum,relinquit vt inutile ac ſuperuacaneū. Porrò lutum illud pingue vſque eo deſiccat dum mollis cerę conſiſtentiā accipiat:huiuſque exiguis acceptis particulis, ſacrū Dianę ſignū imprimit. Ac poſteà rurſum in vmbra ſiccandū reponit,donec omnē planè humiditatem amittat, fiatq; illud medicis omnibus cognitū medicamē lemnia ſphragis,ſiue ſigillum. Sic enim quidā illā cognominātvt dixi ob impreſſam illi ſphragida,hoc eſt ſigillū:ceu etiam nonnulli ob colorem lemniam miltō ſiue rubricam appellitāt[e]. Verùm ab ea differt,ꝙ contactu non contaminet atq; illa:& ſecundum collem in Lemno qui totus colore fuluo eſt,& in quo neque arbor[f] neque planta naſcitur, tantū huiuſmodi terra viſitur.Porrò tres eius ſignantur differentię:

[a] τῷ χώρῳ, loco.
[b] Add. ὑγρόν, humid.
[c] Add. πρῶτον.
[d] τὸ λιπαρὸν τῆς γῆς λαβοῦσα, pingue terræ ſumit.
[e] Add. habet quidem eundem cum milto ſeu rubrica colorem.
[f] Add. οὐδὲ πέτρα

vna

vna quam poſuimus terræ ſacræ, quam alij nemini præter vnam ſacerdotẽ contingere fas eſt: altera verò eius quæ reuera miltos eſt ſiue rubrica: vtuntur autem ea potiſſimũ fabri: demum tertia eius quæ extergit, qua vtũtur qui lintea & veſtes lauant, quibus vtique collibitum eſt. Cæterum cùm & apud [a] Dioſcoridem & alios quoſdã ſcriptum legiſſem, lemniæ terræ hircinũ miſceri ſanguinẽ, atq; ex luto quod ea miſtione conficiebatur, ſacerdotem [b] lemnias ſphragidas tum conformare, tum conſignare, cupiebam profectò & ipſe miſtionis modũ inſpicere atque ſymmetriam. Itaque quẽadmodum in Cyprum nauigaueram videndorũ quæ in ea ſunt metallorum gratia, & in cauam Syriã Palæſtinæ partẽ profectus fueram, bituminis & aliorũ quorundam inſpiciendorũ cauſa, ita nec in Lemnum enauigare piguit, vt quantum ſanguinis terræ admiſceretur, conſpicerẽ. Nam iterum cũ [c] Romã pedeſtri peterẽ itinere per Thraciam & Macedoniam, prius à Troade Alexandræa in Lemnũ adnauigaui, nactus illic nauem quæ ad Theſſalonicã curſum deſtinabat. Conueniebam autem cũ nauclero, vt in curſu Lemno appelleret. Et ſane ille præſtitit, ſed non ad eam ciuitatem ad quã oportebat. Anteà enim neſciueram duas eſſe in inſula ciuitates, ſed credebam, vt Samus, Chius,

[a] *Libr.5. cap.63.*

[b] *Add.* ἃς ὀνομάζουσι, *quas vocant.*

[c] *Deeſt ex Aſia.*

Chius, Cos, Andrus, Tenus, & omnes adeò quæ in Aegeo ſunt mari, [vnam duntaxat ciuitatē habent toti inſulæ cognominē] ita & Lemnū nominis [a] ſui vnam habere ciuitatē. Porrò vt ex naui deſcenderam, intellexi ciuitati nomen eſſe Myrinæ: nec in regione ciuitatis illius aut Philoctetis tēplum eſſe, aut ſacrum Neptuni collem, ſed in altera quæ vocaretur Hepheſtias: nec ciuitatem eam Myrinæ eſſe propinquam. Cumq; me nauclerus expectare nō poſſet, diſtuli, vt cum Roma in Aſiam redirē, tunc Hepheſtiada viſerem: id quod feci prout ſperaueram & propoſuerā. Nam vbi ex Italia in Macedoniam traieciſſem, eamq; penè totā pedeſtri itinere pertrāſiiſſem, perueniſſemq; Philippos, quę ciuitas eſt finitima Thraciæ: inde ad mare deſcendi quod proximū aberat centum viginti ſtadijs primumque Thaſon tranſmiſi diſtantē plus minus ducentis ſtadijs: atque illinc in Lemnum ſeptingentis, ac rurſum ferme ſeptingētis in Alexandræam Troada traieci. Ac proinde ſanè ex induſtria tū de nauigatione, tū de ſtadijs adſcripſi, vt ſi quem eadem quę me caperet Hepheſtiada viſendi cupiditas, cognito eius ſitu, ſic nauigationem inſtitueret. In tota nanque inſula Lemno orientem ſpectat Hepheſtias, occidentem verò Myrina. Et quod à poëta dictum de Vulcano eſt, qui

[a] ὁμώνυμον ὅλῃ τῇ νήσῳ, eiuſdē cū tota inſula nominis.

græcè dicitur Hepheſtus. Decidit in Lemnũ, propter collis naturam occaſionem ſumpſiſſe fabulæ crediderim. Apparet enim combuſto ſimillimus tum colore ipſo, tũ etiã quia nihil in eo naſcitur. In hunc itaque [a] collem ſacerdos quo tempore ego ad inſulam acceſſeram, egreſſa, certo quodam tritici hordeiq́ue numero in terram coniecto, alijsq; quibuſdã, pro religione patria perpetratis, plauſtrũ totum terra impleuit. Atque vbi in vrbem conuexiſſet, quo dixi modo, illas fama hominum adeo celebratas lemnias ſphragidas preparabat. Viſum ergo mihi erat percontari, nunquid vnquam anteà hircinũ ſanguinẽ [b] huic terre miſceri ſolitum, memoriæ proditum accepiſſet. Quo audito omnes in riſum ſoluti ſunt nec ij ſanè quiuis ex vulgo, ſed viri oppidò quàm eruditi cùm in alijs, tum præcipuè in vniuerſa patriæ hiſtoria. Quin & à quodam librum accepi quendam ab incolarum quopiam conſcriptum, qui omnẽ lemniæ terrę vſum edocebat. Quamobrem nec me quoque piguit huius medicamenti periculum facere, acceptis ſphragidum viginti millibus. Sed & is à quo librum dono accepi, inter principes habitus, ad multa hoc vtebatur medicamine. Siquidem ad vulnera tum vetera tũ cicatrici inducendæ cõtumacia: adhęc ad morſus viperæ, atq; adeo oẽs ferarum

morſus.

a *Gr. λόγον med. λόφον.*

b *Deeſt aut caprinum.*

morſus, necnon aduerſus medicamenta letalia non antè modo exhibere, ſed & poſt ſphragide vti conſueuerat. Addebat porrò ſeſe periculum feciſſe medicamenti, quod quia fructum iuniperi accipit, *διὰ τῶν ἀρκευθίδων* nuncupatur, cui vtique indebatur & terra lemnia: vomitumque ciere aiebat, ſi quis eùm etiamnum in ventrem letale venenum hæreret, alexiterium ſiue amuletum ebibiſſet. Et ſanè nos quoque huius fecimus periculum in lepore marino, & cantharidibus, cum ſeſe tale quippiam accepiſſe homines ſuſpicarentur: verùm hauſto quod lemniam ſphragida habebat medicamento, protinus omne euomuerunt, nec poſteà vllum illis accidit ſymptoma eorum quæ ad leporem & cantharides comitari conſueuerunt. tametſi conuicta eſſet pernicioſorum medicaminum exhibitio. Cæterùm an ad alia mortifera medicamenta, hæc inquam quæ vocant deleteria, eandem vim habeat medicamentum quod ex fructu iuniperi & terra lemnia conficitur, mihi vtique ignotum eſt. At ille ab Hepheſtiade profectò aſſerebat, adeo vt & rabientis canis morſum eam ſanare diceret in vino diluto epotam at vlceri ex aceto impenſè acri impoſitam: Sed & aliarum ferarum ictus ex aceto ſanare referebat, extrinſecus folijs [a] inſuper

[a] Deeſt *herbarũ*, *βοτανῶν*

impoſitis,quæ putredini reſiſtere didicimus. In primis verò prædicabat Scordium,deinde Centaurium exile,inde Marrubium.Porrò ſi quando nos ſanè ad vlcera cacoëthe & putrida terram lemniam adhibuimus,magnificè profuit.Vſus autem eſt pro prauitatis vlceris magnitudine. Quippe id quod grauiter olet,impedioq; [a] laxum molleq; eſt, ac ſordidum, ſuſtinet vt vel per acerrimũ acetum lemnia terra in lutoſam ſoluatur conſiſtentiam,aliorum more paſtillorum , quorũ alius alio vtitur:dico autẽ Polyidæ, & Praſionis & Andronis,& qui nũc dictus eſt,quẽ Betinũ vocãt.Siquidẽ hi omnes valenter deſiccantes proſunt vlceribus contumacibus, ſoluti interim quidẽ in vino dulci , interim ſapa,interim œnomelite, nonnunquam etiã alborum [b] quopiam,aut fuluorum,aut flauorum,prout nimirum vſus poſtulat. Nam de talibus alibi definietur. Similiter verò quandoque ſoluuntur aut ex aceto,aut vino, aut aqua,aut oxymelite,aut oxycrato,aut melicrato.Porrò lemnia terra ex aliquo cõprehẽſorum ſoluta,medicamen fit idoneũ tum recentibus glutinandis vulneribus, tum medẽdis inueteratis,ægrè ad cicatricem venientibus,& cõtumacibus. Similiter autem & alia quæuis terra pharmacodes ſiue medicamentoſa.Neceſſe enim erit diſtinguere,ſicuti ſu-

prà,

[a] πλάδαρον.

[b] Add. οἴναρ, vinorum.

prà, ab elementari terra, in qua & lapides cõprehendebantur, eam quæ in lutum ſoluitur: ſic nunc ab ea quæ colitur, medicamentoſam: nihilo enim deterius erit ita eam cognominaſſe qua ad curationes vtimur: tametſi eius quoq; quæ colitur, ſi qua pinguis eſt, cõmoda eſt ad curationem earum omnium partium quæ deſiccari poſcunt: vnde ſanè ea & Alexandriæ & per Aegyptum vtuntur multi ſua vtique ſponte ac iudicio, multi verò etiam moniti ſomnijs. Vidi enim Alexãdriæ quoſdam aqua inter cutem laborantes ac lienoſos Aegyptiæ terræ luto vtentes, [a] qui ſibi ſuras, femora, cubitos, brachia, tergum, latera, pectuſque [b] inungerent, ac perſpicuò iuuarentur. Eundem in modum & veteres phlegmonas, & laxa œdemata adiuuat lutum hoc. Noui ſiquidem quoſdam, qui ex immodica per hæmorrhoïdas euacuatione [c] turgentes effecti ac tumidi, non obſcurè fuere adiuti. Sed & quidam diutinos fixoſque parte quapiam dolores perpeſſi, luto hoc planè perſanati ſunt: deſiccandi nanque vim terra quæuis poſsidet. Quoniam verò corpus eius natura ſiccum eſt, & quia prorſum igneæ ſubſtantiæ miſtionis eſt expers, ita deſiccat, vt minimè ſit mordax: ad quod tamen etiam proficit ſi lauetur.

De terræ lotione.

[a] πολλοὶ δὲ, multi vero.
[b] Add. τῷ πηλῷ τῆς γῆς ταύτης luto terræ eiuſdem. χριόμενοι, inuncti.
[c] Deeſt toto habitu, ὅλην τὴν ἕξιν.

CAeterum lauatur terra omnis ad eundem modum quo propoſitum eſt de lemnia. Primum quidem [a] maceratur aqua, quæ nullam habet medicamentoſæ qualitatis ſuſpicionem: at vbi lutum conſederit, effunditur quæ innatat aqua: ac quod in fundo erat, ſegregatur à lapidoſis atque arenoſis quæ ad imum reſederunt. Ac ſi exercitatum habeas guſtandi ſenſum, ipſe iudex eris accuratus, quam oporteat terram lauare quam non. Nam quædam [b] lauari non deſiderant, quædam etiam bis terque elui expoſcunt. Ac lemniam quidem paratam accipis ſemel à ſacerdote lotam, quæ iterum ablui non exigit.

a ἀναφυραθεῖσα.

b ἃ δ᾽ ἴδιον καὶ πλύσιως.

De terra Samia.

AT Samiam ne lauari quidem opus eſt: vtimur autem altera eius ſpecie magis, quam Samiũ aſtera cognominãt, ad ſanguinis expuitiones vndecunque natas, velut etiam Lemnio ſigillo. Eadem vi iuuant ſanguinis ex vtero profluuia, & vocatum fluxũ muliebrem. Quin & proſunt exulcerationibus dyſentericis antequam putreſcentia euadant vlcera. Nomas id genus affectus appellare medicis mos eſt, ab eo quòd putredo depaſcat, & ad vicinas partes ſerpat, quod Græcè dicitur νέμεσθαι, vna cum primum vitiata & ipſas corrumpens. Tametſi etiam in iſtis quan-

quandoque ſum vſus Lemnia,& palàm profuit tum per ſedem infuſa,tum epota,vtique anteà : quod facere ſolemus vlceribus melicrato [a] prius ablutis, poſterius verò muria. Injiciebatur ergo cum ſucco arnoglaſſæ:bibebatur verò ex oxycrato aquoſo. Sed nec parum efficacioribus videtur eſſe viribus Lemnia terra quàm Samia: quare nec ea quę iam phlegmone tentari cœperint, vim eius perferunt ſed clare [b] irritantur,atque exaſperantur, potiſsimum ſi homo ſit habitus molloris, quem malacoſarcon Græci vocant. At à Samia adeò non exaſperatur vlla ſic affectarum partium,vt etiam mitigentur, maximè quæ [c] humidiores ſunt & laxiores, velut vbera,teſtes,adenes.Idoneè autem vtaris terra eiuſmodi, ſi vbi ad læuorem redegeris cum aqua,tantum admiſceas olei roſati boni, [d] quod miſtione ſua medicamentum à reſiccatione prohibeat : ſed & commodum vtileque eſt, vbi ſic præparatum fuerit, ad alias quoq; phlegmonas calidas,& bubonas incipientes,& fluxiones podagricas, & ſummatim vbi refrigerare ſtatutum eſt mediocriter cum mitigatione ac lenitione : vt euidenter appareat vim Samiæ mediocriter eſſe refrigeratoriam.Quin & magis quodammodo aërea eſt eius eſſentia collata ad lemniam, cuius argumentum eſt & leuitas. His

[a] *Add.* ἀκρατεστέρῳ, *haud dilutiore.*

[b] *Vox* τινα, τραχύνεται, *exaſp.*

[c] τὰ θερμότερα, *calidiores.*

[d] *Apt. vt mixtum quod fuerit non ſinat exareſcere medic.* ὅπως ὃ μιχθὲν οὐκ ἐάσῃ ξηρανθῆναι τὸ φάρμακον.

itaque notis & omnem aliam terram medicaminoſam æſtimato.Dico autẽ notas cõſiſtentiæ tum leuitatem,tum grauitatem,prætereaque in guſtu aſperitatem ac leuitatem, ad hæc tenacitatem, & abſtergendi potentiã.Tenax enim & viſcoſus eſt Samius aſter, cùm & Lemnia ſphragis eiuſmodi paululum quiddam habeat. Abſterſoriam quoque facultatem moderatam obtinent & Selinuſia terra,& Chia: quamobrem mulieres quædã ad faciem ijs vtuntur. Oſtenſum autem eſt in tertio libro De ratione curandi, quicquid leuiter abſterget,producendæ vlcerum carni eſſe idoneum.Id autem ſi etiam deſiccet, cicatrici inducendæ habile eſt.Porrò omniũ ex ijs aptiſsima ſunt & ad vlcera quæ in ſumma cute conſiſtunt,& ad ambuſta,illa quę cũ citra morſum exiccant, tum neque manifeſtò excalfaciunt,neque refrigerant. Quocirca terra Selinuſia & terra Chia pulcherrima ſunt ad ambuſta vlcerum remedia : Expoſcunt enim ea moderatiſsimè extergentia medicamina abſque inſigni , aut calfactione,aut refrigeratione:quod vtique ineſt tum Selinuſiæ,tum Chiæ,tum Samiæ terræ.Oſtẽſum eſt autẽ quòd & huius ſpecies eſt Aſter quem vocant, reliqua terra hoc præſtans, quòd viſcoſum quiddam ac tenax obtineat. Quocircà quod cùm ad alia vlcera, tum ad

ambu-

ambuſta pertinet, alijs terris quæ tenacitatē non habent conferendus non eſt. Siquidem ſubſtantiam tenacitas magis reddit emplaſticam, quàm vt ſinat abſtergere: ſcilicet vbi nulla vtique alia adſit acrimonia viſcoſo tenacique corpori, vt in viſco cernere eſt. At tamē Chia & Selinuſia terra inferiores ſunt Samia ad phlegmonas in mammillis, teſtibus, atque inguinibus incipiētes: tametſi vbi inopia eſt aliorum quæ ſummè proſunt, nec ipſæ planè ineptæ ſunt & incommodæ. Porrò Cimolia cùm miſtæ ſit facultatis, partim refrigerat, partim etiam digerit, ſed leuiter: proinde dum lauatur [a] hāc facultatem deponit atq; exuit. Abſque eo ſecundū vtraſque agit facultates, ceu alia quoque compoſitorū medicamentorū plurima digerentia pariter & repercutientia. Porrò vtramque facultatem [b] facilè indicat dum illi miſcentur humores naturæ cōtrariæ. Nam ſi miſta ſit repercutientibus refrigerantibusque, lutum quod ex ipſa & illis cōficitur, refrigerans repercutiensque efficit. Sin digerētibus, & ipſum digerens. Sic ambuſtis conuenit. Atque idiotæ quidam protinus aceto maceratam illinunt. Sed in tali vſu non impenſe acre ſit acetum oportet. At ſi tale ſit, aquam miſcere pręſtat. Et illud mihi ſemper memoria teneto, ceu cōmune omnis terræ leuis. Omnes enim am-

[a] tantū ἀποτίθεται τοῦτο, hoc deponit.

[b] ἐναργῶς, euident.

buſta iuuãt,cõtinuo illitæ ex aceto,aut oxycrato, nimirum bullas exiſtere prohibentes. Cæterum contemplandum inſuper [a]eſt, corporis curãdi quæ ſit natura ſiue habitudo,durane an mollis:id in vniuerſum ſemper præ oculis habendo,corpora mollia valentiũ medicaminum vim haud poſſe perferre,dura vero poſſe.Sed hæc huius [b]inſtituti nõ ſunt, verùm copioſius exponentur tum in tractatu De cõponendis pharmacis,tum in libris De facile parabilibus.Præſens autem narratio à principio id ſtuduit,vt generales inueniret facultates.Quibus animum intendens quiſpiã complura habiturus eſt ad particularis vſus copiam,vtique ſi vtendi eorum viam, ac rationem inſuper adiunxerit atque edidicerit. Quare immorandum non eſt. Verùm quod anteà dictum eſt,nunc in memoriam reuocare oportet,nempe terram ipſam expertem miſtionis ſubſtantiæ generis alterius,vim habere citra morſum deſiccãdi.Atqui cùm nullum reperire corpus queas miſtionis ad vnguem expers,inſpicienda item eſt eorũ quæ illi accidunt commiſtio,idque ſecundum leuitatis & grauitatis differentias,easque quæ in guſtu viſuntur.Nam ſi qua eluceat adſtrictio,tantum aſſumpſit frigiditatis, quantum habet, & adſtrictionis.Sin etiam acrimonia quædam appareat, tantum ineſſe ſcito caliditatis,

[a] Deeſt in hoc, ἐν τούτῳ.

[b] πραγματείας.

ditatis, quantum & acrimoniæ. Similiter in leui & graui videndum: cùm leuitas illi inde proueniat, quòd larga & copioſa in tota eius temperie aërea inſit ſubſtantia: grauitas verò quantò maior ſit, tantò itidem ſyncerior terra exiſtat. Terræ proprium eſt, quod igni admota non fundatur aut liqueſcat: id quod accidit plumbo, ſtanno, argento, & auro. Itaque cùm terram audis [argento] nominari argyriten[a] (nam ita nuncupant quidam illas quæ ex metallis ſumuntur) haud putes per totum terræ immiſtum eſſe argentum, aurum, aut ferrum: ſed contingere, coniunctasque eſſe paruis terræ particulis immiſtas particulas paruas: in chryſite quidem, quæ ab auro dicitur, auri, in argyrite, quæ ab argento, argenti: in ſiderite, quæ à ferro, ferri: easque ab igne in fornacibus fuſas, coire adinuicem. Eundem in modum quæ vitrũ continet terra, arenoſa eſt. In arena enim potiſsimum eiuſmodi ſubſtantiæ fruſtula reperiuntur ſæpenumero parua. Et qui earum rerum periti ſunt, conſpectis arenis talibus haud difficulter cognoſcunt, quantum ex eis colligi queat vitri. Sed & auri quoque fruſtula exigua frequenter non paruo numero in quibuſdam inueniuntur arenis. Verùm non ex quauis arena, qui negocio huic ſunt dediti, aurum vitrumque extrahũt: ſed eas eligũt

arenas

[a] Vet. ad. ἢ χρυσίτην, i. aut chryſiten add. etiã aut ferream, ἢ σιδηρίτην.

arenas quæ quamminimo impendio plurimum congerunt. Siquidem poſt multos ſumptus quos in fornacibus inſtruendis facere neceſſe eſt, ſi paulum modò colligeretur ſubſtantiæ, damnoſum id ipſis eſſet. Itaque cùm in plurimis arenis auri vitrique fruſtula parua cõtineantur, qui talia callent, nõ ad quaſuis accedunt. Ad eundem modum neque æs, aut argentum, aut ferrum, aut ſtannum, plũbúmve ex quauis terra colligunt. Nec tamẽ vbi dictorum quodque ab admiſta terra ſeparauerint, quæ reliqua eſt, alijs terris eſt ſimilis (quas paſsim ſic ab omnibus nuncupari propoſui, quæ communem habent notam, quod irrigatæ facilè ſoluuntur in lutum) nã terræ quæ in metallis eſt, reliquiæ lapideę fiunt, [a] nec macerari rigaríve poſſunt. Dico autem [b] rigari, per totam ſubſtantiam humectari: madeſcere verò, extima tantum ſuperficie madefieri, hàud etiam in altum penetrante humore: illud [c] τέγγεσθαι, hoc βρέχεσθαι Græci appellitant. Sic fit cadmia foſsilis quam vocant, lapidea, nec ipſa rigari potis. Sed de talibus corporibus infrà diſſeretur. Nunc rurſum ad medicaminoſam terrã reuertor, quæ proinde quòd aqua irrigata facilè in lutum ſoluitur, terra appellatur. quia verò ea vtimur velut alijs madicamentis, idcirco nõ iniuria Græcè pharmacitis, Latinè medicaminoſa

[a] ἄτεγκτον *vet. autẽ cod. hab.* ἄτηκτον, *illiquabiles. leg. ergo nec liqueſcere poſſunt.*

[b] *Legen. puto* τήκεσθαι, *liquefieri. ſic enim Aet.*

[c] *al.* τήκεσθαι.

noſa ſola vocatur [a]nempe quia aut ſola eſt eiuſmodi,aut euidentiorem vim medicaminoſam poſsidet.Id quod ſanè verum eſt. Nominatur autem apelites, non quòd vitem in ea ſerere præſtat, ſed quod viri circũlita interimat naſcentes in ea vermes, quos ſcnipas apud nos vinitores cognominant. Naſcuntur porrò hi ineunte vere,cùm germinare vites,turgereq́ue earum pars vnde germen exit (quem oculum nominant)incipiunt.Hos igitur oculos ſcnipes depaſcentes,non leuem viti noxam afferunt,ac proinde oculorum iſtorum radices,qui hæc ſapiunt,inungunt ac illinunt.Hac itaque ratione ampelites & pharmacites id genus terra appellata eſt,vel ex eo quòd ſcnipas perdat,quantum habeat facultatis medicaminoſæ indicans. Sed & à reliqua terra,quà ad curationes vtimur,multum diuerſa eſt:quippe quæ proxime ad lapideã perueniat quamobrem miſceri eam in medicaminum ſcriptionibus comperies, vbi exiccare atque digerere quid opus eſt. Nec enim mordacitatis expers eſt, nec moderata, nec mitigandi vim obtinet velut Chia,Samia,& Selinuſia.Atque de Cimolia quidem dictum eſt, quòd illis paulò ſit valentior, veruntamen etiam morſus expers, maximè ſi elota ſit. Cretica verò terra iſtis quodammodo aſsimilis eſt:verùm admodum imbecilla eſt,

multum

[a] Add. καίτοι τὴν γ᾽ ἀμπελῖτιν ὀνομαζομένην γῆν ἔνιοι φαρμακῖτιν ὀνομάζουσι.

multum habent ſubſtantiæ aëreæ : ineſt tamen ei vis extergendi:quamobrem ea homines vaſis argenteis ſordidis ſplendorem recuperant. Itaque & hæc tibi vſui fuerit ad ea omnia,ad quæ alias ſine morſu extergentis idoneas eſſe poſuimus.Harum omniũ Lemnia valentiſsimas vires obtinet: ſiquidem & adſtrictio ei quædam ineſt.Porrò Eretrienſis hac etiam valentiorem poſsidet,hactenus tamen,vt nondum mordicet. Quòd ſi lauetur , valde moderata efficitur, non ſecus atque ſupradictæ. Expedit verò hanc terram non ſemel,ſed bis terque lauare, vt & Cimoliam.Quin & vrunt eam quidam, quò videlicet eſſentiæ reddant ſubtilioris & acrioris, vt & ad digerendi potentiam tranſeat. Cæterum ſi vſta lauetur,tunc depoſita in aquam acrimonia , ſubtilitatem quidem quam ex toſtione acquiſiuerat , retinens,deſiccantior conſtituitur. Quocirca cùm vſtionem non experta,communi ratione terræ cuiuslibet, vlceribus ſit accommoda : magis certè iam congruit,& ad ea quæ carnem ſibi reſtitui ægre patiuntur,& ad ea quæ ad cicatricẽ difficulter perueniũt,ſi poſtquã cõbuſta fuerit, abluatur.Porrò cum duæ eius ſpecies ſint, ea quæ colore eſt cinericio,illi quæ admodum albida eſt præfertur. Eſt & alia terra dicta Pnigites,tota quidem facultate Cimoliæ aſsi

milis,

milis, cæterũ colore diuerſa. Eſt enim atra, perinde vt Ampelites. Porrò viſcoſitatem & tenacitatem non minorem quàm Samia terra obtinet, imo nonnunquam etiam maiorem. Cæterum durante hac immani & graui peſte [a] allata ad me terra eſt ex Armenia ea quę Cappadociæ finitima eſt, etiã ſiccãtior, colore pallido. Lapidem qui donarat, non terram appellabat: promptiſſimeque in læuorem ſoluitur, ceu etiam calx. Sic enim videlicet nuncupo petram combuſtam. Verùm vti nec in illa arenoſum quippiam admiſtum eſt: ita nec in Armenia. Nã poſtea quàm in mortario piſtillo comminuta eſt, adeo eſt leuis, nec plus eſt lapidea, quàm aut calx, aut Samius aſter: tametſi non ęquè vt aſter leuis eſt. Itaque illo etiam magis conſpiſſata eſt minuſque aëria, quamobrem opinionem ac phantaſiam præbet ijs qui negligentius intuentur, quaſi lapis eſſet. Cæterum quod ad præſentia attinet, nihil intereſt, lapidem an terram vocites, ſi id modò teneamus, quòd ſumme deſiccat. Siquidem ad dyſenterias & vẽtris profluuia, tum ſanguinis expuitiones, & catarrhos, ad hæc ad putreſcentia oris vlcera in primis competit. Quin & eos magnifice iuuat quibus ex capite in thoracẽ fluxio decumbit: quamobrem illis quibus ex tali occaſione aſsidua difficilis eſt anhelitus, va-

lide

[a] ἐδόθη δ' ἥμιν, *data nobis eſt.*

lide prodeſt. Sed & eos qui phthoë laborant, adiuuat. Vlcus enim eorum deſiccat: vt haud etiam tuſsiant, niſi in victu peccetur non leuiter, aut ambiens de repente ad intemperiẽ recidat. Ac mihi videtur, quòd ſicut in fiſtulis ſæpe conſpeximus, non in alijs partibus duntaxat, ſed in ipſo etiam ano, vt citra collyrij immiſsionem, quod ſordem & callum auferret, ipſo duntaxat deſiccante medicamine contraherentur ac clauderẽtur: ita quoque in pulmonis eueniat vlcere. Siquidem & ipſum ab exiccantibus iuuari medicamentis perinde conſpicitur, vtique cùm mediocre eſt, non admodum magnum. Itaque viſi ſunt quidam eorum qui talia habebant, prorſum eſſe liberati. Ac quidam qui Roma in Lybiam talem ob cauſam profecti ſunt planè ſe ſanos eſſe credidere: & ſanè vſque ad annos aliquot inculpatè tranſigebant: poſteà verò cùm non pari degerent cura & cautione, reditus morbi apparuit. Hos ergo, vt dixi, bolus armenia euidenter adiuuit: Quin & eos qui Romæ agunt, qui aſsiduò difficultate ſpirandi diſcutiãtur, magis etiã. Porrò in magna hac peſte, cuius eadem facies fuit atque eius quæ Thucydidis memoria graſſabatur, quotquot hoc medicamen bibere, celeriter curati ſunt. At quibus non profuit, omnes interiere, ſcilicet cum nec alio

Liquet bol. arm. ſolum iis, qui erãt incurabiles nihil profuiſſe.

quouis

quouis iuuarentur. Vnde colligitur quòd ijs duntaxat non fuerit auxilio, qui planè erant incurabiles. Cæterum bibitur ex vino[a] albo, conſiſtentia tenui, modicè diluto, ſi aut planè febri careat, aut leuiter ea teneatur: ſin grauis febriat, admodum aqueo. Non tamen calore vehemẽtes ſunt febres peſtilentiales. Porrò de vlceribus reſiccari poſtulantibus quid attinet dicere quantam vim habeat bolus hæc armenica? Liberum eſt autem vtcunque appellare velis: ſiue lapidem, vt is qui mihi donauit: ſiue terram, vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur.

[a] *Albo, interpr. eſt.*

De *lapidibus.*

EX ſponte natis corporibus ſunt & lapides, hoc diuerſi à vulgo nuncupata terra,[b] quòd rigari non ſuſtinent. Vires habent partim ſecundum totius ſubſtantiæ proprietatem, partim ſecundum qualitates effectrices. Porrò vt hæc [c] differant, ſuperius docui. Nunc autem ſermo nobis eſto de illis, quæ ſecundum effectrices agunt qualitates in quibus ſanè eſt & [d] vtendi ratio ac methodus. Siquidem, vt oſtendimus, facultates quę proprietatis totius ſubſtantiæ ratione inſunt, à methodo ac ratione alienæ ſunt, & per ſolam noſcuntur experientiam. Nam cur hic lapis tacto vulnere, vnde ſanguis prorumpit, curſum eius reprimat ac ſiſtat, haud no-

[b] τῷ μὴ τέγγεσθαι, *quòd nõ humectẽtur.*

[c] *Ad.* ἀλλήλων, *inter ſe.*

[d] ἡ τῆς χρήσεως αὐτῆς μέθοδος.

O uimus.

uimus. At cur lapis quem Hematiten vocant, in oculares facultates indatur, haud latet. Nam id rationis inuentū eſt. Si enim in cote oculari eum fritum cum aqua donec mellis craſsitiem accipiat,[a] adſtringentem facultatem percipies. Atqui didiciſti, quòd phlegmonas etiamnum gliſcentes, potiſsimum quæ contingunt in partibus neruoſis, reſtringentibus medicamentis repercutere oporteat: at vbi haud amplius ſanguis in partem affluit, adſtringentibus medicinis, quæ digerant adjungere, & ſenſim ad ipſa ſola tranſire. Atque de huiuſmodi quidem facultatibus in lapidibus diſſeremus, vbi ea prius in memoriam reuocarimus, de quibus fuſè locuti ſumus in libro contra eos conſcripto, qui inſultant ijs qui voce ſolœciſmum committunt. Nam horum quidam λίθον (quæ vox lapidem Græcis ſignificat) maſculino genere efferri non ſinunt: verùm ſi dicas, ἔμβαλλον τὸν λίθον ἐπὶ τὸν κύνα, non aliter vociferantur, quàm ſi ipſis in caput lapis eſſet coniectus, velut etiam ſi quis dixerit, τὸν δρῦν (quercum ſonat) exclamant tanquam fuſte percuſsi. Itaque ſi quis eorum ſuaſu conſueta medicis nomina [b] mutare in animum inducat, dicens τὴν λίθον, τὴν αἱματίτην, & τὴν πυρίτην, & τὴν γαλακτίτην, & τὴν χισὸν, vt curioſus ſanè & ſtolidus damnabitur; nimirū cùm veteres ex more omnes maſ-

[a] deeſt guſtare voluerıs, ἐθελήσῃς γεύσασθαι.

[b] μεταῤῥυθμίζῃ, optare.

maſculinè efferant eorum differentias, αἱματίτην, πυρίτην, χαλκιτίτην, μελιτίτην, γαγάτην, χισὸν, φρύγιον, ἀράβιον, μεμφίτην. [a] Econtrario verò τὴν πέτραν fœminine pronũciant, non τὸν πέτρον maſculine. Nam ἀσίαν πέτραν, non ἄσιον πέτρον nominant, [b] λίθον ἄσιον, hoc eſt lapidem aſium, ceu etiam aſiæ petræ florem. Porrò ex petra combuſta calcem fieri dicunt. Attamen Heraclides Tarentinus, & alij nonnulli, non ex quouis lapide calcem fieri volunt, ſed ex ſola petra, nuncupantes ita per excellentiam ſolum qui ſit lapidum duriſſimus. Equidem ego vel ex induſtria & ſtudio conſueui mutatis inuicem nominibus vtroq; modo omnia talia efferre, de quibus inutiliter nonnulli rixãtur, id re ipſa commoſtrans, nihil offendi enarrationis claritatem vtrouis modo quis dixerit. Cæterum mirandum non eſt, qui ignorant enarrationis naturalis aut vnam ſolamque habendam virtutem, ipſam ſcilicet perſpicuitatem ac claritatem, aut certè omnium aliarum primam atque optimam, ſi ad tantas vertantur nugas. Itaque de ijs lapidibus primùm diſſeram, qui [c] mortarij aut cotis attritu in liquorem ſuccúmve ſoluuntur.

[a] ἔμπαλιν, rurſus.

[b] Add. δὲ, neq;.

[c] παρατριβόμενοι θυΐαις ἢ ἀκόναις. triti in mortario aut cote.

Ciſeris. *Pumex.*

Cæterũ ſi pumex inter lapides recenſeri poteſt, & ipſe eiuſdem eſt facultatis, quod certe

ad abſterſionem attinet, velut etiam figulina teſta, ac multò magis ea quæ [a] fornacium eſt. Sed Smiris acrimoniæ quiddam obtinet: proinde cauſticis & deſiccantibus facultatibus [b] additur, eisq; quæ curant gingiuas [c] laxas ac mollitie fluidas. Pumex autem ſi combura tur, haud erit inferior eoſdem ad vſus Smire.

De lapidibus qui in ſpongijs reperiuntur.

Lapides qui reperiuntur in ſpongijs, frangendi vim obtinent, non tamen ita validam vt lapides in veſica comminuant: & qui id ſcriptum reliquerunt, mentiti ſunt. Verũ qui in renibus conſiſtunt rumpunt, velut qui ex Cappadocia conuehuntur, quos in Argeo naſci aiunt. Soluuntur autem hi in ſuccum colore lacteum: ex quo liquet, quòd extenuandi vim obtinẽt abſq; vt inſigniter excalfaciant.

Oſtracites.

Porrò oſtraciten vocatum lapidem prædicare quoſdam audio quaſi deſiccandi valenter facultatem obtineat, temperatam ex adſtrictione & acrimonia, velut & Geoden nomine pupillas expurgare, & vberum teſtiumque phlegmonas ſanare, [d] ex aqua videlicet inunctum. Attamen Cotis Naxiæ ramentum mammas [e] virginibus ſuo tempore prohibet tumeſcere, & puerorum teſtes, tanquam videlicet particeps facultatis refrigeratoriæ.

[a] θρῶν καὶ βαύνων.
[b] πίνες αὐτῆς μιγνύουσιν, quidã ipſam miſcent.
[c] πλαδαρά.
[d] ἐνιέμενον ὕδατι.
[e] παρθένων, virginum.

Ophi-

Ophites.

Sed ophites quem vocant lapis[a] extergendi confringendique vim poſsidet, ceu etiam vitrum. Admodum enim ipſum ex vino albo ac tenui epotum lapides veſicæ[b] conterit atque confringit. Verùm ipſum in lapidibus quiſpiam forte non numeret.

a Ad. καὶ θεὶς vſtus. b τρύπτει duntax.

Iaſpis viridis.

Proprietatem nonnulli lapidibus quibuſdam teſtimonio ſuo adſcribunt, qualem revera habet Iaſpis virens, nempe ſtomachum[c] adhæſu ventrisq; os adiuuans. Ac nonnulli quoque annulis inſerunt, ſcalpuntque in eo draconem radios habentem: velut rex Nechepſos[d] memoriæ prodidit in[e] ſexto & decimo libro. Sanè huius ego quoque lapidis abunde feci periculum. Torquem enim ex huiuſmodi lapillis confectũ à collo ſuſpendi, ita vt lapides os ventris contingerent. Apparebant autem nihilominus prodeſſe, etiamſi ſculpturam non haberent quam ſcripſit Nechepſos. Porrò lapidem[f] omphatiten vir fide dignus reuera iuuare morſos à vipera ſuſpenſum retulit. Sed eiuſmodi facultates extra vſum ſunt methodo conſtantem: velut etiam cum Hieracites & Indicus profluentem ex hæmorrhoidibus ſiſtunt ſanguinem.

Partũ accelerat.

c πιεζόμενον. d ἔγραψεν. e τῇ τεσσαρα καὶ δεκάτῃ. 14. f al. ophiten.

Sapphyrus.

Sed & Sapphyrus ictos à ſcorpio epotus

iuuare creditur.

Aphroſelinus.

a τοῖς ἐπι ληπτοῖς.

Et aphroſelinus quem vocant, [a] comitiali morbo vexatos: non tamen nos experti ſumus. Sunt verò & alij lapides nonnulli, qui aduerſus quædam ſuſpenduntur. Cæterùm quidam characteres quoſdam & literas inſcriptas habent: ſicut qui hæmorrhoïdibus congruit Hieracites: cuius nos fecimus periculũ. Sed non eſt nũc tempus de illis diſſerere, qui ſola experientia fidem habent, ac non rationali quadam methodo in vſum veniũt. Aliud de his tempus erit & locus. Nunc autẽ ad id quod toto opere propoſitum [b] fuit [c] reuertor.

b Add. ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν, ab initio nobis.

c πάλιν ἀνέλθωμεν.

Dioſcoridis Thyites.

Omnium dictorũ lapidum valentiſsimam vim habet is qui ex Aethiopia affertur, quadamtenus ſubuiridis, vt Iaſpis quem vocant. Soluitur hic lapis in ſuccum colore lacteum guſtu verò [d] acrem, ac proinde illum nemo ocularibus miſcet facultatibus, nec fluxiones repercutientibus, neq; vlcera ſanantibus: ſed tantum ad purgandũ, & abſtergendum quæ pupillam offuſcã abſque phlegmone: ex quibus ſunt cicatrices recẽtes, quas attenuare poteſt: ſed & [e] oculorũ vngues (Græci pterygia vocant) vtique ſi non admodũ duri fuerint.

d δακνώδη, mordacem.

e Add. ἀπορρύπτει, exterg.

Iudaicus.

Eſt & alius lapis viribus valentioribus in Palæ-

Palæſtina Syria proueniens, colore candido ſpecie concinna, lineas habens ceu torno ductas. appellitant eum à loco in quo naſci conſueuit, Iudaicum: vtunturque ad veſicæ lapides, in cote ſoluentes, & ex aquæ calidæ tribus cyathis potui præbentes. Sanè in quibus nos experti ſumus, profecit nihil quod ad lapides veſicæ pertinet: verùm ad eos qui in renibus hærent, efficax eſt.

Pyrites.

Vnus eorum qui validam facultatem poſſident, eſt & pyrites quem vocãt, quo vtimur digerenti emplaſtro admiſto: adijcitur ei & ſchiſtos. Ad hoc medicamine & pus ſæpenumero, & cõſiſtentia grumoſa in ſpatijs intermedijs muſculorũ nata, per halitum digeſta ſunt. Cæterum vbi in vſum vocantur lapides [a] admodum vehementer contuſi, atque ad leuorem redacti ſint oportet, ſimiliter atq; ea quæ in ophthalmicas facultates admiſcẽtur. Etenim[b] pollinis inſtar cõminuantur, adeò vt in profundum corporũ quibus applicãtur ſubeant, aſſimiles manent iſtis marinis, & fluuiatilibus arenis, quæ & ipſæ communem omnium lapidum vim poſſident. Siquidem exiccant tumentem[c] ab aqua inter cutem carnem, videlicet laborante in eis excalfactis decumbente Non tamen ad aliud quippiam eis vtimur tanquam prædictis, puta

Vulgò marcaſita.

a Add. ἅπαντας, omnes.

b χνοώδεις γένηται, velut puluis fiãt.

c ἢ, ὑδέρῳ ἁλόντι, e hydropi.

ad ophthalmicas & ſiſtẽtes tum ſanguinem, tum muliebre profluuium facultates, præterea ad glutinanda vlcera, cicatrice claudenda carne implenda. Nam qui ex eis acres non ſunt, ad hęc [a] omnia ſunt vtiles: velut & acres, quorum poſterius mentionem faciam, ad detergendum abſtergendumq́;, tum detrahendum, extenuandum, digerendum, valentérq́; ſiccandum, & colliquandum.

[a] πάν]υ omnes.

Phrygius.

ls. cap 98 Huius facultatis habetur & phrygius quem vocãt. Sed eo ſemper vtor combuſto quidem ad vlcera putrida, idque aut ipſo per ſe, aut ex aceto, aut œnomelite, aut oxycrato: ad oculos verò medicamentum ſiccum efficiens: quod multi nunc acceptum à me obtinent. Miſcentur ei & alia quępiam. Dicetur autem de ipſo in opere de componẽdis pharmacis. Nunc ſatis eſt de generali eius facultate explicuiſſe: validè enim deſiccat, habens quiddam adſtrictionis ſimul & mordicationis. Dictum verò ſuperius eſt, ea eſſe omnia optima medicamina, plúrimique vſus, quæ miſtas in ſeſe haſce [b] facultates habent, nempe repercutientem, & digerentem.

[b] Ad. δύο duas.

Ageratus.

Eſt autem lapis ageratus quem vocant, quo vtuntur [c] coriarij, facultatis miſtę, adſtringentis ſcilicet, & digerentis. Sed de ſola adſtringente

[c] τῶν σκυτοτόμων, coriŋ ſectores.

gente conſiderandum. Iuuat quidem euidenter columellas phlegmone grauatas: non tamen apertam guſtu adſtrictionem præferre aut acrimoniam conſpicitur.

Aſſius.

Eſt & alius lapis in Aſſo proueniens, quem ob id ipſum Aſsion cognominant, nõ durus vt petre. Siquidem color illi eſt pariterq; conſiſtentia ceu tophi, friabilis & laxus.[a] Innaſcitur ei quiddã farinæ tenuiſsimæ[b] ſimillimũ, qualis in[c] molarũ parietibus adhærere viſitur. Appellitant hoc medicamentum petræ aſiæ florem. Eſt verò & ſubtilium partium, vt ſine morſu nimis molles carnes ac fluidas eliquet. Petra verò in qua naſcitur, tametſi vim habeat illi ſimilem, actionis tamen vehementia inferior eſt. Hoc enim ea potior eſt flos non tantum quòd magis colliquet ac digerat, & velut ſale cõdita ſeruet, ſed & quia hæc præſtet abſque vehementi mordicatione. Habet & ſalſedinem quandam in guſtu hic aſiæ petræ flos: vt coniectura ſit illum naſci ex eo quòd ros ex mari in petram reſidens, poſteã à ſole deſiccetur.

Gagates. Gall. Geet.

Eſt & alius lapis colore atro, qui vbi igni admotus fuerit, perſimilem bitumini odorẽ exhibet: quem Dioſcorides nonnullique alij in Lycia inueniri prodiderunt, ad fluuium nomine

[a] ἐπιτρέφετ) innutrit.
[b] παραπλήσιον.
[c] τοῖς μύλωσι, piſtrinorũ, aut molend.

nomine [a] Gagatem. vnde & ipſi lapidi nomen claturam inditam dicunt. Ego tamen eum fluuium non vidi tametſi parua nauicula totius Lyciæ littora legerim, quò videlicet quæ in ea ſunt inſpicerem. Cruſtaceos verò lapides[b], & qui in ignem additi exilem flammam ederét complures ex Cœle Syria aſpor taui, natos in colle [c] mari mortuo, quod vocant, circundato, qua orientem ſpectat, vbi & bitumen eſt: eratque lapidum odor ſimilis bitumini. Vtebarq; eis ad [d] tumores in genu diuturnos, & ægrè curabiles, miſtis videlicet facultatibus quæ ad hoc ſymptoma probatæ fuerant. Planeque viſum eſt mihi euidentiorem earum facultatem reddidiſſe. Miſcui verò ipſum & Barbaro quam vocant: & palàm medicamentũ effectum eſt exiccantius, adeò vt & ſinus contraheret, nedum cruenta vulnera glutinaret, ad quæ competere maximè creditur. Eſt & alius lapis, cuius meminit Nicander hunc in modum:

Si lapis vratur candenti Thracius igne &
Poſt madefiat aqua, flagrabit totus: at idem
Mox oleo affuſo penitus reſtinguitur: adfert
Thracius hũc ad nos paſtor de flumine, nomẽ
Cui Pontus.

Verùm nullus eius in medicina vſus eſt: neque Nicander præter graueolentiam, quæ ſuffitu feras fugat, quicquam ei adſcripſit.

[a] Aet. gagen.

[b] Add. μελάνας nigri.

[c] τῷ περιέχοντι τὴν νεκρὰν ὀνομαζομένην θάλασσαν.

[d] ἐμφυσήματα flatuoſos tumores

Magni

Magnites, quæ & Heraclea. Magnes.

Ex lapidibus vnus eſt & magnites, & heraclea quam vocant, adſimilem hęmatiti vim obtinens.

Arabius.

Attamen Arabius quem nominant, lapis elephanti ſimilis, deſiccantis abſtergentiſque facultatis eſt.

Alabaſtrites.

Et alabaſtrites vocatus vnguis in medicinæ vſum ingreditur combuſtus. Quidam cũ bibendum dant ſtomachicis.

Smiris.

Sed & Smiris[a] quòd multam abſtergentem habeat facultatem, clarum eſt vel ex eo quòd dactylioglyphi, hoc eſt qui annulos exculpunt, cum in vſum illo vtantur. Quinetiam ꝙ dentes puros efficiat, experti ſumus.

[a] *Ad.* καὶ λουμίνη, *vocata.*

Hæmatites, Galactites, & Melitites.

Porrò talium quoque vnus eſt hæmatites quem vocant, à coloris ſimilitudine id appellationis ſortitus: ſicut & galactites, quando & ipſe in ſuccũ ſolutus lacti ſimilis conſpicitur. Huic autem colore adſimilem ſuccũ efficiens melitites à mellis ſimilitudine, quod guſtu repreſentat ita nuncupatus eſt. Porrò oſtenſum in quarto horum commentariorum eſt, quòd ſuccus omnis dulcis à temperato calore talis eueniat, adſtringens verò à frigore.

Habe-

Habebit ergo lapis hematites tantum frigiditatis, quantum habet adſtrictionis: melitites verò calorem temperatum: mediã autem [a] vtriſque temperiem galactites. Merito itaque auſi ſunt medici ocularibus facultatibus lapidem miſcere hæmatiten. Ac ſolo eo vti poſsis [b] ſupercilijs exaſperatis: ſi quidem cum phlegmõe [c] aſpera ſint reddita, ex ouo ipſum diluens: ac ſi magis, etiã per decoctum fœnigreci. Sin verò citra phlegmonem, ex aqua. Incipito verò ſemper à modicè humido, per ſpecillũ infundens. Vbi autẽ quo vires eius ferat conſpexeris, magis ac magis craſſum efficies: ac tandem adeò craſſum facies, vt ſpecilli [d] cuſpide inungas ſecundum ſubiectionẽ aut euerſionem [e] ſupercilij. Hic idem lapis ſimiliter in cote contritus, ſanguinis expuitioni competit, omnibusq; vlceribus. Porrò ſiccus ſi ad tantũ redactus fuerit leuorẽ, vt [f] pollinem tenuitate æquet, reprimit excreſcentia, atque eo nullus ſolo atq; per ſeſe vtitur. Ego verò [g], vti propoſui, vſus ſum facultate eius ex guſtus qualitate comperta, cùm mox experientia periclitari vellem, nunquid rectè conieciſſem. Et ipſa quidem oculorum vlcera ſolus per ſe cicatrice includit (vt paulò ante comprehenſum eſt) attritus, ceterum aut affuſus, aut inunctus. Nam & id experientia exploratum habeo.

Schiſtos.

[a] ἀμφοῖν.
[b] βλεφάρων, palpeb.
[c] ὠιοῦ.
[d] πυρῆνος, nucleo.
[e] τῶ βλεφάρου.
[f] χνοώδης γένηται, pulvillum referat.
[g] ἐφ' ὧν εἶπον, ad ea quæ dixi.

Schiſtos.

Huic lapidi perſimilem vim obtinet, verùm infirmiorem, is qui vocatur ſchiſtus: ac poſt eum galactites. At melitites caliditatis etiam nonnihil, vt dixi, adiunxit. Vt itaque vnuſquiſque ipſorũ leuiter ac ſenſim ab hęmatitis facultate recedit, ita ad oculos [a] in vſum ducitur: eſt tamen mitior. Porrò mitiora remedia partibus etiamnũ phlegmone afflictis ſemper gratiora ſunt atque iucũdiora: cæterũ liberis iam phlegmone partibus infirmiora quàm quæ perſanare valeãt. Porrò cùm lapidibus omnibus commune ſit vt deſiccent: quotquot ex ijs in ſuccum ſoluti, aut alioqui ad læuorẽ triti, nullã continuò qualitate in guſtu obtinent, hos putandũ eſt eſſe tum infirmiſsimos, tũ mitiſsimos, tũ minime mordaces. At qui manifeſtã guſtui qualitatẽ offerunt, hi pro qualitatis proportione potentiã poſsident: ac ſi quidẽ adſtringãt, ad comprimendũ, conſtringendũ, ſpiſſandum, & contrahendũ, ſi verò mordicent, ad excalfaciendum, digerendum, & liquandum medij inter eos ſunt qui abſtergent ſolum citra mordicationẽ [b]. Igitur hęmatites ſchiſtos, galactites, ac melitites, in ſuccũ ſoluuntur quo poſui modo, ad cotẽ aut mortariũ attriti: cum ſint & alij lapides in ſuccũ ſolubiles, vt qui in Aegypto naſcitur, quo vtũtur ad ſplẽdorem

[a] *Add. ὁμοίως, ſimiliter.*

[b] *Ad. ἢ στύφειν, aut aſtrict.*

ἀκ, ἀναιϭθητότε-ρος, & *mag. inſenſilis, al.* ἀσθενέστερος, *imbecillior.*

dorem linteis conciliandũ. Eſt autẽ [a]omniũ dictorũ minimè qualitatis particeps, nec adſtrictionẽ, nec morſum, nec abſterſionẽ præ ſe ferens: quocirca hoc ipſum duntaxat lapidi huic ineſt, quod deſiccet videlicet: proinde cerato eum miſcentes, ad cicatricẽ vlceribus inducendã in mollibus corporibus vſurpant. Sed & ocularibus miſcetur facultatibus perinde vt modò dicti: at quantò eſt maiore emolliendi vi quàm prædicti, ꝙ nullã videlicet effectricem qualitatem habeat, tantò etiam moderatior eſt, [b]magiſq; dolorem leuat. Hunc lapidem quidam moroxum, nõnulli graphida nuncupant.

[b] *Vet.* ἀνωδυνώτερος.

Metallica medicamenta.

Metallica medicamenta appellare medicis mos eſt, quorum generatio in metallis eſt, ſiue ſpontanea, ſiue per fornacẽ facta. Et ad hæc tertio loco ſunt quę rurſum homines ex his ipſis præparant quouis modo, velut ceruſſam, pſoricum, ſandyca, phycum. Deinceps itaque [c]de ſingulis dicetur ea ſerie literarum, qua quodque nomen incipit. Verum illud pirmum de omnibus illis dicemus communi præfatione, qualem de lapidibus paulò antè habuimus, & his etiam ſuperius de terra medicaminoſa. Nam vt illis id inter ſeſe omnibus commune eſt, vt deſiccent, ita metallicis quoque medicamentis omni-

[c] ὑπὲρ ἁπάντων, *de omnibus.*

omnibus: eſt enim eſſentia eorum terrea, ſecundum elementaris videlicet terræ ſignificatum nunc loquendo. Sed quemadmodũ à nobis ex terra figulina dolia, & fictilia, ollæque, & alia eiuſmodi parantur, per ignem, qui torrendo humiditatem abſumit, durata: eundem in modum in terra, caliditate diutina miſtam ex terra & aqua, nonnunquam etiam aëre, ſubſtantiam vniente temperanteque, ac poſtea deſiccante, metallicorum medicamentorum proueniunt conſiſtentiæ. Porrò locorum in quibus hæc proueniunt, natura, prout plus minuſque eſt frigida, alia plus, alia minus congelat ac cogit. Quemadmodum itaque in terrę differentijs plurima ineſt eſſentia terræ elementaris, paulum verò aëris: ita in metallicis multum immiſtum eſt igneæ ſubſtantiæ. In medio eorum ſunt lapides. Proinde pleraque metallicorum medicamentorum alia ſemel aut bis, alia verò frequentius lota, idonea ſunt ad deſiccantes ſine morſu facultates. Atque hæ ſunt communes rationes [a] quas præſcire oporteat. Deinceps verò dicentur quæ cuique ſingulatim ſunt propriæ, idque iuxta literarum, à quibus appellationes [b] incipiunt, ordinem.

Hales. *Sales.*

Sal partim ex mari prouenit, in ſalinis videlicet

[a] Ad. περὶ πάντων αὐτῶν, de omnibus hiſce.

[b] Ad. τῶν φαρμάκων.

licet, quas Græci vocant halas, cuius & inter marina medicamenta mentionem facturi ſumus: partim ex terra effoditur, Græci ὀρυκτοὺς ἅλας nominant, cõmuni metallicorum genere comprehenſus. Vtrique vis adſimilis eſt, ſiue foſsilis ſit, ſiue ex mari. De quibus & ſuprà verba fecimus libro quarto, eo loco vbi ſalſum ac ſalſuginoſum ſaporem ab amaro diſtinximus. Ac nunc quoque dicetur, q́ aphronitri quidem amarus eſt & abſtergens: ſalis verò tantò in abſtergendo inferior eſt, quantum acceſsit adſtrictionis. Eſt enim ex duabus qualitatibus miſtus abſtergente videlicet, & adſtringente. Porrò q́ magnopere vterq; deſiccet, ſuprà monſtratum eſt: Cæterum vtriuſque in medio eſt [a] ſpuma litri.

a ὁ τοῦ λίτρου, ſapor nitri. nã articul. ὁ refert ad χυμόν, qđ paulò antè præceſsit, nõ ad ἀφρόν, i. ſpumã. de q̃ hic nulla mẽtio, Pau. etiam nitro vim tribuit aphroni. & ſalis, mediam.

Armeniacum.

Armeniacum vim habet extergentem cũ leuicula acrimonia, et leuiſsima adſtrictione. Itaque tale cùm ſit, ocularibus miſcetur facultatibus. Et ipſo per ſeſe quoque ad pollinis læuorem redacto, vtuntur ſicco ad pilorum in [b] ſupercilijs incrementum: nempe vbi præ humorũ acrimonia partim excidunt, partim verò nec creſcunt, nec aluntur. Siquidẽ [c] depaſtis his acrimonijs, in bonum naturæ habitũ pars reducitur, cuius cum alia ſint munera, tum etiam producendi, incrementum præbendi, ac roborandi qui in [d] ſupercilijs ſunt pili:

b τοῖς βλεφάροις.
c ἐπιδαπανηθῶν.
d τῶν βλεφάρων.

pili: quippe cum prima &[a] ex profeſſo quędā ſint medicamentorum opera: quædam verò mediante natura, quæ animantium corpora diſpenſat, eduntur, velut quæ in his ipſis calliblephara nuncupant. Ipſa enim partes [b] læſas mediocriter deſiccant, pilos corrumpentem humiditatem abſumendo, quę vbi abolita eſt tum natura ad proprias redit actiones, nimirum ſublatis quę hactenus ipſi impedimento fuerant.

Arrhenicum. Auripigmentum.

Arrhenice, ſiue [c] arrhenicum (vtroq; enim modo appellitant) facultatis eſt cauſticæ, ſiue vrentis, idque tam cōbuſtum, quàm vſtionis expers. Cęterum id conſtat vſtione reddi tenuiorum partium. Vtuntur porrò eo ceu adurente ad denudandam pilis partem quamuis. Verùm ſi diutius inhæreat, nec cuti etiam ipſi parcet.

Aphrolitrum.

[d] Aphrolitrū [e] ab aphronitro differt. Litri enim Aphros, hoc eſt ſpuma, medicamentum eſt exiccatorium, aſpectu triticeæ farinæ ſimilis. Etenim alba eſt, non vt aſiæ petræ

Non enim diſtinguntur hic aphrolit. & aphronit. vt quæ re diuerſa nō ſunt, ſed ἀφρόνιτρον compoſito nomine, & ἀφρὸς τοῦ νίτρου duab. vocib. id eſt aphronit. & ſpuma nitri. vide Gal. 4. ſimplic. cap. 20. & 21. Item Paul. & Aet.

[a] *ἄντικρυς.*

[b] *Deeſt moderatè, μετρίως.*

[c] *al. arſenicum.*

Præter foſſitium ſūt & factitij genera 2. alb. et luteum venena ambo præſentiſſ.

[d] *ſic atti. p aphronit.*

[e] *Leger. ἀφρὸς νίτρου vi. à ſpuma nitri.*

flos,cinericea.Aphronitrum verò farinę ſpeciem non habet,neque ſolutum eſt,ſed congelatum & coactum,quo omnes qui in balneis ſordes exterunt,quotidie vtuntur:ea detergendi facultate, vt non modo ſordes extergeat,ſed etiam pruritum ſanet,nempe diſcuſsis eo quæ ipſum excitant ſaniebus. Nō abs re itaque medici ex eo multa digerentiū medicaminum præparant. At ſpuma litri, eiuſdem quidem cum litro tum naturæ,tum facultatis eſt,cæterum eſſentiæ tenuioris.Dictum tamen paulò antè eſt[a] aphrolitrum in medio conſiſtentem habere facultatē aphronitri & ſalis.Aphronitro enim ſola ineſt vis extergendi:ſali verò etiam adſtringendi multò magis,ac extergendi.

[a] *Leg. nitrum.*

Gypſus. *Gypſum.*

Gypſum & ipſum ad communem omniū terrenorum lapidoſorumq; corporum facultatē,qua deſiccare dicta ſunt, inſuper hoc adiunctum habet, ꝙ eſt facultatis emplaſticæ.Vnitur enim ipſum ad ſeſe,& cogitur lapideſcitq; maceratū.Quamobrem ſiccis medicamentis,quæ ad ſanguinis accommodantur eruptionem,vtiliter commiſcetur. Nam ipſum per ſeſe lapidoſum fit [b] coactum ac congelatum : proinde rigare diluereq; illud excogitam tenui alboq; oui liquore, quod ad opthalmias vtile eſt, admiſto quod in fa-

[b] *Add. et dura, καὶ σκληρά.*

rina

rina triticea eſt puluilli tenuiſsimi, qui in parietibus [a] molarum reſidet. Excipere verò quod ſic [b] maceratū eſt tenellis leporis pilis, aut qui perinde ſunt molles, expedit.

Gypſum κεκαυμένον, *hoc eſt, deuſtum.*

Gypſum cōbuſtum non æquè emplaſticā vim habet, cęterum tenuiorum eſt partiū, & valentius deſiccat. Quin & repercuſſorium eſt, maximè ſi maceretur oxycrato,

Diphriges.

Diphriges miſtam habet tum qualitatem, tum facultatem. Habet enim in ſeſe quiddā & mediocriter adſtringēs, mediocriter acre: quamobrem vlcerum rebellium [c] optimum medicamen eſt. Conuexi autem & huius medicamenti vim ingentem [d] ex Cypro Solis, vbi metallum ab vrbe abeſt, quaſi triginta ſtadijs. Proiectum enim erat in medio [e] ſpacio ædium quæ ante metallum extructæ erant, & vici qui ei ſubiacet. Cæterum præfectus ac procurator metalli, id quod poſt cadmiam reperiretur, eſſe dicebat inutile: itaque abijci non ſecus atque vſtorum in foco lignorum cinerem. Verùm hoc mihi [f] multo vtiliſsimum factum eſt medicamentum, tum ad putreſcentia oris vlcera, ſiue per ſe, ſiue cum melle cui detracta ſit ſpuma: tum ad anginam, videlicet vbi iam per adſtringentium medicaminum auxilium

a κατὰ τοὺς μύλωνας *molend.*
b φυραθὲν *ſubact.*
Perfecti æris velut fex cohæres ime fornac. parti.
c ἀγαθόν.
d ἐκ τῶν ἐν κύπρῳ σόλων.
e κήπῳ.
f πολύχρηστον.

conſtitit quod influebat. Prætereà columellam vbi præſecuiſſem, ipſo ſolo & ſtatim, & vſque ad cicatricem ſum vſus: ac frequenter exactè occluſam efficit cicatricē tum huius particulæ, tum omnium adeò exulceratorū: ſic in vlceribus omnibus pudendorum, atq; ani. Vſus autem ſimilis eſt vt in oris vlceribus: ſiquidem eæ partes eiſdem ferè medicamentis gaudent, nimirum calidæ ſimiliter ac humidę. Verùm hęc oratio iam tractatum de componendis medicamentis attingit. Ea itaque omiſſa, ad id quod propoſitum eſt pergamus, vniuerſalem medicamenti cuiuſque facultatem exponentes, ſicut ſanè di-phrigis diximus. Adijciam verò huic qui de illo habetur ſermoni, rem non modò de diphrige ſcitu vtilem, ſed & de lemnia ſphragide, & pompholyge, & opobalſamo, & lycio Indico. Nam etiamnum [a] adoleſcens didici hęc ita præparare, vt à veris natiuiſq; nihil differre viderentur. Nam qui me docebat ingenti mercede, homo curioſiſsimus erat, non in his tantum, ſed & alijs ſimilibus. Itaque in Lemnum, in Cyprum, in Paleſtinam Syriam eo ſtudio [b] nauigaui, vt medicamentorum iſtorum cuiuſque vim magnam, quæ in omnē vitam meā ſatis forent, reponere. Sed & lycium Indicū cū aloē Indica id tēporis cōmodum accipere contigit, cùm à Paleſtina iter

[a] μειράκιον.

[b] πορευθείς.

iter reflecterem: cum perſuaſum haberem, eo ipſo quod à camelis cum tota ſarcina adductum eſſet, proculdubio eſſe Indicum: quodque adulteratum haud noſci ab ijs qui portaſſent poſſet, propterea quòd materia, ex qua id præparatur [a]atque adulteratur, illis in locis haud naſceretur. Porrò ſatius viſum eſt mihi,[b] quibus rationibus ea adulterantur, haud quaquam adſcribere, vtpote cum homines ſcelerati in lucro ponant talia poſſe diſcere. Nec enim neceſſarium eſt cum verorum ac germanorum notis ac indicijs, adulterandorum noſſe compoſitiones, cum nihil ad ea diſcernenda conferant: imò optem, ſi queam, quæ à maioribus me perperam conficiendorum atque adulterandorum medicaminũ proditæ ſunt [c]cõpoſitiones, omnes prorſum delere atque extirpare.

Theon. *Sulfur.*

Sulfur omne trahendi vim poſsidet, eſtq; temperamenti calidi, atque eſſentiæ [d]tenuis, adeò vt ad multa venenatorum animalium reſiſtat. Siquidem ego aduerſus turturem marinum & draconem ſæpenumero eo ſum vſus, & cum id piſcatores quoſdam docuiſſem, reuerſo poſt aliquantum temporis magnificè medicamentum hoc commendarũt. Vſus eius eſt vt & ſiccum ictui inſpergatur, [e]& cum ſaliua miſtum: nã cùm & hoc excogitaſſem,

[a] *Tantùm σκευάζεται.*

[b] *τὰς τῶν νόθων συνθέσεις, illegitimor. compoſitiones.*

[c] *σκευασίας præparationes.*

[d] *λεπτομερεῖ.*

[e] *Add. τοῦ φαρμάκου, medic.*

gitaſſem, ab experientia comprobari reperi. Sed & vrina maceratum idem effecturũ excogitaui. Docebam enim piſcatores [a]medicamenta[b] maximè parabilia, dixiq; pulchrè illos & cum oleo veteri, & melle & reſina terebinthina vſuros. Et ſanè horum omnium experientia iudicium præſtitit. Quin & pſoras & lichenas, & lepras, non raro hoc medicamento cum reſina terebinthina ſanaui. Extergit enim omnes id genus affectus, abſque vt in profundum repellat, cum alia multa medicamenta quæ illos curent, miſtam habeant potentiam, nempe vt digerant pariter & repercutiant.

[a] Vet. ad. φίλεως, al. ὅλως. [b] εὐπόριστα. Sulp. nobiliſſ. eſt, ἄπυρον.

Ieos. *Aerugo.*

Aerugo guſtantibus acrẽ qualitatẽ offert, digerẽs, detrahens, & [c]liquans nõ tenerã modò ſed & duram carnẽ. Porrò [d] ſuprà dictũ eſt, nonnullos eius generis medicamenta, [e]epulotica, hoc eſt, quę cicatricẽ inducãt, appellare, cũ ijs in tenuiſsimum pollinem tritis per ſpecilli cuſpidem contigerint vlcera excreſcentia, ac poſtridie contracta reperiant: tametſi illos haud lateat, ſi paulò plus impoſitum foret, ſeſe vlcus non contractum, ſed eroſum inuenturos. Siquidem colliquat & digerit carnẽ cũ medicamenta epulotica cõtrahant, conſtipent, conſtringãt, & calli in morem illam indurent. Quin & guſtum mor-

Vulgo verderis aut verdet. [c] *Al. putrofac.* [d] *Capitis lib. 5.* [e] *Ad. κολλᾶ.* *Vſta & lota neruo vulneratio prodeſt.*

mordicat ærugo,nõ tantũ ipſa vlcera.Quòd ſi pauculũ eius cerato non pauco admiſceas, id quod ex ambobus miſtum eſt, citra morſum exterget. Dictũ verò ſuprà eſt de taliũ medicamentorum natura,tum vt ſeſe quidã fallunt,ex talibus compoſitionibus aut ſarcoticam,aut epuloticam adſcribentes facultatem medicamentis quibus minimè oportet, vtpote cum ipſa id prȩſtare nequeant,verùm ea quæ ex ipſis compoſita ſunt[a].

Cadmia.

Cadmia fit vbi in fornacibus æs paratur: nempe tota terra illa ex qua æs generatur,in fornacibus in altum [b]egerẽte velut fuliginẽ quampiam, aut fauillam [c]ſiue vtcũque appellare libebit.At ſi non terram,ſed lapidẽ nuncupare velis,ex quo in fornacibus ſecernendo partim fit æs,partim cadmia, partim diphriges,nihil ſanè retulerit.Sed & in argẽteis metallis efficitur ſimili ſecretione ſiue generatione, aut quomodocunque vocare voles. Quin & ex pyrite lapide in fornacibus vſto fit cadmia.Cæterum abſque fornace in Cypro cadmia inuenitur : ac iure quiſpiam illam lapidem nuncupet. Itaque in Solis,quo tempore ego in inſula peregrinabar, pauciſsimum etiam erat cadmiæ quæ in fornacibus fit. Verùm lapidibus qui in montibus & riuis reperiebantur, à metallis pro-

a add. συμπλεῖσιν, ad conſumationẽ proſint.

b ἀναπεμπούσης, remittẽte.

c Add. ἢ αἰθάλην γε ἢ ἄσβολον, aut fauill. et fulig.

fecto acceptis,eos in Aſiam Italiamque portaui ad amicos,[à quibus ſummam inibã gratiam,][a] quòd ſe vel maximum munus accepiſſe [b]dicerent,& quę alia omni cadmia multò eſſet præſtantior. Et talẽ certe meritò quis [c]lapidoſam vocet cadmiam. At eius quæ cõbuſta eſt,aliam botryitin,aliam placitin medici nuncupant:botryitin quidem,quę in editioribus domorum, in quibus fornaces extructæ ſunt partibus colligitur: Placitin verò,quæ in inferioribus. Ac liquet ſanè [d]botryitin partium eſſe tenuiorum, craſsiorum verò placitin,vtranque autem vi deſiccandi ceu alia metallica omnia, & lapidoſa terrenaque. Porrò præter deſiccandi facultatẽ mediocriter item extergit. Attamen quæ in fornacibus colligitur,igneę facultatis aliquid habeat neceſſe eſt. Meritò itaque lauantes eã medicamentum efficiunt mediocriter tum deſiccans,tum extergens abſque mordicatione,vtile ad vlcera impletionem poſcentia,& in oculis,& in toto corpore. Porrò vlcera magnoperè humida aut putreſcentia in corporibus impendiò mollibus,qualia ſunt eunuchorum,puerorum,ac mulierum, eiuſmodi cadmia adiuuat. At in durioribus & contentioribus, quæ valentius deſiccant requiruntur. Itaque illud ſemper memoria tenendum, ſermonem ad temperatam & mediam exceſ-

ſuum

a al. qui.
b ἐδόκουμ videbantur.
c cadmia lapis, vulgo calaminaris dicitur.
d cadmia fornacaria melior eſt botryitis quã placit. id eſt cruſtacea.

ſuum naturam in ijs omnibus quæ ita ſimpliciter efferuntur, referendum: puta cum dicimus medicamentum aut vlcera carne implere, aut cicatrice claudere, aut aliud quiduis eius generis præſtare: ad quam vtique & nos [a] reſpicientes, leuiter deſiccatoriam [b]abſterſoriamque cadmiæ ineſſe facultatẽ dicimus. In caliditatis autem & frigiditatis differentia temperata quodammodo exiſtit cadmia, nempe neutrum inſigniter efficiens.

Cinnabari.

[c]Cinnabari modicè acrem facultatẽ obtinet. Habet verò & adſtrictionis quippiam.

Ciſeru. *Pumex.*

Pumicem ſi inter metallica recenſeas, calumniabũtur [d]quibus animus prurit accuſandi libidine, & ſi inter lapides ponas, lapidem eſſe [e]negabunt: ac multò minus terram eſſe concedent, nec marinorum haberi quodpiã volent. Atqui alicubi tamen de illo dicendũ eſt: quippe qui in ſarcotica indatur medicamenta, & ea quæ dentes extergunt, partim vſtionem non expertus, partim etiam vſtus, quando videlicet, alijs omnibus combuſtis ſimiliter[f], ſubſtantiæ efficitur tenuioris. Cæterum vſtione quiddam acquirit acrimoniæ, quam rurſum lotione exuit. Videri autẽ poterit [g]ſplendorem cõciliare non tantũ facultate, ſed etiam aſperitate: velut etiã ſi ſmirin,

aut

[a] νῦμ. ἀναφέροντες *nunc referent.*

[b] καὶ βραχέως ῥυπτικήν, *et leuiter abſterſ.*

[c] *de vera cinnaba. variant ſent.* Neo*teric. cinnabr. ſit ex argento viuo & ſulph. viuo ſimul vſtis.*

[d] οἱ φιλεγκλήμονες.

[e] οὐ συγχωρήσουσι.

[f] λεπτομερεστέρα.

[g] τοῖς ἀ-

λουτας λαμπρύ νειν dēt. il luſtrate,

aut teſtã,aut hoc genus quippiã tritũ admoueas.Quæ certè & ipſa ſplendorẽ afferũt,fortè vtroq;,tum quia detergẽdi habeãt facultatem,tum quia aſperitatẽ.Eundẽ in modum cornua deuſta dentes ſplendidos efficiunt.

Conia. *Lixiuium ex cinere.*

Lixiuium.abluto cinere fit lixiuiũ.Cinerem autem,vſtorum corporũ reliquias Latini nuncupant,ſiue natura ſint lapidea,ſiue arborum animaliúmve particulæ. Fit ergo lixiuium pro eius quod eluitur natura:eius quidem quod empyreuma,ſiue igneam naturã habet acerrimam,ipſum quoque acerrimum eſt,eius quod tale non eſt,etiam moderatius. Quare & ſepticis vocatis facultatibus commiſcetur,vtpote cauſticam caliditatem poſsidens,ſed propter ſubſtantiæ tenuitatem citra dolorem adurens.

Cyanos. *Cœruleus.*

†Cyanos ſiue maſculino,ſiue fœminino genere pronũciare velis:hoc medicamẽ acri facultate eſt tũ detrahendi,quã καθαιρετικὴν vocant,tum digerendi, potentiore quàm Cinnabari.Ineſt quoque ei nonnulla adſtrictio.

Lepis,id eſt ſquama æris & ferri.

Squama alia eſt æris, medicamen [a]multò vtiliſsimum:alia ferri & ſtomomatis. Quidã verò nominãt & helitin lepida,ſiue ſquamã. Omnes ſanè vehemẽter deſiccãt,At inter ſe di-

† Meſ. voc. lapi.lazul. & ſtellatum cerul. natiuus chryſocollã in ſe continet. Male catapot. è factitio ꝑparant

[a] πολύχρυσον.

cap: 49

ſe diuerſæ ſunt, tum quòd alia magis, alia minus exiccat: tum quòd alia craſsioris, alia tenuioris ſit eſſentię: quodq; plus minúsve adſtrictionis ſint participes. Helitis certè principem in deſiccando locũ obtinet. nã & [a] ſubtiliſsimæ omnium ſubſtantiæ eſt: nimirũ quę & æruginis nõnihil aſſumpſerit. Maiorẽ obtinet adſtrictionem ſquama ferri, & hac etiã maiorem ſtomomatis: quamobrem ad contumacia vlcera meliores ſunt quàm ſquama æris. Detrahit & liquat carnem potẽtius ſquama æris, & hac etiam valẽtius helitis. Omnes autem ſquamæ nõ inſtrenue mordaces ſunt. Ex quo clarum eſt, quòd eſſentiæ ipſarũ conſiſtentia non admodum tenuis eſt, ſed potius craſſa. ſiquidem inter quæ eandem vim obtinent, minus eſt mordax quod eſt tenuius: ceu ſuperioribus libris oſtendimus.

[a] λεπτομερεστέρα τῶν ἄλλων ὅστιρ tenuiorũ par. quã alia.

Lithargyros.

[b] Lithargyrus deſiccat quidem velut alia omnia metallica, lapidea, terrenaque medicamenta, verùm omnium id efficit moderatiſſimè: & ſecundum alias tum qualitates, tum facultates quodammodo in medio eſt, neque manifeſtò excalfaciens, neque refrigerans: modica tamen adſtringendi abſtergendiq́ue facultas ei ineſt: quamobrem inferior eſt & ſarcoticis medicamẽtis, quæ mediocriter extergentia oſtendimus, & contrahentibus atq; adſtrin-

[b] Lithar. auri optima argẽti & plũbi deterior eſt autem horũ metall. efferueſcẽ. ſpuma.

adſtringentibus. Cæterum ad intertrigines femorum vtilis medela eſt: quandoquidem vtriuſque iam dictæ facultatis leuiter eſt particeps. Iure itaque medij ordinis in metallicis habebitur. Proinde ea frequenter vtimur ceu materia ijs miſcentes quæ valentem facultatem obtinent ſiue mordicantem, ſiue adſtringentem,[a] ſicut in liqueſcẽtibus ad pleraque medicamenta ceram adhibemus tanquam materiam, quia ſcilicet & ipſa quodammodo medium tenet eorum quæ valentem facultatem poſſident.

Nitrum.

Nitrum dictum eſt ſuprà in medio eſſe aphronitri & ſalis virium: cęterum vſtũ propius ad aphronitrum accedit, vtpote exuſtione tenuius redditum: deſiccat itaque ac digerit: & ſi intrò in corpus ſumatur, ſecat & extenuat craſſos lentoſque ſuccos potẽtius multò quàm ſal. Aphronitrum verò niſi grauis vrgeat neceſsitas,[b] deuorandum non eſt, nimirum inimicum ſtomacho: quandoquidem plus etiam litro incidit. Sanè ad fungos ſuffocantes, ruſticus quidam vti eo aſſolet: & ſemper profuiſſe probatum eſt. Cæterum nitro vſto ſimul & non vſto, & multò etiam magis eius ſpuma[c] in talibus vti conſueuimus.

Melanteria.

Melanteria ex medicamenti eſt multum adſtrin-

[a] *Add.* ἢ ἄλλο τι ποιοῦσαν *vel aliud quidpiam efficientem.*

[b] οὐδ' εἷς κατέπινέ τις, *deuorauit nemo.*

[c] *Add.* καὶ ἡμεῖς, *& nos.*

adſtringentibus. cũ hoc q; omnia propemodum adſtringẽtia tenuitate partiũ exuperet,

Melangraphicum. Atramẽtum ſcriptoriũ.

Atramentum quo ſcribimus, admodũ & ipſum deſiccat aqua ſolutum: vlcera autem igni ambuſta protinus illitum iuuat: at ſi acetum quoque habeat, multò magis

l. 5° cap: 75

Miſy.

Miſy in metallo Cypri, cuius modò mentionem feci, in montibus Soloium, domus erat ingens, cuius ad parietem dextrum, ſed ad nos vtique qui ingrediebamur ſiniſtrum, [a] deſcenſus erat in ipſum metallum, in quo quaſdam cõſpexi in longiſsimũ porrectas veluti zonas alias ſuper alias numero tres: infima erat ipſius ſoreos, ſuper quam erat altera chalciteos, ſuprema miſyos. Cæterum id temporis præfectus metalli, his commonſtratis: Sicut inquit, nunc aduenis in cadmię fornacarię inopia, ita horum trium admirandas has vides diuitias. Itaque ego [b] ingenti eius accepto pondere, primùm quidem in Aſiã, deinde Romam attuli, & vſque modo habui, elapſis iam annis plus minus triginta. Et forte quadam abſolutũ fuit hoc opus aduſq; octauum librũ ante annos viginti, nec adiectus fuit nonus hic partim quod lapides quoſdam nondũ cõſpexiſſem, partim ob alia negotia quę mihi interea tẽporis obuenere. Nũc autem

Arab. vitriolũ Romanum.

a *ἴσοδος introitus.*

b *λαβὼν δὲ αὐτοῦ πάμπολυ, cum eius multum accepiſſem.*

a τὸ θέαμα κάλλιστον.

b ἐν τῷ βάθει.

tem cum nonum hunc librum cæteris addere pararē, intereà forte fortuna mihi accidit [a] res ſpectatu lōgè pulcherrima, ac ſi quiſpiā eo ſtudio ac induſtria magno cum artificio effeciſſet. Nā cum miſy opus haberē ad medicamen quodpiā præparandum, bolum eius accepi, quam ferè plena manu teneas, qualē ſanè conſiſtentiam miſy non admodum ſolet habere, cum in parua fruſtula diuidatur. Miratus itaque inſolitam eius condenſationem, bolo facta extimum quidem miſy circumquaque reperi eius quòd intus erat velut efflore ſcentiam. Porrò ſub eo, inter chalcitin videlicet & miſy, quidam erat medium vergens ex chalcite ad miſy, ex dimidio iam cōmutatum: principio enim bolus fuerat chalciteos, cæterum quod [b] in alto erat, perfecta erat chalcitis, nullam dum alterationem experta. Hoc igitur vbi vidiſſem, cogitatione repetēs & in metallo ita ſuper chalcitin naſci ipſum miſy, vt ærugo ſuper æs, in mentem ſubijt inſpicere quod ſeruabatur adhuc apud me reliquū ipſius ſoreos, nūquid & ipſum vllam accepiſſet mutationem in chalcitin: & quædam leuis certè apparuit ſuſpicio, vt videretur & ipſum fortè longo tempore mutationem in chalcitin poſſe accipere. Itaque mirum non eſt, tria hæc medicamina eiuſdē generis facultatis eſſe, ſori dico & chalcitin, &

miſy,

miſy, tenuitate & craſsitudine partiũ inter ſe diuerſa. Craſsiſsimum enim eſt inter ipſa ſori, tenuiſsimum miſy, mediã vtriuſque facultatem habet chalcitis. Adurunt vniuerſa hæc tria, & eſcharas quas vocant efficiũt. Attamẽ etiamſi vrant, nonnihil quoque adſtringunt. Cæterum miſy admotum [a]corporibus duris minus chalcite mordicat, tametſi ea non minus ſit calidũ: verùm id habet [b]beneficio tenuitatis. Porrò cũ vtraque hæc in decoctionibus fundantur, & magis chalcitis quàm miſy, ſori tamen non liqueſcit, nimirum quòd lapidoſius ſit ac vehementius compactum: ſicut rurſum miſy quia à cõgenito calore elaboratius eſt, ac proinde ſiccius chalcite, idcirco merito quoque ægrius liqueſcit.

Molibdæna. *Plumbago.*

Molibdæna ſimilem lithargyro vim poſsidet, tantũ à media temperie ad frigidius paulum quid recedens. Sed nec abſtergentis facultatis eſt particeps. Vtraque autem hæc medicamina liquari poſſunt, ac non vt lapides, & cadmia, & arena liquationem reſpunt, ſed celerrimè liquantur, vbi oleo additum nonnihil aceti eſt: liquantur tamen etiam admiſta aqua, ſed diutiſsima coctione. Porrò ceu in Cypro Cadmiam, quæ in montibus & riuis naſcitur accipiebam, quæ & ipſa lapidis, vt dixi, ſpecies eſt: ad eundẽ modũ Molibdænã

multam.

a σαρξὶν carnib.

b ἐκ τῆς καὶ τῶν ὁσίαν λεπτομερὲς quod tenuiũ partiũ eſſent ſit.

ſi. cap. 59.

Ita appellata, ſiue quod plũbi colore ſit, ſiue ex ea plumbũ fiat.

multam cum alijs proiectam lapidibus conſpexi in via quæ ad Ergaſteria ducit à Pergamo. Vocatur autem Ergaſteria pagus quidam in quo & metalla ſunt, inter Cyzicum & Pergamum, quadringentis & quadraginta ſtadijs diſtans à Pergamo.

Moliβdos. *Plumbum.*

Plumbum facultatis eſt refrigeratoriæ. Si quidem non modo multam habet ſubſtantiam humidam à frigore congelatam ſed & aëream, paucam autem terream. Igitur quòd plurimum habet eſſentiæ humidæ à frigore coactæ, indicium tibi eſto, quòd vbi admotum eſt igni, celeriter fundatur fluatque. Quòd verò & aëreæ ſit particeps, hoc habeto ſignum. Omnium quæ nouimus, vnicum plumbum tum mole ipſa, tum pondere augetur, ſi condatur in ædibus ſubterraneis aërem habentibus turbidum, ita vt quæcunque illic ponantur, celeriter [a] ſitum colligāt. Tum etiam plumbea ſtatuarum vincula, quibus earum pedes annectuntur, ſæpenumero creuiſſe viſum eſt, & quædam adeò intumuiſſe, vt ex lapidibus dependerent cryſtalli modo. Atque hæ probabiles quidem ſunt humiditatis eius frigiditatisque notæ, [b] prius quàm experiaris: cæterum ſcientifice & certæ per experientiam cognoſcuntur. Præparato igitur [c] mortario, ſimulque piſtillo,

[a] εὐρῶτος πληρῶσθαι.

[b] Al. πρὸ τῆς πείρας.

[c] al. pila.

lo vtriſque ex plumbo, infunde quemlibet liquorem: itáq; terito vt & piſtillus, & plumbeum mortarium ſuccum quendam reddat. id quod ex vtroq; conſtabit, multò erit frigidius facultate q̃ liquor ipſe fuerat. Licet autẽ & aquam, & vinum tenue aqueum, & oleum inijcere, aut quiduis eiuſmodi. At ſi etiam plus efficere ſuccum voles refrigeratorium, oleum omphacinũ ſit, aut roſaceum, aut melinum, aut myrtinum. Porrò ſi ſucco qui proueniet vti voles, optimum habebis remedium & ad phlegmonas in ſede cum vlcere aut rugis,[a] & ad eas quę in pudendis, teſtibuſque & vberibus conſiſtunt: ſimiliter aduerſus cęteras omnes fluxiones incipientes, quę aut in inguina, aut in pedes, aut in alium quemuis articulum decumbunt. Sed & vlceribus rebellibus vtile eſt. Nam & ad [b]cancros eo vtens, virtutem medicamenti mirabere. Quòd ſi celeriter multũ ſucci plumbei volles colligere, conare in ſole terere, aut quocunq; certe modo aëre excalfacto. [c]Multò autem vtiliſſimũ habebis medicamentũ, ſi adfuſo refrigerantium ſuccorũ quopiã teras, ceu ſemper viui, cotyledonis, intybi lactucę, chõdriles, pſilij, omphacis, portulacę. Porrò ſi qua horũ non facilè in ſuccum ſoluuntur, velut portulaca, miſceto illis aliorum ſuccorũ quempiã, velut omphacis, qui & ipſe per ſeſe prædicto mortari-

[a] Add. ἀνεχομένας.

[b] τὰ καρκινώδη, cãcroſa.

[c] πολύχρηστον.

tario inditus, medicamentũ efficit refrigeratoriũ longè pulcherrimũ. Quin & in laminã diductũ plumbũ ipſum [a] per ſeſe athletarum ſeſe exercitantiũ lumbis inſternitur, vbi Veneris ſomnijs vexantur ſcilicet: nimirũ haud obſcurè eos refrigerãs. Sed & bractea tenuis [b] probè gãglio illigata planè ipſum diſsipat. Illigabit autẽ probè quiſquis ab Hippocrate didicerit in ipſam noxam potius firmandũ, quàm hinc vel inde. Mirum ergo non eſt, ſi plumbum crematum, ac rurſus ablutum, refrigerantis efficiatur facultatis, cum ante lotionem miſtæ fuerit. Et hoc ipſum medicamen, nempe plumbũ combuſtũ, bonũ eſt ad vlcera rebellia. Vbi verò lotum fuerit, multò optimum medicamen eſt & ad vlcerum impletionem, & ad eadem cicatrice obducenda. Conuenit & Chironcis quæ vocant vlceribus, & cancroſis omnibus, & putredinoſis, tũ ipſum per ſeſe, tum medicaminũ ad cicatricem perducentium, quibuſdam commiſtum, quale eſt quod ex Cadmia conficitur. Cæterum ſoluẽdum eſt principiò, ſi copioſa ſit ſanies, quotidie: ſi minus, tertio aut quarto quoque die. Verùm foris ſpongiam imponito aquæ frigidæ, quæ ſi deſiccetur, rurſum mergatur. Sed hæc fuſius q̃ pro inſtituto diximus, pluſculũ ſermonis affinitate prouecti. At tempus iam eſt ſequentia deinceps perſequi.

Oſtracon.

[a] Adde ἄνευ τῶν ἄλλων τινός, abſq; alio vllo.

[b] Add. ἐκ μολύβδου γενομένη, ex plumb. facta.

Oſtracon. *Teſta.*

Teſta deſiccandi vim poſsidet, atque abſtergendi, maximè quæ ex fornacibus eſt, ꝙ videlicet toſta ſit. Quocirca [a] Emplaſtrus quã vocant Hepheſtiada, ex hac præparata videlicet, optimum eſt medicamen inducendæ cicatrici.

Pompholyx. *Spodium.*

Pompholyx fit & in æris fornace, velut & Cadmia: fitq; & dum in fornacibus Cadmia vritur, vt in Cypro. Cum enim præfectus ad æris fornacem [b] inſtructas res non haberet, præcepit ex ipſa Cadmia præparari (præſentibus atq; inſpectãtibus nobis) pompholyga, videlicet minutis Cadmiæ fragmẽtis in ignẽ coniectis, qui ante ærarium iacebat follem. Camera erat incurua, nuſquam pertuſa ſed integra, quę egeſtã ab vſta Cadmia [c] fauillam excipiebat, quam vbi collegiſſent, habebant pompholyga. At quod reflectens infra in pauimentum recidebat, ſpodos eſt quam vocãt, quæ plurima vbi æs in fornacibus vritur, colligi aſſolet. Quidam eam ſpodium neutro genere pronunciant: Cui videtur ſimilem habere facultatem quod vocant Antiſpodium. At ego illo vſus ſum nunquam, cum large mihi ſemper pompholyx ſuppeteret. Nec enim quiſquam vbi hęc adſit, ſpodio vti velit, nędum antiſpodio. Eſt autem pompho

Q 2 lyx

lyx medicamentum propè omnium quæ citra morſum deſiccant, ſi elota fuerit, prꝫſtantiſsimum: quamobrem ad vlcera cancroſa idonea eſt, & ad alia omnia maligna. Itaq; inditur collyrijs quæ ad oculorum imponũtur fluxiones: quæque[a] bullas ſiue puſtulas, in eis natas[b] curant. Prætereà ad pudendorum ac ſedis vlcera optimum eſt medicamen, nimirũ ſine morſu[c] deſiccans. Sed non eſt huius negocij in iſtis diutius immorari.

Sandarace.

[d] Sandarace vrentis eſt facultatis, ceu Arſenicum quod vocant. Meritò itaque eam digerentibus facultatibus commiſcent, atque extergentibus.

Sandix.

Sandix qua ſit facultate prædita, in ſermone de pſimythio explicabitur.

Scoria.

Scoria omnis reſiccatorium[e] medicamen eſt, potiſsimum autem ferri. Siquidem ad læuorem redigens ipſam in aceto quàm acerrimo, poſteaque decoquẽs, ad aures, quæ longo iam tempore pure fluxerunt, ea vtor medicamento maximè exiccatorio, adeò vt mirentur qui præparantem me vident, & ante rei periculum fidem non habeant aures tale poſſe ferre medicamen. Porrò argenti ſcoriã propriè helcyſma appellant. Verùm empla-

ſtris.

[a] φλυκταίνας.

[b] Deeſt ἢ ἕλκη aut vlcera.

[c] Add. ὡς ἔφην.

[d] Chymiſt. arſenicũ rubrũ dicit vt arſenic. croceum eſt auripig. eſt & ſacti. ex ceruſa vſta

[e] Add. ἱκανῶς.

ſtris quibuſdam reſiccatoriæ facultatis commiſcetur.

Stimmi.

[a] Stimmi ad facultatem deſiccantem adiunctam habet hoc medicamen adſtrictionẽ quemobrem & ocularibus medicinis commiſcetur, & illis ſcilicet quæ conformantur in collyria quæ vocant, & ſiccis, quæ vtique ſicca collyria cognominant.

Styperia ſchiſte, & ſtrongyle, & hygra.

Alumen ſiſsile, rotundum, & humidum.

Styperia. huius medicamenti nomen ab adſtrictione deductum eſt: nam adeſt illi vehementiſsima. Cæterum cum ſit craſſarum partium, tenuior quodãmodo eſt [b] quæ vocatur [c] ſchiſte, hoc eſt fiſsilis: ꝓxima eſt ſtrongyle, & aſtra galote. Admodum autem craſſa eſt, tũ liquida, tum placites, & plinthites appellata.

Titanos. Calx.

Calx, viua quidem, quæ ἄσβεστος Græcè dicitur, vehementer vrit, adeò vt cruſtã efficiat: extincta verò protinus etiam cruſtã molitur & ipſa: at poſt diem vnũ aut alterum minus vrit, minusq; inducere cruſtã poteſt. Ad verò temporis progreſſu prorſum nec cruſtã quidem gignere queat, tametſi etiamnum calfaciat, carneq; liquet. Porrò ſi lauetur in aqua, ſuam mordacitatem exuit: efficitq; nũcupatam Græcè κονίαν, (Latinè lixiuium.) At ipſa

Q 3 abſque

[a] al. ſtibiũ, vulgò antimonium.

[b] Ad. τῶν ἄλλων ϛυπτηρίων, alijs aluminũ generib.

[c] Vulg. alũ plumẽ.

abſque morſu reſiccat: ac ſi bis térque, aut amplius abluta fuerit, planè mordacitatis expers conſtituitur, ac ſtrenue abſque mordacitate exiccat.

Hydrargyros.

[a] Hydrargyrus non eſt ex ſponte naſcentibus medicamentis, ſed ex his quæ præparantur, velut pſimythium, ærugo, pſoricū, lithargyros. Nullum autem eius feci periculum, neque quòd interimat, ſi deuoretur, neque vbi foris admota ſit.

a Hæc ex minio factit. alia minoral.

Phycos.

Phycos cuiuſnam ſit facultatis, vbi de pſimythio agetur, exponam.

Chalcanthos. Atramentum ſutorium.

[b] Chalcanthos. Forte fortuna & chalcanthum in chalcitin tranſire cōſpexi. Aſportaui enim ex Cypro & huius medicamenti ingentem copiam. Extimū eius omne poſt annos plus minusviginti chalcitis effectū eſt, intima eius parte[c] chalcanthi ſpeciē ſeruante. Quãobrem & vſq; in hūc diem quod ſic mutatur, aſſeruo, obſeruans dum ad imum vſq; [d] voluentibus annis procedat mutatio, ceu chalcitidis quoque in miſy, vt eſt antè poſitū. Cæterùm mirari ſubit de hoc medicamēto, quo pacto vehementiſsimæ adſtrictioni admiſta eſt caliditas non inſtrenua. Conſtat ergo ꝙ omnium maximè condire ſeruaréque carnes humi-

b Vulgò vitriolū.

c εἴη χαλκάνθου.

d καθ' ἑκάστον quoq; anno.

humidas poteſt, nimirum caliditate humiditatem abſumens, atq; adſtrictione ſubſtantiã contrahens atq; conſtipans: hoc enim opere nonnihil etiam humiditatis ipſius exprimit. Conſtringit verò, deſiccat atq; contrahit in ſeſe totius ſubſtantiã carnis. Porrò quo tempore in Cypro diuerſabar, hunc in modum medicamentum hoc colligi cõſpexi. Domus erat magna quidem, [a] ſed humilis, ingreſſui in metallum obiecta. Ad parietem autem domus ſiniſtrum, qui erat ingredientibus [b] dexter, effoſſus erat ſpecus in continentem collem, ea latitudine, vt tres ſeſe viri in eo contingerent, tanta verò altitudine, vt viro ſummè procero recto liceret incedere. Specus hic decliuis quidem erat, ſed non planus, & multis locis præruptus. Porrò ad finem eius quaſi in ſtadium porrecti, lacus erat aquæ viridis & craſſæ, tepentis[c]. At in toto deſcenſu calor ſimilis qualis in primis balneorum ædibus percipitur: quas, quòd in eis corpora præmolliri ſoleant, promalacteria appellare conſueuerunt. Aqua verò quotidie guttatim ex pertuſo colle deſtillans, quatuor & viginti horis totius diei ac noctis colligi aſſolet ad amphoras Romanas quaſi octo. [d] Eam vincti quidam in [e] piſcinas quaſdam quadratas fictiles in domo [f] ad ingreſſum poſita ſitas efferebant, in quibus paucis

a οὐ μὴν ὑψηλόν γε, nõ tamẽ alta.
b κατὰ χεῖρα δεξιάν.
c Add. μεσὸς ἤμπλεως.
d τὸ ὕδωρ τοῦτο, eam aquam.
e πυέλοις, vrnas, aut vaſa balnearia.
f προκείμενον.

diebus concreſcebat fiebatque chalcanthus. Mihi verò vbi ad terminum effoſsi ſpecus deſcendiſſem, vbi videlicet tepida hæc viridisq; aqua colligitur,[a] æris odor viſus eſt ſuffocans, & toleratu difficilis, chalcitin æruginemque redolens. Hęc aqua quoq; guſtu prę ferebat qualitatem eiuſmodi. Ea propter & nudi, & cum feſtinatione amphoras vincti exportabant: nec longiorem illic moram perferre poterant, ſed celeriter recurrebant. Accenſi autem erant mediocribus in ſpecu interuallis lychni, qui nec ipſi longo tempore durabant, ſed celerrimè extinguebãtur. Hunc ergo ſpecum pedetentim excauatum multis annis, ab ijs tunc [b] didici. Hęc enim, inquiebant, aqua viridis quam vides ex colle in lacum manantem, ſenſim ſe ipſa minor effici aſſolet. At vbi propè adeſt vt deſinat, rurſum vincti, quod continens eſt ipſius collis, perfodere pergunt: euenitq; aliquando olim vt ſubito quicquid perfoſſum eſſet, concideret, omnesq; ad vnũ occideret, ac totam viam cor rumperet. Id vbi fit, alio foramini fodiendo euſq; inſiſtũt, quoad rurſum aqua illis adſit. Hęc habui quę tibi de chalcantho exponendo cenſerem, & ſanè fortaſſe non neceſſaria, cæterũ quæ ſcire præſtaret quàm ignorare. Memineris autem quòd ad ſiniſtram manum ingredientibus conſpectum nobis dixerim metal-

[a] τοῦ ἀέρος aëris nõ æris.

[b] ἤκουον, audiui.

metallum ſoreos, chalciteos,& miſyos:vt ex his conijcere liceat, aquam pluuiam totius collis terram illam colluere atque abluere, ex qua ſponte quidem fiebat ſori, miſy, & chalcitis: & per fornaces æs, cadmia, pompholyx, ſpodium, & diphriges.

Chalcitis.

[a] Chalcitis. dictum de ea eſt in ſermone de Miſy: nunc autem tantum dixiſſe ſufficiat, ꝙ miſtas habeat adſtringẽtem acremque facultates. Cæterùm vincit æris, vt quæ adeò eſt vehemens, vt carnem vrat, vocatamque eſcharam efficiat. Vſtum hoc medicamen minus quidem mordicat, cæterùm non minus deſiccat: ſed & adſtrictionis non parum [b] remittit. Itaque vndequaque melior eſt chalcitis vſta quàm quæ non vſta eſt, nempe partibus tunc quidem tenuioribus, ceu alia omnia cõbuſta, verùm haud aſſumpta acrimonia, velut in alijs multis accidit. Didiciſti porrò, quòd vſta omnia ſi lauentur, moderatiora reddantur, minusque mordacia.

Chalcos cecaumenos. Aes vſtum.

Aes vſtum habet & acrimoniam quandam, ſed & adſtrictionis eſt particeps. Proinde ſi lauetur, pulcherrimum eſt medicamen, [c] inducendis cicatricibus: quanquam idipſum præſtare & antequam lauetur poſsit, potiſsimum in carne duriore: alioqui in molliore commodius

[a] *Chalcitis ex chalcantho facta eſt et in hanc tandem per ſe redit.*

[b] ἀποτίθεται, *deponit.*

[c] εἰς συνούλωσιν ἑλκῶν *ad cicatric. vlcerib. inducen.*

modius eſt quod ablutum eſt.

Chalcu anthos. Flos æris.

Flos æris[a] tenuioris eſſentiæ eſt, q̃ aut æs vſtum, aut ſquama. Meritò itaq; ex eo factis collyrijs extergunt auferuntque[b] ſupercilio-rum magnas aſperitates, quas vocant ſycoſes.

Chryſocolla.

Chryſocolla, & hoc medicamentum ex ij eſt quæ carnem liquant, non tamen valenter mordicat, quanquam ſit facultate admodum digerente deſiccantéque. Igitur quidam id modo quod in metallis inuenitur, ita nominant: alij verò id quod in æreo mortario piſtilloque æreo ex pueri vrina preparatur: id quod quidam inter æruginum differentias numerant. Satius verò eſt ipſum præparare tempore eſtiuo, aut certè aëre prorſum calido, vrinam in mortario terentes. Prẹſtat autem ẹs, ex quo mortarium piſtillumque conficias, rubrum ſit. Nam quò ẹs[c] mollius fuerit, eò plus circumagendo piſtillo deteritur. Hoc medicamentũ aptiſsimum eſt vlceribus contumacibus, tum per ſe, tum alijs miſtum, vt in opere de componendis medicamentis referetur. Nunc autẽ id nouiſſe ſat eſt, quòd quantò plus quam chryſocolla metallica deſiccat, minusq; mordicat, tantò etiam ipſam excellit tenuitate. Ipſam tamẽ chryſocollam illam ſi vras, multò tenuiorem efficies.

[a] λεπτομερεστέρας οὐσίας τῆς δυνάμεως, *tenuior. part. facult.*

[b] τῶν βλεφάρων.

Noſtra omnis factitia eſt.

[c] ἁπαλώτερος, *tenerius.*

Pſuny-

Pſimythium. Ceruſſa.

Pſimythium,& hoc medicamen teſtimonium præbet modò dictæ facultati. Nam ſi ex acri aceto ſoluatur, guſtu tamen neque acre [a] erit,neque mordax[b],ſed emplaſticum & refrigeratorium:facultatis ærugini [c] diſſimillimæ,tametſi & illa conficiatur aceto æs diſſoluente.Porrò ceruſſa aduſta,in ſandycam quam vocant,tranſit, medicamentum ſeipſo tenuius,nondum tamen excalfaciens.

Phycos.

Phycos autem ſeruata ceruſſæ frigiditate,tenuitatem aſſumpſit, vt per eam in profundum altumque corporum quibus admouetur,vis eius penetrare valeat.

Pſoricum.

Pſoricum,Conficitur hoc medicamen dupla chalcite admiſta lithargyro: antè tamen vtriſque aceto acerrimo ſolutis,ſicque in ollam nouam [d] coniectis, quam fimo æſtate media diebus quadraginta obrutã ſepelies. Hoc medicamen deſiccatorium eſt, ſimulq; minus chalcite mordax: nimirum cùm partibus ſit tenuioribus.

[a] ὀξύ.
[b] Add. οὔτε διαφορητικόν, neq; diſcuſſorium.
[c] ἐναντιωτάτης, ſal et ol. ex ceruſſa efficaciſſi. ad multa.
[d] λειωθέντων, tritis.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS, LIB. X.

NIHIL eorum quæ nunc dicenda veniunt, magnopere iuuare poterit eos qui ea quæ principio huius tractationis, primis videlicet quinq; libris tradita ſunt, ignorant: imo quędam fortaſsis [a] noxæ occaſio erunt illi, qui cùm ſcriptis hîc medicamentis vti volet; rationem tamen ac methodũ non habeat. Tanquam itaq; illa didiceris, ita tecum verba faciam: repetita totius tractatus ſumma. Oſtẽſum eſt, medicamenta quę effectricibus nominatis qualitatibus agunt, nempe caliditate, frigiditate, humiditate & ſiccitate, harum [b] miſtione effici acerba, auſtera, ſalſa, ſalſugi noſa, amara, acria, dulcia: prætereà extergentia, repercutientia, attrahentià, emollientia, vrentia, ſeptica, cruſtifica: ad hæc ſecundum alias actiones magis ſpeciales ſarcotica, ſynulotica, glutinatoria tum fiſtularum, tum vlcerum, aut carnis excreſcentiam detrahentia. Oſtenſum quoque eſt, quo pacto vniuerſalis facultas experientia vnica demonſtratoriè inueniatur, nec ea vulgari & quauis, [c] ſed quę

cum

[a] βλάψει nocebũt.

[b] κρᾶσι.

[c] Ad. πείρας experient.

eum dictis adhibeatur limitationibus. Cæterum inuenta ſemel facultate vniuerſali, nulla inſuper experientia opus eſſe ad particulares actiones, niſi ad confirmationẽ [a] eorum quæ ratio reperit. Sic ergo nũc quoq; iudicium faciamus propoſitæ materiæ, quæ eſt ea quæ ab animantibus accipitur. In tribus enim libris qui inſequũtur quintum, nempe ſexto, ſeptimo, & octauo, materiã ad plantas attinentẽ expoſuimus, non ſanè omnem quæ vniuerſo terrarum orbe reperiatur, ſed quantũ nobis experiri eius datum eſt. In ſuperiore verò qui eſt totius operis nonus, eam quæ verſatur in terroſis ac lapidoſis, [b] enarrauimus. Reliquũ porrò nũc eſt, vt eam quę ab animalibus ſumitur materiã, [c] diuidamus. Deinde reſtant quæ in mari, paludibus, aut omnino in aqua naſcuntur, quæ quidẽ neq; plantæ, neque terra, neq; lapis, neque animal ſunt. Ea planè pauciſsima ſunt, & vltimo loco ſcribenda, poſtquã videlicet quæ ad animantium corpora pertinent, abſoluero. In quibus is doctrinæ ordo ſeruabitur, qui in nomen claturarum primis viſitur literis. Porrò ſicut in plantarum materia etiã de ſuccis, qui ex ipſis fiunt, diſſerui, ita nunc quoq; nõ ſolum edocebo ſolidarũ in animalibus partium facultatem, ſed eorum quoque quæ in ipſis continentur, puta pituitæ, bilis, ſanguinis,

[a] Add. μόνην ſolã.

[b] Deeſt corporibus.

[c] vet. interpr. legiſſe videt διελθεῖν, vertit enim enarremus.

nis,vrinæ,ſtercoris,& ſimilium. Igitur in ijs quæ ſuperius ſunt dicta,haud ita multa particularia eorum quæ in materijs conſcripta ſunt à medicis,ignota mihi fuere:verùm operā dedi, vt ipſe per experientiam facultates eorū cognoſcerem. Quòd ſiquid ignorabā, planè nec de illo quicquam conſcripſi, haud credendum alijs cenſens, ne de vno quidem eiuſmodi, quod certum habeam nonnullos multa mentiri. At in præſenti materia non ita ſe res habet.Ingenuè ſiquidem fateor, cō plura eſſe tum partiū, tum liquorum in animantium corporibus cōprehenſorum, quorum nullius eiuſmodi feci periculum,cuiuſmodi quidam ſcriptū reliquerunt. Siquidem quædam eorū [a] abominanda deteſtandaq; ſunt, quædā etiam legibus vetita, de quibus haud ſcio quo pacto ſcribere licuit Xenocrati, homini non olim nato, ſed pro auorū noſtrorum ſeculo,cùm imperium Romanū hominibus veſci vetuiſſet.Atq; ille ſanè, tāquam ipſemet fuerit expertus,magna profectò fiducia ſcribit, quoſnam affectus curare valeat comeſum cerebrū, aut carnes, aut iecur humanum:quos autē capitis,ſuræ,& digitorū oſſa partim vſta partim vſtionem nō experta: [b] quæ denique & ſanguis. Sed hæc ſanè tametſi contra leges ſunt, non tamen ſunt [c] fœda atque abominanda.At potio ſu doris

[a] ἀσελγῆ τέ ἐστιν καὶ βδελυρὰ *obſcœna ſunt abominandaq́;.*
[b] *Ad.* πινόμενα, *bibita.*
[c] *Græc.* ἀσελγῆ, *tantum.*

doris,aut vrinæ,aut menſium mulieris abominanda deteſtandaque eſt:atque his nihilo minus ſtercus,quod tamen ſcribit Xenocrates,ſi oris ac gutturis partibus inungatur, & in ventrem deuoretur, quid præſtare valeat. Scripſit etiam de aurium ſordibus deuorandis.At ego ne has quidem vnquam deuorare ſuſtineam, ne ſi in totum quidem morbo deinceps liber degerem.Atque his etiam magis abominandum puto ſtercus.Eſtque probrum grauius homini modeſto audire κοπροφάγον,hoc eſt ſtercoriuorum,quàm fellatorem aut cinædum:& inter fellatores magis execramur qui phœniciſſant, quàm qui lesbiantur. Cui non diſsimile mihi videtur perpeti qui menſes bibere ſuſtinet. Itaque horum nemo periculum facere non auerſabitur, hominum certe ſecundum naturam habentium: neque inſuper quæ tametſi moderatiora his videantur, tamen etiam fœda ſunt, nempe partem aliquam corporis ſtercore inungi perpeti, ob affectum ſcilicet, ſi quem patiatur: aut humano ſemine, id quod γόνον, hoc eſt genituram,appellare ſolet Xenocrates: ſummaque diligentia diſtinguit, quænam ipſa genitura ſola illita[a],quę verò vbi ex ſinu mulieris poſt coitũ viri[b] effluxerit.Nã ingẽs ſit medicamẽtorũ penuria oportet,vbi quis quò chimethla, ſiue

[a] Add. ὠφελεῖν πέφυκε, iuuare queat.

[b] Add. ἐκ γυναικὸς & ὑχορίς.

ſiue perniones curet, viri ſemen conquirere cogitur, quod in mulieris congreſſu intus nõ remanſit, verùm effluxit, atque effuſum eſt. Atque pleraque ſanè eiuſmodi materiæ ſpecies eſt in ijs, quæ de vtilitate ab animalibus percipienda, ab illo ſunt conſcripta. Siquidẽ non quam vim habeat epota vrina, aut deuoratum illitumve oris partibus ſtercus duntaxat hominis enarrat, verùm etiam aliorũ cuiuſque animalium, atque alia etiam non pauca rarorum & paratu difficilium, puta cũ elephanti aut equi Niloi meminit. Nam beſtiam ſeu feram regiam, quam vocant[a] βασιλικὸν θηρίον, ne videre quidem mihi vnquam contigit: & ſi vera ſunt quæ de illa referuntur, periculoſum etiam eſt, vel propè accedere ad hoc animal. Non diſsimilia ijs quæ à Xenocrate ſcripta ſunt, & ab alijs prodita ſunt de animalibus, ex quibus & ipſe Xenocrates pleraque exſcripſit. Nam vnde illi tãtarum taliumq; rerum experiundarum fuiſſet copia? Sanè rex quondam noſter Attalus cum ambitioſiſsimè talia ad experientiam conquireret, tamen pauciora ſcribere conſpicitur. Porrò quidam Ateuriſti eandẽ tractationem commendans, enarrandam mihi tradidit: cæterum iudicio meo nec illa quidem etiam ita ab illo conſcripta eſt, vt omnia ipſe fuerit intuitus, oculisq; ſuis præſens conſpe-

[a] *al.* βασιλισκὸν *vt et ve. interpr. habet baſiliſcum.*

conſpexerit. Proinde nec ego baſiliſcorum, aut elephantorum, aut equorum Niloorum, neque alterius cuiuſquam, cuius ipſe periculum non fecerim, meminero. Porrò φίλτρων ἀγωγίμων, ὀνειροπεμπῶν & μισήτρων [a] (ex induſtria enim ipſa illorum nomina recenſui) planè nec ſi abundè illa forem expertus, mentionem facere in animum inducerem, ſicuti nec letalium medicamentorum, aut vt ipſi vocant, παθοποιῶν. Nam illa ſanè ridicula ſunt, conſtringere ac vincire aduerſarios vt in iudicio nihil poſſint eloqui, aut grauidæ aborſum afferre, aut vt ne vnquam deinceps concipiat efficere, & quæcunque eius ſunt generis. Sanè horum pleraque vel antequam facias periculum [b] ſcire licet eſſe impoſsibilia, quædam verò poſsibilia, cæterum vitæ mortalium noxia. Itaque ego, per deos admiror, qua cogitatione, quóve cõſilio ad ea ſcribenda quidam acceſſerint. Nam quæ viuentibus dedecori atque ignominiæ ſunt prodita, quo pacto ſibi poſt mortem gloriæ fore ſperarunt? Itaque ſi regia poteſtate prę diti in hominibus morti condemnatis illa experirentur, nihil graue committerent. At vbi totam vitam degunt priuati, atque eiuſmodi poteſtatis expertes ad ea ſcribenda accedunt, duorum alterũ neceſſe eſt: Aut enim ſi experti non ſunt, ea conſcribunt quæ ipſi

[a] deeſt vocatorũ, τῶν καλουμένων

[b] Vet. legiße videtur ὑκάσιν, vertit enim coniecture.

ignorant, aut ſi experti ſunt, hominum omnium ſunt vel impijſsimi, qui experiūdi gratia hominibus innoxijs pernicioſa medicamenta exhibent, ac nonnunquam etiam honeſtis ac probis viris. Nam quidam medicis duobus ad vnguentariorum officinam conſpectis, attulit ad eos mel, venditurus ſcilicet illi vbi guſtaſſent, de pretio diſceptant: at hic tanquam illi parum offerrent, propere ſubducit ſeſe: verùm medicorum neuter ſeruatus eſt. Itaque non minus qui ſcribunt, quàm qui talia perpetrant, imo magis etiam odio digni ſunt: quantò ſcilicet minor iniuria ac ſcelus eſt, [a]quod ſolus facias, quàm quod cū multis. Deinde cum eo qui perpetrauit, moritur & malorum theorematum experientia. At eorum omnium qui ſcriptis prodidere, immortalis eſt malitiæ arma prauis hominibus ſuppeditans. Iam igitur nos dicamus de ijs rebus quæ humano generi ſunt vtiles, vtique quarum fecimus periculum.

[a] μόνον ποιῆσαι κακόν, ſolū quiddā perpetrare mali.

Hæma. *Sanguis.*

SAnguis, intelligendū videlicet eſt animalis ſecundum naturam habentis: nam is re vera ſanguis eſt. At melancholicus, aut picrocholus, aut pituitoſus, aut ſeroſus, aut putridus, ſanguis eſt miſtus, ex ſanguine ſcilicet vero, & ſucco, aut ſanie illi permiſta. Tum ipſius quoque ſanguinis naturalis in quoque

animali.

animali alius eſt liquidior, alius ſiccior: hic magis, ille minus calidus. Nam frigidus ſanguis nullus eſt.

De ſanguine ſuillo.

Sanguis ſuillus humidus eſt, & minus calidus: humano maximè temperie ſimilis. Siquidem & carnes ſuum humanis ſunt ſimiles. [a] Comperti enim ſunt hoſpites & coqui cõpares, qui humanas carnes pro ſuillis venderent: tametſi qui eas ediſſent, nullum omnino diſcrimen percipere potuerint. Quin & ipſe narrantes audiui viros fide dignos ſeſe in diuerſorio publico ius eſitaſſe [b] delicatum cum carnibus ſuauiſsimis: cęterùm cùm iam penè ſaturi eſſent, inueniſſe digiti partẽ anteriorẽ, quæ videlicet ad vnguem eſt: quo [c] perculſi, ac metuentes eos qui agebant in diuerſorio, ne ſcilicet ſe quoq; vorarent, ceu ei rei aſſueti, protinus quidem illinc exiere, ac vomitu redditis quæ ederant, ita iter denuo ingreſsi ſunt. Sed & in ipſo facinore homines mactantes deprehenſos [d] non ita multò pòſt referebant. Itaq; iure quiſpiam exiſtimet ſuillum ſanguine humano eſſe ſimillimum. Ex tali enim ſanguine tum prima conſtat generatio, tum poſteà nutritio carnibus. Itaque quiſquis ſanguinem humanũ morbo alicui vtilem eſſe ait, in ſuillo primũ id cõprobet: ac ſi non eandem, ſaltem ſimilem actionem

[a] ἁλόντας deprehenſi.

[b] δαψιλῆ, largum.

[c] Vox vnica φοβηθέντες.

[d] Deeſt qui in diuerſorio agebant. τοὺς κατὰ τὸ πανδοχεῖον.

oſtendat. Nam etſi aliquatenus inferior ſit humano ſanguine,ſaltem aſsimile quippiam efficiet,quo cognito,ab humano pleniorem fore vtilitatem ſperabimus.Nam ſi ne paulū quidem promiſsis reſpondeat, non erit cur in humano experiri oporteat.Quippe ſimilia efficere poſſe ſimilia,experti ſumus.Nam columbæ ſanguinem Pergameni noſtri, atque adeò per totam ferè Aſiam qui capitis oſſa confracta perforant,in craſſum cerebri inuolucrum effundere aſſolent. Poſteà quidam cùm haberet palumbum, nec eſſet ad manum columba,vſus eſt palumbi ſanguine, & tamen ſeruatus eſt homo ille.Et alius [a] turturem eundem ad vſum applicans,nihil hominem læſit.Siquidem ſimilibus ad eoſdem vti affectus, vbi quæ anteà expertus ſis non adſunt,vnum eſt ex confeſsis,& experientia comprobatis.Et humanæ vitæ pleraque hūc in modum peraguntur.

[a] τρυγῶνος ἰπ' ἄλλῳ χρησάμενος *turture in alio vſus.*

Hæma periſteras. *Sanguis columbæ.*

Porrò quoniam exempli vice mentionem feci ſanguinis columbini,nihilo deterius fuerit iam ipſum ſermoni proponere.Siquidem eo ad hypoſphagmata in oculis conſiſtentia quidam vtuntur,protinus videlicet ſumētes qui ex animante mactata effluit.Nam calidum in hypoſphagmata ipſum affundūt,venis ad alarum exortus inciſis, quò videlicet

ad

ad multos vſus idem animal ſufficiat. Alter pullorum tenerorũ extractis pennis(ſunt autem hæ molles,& fiſtulas humore plenas obtinent)eum ipſum humorẽ exprimebat,oculis inſtillans. At alijs medicis controuerſia fuit,pulline ſanguinẽ,an colũbæ adultæ meningi affundere oporteret:& an maris,an fœminæ. Ego verò Romę ſexcentos noui eorũ quibus perforata fuere capitis oſſa,nec quicquam ab vſu roſacei citra columbæ ſanguinem offenſos. Verùm id calidũ ſit æque atque columbæ ſanguis neceſſe eſt. Ac fortaſſis ipſa tantum caliditatis in contactu moderatione eſt vtilis, haudquaquã eximia & incognita facultate. Adeſt illi quoq; bona facultatis tẽperatura.Sed quid hoc?Nã & hæc roſaceo ineſt,præterquam ꝙ leuiter adſtringat.Itaque melius inuenire nihil poſsis in capite perforato,quàm vt roſaceo probo vtare. Indicaui autem ſuprà, quo pacto oporteat roſaceum,de quo queri non liceat,præparare.Sed & collyria ſunt plurima quę medeantur hypoſphagmatis,& maximè quod plurimã recipit myrrhã,quale eſt quod à Democrate compoſitum eſt,quod vocant diaſmyrnon.Secundo ſunt quæ habent multum thuris: poſt quæ ſunt quæ ex croco conſtant. Quin & fœnigreci ſuccus ſanguine columbino in hoc vtique præſtat. Quid ergo mo-

ramur aut colũbos, aut palumbos, aut turtures, cum omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnumgræcum? tum memorata collyria [a]in promptu ſeruemus? Ad eãdem modum nec noctuæ ſanguine ad difficulter ſpirantes egebimus: quanquã ſunt qui non ſanguinem bibendum exhibeãt, ſed ipſam iubeant coctam edere [b]ex albo iure. Ac ſanguinem quidã alij aquæ, alij vino inſtillantes exhibent. Et fuit etiam quidam qui immodicè hunc ſanguinem apud mulierem aſsiduè difficulter ſpirantem extolleret, & cũ rogarem, qualem ab eo ſciret curatam ſpirãdi difficultatem, ne id quidem nouerat, quòd plures eſſent. Et ſanè in muliere quidem eſt vſus, verùm profuit nihil.

a ἕτοιμα prompta ſint.
b ἐν ἁπλῷ ζωμῷ, ex ſimplic. iure.

Hæma nycteridos. Sanguis veſpertilionis.

Sicut nec ſanguis veſpertilionis, quem ſcribunt quidam, ſi virginum vberibus illinatur, plurimo ea tempore [c]ab extuberatione tueri. Eſt autem & ipſum falſum, veluti & quòd enaſci ſub alis pilos prohibeat: id quod rectè [d] Xenocrates tanquam [e]mẽdaciũ calumniatus eſt. Verùm ipſe cenſet poſt illius vſum aut chalcanthon inſpergendum, aut ſemen cicutæ. Atq; vbi hoc factum erit, aut prorſum pilos nõ prodituros, aut certè lanuginoſos: ceu leue atque exile medicamẽtum adderet cicutæ ſemen, ac non per ſeſe ſufficiat ſtrenuè

c προσεσταλμένους διαφυλάττειν, contracta ſeruare.
d Add. ποιῶν, faciens.
e οὐκ ἀληθὲς.

refrigerare

refrigerare partes quibus fuerit impoſitum. Alij verò & puerorum pudendis ſanguinem veſpertilionis illinunt, credentes ita diutiſsimè eas partes à pube ſeruari poſſe immunes. Atqui non oportebat putare diutiſsimè, verùm perpetuò fore tales, velut exiſtimant & alas. Ergo ex refrigeratione partis vehementi eiuſmodi quippiam poſſe contingere, non eſt à ratione alienum. Non tamen adeò frigidæ facultatis eſt veſpertilionis ſanguis. Nam in totum nullus ſanguis frigidus eſt. Sunt tamen multi qui pro alimento habent ſanguinem leporis, gallinarum, & caprarum: verùm leporis & gallinarum non pauci etiam eorū qui vrbes incolunt: at agreſtes ventres ſuos caprarum ſanguine vnà cum adipe implent, vti Homerus ait ſolitos [a]ſponſos Penelopes. Sed nunc [b]non tractatur de ijs quæ ciborum loco ſumuntur, ſed quæ adhibentur vt medicamenta. Sed quædam ſunt, vti ſuprà poſui, alimenta ſimul & medicamenta, quorum hîc [c]facienda mentio eſt quatenus medicamenta, non quatenus alimēnta. Etenim qui aqua inter cutem laborantibus ſanguinem caprarum cum melle exhibuerunt, cum vt medicamen, non vt alimentum obtulere: tùm qui ad dyſenteriam toſto eo, & ad ventris fluxum ſunt vſi. Videturque mihi quiſpiam craſſam eius eſſentiam & terream cum calidita-

[a] Abſolute τοὺς μνηστῆρας procos.
[b] Apt. nobis ſermo eſt non &c. ἡμῖν ὁ λόγος ἐστὶν οὐ.
[c] μνημονεύομεν, mentionem facimus.

te exiccatoriam eſſe ſuſpicatus, ad hũc vſum perductus. Porrò galli gallinæque ſanguinẽ cum ab ipſis ad meningum hæmorrhagiam ſcriptum inueniſſem, nec magnum quippiam effecturum ſperaui, nec auſus ſum experiri. Simul enim metuebam, ne curioſus & ſtolidus viderer, ſi tantis, tamque probatis remedijs ſemel præteritis, confiderem ſanguinem gallinaceum illis plus poſſe præſtare. Simul verò cum eiuſmodi ſanguinis eruptio admodum ſit periculoſa, non eſt mihi viſum fore honeſtum, ſi ad ea quæ inexplorata eſſent, trãſiſſem. Siquidem periculoſa adeo eſt eiuſmodi experiẽtia, & quę ſolis regibus in homines noxios merito vſurpatur. Deſperabã verò etiam de ſanguine agnorum, quem quidã comitiali morbo mederi potum ſcripſerunt. Itaque nec hunc quidem etiam experimento [a]dare ſum auſus. Quòd ſi quis experiri volet, certò ſcio damnabit qui talia ſcripſerunt. Siquidem quæcunque pota iuuant epilepticos, ea facultatis ſunt incidentis. At ſanguis agninus omnium minimè talis eſt. Porrò quod de hœdorum ſanguine prodidit Xenocrates, cum exiſtimaſſem nõ eſſe impoſsibile, ratus ob aceti miſtionem poſſe aliquid efficere, perſuaſi cuidam in agro degenti, ac rei ruſticæ quidem ſtudioſo, cæterum primis diſciplinis erudito, retulitque ſe [b]in duobus ſan-

[a] κρίνειν iudicare

[b] Ad. αὐτῷ εο.

ſanguinem expuentibus vſum, nonnullā vtilitatem expertum. Cæterum illorum neuter ex ijs quę mihi narrabat, neq; ex arteria, neq; ex laringe aut pulmone expuiſſe viſus eſt. Xenocrates igitur in primo libro. De percipienda ab animantibus vtilitate, vbi de hœdis diſſerit, ſcribit in hæc verba: Ad hæmoptoïcos, hoc eſt ſanguinem ſpuentes, admodum vtile. Oportet autem [hædorum ſanguini] nondum concreto [a] plus minus menſura ſemicotylę tantundem admiſcere aceti acris, idque feruefactum trifariam partiri, & in ſingulos dies ſingulas partes exorbendas præbere. Itaque liceat tibi forte fortuna in agro, vbi reliquorum fuerit inopia, hoc vti, cum citra periculum id experiri poſsis. Vrſorum verò ſanguis ſi abſceſsibus [b] imponatur, fieri poteſt vt concoquat. Adijciam verò etiam [c] caprinum, hircinum, taurinum. Licetque tibi, ſi voles, præteritis decem millibus medicaminum paratu promptorum, quibus concoquuntur abſceſſus, vrſos, tauros, ac hircos mactare, quolibet ſcilicet vſu: nec enim quiſpiam ſemel impoſito in partem [d] medicamento promiſſum eius exiget, nec etiam ſi refrixerit vt iam cogatur.

[a] ὅσον quanta eſt &c.

[b] Deeſt cali. θερμόν.

[c] Add. τῷ λόγῳ ſermoni.

[d] Add. τοῦ πεπονθότος, patient.

De ſanguine viridium ranarum.

Porrò cum aſſereret quidam ſanguinem viridium ranarum, paruarum ſcilicet, quas

quidam

quidam brexantes nuncupãt, ſi cuulſis ex palpebris pilis inungeretur, vt in poſterũ ne recreſcerent prohibiturũ, falſum id comperi facto periculo. Poſteà verò ſcriptũ à quibuſdã reperi illud ipſum, ſicut etiam crotonũ, quos potius veteres appellitant Cynoraiſtas. Verùm nec hic facto periculo ꝓmiſſa præſtitit.

De ſanguine Crocodili, & reliquorum.

Cæterum an Crocodili terreſtris [ſanguis] viſum acuat, ne id quidem experiri volui, cum haberem probata aciei exacuendæ medicamina, quæ Græci vocant ὀξυδερκῆ. Neque an admiſſariorum equorum ſanguis cruſtã moliatur, & ſepticus ſit: neque an murium domeſticorum ſanguis verrucas, quas vocant ἀκροχορδόνας, decidere faciat. Nam aliorum fuit mihi magna ſemper copia & ad hoc pathema, & quod ægrius illo medicabile eſt, nempe ad vocatam myrmeciam. Et cauebam ne præſtigiaturæ opinionem referrem, cum iam etiam improbi quidam medici ex diuinandi quapiam arte, non ex ſpeculatione medica me in morbis ſolere prædicere [a]calumniarentur.

[a] φθανόν των λέγειν, dicere antici parent.

Gala. *Lac.*

Lac, bifariam hoc vtimur, partim vt cibo, partim vt medicamento. Sed quid valeat vt cibus, in curandi methodo alibique expoſitum eſt. At facultatem eius ceu medicamenti ipſam

ti ipſam nunc explicabimus,ac primum illud hic cõmonebo,[a] quod paulò antè de ſanguine,quòd non de morbido lacte,ſed de naturali cuiuſque animantis,ea quæ dicẽda ſunt, intelligere oporteat. Igitur lac ſaniſsimum, velut etiam ſanguis,purum ſyncerumque eſt, nec amaritudinis,nec acrimoniæ, aut aciditatis,aut ſalſedinis,aut fœtoris particeps,ſed vt dixerit quiſpiam,bono odore præditum, aut odoris expers, aut certè exiguum odorem bonum referens. Clarum etiam eſt id eſſe guſtu ſuaue, pauculam habens dulcedinem, ſicut & ſanguis integræ ſanitatis, ex quo & lacti conſtat generatio. Tale lac ad acres & mordaces fluxiones eſt[b] vtiliſsimum, non abluens tantummodo eas à partibus afflictis(eſt enim id illi cum aqua commune) ſed & corpora circumlinens, vt non in nuda ipſa cadat quod defluit. Nec in hoc duntaxat aquæ præſtat,verùm etiam quia colluit, vtpote extergentem in ſeſe humiditatẽ continens,quam vocât Serũ,id quod colluit, diluitque corpora: reliquo autem quod craſſum pingueque eſt collinitur,non aliter quã pinguedo,adeps,atque oui albumen,& ceratum ex [c]eloto oleo ceraque confectum. Nã & hæc ab acribus [d]humoribus natas morditationes mitigant,[e]corpora videlicet oblinẽdo,ipſa naturæ minimè mordacis. Porrò cũ lac

[a] καθάπερ *veluti.*

[b] συμφορώτατον, *conueniẽtiſſ.*

[c] τῷ πεπλυμένῳ κηρῷ καὶ ἐλαίῳ *elota cera,& oleo.*

[d] ἰχώρων.

[e] ἐκ τοῦ ἐπιπλάττεσθαι τοῖς σώμασιν *quod circunlinãtur corporibus &c.*

lac omne facillimè alteretur,præſertim ſi ambiens fuerit calidus,multum à dicta facultate amittit,niſi protinus quis ab vberibus effuſo calido etiámnũ vtatur.Maximè igitur mulieris,bene habitę,& bonam victus rationem ſeruantis,lacte vtendũ(nam id humano corpori eſt familiariſsimũ) deinde aliorum animalium,quæ quidem ab humana natura nõ longiſsimè abſunt,id quod facile ſcies ex carnium odore:nam faſtidioſus eſt & iniucundus eorum quæ multũ diuerſam habent temperiem,ceu canis,lupi,leonis,pardalis,vulpis, hyenæ,vrſi,& ſimilium : non iniucũdus autẽ eſt eorũ quæ nõ porrò abſunt,vt ſuis, capræ, equæ,bouis,ouis,aſini.Quocircà etiam [a] homines docti experiẽtia,caprino,ouillo,bubulo,aſininoque vtuntur lacte & caſeos ex eis conficiũt,excepto aſinino. Nam id planè tenue eſt,& plenũ humoris ſeroſi, velut bubulum craſſum:cæterum conſiſtentia mediũ caprinum eſt. at ſus crudũ aqueumque lac obtinet. Porrò lac omne ex tribus conſtat eſſentijs,caſeoſa,ſeroſa,pingui:hanc plurimam habere conſpicitur bubulum,ex quo conficitur & id quod butyrum nominant, concoquentis & laxantis facultatis. quamobrem maximè illo vtuntur ad parotidas & bubonas.

[a] Add. πάντες, omnes.

Serum lactis.

At ſerum,vt dictum eſt, extergendi potẽtiam

tiam poſsidet,[a] adhibeturque ſubducendi vẽtris gratia,ac per clyſteres inijcitur, extergẽs & abluens ſine mordacitate inteſtinorũ acrimoniam.Præterea ſi quis vlcera quæ ſanie infeſtantur acri,vice aquæ ſero colluat,optimè ſanè fecerit. Præterea quæcunque medicamẽta digerere ſolẽt ecchymomata & atra, ea præſtat ſero,quàm aqua diluere.Sic etiam eo vtimur ad ſugillata & hypoſphagmata, peculiaribus ad hæc medicamentis commiſcentes.At caſeoſum illud & craſſum ipſius lactis magis illitum adhæret, & eo nomine acrimoniam retundit [magis.] Porrò vbi aliam quampiam deſiccantem facultatem habuerit adiunctam , optimum eſt remedium dyſenteriæ,& omnium ventris acrium fluxionum.Eam accipit à lapidibus qui prædecocto ipſi inijciuntur igniti. Porrò eos eſſe oportet quos vocant κάχληκας: Et lac eouſque decoqui debet,dum pleraque ſeroſi in eo humoris abſumpta pars fuerit. At nos iniectis ferreis in ipſum cylindris candentibus eandem,aut etiam meliorem facultatem efficimus.Nam ferrum adſtringentis quoque(vt eſt dictum)facultatis eſt particeps: ac proinde cylindros ego complures [b] effeci huius gratia,ad fines veruum propendentes,quò videlicet quis manubrio ignitum ferrum facilè igni eximat,& ſicut cauteriorum, ita horum manubria

[a] λαμϐάνεται, *ſumitur &c.*

[b] παρεσκευασάμην *præparaui.*

manubria pannis inuoluo. Porrò lac totum ad acres oculorum fluxiones tum per ſe, tum cum mollium collyriorum quopiam eſt vtile, præterea ad hypopia, & hypoſphagmata. Quinetiam palpebris extrinſecus, vbi qui ophthalmia laborant, ſomno ſeſe dabunt, impoſitum ſimul cum roſaceo & ouo, phlegmonas eorum concoquet. Sed hoc eſto lac mulieris recens ex mamillis expreſſum. Infundimus ipſum & vtero vlcerato tum per ſeſe, tum ijs medicamentis commiſcentes quibus miſceri poteſt, vtrique citra morſum curantibus, & vbi in ſede vlcera mitigamus præ ſaniei acrimonia dolentia, aut phlegmonas aut [a] ſtolidas perpentia. Sic & ad vlcera pudendorum vtimur, & omnia quæ leniri poſtulant, ſiue ob phlegmonem, ſiue ob morſum, ſiue ob malignitatem. Eapropter & cancroſis applicatur vlceribus, medicamentis anodynis commiſtum, qualia ſunt quæ conſtant ex pompholyge. Et quid attinet commemorare, quòd ore contentum & collutum gargarizatumque vel maximè phlegmonas eius mitigat? Sed & tonſillas, & columellam, & antiadas phlegmone affectas admodum mitigat, & proinde & ſynanchen ſiue anginam. Atque vt ſemel dicam, medicamentum eſt leniens (Græci vocant παρηγορικὸν) totam quidem ſubſtantiam habens mordacitatis expertem.

[a] *Id eſt rugas.*

expertem, ſed multò magis vbi concoctione moderata potiſsima pars ſeroſi humoris abſumpta eſt. Sic mihi videntur etiam medici ad venena quæ eroſione interimunt, lac dari ſuadere, velut lepus marinus,[a] & cantharis. Sed & ſunt qui exhibent iis qui aconitum & thapſiam ſampſerint. Sed hæc ex ratione fecerunt. Alia verò palàm mẽtiti ſunt, vt de lacte canino, quòd in palpebris pilos renaſci prohibeat, ſi prioribus euulſis ei loco foret illitum, vnde pilorum radices extractæ eſſent. Ad eundem modum qui ſcripſerunt, quòd celerem pilorum in pudendis exortum reprimat, ſi quidem foret ante pubertatem illitũ, quique quod fœtus emortuos eijceret potum, verùm non protulere. Sed & alia quædam præſtigiaturis contaminata, tum de horum, tum de aliorum quorundam animalium lacte conſcribunt, quæ me ab initio dicturum negaui, etiamſi experientia didiciſſem vera dixiſſe.

[a] Add. ἀναιρεῖ. interficit.

Caſeus.

Caſeus, Sermoni qui habetur de lacte, annectendũ eſt de caſeo, propterea quòd lac ſit coagulatum ac glaciatum, non tamen vniuerſa lactis eſſentia in caſeos cogitur, ſed quod craſſum eſt dũtaxat, ſcilicet tenui ſeroſo ſecreto ac ſeparato. Porrò dictũ eſt habere lac in ſe naturã quãdã pinguẽ &[b] oleoſam

[b] Add. οἷον, velut.

eamque

eamq́ue plurimã eſſe poſui in bubulo, ac vbi à reliquo lacte ſeiunctum fuerit, ſolumq; per ſe conſtiterit id pingue, butyrum appellari. At vbi cum toto lacte coagulatum fuerit, ſeroſo duntaxat humore per coagulationem ſeparato, pinguem caſeũ effici. Fiuntque hoc pacto caſei bubuli quidam adeò pingues, vt ex ijs effluat quiddã ad ſpeciẽ olei. Porrò tũ hi, tũ reliqui omnes temporis ſpatio acriores tibi apparebunt, ſiue guſtes, ſiue olfacias. Itaque cum mihi olim caſeus allatus eſſet bubulus, quem ex odore acrem eſſe conijciebam, abieci, & iam à famulis abſumptum putabã: cæterum illi talia ſeruare ſoliti, longo pôſt tẽpore ex promptuario proferentes, quidnam de illo fieri iuberem rogant. Cum igitur edẽdo non eſſet propter acrimoniam, ludicrum nobis problema extitit, proponentibus cui rei quis illum vtiliter poſſet accommodare. Interea cum ad me arthriticus quiſpiam in curru conuectus eſſet, [a] tophos quos Græci πώρους nuncupant, in articulis habens: ſubijt mihi crure ſuillo ſalſo decocto, caſeũ eo decocto macerare, ac probè in mortario ſubigendo vnitum, tophis imponere. Et ſanè arthriticus ab hoc medicamine magnificè adiutus eſt. Nam rupta ſponte ſua cute, abſque inciſione videlicet, [b] effluxere quotidie citra dolorẽ tophorum particulæ. Vbi autẽ totus qui

[a] *Calloſos durit.*

[b] ἀνίπλειν *emergebant.*

qui apud me erat caſeus fuiſſet abſumptus, talem ſibi alium comparans arthriticus in poſterum ſeruauit; & poſtea rurſum vſus eſt inueterato: atq; vbi tunc quoq; idem[a] percepit commodum, ſæpius deinceps vti perſeuerabat: & quoſdam amicorum ſimiliter affectorum docuit. Atq; id quidem nos excogitauimus, cæterum comprobauit atque confirmauit experientia. Porrò recentem, qui inueterato contrarij eſt temperamenti, quandoque homini in agro degenti moderatæ magnitudinis vulnus habenti impoſui, antea videlicet ad læuorem tritum. Extrinſecus autem illi imponebã folia lapathi. Poſsint verò etiã, ſi hec nõ adſint, folia ſuperponi vitis, aut platani, aut betæ, aut lactucæ. At ipſe quidẽ caſeus vulnus glutinauit, [b] eratq; etiamnum mollis. Alius verò qui vocatur & in patria mea Pergamo, & per ſuperiacentem Aſiam oxygalactinus, magnum ruſtici vulnus conglutinauit [c] impoſitus. Nam recens coagulatus ac mollis [d] repercutiendi vim obtinet, nimirum leuiter refrigerans. At oxygalactinus præter hæc digerendi inſuper leuem quandam vim poſsidet.

a Mẽdoſe ἐπήγράθη, per. epi, p ἐπήγράθη.

b ἁπλοῦς τις ὢν, cũ ſimplex eſſet.

c Add. ὁμοίως ſimiliter.

d Deeſt caſeus τυρός.

Butyrum.

Butyrus, aut butyrũ, vtcunq; ipſum nominare voles, ſiue maſculino, ſiue neutro genere, fit quidẽ, vt ſupra dictũ eſt, ex eo quod in

lacte pinguiſsimum eſt. Miror autem quo pacto Dioſcorides ex ouillo & caprino confici referat: Ego nanque ex bubulo[a] fieri noui, ac proinde nuncupatum eſſe butyrum exiſtimo. Facultatis eſt concoquentis, paulum habens etiam digerendi potentiæ, in medijs nimirũ [b] corporibus ſecundum duritiem ac mollitiem. Nam id ſemper memoria tenere oportet, quicquid ſimpliciter ac ſine addito[c] profertur, de medijs temperaturâ corporibus intelligi. Nam corporum [d] planè durorum tumores præter naturam hoc nequit medicamen digerere. At quæ in mollibus ſunt phlegmonę, eas & concoquit & digerit perfacile. Mam parotidas & bubonas, & oris phlegmonas, aliáſque partes complures prorſum illo ſolo curauimus, nimirum puerilibus corporibus ac muliebribus perpetientibus. Sed & gingiuis puerorum dentientium aſsiduè illitum, nihilo imbecillius melle gingiuas extenuat, per quas exitus eſt dentibus: & alios omnes in ore affectus phlegmonoſos, poſteà quàm fluxio reſtiterit, digerit pariter & concoquit. Proinde cataplaſmatis inditur quæ extrinſecus imponuntur parotidibus, hypochondrijs, & bubonibus. Sed & in ventrem deuoratum, & ex eo diſtributum, magnificè confert expuitionibus ex pulmone, idq́; in pleuriticis & peripneumonicis affectibus,

1 cap. 65

a Add. ὅ φάρμακον τοῦτο medica. hoc.

b Mẽdoſe σώματος pro σωμάτων.

c Add. ἢ διορισμοῦ τινος, & diſtinctio. aliqua.

d τελέως perfectè.

ctibus, cùm hoc quòd eos etiam concoquat. Atque ſi ſolum lingatur magis quidem concoquit, verùm minus educit: ſin cum melle & amygdalis amaris, plus educit. ſed minus concoquit.

Pytia. *Coagulum.*

Coagulum omne acris ac digerentis potentiæ eſt, ac nimirum etiam exiccatoriæ: nam neceſſariò id ſuperiora comitatur. Ac leporis quidem coagulum comitialem morbum, ſi cum aceto ebibatur, prętereà profluuium muliebre ſanare proditũ eſt: ſed & lac in ventre coagulatum diſſoluere, quod certe et nos experti ſumus, non ſolum in leporino, ſed etiam in aliorum animalium coagulo. At tamen leporinum omnium eſt præſtantiſſimum. Sed & ſanguinem in ventre concretũ ſimili modo epotum diſſoluit, ac efficacius [a] quidem cæteris [b], verùm non ſolum, quod quibuſdam ſcriptum legitur, ſed & hoc commune eſt omni coagulo. Quidam autem ſanguinis ex thorace reiectiones leporinum coagulum epotum ſupprimere prodiderunt: cæterùm nec alium quenquam eo vſum noui, nec ipſe ſum auſus acri vti remedio ad affectum adſtrictionem poſcentem. Porrò coagulum equinum ad dyſentericos & cœliacos peculiariter accommodari ſcripſerunt nonnulli.

[a] Add. ἴσως, *fortaſſe.*
[b] Add. ἡ λαγῷα, *leporinũ.*

Coagulum phocæ.

At phocę coagulū eximiè aptum eſſe quidam prędicant, tanquam vires obtineat caſtorij. Verùm quæcunq; proditum eſt, quodque coagulum ſecundum eſſentię [a] ſuæ præſtare proprietatem, nō eſt nunc tempus exponere.

Chole. *Fel.*

Hic ſuccus [b] omnium qui in quoque ſunt animaliū, calidiſsimus eſſe demonſtratus eſt. Itaq; ſicuti ſanguinem & carnes diſsimiliter temperata obtinent animalia, eadem ratione & fel. Quocirca calidiſsimorum fel, aliorum quoque animaliū fel excellere neceſſe eſt: & quæ illis minus ſunt calida, pro portione & hunc humorem [c] illis ineſſe calidum, quantò ſcilicet & in alijs [d] ſunt inferiora. Didiciſti enim quatuor eſſe [e] vniuerſos in vnoquoque animali ſanguineo humores ſanguinem, pituitam, & bilem tum flauam, tum atram. Didiciſti porrò ex more non tantum medicis, ſed & Latinis omnibus bilem flauā abſolutè efferri bilem, tanquam ſubaudituris qui audiunt, coloris nomen: Atram verò non ſimpliciter nuncupari bilem, ſed cum addito, nempe hoc toto, atram bilem. Sed & quòd flauam bilem nonnunquam pallidam cognominant, noſti: & quòd in veſica iecoris interdum pallidam, interdum flauam in conſectionibus animalium [f] conſpicimus. Audiſti

porrò.

[a] τῆς ὅλης *totius.*

[b] χυμῶν *ſuccorū.*

[c] ἀπολείπεσθαι, *ſuperari.*

[d] ἀπολείπετ(αι), *ſuperat.*

[e] πάντας, *omnes.*

[f] Add. αὐτὴν, *ipſam.*

porrò flauam tantò eſſe pallida calidiorem, quantò & craſsiorem. Nam ſeroſo [a] recremento flauæ bili commiſto pallidam conſtitui contingit: ſicut & flauam pluſculum excalfactam conſiſtentia reddi craſſam, colore autem flauam. Quin & in animalibus apparet flaua quidem ijs quæ magis ſunt calida: quę verò minus, pallida. Et vbi calida animalia aut fame, aut ſiti torquentur, ad atrum colorem vergit, interim illum habens ęruginoſum, interim cœruleum, interim Iſatidis, qui quidem magis eſt colore braſsicæ fuſcus. Itaque & tu bilis colori diligenter intendito, cùm medicamentum præparabis cui admiſcenda eſt bilis. Miſcent autem cycliſcis vocatis & trochiſcis, qualis eſt Andronis, & Polyidæ, & Paſsionis, & Bitinus, qui tauri recipiunt bilem: nam vbi ea medicamenta pręparant quæ ſunt vtilia ad oculos: hyenæ, galli, perdicis, & aliorum quorundam animalium bilem adhibent. Porrò [b] taurorum calidior eſt & ſiccior quàm boum caſtratorum. Nam caſtratum animal ſemper ſimile redditur fœminæ, & ijs quæ ſunt ætatis minoris. Itaque ſicut hæc humore ſuperant adulta & perfecta, vincunturque ab ijſdem caliditate: ad eundem modũ bos caſtratus à tauris. Et quorundam ego taurorũ bilem vidi cœruleam, flaua nimirũ ſuperaſſata: quam ſanè in præ-

a *ὑγρότητος, humore.*

b *ταύρου, tauri.*

parandum inijci medicamentum vetui ſumpta[illius loco] alterius tauri bile mediocriter flaua. Nam ille vinculis violenter tractus, ſupra modum fuerat defatigatus. Itaque eo labore cum excanduiſſet, clarum eſt temperaturam eius fuiſſe calidiorem probabilemq; eſt ſic violenter pertractum tum ſitiſſe, tum etiam eſuriuiſſe: atque, vt ſummatim dicam, velut vrina à moderata potione moderate pallere, & ſitim famémque & multum laborem perpeſsis flaua eſſe conſpicitur: impletis verò atque inebriatis albida: ita & bilis colores variat: ad flauius quidem per exercitia, inediã, & ſitim: ad candidius verò, in contrarijs. Scito ergo ſi præparando medicamini bilem impenſe flauam inijcias, calidius te id effecturum: ſi pallidam, mediocriter calidum: ſin exolutam & aqueam, tantò imbecillius temperie cõuenienti, quantò & bilis ad candidius fuerit verſa. Sic qui occluſas hæmorrhoïdas taurino felle apperiunt, ijs interdum imbecillum, interdum verò ſuprà quàm conueniebat acre apparuit. Quanquam nonnulla quoque bilis diuerſitas exiſtit pro corpore cui adhibetur, prout ſcilicet [a] promptiore ſenſu aut hebetiore fuerit, tum facilè patiens, aut difficulter patiens. Verùm in ipſa bile non parua viſitur, vt dixi, varietas. Nam idem homo à pallida minus, à flaua bile plus mordicatur.

[a] εὐαίσθητόντι καὶ δυσαίσθητον ὑπάρχον, prõpto ſenſu & hebete fuerit.

dicatur. Liquet itaq; vel ex eo quòd hæmorrhoïdas aperit, quàm ſit hic humor acris: ſed & illis ipſis qui vtuntur, mordicare percipitur. Ac proinde cauemus, ne ad alium morbum aut ſymptoma bilem [a] vſurpemus ſolam ac per ſe. Nam propoſiti cycliſci pauculum bilis accipiunt. Ac quæ ad oculorum acutiem componũtur medicamenta, partim hyenæ, partim perdicis, partim galli, partim alterius cuiuſpiam bilem accipientia, admiſtum habẽt tum mel, tum fœniculi ſuccũ, tum opobalſamum. Porrò animalium quorundam ſingulariter bilis à medicis extollitur, tanquam aciem exacuens oculorum, & ſuffuſionũ initia diſcutiens, velut piſcis quem vocant callionymon, hyenæ, & ſcorpij marini, tum [b] galli, & perdicis. At ſuilla adeò omnium imbecillima eſt, vt ne vlceribus quidem toleratu ſit grauis: & apparet omnium bilium maximè aquea, exceptis ſylueſtribus, & ijs quæ degunt in montibus ſuibus. Nam vt harũ tota caro & calidior & ſiccior eſt, ita & bilis. Porrò domeſticarum ſuũ bile vtuntur quidam ad vlcera aurium, medicamento vtique non reprobo: & tu quoque vbi compoſitorum nihil adfuerit, vtitor: ſunt enim innumerata. Sed & pro affectus magnitudine alia etiam atque alia alterius animalis bilis poteſt congruere. Nam

[a] Add. flauam, τὴν ξανθὴν.

[b] ἀλεκτορίδος, gallinæ.

vbi vlcus diuturnum fuerit,multámq; ſaniem puſque contineat,etiam ſicciorem bilem prę feret[a] puta ouium,quæ paulò eſt acrior ſuilla, hac etiam magis caprarum, cui adſimilis quodammodo eſt vrſorum,& boum. At taurorum his valentior eſt, inferior tamen bile hyænarum: & hęc quoque rurſum inferior bile callionymi,& ſcorpij marini,& marinæ teſtudinis. Porrò [b] hirci agreſtis bilem ſcripſere quidam prodeſſe luſciòſis, ſiue nyctalope vexatis. Cæterum volatilium animaliũ biles omnes tum acriores ſunt, tum ſicciores quàm quadrupedũ, & inter ipſas quoque volucres gallinarum & perdicum biles ad medicinæ vſum probatiores habentur. Miluiorum verò & aquilarum impendiò acres ſunt: ſed & erodunt: quamobrem colore viſuntur ærugineo, ac nonnunquam atro. His itaque earum cognitis differentijs atque affectibus, qui plus, quique minus deſiccari poſtulant cognitis,ſi vnam modò quampiã bilem operibus fueris expertus, inde [c] ad alias tranſire poteris per methodum,vt ſemper quæ commoda ſit [d] adhibeatur. Nam cùm in coniectura ſita ſit cuiuſque facultatis vehementia à definito quopiam principio ad materiam inexploratam traſire oportet: ac à prius explorato,exceſſus qui in illis conſiſtunt diſcere. Sed & notas quaſdam luculentas ego ex-

poſui

[a] οἷα qua lis.

[b] αἰγός, capræ.

[c] ἀπ' ἐκείνων, ab illis.

[d] Deeſt affectui; τῷ πά- θει.

poſui tum à bilis colore, tum ab animalium temperie.

Hidros. *Sudor.*

Sudor, Vnus hic eſt humorum in animantis corpore prouenientiũ, & eandem habens materiam quam vrina, & eundem generationis modum. Siquidem vtrique ex bibito humore conſtat generatio, excalfacto ſimul in corpore & biliosæ nonnihil ſubſtantiæ adepto. Verùm ſudor plus eſt elaboratus, vtpote qui ad cutem vſque permeatis omnibus quæ interſunt partibus, peruenit. Attamen ſudores inter ſeſe & vrinas differre neceſſe eſt, tũ pro animalium temperaturis, quæ & natura & per ætates non parum à ſeſe inuicem ſunt diuerſę, [a] & pro ambientis nos aëris temperie. Clarum autem eſt, etiamſi aliquando in ſermone omiſſum fuerit pro tẽpore anni, & preſenti conſtitutione, prætereà pro regionibus diuerſitatem effici in animantiũ corporibus non paruam. Nam compendij [b] gratia vno capite cõplecti eiuſmodi omnia ſoleo, nempe pro [c] cingentis nos aëris temperie ea mutari dicens. Etenim diuerſitatem regionũ quę eſt in caliditate & frigiditate, hîc comprehendit, vt tempus anni, & pręſentem præteritamque conſtitutionem. Cùm ergo ſermo fuerit de vrinis, aut ſudoribus, aut bilibus, aut ſanguine, aut pinguedine, aut adipe, aut

[a] Add. καὶ κατὰ τὴν προειρημένην διαίταν, & pro antegreſſā victus ratione.

[b] Deeſt orationis κατὰ τὸν λόγον.

[c] Falſo περιέχοντα, pro περιέχοντος.

aut quopiam alio in corpore nato, diuidentibus videlicet nobis eas quæ in animalibus viſuntur differentias, de ſanis corporibus ſermo intelligendus eſt, mediam propriæ ipſorum temperaturæ conſtitutionem habentibus. Sic quòd & ſudor ſalſæ & ſalſuginoſæ vocatæ qualitatis eſt particeps, guſtus teſtimonio probatur. Nam ſæpenumero nolentibus in os defluens, [a] dictam qualitatem indicat. Sępe verò etiam non obſcuram prefert amaritudinem. Attamen & color eius naturam deſignat. Nam ſicut vrina naturalis modicè eſt pallida, ſic & ſudor. Verũ id facile cognoſces in ijs qui lauantur, cùm abſque oleo ſtrigili radũtur. Nam ſudor in cauo ſtrigilis colligitur, colorem quem dixi ſimul & guſtum preferens, ac euidenter ſalſedinẽ habens, ſed obſcurè amaritudinem. Verùm de vrina plus etiam quàm conueniat medici ſcripſerunt: proptereà nimirũ quòd large ea in omnibus hominibus tum priuatim, tum publice quotidie colligatur. At de ſudoribus aut nihil, aut quæ curioſa ſint potius, & prędigi turę obnoxia, & pręter hęc ſcripſerunt alij ſuperuacanea, quę per aliam fieri poſſent materiam [b]. Porrò ſudor etiam in paleſtris miſcetur exercentium ſordibus, quem quidam curioſe Atticam ſectantes linguam, Coniſalon vocant; confertque tenuibus ſordibus ac ſimplici

[a] Add. ἱδρὼς, ſudor.

[b] Add. ἰατρικῆς, medic.

ſimplicibus, vt tumores pręter naturam perhalitũ digerant. Nam illę plus repercutiunt, minus autem digerunt: at poſt adiunctũ excrcentium ſudorem acquirunt multum facultatis digerentis. Ergo in phlegmonas vberũ ſolę hę ſordes impoſitę, efficaciori ſunt remedio. Sin ſicciores [a] videbuntur, cyprinum ſuperungito: & ſi valde etiam ſiccę, cyprino item ſubigito. Pręſtat autem non ſiccas, ſed molles accipere. Porrò ſi non adſit cyprinũ, roſaceum bonum miſcuiſſe ſufficit. Hoc medicamentum admodum eſt vtile ijs quibus à partu reſtinguere lac conſiliũ eſt, eo nomine quòd in mammis coaguletur in morem caſei. Hinc orſo, ad alios affectus ſimiles vti licebit. Atque ego ſanè ad bubonem eo vſus, celeriter diſparuiſſe tumorem conſpexi.

Vrina.

Dictum quidem eſt de tota eius natura in ſermone de [b] ſudore: diceturque & nunc, quòd quanta eſt in animalibus bilis diuerſitas, tanta item ſit in vrinis. Atque omnes quidem facultate ſunt calidę: ſed plus tamen animalium calidiorum: minus autem, frigidiorum.

Vrina humana.

At vrina hominis omniũ propè aliarum vrinarum eſt imbecillima, exceptis porcis domeſticis, quibus execti ſunt teſtes. Nam illorum

[a] *Add. tibi, σοὶ.*

[b] *ἱδρώτων. ſudoribus.*

illorum ſimilis eſt totius corporis temperatura, temperiei hominum, & vrina ſimiliter debilis. Verùm montanorum aprorum valida eſt, vt etiam ex odore apparet, qui vtiq; acerrimus eſt. Sed & in alijs animalibus omnibus ex odore vim eius conijcere liceat. Nam vrinas illas deguſtare planè eſt[a] abominandum, cum ne [b] pueri quidem vrinā vir quidam honeſtus vita pariter ac moribus ebibere ſuſtinuerit, cùm peſtiferè ægrotaret in Syria, vbi cùm multi vrinam puerorum ſimul & virorum hauſiſſent, ſeſe hinc ſeruatos credebant. Cæterum vrina hominum, vt ſi quid aliud, extergendi vim obtinet: quod cùm alij multi ſatis [c] indicant, tum maximè fullones, qui ſordida veſtium expurgant ea atque extergunt. Hanc eius vim cùm & medici conſpexiſſent, pſoras & lepras ea detergunt, perfunduntque vlcera tum multa humiditate, tum ſordibus & impuritate ſcatentia, ac multò magis vbi putridum quiddam obtinent. Sed & pudendis, vbi ſic afficiuntur, vrinā infundunt, & auribus pure fluentibus. Quin & achoras, & furfures ea curant, capiti identidem infundētes. At nos hæc facere [d] odimus potius, c m ad manum ſint quæ illis conducunt alia medicamina. At vlcera digitorum pedis maximè quæ ex illiſione atque offenſione eſſent inflicta, ſæpenumero, vbi nimirum

a βδελυρώτατον, *maxime abominand.*

b παίδων *puerorum.*

c δηλοῦσι, *declarant.*

d ἐμυσάχθημεν, *abominati ſumus.*

rum phlegmone carerent,& ipſe vrina curaui,eaque in ſeruis & hominibus ruſticis,quos iter ingredi abſque medicis erat neceſſe. Siquidem linamento (μῶτον Græci vocant) vlceri impoſito, ac [a] inſuper linteo circumuoluto[b],quoties meiendi inceſſeret cupiditas,in digitum ferri vrinam præcepi,[c]nec antè ſoluere quàm benè eſſet curatus. Nam & ſi quem alium ruri ſine medico agẽtem,vrinam vlceribus perfundentem audiſſem,non vetui,vbi ſcilicet in partibus thorace inferioribus vſque ad imos pedes vlcus conſtitiſſet. Siquidem vlcera aut capitis,aut faciei,vrina perfundi ſinere auerſabat.Attamen medicamẽtum quod ex vrina pueri conficitur,quod quidam vocant chryſocollan,quia eo ad auri glutinationem vtuntur, ad vlcera difficilia ſanatu optimum eſſe aſſero. Fit autem id figura phiali,confecto mortario ex ære rubro,habente piſtillum eiuſdem materiæ , in quod meiente puero piſtillum circumagitur identidem,vt non tantum à mortario quid deradat, ſed etiam à ſeſe nonnihil deterat, id quod pluribus deinceps diebus peragitur, donec vrina[d]craſsitudinem aſſequatur mellis.Faciendum verò id in ſole.Nã facilius in aëre eiuſmodi [e] à mortario quid deteritur. Aut ſi ſol abſit,calidas alioqui eſſe ædes conuenit. Hoc medicamento miſto ijs quæ curan-

[a] εἰϛ ἔξωθεν, deinde forinſecus.
[b] καὶ δεθὲν & ligato.
[c] Add. ἐκέλευσα καὶ μὴ λύειν ἄχρις &c. iuſſiq; nõ ſolvere donec.
unde in fine 9 libri de chrysocolla
[d] σύστασιν conſiſtẽtiam.
[e] Leg. τοῦ χαλκοῦ, æris.

ſcorpius. At poſteà ego abſque incantatione à ſola ſaliua morientem vidi ſcorpiũ, idq; celeriter [a] à ſaliua eſurientium, aut ſitientium, tardè autem ab illis qui cibo potuq; fuerant impleti: in alijs autem proportione.

[a] Ad. πάσχοντα, patientem.

De ijs quæ in corpore proueniunt.

Naſcuntur in corpore cùm alia præter naturam, quorũ non eſt ſatis honeſtũ meminiſſe, tum etiam lapis in veſica, de quo ſcripſere quidam [b] ꝙ lapides veſicæ comminuat. Atque hoc quidem falſum ex experientia iudicatum. Cæterũ an renũ lapides frangat, principio experti non ſumus, cum ſuppeterent alia ad hoc ſymptoma probata medicamina. De pure autem & id genus dicere ſuperſedeo, id illis concedens qui his in rebus mirifici ſunt, ſcilicet quibuſdam cum præſtigijs. Cæterum ſtercus vnum eſt inter ea, quæ in corpore proueniunt ſecundum naturam affecto animali, veluti & auriũ ſordes. De vtroque itaque deinceps diſſeram.

[b] Add. ὡς εἰπεῖν, vt ſic dicã.

Copros. *Stercus.*

D ſi. cap 72

Copros, ſiue Copron, ſiue Apopatema appellari velis, perinde eſt. Scito autem hanc ſubſtantiã vim habere vel maximè digerentẽ. Verùm ſtercus humanũ ob fœtorẽ abominandum eſt. At bubulum, caprinum, crocodilorũ terreſtrium, & canum, vbi oſsibus dũtaxat veſcuntur, neq; grauiter olet, & multa

experientia non tantùm nobis, ſed & alijs medicis me natu maioribus comprobatum eſt. Siquidem Aſclepiades, cui cognomentũ erat Pharmaceon, & alia omnia medicamẽta[a] collegit, vt multos impleret libros, & ſtercore ad multos ſæpe affectus vtitur, nõ modò medicamẽtis quę foris imponũtur cõmiſcens, ſed ijs quoq; quæ intrò in[b]os ſumũtur.

Stercus caninum.

Sanè ego memini me admirandam tum humani, tum canini ſtercoris expertum facultatem. Sed prius diſſeram de canino, quo [c]vti aſsiduè conſueuit præceptorũ noſtrorum quidam, ſola oſſa cani edenda exhibens duobus continuò diebus, ex quibus durum candidum ac minimè fœtens ſtercus proueniebat. Hoc igitur acceptum deſiccabat vt cum poſteà vſus eſſet, facilè ad læuorem poſſet redigi. Vtebatur eo ad anginam, & dyſenteriam, & ſummè inueterata vlcera. Ad anginam quidem, ijs [d]admiſcẽs quę alioqui huic affectui congruebant. Ad dyſenteriam, lacti illi immiſcens, cui decocto calculos vocatos κάχληκας ignitos inijci antè poſuimus: aut, vt ego poſteà ob parabilitatẽ ad ferrũ cõfugi, id candens lacti probè decocto inijciens. Vocant autẽ medici nonnulli lac eiuſmodi, neſcio quo pacto, ſchiſtũ. Verùm oportebat nõ hoc ſic appellare, ſed in quo ſegregamus

a Ad. σύνθετα, compoſita.
b al. corpus.
c Tãtum ἐχρῆτο, vtebatur.
d Add. φαρμάκοις, medica.

ac ſcindimus (quod χίζειν Græcè dicitur) ferum [a] à caſeo. Cæterū medicus ille ſtercus caninum [b] lacti, in quo extincti erant calculi marini, clàm inijciebat, & id ſolos generoſiſsimos quoſq; diſcipulos dicebat. In his ergo duobus multū expertus ſum ſtercus caninum ceu medicamentum mirabile, ſicut & in vlceribus extremè malignis. Miſcui ergo & ad illa paulū quiddam ſtercoris canini medicamentis probatis: & manifeſtò ſeipſo valentius redditū eſt medicamen. Et ſi quando digerere & deſiccare quid opus eſſet, illis etiā medicamentis admiſcui.

Stercus humanum.

Cæterū humani ſtercoris hoc habeo experimentum. Aſsiduè quidam à phlegmonis ad [c] guttur exiſtentibus vexabatur, adeò vehementer, vt ſuffocationis ſubiret periculū, & ſanè ob hoc periculum [d] ſanguinē mittere cogebatur. In hunc cum fortè quis incidiſſet, pollicitus eſt ſe præbiturum medicamenti experimentum, & ſe vocari ſi quando rurſus aliqua in parte gutturis emicuiſſet phlegmone, ante [e] ſanguinis miſsionē præcepit. Itaq; vocatus, medicamento illito ſtatim hominem curauit. Vt autem iterum profecit, non in ipſo tantum, ſed & in alijs qui ſimiliter erāt adfecti: rogabat is qui aſsiduò [f] periclitabatur, data mercede, vt ſeſe medicamen-

a ἀπὸ τοῦ τυρώδους *à caſeoſo.*

b Deeſt *aridū tritum*, ξηρᾶς, λειωθέν.

c φάρυγγα *fauces.*

d φλεβοτομεῖσθαι *venā ſecare.*

e πρὸ τῆς φλεβοτομίας.

f Deeſt *ſuffocari* πνιγῆναι.

camentū illud doceret. Erat enim ille & locuples, & in pecuniæ ſumptu liberalis. Portò vbi conuētū eſſet de pretio, is qui vēdebat[a]: Hoc medicamentū, inquit, per antipatheian quandam vtilitatē obtinet. Eſſe autem eam antipatheian, vt qui curatur neſciat vnde cōficiatur. Iuſsit itaque aliū daret qui pro ipſo diſceret, quiq; iureiurando reciperet, ſeſe nulli eius [b] facturum copiam, priuſquā ipſe qui dediſſet, foret defunctus. Itaque à morte eius qui indicarat non tantum ille [c] ſuum hominem, ſed & alios ſanabat & mihi ne petenti quidem medicamenti exemplum volens ac lubens obtulit. Erat autem ſtercus pueri ſiccū cum melle attico ad læuorem tritum. Victitabat autē puer, cujus ſtercus accepturus erat vt ipſe qui medicamentum dederat oſtendit lupinis, illis videlicet qui ex more edi ſolent cum pane bene cocto in clibano, modicum ſalem & fermentem habente. Præbebat autem bibendū vinum vetus: atque hæc omnia [d] mediocri in quantitate, modo vt perfectè ea puer poſſet concoquere. Itaque cùm primo die eo victu eſſet vſus, poſtero tamen die nondum ſtercus capiebat, ſed in eo quoque die rurſum eodem alebat victu, ac tertio demum [e] ſumebat, ac poſteà arefacto vtebatur, ſimiliter vt ſtercore canino, vt antè dictū eſt. Dicebat autē illū qui docuerat, fugi-

T 2 tantem

[a] Add. τὴν γραφὴν, *ſcripturam.*

[b] Add τοῦ φαρμάκου, *medicamenti.*

[c] ὁ μαθὼν *qui didicerat.*

[d] σύμμετρα καὶ τὰ τὸν ὄγκον *mediocri molle.*

[e] *Deeſt excretū,* ἐκκριθέν.

tantem alios cibos ob fœtorem, prætuliſſe lupinos: ſeſe verò experimenti gratia, carnes gallinaceas aut perdicum ex aqua, aut tenui iure bene coctas perſæpe exhibuiſſe, & medicamentum nihilominus operatum. Atque ego ſanè hæc tibi de canino humanoque ſtercore narrare poſſum.

Stercus Lupinum.

At lupinum ſtercus quidam colicis potari dum dabat, non tantum in ipſis paroxyſmis, ſed etiam in interuallis, ſi quidem phlegmone vacarent. Quorum ego quoſdam vidi nõ amplius [a] inuadi: & correptos, non amplius id grauiter paſſos, ſed nec poſt paucum temporis. Accipiebat autem ille albius potius luporum ſtercus, quale vbi oſſa ederint ſolent excernere. Verùm illud etiam in eo mirabar, ꝙ vel ſuſpenſum euidenter ſæpenumero iuuiſſet. Itaque hic ſtercus capiebat quod nõ decidiſſet in terram: id quod non erat inuentu difficile. Ea enim eſt luporum natura, quę canum, vt ſuſpenſo altero poſteriorum crurum & meiant & cacent in eminenti quopiam ex terra. Itaq; in ſpinis ſępe æſtate ſtercus Lupinum reperitur, & fruticibus, vepribus, herbisque procerioribus. Inuenitur porrò in ſtercore illorum & nonnihil oſſium deuorati animalis: quod vt effugit commanſionem, ita & concoctionem: quod & ipſum

[a] ἁλόντας τῷ παθήματι, correptio hoc affectu.

con-

contundens ac conterens, bibendum præbuit colicis: ac ſi homo eſſet [a] puritatis amãs miſcebat & ſalis quippiam aut piperis, aut quippiam eiuſmodi. Vt plurimum autem ex vino albo conſiſtentiæ tenuis bibendũ præbebat: interim verò etiam ex aqua. Hoc ergo ſtercoris quod patiẽtis [b] inguinibus, λαγόνας Græci vocant, applicandum eſſet, [c] præcepit ſuſpendi ex vinculo confecto ex lana, ſed nõ qualibet, verùm multò præſtabat eam eſſe ouis à lupo laniatę, vnde quod ad hũc vſum accommodaretur eſſet conficiendum. Quòd ſi talis non adeſſet lana, ex pelle ceruina & lorũ quod cingeret ilia, & id in quo ſtercus inuolueretur, parari præcipiebat. At nos ollulam ad magnitudinem maximæ fabę cõfecimus, quam experiundi gratia indito ſtercore quibuſdam ſuſpendimus, nec potuimus non mirari, cum plurimos ipſorum videremus adiutos: cæterum ad ollulam duas ceu aures affiximus, per quas lorum tranſmitti poſſet. Sed hoc quidem obiter dictum eſto, ſiquis inuenietur qui ſic ſuſpenſis fidem habere dignabitur. Dico autem ſic, nam ſubſtantia eſt quæ ſuſpenditur, non voces barbaræ, vt quidam facere præſtigiatorum aſſolent, quando & alias expertus ſum ſubſtantias, quæ in alijs affectibus ſimiliter operarentur. Sed de his non eſt nunc dicendi tem-

[a] καθαρόλητος, mundiſſ.

[b] Leg. ilibus τοῖς λαγόσι.

[c] ἐκέλευσεν ἔχειν ἄρτημα μάλιστα μὲν ἐξ ἐρίου γεγονός τοῦ τυχόντος προβάτου, iubebat appẽdicẽ habere præſertim quidem ex lana confect. nõ obuiæ cuiuſlibet et ouis &c.

parandum inijci medicamentum vetui ſumpta[illius loco] alterius tauri bile mediocriter flaua. Nam ille vinculis violenter tractus, ſupra modum fuerat defatigatus. Itaque eo labore cum excanduiſſet, clarum eſt temperaturam eius fuiſſe calidiorem probabilemq́; eſt ſic violenter pertractum tum ſitiſſe, tum etiam eſuriuiſſe: atque, vt ſummatim dicam, velut vrina à moderata potione moderate pallere, & ſitim famémque & multum laborem perpeſsis flaua eſſe conſpicitur: impletis verò atque inebriatis albida: ita & bilis colores variat: ad flauius quidem per exercitia, inediã, & ſitim: ad candidius verò, in contrarijs. Scito ergo ſi præparando medicamini bilem impenſe flauam inijcias, calidius te id effecturum: ſi pallidam, mediocriter calidum: ſin exolutam & aqueam, tantò imbecillius temperie cõuenienti, quantò & bilis ad candidius fuerit verſa. Sic qui occluſas hæmorrhoïdas taurino felle apperiunt, ijs interdum imbecillum, interdum verò ſuprà quàm conueniebat acre apparuit. Quanquam nonnulla quoque bilis diuerſitas exiſtit pro corpore cui adhibetur, prout ſcilicet [a] promptiore ſenſu aut hebetiore fuerit, tum facilè patiens, aut difficulter patiens. Verùm in ipſa bile non parua viſitur, vt dixi, varietas. Nam idem homo à pallida minus, à flaua bile plus mordicatur.

[a] εὐαισθητοῦντι καὶ δυσαισθητοῦντι ὑπάρχον, prompto ſenſu & hebete fuerit.

dicatur. Liquet itaq; vel ex eo quòd hæmorrhoïdas aperit, quàm ſit hic humor acris: ſed & illis ipſis qui vtuntur, mordicare percipitur. Ac proinde caueamus, ne ad alium morbum aut ſymptoma bilem [a] vſurpemus ſolam ac per ſe. Nam propoſiti cycliſci pauculum bilis accipiunt. Ac quæ ad oculorum acutiem componũtur medicamenta, partim hyenæ, partim perdicis, partim galli, partim alterius cuiuſpiam bilem accipientia, admiſtum habẽt tum mel, tum fœniculi ſuccũ, tum opobalſamum. Porrò animalium quorundam ſingulariter bilis à medicis extollitur, tanquam aciem exacuens oculorum, & ſuffuſionũ initia diſcutiens, velut piſcis quem vocant callionymon, hyenæ, & ſcorpij marini, tum [b] galli, & perdicis. At ſuilla adeò omnium imbecillima eſt, vt ne vlceribus quidem toleratu ſit grauis: & apparet omnium bilium maximè aquea, exceptis ſyluestribus, & ijs quæ degunt in montibus ſuibus. Nam vt harũ tota caro & calidior & ſiccior eſt, ita & bilis. Porrò domeſticarum ſuũ bile vtuntur quidam ad vlcera aurium, medicamento vtique non reprobo: & tu quoque vbi compoſitorum nihil adfuerit, vtitor: ſunt enim innumerata. Sed & pro affectus magnitudine alia etiam atque alia alterius animalis bilis poteſt congruere. Nam

[a] Add. ſlauam, τὴν ξανθὴν.

[b] ἀλεκτορίδος, gallinæ.

vbi vlcus diuturnum fuerit, multámq; ſaniem pusque contineat, etiam ſicciorem bilem prę feret[a] puta ouium, quæ paulò eſt acrior ſuilla, hac etiam magis caprarum, cui adſimilis quodammodo eſt vrſorum, & boum. At taurorum his valentior eſt, inferior tamen bile hyænarum: & hęc quoque rurſum inferior bile callionymi, & ſcorpij marini, & marinæ teſtudinis. Porrò [b] hirci agreſtis bilem ſcripſere quidam prodeſſe luſciòſis, ſiue nyctalope vexatis. Cæterum volatilium animaliū biles omnes tum acriores ſunt, tum ſicciores quàm quadrupedū, & inter ipſas quoque volucres gallinarum & perdicum biles ad medicinæ vſum probatiores habentur. Miluiorum verò & aquilarum impendiò acres ſunt: ſed & erodunt: quamobrem colore viſuntur ærugineo, ac nonnunquam atro. His itaque earum cognitis differentijs atque affectibus, qui plus, quique minus deſiccari poſtulant cognitis, ſi vnam modò quampiā bilem operibus fueris expertus, inde [c] ad alias tranſire poteris per methodum, vt ſemper quæ commoda ſit [d] adhibeatur. Nam cùm in coniectura ſita ſit cuiuſque facultatis vehementia à definito quopiam principio ad materiam inexploratam traſire oportet: ac à prius explorato, exceſſus qui in illis conſiſtunt diſcere. Sed & notas quaſdam luculentas ego expoſui

[a] οἷα qualis.

[b] αἰγός, capra.

[c] ἀπ' ἐκείνων, ab illis.

[d] Deeſt affectui; τῷ πάσχει.

poſui tum à bilis colore, tum ab animalium temperie.

Hidros. *Sudor.*

Sudor, Vnus hic eſt humorum in animantis corpore prouenientiũ, & eandem habens materiam quam vrina, & eundem generationis modum. Siquidem vtrique ex bibito humore conſtat generatio, excalfacto ſimul in corpore & bilioſæ nonnihil ſubſtantiæ adepto. Verùm ſudor plus eſt elaboratus, vtpote qui ad cutem vſque permeatis omnibus quæ interſunt partibus, peruenit. Attamen ſudores inter ſeſe & vrinas differre neceſſe eſt, tũ pro animalium temperaturis, quæ & natura & per ætates non parum à ſeſe inuicem ſunt diuerſę,[a] & pro ambientis nos aëris temperie. Clarum autem eſt, etiamſi aliquando in ſermone omiſſum fuerit pro tẽpore anni, & pręſenti conſtitutione, prætereà pro regionibus diuerſitatem effici in animantiũ corporibus non paruam: Nam compendij[b] gratia vno capite cõplecti eiuſmodi omnia ſoleo, nempe pro[c] cingentis nos aëris temperie ea mutari dicens. Etenim diuerſitatem regionũ quę eſt in caliditate & frigiditate, hîc comprehendit, vt tempus anni, & pręſentem præteritamque conſtitutionem. Cùm ergo ſermo fuerit de vrinis, aut ſudoribus, aut bilibus, aut ſanguine, aut pinguedine, aut adipe, aut

[a] Add. καὶ, κατὰ τὴν προηγουμένην δίαιταν, pro antegreſſa victus ratione.

[b] Deeſt orationis κατὰ τὸν λόγον.

[c] Falſo περιέχοντα, pro περιέχοντος.

aut quopiam alio in corpore nato, diuidentibus videlicet nobis eas quæ in animalibus viſuntur differentias, de ſanis corporibus ſermo intelligendus eſt, mediam propriæ ipſorum temperaturæ conſtitutionem habentibus. Sic quòd & ſudor ſalſæ & ſalſuginoſæ vocatæ qualitatis eſt particeps, guſtus teſtimonio probatur. Nam ſæpenumero nolentibus in os defluens, [a] dictam qualitatem indicat.

[a] Add. ἰδρῶς, ſudor.

Sępe verò etiam non obſcuram pręfert amaritudinem. Attamen & color eius naturam deſignat. Nam ſicut vrina naturalis modicè eſt pallida, ſic & ſudor. Verũ id facile cognoſces in ijs qui lauantur, cùm abſque oleo ſtrigili radũtur. Nam ſudor in cauo ſtrigilis colligitur, colorem quem dixi ſimul & guſtum pręferens, ac euidenter ſalſedinẽ habens, ſed obſcurè amaritudinem. Verùm de vrina plus etiam quàm conueniat medici ſcripſerunt: ꝓpterea nimirũ quòd large ea in omnibus hominibus tum priuatim, tum publice quotidie colligatur. At de ſudoribus aut nihil, aut quæ curioſa ſint potius, & pręſtigi turę obnoxia, & pręter hęc ſcripſerunt alij ſuperuacanea, quę per aliam fieri poſſent materiam [b]. Porrò ſudor etiam in palęſtris miſcetur exercentium ſordibus, quem quidam curioſe Atticam ſectantes linguam, Coniſalon vocant; confertque tenuibus ſordibus ac

[b] Add. ἰατρικῆς, medic.

ſimplici

ſimplicibus, vt tumores prętor naturam per halitũ digerant. Nam illę plus repercutiunt, minus autem digerunt: at poſt adiunctũ excer centium ſudorem acquirunt multum facultatis digerentis. Ergo in phlegmonas vberũ ſolę hę ſordes impoſitę, efficaciori ſunt remedio. Sin ſicciores [a] videbuntur, cyprinum ſuperungito: & ſi valde etiam ſiccę, cyprino item ſubigito. Prę ſtat autem non ſiccas, ſed molles accipere. Porrò ſi non adſit cyprinũ, roſaceum bonum miſcuiſſe ſufficit. Hoc medicamentum admodum eſt vtile ijs quibus à partu reſtinguere lac conſiliũ eſt, eo nomine quòd in mammis coaguletur in morem caſei. Hinc orſo, ad alios affectus ſimiles vti licebit. Atque ego ſanè ad bubonem eo vſus, celeriter diſparuiſſe tumorem conſpexi.

Vrina.

Dictum quidem eſt de tota eius natura in ſermone de [b] ſudore: diceturque & nunc, quòd quanta eſt in animalibus bilis diuerſitas, tanta item ſit in vrinis. Atque omnes quidem facultate ſunt calidę: ſed plus tamen animalium calidiorum: minus autem, frigidiorum.

Vrina humana.

At vrina hominis omniũ propè aliarum vrinarum eſt imbecillima, exceptis porcis domeſticis, quibus execti ſunt teſtes. Nam illorum D·12 cap 73

[a] *Add. τί-βι, σοί.*

[b] *ἱδρώ-των. ſudoribus.*

illorum ſimilis eſt totius corporis temperatura, temperiei hominum, & vrina ſimiliter debilis. Verùm montanorum aprorum valida eſt, vt etiam ex odore apparet, qui vtiq; acerrimus eſt. Sed & in alijs animalibus omnibus ex odore vim eius conijcere liceat. Nam vrinas illas deguſtare planè eſt [a] abominandum, cum ne [b] pueri quidem vrinã vir quidam honeſtus vita pariter ac moribus ebibere ſuſtinuerit, cùm peſtiferè ægrotaret in Syria, vbi cùm multi vrinam puerorum ſimul & virorum hauſiſſent, ſeſe hinc ſeruatos credebant. Cæterum vrina hominum, vt ſi quid aliud, extergendi vim obtinet: quod cùm alij multi ſatis [c] indicant, tum maximè fullones, qui ſordida veſtium expurgant ea atque extergunt. Hanc eius vim cùm & medici conſpexiſſent, pſoras & lepras ea detergunt, perfunduntque vlcera tum multa humiditate, tum ſordibus & impuritate ſcatentia, ac multò magis vbi putridum quiddam obtinent. Sed & pudendis, vbi ſic afficiuntur, vrinã infundunt, & auribus pure fluentibus. Quin & achoras, & furfures ea curant, capiti identidem infundẽtes. At nos hæc facere [d] odimus potius, cùm ad manum ſint quæ illis conducunt alia medicamina. At vlcera digitorum pedis maximè quæ ex illiſione atque offenſione eſſent inflicta, ſæpenumerò, vbi nimi-

rum

[a] βδελυρώτατον, *maxime abominand.*

[b] παίδων *puerorum.*

[c] δηλοῦσι, *declarant.*

[d] ἐμυσάχθημεν, *abominati ſumus.*

rum phlegmone carerent, & ipſe vrina curaui, eaque in ſeruis & hominibus ruſticis, quos iter ingredi abſque medicis erat neceſſe. Siquidem linamento (μοτὸν Græci vocant) vlceri impoſito, ac [a] inſuper linteo circumuoluto[b], quoties meiendi inceſſeret cupiditas, in digitum ferri vrinam præcepi,[c] nec antè ſoluere quàm benè eſſet curatus. Nam & ſi quem alium ruri ſine medico agẽtem, vrinam vlceribus perfundentem audiſſem, non vetui, vbi ſcilicet in partibus thorace inferioribus vſque ad imos pedes vlcus conſtitiſſet. Siquidem vlcera aut capitis, aut faciei, vrina perfundi ſinere auerſabat. Attamen medicamẽtum quod ex vrina pueri conficitur, quod quidam vocant chryſocollan, quia eo ad auri glutinationem vtuntur, ad vlcera difficilia ſanatu optimum eſſe aſſero. Fit autem id figura phiali, confecto mortario ex ære rubro, habente piſtillum eiuſdem materiæ, in quod meiente puero piſtillum circumagitur identidem, vt non tantum à mortario quid deradat, ſed etiam à ſeſe nonnihil deterat, id quod pluribus deinceps diebus peragitur, donec vrina[d] craſsitudinem aſſequatur mellis. Faciendum verò id in ſole. Nã facilius in aëre eiuſmodi [e] à mortario quid deteritur. Aut ſi ſol abſit, calidas alioqui eſſe ædes conuenit. Hoc medicamento miſto ijs quæ cu-

ran-

[a] εἶτα ἔξωθεν, deinde forinſecus.

[b] καὶ δεθέντος & ligato.

[c] Add. ἐκέλευσα καὶ μὴ λύειν ἄχρις &c. inſq; nõ ſoluere donec. vide in fine libri de chryſocolla

[d] σύστασιν conſiſtẽtiam.

[e] Leg. τῷ χαλκῷ, æru.

randis vlceribus rebellibus ſunt idonea, vtimur, vt dixi, ceu optimo. Nihil enim habet abominandum perinde vt vrina capiti, alterive parti infuſa. Nam quid commemorem vrinæ potum? Scripſere tamen medicorum quidam de ſubſidente in vrina craſſo illo videlicet & albo, dicentes id mederi eryſipelatis. Sanè ea eryſipelata, quæ ignea etiamnum ſunt, & reuera eryſipelata, calidorum & acrium medicamentorum omnino nullum iuuare poteſt. Quæ verò per refrigerantia refrixere, tum hoc, tum alia multa medicamina digerentia adiuuare valent. Atque hoc quidem vti licebit, vbi non in facie, aut propè ipſam eryſipelas conſtiterit, verùm in artuum quopiam aut dorſo aut ventre. At vrinam pueri orthopnœæ [a] gratia ebibere neceſſarium non eſt, cùm ſint & alia medicamina quæ huic medeantur affectui. Quin cùm bibiſſet quidam, affectu liberatus non eſt, vt non eximium quid præter alia poſſideat.

[a] Add. ἧς χωμίνης, vocatæ.

Sielon. *Salina.*

Sielon, ſiue Sialon, ſiue Ptyelon appellare libet, nihil intereſt. Verùm id ſciendum eſt, vim eius eſſe differentem tum in animalium ſpeciebus, tum in eorum vnoquoque ſano & ægroto, ieiuno [b] & ſitibundo, aut cibo potuq; ſumpto. Etenim vt vrina & bilis [c], ſic

[b] ἢ, aut.
[c] Add. ἢ, ὁ ἱδρὼς & ſudor.

etiam

etiam ſaliua ſumpto quidem cibo imbecilla eſt: valida & acris eorum qui ingenti aut inedia, aut ſiti premuntur. In medio [a] vtriuſque eſt eorum qui probè cõcoxere quidem, nondum tamẽ cibum potúmve ingeſſerunt. Hac ergo ſaliua nutrices puerorum lichenas curant, paruum videlicet digitum rigantes, ac deinde cutem affectam confricantes. Idq́; faciunt ſubinde, tanto ſcilicet tempore, dum ſaliuæ vires in lichene [b] perdurent, [ac nondum ſint extinctæ.] Sed & triticum mandentes ruſtici non pauci furunculis imponunt. Nam celeriter eos & digerit, & concoquit: cùm ſi macerarent aqua nõ æquè prodeſſet. Ex quo liquet ſaliuam ipſam auxilij robur adferre. Atque corporibus mollibus, & puerilibus, panem non triticum imponunt, ore cõmanſum. Porrò omnia ſic commanſa digerunt & ſugillata, cæteraque ecchymomata, maximè vbi panis ſimul cum pauco radiculæ fuerit commanſus. Porrò tota ſubſtantia vel maximè aduerſa eſt ſaliua beſtijs hominem interficientibus, ceu alicubi etiam Nicander poeta refert. Pollicitus autẽ mihi quidam incantationem ſeſe oſtenſurum, quę ſcorpios interficeret: vbi illã ſemel dixiſſet, in ſcorpiũ expuit, inde rurſum eã obmurmurans, iterum ſcorpiũ conſpuit: ac vbi tertio dixiſſet, atque expuiſſet, mortuus eſt ſcor-

a ἀμφοῖν

b διασώζηται, ſeruentur.

ſcorpius. At poſteà ego abſque incantatione à ſola ſaliua morientem vidi ſcorpiũ, idq; celeriter [a] à ſaliua eſurientium, aut ſitientium, tardè autem ab illis qui cibo potuq; fuerant impleti: in alijs autem proportione.

[a] *Ad.* πάσχοντα, *patientem.*

De ijs quæ in corpore proueniunt.

Naſcuntur in corpore cùm alia prętere naturam, quorũ non eſt ſatis honeſtũ meminiſſe, tum etiam lapis in veſica, de quo ſcripſere quidam [b] ꝙ lapides veſicæ comminuat. Atque hoc quidem falſum ex experientia iudicatum. Cæterũ an renũ lapides frangat, principio experti non ſumus, cum ſuppeterent alia ad hoc ſymptoma probata medicamina. De pure autem & id genus dicere ſuperſedeo, id illis concedens qui his in rebus mirifici ſunt, ſcilicet quibuſdam cum præſtigijs. Cæterum ſtercus vnum eſt inter ea, quæ in corpore proueniunt ſecundum naturam affecto animali, veluti & auriũ ſordes. De vtroque itaque deinceps diſſeram.

[b] *Add.* ὡς θρύπτει, *ut ſic dicã.*

Copros. *Stercus.*

Copros, ſiue Copren, ſiue Apopatema appellari velis, perinde eſt. Scito autem hanc ſubſtantiã vim habere vel maximè digerentẽ. Verùm ſtercus humanũ ob fœtorẽ abominandum eſt. At bubulum, caprinum, crocodilorũ terreſtrium, & canum, vbi oſſibus dũtaxat veſcuntur, neq; grauiter olet, & multa

ex

experientia non tantùm nobis, ſed & alijs medicis me natu maioribus comprobatum eſt. Siquidem Aſclepiades, cui cognomentū erat Pharmaceon, & alia omnia medicamēta[a] collegit, vt multos impleret libros, & ſtercore ad multos ſæpe affectus vtitur, nō modò medicamētis quę foris imponūtur cōmiſcens, ſed ijs quoq; quæ intrò in[b] hos ſumūtur.

[a] Ad. σύνθετα, compoſita. [b] al. corpus.

Stercus caninum.

Sanè ego memini me admirandam tum humani, tum canini ſtercoris expertùm facultatem. Sed prius diſſeram de canino, quo [c]vti aſsiduè conſueuit præceptorū noſtrorum quidam, ſola oſſa cani edenda exhibens duobus continuò diebus, ex quibus durum candidum ac minime fœtens ſtercus proueniebat. Hoc igitur acceptum deſiccabat vt cum poſteà vſus eſſet, facilè ad læuorem poſſet redigi. Vtebatur eo ad anginam, & dyſenteriam, & ſummè inueterata vlcera. Ad anginam quidem, ijs [d]admiſcēs quę alioqui huic affectui congruebant. Ad dyſenteriam, lacti illi immiſcens, cui decocto calculos vocatos κάχληκας ignitos inijci antè poſuimus: aut, vt ego poſteà ob parabilitatē ad ferrū cōfugi, id candens lacti probè decocto inijciens. Vocant autē medici nonnulli lac eiuſmodi, neſcio quo pacto, ſchiſtū. Verùm oportebat nō hoc ſic appellare, ſed in quo ſegregamus

[c] τάτῳ ἐχρῆτο, vtebat. [d] Add. φαρμάκοις, medica.

ac ſcindimus (quod χίζειν Græcè dicitur) ferum [a] à caſeo. Cæterũ medicus ille ſtercus caninum [b] lacti, in quo extincti erant calculi marini, clàm inijciebat, & id ſolos generoſiſsimos quoſq; diſcipulos dicebat. In his ergo duobus multũ expertus ſum ſtercus caninum ceu medicamentum mirabile, ſicut & in vlceribus extremè malignis. Miſcui ergo & ad illa paulũ quiddam ſtercoris caniui medicamentis probatis: & manifeſtò ſeipſo valentius redditũ eſt medicamen. Et ſi quando digerere & deſiccare quid opus eſſet, illis etiã medicamentis admiſcui.

Stercus humanum.

Cæterũ humani ſtercoris hoc habeo experimentum. Aſsiduè quidam à phlegmonis ad [c] guttur exiſtentibus vexabatur, adeò vehementer, vt ſuffocationis ſubiret periculũ, & ſanè ob hoc periculum [d] ſanguinẽ mittere cogebatur. In hunc cum fortè quis inciſiſſet, pollicitus eſt ſe præbiturum medicamenti experimentum, & ſe vocari ſi quando rurſus aliqua in parte gutturis emicuiſſet phlegmone, ante [e] ſanguinis miſsionẽ præcepit. Itaq; vocatus, medicamento illito ſtatim hominem curauit. Vt autem iterum profecit, non in ipſo tantum, ſed & in alijs qui ſimiliter erãt adfecti: rogabat is qui aſsiduò [f] periclitabatur, data mercede, vt ſeſe medi-

camen-

a ἀπὸ τοῦ τυρώδους à caſeoſo.

b Deeſt aridũ tritum, ξηρᾶς, λειώσεως.

c φάρυγγα. fauces.

d φλεβοτομεῖσθαι, venã ſecare.

e πρὸ τῆς φλεβοτομίας.

f Deeſt ſuffocari πνιγῆναι.

camentũ illud doceret. Erat enim ille & locu
ples, & in pecuniæ ſumptu liberalis. Portò
vbi conuẽtũ eſſet de pretio, is qui vẽdebat[a]:
Hoc medicamentũ, inquit, per antipatheian
quandam vtilitatẽ obtinet. Eſſe autem eam
antipatheian, vt qui curatur neſciat vnde cõ-
ficiatur. Iuſsit itaque aliũ daret qui pro ipſo
diſceret, quiq; iureiurando reciperet, ſeſe nul
li eius [b] facturum copiam, priuſquã ipſe qui
dediſſet, foret defunctus. Itaque à morte eius
qui indicarat non tantum ille [c] ſuum homi-
nem, ſed & alios ſanabat & mihi ne petenti
quidem medicamenti exemplum volens ac
lubens obtulit. Erat autem ſtercus pueri ſiccũ
cum melle attico ad læuorem tritum. Victi-
tabat autẽ puer, cuius ſtercus accepturus erat
vt ipſe qui medicamentum dederat oſtendit
lupinis, illis videlicet qui ex more edi ſolent
cum pane bene cocto in clibano, modicum
ſalem & fermentem habente. Præbebat au-
tem bibendũ vinum vetus: atque hæc omnia
[d] mediocri in quantitate, modo vt perfectè
ea puer poſſet concoquere. Itaque cùm pri-
mo die eo victu eſſet vſus, poſtero tamen
die nondum ſtercus capiebat, ſed in eo quo
que die rurſum eodem alebat victu, ac tertio
demum [e] ſumebat, ac poſteà arefacto vteba
tur, ſimiliter vt ſtercore canino, vt antè di-
ctũ eſt. Dicebat autẽ illũ qui docuerat, fugi-

[a] Add. τὴν γραφὴν, *ſcriptu-ram.*

[b] Add τοῦ φαρμάκου, *medicamenti.*

[c] ὁ μαθὼν *qui didicerat.*

[d] σύμμετρα κατὰ τὸν ὄγκον *mediocri molle.*

[e] *Deeſt excretũ.* ἐκκρίνειν.

tantem alios cibos ob fœtorem, prætuliſſe lupinos:ſeſe verò experimenti gratia,carnes gallinaceas aut perdicum ex aqua,aut tenui iure bene coctas perſæpe exhibuiſſe,& medicamentum nihilominus operatum. Atque ego ſanè hæc tibi de canino humanoque ſtercore narrare poſſum.

Stercus Lupinum.

At lupinum ſtercus quidam colicis potandum dabat,non tantum in ipſis paroxyſmis, ſed etiam in interuallis,ſi quidem phlegmone vacarent.Quorum ego quoſdam vidi nõ amplius [a] inuadi:& correptos, non amplius id grauiter paſſos,ſed nec poſt paucum temporis.Accipiebat autem ille albius potius lupinum ſtercus,quale vbi oſſa ederint ſolent excernere. Verùm illud etiam in eo mirabar,ꝙ vel ſuſpenſum euidenter ſæpenumero iuuiſſet.Itaque hic ſtercus capiebat quod nõ decidiſſet in terram:id quod non erat inuentu difficile.Ea enim eſt luporum natura,quę canum,vt ſuſpenſo altero poſteriorum crurum & meiant & cacent in eminenti quopiam ex terra.Itaq; in ſpinis ſępe æſtate ſtercus Lupinum reperitur,& fruticibus, vepribus,herbiſque procerioribus. Inuenitur porrò in ſtercore illorum & nonnihil oſsium deuorati animalis:quod vt effugit commanſionem,ita & concoctionem:quod & ipſum con-

[a] ἁλόντας τῷ πάθηματι, correptio hoc affectu.

contundens ac conterens, bibendum præbuit colicis: ac ſi homo eſſet [a] puritatis amãs miſcebat & ſalis quippiam aut piperis, aut quippiam eiuſmodi. Vt plurimum autem ex vino albo conſiſtentiæ tenuis bibendũ præbebat: interim verò etiam ex aqua. Hoc ergo ſtercoris quod patientis [b] inguinibus, λαγόσι Græci vocant, applicandum eſſet, [c] præcepit ſuſpendi ex vinculo confecto ex lana, ſed nõ qualibet, verùm multò præſtabat eam eſſe ouis à lupo laniatę, vnde quod ad hũc vſum accommodaretur eſſet conficiendum. Quòd ſi talis non adeſſet lana, ex pelle ceruina & lorũ quod cingeret ilia, & id in quo ſtercus inuolueretur, parari præcipiebat. At nos ollulam ad magnitudinem maximæ fabę cõfecimus, quam experiundi gratia indito ſtercore quibuſdam ſuſpendimus, nec potuimus non mirari, cum plurimos ipſorum videremus adiutos: cæterum ad ollulam duas ceu aures affiximus, per quas lorum tranſmitti poſſet. Sed hoc quidem obiter dictum eſto, ſiquis inuenietur qui ſic ſuſpenſis fidem habere dignabitur. Dico autem ſic, nam ſubſtantia eſt quæ ſuſpenditur, non voces barbaræ, vt quidam facere præſtigiatorum aſſolent, quando & alias expertus ſum ſubſtantias, quæ in alijs affectibus ſimiliter operarentur. Sed de his non eſt nunc dicendi

[a] καθαρότητος, mundiſſ.

[b] Leg. ilibus ταῖς λαγόσι.

[c] ἐκέλευσεν ἔχειν ἄρτημα μάλιστα μὲν ἐξ ἐρίου γεγονός, τοῦ τυχόντος προβάτου, iubebat appẽdicẽ habere præſertim quidem ex lana confect. nõ obuiæ cuiuſlibet et ouis &c.

tempus. Ad propoſitum itaque reuertamur.

Stercus Caprinum.

Nam humani, canini, lupiniq́ue ſtercoris memini aliorum verò nondum, quorum etiam maior eſt quàm dictorũ numerus: & quædam aſsiduo habentur in vſu, quædã rariore. Omnium creberrimè vtimur caprino ſtercore (Græci σπυράθους propriè nominant) digerentis & acris facultatis: adeo vt & induratis ſcirrhorum in modum tumoribus congruat, nec tantum lienis, ad quos creberrimè medici non pauci huiuſmodi ſtercora applicant, ſed etiam aliarum partium. Siquidem ego eo vſus ſum ad genu tumorem habens inueteratum & ægre ſolubilem, iuſſo fieri cataplaſmate ex farina hordeacea per oxycratum indito videlicet hoc ſtercore: & mirifice homo ille fuit adiutus. Erat autem ruſticus in quo id factum eſt. Et iam etiã alius ruſticus cum ſic vſus eſſet non tantum in genu, ſed etiam alijs in partibus ad tumores ſimiles, perinde adiutus eſt. Nam acrius eſt medicamentum quàm vt mulieres vrbanas, aut pueros, aut omnino qui [a] tenera ſunt carne, ſanare poſsit. Sed de particulari omnium medicamentorum vſu in opere de cõponendis illis tractabitur. Quin & [b] ad aquam inter cutem, & ad ſplenicos variè caprino ſtercore vtimur. Sed &

vſtum

[a] τοῖς μαλακοσάρκοις, molli carne.

[b] ἐπὶ τῶν ὑδερικῶν, ad hydropi.

vſtum [a] tenuioris quidẽ eſſentiæ, verùm haud manifeſto redditur acrius: quamobrem ſanè ad alopecias cõgruit, & omnia adeò quę extergentia medicamenta deſiderant vt lepras, pſoras, lichenas, & hoc genus alia. Miſcetur & digerentibus cataplaſmatis, qualia ſunt quæ accommodantur ad parotidas & bubonas diuturniores. Eſt enim vis eius [b] tũ vſti: tũ non vſti, abſterſoria, & digerens, nec eam paruam habet digerendi potentiam. Nã medicus quiſpiam ex ijs qui in agris & vicis medicinam exercent, vtebatur eo ex aceto ad viperarum morſus, & multò ſanę etiam magis aliarum beſtiarum, ac profectò ex ijs cõplures ſeruauit. Et hic ipſe quoque medicus [c] ad auriginem potãdas ipſas σπυράθους ex vino præbuit, & ad profluuium muliebre cum thure appoſuit. Quę omnia ſanè optimus medicus ignorare non debet. cæterum potiora eligere potiſsimũ ad vrbanos & honoratos, alicuiusque exiſtimationis viros: in quibus equidem ego tali nunquam ſum vſus medicamine, cum multorum meliorũ ſuppeteret copia. Attamen exiſtit nonnunquam talium vſus, aut in itinere, aut in venatione, aut ruſticatione, cum ſcilicet meliorum nihil adfuerit, aut homo ruſticus perinde fuerit carnis duræ ac aſinus. Nam eiuſmodi multos in agris reperias dignos qui bibant ſpyra-

a λεπτομερεστέρων, *tenuiorum quidem part.*

b ἑκάστου καὶ κεκαυμένης, *cuiusq; etiã vſti.*

c ἰκτερικοῖς.

thos. Porrò quod & ſuprà monui de vrinis & bile & ſaliua, id nunc memoria repete, nempe vniuerſalem & communem facultatē eandem omnibus ineſſe, verùm pro animalium temperaturis variam. Nam eorum quę ſicciore ſunt temperatura[a], & ſtercus exiccantius eſt: ſicut & calidiorum magis etiam excalfactorium. Verùm nullum omnino ſtercus refrigerat, ſicut nec humectat. Sed & pro natura eorum quæ edunt, multa item fuerit diuerſitas. Proinde in hominibus potius quã alijs animalibus maior eſt: quãdoquidem hoc animal[b] diuerſiſsimis maximeque varijs cibis vtitur. Nã quid ſimile habent qui allia ac cępas comedunt, & qui cucurbitam, verbi cauſa? At caprarum ſpyrathi pro paſtu vario nõnihil item habuerint differentiæ [c]non tamẽ tantum quantum ſtercus humanum.

[a] Add. ζώων, animalium.

[b] Græ. tãtum ποικιλωτάτης.

[c] Add. ἀλλήλων, inter ſe.

Stercus bubulum.

Similiter ſtercora bubula exiguam habent differentiam, ſuntque & ipſa facultatis exiccatoriæ. Verùm attractoriam etiã obtinent, vt monſtrant dum apum veſparumque morſus iuuant. Atque hæc vt à proprietate ſubſtantiæ totius iuuentur, fieri poteſt. Cæterum medicus quidam medicamentorum peritus, in Myſia quæ in Helleſponto eſt[d], aqua inter cutem laborantes bubulo ſtercore oblinens, ad ſolem [e]exponebat. Atque hic ipſe impo-

[d] τοὺς ὑδερικοὺς hydropic.

[e] κατέκλινε decumbere iubebat.

impoſuit & partibus ruſticorum phlegmone obſeſsis humidùm illud vere collectum, cùm herbam boues paſcuntur. Manifeſtum autem eſt hoc eſſe alio moderatioribus multò viribus. Dico autem aliud, cum paleis veſcũtur. Nam hoc mediũ eſt inter id quod modò diximus, & eius quod prouenit ab erui paſtu. Liquet ergo queadmodũ id quod ex paſcuo herbaceo prouenit, ad phlegmonas accõmodatur, ſic iſtud [a] aqua infeſtatis eſſe idoneum. Scire tamẽ oportet, omnia id genus medicamenta duris agreſtiũ hominum corporibus aptari, nempe foſſorũ & meſſorũ, & qui opus obeunt adeo validũ, in quibus vtique Myſius ille medicus & ad chœradas [b] adhibebat, & ad tumores omnes ſcirrhoſos, ea aceto in cataplaſmatis formam compoſitum illinens.

Stercus ouillum.

Sed & hic ipſe medicus ouium vtebatur ſtercore ad acrochordonas, & myrmecias, & thymos, & furũculos duros, quos clauos nominant, aceto videlicet diluens. Quin & vlcerum ambuſta ad cicatricem illo ducebat, nempe ſtercus hoc cerato roſaceo commiſcens. Sed & per ſtercus caprinum combuſtum ſimiliter curabat: cæterum pauculũ eius multis numeris maiori cerati moli admiſcebat. Et in totum ſtudium id illi erat, omnia curare [c] per ea quæ ex agris facillimè parantur:

[a] τοῖς ὑδερικοῖς.

[b] ἐχρῆτο.

[c] διὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐπορίστων *per ea quæ ſunt in agris paratu facilia.*

tur: inter quæ ſunt & herbæ,& frutices,& arborũ flagella,& germina, & folia mollia, & fructus, & cortices:ſuper quibus copioſius dicetur in facilè parabilibus.

Stercus Columbinum.

Porrò ſtercore columbarum nomadum (nam ſic eas quidẽ cognominant,à domeſticis videlicet diſtinguẽtes)tanquã medicamẽto excalfaciente & ipſe ad multa frequenter admodum vtor,nempe cum ſemine naſturtij contuſum cribratumque ſiccum vice napyos ad ea quæ rubrificari debẽt adhibens. Manifeſtũ autem eſt,quòd inueterata omnia dico in talibus affectibus,quales ſunt coxẽdix,hemicrania,ſcotomata,vertigines,& cephalæa,& [a]in lateribus,ſcapulis,ceruice,lumbis dolores inueterati : & ad hæc nephritides,& affectus cœliaci,& podragricæ arthritides:quando videlicet in articulis eorũ nõdum conſtiterint tophi ſiue pori.Atque hoc ſtercus planè fœtidum non eſt,maximè arefactum.Quocirca & in vrbibus eo variè vtimur,alias alijs miſcentes medicamentis.

[a] ὑπὸ πλευρὰς, ἢ ὠμοπλάτων, ἢ τὰ νῶτα; ἢ ψόας, iuxta coſtas, aut ſcapul. aut tẽd. aut lũb.

Stercus Gallinaceum.

Porrò cum conſpexiſſem illum in Myſia medicum gallinaceo vtentem ſtercore in eo qui ab eſu fungorum ſuffocabatur : & ipſe quoq; ſum vſus in quibuſdã vrbem inhabitãtibus[qui & ipſi fungos eſitarant] ipſum videlicet

delicet ad læuorem contritũ tribus quatuórve oxycrati aut oxymelitis inſpergens cyathis, & palã adiuti ſunt, idque celeriter. Nam qui præfocabantur, paulò pòſt vomebãt pituitoſum humorem omnino craſsiſsimũ, & ex eo [a]planè liberati ſunt ſymptomate. Eſt autem hoc ſtercus columbino minus calidũ. Cæterùm Myſius ille medicus dabat etiam bibẽdum ſtercus gallinaceum [b]ijs, qui diutino coli dolore fuiſſent vexati, ex œnomelite. Quòd ſi hoc non aderat, ex aceto aut vino aqua diluto. Porrò memoria tenere oportet communem de omnibus animantibus rationem, nempe tum in ijs quæ in corporibus ipſorum continentur tam humida quàm ſolida, tum in ipſis partibus plurimam eſſe [c]diuerſitatem montanorum quæ vocant, & eorũ quæ in [d]pratis, paludibus, lacubus, & ædibus verſantur. Semper enim quæ exercẽtur, ijs quæ non exercentur, ſunt ſicciora: & quæ cibis vtuntur calidioribus ſiccioribúsque, ijs quæ humidis frigidisque vtuntur. Nã in columbis (quandoquidem creber nobis earum ſtercoris eſt vſus) multò ſemper inferius imbecilliúsve expertus ſum earum ſtercus quæ in domibus [e]degebant, quàm earum quæ in montibus, quas nomadas nuncupant. Tum gallinarum quoque inueni multò etiam imbecillius earũ quæ concluſæ ſeruãtur, & furfuribus

[a] τελέως perfectè.

[b] χρονίοις κωλικοῖς, inueteratis colic.

[c] διαφοράν.

[d] ἐν πεδίαις, in campis.

[e] τρεφομένων, quæ nutriebantur.

furibus aluntur, non paulò autem valentius earũ quæ in agris, atrijs, aut foris paſcuntur.

Stercus Anſerum & Ciconiarum.

Cæterùm ſtercus anſerinum præ nimia acrimonia inutile eſt. Colligo etiã ita eſſe & accipitrũ, & aquilarum. Verùm fugienda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter cõparari poteſt. Qua occaſione [a]complures validas vires talibus materijs teſtimonio adſcribunt ſuo ceu non facilè redarguendi: velut qui ciconiarum ſtercus [b]comitiali morbo mederi ſcriptitant. Verùm quanquam hoc multis alijs quæ ſcribunt, longe ſit parabilius, curioſum tamen eſt, vt taceam falſum eſſe, quod de illo eſt proditum. Nam quidã ijs qui talia memorant credulus, epoto hoc ſtercore nihil adiutus eſt. Nam & antequam experiare, promiſſorum prauitatem ac falſitatem ipſi qui talia ſcribunt detegunt. Nam cùm multis modis difficulter homines ſpirent: nec quòd omnibus conferãt adſcribũt, nec quòd his, aut huic. Tametſi ſunt inter eos qui talia ſcripſerunt, qui non ſimpliciter dyſpnœæ, hoc eſt difficilis ſpirationis, ſed orthopnœæ talia eſſe remedia dicunt, nẽpe ciconiæ ſtercus, noctuæ ſanguinem, vrinam humanam, & alia his abſurdiora: haud ſcientes quod pituitoſus viſcoſuſque ſuccus bronchia obſtruens pulmonis, huius affectus ſit

cauſa,

[a] ὁρμώμενοι τινὲς, *incitati quidam.*

[b] ἐπιλήπτοις, *comitiali.*

cauſa, & quòd in eo euacuando cōſiſtat medela, & quòd euacuatur dum per tuſsim excreatur, & quòd id fieri nequeat niſi crebro epoto medicamēto acriore. At hi adeò ſunt nugaces, aut præſtigiatores, aut quo illos digno appellem nomine neſcio, vt dicant abſurdorū iſtorum poculorum vnumquodque epotum à dyſpnœa liberare [a] quod fieri non poſſet, ne ſi vel ſpecillū fas eſſet alicui in pulmonem demittere, quo infixum humoré tolleret, ſemel duntaxat demiſſo. Præſtabat itaque illis dixiſſe, non ſi epotus ſit hic ſanguis, aut vrina, ſanare dyſpnœam, ſed ſi potetur. Rectiusque etiam quòd nō ſemper & omnino ſanabit, ne ſi vel aſsiduò potetur: ſed ꝙ multos ſanauit, multos verò adiuuit quidē, ſed morbo prorſum non liberauit. Sed hos iam mittamus, & quod deinceps eſt, ad id pergamus. Cuiuſque enim ſtercoris acrimoniā & digerēdi vim poſsidentis, prout aliud alio plus minúſve eius ſortitum eſt facultatis, ita particulares in ipſis proueniunt differentiæ: ac proinde aliud hoc pathema potius, aliud illud magis curare valet.

Orthopnœa curādæ ratio.

[a] *Add* καμνόντας, *ægrotantes.*

Stercus murium.

Sic enim murium [b] ſtercus alopecias curare [c] proditum eſt, & fuit quidam medicus, qui ad hoc pathema vtebatur compoſito medicamento ex murium ſtercore confecto. Et alius

[b] ἀποπάτημα, *excrementa.*

[c] γεγράφασιν.

alius quidam glandem pucro familiaribus ro gātibus vt apponeret, præcepit vt ex ſtercore conficeretur murium. Quo dicto omnes qui audierant [a] in riſum ſoluti ſunt, quòd cùm tot eſſent quæ appoſita ſedi ad excretionem excitarent inteſtinum, ille omnibus præteritis ad murium confugiſſet ſtercus. Nam re vera pudendúm eſt talia etiam experiri velle, cùm omnes ceu curioſum & præſtigiatorem condemnent eum qui talia aut faciat, aut dicat. Itaque de murium ſtercore hæc quoque ſufficiunt.

a ἐγέλασαν, riſerunt.

Stercus Crocodilorum terreſtrium.

Cæterùm terreſtrium crocodilorum, horum inquam exiguorum, & [b] humi ſerpentiū ſtercus pretioſum effecere mulieres deliciosæ, quibus non eſt ſatis quòd alia ſint medicamenta tam multa, quibus faciei cutis & tēſa & ſplendens efficitur[c], quinetiam adiungant ſtercus crocodilorum. Similis illi eſt & ſturnorum, cum ſolam oryzam ederint. Clarum itaque eſt quòd abſtergendi, deſiccandique facultatem vtranque moderatam habent ſtercora eiuſmodi, & multò moderatiorem & hebetiorem ſtercus ſturnorum. At ſtercus crocodilorum ſicut à facie ephelen tollere poteſt, ita & vitiliginem, & lichenas.

b χαμαιρεπῶν, humi repētium.

c προσετίθεασι δ' αὐτῷ, apponūt autem ipſis.

Rhypos, hoc eſt ſordes hominum.

Sordes naſcitur non tantum per totā cor poris

poris cute, ſed & in auribus, ſed ob paucitatem paratu difficilis eſt. Proinde de illa nihil [a]ſcribunt, niſi quòd paronychijs congruat ſordes aurium, quam ſanè etiam ſolam per ſe licet acipere. Nam quæ in tota cute [b]prouenit, & in balneis & in palæſtris deraditur, cõferens nonnihil & ipſa ad patum quem vocant, de quo ſuprà diſſerui. Sed & generatio eius naturam indicat. Nam ſi ſordes eſt craſſum illud ac terreſtre, quod reliquum eſt eorum, quæ per latentem tranſpirationem euacuantur, ſequitur vt deſiccandi vim habeat cum nonnulla caliditate iunctam. Ea tamen ſordes quæ lanis ouium [c]inhæret & adnaſcitur, ex qua œſypon, quod vocant, conficitur, concoquendi vim habet ſimilem butyro: paulum verò quiddam etiã diſcuſſoriũ obtinẽs.

[a] γεγράφασιν ἢ ſcripſerunt.

[b] ἐπιτρεφόμενος, innutritur &c.

[c] ἐπιτρεφόμενος.

GAL. DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS, LIB. XI.

PLERAEQVE animantium partes communes inter ſe omnium ſunt, nulla tamen eſt æquè communis vt caro. Hanc enim habet omne animal ſanguine quidem præditum, vt homo, & omnes quadru-

quadrupedes, tum aues, ſerpẽtes, lacerti, quos ſauros vocant, teſtudines, & quæ ſunt eius generis. Sanguine carentia, tum oſtrea omnia, tum non pauca [a]eorum quæ in aquis degũt, ſicut & eorum quæ in terris. Et quod ex animantibus maximè editur, caro eſt. Nam & viſcerum plurima moles ex carnibus ipſis inhærentibus conſtat. Verùm nonnulli medicorum carnem [b]viſcerum parenchyma vocant, propterea quòd ex venis effuſus ſanguis circum vaſa omnia concreſcat, vt ipſi arbitrantur. Sed eam quæ eſt in muſculis, ſolam carnis appellatione dignantur. Verùm de nominibus, vt ſemper monemus, contendendum non eſt: ſed exercenda potius rerum[c] ſcientia, cuius nos quoque ſtudio vſque dediti, quæcunque tum de cuiuſque animantis partibus[d], tum de communibus cognouimus, eaque partim experientia, partim ratione docti, omnia deinceps exponemus, orſi à carne propriè dicta.

a *Vetus add.* γίνη, *genera.*

b ἐν τοῖς, *in ipſis.*

c *Add.* αὐτῶν *ipſarum.*

d *Add.* ἰδίων, *propriis.*

De carnibus.

Non omnes animalium carnes hominem nutriunt, ſed quorundam etiam letales ſunt, [e]nõ ſecus atque venena quæ vocant deleteria. Tum inter eas carnes quæ nos nutriunt, quædam hoc ipſum tantum ſunt, nẽpe nutrimentum: Quædam verò ſuprà quàm quod nutriunt, habent, & facultatem ceu medica-

e οὐδὲν ἧττον, *nõ minus.*

menti,

camenti quandoquidem deſiccando, aut humectando, & excalfaciendo, aut refrigerando corpus alterant.

Caro viperæ.

[a] Nam viperarum carnes palàm videre eſt excalfacientes & deſiccantes, vbi condiuntur ceu anguillę, nempe oleo, ſale, anetho, porro, & aqua, ſeruato nimirũ modo. Quòd autem totũ corpus per cutim[b] euacuent, diſcere tibi liceat vel ex ijs quæ ego iuuenis etiamnũ in Aſia noſtra ſum expertus, quæ ſingulatim deinceps narrabo. Homo quidam morbo quẽ elephanta cognominant, laborans aliquouſq; cum ſodalibus cõuerſabatur, donec ex ipſius conſuetudine conuerſationeq; quidam noſtrum morbi inficerentur contagione, & ille iam[c] odoratu grauis, ac fœdus redderetur aſpectũ. Conſtructo igitur illi tugurio proxime vicũ in iugo collis propter fontẽ, illic hominem collocant, tantum illi quotidie ciborum ferentes,[d] quod vitæ ſuſtinendę ſatis foret. Cæterum ad canis exortum, cum fortè meſſoribus haud procul inde metentibus vinum eſſet allatum in fictili ſanè, quàm fragrans: is quidem qui attulerat, depoſito illo prope meſſores, abijt: verùm vbi eius bibendi adueniſſet tempus ſublato fictili adoleſcẽs, vt pro more impleto cratere, competente aqua vinum temperaret, in cratera vinũ effundit,

[a] Leg. Igitur.

[b] καθαίρωσιν, : purgent.

παράδειγμα I.

[c] δυσώδης ἦν καὶ ἀειδής, graueolẽs erat & deformis.

[d] ὅσον ἀποζῆν, quãtũ victui ſufficeret.

& vnà excidit vipera mortua. Quare attoniti meſſores, veriti ne quod, ſi ebibiſſent, inde ſibi malũ eueniret, ſuam quidem ſitim aquæ potione ſedare maluerunt: cæterũ cum illinc diſcederent,[a] præ humanitate [ac miſericordia] homini illi elephanti obnoxio vinũ largiuntur, rati expedire illi potius mori, quàm viuere in ea miſeria. At ille vbi [b] bibiſſet, admirabili modo ſanitati reſtitutus eſt. Nã tuberoſum illud omne cutis ipſius non aliter q̃ animalium à teſtarũ mollitie nuncupatorum malacoſtracon, tegmen decidit.[c] Quod autẽ reliquum erat, molle admodum apparuit, inſtar cutis cancrorum ac locuſtarum (carabos Græci vocant) vbi extima teſta[d] fuerit detracta. Alterum quoque eiuſmodi non diſsimili caſu in Myſia Aſiæ, nõ procul ab vrbe noſtra accidit. Vir quidã elephanto laborans pro- 2
fectus eſt ad aquarum [e] ſponte naſcentium vſum, ſperans inde nonnihil ſe commodi adepturum. Erat illi ſcortum [f] mancipium, iuuencula ſanè formoſa, cõpluribus amatoribus ambita: huic credebat laborans cum alia quædam domeſtica, tum verò etiam quæ in conclaui penetralibusve habebat. Profectis igitur illis, [g] in ædibus, quibus vicinus erat locus ſqualidus, & viperarum plenus, fortè fortuna ex illis vna in vrceum vini incidit negligentius poſitum: extinctáque eſt. Ac ſcortum

a Ad. δῆθεν quaſi

b Add. ἐκ τούτου, ex hoc.

c ὅσον quantũ.

d ἀποπτῇ σῃ, exciderit.

e deeſt calidarum θερμῶν.

f δούλη ancilla.

g Add. ἤνικ' ἐχρῆτο τοῖς ὕδασιν, cum aquis vteretur.

tum quidem in lucro id reputans quod fors eueniſſet, hero id vini propinat, atque ille vbi ebibiſſet: ad eum modũ quo ille qui degebat in tugurio, perſanatus eſt. hęc quidẽ tibi duo
3 iam experientiæ fortuitæ documenta alterũ ſuper hęc tertiũ annectam quod ex noſtra profectum eſt imitatione. Cùm quidam hoc morbo ęgrotaret, animo magis quàm vulgus philoſophico, [& contemptore mortis] oppidò quàm grauiter ferebat, ſatiúſque dicebat mortem ſemel perperti, [a] quàm vitam viuerè tam miſerabilem [b]. Itaque illi quæ ſuperioribus duobus accidiſſent indicaui. Erat autem ipſe auguriorum peritus, & amico vtebatur admirabili egregie hanc diſciplinam tractante. Itaque vbi ad augurium cum illo conſediſſet, perſuaſus eſt, vt quæ per experientiam eſſent cognita ipſe imitaretur: atque epoto vino quod ſic erat veneno infectum, leproſus factus eſt: ac poſteà lepram eius nos conſuetis remedijs ſanauimus.

[a] *Abſolute ἢ ζῆν, quàm viuere.*

[b] *Græc. διακείμενον οὕτως ἀθλίως, tam miſere affecto.*

4 Quartus præterea viuas capere viperas arte inſtituit. Sed illius in illo morbi tantum erant principia: itaque cura ſtudiumq; nobis fuit vt ſanaretur quàm celerrimè: quocirca vena ſecta atráque bile medicamento vacuata, viperis quas capiebat vti conſuluimus, prę paratis in olla anguillarum in modum. Atque hic ita ſanatus eſt, euaporato per cutem

affectu. Poſtremò & alius vir quidã opulentus, non noſtras ille quidem, ſed ex media Thracia, Pergamũ aduenit admonitus ſomnio,[a] vbi iubēte deo per inſomniũ, vt & quotidie medicamentum biberet quod confectũ eſt ex viperis & foris corpus inungeret, non multos poſt dies morbus in lepram abijt: rurſumque & [b] hoc pathos quibus Deus præcipiebat medicamentis curatum eſt. Sanè viperarũ caro adeò ingentem obtinet deſiccandi facultatem, vt quidam qui eam edêre, vehementiſsima cruciati ſint ſiti: ac proinde[c] illas dipſadas cognominant. Sunt autem qui dicant demorſos ab illis ſatiari non poſſe potando, ſed dirumpi citius, quàm [d] ſiti liberari. Quocirca eos qui Romæ viperas venantur, quos Marſos nuncupant, percontatus ſum, ecquid haberent ſigni quo genus vtrumque viperarum diſcernerent. At illi prorſum negabant vllum eſſe genus viperarum dipſadũ, verùm eas quæ iuxta mare atque in locis degunt ſalſedinem multam habentibus, carnem obtinere ſalſam: ac proinde in Libya talium ingentem eſſe prouentũ: in Italia verò propter regionis humiditatem non[e] inueniri. Atque hæc quidem narrantes audiui Marſos, non tamen certò dicere queam, an in totum verum dixerint, an partim etiam falſum. Nam quaſdam eſſe viperas in ijs quas memorabant

a εἶτα, poſtea.

b τοῦτο τὸ νόσημα, hic mor.

c τὰς ἐχίδνας, viperas.

d παύεσθαι διψῶντας, ceſſare q ſitiant.

e εἶναι, eſſe.

rabant regionibus, quibus ſalſa ſit caro, vel maximè mihi videtur eſſe probabile. Scio enim cum cibis animaliū mutari carnes: non tamen nullum eſſe genus viperarū dipſadum pronunciare valeam. Cæterum tutiſsimum eſt cauere, ne in eiuſmodi regionibus viperas venemur ſeu ad vſum, ſeu ad medicamenti præparationem, quale eſt & hoc præclarum quod medici propè omnes Theriacam appellitant.

Paſtilli theriaci.

Porrò quoniam ex more, cum artiſcos theriacos, quos vocant, pręparamus, non tantum caput, ſed & caudam earum abijcimus, ſubijt mihi frequenter rationabile fortaſsis eſſe, caput quidem totum abijci, ob venenum quod ore continent, verùm a ratione alienum eſſe, adimere & caudam. Nec enim dicere liceat ꝙ id faciendū ſit ob recrementa [a] tum liquida, tum ſicca. Nam interfectis illis atq; excoriatis apertisque exempta interanea omnia abijcimus, vt ſola ſit carniū ſubſtantia reliqua vna cum arterijs venisque per ipſas innatis, quarū minima moles eſt vt ad totam carnem ac ne apparens quidem, niſi quis multum accuratè conſideret. Atq; artiſcos, quos & Theriacos vocant, [b] hunc in modum præparamus. Purgatas illas [c] in aqua lixamus, quoad exactè nobis videantur coctæ.[d] Indimus au-

[a] Add. τῆς τροφῆς, cibi.

[b] Al. vt dictum eſt ὡς εἴρηται.

[c] Add. λαβόντες ſumentes.

[d] συνεμβάλλοντες, ſimul inijcimus.

tem ab initió ſtatim aquæ anethum, & poſt coctionem ſpinas à carne ſeparamus: mox pani ad læuorem trito carnem cõmiſcemus. Verùm non quemlibet panem citra delectũ accipimus, ſed quàm fieri poſsit puriſsimum, ſimul & probè in clibano coctum, & ſalis ſimulq; fermenti quod ſatis ſit habentem. Eum autem anteà deſiccamus in ædibus ſiccis, minimeq́ue humectis, donec adeò ſiccus efficiatur, vt in mortario contũdi poſsit. Non tamẽ tundentes miſcemus, verùm aqua in qua decoctæ fuerant viperę, maceramus, & carnem ipſam prius quàm cõmiſceatur pani, in mortario coquorum eatenus conterimus, donec exactè reddatur lęuis. Poſtea paruos artiſcos [a] fingentes, atque in ædibus calidis ſiccisque deſiccantes, deinde quoque in talibus[b] repoſitos ſeruamus. Hos ergo ineunte æſtate conficimus, quo potiſsimũ tempore optima eſt viperarũ caro. Porrò vtimur eis poſteà cõtuſis denuò & cribratis, & rurſus ad læuorem redactis, ſalis nonnihil admiſcẽtes ad ſuauitatẽ [c] compoſiti, cuius etiam aliquid ipſi theriacę inijcimus. Cæterum eodem quoq; tempore ex viperis [d] deuſtis ſales fiunt, viuis viperis in ollam nouá iniectis vnà cum ijs medicamentis quæ illis & ſubſterni, & apponi aſſolent, quæ omnia nunc commemorare non eſt prę ſentis negocij. Fortaſsis etiam aliquis me non

[a] Add. λεπτοὺς, tenues.

[b] Add. ædib. οἴκῳ.

[c] leg. præparatis, τοῖς ἐσκευασμένοις

[d] τῶν ὀπτηθεισῶν, aſſatis.

non iniuria reprehendet, ob Atticorum præparationem, tanquam intempeſtiuè expoſitam. Verùm hæc poſteaquam dicta nunc ſunt, ſeruentur tamen etiam, ſi non admodum videantur huic inſtituto propria. At quæ ſequuntur conuenienti dicantur modo. Conueniens autem eſt generalis facultatis meminiſſe, carnem viperinam dicendo exiccatoriam, & valenter digerentē, mediocriter verò excalfacientem. Properat autem, vt videtur, vis eius ad cutem, per eam videlicet quæ in corpore ſunt recrementa [a] exigens. Quibus ergo affatim eſt mali ſucci in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum[b] numerus, & à cute ceu ſquama abſedit ac decidit extima cutis, quam Græci vocant ἐπιδερμίδα, ad quam [c] ſiſtuntur ac retinentur [d] craſſi terroſique humores ad cutem protruſi, à quibus quidem pſoræ, lepræ & elephantes naſcũtur. Et hæc quidem habui quæ de viperarum carne dicenda putarem.

[a] κινοῦσα movens.
[b] πλῆθος, multitudo.
[c] T. intũ ἴσχονται.
[d] Add. potius μᾶλλον.

De carnibus.

Rurſum ergo ſermonem repetam. Calidiorum natura animalium carnes non ſolum nos alunt, ſed etiam calfaciunt: frigidiorum autem refrigerant: ſic etiam ſicciorum carnes deſiccant: humdiorũ humectant. Memoria itaq; repete, quemadmodum didiciſti in libris De temperamentis. quòd vbi [e] conieceris

[e] γνωρίσῃς, cognoueris

bitus, tum [a] conuulſionem ſæpenumero patientibus nephreticiſque, & ijs qui laborant aqua inter cutem, quam anaſarca vocant. Ac ſi ea efficere poteſt, facultatem habuerit valenter ſimul digerentem deſiccantemque.

a σπασμώδεσιν, conuulſis.

Caro Muſtellæ.

Sicut & caro Muſtellæ (Græci galen vocant) arefacta, quæ vtique comitiali morbo afflictos iuuat epota.

Felis caro.

Sed & ſalitorum Hælurorum carnem ad læuorem contritam palos & ſpicula educere aiunt, impoſitam videlicet tanquam trahendi vim habeat.

Caro Mutulorum.

Porrò Mutulorum, quos Myacas Græci vocant, carnem vlceribus à mordente cane inflictis competere. Ego verò nullam inſignẽ inuenio facultatem quã requirant id genus vlcera tanquam ea quæ à rabido cane mordente ſunt illata.

Li cap. 9.

Cochlearum caro & Muccus.

At cochlearũ caro prius in mortario contuſa, ac poſtea ad læuorem redacta, omnium valẽtiſsimè deſiccat partes ſuperfluo humore grauatas, adeò vt & hydericis cõueniat. Ipſe autẽ humor [b] ſolus per ſe citra carnem [c] (vocatur autẽ ijs à vulgo cochliu myxa hoc eſt mucus limacis, thuri miſtus, aut aloë, aut myrrhæ,

b Add. αὐτῶν ipſarum.

c Add. λαμβανόμενη, ſumptus

rhæ, aut horum quibuſdã, aut omnibus quoad habeat cerati craſsitiem, medicamentũ fit [a] tenax, deſiccatq; pulchre [b] purulẽtos mucos aurium: ſed & fronti impoſitũ inhærret, oculorũ fluxiores reſiccãs. Quidam etiam ad palos eximendos vtuntur totis vnà cũ teſtis ad læuorem tritis: ſed & quidam ad ſiſtendos menſes. Equidem ego aliquando in agro carnes ipſas ſolas in vulnus cum nerui vulneratione & contuſione factum tritas impoſui, ipſumq; vulnus pulchrè glutinatũ eſt, & neruus phlegmonem haud perpeſſus: erat autem homo durus & agreſtis, miſcui tamẽ illis con tritis pollinem farinę acceptũ à pariete molę proximo. Scripſere autẽ maiores me nonnulli medici, ad eiuſmodi vſum, miſcendũ ipſis thus aut myrrham [c]. Verùm horũ habebam tum neutrũ, vt qui tunc ab vrbe abeſſem in villa. Poſsis autem & reſinæ frictæ contritæ admiſcere ſi adſit, quippiam. Porrò vbi multũ muci cochlearum accipere voles ſeorſum, ſtylo carnem earum pungito. Sed non ante multos dies venatas eſſe expedit: alioquienim tempore deſiccantur. Nam recentes plurimũ habent viſcoſæ illius humiditatis, quã ſtylo compunctæ effundunt. Humiditas hæc pilorum [d] in ſupercilijs præter naturã gluten eſt.

[a] *ἐκκολλον, glutinatorium.*

[b] *Vet. interpr. legiſſe videt ὑπομύσους ὄγκους, muccoſos tumores.*

[c] *Vet. interp. amplius legit ἢ ἀμφότερα, aut vtrunq;.*

[d] *ἐν τοῖς βλεφάροις, in palpeb.*

Pinguedo, & adeps.

1° cap 67 Pinguedo & adeps, & hæc quoq; communiſsima

niſsima ſunt inter animalium partes. Nam quæcunque bene nutriuntur,ea aut pinguedinem,aut adipem obtinent. Quæ verò macilenta ſunt,& non nutriuntur,ſæpe omnino ne habere quidem apparent, ſæpe verò adeo pauculũ,idq; ſiccum , vt ægrè vti poſſis. Porrò differt à pinguedine adeps,[a]quòd craſsior ſit,ac propterea animantibus totam naturam terroſiorem habentibus adeps prouenit, velut humidioribus pinguedo. Proinde pinguedo celeriter ab igne liqueſcit: nec facilè vbi liquata fuerit,rurſum concreſcit cogitúrve.At adeps nec facilè funditur liqueſcitve , & fuſus celerrimè coit ac conglaciatur , multoque apparet pinguedine durior . Sus enim bene nutritus paſtúsve multam habet pinguedinem , ob naturalem temperamenti humiditatem. At boues & capræ,& quæcunque id genus cornigera,ob ſiccitatẽ adipem plurimum generant.At tu ſi voles oleoſam & pinguem in animalibus ſubſtantiã omnem adipẽ appellato,vt plerique medici.Sed & pinguedinẽ appellare totum hoc genus [b] licet.Non tamen licet tibi citra mendaciũ adipem caprinũ humidiorẽ eſſe dicere quã ſuũ. Nam hic omniũ fermè aliorũ eſt humidiſsimus,ac proinde actione ſua vicinam oleo vim poſsidens, quanquam oleo magis tum emolliat,tum concoquat,ac proinde

a *τῷ πάχει, craſſitie.*

b *Add. Gr. tibi.*

proinde cataplaſmatis quæ ad phlegmonas accõmodantur, commiſceri ſolet. Qui verò mordicationes perpetiuntur aut in recto inteſtino, aut in colo, ijs potius caprinũ adipẽ quàm ſuillum inijcimus: non q acrimonias plus obtundat (nam ex natura ſua ſuillus obtundit magis, ac proinde miſcetur medicamẽtis vlcera curantibus, cuiuſmodi eſt quod vocant parygrum) ſed q caprinus ob craſsitiẽ citius concreſcat, ſuillus autem inſtar olei defluat: proinde ipſum potius dyſentericis & tineſmoſis inijcimus, quando morſum eorum mitigare conſilium eſt. Porrò ob tenuitatem partium nonnulla acrimonias magis retundunt, vbi nimirum in alto mordicatorum corporum quod moleſtum eſt hæſerit. Nam quod [a] craſsiorum eſt partium, minus, magis autẽ quod ſubtilium partiũ, tota corpora penetrat, & omnibus ipſum saniebus mordicantibus permiſcetur. Hac ratione adeps anſerinus quæ in alto [b] corpore mordicant magis obtundit. Sed & ſuillo calidior eſt. Horum tamen in medio eſt gallinaceorũ adeps ac gallinarum. Porrò calidior ſemper ac ſiccior eſt maſculorum animalium, & horum ipſorum exectorum minus tum calidus tum ſiccus. Quippe mas caſtratus eiuſdem ſemper generis fœminę aſsimilatur. Hoc autem ſermonis caput cõmune eſt, cuius memi niſſe

[a] τὸ παχυμερὲς craſſarũ part.

[b] τῶ βαθῦ σωμάτων.

niſſe oportet: Pro animalium tẽperatura ſem per exiſtere differentias eius quæ in illis eſt pinguedinis, aut adipis, aut quocunq; modo appellare libebit totum hoc genus corporis in animantibus oleoſi & pinguis. Igitur cũ ſus omnibus propè quadrupedibus animalibus in caliditate ac ſiccitate inferior ſit, proinde pinguedinẽ quoq; minus habet calidam, magiſque humidã. Omnis igitur pinguedinis facultas eſt humectatoria & excalfactoria humanorũ corporum. (Huius enim meminiſſe perpetuò oportet in principijs huius operis dicti.) At differentiæ quæ ſunt cuiuſque ſingulatim, in maioris minoriſque ratione ſunt. Nam pinguedo ſuis, vt ad nos quidem, large humectare poteſt, ſed non æquè excalfacere [a]vt oleum: verùm pinguedinis ſuum talis eſt caliditas, qualis ſpectatur in nobis. Porrò taurorum adeps ſuillo multò calidior eſt & ſiccior. Rurſum id[b]memoria repetentibus nobis, marem fœmina eſſe tum calidiorem, tum ſicciorem: marem autem caſtratum adſimilari fœminæ, velut quicquid iuuenis eſt ætatis. Et inter iuuenilia fœmina mare humidior eſt, & minus calida. Sic & adeps vitulinus taurino minus tũ calidus eſt: tũ ſiccus, & hœdorum quàm caprarum: Sed & caprarum minus quàm hircorum: Et rurſum tantorum ipſorum minus quàm leonum.

[a] Vet. vertit ſicuti neq; oleũ, puto, ex græc. ὥσπερ οὐδὲ τοὔλαιον.

[b] Add. κἀνθαῦτα, et hic.

num. Nam horum adeps omniũ propè quadrupedum adipe potentius digerit. Nam & [a] caliditate exuperat, & partium tenuitate. Itaque ſi ipſum medicamentis ad vlcera & phlegmonas cõuenientibus commiſceas, nõ modo nihil adiuueris, verumetiam læſeris, nimirum addita maiori quàm conueniat acrimonia. Inueteratis tamen tumoribus atque ſcirrhi in morem induratis, tum neruorum curuaturis (ἀγκύλας Græci vocant) & in ſumma quæcunque ſcirrhoſa ſunt, ijs aptiſſimus eſt, in quibus ſanè [b] minimè apparet efficax ſuillus. Taurinus autem ab vtroque ex æquo diſtat: vt quantò calidior ſicciorque ſuillo eſt, tantò ſuperetur à leonino. Itaque tanquã in medio conſiſtens, meritò vtrique medicamentorum miſcetur generi & ijs ſcilicet quę ſcirrhoſis medentur, & ijs quæ inflammata [c] concoquunt, cuiuſmodi eſt tetrapharmacum quod vocant, ex cera, reſina, pice, & adipe conſtans. Nam ſiue in hoc taurinum, ſiue vitulinũ, ſiue hircinum, ſiue caprinũ ſiue ſuillum indideris, ſemper puri mouendo aptum & concoctorium medicamen effeceris. Sed ſuillus ſi addatur in pueris, & fœminis, & vt breuiter dicam, omnibus quibus caro eſt tenerior competit. Sin taurinum adieceris, foſſoribus & meſſoribus, & omnibus carnem durã habentibus, ſiue ob naturalẽ temperiẽ:

ſiue

[a] θερμότατον ἂν τῶν δὲ καὶ λεπτομερέστατον, calidiſſ. ipſorũ eſt & maxime tenuium part.

[b] ἀπρακτότατον, inefficaciſſ.

[c] Vet. ἐκπυοῦσι, ad ſuppurat. perducunt.

ſiue ex ratione ac forma vitæ, conueniens effeceris. Cæterum adeps [a] dũ inueteraſcit, ſeipſo & calidior, & tenuior efficitur, ac proinde quoque valẽtius [b] deſiccans. Verùm id omnibus fere inueteraſcẽtibus accidit, quæ quidẽ putreſcere nõ anticipent. Nã vinum, mel, acetũ, frumentũ, butyrũ, [c] hyſſopũ, oleũ omne, ſiue lentiſcinũ, ſiue cicinum, ſiue raphaninum, ſiue ipſum quod ex oliuis cõficitur, vetuſtate & calidiora, & tenuioris eſſentiæ efficiuntur, ac proinde guſtantibus apparent acriora & ad induratos ægreq; ſolubiles affectus omnes vtentibus potentius digerentia. Atque ego ſanè guſtantibus acriora videri dixi. At quidam quibus ſtudium eſt nominum ſignificatus corrũpere, non acria ſed adſtringentia vocant id genus omnia, adusq; piper: tanquam interſit nihil, adſtringẽs an acre dixeris. Et ſi denuo illos roges de gallis, myrtis, meſpilis, mali punici putaminibus, quæ ſidia vocãt, rhoo & omphacio & hæc dicunt adſtringere: tametſi aduerſiſſimum ex illis ſenſum percipiamus, ei qui à pipere, pyrethro, napy, euphorbio, cæpa, allio, adarce [d] percipitur. Igitur ſi quẽadmodũ adſtrictionis vocabulũ de vtroq; affectu quẽ guſtu percipimus, communiter efferunt, ſic ipſos quoq; affectus vnã habere naturã exiſtimant, quiduis aliud potius habendi quàm homi-

a Add. ἅπαν omnis.

b διαφορητικώτερον, valẽtius diſcuſſoriũ.

c Male ὑσσώπου pro οἰσύπου lana ſuccida.

d γινομένης ἡμῖν, fit in nobis.

homines, vt qui ſoli proprios ſenſus obtineant. At ſi omphaca, rhoon, gallã, balauſtiũ, hypocyſtida cõtrahere cõſtringereq; noſtrã fateantur, ſubſtantiã, ſecernere verò, mordicare ac penetrare, piper, napy, pyrethrũ, impropriè adſtringentia nuncupant quæ mordicant & excalfaciunt, cæterũ in cognoſcendis ipſis medicamentis non peccãt. Verùm ſi oportet coniectantẽ inuenire, in vocabulis, an in rebus allucinẽtur, equidẽ in vocabulis potius falſos viros illos dixerim, & maximè quibus Græca[a] lingua inſueta eſt, qualis eſt Dioſcorides Anazarbẽſis, qui profectò multa bene dixit eorũ quæ de materia[b] memoriæ prodidit cæterũ ſignificata græcanicarũ vocũ non pernouit. [c] Hic ergo cũ ait, magis eſſe adſtrictoriũ adipẽ caprinum ſuillo: ſi quidem acriorẽ ſignificare velit per magis adſtrictorium, accipimus ſermonẽ ceu verũ. At ſi illud, talem habentem qualitatem[d] qualem rhus, rheon, hypocyſtis balauſtiũ, haud verũ eſſe ſermonẽ dicemus. Porrò quoniam viperarũ adipem vbi radicitus pilos ſub alis euulſeris, prohibere illos renaſcere illitum referunt, viſum eſt mihi eius facere periculũ eſſe ſatius: at vbi prout iubent feciſſem, mentitos comperi, ſicut etiam q̃ initia ſuffuſionum ſanet. Verùm vrſorum adipem alopecijs conuenire verè [e]eſt proditum: cum tamen

a φωνῆς, *vox.*

b *Add. medica,* ἰατρικῆς.

c *Notat Dioſcori.*

d *Add.* καὶ δυνάμει *& facultat.*

e ἔγραψαν, *ſcripſerunt.*

mē probaciora habeamus ad eum affectum remedia. Porrò cum dicant tamen vulpinum adipem dolores aurium ſanare, [a] abſque vt dicant quos aurium dolores ceu nō noſcentibus ipſis diſtinguere, [b] attendendum omnino non eſt. Alij piſcium adipem laudant, tanquam ad ſuffuſiones, aut quencunque alium affectum nominare velint congruat. Alij nō ſimpliciter piſcium, ſed ſcribūt fluuiatilium, alij verò potius marinorum: quò videlicet aliquid plus ſcire videantur quàm vulgus.

Myelos. *Medulla.*

Medulla vim habet indurata & ſcirrhoſa corpora emolliēdi, ſiue muſculis, ſiue tendonibus, ſiue ligamētis id accidat, ſiue etiā viſceribus. Optimā ſemper expertus ſum ceruinā, deinde ipſorum iuniorū boum, quos vitulos etiā nominãt, ac proinde medullā eorū vitulinam appellitant. At hircorū & taurorū tum acrior eſt, tum ſiccior. Itaque durities ſcirrhoſas [c] emollire nequit, ſiqua etiam memoria manet eorum quæ in quinto libro de his ſunt prodita. Ex vitulina igitur & ceruina medulla peſſi componuntur vteros duros emollientes. Et extrinſecus vteris medicamēta imponuntur, quæ ex medulla præparantur, vim habentia emolliendi. Accipitur autem non ſolum medulla ex oſsibus, quæ ſanè reuera eſt medulla, ſed & ex ſpina quam

[a] ἄνευ τοῦ διορίζειν ποίας λέγουσι, *abſq; vt explanēt quos dicāt &c.*

[b] *Add.* ἃ λέγουσι, *quæ dicunt.*

[c] διαφορεῖν, *diſſoluere.*

& ipſam medullam nominant[a] ſpinalem videlicet:quę tum durior:tum ſiccior eſt quàm alia. Illa enim mollior eſt & pinguior : ac proinde ego ſpinalem ſeorſum per ſeſe abſque illa repono.Sed ea mihi vtriuſq; medullæ cura eſt ne aut putreſcant, aut ſitum colligant.Itaque in hyeme primum eas capio,velut & adipem,deinde in ædibus ſiccis atque editis,planè humoris expertibus, cum folijs lauri ſiccis repono.Nam quæ [b]recentia folia ſunt & humida,multum etiam qualitatis ſuę illis impartiũt, vt acriores fiant medullæ.At ſi quando ambiente calido & auſtrino medullas aut adipem voles reponere, paratum ſit in hoc cubiculum neque calidum; qualia ferè ſunt quæ meridiem ſpectant (putreſcũt enim in talibus) nec humo proximum, atque humidum(nam in talibus ſitum contrahunt:)ſed ſupernum atque excelſum, & ad aquilonem obuerſum,paruas habens apertas feneſtras,vt tam noctu quàm interdiu ab Arcto ſpirantes ventos accipiat.

[a] Ad.νωτ αῖον,dorſuariã.

[b] Legit interpr. πρόσφα τα,recentia pro quo male in gr. φρόσφυ τα, adhærentia.

Caput mænidum.

Capitibus mænidum [c] ſale inueteratarũ vſtis ad ſedis fiſſuras vtebatur quidam ,& is ipſe ad columellam diu induratam.Videtur ergo vis illarum eſſe deſiccatoria,nõ admodum acris,nam id aduſtarũ quæpiã obtinẽt ſicut omnes communiter deſiccationem.

[c] τῶν ταρίχων,ſalſarum.

Caput

Caput leporum.

Alius caput [a] leporis comburens vtebatur ad alopecias cum adipe vrſino.

Caput ſaurarum.

Porrò ſauræ caput contritũ quidã[b] palos & ſpicula extrahere[c] memoriæ reliquerunt, tum myrmecias, acrochordonas, & clauos.

Cerebrum leporis.

Cerebrũ leporis attritũ & eſum vtile eſſe didicimus pueris dentientibus, capite videlicet toto elixo,[d] vt ego facere ſoleo. Non tamen eximia vis eius eſt, ſed ſimilis melli & butyro, & alijs quæ ad dentientes pueros cõueniunt. Quidam etiam aduerſus [e] metum vtiliter edi cerebrum hoc prodidere.

Cornua cerui & capræ.

Cornibus cerui & capræ vſtis maximè vtuntur, vt & nos ſæpe vſi ſumus, tũ ad candorẽ dentiũ, tum ad cõtrahẽdas mollitie fluidas gingiuas. Cæterum ceruinũ maximè cõmendatur ab ijs qui talia ſcribunt, ꝙ ſi ab vſtione lauetur, dyſenteriã & ſanguinis excreationẽ, prætereà cœliacos vocatos affect⁹ ſanat:[f] & aurigini vtile eſſe dicũt. Porrò duo exhiberi cochlearia ad omnia iſta precipiũt. Miſcuerũt autẽ ipſum nõnulli, vt dictũ eſt, vſtum & elotum collyrijs etiã deſiccantibus oculorũ fluxiones. Eſt enim ſcilicet omniũ talium vis exiccatoria: velut & dictum eſt.

a *Add. ὅλην, integrum.*
b *Gr. σκόλοπας, tantum.*
c *γράφουσι.*
d *Vet. habet vt moris eſt*
e *Antiq. interpr. legit τρόμοις, vertit enim tremorẽ.*
f *ἰκτερικοῖς τε διδόμενον ὠφέλιμον, ictericiſq; datũ vtile.*

Pulmo agninus, & porcinus.

Pulmo agninus pariter & porcinus intertrigines à calciamẽtis curare creditur. At vulpinus ſi bibatur reſiccatus aſthmaticos iuuat.

Iecur canis rabidi.

Iecur canis rabientis ſi aſſum edatur, remedium exiſtere ijs, qui ab ipſo fuerint morſi, quibuſdã eſt proditum: ac ſcio certe quoſdã qui ipſum ſumpſere [a] manſiſſe ſuperſtites, verùm non illo ſolo. vſos autem alijs præterea remedijs, quorum fecimus periculum, [b] in rabientibus tunc adhibuimus. Audiui verò quoſdam cum illi ſoli fidem habuiſſent, poſtea mortuos.

Iecur caprinum.

Porrò caprinũ iecur quidã aſſentes, ſaniẽque effluentem excipientes, ea vtuntur ad nyctalopas. Vaporem autem eius dum lixatur, oculis apertis excipiendũ præcipiunt. Quin & aſſum ſi edatur, & ad eoſdem affectus accommodari aiunt: & [c] eos qui comitiali morbo ſunt obnoxij, arguere, [conuulſionemque illis accerſcere.] [d] Idem poteſt hircinum.

Iecur lacertæ.

Iecur autem lacertæ eroſis impoſitum dẽtibus, eos dolore liberare nonnulli ſcriptum reliquere.

Venter mergi.

Ventrem mergi quidam commendant tan-

[a] ζῆν viuere.

[b] ἐπὶ τῶν λυσσοδηκτων, in rabioſorũ morſib.

[c] τοὺς ἐπιλήπτους, comitiales.

[d] Add. εἰ βρωθείη ſi edat.

tanquam medicamen concoquens, ſiue pepticum, idque ſiue protinus lixum [a], ſiue areſactum [b] comedas. At nos id experti, vanã eſſe promiſsionem comperimus, ſicut ſanè etiam quod de interna tunica gallinarum memoriæ eſt proditum [c]. Aiunt enim quidam, ſi areſacta bibatur, iuuare ſtomachicos.

Iecur lupinum.

Iecur lupinũ ſæpenumero in medicamentum indidi hepaticũ, quod ex eupatorio conficitur, nec tamẽ quod mentione dignum ſit amplius præſtare comperi, ad illud videlicet comparans quod ſine ipſo componitur.

Caſtorium.

Teſticulos caſtoris nuncupant caſtorium, medicamẽtum & celebre, & multi vſus, adeò vt Archigenes de caſtorij vſu totum conſcripſerit librũ. Atque ille ſanè particulares eius facultates expoſuit, nos verò velut in alijs medicamentis fecimus, ita & in hoc quoque generalem modò facultatem dicemus. [d] Quam ſi præ oculis habeas, ipſe per te particulares inuenire poſsis. Itaque quòd excalfaciat, manifeſtum eſt. Nam ſi voles ipſum ad vnguem læuigatum oleo maceratum parti cuipiam [e] infricare, euidenter illam incaleſcere percipies. Porrò calefacientia omnia vbi contactæ ſubſtantiæ quippiam digerunt, continuò etiam illam deſiccant, niſi ſi quid natu-

a Add λαμβάνων τις, *ſumat quis.*

b προσφέροιτο, *offeratur.*

c σὺν καὶ αὐτόν, *quæ et ipſam &c.*

d πρὸς ἣν ἀποβλέπων τις, *ad quam ſi quis reſpiciat.*

e χρῖσαί τε καὶ ἀνατρῖψαι, *illinere & infricare.*

ra fuerit humidum, ceu oleum & aqua, atq; aduentitiam qualitatem calidam, non facultatem aſſumpſerit: ſicut certe hæc ipſa igni & ſoli æſtiuo admota. Itaque cum caſtorij conſiſtentia quoque ſit ſicca, & calfaciendi potentiam habeat adiunctam, merito deſiccat. Atque hoc illi cum multis alijs medicamentis commune exiſtit. Porrò quoniã impenſe ſubtilium eſt partium, ob id plus valet quàm alia, quæ ſimiliter vt ipſum & calefaciunt & deſiccant. Nam quæ tenuium ſunt partium medicamenta, ijs quæ ſunt craſſarũ, plus ſunt efficacia, etiam ſi parem ſortita fuerint facultatem, nimirum quia penetrent & in altum ſubeant admotorum corporum, potiſsimum ſi ea denſa fuerint, velut neruacea. Palam igitur talia ob cauſam poſitam magnifice iuuantur à caſtorio. Cæterum falluntur medicorum pleriqueiu vſu caſtorij, cum id modò conſiderant, partem quampiã aut tremere aut conuelli, aut ſenſu motúve priuatam eſſe aut ægrè [a] ſentire mouerévc: haud ſcientes id genus ſymptomata ad diſſimiles ſequi corporis affectus. At tu ab Hippocrate doctus, ex plenitudine pariter & inanitione conuulſionem [b] conſequi: vbi quidem quæ in neruis continentur præter naturam, euacuare conſilium eſt ibi & bibendũ exhibe, & foris cuti caſtorium impone. Vbi

[a] Tantũ δύσαι-σθητον, ægre ſentire.

[b] γίνεσθαι fieri.

verò ex ſiccitate nimia obuenerit conuulſio, ſcito hoc medicamen illic eſſe aduerſiſsimũ. Ad eundem modum ijs qui præ plenitudine tremunt, vtiliſsimum: aduerſiſsimum verò ijs quibus [a] id accidit ab inanitione. Ad portionem modò dictorum affectuum, vbi ſingultus euenerit ſtomachi, perſcutato prius inuentoque illius affectu, ac diſcreto, ſi quidem à plenitudine ipſum ægroti perpetiantur, ad caſtorei vſum accedito. Sin autem [b] & euacuatione, aut acrium humorum morſu prouenerit, medicamen hoc fugito. Sanè ſi odori guſtuique aduertas animum, ſuſpicaberis humano corpori aduerſiſsimam habere ſubſtantiam: tametſi in [c] natura nihil efficere comperiatur eorum quæ talia facere aſſolent. Siquidem alia ſtomachum vitiant, alia ventrem, alia caput, alia [d] aliam quamuis partem lædunt. At hoc medicamẽ ſiue corpori humido applices reſiccationem poſcenti, ſiue frigido excalfactionem, ſiue humido ſimul frigidoque excalfactionem pariter & reſiccationem requirenti, magnam vtique oſtendit vtilitatem: nec vllam parti cuiquam noxa [e] afferet, potiſsimum ſi febri vacet, aut non admodum calidam perpetiatur homo febrim, ſed vt ſic dicã tepidã febrẽ qualis accidit in cataphoris maximè & lethargis. Ac multis ſanè caſtoriũ exhibuimus

[a] τὸ τοιοῦτον πάθος, huiuſmodi affectus.

[b] Add. διὰ ξηρότητα, à ſiccitate.

[c] Vet. legiſſe videtur nõ φύσει vt hic, ſed χρήσει: vertit enim vſu.

[d] ἄλλο τι, aliud quiduis.

[e] προστρίβεται, affricat.

vnà cum pipere albo, vtrunque menſura cochlearij ex melicrato bibendum præbentes: nec quiſquam vllam ſenſit noxam. Sed & mẽſibus retentis, vbi [per venam quæ] in talo eſt, modicè euacuaſſem, oblato caſtorio vnà cum pulegio aut calamintha, ſemper medicamen hoc expertus ſum purgationem [a] ciere abſque vt hominem læderet. Præterea locos morantes eijcit. Eaque omnia ex melicrato potum efficit. At quibus ita venter flatu diſtẽditur, vt ægrè curationem admittat, aut torminibus vexatur atque ſingultu, idque ob frigidos viſcoſosq; humores, aut craſſos flatulentosque ſpiritus, eos ex oxycrato potũ adiuuat. Quæ porrò iuuat in corpus intrò ſumptum, ijs prodeſt quoque cuti impoſitũ cum ſicyonio aut veteri oleo. Quæ verò ampliori caliditate indigent, ijs etiam per ſeſe infricari debet. Iuuat etiam, ſi quis ſuffitum eius in prunis impoſiti inſpiratione [b] hauriat, maximè frigidos & humidos affectus, in pulmone aut cerebro conſiſtentes. Attamẽ lethargicos & cataphoricos omnes affectus, qui quidem adiunctã habent febrẽ, præſtat non dictorum oleorũ quopiã macerãtes curare, ſed potius ex roſaceo capiti colloque imponere.

[ἀπὸ σφυρῦ, ex talo tantum.

[a] Menſtruã intellige: ſequitur enim τὴν ἄνθρωπον, hominẽ fœminam.

[b] al. εἵλκει attrahat.

[c] τὰ περὶ τοὺς νεφροὺς σκίγκων, ſcincorũ partes circa renes.

Renes ſcincorum.

[c] Renes ſcincorum bibunt quidam tanquam pudenda intendentes: cuius contrariũ

facere

facere videtur [a]ſemen lactucæ potũ ex aqua. Sed & quidam lenticularum decoctum cum melle bibitum intenſiones ſedare referunt.

Vngues caprarum & aſinorum.

Quidam vngues caprarum deurũt moxque [b]aceto perfuſos alopecijs illinunt. Itaque fuerit & talis cinis facultatis extenuatoriæ. Sunt autem qui combuſtas aſinorum vngulas comitialem morbum curare dicãt, ſi ſcilicet aſsiduò bibantur [c]ſi verò oleo macerentur, chœradas digerere. Sed & ipſum cinerem ſi ſiccus inſperſus fuerit, ſanare perniones ſiue chimethla[d].

Oſſa.

Oſſa combuſta admodũ digerentẽ exiccãtemque vim obtinent, & id maximè, vt quidam ferunt oſſa, humana poſſunt. Certè talũ ſuillum combuſtum, ac deinde bibitum, inflationes & tormina ſanare dixerunt. Noui autem noſtratium quoſdam oſſa [e]potui exhibuiſſe, haud ſcientibus quid biberent, quidnam ebibiſſent, ne ſcilicet auerſarentur, ac multorũ tũ epilepſiam, tum arthritin curaſſe.

Senecta ſerpentis.

Senectam ſerpentis ſcripſere quidã in aceto bullitam dentium mederi doloribus.

Pellis ouina.

Pellis [f]ouina recens detracta, circumpoſita ijs qui quocũque modo fuerint verberati, lucu-

a Ad. μάλιςα, maxime.
b τῶν τέφραν ὄξει διευροντες, cinerẽ aceto macerantes.
c ἐλαίῳ δὲ φυραθεὶς oleo verò ſubactas
d al. φύγεθλα.
e Add. κεκαυμένα uſta.
f προβάτου νεωςὶ ἐκδεδαρμένου, ouis recẽs excoriatæ.

luculēter adiuuat præ omnibus alijs auxilijs adeo vt dic ac noctc vna illos curet:cōcoquit enim & digerit [a] q̄ ſub cute ſanguinē habēt.

[a] τὰ ὕφαιμα, ſubcruenta.

Equorum lichenes.

Equorū lichenas cum aceto tritas comitiales curare ſcriptū quibuſdā eſt. Alij verò & ad cuiuſuis feræ morſum adhiberi cōſulunt.

Tela aranei.

Aranei telam ſcribunt quidam à phlegmone tueri ſummæ cutis vlcera.

Coria vetera.

Coria vetera, [b] quæ videlicet veteramentorum ſunt vſta,ad attritiones commodati calceamentorum ſcriptum à quibuſdam eſt, tanquam ſcilicet hoc faciant ex antipathe[ia] quadam.Certe quæ phlegmone obſidentur, haudquaquam iuuantur: verùm vbi [c] extincta fuerit phlegmone,non iniuria iuuantur, nempe quia reſiccantur.Eſt enim talis cinis reſiccatorius.Ac nos ſanè quādoque in agro ad vlcus eiuſmodi ex attritione ſumus vſi. Curat autem talis cinis non abs re vlcera ambuſta,& quæ vocantur intertrigines in fœminibus exiſtentes.

[b] Le. quæ ſunt ex ſoleis τὰ ἀπὸ τῶν καττυμάτων.

[c] παυσαμένης, ſedata.

Oſtrea.

Oſtrea quidam nuncupant omnia oſtracoderma,hoc eſt [d] teſtacea,ab Ariſtotele appellata. At quod à pleriſque vocatur oſtreon, ſecunda ſyllaba abſque, ι, ſcripta vnam eſſe

[d] Teſta intecta.

obſtreo-

ebſtreorum ſpeciem conſtituunt, in toto genere comprehendentes & buccina, & purpuras, & chamas, & pinas, & ſimilia omnia[a].

Buccina, & purpuræ.

Buccinorum purpurarũque teſta quãdoquidem duriſsima eſt, nunquam abſque vſtione vſus ſum. Atque vſta quidem ſufficienter deſiccandi vim poſsidet: cæterum ad vnguẽ eam læuigare, planeque pollinis in modũ neceſſe eſt, tundendo ſcilicet & cribrando[b]. Quod tibi commune ſit in omnibus lapidoſis teſtaceisque ſubſtantijs. Nam niſi exactè læuia ſint reddita, arenis ſimilia ſunt ipſa autem per ſe illarum tritarum farina vlceribus malignis competit. Id quod ipſum quoque commune eſt omnium quæ citra inſignem morſum deſiccant vehementer[c]: quippe cùm alioqui fluxionum cauſa exiſtãt. Sed & aliud eſt omnium id genus commune, nempe vt cum aceto, aut oxycrato, aut œnomelite, aut oxymelite idonea ſint vlceribus putreſcentibus. Idcirco lapides omnes vbi ad eũ vſum applicantur, alij magis, alij minus, certe omnes conferunt.

Oſtrea.

Oſtreorum teſta vſta ſimilis eſt facultatis buccinorum teſtæ, [d]tametſi etiam ſubtilis, imo vt certius veriusque dicã, minus [e]craſſæ. Nam terroſam duramq; corporis ſortita conſi-

[a] Add. vet. περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρῶ, de quib. deinceps dicam.

[b] Add. πρότερον, pri⁹.

[c] Leg. irritantia enim illa &c. ἐρεθίζοντα γὰρ ἐκεῖνα.

[d] Et præſertim etiam tenuiorum part. καὶ μᾶλλον ἔτι λεπτομερεστέρας.

[e] Craſſarum.

conſiſtentiam concretionemque, impendiò omnia craſſarum ſunt partium. Itaque accuratè ea læuigare conuenit. Quamobrē cùm dicimus horum aliud alio eſſe tenuius, ita inaudienda dictio eſt, tanquam ſi Vlyſſem Therſite dicamus maiorem, cum vterque tamen fuerit paruus: aut Aiacem Achille minorem, cùm ambo itidem fuerint magni. Cæterorum omnia id genus (vt & anteà eſt dictũ) cogendi quandam in ſe facultatem obtinēt, per quam condenſata eorum eſſentia, dura terroſaque ſunt reddita, quam vbi per vſtionem depoſuerint, contrariam adſciſcunt facultatem, quam vocant digerentem. Porrò ſi laueris ea [a]vſſeriſque [b]ignea in aquam natura depoſita, ipſam efficiunt cum tenuitate excalfacientem, adeò vt & putrefaciat, ſed nonnunquam reliquum illud terrenum eſt, morſus expers, id quod maximè implendis cicatriceque claudendis vlceribus humidis eſt vtile. Igitur teſta eorum quæ peculiariter vocantur oſtrea, combuſta vtor ad diuturnas ex fluxione, ægreque carne implebiles cauitates, nempe quæ fiſtuloſæ ſunt atque profundæ, eam foris cum ſuillo adipe veterato circumponens: id vulgò axungiam nuncupant. At in ſinum ipſum aliquid eorum quæ talia carne implent, immitto, quale eſt vſtum [c]diaphanes, quod ſpecarium nominãt. Parem

[a] Vet. interp. leg. κεκαυμένα, vſta.

[b] τὸ μὲν οἷον ἐμπύρευμα, πᾶν omni eo quod veluti ἐμπύρευμα, eſt &c.

[c] Intelli. pellucid. lapid. laminam ſpecularem, vulgaris glaciem mariæ vocatum è quo fit gypſum plinio. vet. leg. æs vſtum et diphryges.

rem

rem in genere facultatem habent & cæterorum oſtracodermorum teſtæ deuſtæ, maximè verò, vt dixi oſtreorum, deinde buccinorum, & purpurarum. Itaque cinis eius generis emplaſticis miſcetur facultatibus digerentibus, & cũ quouis adipe digerit. Verùm quoniam inueteratus efficacius digerit, illi magis miſceri ſolet. Acrius verò quam conueniat redditur medicamentum, ſi acrium illi adipum quempiam miſcueris, de quibus ſuperius determinatum eſt. Quin & dentes ſplendidiores talium omnium cinis efficit, non tãtũ extergendi potentia, ſed & aſperitate ſubſtantiæ, velut & pumex, & teſta clibani. Verùm in vſu eiuſmodi non eſt neceſſe quæ ſic vſta ſunt admodum læuigare. At in vlceribus rebellibus [a] præ omnibus diligenter læuigabis. Porrò excreſcentem carnem mediocriter exterunt comprimuntque. Ad hæc cum ſale omnia id genus vſta dentium ſmegma reddunt efficacius, adeò vt non modò laxitatẽ mollitiémve gingiuarum deſiccet, verumetiã vlcera putreſcentia adiuuat.

Sepia.

Sepię teſta admodũ laxa eſt, non vt oſtreorum lapidoſa. Itaque abſterſio quidem illi cum alijs oſtracodermorum teſtis communis eſt, velut etiam deſiccatio: cæterum partium tenuitas eximia illi præ cæteris ineſt. Quocirca

[a] *al:* ἐπιπάσσων *inſpergens.*

circa vſta ea vtimur ad vitiligines, ephelin, lenigines, pſoras. Quin & foſsili ſali miſta, in oculis exiſtentes vngues eliquat. Et antequam vratur [a], dentibus ſplendorem affert, vlceraque deſiccat. Porrò hoc nomine, quòd mediocrem obtinet aſperitatem [b] adhibemus eam & ad ingentes oculorũ aſperitates, quas ſycoſes appellare conſueuimus. Nã exſcalpentes ex ea quidam ipſa figura ſimile collyrio, eo illas confricamus, donec ſanguinem reddant, quo facto collyria cathæretica ſiue detrahentia præſtantius effectum ſuum in illas exerunt.

Opercula purpurarum.

Opercula purpurarum [c] quidam memoriæ prodiderunt, lienes tumentes ſanare, & ſuffitas eas quæ vteri ſuffocatione periclitantur, iuuare: præterea retentas eijcit ſecundas.

Lana œſypera, hoc eſt ſuccida.

Lana ſordida, ac proinde à quibuſdã appellata ſuccida, idoneè excipit irrigationes quæ adhibentur contuſis, aut quomodocunque percuſsis [d], vt quæ vtilitatem ex illis proficiſcentem promoueat, idque propter œſypon. Lota verò, nec amplius œſypon habens [e] apta humoribus qui irrigantur, excipiẽdis. Porrò vſta vim habet acrem pariter & calidam, vnà cum partium tenuitate. Itaq; [f] molles nimiumque humidas vlcerũ carnes celer-

rimè

a *Add. κοπτόμενόν τε καὶ λειούμενον, cõtrita & ad læuorem redacta.*

b *εἰώθαμεν χρῆσαι, vti conſueuimus.*

c *Ad. δι' ὄξους ποθεῖσαι, ex aceto pota.*

d *Ad. μορίων partib.*

e *Deeſt materia quædam ὕλη τις.*

f *Tantũ πλαδαρὰς.*

12 cap. 66

rimè eliquat.Inditur & in medicamen deſiccatorium.Vrito eam tanquam alia plurima, ollam implens nouam deinde claudens operculo multa foramina habente.

Pili vſti.

Pili vſti,ſimiliter vſtæ lanæ excalfaciendi deſiccandique admodum ſunt facultatis.

Ouorum facultas.

Conſequens fuerit ad partium doctrinam de ouis diſcerere.Nam alibi eorũ meminiſſe non licet.Sanè oua partes non ſunt animalium,ceu nec arborum fructus,nec grauidarum fœtus:verùm proportione reſpondent ijs quæ agnaſcuntur.Itaque eorum quę agnaſcuntur,quædam planè [a] familiaria propriaque conſpiciuntur plantarum,aut animalium naturis:quædam non omnino talia, vt viſcũ quod agnaſcitur quercubus [b]:& vt ſemel dicam, ſi qua arboribus, alterius generis arbor,frutex,fructus,herba aut omnino germen quodpiam,vt fungi agnaſcantur. Et familiaribus autem eſt & in ouibus lana , & in alijs animalibus pili,& cornua quæ decidentia denuò recreſcunt , vt in maſculis ceruis, ex hoc ſunt genere.Cõceptus autem ſiue fœtus fructibus proportione reſpondent,nimirum ad generis propagationem à natura creati.Ex his vnum quoddã eſt & ouum factum ad generis [c] ſucceſsionẽ perpetuitatẽq́;.

12° cap. 4

[a] *Tantũ* οἰκεῖα.

[b] *al.* ἐδ' *nec.*

[c] *Tantũ* διαμονῆς.

Cæterum

Cæterùm vtile eſt & tanquam nutrimētum. Verùm de nutrimento non eſt nunc inſtitutum diſſerere. Proinde quæ tanquam medicamentum efficit, ea hoc ſermone recenſebuntur, ex pauculis vſibus particularibus vim eius exquirētibus nobis, tū in partibus, tū in tota ſubſtantia. Siquidem quo pacto inuenta [a] rerū cuiuſque generali facultate, ad multos eam vſus particulares ducere poſsimus, diximus. Inſuper docti iam ſumus, quomodo ex vno alteróve experimento de vniuerſali facultate liceat colligere. Igitur ouorū album & tenue illud, quo item ad ophthalmias vtimur, ex numero eſt medicamentorum [b] minimè mordicantium, [c] nec vnquam effectu fruſtratus ſum ex vlla tali intemperie, qualē habet ſæpe lac, vti antè oſtendimus, in animalibus cruditatem, aut nimiam famē, ſitímve perpeſsis aut quæ cibis vſa ſunt prauis. Quæ ſanè potius euenire ſolent in mulieribus, ob victus videlicet errorem. At oua vnam modò prauitatem accipiunt eāque ex vetuſtate, quam facillimè cauebis ſi vtaris recentibus. Porrò vſitatiſsimum nobis eſt, maximeque parabile gallinarum ouum: ea propter illo vtimur, alijs nihil egentes, tametſi eandem habeant naturam. Temperatura porrò ſymmetro frigidius eſt. Itaque vtendum eſt oui albumine non tantum ad oculos, verùm

etiam

[a] ἑκάστου τῶν ὄντων, cuiuſq; eorū quæ ſunt.

[b] ἀδηκτοτάτων, maxime expertiū mordacitat.

[c] οὐδ' ἀποτυχίαν εἶχον nec calamita. habui.

etiam ad alia omnia quæcunq; medicamenta requirunt [a] ſuauiſsima, minimeque mordacia, vt ſunt omnia ſedis ac pudendorum vlcera maligna. Miſcetur quoque [b] idoneè medicamentis profluuium ſanguinis [c] ex cerebri inuolucris ſupprimentibus, quæ nimirum citra morſum illinuntur, atque adſtringunt. Sed & ad vlcera rebellia miſcetur ijs quæ abſque morſu ea poſſunt deſiccare, cuiuſmodi eſt medicamen pompholyx elota, & metallicorū quædā elota, de quibus priuatim ſupra diſſeruimus. Porrò & ipſe vitellus [d] adſimilis eſt naturæ, ac proinde miſcetur ceratis morſus expertib⁹, ouis videlicet aut lixis, aut aſsis. Verùm id tamen manifeſtū eſt inter hos leuiculam exiſtere differentiam, quòd paulò plus deſiccent quæ ſunt aſſa: ac quantum huius accipiunt facultatis, tantum deperdant de mitigandi potentia. Miſcetur & cataplaſmatis [e] phlgmonem extinguentibus, vt ijs, quæ ex meliloto conſtãt, ſedi applicandis. Crudo verò ouo toto vtimur admiſto roſaceo ad palpebrarū, aurium, mammarumq; phlegmonas, quæ ſcilicet aut ictis illis, aut alio quouis modo euenerint, aut extiterint in neruoſis corporibus, puta cubito, & digitorum tendonibus, aut articulis, idque in pedibus pariter & manibus. Porrò in aceto coctum ouum ſi edatur, fluxiones ventris deſiccat. At ſi etiam

Y. quip-

[a] Tantū ἀδηκτοτάτων, *maxime expertia mordacitat.*

[b] χρησίμως, *vtiliter.*

[c] Tantū ἐκ μηνίγγων, *ex membranis.*

[d] τῶν ᾠῶν, *ouorum.*

[e] ἀφλεγμάντοις, *plegmo. arcētib.*

quippiam eorum quæ ad dyſenteriam, aut cœliacam affectum conueniunt, illi miſcueris, atque in igne modico fumique experte (qualis eſt qui ex prunis conſtat) [a] frixeris, edendumque ita præbeas, non minimè ſanè laborantes adiuueris. Aptiſsima talē ad mixtionem ſunt omphacium, rhus, tum ipſe qui cibis aſpergitur erythros nuncupatus, tum ſuccus ipſius: galla, ſidia, hoc eſt mali granati putamina, cinis cochlearum integrarum vſtarum. Apta quoque & vuarum [b] acini, & myrta, & meſpila, & corna. Magis iſtis medicaminoſa ſunt balauſtium, hypociſtis, cytini, ſiue mali punici flores. Sed & ad ambuſtiones [c] protinus impoſitum eſt vtile, ſiue quis ſcorſum albumen duntaxat ipſum molli lana excipiat, ſiue etiam cum vitello totum [d] cōmiſcens confundensq; applicet. Etenim mediocriter refrigerat, & citra morſum deſiccat. Tale quum ſit, & ad anacollemata vocata, quæ fronti videlicet imponuntur, vtimur, & pilos palpebrarum adglutinamus, nimirum admiſto idoneorum quopiam, cuius generis eſt, thus, potiſsimum pingue ſi fuerit, ac non inueteratum & ſiccum. Verùm in illiuſmodi, ipſius albuminis [e] commoda eſt viſcoſitas, non autem temperies, niſi quis quatenus nequaquam aduerſatur. illi quod adhibetur medicamento, eo nomine vtilem ipſam dixerit,

[a] ταγηνίσης in ſartag. frixeris.

[b] γίγαρτα vinacea.

[c] Ad. ὠμὸν crudum.

[d] Tantū ἀναδεύσας.

[e] Add. τῶν ὠῶν, ouorum.

xerit. Nam viſcoſorum quædam ſunt quæ aduerſantur, velut viſcum nimirum acre & calidum, ad ea quæ excalfieri non poſtulant, dictumque frequenter eſt, ea quæ validam vim nullam obtineant medicamenta, ceu materiam ijs quæ tales vires obtinent, miſceri: proinde quoque [a] creberrimi ſunt vſus, vtpote ijs quæ valenter agunt, inſeruientia. Eiuſmodi cùm ſit ouum, ſimulque non paruam adipiſcatur in lixationis aſſationiſque [b] qualitate differentiam, fit [c] ſanè multo vtiliſsimum. Nam medicamentis quæ humiditates deſiccant, aut lixum, aut aſſum, aut in ſartagine frictum miſcetur: ijs verò quæ craſſa in pectore pulmoneque incidunt, ſorbile quod vocant, id quod in aqua eouſque lixari debet, dum incaluerit. Eiuſdem ipſius naturæ nomine & ad eos quibus [d] gutturis ſupremum aut ex vociferatione, aut ex humorum acrimonia exaſperatum eſt, aſſumitur: tum ſcilicet quòd affectis partibus illinitur, atque cataplaſmatis modo inhæret, tum quòd ſubſtantiæ ſuæ [e] leuitate eas mitigat, ſanatque. Eadem ratione ſtomachi, ventris inteſtinorum ac veſicæ medetur aſperitatibus.

a πολύχρηστα.

b ποσότητι, quantitate.

c Τᾶῦ πολύχρησον, ad multa vtile.

d leg. fauces φάρυγα.

e ἀδήκτῳ, leuitate.

Echinus, hoc eſt erinaceus, combuſtus.

Erinacei vtriuſq; tum marini, tum terreſtris corpus totum vſtum cinerem efficit facultatis

 tum

tum extergentis,tum digerentis , tum detrahentis.Itaque eo quidam & ad [a] excreſcentia,& ad ſordida vſi ſunt vlcera.

a τὰ ὑπερσαρκήσαντα.

Cochleæ,ſiue limaces.

2° cap. 9

Cochleæ ſi totę cum teſtis vrantur,admiſta galla, omphacitide, ſimulque pipere albo mirificè proſunt dyſenterijs,in quibus vlcera nondum putredinoſa ſunt. Conuenit autem vt piperis ſit pars vna , gallæ verò duæ quatuor [b] cochlearum. Hæc vbi ad vnguem læuigaris,cibis inſpergito , bibendumq; aut ex aqua , aut ex vino albo & auſtero præbeto. Cæterum abſq; gallæ miſtione cinis cochlearum admodum reſiccantis eſt facultatis,obtinens item nonnihil ex vſtione calidum.Porrò cochleæ quæ vſtionem non ſunt expertæ, ſi tritæ vnà cũ teſtis imponantur, & toti ventri [c] aqua inter cutem laborantiũ, & in arthriticis articulorum tumoribus , ægrè quidem diuelli poterunt , cæterũ impenſe deſiccant. Et omnino inhærere ipſas ſinere oportet, quoad ſponte decidant.Idemque faciendum in tumoribus ex ictu natis difficile ſolubilibus,& ex contuſione factis in auribus. Deſiccant enim illos magnopere vniuerſos,etiamſi viſcoſus craſſusq; in alto humor contineatur.

b deeſt cineris, τῆς τέφρας.

c τοῖς ὑδεριῶσι - hydropic.

Carcini,hoc eſt cancri,vſti.

12° cap. x

At fluuiatiliũ cancrorum cinis quanquam ſimiliter prędictis exiccatorius eſt, ſubſtantię tamen

tamen totius proprietate [a] mirabilis eſt eius in ijs qui à rabiente cane ſunt morſi, effectus, isque tum ſolus, tum cum gentiana & thure multò præſtantior. Thuris ſanè partem eſſe vnam oportet, quinque autem gentianæ: porrò cancrorum decem. Et raro equidem aliter illis vſtis nos ſumus vſi, cæterum ad eum modum plerunque, quo Aeſchrion empiricus[b], medicamentorum peritiſsimus ſenex, conciuis ac pręceptor meus. Patella erat æris rubri in quam impoſitos cancros viuētes, hactenus vrebat, donec in cinerem redigerentur vt facilè ad læuorē redigi poſſent. Hic Aeſchrion ſic paratum promptum ſemper in ędibus hoc habebat medicamen[c], vrens cācros ipſos poſt ortum Canis, quando Sol in Leonem tranſiſſet, Luna decimaoctaua. Porrò bibendum hoc medicamen ijs qui à cane rabido fuiſſent morſi prębebat quotidie vſque ad diem quadrageſimum menſura cochlearij ſatis magni aquæ inſperſum. At ſi non protinus ab initio verùm aliquot poſt dies à morſu curam cepiſſet de morſi, tunc quotidie duo cochlearia aquę inſpergebat. Ad ipſum verò vulnus emplaſticum applicabat medicamentū, quod ex pice brutia & opopanace acetoque conficitur, habens picis libram vnam, vnum aceti acerrimi ſextarium Italicū, opopanacis verò vncias tres. Hæc tametſi à præſenti inſtituto

Y 3 eſſent

[a] Breuius θαυμαστῶς ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτων ἐνεργεῖ, mirificè ad rabioſorum morſum efficax eſt.

[b] Add. ἐχρήσατο vtebat.

[c] Add. ὥρᾳ θέρους, tempore æſtiuo.

eſſent aliena, ſcribenda tamẽ cenſui, quia medicamento huic ipſe conſiderẽ, nimirum cum nullus vnquam eorũ qui illo fuerint vſi [a] ſit mortuus. Cæterũ ſeorſum alterũ librum conſcribam aliquãdo de ijs quę proprietate ſubſtantiæ totius quid agunt, è quorum numero ſunt id genus omnia. Ignoſcendũ itaq; ſcripturę importunitati, tum nunc, tũ ſicubi prętereà id mihi hoc in opere contigit: nempe quia ex dictis ſumma proueniret vtilitas, quã ſanè poſteris [b] impertire volebã, ſi forſan me prius q̃ quæ his deinceps ſunt opera perfeciſſem, mors occupaſſet, propoſitum impediens. Cęterum Pelops doctor meus & ipſe omniũ eiuſmodi cauſas reddere volens, non abs re inquit, cancer cum animal ſit aquaticũ, prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt ne corripiantur affectu ſiccisſimo, nẽpe rabie: quamobrẽ ſanè etiam aquã metuũt. Ac fluuiatiles, non marinos conuenire cancros dictitabat, ſcilicet q? animalia marina ob admiſtionẽ ſalis natura ſiccisſimi haud æquè axactã tuerentur eam quę eſt aduerſus rabiem contrarietatẽ. Ac cum quidam ſubieciſſet, cur non omnia quę in potabili aqua degunt animalia perinde vt cancri iuuare aſſolent? quia inquit, ſimilem cancris præparationem non admittunt. Nam horũ vſtorum cinerem, exiccatorius cũ ſit, canũ [c] rabientiũ vene-

[a] ὡς εἴρηται, vt dictum eſt.

[b] διασώζειν, ſeruare.

[c] δακνόντων, mordentiũ.

venenũ abſumere ſimúlq; digerere[a] profeſſus videlicet, & ambitione magna iactitans, oim ſe taliũ nouiſſe cauſas. At ego niſi planè me ſcire quippiam prius perſuaſum habeã ijs qui adſunt pſuadere nõ tẽto. Itaq; nec Pelopis ratione vt verã accepi, vt quæ crebras habeat cõ tradictiones: verũ cancros opinor ex ꝓprietate totius ſubſtantię ꝓdeſſe. Quoniã autem nullum mortuũ ſciuera corũ qui fuerant illis vſi, totis vtiq; corporibus, hoc aperiendũ recẽſendũq; à me exiſtimaui, tametſi non eſſet huiꝰ inſtituti ꝓpriũ (nã id nõ erat ꝓpoſitũ.)

Chelidones, ſiue hirundines vſtæ.

Nec ſolis animalibus de quibus dixi, ſed & [b] hirundinibus vſi ſunt multi, comburentes videlicet, & cinerẽ melli miſcentes, ac deinde ſynanchicos inungentes, & in totum omnes quicunque[c] in gutture ac columella cum tumoribus [d] conſiſtunt affectus. Vtuntur & ad acuendũ viſum hoc cinere nõnulli. At alij eas arefactas drachmę põdere bibendas exhibẽt.

Tetiges, id eſt cicadæ.

Sed & cicadis[e] quidã vtũtur ad colicos affectus cũ paribus numero piperis granis, dãtq; aut tres, aut quinq;, aut ſeptẽ, ꝑ intermiſsionẽ vi delicet & ipſos etiã paroxiſmos. Porrò alij aſſas edẽdas offerũt quibus affecta veſica eſt.

Corydos, id eſt galerita.

Galerita tamen volucre animal hoc paruũ

[a] Ad. ταῦτα μὲν οὖν ὁ πέλοψ ἔλεγεν, *hec igitur pelops dicebat.*

[b] *Vet. habet hirundinũ puluere.*

[c] κατὰ φάρυγα, *in faucib.*

[d] Ad. σὺν ὄγκοις, *cum tumorib.*

[e] Add. ξηροῖς, *ſiccis.*

quod iuxta vias ſæpe videmus, in iure elixũ colicos adiuuat. Verũ aſsiduè[a] id edere ſimul cum iure neceſſe eſt. Habet verò hoc animal in capite velut[b] galerum ex pilis ſponte enatũ, cuius occaſione efficta eſt, quæ apud Ariſtophanem comicũ ſcribitur fabula. Is enim de hac inquit hunc in modũ: Imperitus es,[c] et curioſus, & nec Aeſopum quidem didiciſti, qui ait galeritam primam omniũ volucrum fuiſſe, etiam ante terrã: inde patre eius morbo defuncto, cùm humus nondum eſſet, illum quidem dies quinque iacuiſſe: at hanc pręinopia melioris conſilij, in capite tandem patrem ſuũ defodiſſe. Hoc quoq; aiunt, obſcure licet, deſignaſſe tamen Theocritum.

οὐδ' ἐπιτυμβίδιαι κορυδαλλίδες, ἢ λάϊνον π.

Nempe indicare illum eas quę in capite tymbon, hoc eſt, ſepulchrum gerant.[d] Annexui autem huic iſta ſermoni, vellem quòd clarè hoc animal, nempe galeritam, manifeſtare quos ferat in capite pilos erectos: quandoquidem expertus ſum eius aduerſus colicos vtilitatem, velimque qui ipſum non norunt, ijs bene monſtratum.[e] Nam & ipſa corydalis appellata herba colicis conuenit. Et hoc quoque tibi obiter ſit notatum.

Alectorides, id eſt gallinæ.

Ad gallinarum ius ſimplex retinendi vim poſſidet, vti gallorum veterum ſubducendi. Co-

a Add. κ, πελάκις, et ſæpe queſter.
b al. criſtam.
c Male κ, φ κ'δ, & minime.
d Male προσίδη κτμ, anne xuit: pro προσίχη κα, anne xui.
e adde ex ſide vet. cod Quoniã paſſeribus qui pyrgite dicunt ſimilis eſt, ſed et criſta ſecernitur & paulò maior eſt ipſis.

Coquendi autem ſunt cum ſale [a] prolixiſſimè. Sed horum ipſi fecimus periculum.

Gale, id eſt muſtela.

Muſtelam nunquam combuſsimus, de qua ſcriptum legitur, cinerem quidem eius cum aceto illitum, podagricos arthriticosque iuuare, tanquam vehementer valeat digerere: ipſam verò arefactam ac potam prodeſſe comitialibus, eadem nimirum illa facultate. Porrò quidam etiam omnino omnis feræ alexipharmacum eam eſſe referunt, & maximè eius ventrem.

Ranæ vſtæ.

At ranarum vſtarum cinerem ſanguinis eruptioni mederi referunt inſperſum, cæterũ cum liquida pice ſanare alopecias.

Hippocampus.

Et Hippocampum animal illud marinum ſi totum vſeris, alopecijs prodeſſe ſcripſerunt quidam ipſumque videlicet deſiccantis eſſe facultatis, [b] extenuantisque, aut certè eius cinerem, quem quidam vnguento amaracino commiſcent, quidam pici liquidę, alij veteri adipi ſuillo.

Tellinæ ſalſæ.

Et ſalſas tellinas vſtas adeò vrentem efficere cinerem aiunt, vt cum cedria, [c] euulſos radicitus ex palpebris pilos, inſtillatus in locum, renaſci prohibeat.

[a] ἐπὶ πλεῖσον.

[b] καὶ λεπτομερῶς δυνάμεως, et tenuium partium facultatis.

[c] Ad μιγνομένην αὐτῇ mixtum ipſum.

Inteſtina

Cæterùm vtile eſt & tanquam nutrimétum. Verùm de nutrimento non eſt nunc inſtitutum diſſerere. Proinde quæ tanquam medicamentum efficit, ea hoc ſermone recenſebuntur, ex pauculis vſibus particularibus vim eius exquirétibus nobis, tũ in partibus, tũ in tota ſubſtantia. Siquidem quo pacto inuenta [a] rerũ cuiuſque generali facultate, ad multos eam vſus particulares ducere poſsimus, dicimus. Inſuper docti iam ſumus, quomodo ex vno alteróve experimento de vniuerſali facultate liceat colligere. Igitur ouorũ album & tenue illud, quo item ad ophthalmias vtimur, ex numero eſt medicamentorum [b] minimè mordicantium, [c] nec vnquam effectu fruſtratus ſum ex vlla tali intemperie, qualé habet ſæpe lac, vti antè oſtendimus, in animalibus cruditatem, aut nimiam famé, ſitímve perpeſsis aut quæ cibis vſa ſunt prauis. Quæ ſanè potius euenire ſolent in mulieribus, ob victus videlicet errorem. At oua vnam modò prauitatem accipiunt eáque ex vetuſtate, quam facillimè cauebis ſi vtaris recentibus. Porrò vſitatiſsimum nobis eſt, maximeque parabile gallinarum ouum: ea propter illo vtimur, alijs nihil egentes, tametſi eandem habeant naturam. Temperatura porrò ſymmetro frigidius eſt. Itaque vtendum eſt oui albumine non tantum ad oculos, verùm etiam

a ἑκάστου τῶν ὄντων, *cuiuſq; eorũ quæ ſunt.*

b ἀδηκτοτάτων, *maxime expertiũ mordacitat.*

c οὐδ' ἀποτυχεῖν εἶχον *nec calamita. habui.*

etiam ad alia omnia quæcunq; medicamenta requirunt [a] ſuauiſsima, minimeque mordacia, vt ſunt omnia ſedis ac pudendorum vlcera maligna. Miſcetur quoque [b] idoneè medicamentis profluuium ſanguinis [c] ex cerebri inuolucris ſupprimentibus, quæ nimirum citra morſum illinuntur, atque adſtringunt. Sed & ad vlcera rebellia miſcetur ijs quæ abſque morſu ea poſſunt deſiccare, cuiuſmodi eſt medicamen pompholyx elota, & metallicorū quædā elota, de quibus priuatim ſuprà diſſeruimus. Porrò & ipſe vitellus [d] adſimilis eſt naturæ, ac proinde miſcetur ceratis morſus expertib⁹, ouis videlicet aut lixis, aut aſsis. Verùm id tamen manifeſtū eſt inter hos leuiculam exiſtere differentiam, quòd paulò plus deſiccent quæ ſunt aſſa: ac quantum huius accipiunt facultatis, tantum deperdant de mitigandi potentia. Miſcetur & cataplaſmatis [e] phlgmonem extinguentibus, vt ijs quæ ex meliloto conſtāt, ſedi applicandis. Crudo verò ouo toto vtimur admiſto roſaceo ad palpebrarū, aurium, mammarumq; phlegmonas, quæ ſcilicet aut ictis illis, aut alio quouis modo euenerint, aut extiterint in neruoſis corporibus, puta cubito, & digitorum tendonibus, aut articulis, idque in pedibus pariter & manibus. Porrò in aceto coctum ouum ſi edatur, fluxiones ventris deſiccat. At ſi etiam

a *Tantū ἀδηκτοτάτων, maxime expertia mordacitat.*

b *χρησίμως, vtiliter.*

c *Tantū ἐκ μηνίγγων, ex membranis.*

d *τῶν ὠῶν, ouorum.*

e *ἀφλεγμάντοις, plegmo. arcētib.*

quippiam eorum quæ ad dyſenteriam, aut cœliacam affectum conueniunt, illi miſcueris, atque in igne modico fumique experte (qualis eſt qui ex prunis conſtat) [a] frixeris, edendumque ita præbeas, non minimè ſanè laborantes adiuueris. Aptiſsima talē ad mixtionem ſunt omphacium, rhus, tum ipſe qui cibis aſpergitur erythros nuncupatus, tum ſuccus ipſius: galla, ſidia, hoc eſt mali granati putamina, cinis cochlearum integrarum vſtarum. Apta quoque & vuarum[b] acini, & myrta, & meſpila, & corna. Magis iſtis medicamenoſa ſunt balauſtium, hypociſtis, cytini, ſiue mali punici flores. Sed & ad ambuſtiones [c]protinus impoſitum eſt vtile, ſiue quis ſeorſum albumen duntaxat ipſum molli lana excipiat, ſiue etiam cum vitello totum [d] cōmiſcens confundensq; applicet. Etenim mediocriter refrigerat, & citra morſum deſiccat. Tale quum ſit, & ad anacollemata vocata, quæ fronti videlicet imponuntur, vtimur, & pilos palpebrarum adglutinamus, nimirum admiſto idoneorum quopiam, cuius generis eſt, thus, potiſsimum pingue ſi fuerit, ac non inueteratum & ſiccum. Verùm in illiuſmodi, ipſius albuminis [e] commoda eſt viſcoſitas, non autem temperies, niſi quis quatenus nequaquam aduerſatur. illi quod adhibetur medicamento, eo nomine vtilem ipſam dixerit,

a ταγηνίζεις in ſartag. frixeris.

b γίγαρτα vinacea.

c Ad. ὠμὸν crudum.

d Tantũ ἀναδεύσας.

e Add. τῶν ὠῶν, ouorum.

xerit. Nam viſcoſorum quædam ſunt quæ aduerſantur, velut viſcum nimirum acre & calidum, ad ea quæ excalfieri non poſtulant, dictúmque frequenter eſt, ea quæ validam vim nullam obtineant medicamenta, ceu materiam ijs quæ tales vires obtinent, miſceri: proinde quoque [a] creberrimi ſunt vſus, vtpote ijs quæ valenter agunt, inſeruientia. Eiuſmodi cùm ſit ouum, ſimulque non paruam adipiſcatur in lixationis aſſationiſque [b] qualitate differentiam, fit [c] ſanè multo vtiliſsimum. Nam medicamentis quæ humiditates deſiccant, aut lixum, aut aſſum, aut in ſartagine frictum miſcetur: ijs verò quæ craſſa in pectore pulmonéque incidunt, ſorbile quod vocant, id quod in aqua eouſque lixari debet, dum incaluerit. Eiuſdem ipſius naturæ nomine & ad eos quibus [d] gutturis ſupremum aut ex vociferatione, aut ex humorum acrimonia exaſperatum eſt, áſſumitur: tum ſcilicet quòd affectis partibus illinitur, atque cataplaſmatis modo inhæret, tum quòd ſubſtantiæ ſuæ [e] leuitate eas mitigat, ſanatque. Eadem ratione ſtomachi, ventris inteſtinorum ac veſicæ medetur aſperitatibus.

[a] πολύχρηστα.

[b] ποσότητι, quantitate.

[c] Τᾶτῶ πολύχρηστον, ad multa vtile.

[d] leg. fauces φάρυγξ.

[e] ἀδήκτῳ, leuitate.

Echinus, hoc eſt erinaceus, combuſtus.

Erinacei vtriuſq; tum marini, tum terreſtris corpus totum vſtum cinerem efficit facultatis

tum extergentis, tum digerentis, tum detrahentis. Itaque eo quidam & ad [a] excreſcentia, & ad ſordida vſi ſunt vlcera.

[a] τὰ ὑπερσαρκήματα.

2° cap. 9

Cochleæ, ſiue limaces.

Cochleæ ſi totę cum teſtis vrantur, admiſta galla, omphacitide, ſimulque pipere albo mirificè proſunt dyſenterijs, in quibus vlcera nondum putredinoſa ſunt. Conuenit autem vt piperis ſit pars vna, gallæ verò duæ quatuor [b] cochlearum. Hæc vbi ad vnguem læuigaris, cibis inſpergito, bibendumq; aut ex aqua, aut ex vino albo & auſtero præbeto. Cæterum abſq; gallæ miſtione cinis cochlearum admodum reſiccantis eſt facultatis, obtinens item nonnihil ex vſtione calidum. Porrò cochleæ quæ vſtionem non ſunt expertæ, ſi tritæ vnà cũ teſtis imponantur, & toti ventri [c] aqua inter cutem laborantiũ, & in arthriticis articulorum tumoribus, ægrè quidem diuelli poterunt, cæterũ impenſe deſiccant. Et omnino inhærere ipſas ſinere oportet, quoad ſponte decidant. Idemque faciendum in tumoribus ex ictu natis difficile ſolubilibus, & ex contuſione factis in auribus. Deſiccant enim illos magnopere vniuerſos, etiamſi viſcoſus craſſusq; in alto humor contineatur.

[b] deeſt cinis, τῆς τέφρας.

[c] τῶν ὑδεριώντων — ἀσκίτην hydropic.

Carcini, hoc eſt cancri, vſti.

12° cap. x

At fluuiatiliũ cancrorum cinis quanquam ſimiliter prędictis exiccatorius eſt, ſubſtantię

tamen totius proprietate [a] mirabilis eſt eius in ijs qui à rabiente cane ſunt morſi, effectus, isque tum ſolus, tum cum gentiana & thure multò præſtantior. Thuris ſanè partem eſſe vnam oportet, quinque autem gentianæ: porrò cancrorum decem. Et raro equidem aliter illis vſtis nos ſumus vſi, cæterum ad eum modum plerunque, quo Aeſchrion empiricus[b], medicamentorum peritiſsimus ſenex, conciuis ac preceptor meus. Patella erat æris rubri in quam impoſitos cancros viuētes, hactenus vrebat, donec in cinerem redigerentur vt facilè ad læuorē redigi poſſent. Hic Aeſchrion ſic paratum promptum ſemper in ędibus hoc habebat medicamen[c], vrens cãcros ipſos poſt ortum Canis, quando Sol in Leonem tranſiſſet, Luna decimaoctaua. Porrò bibendum hoc medicamen ijs qui à cane rabido fuiſſent morſi prębebat quotidie vſque ad diem quadrageſimum menſura cochlearij ſatis magni aquæ inſperſum. At ſi non protinus ab initio verùm aliquot poſt dies à morſu curam cepiſſet demorſi, tunc quotidie duo cochlearia aquę inſpergebat. Ad ipſum verò vulnus emplaſticum applicabat medicamentũ, quod ex pice brutia & opopanace acetoque conficitur, habens picis libram vnam, vnum aceti acerrimi ſextarium Italicũ, opopanacis verò vncias tres. Hæc tametſi à præſenti inſtituto

[a] Breuius θαυμαστῶς ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτων ἐνεργεῖ, mirificè ad rabioſorum morſum efficax eſt.

[b] *Add.* ἐχρήσατο *vtebatur.*

[c] *Add.* ὥρα θέρους, *tempore æſtiuo.*

eſſent aliena,ſcribenda tamē cenſui,quia medicamento huic ipſe confiderē,nimirum cum nullus vnquam eorū qui illo fuerint vſi [a] ſit mortuus. Cæterū ſeorſum alterū librum conſcribam aliquādo de ijs quę proprietate ſubſtantiæ totius quid agunt,è quorum numero ſunt id genus omnia. Ignoſcendū itaq; ſcripturę importunitati,tum nunc,tū ſicubi.prętereà id mihi hoc in opere contigit: nempe quia ex dictis ſumma proueniret vtilitas,quā ſanè poſteris [b] impertire volebā, ſi forſan me prius q̃ quæ his deinceps ſunt opera perfeciſſem,mors occupaſſet,propoſitum impediens. Cęterum Pelops doctor meus & ipſe omniū eiuſmodi cauſas reddere volens, non abs re inquit,cancer cum animal ſit aquaticū, prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt ne corripiantur affectu ſiccißimo, nēpe rabie: quamobrē ſanè etiam aquā metuūt. Ac fluuiatiles, non marinos conuenire cancros dictitabat,ſcilicet q; animalia marina ob admiſſionē ſalis natura ſiccißimi haud æquè axactā tuerentur eam quę eſt aduerſus rabiem contrarietatē.Ac cum quidam ſubieciſſet,cur non omnia quę in potabili aqua degunt animalia perinde vt cancri iuuare aſſolent? quia inquit, ſimilem cancris præparationem non admittunt. Nam horū vſtorum cinerem, exiccatorius cū ſit,canū [c] rabientiū vene-

[a] ὡς εἴρηται, vt dictum eſt.

[b] διασῶσαι, ſeruare.

[c] δακνόντων, mordentiū.

venenū abſumere ſimúlq; digerere[a] profeſſus videlicet,& ambitione magna iactitans,oim ſe taliū nouiſſe cauſas. At ego niſi planè me ſcire quippiam prius perſuaſum habeā ijs qui adſunt pſuadere nō tēto.Itaq; nec Pelopis rationē vt verā accepi,vt quę crebras habeat cō tradictiones:verū cancros opinor ex ꝓprietate totius ſubſtantię ꝓdeſſe.Quoniā autem nullum mortuū ſciuera eorū qui fuerant illis vſi,totis vtiq; corporibus, hoc aperiendū recēlendū́q; à me exiſtimaui,tametſi non eſſet hui⁹ inſtituti ꝓpriū(nā id nō erat ꝓpoſitū.)

[a] Ad. ταῦτα μὲν ὃν ὁ πέλοψ ἔλεγεν, hec igitur pelops dicebat.

Chelidones,ſiue hirundines vſtæ.

Nec ſolis animalibus de quibus dixi,ſed & [b] hirundinibus vſi ſunt multi, comburentes videlicet,& cinerē melli miſcentes,ac deinde ſynanchicos inungentes, & in totum omnes quicunque[c] in gutture ac columella cum tumoribus [d] conſiſtunt affectus. Vtuntur & ad acuendū viſum hoc cinere nōnulli.At alij eas arefactas drachmę pōdere bibendas exhibēt.

[b] Vet. habet hirūdinū puluere.

[c] τῶ φάρυγα, in faucib.

[d] Ad. σὺν ὄγκοις, cum tumorib.

Tetiges,id eſt cicadæ.

Sed & cicadis[e] quidā vtūtur ad colicos affectus cū paribus numero piperis granis,dātq; aut tres,aut quinq;,aut ſepte,p intermiſsionē videlicet & ipſos etiā paroxiſmos.Porrò alij aſſas edēdas offerūt quibus affecta veſica eſt.

[e] Add. ξηροῖς, ſiccis.

Corydos,id eſt galerita.

Galerita tamen volucre animal hoc paruū

quod iuxta vias ſæpe videmus, in iure elixũ colicos adiuuat. Verũ aſsiduè[a] id edere ſimul cum iure neceſſe eſt. Habet verò hoc animal in capite velut[b] galerum ex pilis ſponte enatũ, cuius occaſione effi&a eſt, quæ apud Ariſtophanem comicũ ſcribitur fabula. Is enim de hac inquit hunc in modũ: Imperitus es,[c] et curioſus, & nec Aeſopum quidem didiciſti, qui ait galeritam primam omniũ volucrum fuiſſe, etiam ante terrã: inde patre eiusmorbo defuncto, cùm humus nondum eſſet, illum quidem dies quinque iacuiſſe: at hanc prę inopia melioris conſilij, in capite tandem patrem ſuũ defodiſſe. Hoc quoq; aiunt, obſcure licet, deſignaſſe tamen Theocritum.

οὐδ' ἐπιτυμβιδίαι κορυδαλλίδες, ἢ λαΐνον τι.

Nempe indicare illum eas quę in capite tymbon, hoc eſt, ſepulchrum gerant.[d] Annexui autem huic iſta ſermoni, vellem quòd clarè hoc animal, nempe galeritam, manifeſtare quos ferat in capite pilos erectos: quandoquidem expertus ſum eius aduerſus colicos vtilitatem, velimque qui ipſum non norunt, ijs bene monſtratum.[e] Nam & ipſa corydalis appellata herba colicis conuenit. Et hoc quoque tibi obiter ſit notatum.

Alectorides, id eſt gallinæ.

Ad gallinarum ius ſimplex retinendi vim poſsidet, vti gallorum veterum ſubducendi. Co-

Marginal notes:

[a] *Add.* κ, *quod* πελλά-κις, *et ſic queſter.*

[b] *al. criſtam.*

[c] *Male* κ, ϡ κ'δ, & *minime.*

[d] *Male* προσίδη κιν, *anne* κυι: *pro* προοίδη κα, *anne* ξυι.

[e] *adde ex fide vet. cod Quoniã paſſeribus qui pyrgite dicunt ſimilis eſt, ſed et criſta ſecernitur & paulò maior eſt ipſis.*

1° cap. 43.

Coquendi autem ſunt cum ſale [a] prolixiſsimè. Sed horum ipſi fecimus periculum.

Gale, id eſt muſtela.

Muſtelam nunquam combuſsimus, de qua ſcriptum legitur, cinerem quidem eius cum aceto illitum, podagricos arthriticoſque iuuare, tanquam vehementer valeat digerere: ipſam verò areſactam ac potam prodeſſe comitialibus, eadem nimirum illa facultate. Porrò quidam etiam omnino omnis feræ alexipharmacum eam eſſe referunt, & maximè eius ventrem.

Ranæ vſtæ.

At ranarum vſtarum cinerem ſanguinis eruptioni mederi referunt inſperſum, cæterũ cum liquida pice ſanare alopecias.

Hippocampus.

Et Hippocampum animal illud marinum ſi totum vſeris, alopecijs prodeſſe ſcripſerunt quidam ipſumque videlicet deſiccantis eſſe facultatis,[b] extenuantiſque, aut certè eius cinerem, quem quidam vnguento amaracino commiſcent, quidam pici liquidę, alij veteri adipi ſuillo.

Tellinæ ſalſæ.

Et ſalſas tellinas vſtas adeò vrentem efficere cinerem aiunt, vt cum cedria,[c] euulſos radicitus ex palpebris pilos, inſtillatus in locum, renaſci prohibeat.

[a] ἐπὶ πλεῖστον.

[b] χωρὶς λεπτομεροῦς δυνάμεως, et tenuium partium facultatis.

[c] Addi[illegible] μιγνομένην αὐτῷ mixtum ipſum.

Inteſtina

Inteſtina terræ, ſiue lumbrici.

Porrò citra vſtionem aut lixationem, totorum animalium in partes affectas impoſitorum, aut intrò in corpus ſumptorum, quidam medicorum fecere periculum, aut ceu fecerint periculum, ita ſcribunt, terræ quidem inteſtina contrita, neruisq; diuiſis impoſita, protinus mirum in modum prodeſſe: atque hæc ipſa quoq; cum mulſo pota, medicamen eſſe mouendæ vrinæ idoneum.

Cimices.

Sed & de cimicibus quibuſdam traditum[a] eſt, quòd ſi cum aceto bibantur, hirudines eijciant: at nobis, cum eas perpetuò aliorum eſu eiecerimus, haud opus fuit cimicibus.

Cantharides.

Veruntamen ſufficientem habemus de cantharidibus experientiã, quòd in vngues pſorodes cum idoneis ceratis[b] aut emplaſtris impoſitæ ſic illos educũt, vt toti cadant. Miſcuimus eas etiã facultatibus pſoris & lepris congruentibus, necnon quibuſdam[c] ſeptis atque interim etiam ijs quæ clauos, quos vocant, eijciunt. Porrò præceptorum meorum quidam earum paulùm quiddam in medicamenta vrinam mouentia[d] ſolet inijcere. At quidam ſolas alas & pedes inijciunt, quæ aiunt eſſe alexiteria ijs qui corpora ipſorum bibiſſent. Alij contrà. At nos totas indimus.

Cæte-

[a] γεγράφασι ſcripſerunt.
[b] ἢ ἐμπλαστῶν φαρμάκων, aut emplaſt. medicament.
[c] τῶν σηπτῶν ex putrefacientib.
[d] ἐνέβαλλεν, inijciebat.

Cæterum aptiores ſunt ad ea quæ expertũ [a] me dixi, eæ cantharidum quæ inuentæ in frumento, lutea tranſuerſalia in alis cingula obtinent, potiſsimum ſi inijciantur in vas fictile nouũ, deinde ori vaſis linteũ obductũ ſit rarum, & vas ita teneas inuerſum vt linteũ quod cantharidibus ſubeſt vaporẽ ab aceto ſurſum elatum excipiat, donec emoriantur ipſæ cantharides.

Bupreſtis.

Sic bupreſtis quoq; reponere expedit. Sũt autẽ & ipſæ animalis quoddã genus cantharidibus tum ſpecie, tum viribus adſimile.

Pityocampæ.

Quin & erucæ quæ in [b] piceis naſcuntur merito ſanè nuncupatæ pityocampæ, huius ſunt facultatis.

Salamandra.

Et ſalamãdrę cõbuſtæ cinerẽ quidã ſepticis & lepricis pſoricisq; miſcẽt facultatibus.

Narce. *Torpedo.*

Sed & torpedinem totam (dico autẽ animal marinum) capitis dolores ſanare capiti admotam, ſedemq; euerſam coërcere, à quibuſdam eſt proditũ. Verùm ego cum vtrũque eſſem expertus, neutrum [c] verũ cõperi. Eã igitur cum cogitaſſem adhuc viuã eſſe applicandam, cui caput doleret (poſſe enim fieri vt hoc medicamen anodynon ſit, ſeu dolore

liberet

liberet ſimiliter alijs quæ ſenſum obſtupefaciunt) ita habere comperi. Putoque eum qui primus eſt vſus, tali quapiam motum ratione vti aggreſſum.

Draco marinus, & trigle, & alia id genus.

Viuas etiamnum haſce animantes apertas, & protinus partibus affectis appoſitas prodeſſe ſcripſerunt, nempe draconem marinum in ſuum ipſius ictum impoſitum, ſimiliter & triglam in draconis, mures domeſticos in ictum ſcorpij, velut & ſauram mygalen in ſuum ipſius, & ſauram chalcidicam, quam & ex vino bibendam præbet: tanquam ſuũ ipſius morſum ſanet. Porrò ſcorpium ſuũ ipſius ictum curare ſi tritus imponatur, ſimiliter ſi aſſus edatur. Congruere autẽ aiunt & ijs qui a vipera ſunt morſi, aſcalabota verò ijs qui à ſcorpio. Referũt autem & in Aegypti regionibus arefactum aſyracum quem vocant, exhiberi ijs qui à ſcorpio percuſsi ſunt: & vocatum cybium vtiliter vulneri à cane inflicto imponi. Multaque alia eiuſmodi, de quibus copioſius diſſeremus, vbi tractabitur de ijs quæ proprietate totius ſubſtantiæ quid agunt. Cæterũ in oleo lixis totis animalibus ipſo oleo vtebantur noſtratium medicorum quidam, ſed & ſuperiorum nonnulli, ad depillationem ſeu pilorum nudationem, nempe pityocampis, & vrticis marinis, lepore marino,

marino, ſcolopendro marino. Ad aurium verò dolorem ſilphis in oleo coctis, & ijs quos vocant oniſcos Græci (Latini [a]multipedas.) Ea enim animalia rotunda cũ in globũ ſeſe contrahunt, vocantq; ea apud nos quidam cyamos, hoc eſt fabas, quandoquidem eſculentis fabis ſunt perſimilia, vbi ſeſe videlicet in globum cõuoluerint, colore fuſco. Porrò in agro cõplures videre eſt natos [b]ſub ſitulis, quibus à fontibus ruſtici aquam comportant, deponuntq; eas iuxta focum. Vidique quoſdam ex ijs qui medicinam in agro exercebant, aſſiduè oleo ex illis cõpoſito ad vniuerſos aurium dolores, vti nõ diſcernentes affectum vnde oriretur. Itaq; non ab re euenit, vt interim effectum conſequerentur, interim læderent. Et quid mirum, quando & inſignes quidam medici de ijs citra diſtinctione ſcripſere? Tales ſunt Apollonij libri De [c]parabilibus. Atque hic ſanè etiam ſcripſit, inteſtina terræ in oleo coctos aurium dolores mitigare: ſed alij cenſent, admiſto adipe anſerino, ſic demum vtendum.

Vulpes & hyænæ.

Cæterum de vulpibus quæ totæ in oleo coquuntur (nam ſic quidem curant arthriticos, partim viuas vulpes in lebetem [d]ingentẽ inijcientes, partim etiam mortuas) fuſius dicere mihi neceſſe eſt, quandoquidẽ pleroſq;

viſæ

[a] *al. millepedas.*

[b] ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις.

[c] εὐπορίστων φαρμάκων *facilè parabilib. medicament.*

[d] μεγίστῳ *maxim.*

viſæ ſunt principiò planè morbo hoc libe-raſſe, verùm poſt multum temporis non ita profuiſſe. Siquidem illos malum repetij, quã-quam non ita vehemens quàm anteà. Sanè oleum in quo cocta vulpes eſt, non eſt poten tioris in digerendo facultatis, quàm in quo hyæna: quæ ſi ſimiliter in oleo lixetur, reddi tur oleum[a] longè potentiſſimũ in digerendo facultatis. Porrò frequenter dictum eſt, talibus medicamentis ineſſe potentiam eorum quæ in alto continentur corpore, in[b] extimã cutem extrahendi, ac eo nomine quandoque ſedandi dolores: non enim perpetuò hoc ad ea ſequitur[c], cum ij duntaxat dolores ab eiuſmodi medicamẽtis ſedentur, quorum cauſa eſt humor in alto contentus, dolorẽ ciens aut ſubſtantiæ craſsitie, aut refrigeratione, aut vehementi acrimonia, aut etiam ſpiritus flatuoſus exitum non habens. Itaque qui vtuntur vulpibus, & ipſi oleum diſcuſſorium efficiunt: atque inde impletis eo [d]alucolis totos arthriticos in eos imponunt, multo ibi tempore immorari præcipientes: verùm ex hoc fit vt non tantum qui circa articulos ipſorũ ſunt tumores euacuentur, ſed etiam vniuerſum corpus. Itaque vbi totũ corpus illis antea plenitudine affectum fuerit, mirũ nõ eſt per euacuationẽ conſecutum cõmodum, nẽpe cum nihil etiam in affectas partes influat, quia

[a] διαφορητικώτατον maxime diſcuſſoriũ.
[b] τὴν ἐπιφάνειαν, ſuperficiem.
[c] Add. μόνον, ſolũ.
[d] πυέλοις ſolijs.

quia corpus vniuerſum iam euacuatũ eſt, & qui cõtinebantur ipſis humores [a] exhalarũt. Cęterum quemadmodũ antea cũ corpus noxa vacaret, praua victus ratio morbũ inuexit; eundẽ in modũ, aut etiam amplius, à ſimili diæta par eſt rurſum illos ſimiliter afficiendos in articulis quibus iam laborauerũt.

De ijs quæ in mari & aquis ſalſis proueniunt.

SOLA hæc in toto opere reliqua hoc habent nunc tempus opportunum. Nã quę in mari & aqua naſcuntur animalia, ſuperiori ſermone expoſita ſunt, vbi videlicet agebatur de animalibus. At quæ in aquis quidem naſcuntur, [b] nec ſunt animalia, ea nunc exponentur.

Adarcion.

Adarcion, quidam verò maſculinè efferunt adarcon, alij fœminine adarcem appellitant, eſſentia quidem ſua velut ſpuma eſt aquæ ſalſæ concreta, circa arundines & farragines concreſcens. Acerrimum hoc eſt ſimulque calidiſsimum [c]: proinde & per ſe inutile eſt, verùm commiſcetur ijs quæ vim eius retundunt, ſicque fit [d] multò vtiliſsimũ in ijs affectibus qui excalfieri poſtulant, idque foris impoſitum. Nam intrò in corpus ipſum ſumere eſt impoſsibile, nimirum ob virium vehementiam.

Alcyo-

[a] διαφορουμένων discuſsi ſunt.

[b] Add. ἢ ὑδάτων aut ex aquis.

[c] Vet. co. add. φάρμακον, medica.

[d] πολύχρηστον,

l5 cap 94

Alcyonia.

Alyconia omnia detergunt ac digerunt, qualitatem habentia acrem & calidam: [a]verùm ipſum plus minuſque, in ipſis eſt nõ exiguum & in his ipſis quæ diximus ſecundum partium eſſentiæ [b]tenuitatem. Eſt autem eorum vnum denſum & graue, odoris praui. olet enim piſces putres, ſpongiæ in ſpecie ſimile. ſecundum verò aliud figura longiore leue & rarum, odorem habens ſimilem phycijs. Aliud tertium vermi ſimile eſt ſpecie, colore purpureo, conſiſtentia molli: vocant id mileſium. Poſt quæ quartum ſecundo quidẽ iam poſito ſimiliter & leue & rarum, verùm lanis ſuccidis ſimile. Denique & quintũ extima ſuperficie leui[c], cæterùm interna ſubſtantia aſperum, nullius odoris, guſtu tamen apparens acre: & ſanè omnium alcyoniorũ eſt calidiſsimum, adeò vt & pilos vrere poſsit. Itaque cum duo prima lichenas, alphos, pſoras, leprasque adiuuent, præterea cutem ſplẽdidiorem competentia virium efficiant, idem præſtare [d]non poteſt hoc vltimo loco poſitum. Nec enim perinde vt illa ſuperficiẽ duntaxat externam extergit, ſed etiam excoriat, vſque in profundum cutis penetrans, vt etiã vlcera molliatur. Porrò quod tertio ordine recenſuimus, omniũ eſt tenuiſsimũ. Itaque vſtũ alopecias curat illitum cũ vino, co-

lore

[a] Add. δύναμιν, facult.

[b] Add. ὅλως, totius.

[c] Add. περιγράφεται, circunſcribitur.

[d] In græ. cod. non hab. negatio.

lore quidē fuluo,tenui tamen eſſentia.Quartum autem eiuſdem cum hoc ſpeciei vires obtinet,verùm haud parum imbecilliores.

Sal.

Sales eiuſdem genere facultatis ſunt, ſiue foſsiles ſint,ſiue marini:verùm hoc differūt, ꝙ ſalis ex terra effoſsi ſubſtantia magis ſit compacta, ac proinde in hoc maior eſt & partium craſsities,& adſtringendi potentia. Itaque marinus affuſa ipſi aqua protinus liqueſcit,ac foſsile hoc nō perpetitur. Porrò eiuſdem ſpeciei cum marino eſt qui in ſtagnis quibuſdam ſalſedinē habentibus naſcitur,æſtate videlicet aquis æſtu ex ijs abſumptis,cuiuſmodi eſt Tragaſius, non procul à Sminthio. Confluit enim illuc ante aquas ſpontaneas,quæ admodum ſunt calidæ,copioſa aqua ſtagnans non amplo in loco: & ea æſtate omnis abſumitur, à ſole videlicet arefacta. Porrò quoniam locus ipſe ſalſedinem[a] continet,ꝙ reliquum eſt eius omne,ſal eſt,cognominationē à loco pariter & aquis ſortitus. Nam ſpontaneæ & ipſæ illis in locis aquè Tragaſiæ nūcupantur,potētia ſummè exiccatoria: & ſanè qui in ea regione ſunt medici,ad hoc[b] illas accōmodant.Porrò dictum eſt & de Sodominis in mari mortuo vocato prouenientibus,in quarto libro, quē ſi quis librum diligenter perlegerit, illi-

[a] Add. σύμφυτον, natiuam.

[b] αὖθις χρῶνται illis utuntur.

15 cap 8

Z tan-

tantum refricare memoriã nunc opus eſt, vt expoſita guſtus qualitate, ipſe medicamenti facultatẽ cognoſcat. Igitur cũ qualitas ſalſa digerat ſimul & contrahat contactã ab ipſa ſubſtantiã[a], aphrolitron in hoc differt, ꝙ in ipſo vnum modò ſaporẽ exuperantem [b] ſit videre, quẽ vocant amarũ, vim habentem digerendi, haud etiam contrahendi vti ſal. Nã hîc quicquid in corporibus humidum ineſt, id[c] quodãmodo abſumit: & quod reliquum eſt ſubſtantiæ ſolidæ, adſtrictione cõtrahit: ac proinde etiam conditura ſua corpora ſiccat, & à putredine tuetur. Quippe quæ putreſcunt, excrementitiũ continent humorem ſubſtantiamq; tum [d] diſſolutam, tũ minime compactam. Quibus ergo corporibus nulla prorſum eſt humiditas ſuperflua, ceu melli optimo, & corpus ſolidum & cõpactum eſt, ceu lapidibus, ea: vt putreſcant eſt impoſsibile: ac proinde in his ſalis nõ probatur vſus: verum in ijs in quibus ſuſpecta eſt putredo.

Sal vſtus.

Sal vſtus digerit quidem potentius quàm vſtionis expers, quantò ſcilicet [e] ſubtilius ipſum corpus accepta ab igne facultate redditur: velut & in alijs quæ cõbuſta ſunt, euenire[f] diximus: verùm non perinde ei qui non eſt vſtionem expertus, ſolidam ipſam ſubſtãtiam contrahere conſtringereq; poteſt.

Litrum

[a] Deeſt vocatũ, τὸ καλούμενον.
[b] Add. ἐναργῶς, expreſſe.
[c] al. totũ τὸ πᾶν.
[d] Male ἀδιάλυτον, non ſolubilẽ. pro εὐδιάλυτον facile ſolubil.
[e] λεπτομερέστερον, tenuiorum part.
[f] ἐδείχθη, demonſtratum eſt.

Litrum. *Nitrum.*

Litrum, Oſtenſum eſt & hoc medicamen in medio ſalis & aphrolitri vires habere.

Halos anthos, hoc eſt, ſalis flos.

Halos anthos, Quidam vt vnum nomen haloſanthos, quidam diuidẽtes halos anthos nominant. Eſt autem hoc medicamen liquidum, [a]tenuius etiam quàm ſal vſtus: tũ acris qualitatis, & admodũ digerentis facultatis.

Halos achne. *Spuma ſalis.*

Halos achne, ſpumoſa eſt ſalis efflorescentia, multò tenuioris naturæ quàm ſal ipſe: quare & extenuare & digerere multò plus ipſo poteſt: verùm quod ſubſtantiæ eſt reliquum, contrahere vt ſal nequit.

Aſſhalton. *Bitumen.*

Bitumen, vnum & ipſum eſt ex ijs quæ in aqua marina proueniunt, & in alia quapiam quæ non eſt marinæ diſsimilis, vt in Apollonio Epiri, & per alia id genus loca [b]multis aquis ſponte naſcentibus ceu ſpuma quędam innatans hoc medicamen reperitur: & molle quidem eſt dum innatat, poſteà verò reſiccatum pice ſicca durius efficitur.

Bitumen proueniens in mari mortuo.

[c] Optimum verò bitumen in mari quod mortuum vocant, prouenit. Eſt autem id ſtagnum ſalſum in Cœle (hoc eſt caua) Syria. Cæterum medicaminis ipſius vis eſt

[a] λεπτομερέστερον, tenuiorum part.

[b] Vet. legiſſe videtur nõ πολλοῖς, i. multis ſed θερμοῖς, i. calid.

[c] al. plurimum.

tum reſiccatoria, tum excalfactoria in ſecũdo ordine. Merito itaque eo vtuntur & ad glutinationes [a] vulnerum cruentorum, & ad alia omnia quæ exiccari debent cum modica excalfactione.

Spongos, id eſt Spongia.

Spongia vſta acris eſt & digerentis potentiæ. Vtebatur ea præceptorum meorum quidam ad ſanguinis eruptiones, quæ manuali opera indigent: in quem vſum ſemper eam paratam habebat ſiccam & exarefactam: cũ verò res poſceret, bitumine in primis imbuebat, ſin eo careret, pice. Porrò admouebat eam partibus ſanguine profluentibus etiãnum ardentem, vt & cruſta parti induceretur, & ipſum ſpongiæ [b] corpus ceu operculũ quoddam acciperet. Cæterum ſpongia ipſa noua[c], non ſicut lana aut linamentum (quod μότον [d] μιλτὸν, id eſt carpinatum vocant) materia duntaxat eſt quæ humores infundendos excipiat, ſed etiam manifeſtè deſiccat. Id quod ſcies, ſi ea [e] vtaris in vulnere, cum aqua, aut oxycrato, aut vino, pro diuerſitate videlicet corporum, vti eſt antè dictum. Glutinabit ſiquidem ea ſimiliter atque medicamenta quæ vocant enæma. At ſi non noua ſit, ſed vſui accommodata, palàm cognoſces quantum à noua ſuperetur, ſi vulneribus eã imponas ſiue aqua proluens, ſiue oxycrato, ſiue

[a] Male in Ald. cod. φαρμάκων, medicamẽt. pro τραυμάτων, vulner.

[b] Add. τοῦ καυθέντος, vſtæ.

[c] Add. καθ' ἑαυτὸν, per ſe.

[d] Male μιλτὸν, pro πιλτὸν.

[e] Ad. μόνῳ, ſola,

ſiue vino. Nec mirum eſt, cùm in ſpongia noua ſeruetur, etiamnum ea quam à mari acceperit facultas, modicè corpora exiccandi. Atque hæc quidem præſtare poteſt, cum etiamnum ſeruat maris odorem. Nam temporis ſpatio, etiamſi nunquam vſui accommodata ſit, tamen & odorem maris amittit, neque æquè deſiccare poteſt.

Garus, vel garum.

Garus facultatem habet multum & calidam & ſiccam, ac proinde eo quidam[a] ad vlcera vſi ſunt putreſcentia: tum dyſentericis iſchiadicisque inijciunt.

Halme. Salſugo.

Salſugo piſcium ſalſorum ſimiliter garo & ad putredines accomodatur, & ad iſchiadas dyſenteriasque infunditur. Et acrimonia quidem humores coxam infeſtantes attrahit, ac proinde per inteſtina euacuat. Putreſcentia verò vlcera in dyſenteria colluit atque deſiccat. Maximè verò ſalſugine ſalſorum ſilurorum & mænidum ad talia vtuntur medici quidam, & nos ſanè ad vlcera[b] in corpore putrida vſi ſumus.

[a] Add. τῶν ἰατρῶν, medicorū.

[b] Vet. interp. leg. videtur ἐν στόματι. vertit enim in ore.

FINIS.

CLAVDII GALENI PERGAMENI LIBER DE FACVLTATVM NATVRALIVM SVBSTANTIA,

GVINTERIO IOANNE ANDERNACO INTERPRETE.

FORSAN putabit aliquis diſſenſiones eorum qui animalia calida, ſtirpes verò frigidas aſſeuerant, rem magni eſſe momenti: ignorans vbi penitius quis introſpexerit, totã quæſtionis propoſitæ conſequentiam apparere ad ſummam vſque ſcientiam: ſed in alterius rei conſideratione occupatus, ſatis eſſe cenſet, ſi de his ex tempore calidi, frigidiq́ue qualitatem cuilibet ſenſui expoſitam recenſeat. Plato itaque ipſe, quibus ineſt anima, vocat animantia. Cęterum ſaxa, herbas, ligna, plantas [a] in ſumma omnes ſub inanimatorum corporum genere comprehendit. Verùm in Timæo naturalem ſpeculationem pauciſsimis exercẽs auditoribus, qui de ſcientijs ſermones intellectu poſsint conſequi, reiecta vulgi opinione, mũdi animũ ait in omnibus rebus, quæ ei ſubiectæ ſunt verſari. Quod iam diſſenſionẽ ap-

[a] καὶ καθόλου φάναι.

pellare, aut viri parum ſibi conſtantis eſſe arbitrari, non conuenit. Quemadmodum neque Ariſtoteles, aut Theophraſtus diſſonantia monumentis literarum prodidiſſe cenſebuntur, qui vulgo quædam ſcripſerunt: quædam etiam vt Auſcultationes amicis. Si quidem aliqua de his, quæ omnem effugiunt ſenſum, opinio demonſtratione parum commoda probetur, cùm multis indigeat rationibus, auditores angit moleſtatq;. Quã ob cauſam de huiuſmodi ſententiã prius ferre non oportet, quàm compendio quodã per amplã demonſtrationẽ ad totius ſermonis complexionem perueneris. Nec mundi animum ſaxa, teſtas, arenam, & exuſta ſiue putreſcentia cadauerum corpora penetrare cenſendũ eſt. Quòd ſi enim hunc in modum ſermone abſoluto apud idiotas palam dixiſſet. Plato tale quidpiam, omnes eum præſentes damnaſſent. Porrò qua ratione motus in hanc venerit opinionem, in alijs commentarijs indicauimus: non aut approbantes eam, aut refutantes. Quin & ille ipſe nequaquam ita pronuntiat Theorica, quæ ad naturam pertinent, a ſed quoad fidem poſsint facere, procedendum in ijs eſſe ſcribit. Cæterum ſtirpes in ſe motus principium, tum idoneorum, alienorumque ſenſum habere, veritati conſentaneũ eſſe puto. At, quòd incommodè, parumque

a ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος.

oppor-

opportunè huiuſmodi dicantur,quàm Plato ipſe diligentius obſeruo. Iam ſi quis me roget quo tandem naturæ beneficio ſtirpibus antecellant animantia? Senſu inquam, & motu voluntario. Præterea facultatibus, quas nuper recenſuimus,attractrice videlicet, expulſoria,retentrice & alteratrice:naturæ vocabulo,non animę,indito:quoniam nihil inde vel artem medicam,vel philoſophiam moralem offendi viderem. Porrò cum moralis philoſophiæ pars,quæ rerum naturæ cõtemplationem continet qualem Plato refert,explicanda mihi venerit,in nonnullis planè imitor virum & approbo.In alijs rurſus, quatenus vero ſimilia,probabiliaque fuerint, procedo.Quemadmodum in quibuſdam ambigo maximè, nihil habens momenti in diſcordantibus, quo alterum ipſorum fuerit probabilius.Quamobrem omnes,quòd anima fruimur,ex corporis actionibus euidenter perſpicuis norunt, curſu ſcilicet, greſſu, lucta,& ſenſu multiformi. Eſſe ſanè horum actuum cauſam,argumento,cui omnes naturâ conſentiunt,colligimus nihil in omni rerum humanarum numero ſine ratione fieri cogitantes. Verùm,quoniam quæ ſit illa,parum conſtat,facultatem appellauimus ſingulorũ quæ fiunt effectricem inde adeò, quòd quæ facit,poteſt facere. Hac ratione Scam-

moniam

viſæ ſunt principiò planè morbo hoc libe-raſſe, verùm poſt multum temporis non ita profuiſſe. Siquidem illos malum repetij, quã-quam non ita vehemens quàm anteà. Sanè oleum in quo cocta vulpes eſt, non eſt poten-tioris in digerendo facultatis, quàm in quo hyæna: quæ ſi ſimiliter in oleo lixetur, reddi-tur oleum[a] longè potentiſſimę in digerendo facultatis. Porrò frequenter dictum eſt, tali-bus medicamentis ineſſe potentiam eorum quæ in alto continentur corpore, in[b] extimã cutem extrahendi, ac eo nomine quandoque ſedandi dolores: non enim perpetuò hoc ad ea ſequitur[c], cum ij duntaxat dolores ab eiuſ-modi medicamẽtis ſedentur, quorum cauſa eſt humor in alto contentus, dolorẽ ciens aut ſubſtantiæ craſsitie, aut refrigeratione, aut vehementi acrimonia, aut etiam ſpiritus fla-tuoſus exitum non habens. Itaque qui vtun-tur vulpibus, & ipſi oleum diſcuſſorium effi-ciunt: atque inde impletis eo [d]alueolis totos arthriticos in eos imponunt, multo ibi tem-pore immorari præcipientes: verùm ex hoc fit vt non tantum qui circa articulos ipſorũ ſunt tumores euacuentur, ſed etiam vniuer-ſum corpus. Itaque vbi totũ corpus illis an-tea plenitudine affectum fuerit, mirũ nõ eſt per euacuationẽ conſecutum cõmodum, nẽ-pe cum nihil etiam in affectas partes influat,

quia

[a] διαφορητικώτατον, maxime diſcuſſoriũ.

[b] τὴν ἐπιφάνειαν, ſuperficiem.

[c] Add. μόνον, ſolũ.

[d] πυέλους ſolijs.

quia corpus vniuerſum iam euacuatũ eſt, & qui cõtinebantur ipſis humores [a] exhalarũt. Cęterum quemadmodũ antea cũ corpus no xa vacaret, praua victus ratio morbũ inuexit: eundẽ in modũ, aut etiam amplius, à ſimili diæta par eſt rurſum illos ſimiliter afficiendos in articulis quibus iam laborauerũt.

[a] διαφορούμενον *diſcuſſi ſunt.*

De ijs quæ in mari & aquis ſalſis proueniunt.

SOLA hæc in toto opere reliqua hoc habent nunc tempus opportunum. Nã quę in mari & aqua naſcuntur animalia, ſuperiori ſermone expoſita ſunt, vbi videlicet agebatur de animalibus. At quæ in aquis quidem naſcuntur, [b] nec ſunt animalia, ea nunc exponentur.

[b] *Add.* ἢ ὑδάτων *aut ex aquis.*

Adarcion.

Adarcion, quidam verò maſculinè efferunt adarcon, alij fœminine adarcem appellitant, eſſentia quidem ſua velut ſpuma eſt aquæ ſalſæ concreta, circa arundines & farragines concreſcens. Acerrimum hoc eſt ſimulque calidiſsimum [c]: proinde & per ſe inutile eſt, verùm commiſcetur ijs quæ vim eius retundunt. ſicque fit [d] multò vtiliſsimũ in ijs affectibus qui excalfieri poſtulant, idque foris impoſitum. Nam intrò in corpus ipſum ſumere eſt impoſsibile, nimirum ob virium vehementiam.

[c] *Vet. co. add.* φάρμακον, *medica.*

[d] πολύχρηστον,

Alcyo-

Alcyonia.

s cap 94

Alyconia omnia detergunt ac digerunt, qualitatem habentia acrem & calidam:[a] verùm ipſum plus minuſque,in ipſis eſt nõ exiguum & in his ipſis quæ diximus ſecundum partium eſſentiæ [b]tenuitatem. Eſt autem eorum vnum denſum & graue, odoris praui. olet enim piſces putres,ſpongiæ in ſpecie ſimile. ſecundum verò aliud figura longiore leue & rarum,odorem habens ſimilem phycijs. Aliud tertium vermi ſimile eſt ſpecie, colore purpureo,conſiſtentia molli: vocant id mileſium. Poſt quæ quartum ſecundo quidẽ iam poſito ſimiliter & leue & rarum,verùm lanis ſuccidis ſimile. Denique & quintũ extima ſuperficie leui[c],cæterùm interna ſubſtantia aſperum,nullius odoris, guſtu tamen apparens acre: & ſanè omnium alcyoniorũ eſt calidiſsimum , adeò vt & pilos vrere poſsit. Itaque cum duo prima lichenas,alphos,pſoras,lepraſque adiuuent,præterea cutem ſplẽdidiorem competentia virium efficiant, idem præſtare [d] non poteſt hoc vltimo loco poſitum. Nec enim perinde vt illa ſuperficiẽ duntaxat externam extergit,ſed etiam excoriat,vſque in profundum cutis penetrans, vt etiã vlcera molliatur. Porrò quod tertio ordine recenſuimus,omniũ eſt tenuiſsimũ. Itaque vſtũ alopecias curat illitum cũ vino,colore

[a] add. δύναμιν facult.

[b] Add. ὅλως, totius.

[c] Add. περιγράφεται, circunſcribitur.

[d] In græ. cod. non hab. negatio.

lore quidē fuluo, tenui tamen eſſentia. Quartum autem eiuſdem cum hoc ſpeciei vires obtinet, verùm haud parum imbecilliores.

Sal.

Sales eiuſdem genere facultatis ſunt, ſiue foſsiles ſint, ſiue marini: verùm hoc differūt, ꝙ ſalis ex terra effoſsi ſubſtantia magis ſit compacta, ac proinde in hoc maior eſt & partium craſsities, & adſtringendi potentia. Itaque marinus affuſa ipſi aqua protinus liqueſcit, ac foſsile hoc nō perpetitur. Porrò eiuſdem ſpeciei cum marino eſt qui in ſtagnis quibuſdam ſalſedinē habentibus naſcitur, æſtate videlicet aquis æſtu ex ijs abſumptis, cuiuſmodi eſt Tragaſius, non procul à Sminthio. Confluit enim illuc ante aquas ſpontaneas, quæ admodum ſunt calidæ, copioſa aqua ſtagnans non amplo in loco: & ea æſtate omnis abſumitur, à ſole videlicet arefacta. Porrò quoniam locus ipſe ſalſedinem[a] continet, ꝙ reliquum eſt eius omne, ſal eſt, cognominationē à loco pariter & aquis ſortitus. Nam ſpontaneæ & ipſæ illis in locis aquę Tragaſiæ nūcupantur, potētia ſummè exiccatoria: & ſanè qui in ea regione ſunt medici, ad hoc[b] illas accōmodant. Porrò dictum eſt & de Sodominis in mari mortuo vocato prouenientibus, in quarto libro, quē ſi quis librum diligenter perlegerit, illi

[a] *Add.* σύμφυτον, natiuam.
[b] αὐτοῖς χρῶνται illis utuntur.

Litrum. *Nitrum.*

Litrum, Oſtenſum eſt & hoc medicamen in medio ſalis & aphrolitri vires habere.

Halos anthos, hoc eſt, ſalis flos.

Halos anthos, Quidam vt vnum nomen haloſanthos, quidam diuidẽtes halos anthos nominant. Eſt autem hoc medicamen liquidum, [a] tenuius etiam quàm ſal vſtus: tũ acris qualitatis, & admodũ digerentis facultatis.

Halos achne. *Spuma ſalis.*

Halos achne, ſpumoſa eſt ſalis efflorеſcentia, multò tenuioris naturæ quàm ſal ipſe: quare & extenuare & digerere multò plus ipſo poteſt: verùm quod ſubſtantiæ eſt reliquum, contrahere vt ſal nequit.

Aſphalton. *Bitumen.*

Bitumen, vnum & ipſum eſt ex ijs quæ in aqua marina proueniunt, & in alia quapiam quæ non eſt marinæ diſsimilis, vt in Apollonio Epiri, & per alia id genus loca [b] multis aquis ſponte naſcentibus ceu ſpuma quędam innatans hoc medicamen reperitur: & molle quidem eſt dum innatat, poſteà verò reſiccatum pice ſicca durius efficitur.

Bitumen proueniens in mari mortuo.

[c] Optimum verò bitumen in mari quod mortuum vocant, prouenit. Eſt autem id ſtagnum ſalſum in Cœle (hoc eſt caua) Syria. Cæterum medicaminis ipſius vis eſt

[a] λεπτομερέστερον, tenuiorum part.

[b] Vet. legiſſe videtur nõ πολλοῖς, i. multis sed θερμοῖς i. calid.

[c] al. plurimum.

tum reſiccatoria,tum excalfactoria in ſecũdo ordine. Merito itaque eo vtuntur & ad glutinationes [a] vulnerum cruentorum, & ad alia omnia quæ exiccari debent cum mo dica excalfactione.

Spongos,id eſt Spongia.

Spongia vſta acris eſt & digerentis potentiæ. Vtebatur ea præceptorum meorum quidam ad ſanguinis eruptiones, quæ manuali opera indigent:in quem vſum ſemper eam paratam habebat ſiccam & exarefactam:cũ verò res poſceret,bitumine in primis imbuebat, ſin eo careret,pice. Porrò admouebat eam partibus ſanguine profluentibus etiã-num ardentem, vt & cruſta parti induceretur,& ipſum ſpongiæ [b]corpus ceu operculũ quoddam acciperet. Cæterum ſpongia ipſa noua[c],non ſicut lana aut linamentum(quod μότον [d]μιλτὸν,id eſt carpinatum vocant)materia duntaxat eſt quæ humores infundendos excipiat, ſed etiam manifeſtè deſiccat. Id quod ſcies, ſi ea [e] vtaris in vulnere cum aqua,aut oxycrato,aut vino,pro diuerſitate videlicet corporum,vti eſt antè dictum.Glutinabit ſiquidem ea ſimiliter atque medicamenta quæ vocant enæma. At ſi non noua ſit,ſed vſui accommodata,palàm cognoſces quantum à noua ſuperetur, ſi vulneribus eã imponas ſiue aqua proluens, ſiue oxycrato, ſiue

[a] Male in Ald. cod. φαρμάκων, medicamẽt. pro τραυμάτων, vulner.

[b] Add. τὸ ἀπωθὲν-ος, vſta.

[c] Add. καθ' ἑαυτὸν, per ſe.

[d] Male μιλτὸν, pro πιλτὸν.

[e] Ad. μόνῳ, ſola.

ſiue vino. Nec mirum eſt, cùm in ſpongia noua ſeruetur, etiamnum ea quam à mari ac cepit facultas, modicè corpora exiccandi. Atque hæc quidem præſtare poteſt, cum etiamnum ſeruat maris odorem. Nam temporis ſpatio, etiamſi nunquam vſui accommodata ſit, tamen & odorem maris amittit, neque æquè deſiccare poteſt.

Garus, vel garum.

Garus facultatem habet multum & calidam & ſiccam, ac proinde eo quidam[a] ad vlcera vſi ſunt putreſcentia: tum dyſentericis iſchiadicisque inijciunt.

Halme. *Salſugo.*

Salſugo piſcium ſalſorum ſimiliter garo & ad putredines accomodatur, & ad iſchiadas dyſenteriasque infunditur. Et acrimonia quidem humores coxam infeſtantes attrahit, ac proinde per inteſtina euacuat. Putreſcentia verò vlcera in dyſenteria colluit atque deſiccat. Maximè verò ſalſugine ſalſorum ſilurorum & mænidum ad talia vtuntur medici quidam, & nos ſanè ad vlcera[b] in corpore putrida vſi ſumus.

[a] *Add.* τῶν ἰατρῶν, *medicorũ.*

[b] *Vet. interp. leg. videtur* ἐν ϛόματι. *vertit enim in ore.*

FINIS.

CLAVDII GALENI PERGAMENI LIBER DE FACVLTATVM NATVRALIVM SVBSTANTIA,

GVINTERIO IOANNE ANDERNACO INTERPRETE.

FORSAN putabit aliquis diſſenſiones eorum qui animalia calida, ſtirpes verò frigidas aſſeuerant, rem magni eſſe momenti: ignorans vbi penitius quis introſpexerit, totã quæſtionis propoſitæ conſequentiam apparere ad ſummam vſque ſcientiam: ſed in alterius rei conſideratione occupatus, ſatis eſſe cenſet, ſi de his ex tempore calidi, frigidíque qualitatem cuilibet ſenſui expoſitam recenſeat. Plato itaque ipſe, quibus ineſt anima, vocat animantia. Cęterum ſaxa, herbas, ligna, plantas [a] in ſumma omnes ſub inanimatorum corporum genere comprehendit. Verùm in Timæo naturalem ſpeculationem pauciſsimis exercẽs auditoribus, qui de ſcientijs ſermones intellectu poſsint conſequi, reiecta vulgi opinione, mũdi animũ ait in omnibus rebus, quæ ei ſubiectæ ſunt verſari. Quod iam diſſenſionẽ ap-

[a] καὶ καθόλου φάναι.

pellare, aut viri parum ſibi conſtantis eſſe arbitrari, non conuenit. Quemadmodum ne que Ariſtoteles, aut Theophraſtus diſſonantia monumentis literarum prodidiſſe cenſebuntur, qui vulgo quædam ſcripſerunt: quædam etiam vt Auſcultationes amicis. Si quidem aliqua de his, quæ omnem effugiunt ſen ſum, opinio demonſtratione parum commo da probetur, cùm multis indigeat rationibus, auditores angit moleſtatq;. Quã ob cau ſam de huiuſmodi ſententiã prius ferre non oportet, quàm compendio quodã per amplã demonſtrationẽ ad totius ſermonis complexionem perueneris. Nec mundi animum ſaxa, teſtas, arenam, & exuſta ſiue putreſcentia cadauerum corpora penetrare cenſendũ eſt. Quòd ſi enim hunc in modum ſermone abſoluto apud idiotas palam dixiſſet. Plato tale quidpiam, omnes eum præſentes damnaſſent. Porrò qua ratione motus in hanc venerit opinionem, in alijs commentarijs indicauimus: non aut approbantes eam, aut refutan tes. Quin & ille ipſe nequaquam ita pronun tiat Theorica, quæ ad naturam pertinent, a ſed quoad fidem poſsint facere, procedendum in ijs eſſe ſcribit. Cæterum ſtirpes in ſe motus principium, tum idoneorum, alienorumque ſenſum habere, veritati conſentaneũ eſſe puto. At, quòd incommodè, parumque oppor-

a ἄχρι τοῦ πιθανοῦ ἥκοντες.

opportunè huiuſmodi dicantur,quàm Plato ipſe diligentius obſeruo. Iam ſi quis me roget quo tandem naturæ beneficio ſtirpibus antecellant animantia? Senſu inquam, & motu voluntario. Præterea facultatibus, quas nuper recenſuimus,attractrice videlicet, expulſoria,retentrice & alteratrice:naturæ vocabulo,non animę,indito:quoniam nihil inde vel artem medicam,vel philoſophiam moralem offendi viderem. Porrò cum moralis philoſophiæ pars,quæ rerum naturæ cõtemplationem continet qualem Plato refert,explicanda mihi venerit,in nonnullis planè imitor virum & approbo. In alijs rurſus, quatenus vero ſimilia,probabiliaque fuerint, procedo. Quemadmodum in quibuſdam ambigo maximè, nihil habens momenti in diſcordantibus, quo alterum ipſorum fuerit probabilius. Quamobrem omnes,quòd anima fruimur,ex corporis actionibus euidenter perſpicuis norunt, curſu ſcilicet, greſſu, lucta,& ſenſu multiformi. Eſſe ſanè horum actuum cauſam,argumento,cui omnes naturâ conſentiunt,colligimus nihil in omni rerum humanarum numero ſine ratione fieri cogitantes. Verùm,quoniam quæ ſit illa,parum conſtat,facultatem appellauimus ſingulorũ quæ fiunt effectricem inde adeò, quòd quæ facit,poteſt facere. Hac ratione Scam-

moniam

moniam purgandi virtutem habere: Meſpilum ventris retentricem, nemo non aſſerit. Qui verò naturali, vt vocant, ſpeculatione exercitati ſunt, aliud alij ſibi perſuaſerunt. Hi nanque incorporeas quaſdam ſubſtantijs ſenſibilibus ineſſe facultates affirmant. Illi contrà ſubſtantias ipſas pro ſua cuiuſque natura, quæ vel ex quatuor elementorum temperamento, vel qualicũque primorum corporum (vocant ea quidam inſecabilia, nonnulli impartibilia, multi ſimilaria) compoſitione conflata ſit, actiones edere. Iam verò noſtrã ipſorum animã, corporis expertẽ ſubſtantiã eſſe nonnulli exiſtimant: ſicut alij ſpiritum. Nec deſunt rurſus, qui nullam ei planè ſubſtantiam peculiarem, ſed corporeæ eſſentiæ proprietatem attribuant: eorum facultatẽ ipſam habere dicentes, quibus efficiundis extiterit idonea: cùm nulla id genus qualitatum propriam obtineat naturã, ſed eſſentia, quæ functiones ſubeat, animæ beneficio potẽtias eorum, quibus agendis nata fuerit, poſsidere narratur. Ego itaque in nullius verba iuratus, ſed integer medio quodã inter illos ordine cõſiſtẽs, de aliorũ placitis, partim vt veritatis certior, partim vt nihil habẽs penſi, ſententiã profero: quemadmodũ in ijs, quæ paulò antè relata ſunt, quatenus probari queant diſputationem producimus. Præſtat enim, vt

animum

animũ induco meũ,de illis perinde ac alijs,ſi per eruditionem liceat,ferre iudicium. Nequaquam tamen falſam rerum doctrinę perſuaſionem induerim,vti complures alij factitant,cuius nondum demonſtrationē ſim adſecutus.Itaque de his etiam omnibus, quorum cognitio tum ad corporis ſanitatē tuēdam,tum ad morales animi virtutes parum neceſſaria requiritur, verba facere cogitamus.Sunt autem non mediocre ingenio decus,& ornamentũ allatura,ſi per ea, quæ clarè innoteſcunt,pulchrè intellecta ad medicinam,moralemque philoſophiam ceu ſcopum referas:quam ego non ſolum vtilem eſſe, ſed etiam ab omnibus,qui volent,poſſe exerceri autumo. Quin & duos libros de hoc à me conſcriptos inuenias.Cęterũ ad id nũc,quod pollicitus ſum reuertar: inde ſumpto exordio,quòd quidē omnia,quæ hoc terrarũ orbe corpora continẽtur ex quatuor elementis totis per tota contēperatis,non vt Empedocles putabat in minutiſsimas particulas redactis, conſtant, nemo haud dubie ignorat. Vtrum autem corporeæ ſubſtantiæ, an ſolæ qualitates mutuò in ſe agant, nec affirmo, nec ſcire operæpreciũ arbitror. Probabilius autem mihi videtur,temperamēta pro qualitatum ratione conſtitui. Porrò, an anima immortalis corporis immixta ſubſtantiijs

ani-

animantia gubernet, certò me ſcire nõ profiteor. Quemadmodum ne id quidem, an nulla per ſe animæ exiſtat eſſentia. Hoc ſanè pro confeſſo apud omnes habetur, quòd vbi in corpora commigrauerit, eorum naturis, quæ ex certa quadam elementorum (vt dixi) temperatura conditæ ſunt, inſeruiat. Atque huius rei gratia nihil reor incommodi arti medicæ acceſſurum, etiamſi animationem, vt vocant, & tranſanimationem ignores. Aptiſsimum enim corpus ſit oportet, quod animam ſuſcipiet. Sin autem temperamenti alteratio- nem patiatur, illa protinus emigrare cogitur. Verbi gratia, ſi propter ſanguinis fluorem, aut refrigeratorias medicaminum potiones, aut aërem impendiò frigidum, refrigeſcat. Rurſus ſi econtrario per febres, aut flammæ inſpirationes, aut epota denique medicamenta tēperie plus æquo calida incaleſcat. Quãquam non modo huiuſmodi alterationis rationibus, ſed etiam cum omni reſpiratione deſtituitur, & hic aliquo modo alterarũ, animam, ipſum deſerere conſpicimus. Quod nullo pacto naturali corporis temperie conſeruata accidere poſſe animum induco meum. Proinde eſſentiam animæ cognoſcere, nec ad morbum profligandum, nec ad ſanitatem tuendam neceſſarium eſſe puto. Sicut nec ad moralem philoſophiam, ſeu practicem, id eſt

actiuam.

actiuam,aut ciuilem multum adeò momenti adfert. Liberum enim eſt pro ſuo cuique arbitrio eam appellare,modò illius,quæ ſpeculationi ſeruit,nomine abſtineat. At de his aliàs puta in commentario de Platonis & Hippocratis placitis,vberius à nobis tractatum eſt.Cæterum demonſtratis naturæ facultatibus,quot,& quales ſint,quæſtio quædam deinceps oritur, quemadmodum attrahere idoneum ſeu familiare ſtirpes,alienum amoliri dicamus. Qui enim fieri poteſt, vt quale ſit idoneum, quale item alienum anteà cognoſcas apertè quàm illius attractionem,huius ſegregationem ac propulſionem ſtatueris? Cognoſcere ſiquidem ſentiendi facultatis officium eſſe videtur. Cuius nomine præſens hic ſermo male accipitur, nimirum cum Plato aliud ſenſus genus in plantis ineſſe clare dixerit,auditores dignoſcendi conuenientia ab alienis facultatem intelligunt. Nam eorum duntaxat habent diſcretionem plantæ,nempe quę iuuant,quæ offendũt,aut quę ſimiles proximosque ipſis affectus obtinent. Reliquarum verò ſenſus agnitionum,anima naturalis expers eſt.Non enim viſus,auditus, tactus,odoratus,guſtus qualitates diſcernit, ſed ea ſolum,quæ nutrire poſſunt,aut quę ſecus.Illa enim ad ſe attrahit attracta retinet: digerit & tranſmutat in idoneum ſubſtantiæ

tiæ

tiæ nutrimentum.Hæc autem reſpuit.Quam ob cauſam Plato rectè mihi dicere videtur, ſtirpes,quòd familiaris & alieni ſenſu fruuntur,non abſurdè nuncupari animalia, quoniam nec illorum motu careant:Sed cum huiuſmodi rerum cognitio philoſophiæ medicæ parum ex vſu ſit,abundè ſatis officio functus mihi videor,ſi quatenus probari poßit, ſolius conſequentiæ gratia progreſſus, Platonis ſententiam approbem,qui plantas animantia vocitet. dicens idoneorum ab alienis diſcernendi ſenſus eſſe participes: qui nimirum exactus ſuauium, & non ſuauium iudex extiterit.Siquidem aliud non inuenies, quo illæ conueniens,ac aſsimile ſibi attrahẽtes queas iudicare, quàm fruitione,& voluptate eis ingenita.Satis itaque eſt,ſicut anteà diximus,hoc ſolum,quantum ad medicinam attinet intelligere,quòd idoneum quo nutriuntur,ſtirpes alliciant: alienum velut inimicum reſpuant. Quin ad philoſophiam abſoluta talium ſcientia multò minus vtilis eſt, eoque nec Plato eius meminit.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI
EXCVDEBANT
STEPHANVS
RVFINVS
&
IOANNES AV-
SVLTVS.

Digitized by Google

Digitized by Google

image not available